วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์

Journal of MCU. Haripunchai Review

ISSN: 2672-9792 (Online)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2568 Vol.9 No.4 October - December 2025

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนของนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก และเพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ต้องเป็นภาษาไทย จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 3 ท่านต่อบทความ ทรรศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทรรศนะของความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์

เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 http://lpn.mcu.ac.th/lpn/

กองบรรณาธิการวารสาร

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ : ดร.พุทธิพงษ์ กันทะรส

กำหนดเผยแพร่ : ปีละ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม - ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน-ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม)

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ

พระครูสิริสุตตานุยุต,ดร,รศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโกวิทย์อรรถวาที,ดร.ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ อุเทน ปัญโญ	มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันท์ธรณ์ ขาวงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์,ดร.
พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ศาสตราจารย์,ดร.
พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระครูสิริสุตตานุยุต, รองศาสตราจารย์.ดร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง
รองศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิสรเดช
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม
ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร.ไพรินทร์ ณ วันนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรสร แสนวงค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ มหากันธา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาเดช อุปนันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรวิชญ์ วงษ์สอาด

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดา จงแก้ววัฒนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญลือ เผือกผ่อง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธันยวัฒน์ รัตนสัค	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ สิรินกร กาญจนสุนทร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวาสดิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสัจธรรม	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงใจ บุญกุศล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชพงษ์ วงษ์เหรียญทอง	มหาวิทยาลัยพายัพเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร. ชะลอ รอดคอย	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ ภักดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ เผือกคง	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.เขตไท ลังการ์พินธุ์	มหาวิทยาลัยพายัพเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระธรรม เนียมน้ำเพชร	มหาวิทยาลัยเนชั่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญเหมาะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ์ธนัตถ์ ญาณพิสิษฐ์	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกลักษณ์ เพียสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร	สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พิสูจน์อักษร

ดร.นฤพันธ์ สมเจริญ พระมหาอรรถพล นริสฺสโร,ดร.

ดร.ปิ่นปินัทธ์ เหลืองพิทักษ์ ดร.จันทรัสม์ ตาปูลิง

ออกแบบปก ภาพ/ศิลปกรรม:

นายกฤษดากรณ์ กองเงิน

สำนักงาน : ศูนย์บัณฑิตศึกษา อาคาร 2 ชั้น 2 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163

จัดพิมพ์โดย : วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน (ออนไลน์)

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2568 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุดควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

ธนัชพร ศรีสุบิน จันทรฉาย ยมสูงเนิน ธีระภัทร ประสมสุข และสังวาร วังแจ่ม ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต พบว่า ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อบรมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากร ให้มีความรู้ด้านการนำ AI มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานด้านการบริหารและด้านการปฏิบัติงาน ด้านสร้างแรงบันดาล ผู้บริหารจัดสวัสดิการช่วยเหลือแก่ครู และสร้างขวัญและกำลังใจครูและบุคลากร ด้านการคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์ผู้บริหารพัฒนาตนเอง ด้านการคิดวิเคราะห์ ริเริ่ม สร้างสรรค์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม SWOT องค์กร วิเคราะห์สถานศึกษาเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค กำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

อาชอำพล แก้ววิจิตร วรปรัชญ์ คำพงษ์ และธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า ด้านทาน ให้บริการด้วยความเมตตา กำหนดแผนพัฒนาการบริการให้กับเจ้าหน้าที่อย่างเต็มกำลัง, ด้านปิยวาจา พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ มีหางเสียง, ด้านอัตถจริยา ให้ข้อมูลการดำเนินการในเรื่องต่างๆ, ด้านสมานัตตตา การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

ปาริชาติ จุฑาธัชชัย สิทธิชัย มูลเขียน และสาโรจน์ แก้วอรุณ ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ควรจัดให้มีครูผู้สอนและครูฝึกที่มีความรู้และทักษะตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม จัดให้มีคณะกรรมการร่วมระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการเพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน มีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและครอบครัวได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระบบทวิภาคี มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการประเมินผลการพัฒนาการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคี

กิตติวัฒน์ กันทารักษ์ ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านความพอใจ (ฉันทะ) ส่งเสริมการทำงานด้วยความรักและความพอใจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ ด้านความเพียร (วิริยะ) จัดระบบการทำงานและพัฒนาทักษะในการทำงาน ด้านความเอาใจใส่ (จิตตะ) สร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ต้องทุ่มเทและรับผิดชอบในการทำงาน ด้านการใช้ปัญญาพิจารณา (วิมังสา) พัฒนาระบบการประเมินสถานการณ์และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ในการรับมือกับสถานการณ์ในอนาคต

ปัทมาดา วิลาวรรณ และสิทธิชัย มูลเขียน ศึกษาเรื่อง องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสร้างความสุขในองค์กร เช่น กิจกรรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กร เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ลดความเครียด และ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของครูและบุคลากรในสถานศึกษา การจัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความสุขของครูและบุคลากรในสถานศึกษาอยู่เสมอเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถรับรู้และพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม

ธีรศักดิ์ ลังกาพิศาลพงษ์ ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน พบว่า 1) ฉันทะ สร้างการตระหนักรู้ให้กับพนักงาน 2) วิริยะ จัดกิจกรรมด้วยความทุ่มเท เสียสละ 3) จิตตะ ดูแลเอาใจใส่พนักงานอย่างใกล้ชิด 4) วิมังสา ประชุมหรือฝึกอบรมทักษะอย่างสม่ำเสมอ

ทัศน์มน หงษ์ยน และสิทธิชัย มูลเขียน ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า จัดระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานและวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ท้าทายความสามารถบุคลากรในสถานศึกษา สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาการปฏิบัติงานด้วยการคิดนอกกรอบที่ไม่ยึดติดอยู่กับกรอบแนวคิดเดิม โดยสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยประยุกต์ความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้ในการพัฒนาเพื่อมุ่งผลลัพธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองและสนับสนุนบุคลากรพัฒนาตนเองให้มีความสามารถและทักษะในด้านภาษาและการสื่อสาร เพื่อให้สามารถสื่อสารกันในองค์กรได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น เข้าใจง่าย และสามารถสื่อสารกันอย่างมีวิจารณญาณ สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ โดยไม่ยึดติดกับหลักการหรือข้อจำกัดเดิม พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและมีความตระหนักเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

ภูริชญา ทาเจริญ ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านศรัทธาพละ พัฒนานโยบายเชิงรุก สร้างความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านความร่วมมือทุกภาคส่วน ด้านวิริยะพละ พัฒนาและสนับสนุนผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม สร้างรายได้และความภูมิใจแก่ชุมชน ด้านสติพละ จัดสรรทรัพยากรและถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านความร่วมมืออย่างมีอัตลักษณ์ ด้านสมาธิพละ ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม และบทบาทผู้อาวุโส ด้านปัญญาพละ จัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีและภาคีเพื่อความยั่งยืน

จารุพร จะนะ และสิทธิชัย มูลเขียน ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ดิจิทัล และจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการผลิตสื่อดิจิทัล ส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สนับสนุนให้ครูใช้เครื่องมือที่หลากหลายพัฒนาผลการปฏิบัติงานของตนเอง จัดระบบให้คำปรึกษาแก่ครู ทั้งในด้านการจัดทำข้อตกลง PA และการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ โดยจัดตั้งทีมที่ปรึกษาและทีมสนับสนุนด้านเทคนิค สื่อสารออนไลน์เพื่อให้คำแนะนำทุกเวลา และทันต่อความต้องการ โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบพัฒนาวิทยฐานะผ่านระบบดิจิทัลได้

บุญญาดา ประภัทรสิริ โกนิฎฐ์ ศรีทอง อุบลวรรณา ภวกานันท์ และพระครูภาวนาโสภิต ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่าตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า รูปแบบเน้นการบริหารจัดการที่มีโครงสร้างชัดเจน การผลิตด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น การขยายตลาดออนไลน์ และการบริหารบัญชีอย่างมีระบบ โดยประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 ในการเสริมสร้างศักยภาพทางธุรกิจ ส่วนกระบวนการแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดการทั่วไป สร้างอัตลักษณ์แบรนด์และโลโก้ (2) การผลิต/แรงงาน พัฒนาทักษะแรงงานและเครือข่าย (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ออกแบบกระเป๋าใหม่และถุงผ้ารักษ์โลก (4) การตลาด ขยายตลาดออนไลน์และพัฒนาทักษะดิจิทัล (5) การเงิน จัดระบบบัญชีและวางแผนผลประโยชน์

ธิดารัตน์ ปัญญาปลูก พรนิภา จันทร์น้อย และณรงค์ อภัยใจ ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า ประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ใน การมีส่วนร่วม การกำกับ ติดตาม และประเมินผล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและกลไกสู่ความสำเร็จ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม ศึกษาเรื่อง พุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า 1) งดเว้นจากการ

ฆ่าสัตว์ทำลายชีวิต มีจัดกิจกรรมในการปล่อยปลา 2) งดเว้นจากการลักทรัพย์ ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ มาเป็นของตนมีการบริจาคสิ่งของให้กับคนยากไร้ 3) งดเว้นจากการประพฤติผิดทางเพศ สร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว 4) งดเว้นจากการพูดโกหก มีกิจกรรมในการอบรมการใช้วาจาในการพูด 5)งดเว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา มีการจัดกิจกรรมอบรม การเข้าวัดฟังธรรม การประยุกตใชหลักศีล 5 จะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ณัชชารีย์ นิธิโรจนรัตติกร และภิรดา ชัยรัตน์ ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0.5 พบว่า การจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยที่มีประชาชนมีส่วนร่วมไปในทิศทางที่ดีขึ้น

สุภวัลย์ นิธิปุญญวงศ์ ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า 1) หลักคุณธรรม ปฏิบัติตามจริยธรรมอย่างชัดเจน 2) หลักสำนึกรับผิดชอบ ตระหนักต่อหน้าที่อย่างถูกต้อง 3) หลักความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจน ตรวจสอบได้ 4) หลักความคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) หลักนิติธรรม การใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม 6) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ

กนกกร ศรีบุญเพ็ง และภิรดา ชัยรัตน์ ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (ส่วนกลาง) กระทรวงยุติธรรม พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.697) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระมหาวัชระ กนฺตวีโร ศึกษาเรื่อง พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พบว่า ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ผู้บริหารให้ความสำคัญในการประชุม เพราะเป็นหัวใจสำคัญในการบริหาร ด้านพร้อมเพรียงกัน ทุกคนให้ความสำคัญต่อการเข้าประชุมเลิกประชุม เพราะบ่งถึงความสามัคคีขององค์กร การจัดประชุมนอกสถานที่ หรือการจัดประชุมภายใน เป็นสิ่งจำเป็นต่อองค์กร ด้านการไม่บัญญัติสิ่งใหม่ๆ ที่ขัดระเบียบเดิม การเคารพนับถือในสิ่งเดิมเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษท่านได้ทำไว้ดีแล้ว ด้านการเคารพผู้ใหญ่ คุณธรรมของผู้มีอำนาจเหนือกว่าสิ่งอื่นใดเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางเพศในสังคม สร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเคารพในความหลากหลาย ด้านให้ความเคารพต่อสถานที่ การตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญ และความเหมาะสมของสถานที่แสดงออกผ่านพฤติกรรมที่สุภาพ เรียบร้อย สะท้อนถึงการมีวินัยและความรับผิดชอบในตนเอง

ศตวรรษ กุณะ ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า แนวทางการพัฒนาดังนี้ ความสุขทางร่างกาย คือ สนับสนุนกิจกรรมสร้างวินัยการดูแลรักษาสุขภาพ ความสุขทางจิตใจ คือ สร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ความสุขทางสังคม คือ การเสริมแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ในชุมชน ความสุขจากการผ่อนคลาย คือ จัดกิจกรรมในช่วงเวลาที่เหมาะสมมีห้องพักผ่อนเพื่อผ่อนคลาย ความสุขทางสมอง คือ การอบรมให้เหมาะสมกับความต้องการของครู ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา คือ การดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทางศีลธรรมและจริยธรรม ความสุขด้านการเงิน คือ ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการออมเงิน ความสุขของครอบครัว คือ ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

ณัฐวุฒิ อายุยืน ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า 1) ด้านฉันทะ มีความพอใจ และใจรักที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่แสดงความกระตือรือร้นในการรับใช้ประชาชน 2) ด้านวิริยะ มีความขยัน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจเข้าตรวจเยี่ยมพื้นที่จริง เพื่อรับรู้ปัญหาอย่างแท้จริง 3) ด้านจิตตะ ทำงานด้วยสติปัญญา มีความไตร่ตรองเอาใจใส่พินิจพิจารณางาน มีความละเอียดรอบคอบในการอนุมัติงบประมาณหรือโครงการ4) ด้านวิมังสา มีการซักซ้อมทดลองงานบุคลากรที่มาปฏิบัติทำหน้าที่ และอบรมผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรจัดประชุมติดตามงานและให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

พัณณ์ชิตา วรนุช ประกอบ สาระวรรณ และธีระภัทร ประสมสุข ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า 1) ให้นักเรียนยอมรับคำติชมและข้อเสนอแนะส่งเสริมทักษะการฟังอย่างมีสติและการยอมรับความเห็นที่แตกต่าง 2) ให้นักเรียนวางแผนงานใหม่ ๆ โดยการจัดลำดับความสำคัญของงานและประเมินผลงานของตนเอง 3) ให้นักเรียนมีจริยธรรมและคุณธรรม ปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะในยุคดิจิทัล 4) ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ใช้เครื่องมือจัดระเบียบข้อมูลเข้าด้วยกันด้วยระบบดิจิทัล 5) ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์และค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

พระมหาญาณะ สจฺจญาโณ (คล้ายสุข) พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร. และธวัชชัย ไชยวุฒิ ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พิธีสังฆกรรมสงฆ์หมู่ใหญ่ ที่จัดขึ้นเพื่อให้พระภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสเข้าประพฤติวัตรเพื่อชำระอาบัติ ต้องบอกโทษของตนแก่คณะสงฆ์ทุกเช้า-เย็น เจริญภาวนาสำนึกตน พัฒนาจิตใจ อยู่ปริวาส 3 วัน ประพฤติมานัต 6 คืน ขออัพภาน 1 วัน รวม 10 วัน อานิสงส์จากการเข้าปริวาสนั้น พระสงฆ์หมู่ใหญ่ได้เรียกเข้าหมู่เพื่อเป็นภิกษุปกติ หมายความว่า อาบัติสังฆาทิเสสได้ชำระแล้ว ซึ่งแตกต่างจากการออกอาบัติเบาที่ใช้เพียงการเทศนาบัติ ที่ยึดหลักพระวินัย พร้อมการจัดเข้าปริวาสกรรมยังสร้างศรัทธาแก่ชุมชน ทำให้เกิดความเข้าใจในพระธรรมวินัย สร้างความเข้มแข็งให้คุณะสงฆ์

จังหวัดเชียงใหม่ โดยวัดปากทาง (ม่อนฤาษี) ได้จัดเป็นประจำทุกปี เพื่อธำรงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

ณรงค์ ก้อนแหวน เสกชัย ชมภูนุช และธีระภัทร ประสมสุข ศึกษาเรื่อง การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบว่า ควรมีการบริหารโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ควรมีการบริหารจัดการและวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ควรบริหารจัดการเทคโนโลยีในองค์กรและสถาบันการศึกษา ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน ควรปรับเปลี่ยนระบบบริหารงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม ควรจัดการระบบเครือข่ายในยุคดิจิทัล การทำงานที่ยืดหยุ่น การขยายตัวของข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ๆ

พระครูบรรพตพัฒนกิตติ์ (สมชาย กิตฺติวณฺโณ) พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร. และธวัชชัย ไชยวุฒิ ศึกษาเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย พบว่า ครูบาฯ เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติจริง ใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือจากชาวบ้านด้วยศรัทธาและการมีส่วนร่วม สะท้อนให้เห็นถึงผู้นำที่ผสานบทบาททางศาสนากับการพัฒนาสังคมอย่างเป็นองค์รวม

กรกช กติยศ เสกชัย ชมภูนุช ธีระภัทร ประสมสุข และอัครเดช ยมภักดี ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า กำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาและสามารถวัดผลได้ง่าย เน้นการให้บริการที่รวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม การเข้าร่วมการอบรม สัมมนา และเครือข่ายวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อยกระดับสมรรถนะการบริหารงานให้สูงขึ้น สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันโดยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ฝึกฝนและพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล มีการสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพและความรู้ใหม่ ๆ อย่าง ต่อเนื่อง สามารถถ่ายทอดนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้แก่บุคลากรอย่างเข้าใจ ง่าย ชัดเจน และตรงประเด็น และมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับบริบท ของสถานศึกษาและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

พระพงศพัศ ฐานวโร (กัญญาคำ) พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร. และพัลลภ หารุคำจา ศึกษาเรื่อง การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนตามหลักศีล 5 ประกอบด้วย 1. ศีล 5 เป็นรากฐานจริยธรรมในการไม่เบียดเบียน 2. ใช้กระบวนการจัดการชุมชนแบบพุทธ โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง 3. มีกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทำให้การแก้ปัญหาเป็นระบบและต่อเนื่อง

อังศุมาลิน มารุ่งเรือง ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 พบว่า ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นของทุกคนในทีมงาน การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง การใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การมีกระบวนการระดมความคิดที่เป็นระบบ การนำความคิดเห็นไปใช้จริง และการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์

ยลรวี รัตนวิชัย พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร. และไพรินทร์ ณ วันนา ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนวัดร้างด้วยเทคโนโลยี GIS และระบบฐานข้อมูล การฟื้นฟูและอนุรักษ์ตามหลักวิชาการโดยคงรูปแบบและวัสดุดั้งเดิม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำแผนบริหารจัดการที่มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ชัดเจน โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ คณะสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อการบริหารจัดการวัดร้างอย่างยั่งยืน

วรายุภัสร์ จันทร์เมืองวรรณ์ จันทรฉาย ยมสูงเนิน ธีระภัทร ประสมสุข และสังวาร วังแจ่ม ศึกษาเรื่อง การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารควรเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาองค์กรและบุคลากร จัดสรรอัตรากำลังครูให้เหมาะสมโดยใช้ระบบติดตามผลการดูแลเด็กด้วยเทคโนโลยี พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและติดตั้งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนการสอนให้เด็กคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่าย ตลอดจนส่งเสริมการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เหมาะสมกับบริบทยุคดิจิทัล

กัมปนาท แก้วนำ พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร. และธวัชชัย ไชยวุฒิ ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ : วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ประกอบด้วย 1) การอนุรักษ์โดยใช้หลักพุทธธรรม เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม 2) การอนุรักษ์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การสร้างแนวกันไฟ 3) การอนุรักษ์โดยใช้อำนาจรัฐ เช่น การเข้าร่วมโครงการพุทธอุทยาน 4) การอนุรักษ์โดยใช้กระบวนการชุมชน เช่น การเป็นแบบอย่างและร่วมมือกับโรงเรียน ชุมชน

จักรพงศ์ ปัญญา สาโรจน์ แก้วอรุณ สุดาภรณ์ สืบสุติน และสุดา เนตรสว่าง ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารควรจัดการอบรม สัมมนา จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมด้านกฎหมายดิจิทัลและกรอบธรรมาภิบาลดิจิทัล เปิดโอกาสให้แกนนำเข้าร่วมอบรมงานด้านดิจิทัลเพื่อมา

ขยายผลในสถานศึกษา ฝึกการใช้ AI Big Data และแพลตฟอร์มการเรียนการสอนและนำผลมาประยุกต์ใช้งานในสถานศึกษา

พระสมุห์วรวิทย์ กนฺตวณฺโณ พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร. และไพรินทร์ ณ วันนา ศึกษาเรื่อง ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไทใหญ่ บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ประเพณีแห่จองพาราศรัทธามีบทบาทสำคัญ เป็นแรงขับเคลื่อนให้ชุมชนมุ่งมั่นสร้างสรรค์อนุรักษ์ประเพณีอย่างเต็มกำลัง ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจและตั้งใจดำรงรักษาไว้ หลักกตัญญูกตเวทีปรากฏอย่างชัดเจนต่อบรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และทุกผู้มีพระคุณต่อวัดและหมู่บ้าน ชุมชนเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัย และมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพชนผู้ล่วงลับ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏ ได้แก่ (1) ทาน คือ การร่วมแรงร่วมใจของชุมชน (2) ศีล คือ การรักษาศีล ฟังธรรม ทำบุญ และปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา (3) ภาวนา (การฝึกจิต/เจริญปัญญา) คือ การที่ผู้เข้าร่วมพิธีสำรวมจิต เพื่อพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญา (4) กตัญญูกตเวที คือ การอุทิศบุญให้บรรพบุรุษ แสดงความเคารพผู้มีพระคุณ (5) สังฆสามัคคี คือ ความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้านผ่านกิจกรรมและการปฏิบัติธรรมร่วมกัน

สรัลพิชญ์ จรูญโกมล เสกชัย ชมภูนุช และธีระภัทร ประสมสุข ศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ควรวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis ควรจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศกำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศจัดระบบเอกสาร ควรบันทึกข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนผ่านระบบ Online ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนให้ทันต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง

พระปลัดอาทิตย์ อาทิจฺโจ พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี,ดร. และพัลลภ หารุคำจา ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า การวิเคราะห์ความศรัทธาพบ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ความเชื่อในพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งสูงสุด (2) ความเชื่อในกฎแห่งกรรม และ (3) ความเชื่อในการทำความดีผ่านทาน ศีล และภาวนา ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาจิตใจและความสงบสุขของชุมชนอย่างยั่งยืน

โสภณ จันทร์ทิพย์ วัลภา สบายยิ่ง และจิรสุข สุขสวัสดิ์ ศึกษาเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 นักศึกษากลุ่มทดลองมีความสามารถในการลดระดับความเครียดสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รพิชญา รวยวัฒนรัช จันทรฉาย ยมสูงเนิน และธีระภัทร ประสมสุข ศึกษาเรื่อง การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า 1) ด้านศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา การนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการมาเป็นพื้นฐาน กำหนดเป็นกิจกรรมและแนวทางการนิเทศ 2) ด้านวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหาร ใช้การ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือ วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการนิเทศได้ตรงจุด 3) ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา นำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการนิเทศรูปแบบออนไลน์ภายในสถานศึกษา และ4) ด้านประเมินผล และรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา นำการประเมินผล สรุปรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการนิเทศต่อไป

พัฒนพงษ์ วงค์แสน ประกอบ สาระวรรณ ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ ศึกษาเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า แนวทางพัฒนา คือ 1) การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน 2) ความสมดุลระหว่างบทบาทของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถบริหารจัดการทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในทุกรูปแบบให้เห็นเป็นแบบอย่าง 4) บริการดูแลบุคลากร นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกคนอย่างเป็นธรรม 5) นำการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลมาใช้ 6) พัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคนโลยีเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ

ภัชสนัญญา พูลเกษร ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า 1) การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนและคัดเลือกครูแกนนำที่มีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีการส่งครูเข้าร่วมอบรมการพัฒนาด้านโรงเรียนคุณธรรมและให้ครูแกนนำกลับมาขยายผลให้กับครูท่านอื่นๆ เพื่อให้ช่วยขับเคลื่อนกระบวนการบริหารและดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ควรให้ผู้ปกครองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และดำเนินงานในทุกขั้นตอน เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ 3) การวางแผนการบริหารงานแนวทางการพัฒนาด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม ด้านการประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม และจัดการนิเทศติดตามโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4) ส่งเสริมให้มีการ PLC เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้พัฒนาให้เป็นนวัตกรรม มีการจัดการองค์ความรู้และนำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

ธนากร ไกรงาม และทัศนีย์ บุญมาภิ ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ผู้บริหารควรสื่อสาร

ชัดเจน สร้างกำลังใจ รับฟังทีมงาน และเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น หน่วยงาน และชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง มอบอำนาจให้ครูมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา พร้อมสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและเป็นต้นแบบในการใฝ่เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีในการบริหารและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

อัณณณาอร ผิวทอง ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ ศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วางแผนกำหนดเป้าหมายและแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนและชุมชน จัดสรรทรัพยากรและแนวทางดำเนินงานอย่างเป็นระบบ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนโดยสร้างความร่วมมือกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ติดตามและประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรม สื่อ และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาต่อยอด วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อปรับแผนและกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมจัดทำรายงานเพื่อแจ้งผู้เกี่ยวข้องและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

วีรยุทธ วงค์ดี สุรัตน์ ศรีดาเดช สิทธิชัย มูลเขียน และสุรีย์มาศ สุขกสิ ศึกษาเรื่อง การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษาอำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ด้านการกำหนดเป้าหมายเน้นในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการนิเทศที่ชัดเจน วัตถุประสงค์ของการนิเทศต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะบุคลากร กระบวนการนิเทศและความปลอดภัยของข้อมูลด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศ มีกระบวนการวางแผนที่ชัดเจนและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของโรงเรียน ด้านการปฏิบัติการนิเทศใช้รูปแบบการนิเทศที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับยุคดิจิทัล การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ใช้รูปแบบการนิเทศที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการประเมินผล มีการวางเกณฑ์การประเมินกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน

กรรณิการ์ จิตรเกษม ประกอบ สาระวรรณ และธีระภัทร ประสมสุข ศึกษาเรื่อง องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า ความสุขทางด้านร่างกาย โดยจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ส่งเสริมออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ งดเว้นยาเสพติด และจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปี ความสุขทางด้านจิตใจ ส่งเสริมบุคลากรให้มีทัศนคติและจิตใจที่ดี โดยเป็นผู้นำและตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ความสุขทางสังคม ส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชุมวางแผนระบบการทำงาน ความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา โดยให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมภายในสถานศึกษา ความสุขจากการผ่อนคลาย โดยจัดกิจกรรมให้บุคลากรได้มีเวลาผ่อนคลาย ความสุขทางด้านการเงิน ส่งเสริมให้บุคลากรวางแผนการใช้

จ่ายเงินด้วยบัญชีรายรับรายจ่าย ความสุขทางสมอง ส่งเสริมพัฒนาทักษะและการทำงานอย่างเป็นระบบ ความสุขของครอบครัว เปิดโอกาสให้ครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

นิพนธ์ ดอกพอ เสกชัย ชมภูนุช ธีระภัทร ประสมสุข และประเสริฐ ต้นโนนเชียง ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ควรมีการวางแผนงาน มีแนวทางที่ชัดเจน กำหนดแผนงานในรูปแบบของ model ควรกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์การได้อย่างชัดเจน ควรใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบการศึกษาในสถานศึกษา ควรสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาสู่องค์กรในยุคดิจิทัล

มุกระวี สินธนบริบูรณ์ ศึกษาเรื่อง การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า 1).ด้านสุขภาพ 2)ด้านความเป็นอยู่ 3)ด้านการศึกษา 4)ด้านรายได้5)ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ ความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ) (วิริยะ) (จิตตะ) (วิมังสา)ควรตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว นโยบายหรือโครงการที่ช่วยให้ประชาชนในส่วนต่างๆ

ชุมพล เบียดตะคุ ศึกษาเรื่อง บทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง พบว่า มีประเด็นบทบาทดังนี้ 1.กำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาทุกระดับ 2. ตัดสินใจเพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม และบริการสาธารณะ 3. ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 4. ตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง 5. การใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ชลันธร เรืองทัพ และสิทธิกร สุมาลี ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนากรุงเทพมหานคร พบว่า มีผลการประเมินเฉลี่ย 20.97 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 83.90 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เฉลี่ย 12.96 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.39 ผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียน พบว่า มีผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนเฉลี่ย 12.83 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.55 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกอยู่ในระดับมากที่สุด

นพดล ขุนวังห์ ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ ศึกษาเรื่อง การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า แนวทางพัฒนา คือ 1) ด้านการจัดการหลักสูตร ควรกำหนดภาคเรียนที่เหมาะสมสำหรับการฝึกอาชีพ รวมถึงการเลือกวิชาหรือกลุ่มวิชาที่ตรงกับลักษณะงานในสถานประกอบการนั้นๆทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดรายละเอียดของรายวิชา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรเตรียมความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ สถานศึกษาและสถานประกอบการควรจัดเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุ และ

อุปกรณ์การศึกษาที่เหมาะสม เพื่อรองรับการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ 3) ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการควรจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่าย และมีการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง 4) ด้านการนิเทศติดตาม ควรจัดทำแผนการนิเทศในแต่ละภาคเรียนเพื่อขออนุมัติผู้อำนวยการสถานศึกษา และในการนิเทศติดตามนั้นควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและวิธีการนิเทศที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งรายงานให้ผู้บริหารทราบ 5) ด้านการวัดและการประเมินผล ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการกำหนดลงในแผนการเรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง

ทองแข หมื่นพิลมทอง สังวาร วังแจ่ม และสมมาตร คำวัจนัง ศึกษาเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า 1) แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านวิชาการ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้โดยเพิ่มพื้นที่สีเขียว การประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การกำหนดวิธีการและระยะเวลาของการตรวจสอบและประเมินผลอย่างชัดเจน การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมตามมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

อธิต ทิวะศะศิธร์ ปิยพงษ์ นฤมิตสุวิมล และรักษณากร สุชาติพงศ์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่น Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านช่องทางทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และการรักษาความเป็นส่วนตัว มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า R2 = .658 ผู้ประกอบการจึงควรจัดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดมีให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และต้องรักษาข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าเพื่อความปลอดภัยในการซื้อสินค้าออนไลน์

นิพพิชฌน์ เครื่องสนุก พลอยพัชชา โค้วสุวรรณกิจ จักรพันธ์ ลิ่มมังกูร และณัฐพร อินทะกันฑ์ ศึกษาเรื่อง พัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์เพื่อรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมือง พบว่า การหาเสียงออนไลน์เริ่มขึ้นจากพรรคอนาคตใหม่ในปีพ.ศ.2562 และพรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ รวมถึงพรรคการเมืองอื่นเริ่มสร้างกลยุทธ์การหาเสียงออนไลน์เพิ่มมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2563 จากนั้นพรรคการเมืองจึงเริ่มใช้ระบบออนไลน์อย่างเนืองแน่นจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิธีการแสดงออกทางเนื้อหาสาระสำคัญที่นำเสนอให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ ยกตัวอย่าง เช่น พรรคเพื่อไทยชูนโยบาย 30 บาทบนเว็บไซต์ของพรรค แสดงออกถึงนโยบายที่ประสบความสำเร็จที่ผ่านมา และ การโพสต์ข้อความบนสื่อออนไลน์เชิงรูปภาพ สถิติตัวเลข ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ต่อมา คือพรรคประชาธิปัตย์ มีทั้งการหาเสียง

แบบออนไซต์เพื่อรักษาฐานเสียงคนในพื้นที่ส่วนการหาเสียงออนไลน์เน้นการรณรงค์แคมเปญเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ คำปราศรัย การเปิดตัวสมาชิกพรรค หรือ แสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับบางเหตุการณ์ที่ไม่ยุติธรรม และสร้างช่องทางLine Official สุดท้ายนั้น คือ พรรคก้าวไกล เป็นพรรคการเมืองผู้บุกเบิกการหาเสียงออนไลน์ช่วงแรกทุกแฟลตฟอร์มไม่ว่าจะเป็น Facebook/TikTok/Instagram/Twitter พรรคก้าวไกลต้องการแสดงออกถึงภาพลักษณ์พรรคที่มีความทันสมัยก้าวทันเทคโนโลยี สมาชิกการเมืองในกลุ่มทุกคนจะมีความถนัดปัญหาทางการเมืองแตกต่างกันแต่ก็มีช่องทางการติดต่อบนสื่อออนไลน์เพื่อรับปัญหาจากประชาชนและช่วยดำเนินการให้ทันที เป็นต้น

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์)
บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์
ตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ.2568

สารบัญ

วัตถุประสงค์ ก
กองบรรณาธิการ ข
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ ข
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ ค
บทบรรณาธิการ จ
สารบัญ ฑ

บทความวิจัย : **หน้า**

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 1-13
ธนัชพร ศรีสุบิน จันทรฉาย ยมสูงเนิน ธีระภัทร ประสมสุข และสังวาร วังแจ่ม

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน 14-27
อาชอำพล แก้ววิจิตร วรปรัชญ์ คำพงษ์ และธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี 28-42
ปาริชาติ จุฑาธัชชัย สิทธิชัย มูลเขียน และสาโรจน์ แก้วอรุณ

คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 43-57
กิตติวัฒน์ กันทารักษ์

องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดจันทบุรี 58-72
ปัทมาดา วิลาวรรณ และสิทธิชัย มูลเขียน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน 73-86
ธีรศักดิ์ ลังกาพิศาลพงษ์

การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร 87-100
ทัศน์มน หงษ์ยน และสิทธิชัย มูลเขียน

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 101-116
ภูริชญา ทาเจริญ

การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก 117-131
จารุพร จะนะ และสิทธิชัย มูลเขียน
รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่าตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 132-144
บุญญาดา ประภัทรสิริ โกนิฎฐ์ ศรีทอง อุบลวรรณา ภวกานันท์ และพระครูภาวนาโสภิต
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 145-156
ธิดารัตน์ ปัญญาปลูก พรนิภา จันทร์น้อย และณรงค์ อภัยใจ
พุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย 157-169
อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 170-180
ณัชชารีย์ นิธิโรจนรัตติกร และภิรดา ชัยรัตน์
การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 181-194
สุภวัลย์ นิธิปุญญวงศ์
คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (ส่วนกลาง) กระทรวงยุติธรรม 195-206
กนกกร ศรีบุญเพ็ง และภิรดา ชัยรัตน์
พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย 207-217
พระมหาวัชระ กนฺตวีโร
แนวทางการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 218-231
ศตวรรษ กุณะ
การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 232-243
ณัฐวุฒิ อายุยืน
การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 244-258
พัณณ์ชิตา วรนุช ประกอบ สาระวรรณ และธีระภัทร ประสมสุข

ศึกษาวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ 259-273
พระมหาญาณะ สจฺจญาโณ พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร.และธวัชชัย ไชยวุฒิ
การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 274-288
ณรงค์ ก้อนแหวน เสกชัย ชมภูนุช และธีระภัทร ประสมสุข
บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย 289-301
พระครูบรรพตพัฒนกิตติ์ (สมชาย กิตฺติวณฺโณ) พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร. และธวัชชัย ไชยวุฒิ
สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน 302-318
กรกช กติยศ เสกชัย ชมภูนุช ธีระภัทร ประสมสุข และอัครเดช ยมภักดี
การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน 319-332
พระพงศพัศ ฐานวโร (กัญญาคำ) พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร. และพัลลภ หารุคำจา
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 333-346
อังศุมาลิน มารุ่งเรือง ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ
แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน 347-360
ยลรวี รัตนวิชัย พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร. และไพรินทร์ ณ วันนา
การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 361-375
วรายุภัสร์ จันทร์เมืองวรรณ์ จันทรฉาย ยมสูงเนิน ธีระภัทร ประสมสุข และสังวาร วังแจ่ม
การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ : วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 376-388
กัมปนาท แก้วนำ พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร. และธวัชชัย ไชยวุฒิ
การพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 489-399
จักรพงศ์ ปัญญา สาโรจน์ แก้วอรุณ สุดาภรณ์ สืบสุติน และสุดา เนตรสว่าง
หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไทใหญ่ บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 400-415
พระสมุห์วรวิทย์ กนฺตวณฺโณ พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร.และไพรินทร์ ณ วันนา

การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 416-428
สรัลพิชญ์ จรูญโกมล เสกชัย ชมภูนุช และธีระภัทร ประสมสุข
วิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า 429-442
พระปลัดอาทิตย์ อาทิจฺโจ พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี,ดร. และพัลลภ หารุคำจา
ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต 443-454
โสภณ จันทร์ทิพย์ วัลภา สบายยิ่ง และจิรสุข สุขสวัสดิ์
การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย 455-467
รพิชญา รวยวัฒนรัช จันทรฉาย ยมสูงเนิน และธีระภัทร ประสมสุข
สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 2 468-482
พัฒนพงษ์ วงค์แสน ประกอบ สาระวรรณ ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ
การบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 483-596
ภัชสนัญญา พูลเกษร ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ
ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 497-510
ธนากร ไกรงาม และทัศนีย์ บุญมาภิ
การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 511-522
อัณณณาอร ผิวทอง ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ
การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษาอำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 523-536
วีรยุทธ วงค์ดี สุรัตน์ ศรีดาเดช สิทธิชัย มูลเขียน และสุรีย์มาศ สุขกสิ
องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจานเจดีย์ใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 537-551
กรรณิการ์ จิตรเกษม ประกอบ สาระวรรณ และธีระภัทร ประสมสุข

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 552-565
นิพนธ์ ดอกพอ เสกชัย ชมภูนุช ธีระภัทร ประสมสุข และประเสริฐ ต้นโนนเชียง
การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม 566-579
มุกระวี สินธนบริบูรณ์
บทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง 580-594
ชุมพล เบียดตะคุ
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา กรุงเทพมหานคร 595-608
ชลันธร เรืองทัพ และสิทธิกร สุมาลี
การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี 609-622
นพดล ขุนวังห์ ทัศนีย์ บุญมาภิ สังวาร วังแจ่ม และสุรศักดิ์ สุทธสิริ
การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก 623-637
ทองแข หมื่นพิลมทอง สังวาร วังแจ่ม และสมมาตร คำวัจนัง
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่น Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 638-648
อธิต ทิวะศะศิธร์ ปิยพงษ์ นฤมิตสุวิมล และรักษณากร สุชาติพงศ์

บทความวิชาการ :

พัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์เพื่อรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมือง
นิพพิชฌน์ เครื่องสนุก พลอยพัชชา โค้วสุวรรณกิจ จักรพันธ์ ลิ่มมังกูร และณัฐพร อินทะกันฑ์ 649-661

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์
วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ 662-673

อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี ตั้งอยู่ตำบลในเมือง บริเวณสวนสาธารณะหนองดอก จังหวัดลำพูน
(ภาพจากเทศบาลเมืองลำพูน)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

Transformational Leadership of 21st Century of School Administrators in Chonglom Suksan School Group under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1

ธนัชพร ศรีสุบิน Thanachporn Srisubin
จันทรฉาย ยมสูงเนิน Junchai Yomsoongnern
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk
สังวาร วังแจ่ม Sangwan Wangcham
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302038@northcm.ac.th

Received 2025/04/13 *Revised* 2025/06/18 *Accepted* 2025/07/04

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 100 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.97 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวม พบว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน ส่งเสริมการสร้างแรงบันดาลใจ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ฝึกคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ

2) ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อบรมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากร ให้มีความรู้ด้านการนำ AI (Artificial Intelligence) มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานด้านการบริหารและด้านการปฏิบัติงาน ด้านสร้างแรงบันดาล ผู้บริหารจัดสวัสดิการ ช่วยเหลือแก่ครู และสร้างขวัญและกำลังใจครูและบุคลากร ด้านการคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารพัฒนาตนเอง ด้านการคิดวิเคราะห์ ริเริ่ม

สร้างสรรค์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม SWOT (SWOT Analysis) องค์กร วิเคราะห์สถานศึกษา เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค กำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.

Abstract

The purpose of this research was to study the transformational leadership of 21st century of school administrators and to study the transformational leadership of 21st century development guidelines of school administrators in Chonglom Suksan School Group under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1. The research population was 92 school administrators and teachers from 8 schools. The research tools were a questionnaire/ structured interview, and the data was analyzed by determining the frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed that :

1) The overall of the transformational leadership of 21st century of school administrators was at a high level, when considered on a side-by-side basis, in descending order of averages, the aspects were found to be at the same average in two areas: inspirational and leadership with a clear vision, followed by analytical thinking, creativity, and ideological influence, respectively.

2) The guidelines of the transformational leadership of 21st century of school administrators found that in each area, there were development guidelines as follows: In terms of Ideological influence, The development guidelines were that the administrators, teachers, and personnel should be trained and developed to have knowledge on the use of AI as a tool for the development of administrative work and performance. In terms of inspiration, the development guidelines were that administrators provide welfare, help and encourage teachers and personnel. In terms of creative and analytical thinking, the development guidelines were that personnel have a development approach that administrators develop themselves to be creative, have analytical thinking and being an academic leader. In terms of leaders with a clear vision, the development guidelines were that administrators use the principles of

participatory management, using SWOT methods to analyzes the school to identify strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles and define the vision of the school.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrators, 2 1 st Century, Kamphaeng Phet Primary Educational Service.

บทนำ

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกของสังคมโลกและประชาคมอาเซียน ต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยทั้งความร่วมมือ ความขัดแย้ง และการแข่งขัน ส่งผลกระทบทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ดังนั้น การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของประชากร ตามที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งมุ่งพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวข้ามความท้าทาย เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2566: 8-15) การกระจายโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพที่มีคุณภาพจึงเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความเสมอภาคในสังคมไทยยุคใหม่

อย่างไรก็ตาม ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะความเป็นผู้นำ ความกล้าหาญทางจริยธรรม และสามารถใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาอำพล ชัยสารี และคณะ, 2565: 417) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น สร้างแรงบันดาลใจ และพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กร เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การนำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เข้มแข็งยังถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สังเคราะห์ได้ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านสร้างแรงบันดาลใจ ด้านคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยกำหนดเป้าหมายให้ผู้บริหารมีความเป็นเลิศส่วนบุคคล คิดเชิงกลยุทธ์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ขององค์กร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1, 2566) ในกลุ่มสถานศึกษาช่องลมสุขสันต์ ซึ่งประกอบด้วย 8

โรงเรียน ได้รับการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีถึงดีเลิศ อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู พบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดแคลนครูธุรการ การโยกย้ายของครูผู้สอนบ่อยครั้ง และงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มสถานศึกษาช่องลมสุขสันต์ เพื่อศึกษาสภาพจริงและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดกลางถึงขนาดเล็ก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่โรงเรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ซึ่งใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 โดยมีตัวแปรที่ต้องการศึกษา 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านสร้างแรงบันดาลใจ ด้านคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน ครูผู้สอน จำนวน 86 คน ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 รวมทั้งสิ้น จำนวน 92 คน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน ปฏิบัติหน้าที่มาไม่น้อยกว่า 3 ปี และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ปฏิบัติหน้าที่มาไม่น้อยกว่า 3 ปี รวมจำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, วิทยฐานะ,ประสบการณ์

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ จำนวน 8 ข้อ

2) ด้านสร้างแรงบันดาลใจ จำนวน 12 ข้อ

3) ด้านคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ จำนวน 9 ข้อ

4) ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน จำนวน 11 ข้อ

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert's Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยใช้ข้อคำถามที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 2 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาเป็นกรอบในการกำหนดประเด็นคำถาม โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้ ประเด็นคำถามที่ 1 ด้านมีอิทธิพลอย่างมีดุอมการณ์ ท่านมีแนวทาง / วิธีการ / ที่จะพัฒนาผู้บริหารให้มีความชำนาญในการใช้สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่วอย่างไร ประเด็นคำถามที่ 2 ด้านสร้างแรงบันดาลใจ ท่านมีแนวทาง / วิธีการพัฒนาส่งเสริมให้ผู้บริหาร สนับสนุนการจัดสวัสดิการ ช่วยเหลือเพื่อนครู เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างไร ประเด็นคำถามที่ 3 ด้านคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ท่านมีแนวทาง / วิธีการพัฒนา ผู้บริหารให้เป็นนักคิดวิเคราะห์ ริเริ่ม สร้างสรรค์นำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยแนวทางหรือวิธีการใด ประเด็นคำถามที่ 4 ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ท่านมีแนวทาง / วิธีการพัฒนา และส่งเสริมให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำสามารถนำคณะครูร่วมกัน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ของสถานศึกษาได้อย่างไร และท่านมีแนวทาง / วิธีการพัฒนา ผู้บริหารอย่างไรนำคณะครูร่วมกันจัดทำวิสัยทัศน์สถานศึกษาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวม

ที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์	ระดับการปฏิบัติ		
		μ	σ	แปลผล
1	ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.33	0.07	มาก
2	ด้านสร้างแรงบันดาลใจ	4.40	0.03	มาก
3	ด้านคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์	4.39	0.03	มาก
4	ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน	4.40	0.06	มาก
	โดยรวม	4.38	0.02	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากันที่ 4.40 รองลงมา คือ ด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

การศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ศึกษานิเทศก์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 1 คน เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2568 ถึง วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2568 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ ควรอบรมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากร ให้มีความรู้ด้านการนำ AI มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ เช่น นำระบบ Zoom เป็นสื่อในการประชุม แทนการนั่งประชุมในห้องประชุม พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้วยโปรแกรม Data Management Center (DMC)/School Miss นำเสนอผลงานผ่าน Education Area Management Support System (AMSS) หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

ด้านสร้างแรงบันดาลใจ คือ ผู้บริหารจัดสวัสดิการ ช่วยเหลือแก่ครู และสร้างขวัญและกำลังใจครูและบุคลากร เช่น การแสดงความชื่นชมยินดี จัดกิจกรรมสังสรรค์ในโอกาสที่เหมาะสมและการเยี่ยมไข้ยามเจ็บป่วย ฯลฯ สร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความสามารถส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษา

ด้านคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารพัฒนาตนเอง ด้านการคิดวิเคราะห์ ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีทักษะการวางแผน การคิดวิเคราะห์ คิดนอกกรอบ กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และนำสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง ผู้บริหารควรมีเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาตนเองและสถานศึกษา สามารถนำเสนอผลงานเป็นประเด็นท้าทายตามระยะเวลาที่กำหนด

ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน คือ ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์สถานศึกษา เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค มากำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ผลลัพธ์ที่ได้นำมาจัดทำโครงการ/กิจกรรม แก้ปัญหา นำโอกาสที่มีเป็นตัวขับเคลื่อนจุดอ่อนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น นำอุปสรรคที่มีเป็นข้อควรระวังในการปฏิบัติงาน สื่อสารวิสัยทัศน์ แก่คณะครูและบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันมองเห็นภาพการพัฒนาในอนาคตของสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ใน

สถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันเป็นผลจากการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็น และส่งเสริมเจตคติที่ดีและการคิดในเชิงบวกในการปฏิบัติงาน ทั้งยังส่งเสริมความสามัคคีและการเสียสละในองค์กร แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินทร์พร คุปตพงศ์ (2565) ซึ่งพบว่าผู้บริหารสามารถกระตุ้นจิตวิญญาณและสร้างภาพความสำเร็จในอนาคตให้แก่บุคลากร รวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจผ่านการมอบหมายงานที่ท้าทาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับอรวรรณ ภัทรดำเนินสุข (2564) ที่พบว่าผู้บริหารสามารถกระตุ้นความกระตือรือร้นในการทำงาน สร้างเจตคติที่ดี และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา

ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันเป็นผลจากการที่ผู้บริหารสามารถเลือกใช้สื่อสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทันสื่อ และเผยแพร่ข่าวสาร กิจกรรมของสถานศึกษาไปสู่ชุมชนและองค์กรภายนอกได้อย่างหลากหลาย ผู้บริหารมีความสามารถในการตีความ วิเคราะห์ ประเมินเนื้อหาสาระของสื่อโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของข้อมูล แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลธพัชร พงค์เชียงใหม่ (2565) ที่พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับ ICT ในฐานะพื้นฐานของการพัฒนาองค์กร และสามารถเผยแพร่วิสัยทัศน์อย่างมีประสิทธิผล รวมถึงงานวิจัยของสุพัตรา รังคะวงษ์ (2565) ซึ่งระบุว่าผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเห็นทิศทางการเปลี่ยนแปลงขององค์กร และสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับบริบทและเป้าหมายของสถานศึกษา

ด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันเป็นผลจากการที่ผู้บริหารชื่นชมและให้กำลังใจครูที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพแวดล้อม ปัญหาและแนวโน้มในอนาคตเพื่อนำมากำหนดนโยบายสถานศึกษา แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา บัวหลวง (2565) ที่พบว่าผู้บริหารสนับสนุนการคิดเชิงวิเคราะห์ การโต้แย้งอย่างสร้างสรรค์และการเปิดเผยความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา รวมถึงสอดคล้องกับอรวรรณ ภัทรดำเนินสุข (2564) ที่ชี้ว่าผู้บริหารส่งเสริมการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ใช้ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ กระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการคิดอย่างสร้างสรรค์และการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันเป็นผลจากการที่ผู้บริหารมีความตั้งใจ ทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนและเหมาะสม มีความเชื่อมั่นในตนเอง เชื่อมั่นในอุดมการณ์ และมุ่งปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีศีลธรรม จริยธรรมสูง สามารถควบคุมอารมณ์ได้ และได้รับการเคารพนับถือจากครูและบุคลากร ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา บัวหลวง (2565) ที่พบว่า ผู้บริหารประพฤติตนเพื่อประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าส่วนตน และแสดงทัศนคติ ค่านิยมของภาวะผู้นำอย่างชัดเจน

รวมถึงงานวิจัยของอรวรรณ ภัทรดำเนินสุข (2564) ที่ชี้ว่า ผู้บริหารมีความเสียสละ ทุ่มเท สร้างมาตรฐานการทำงาน และควบคุมอารมณ์ได้ดี ส่งผลให้ได้รับความนับถือในสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สามารถอภิปรายผล ตามผลการจากการสัมภาษณ์เพื่อได้ ดังนี้

ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ การอบรมและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้มีความรู้ในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น AI มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ อาทิ การใช้ระบบ Zoom ในการประชุมออนไลน์ การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศผ่าน Data Management Center (DMC) หรือ School Miss และการนำเสนอผลงานผ่านระบบ AMSS หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา บัวหลวง (2565) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของความเป็นผู้นำ และสอดคล้องกับเกศสุดา วรรณสินธุ์ (2562) ซึ่งเน้นว่าผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อเสริมสร้างศรัทธาในหมู่บุคลากรในองค์กร

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ผู้บริหารควรจัดสวัสดิการและช่วยเหลือครูและบุคลากรอย่างเหมาะสม เช่น การแสดงความชื่นชม การจัดกิจกรรมสังสรรค์ในโอกาสต่าง ๆ และการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจในยามเจ็บป่วย เพื่อเสริมสร้างขวัญ กำลังใจ และแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและความก้าวหน้าของสถานศึกษา แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา บัวหลวง (2565) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ รวมถึงสร้างความคาดหวังในความสำเร็จให้แก่คณะครูและบุคลากร ตลอดจนสอดคล้องกับเกศสุดา วรรณสินธุ์ (2562) ที่พบว่าผู้บริหารควรส่งเสริมการแสดงออกอย่างมั่นใจ มีการกระตุ้นและแนะนำวิธีการทำงานใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพสถานศึกษา

ด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารควรมุ่งมั่นพัฒนาตนเองในด้านการคิดวิเคราะห์ การริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ มีทักษะการวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการที่สามารถนำสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาตนเองและสถานศึกษา และสามารถนำเสนอผลงานที่ท้าทายตามระยะเวลาที่กำหนด แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา บัวหลวง (2565) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรกระตุ้นให้ครูและบุคลากรมองหาแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา และเน้นการเสริมจุดแข็งของวัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนสอดคล้องกับเกศสุดา วรรณสินธุ์ (2562) ซึ่งชี้ว่าผู้บริหารควรส่งเสริมการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และการวิเคราะห์งานอย่างเป็นระบบเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด

ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน คือ ผู้บริหารควรยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน และวางแผนจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อ

แก้ไขปัญหา ใช้โอกาสในการขับเคลื่อนงาน และใช้อุปสรรคเป็นข้อควรระวังในการดำเนินงาน พร้อมทั้งสื่อสารวิสัยทัศน์ให้ครูและบุคลากรเข้าใจตรงกัน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับวิชุดา บุญทรัพย์ (2563) ซึ่งเสนอให้พัฒนาผู้บริหารให้มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ นำความรู้และความเชี่ยวชาญมาประยุกต์ใช้ สร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งสนับสนุนการเข้ารับการอบรมผู้นำอย่างต่อเนื่องในทุกปี

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ที่มา : ธนัชพร ศรีสุบิน, (2567)

แผนภาพองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย ในงานวิจัยนี้สรุปออกเป็น 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ด้านมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อบรมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากร ด้ารการใช้ AI นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนให้เป็นปกติวิสัย เน้นการปฏิบัติงานผ่านแอพพลิเคชั่น Line และใช้โปรแกรม Adobe acrobat แจ้งผลการปฏิบัติงานเป็นไฟล์ pdf จัดทำเว็บไซต์ของสถานศึกษาเพื่อการประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารฝ่ายต่างๆ เช่น การใช้ ระบบ Zoom (Zoom Video Communications) เป็นสื่อในการประชุม แทนการนั่งประชุมในห้องประชุม พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศในโปรแกรม Data Management Center (DMC) / School Miss นำเสนอผลงานทางระบบ Education Area Management Support System (AMSS) หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ด้านสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารมีการจัดสวัสดิการ ช่วยเหลือแก่เพื่อนครู สร้างขวัญและกำลังใจครูและบุคลากร เช่น การแสดงความชื่นชมยินดีต่อครูที่มีผลงานดีเด่น จัดกิจกรรมสังสรรค์ในโอกาสที่เหมาะสมและการเยี่ยมไข้ยามเจ็บป่วย ฯลฯ ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจ

ให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความสามารถส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษา ด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหาร อบรมพัฒนาตนเอง ด้านการคิดวิเคราะห์ ริเริ่ม สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ด้านการบริหารและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาสถานศึกษา ครูและบุคลากร สร้างนวัตกรรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่นำเสนอเป็นประเด็นท้าทายให้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด เป็นผู้นำทางวิชาการ มีทักษะการวางแผน การคิดวิเคราะห์ คิดนอกกรอบ กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และนำสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหาร ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมกับครูและบุคลากร ตลอดจน ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา มากำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาให้ชัดเจน นำผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น โดยนำปัญหาที่ค้นพบมาจัดทำโครงการ/กิจกรรมแก้ปัญหา นำโอกาสที่มีเป็นตัวขับเคลื่อนจุดอ่อนที่ค้นพบให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น นำอุปสรรคที่มีเป็นข้อควรระวังในการปฏิบัติงาน วิสัยทัศน์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาจะทำให้มองเห็นภาพการพัฒนาสู่อนาคตได้อย่างชัดเจน วิสัยทัศน์ช่วยกำหนดทิศทางการบริหารสถานศึกษา/ดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษา โดยมีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน งาน/โครงการ/กิจกรรมต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรสื่อสารวิสัยทัศน์ แก่ครูและบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันมองเห็นภาพอนาคตของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไปในทิศทางเดียวกัน

สรุป และข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มความรู้และทักษะด้านภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

สถานศึกษากลุ่มช่องลมสุขสันต์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ควรนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย มาพัฒนาครูและบุคลากรให้มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ควรส่งเสริมพัฒนาครู และบุคลากรให้มีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษา แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ควรศึกษา แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

References

กมลธพัชร พงค์เชียงใหม่. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เกศสุดา วรรณสินธ์. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระมหาอำพล ชัยสารี และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความเชื่อมั่นในตนเอง. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 417.

วิชุดา บุญทรัพย์. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต.

ศิรินทร์พร คุปตพงศ์. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุพัตรา รังคะวงษ์. (2565). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษา. กำแพงเพชร*: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13* (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสงคราม. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุษา บัวหลวง. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนศูนย์เครือข่ายการศึกษา ตำบลปอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต.

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชน ของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

Application of Sanghahavatthu Dhamma principles to Service Of the Local Registration Office at Nan Municipality in Nan Province

อาชอำพล แก้ววิจิตร Arjampon Keawwijit
วรปรัชญ์ คำพงษ์ Woraphat Kampong
ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล Theerathat Rojkijjakul
องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
Nan Provincial Administrative Organization
pepsi20134@gmail.com

Received 2025/03/03 *Revised* 2025/04/22 *Accepted* 2025/04/29

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน 3) นำเสนอการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 308 คน คือประชาชนผู้เข้ารับบริการสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี (α = 0.879) การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมมีระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3) การประยุกต์หลักสังหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า ด้านทาน ให้บริการด้วยความเมตตา กำหนดแผนพัฒนาการบริการให้กับเจ้าหน้าที่อย่างเต็มกำลัง, ด้านปิยวาจา พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ มีหางเสียง, ด้านอัตถจริยา ให้ข้อมูลการดำเนินการในเรื่องต่างๆ, ด้านสมานัตตตา การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

คำสำคัญ : การประยุกต์, หลักสังคหวัตถุธรรม, การให้บริการ, สำนักทะเบียนท้องถิ่น.

Abstact

This objectives of this research paper were 1) Study the level of public service of the Local Registration Office at Nan Municipality, Nan Province, 2) Study the relationship between the Sanghahavatthu Dhamma and the public service at the Local Registration Office at Nan Municipality, Nan Province and 3) Present the application of the Sanghahavatthu Dhamma to promote the public services at the Local Registration office at Nan Municipality, Nan Province, by using the Sanghahavatthu Dhamma and mixed-method research methods.The quantitative research has a sample of 308 people, which are people who use the services of the local registration office at Nan Municipality, Nan Province. The instrument is a questionnaire with a good level of reliability (α = 0.879). Data analysis Including frequency, percentage, mean, standard deviation and analyzed using Pearson's correlation coefficient and qualitative research with in-depth interviews of 9 people using an interview form.

The research findings were as follows :

1) The level of public service at Nan Municipality Local Registration Office, Nan Province, found that in terms of generosity, kindness in speech, self-conduct, and unity, the overall level was at a high level.

2) The relationship between the principles of Sanghahavatthu Dhamma and public services of the Local Registration Office of Nan Municipality, Nan Province, found that the overall picture was very high, with statistical significance at the 0.01 level.

3) Application of the principles of Sanghahavatthu Dhamma. In order to promote the public services at Nan Municipality Local Registration Office, Nan Province was found that in terms of giving, they provided services with kindness and set a service development plan for the staff to the fullest extent. In terms of kindness, they spoke politely and with a polite tone. In terms of courtesy, they provided information on various matters. In terms of unity, they acted equally.

Keywords: Application, Sanghahavatthu Dhamma principles, Service , Local Registration Office

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ อำนาจ ดูแล และจัดทำบริการสาธารณะ กิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน การจัดบริการสาธารณะ

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกิจการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนเฉพาะท้องถิ่น และทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในการได้รับบริการสูงสุด โดยใช้แนวทางการให้บริการอย่างเสมอภาค ตรงเวลา เพียงพอ ต่อเนื่อง และก้าวหน้า รูปแบบและประเภทของบริการสาธารณะที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปเป็นต้นแบบ หรือแนวทางในการจัดบริการสาธารณะแต่ละประเภทที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่นได้ เช่น การจัดบริการประเภทสาธารณสุขและการศึกษา การคมนาคมและขนส่ง เพื่อยกระดับบริการสาธารณะของท้องถิ่นในอนาคต (อำนวย บุญรัตนไมตรี, 2559 : 28). ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนามากไป เช่นเดียวกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผลักดันเศรษฐกิจให้ก้าวไปข้างหน้า ระบบการเมืองการปกครองกลับประสบปัญหาอย่างหนัก ระบบราชการซึ่งเป็นกลไกของรัฐ มีหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อภารกิจของรัฐ แต่กลับหาผลประโยชน์กับประชาชน ส่วนการปกครองท้องถิ่นซึ่งดูแลส่งเสริมท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่มีอำนาจเท่าที่ควรและถูกระบบการเมืองกับระบบราชการครอบงำ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2542 : 347).

เทศบาลเมืองน่าน เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นศูนย์กลางของจังหวัดน่าน มีจำนวนประชากร 18,808 คน แยกเป็นเพศชาย 9,281 คน เพศหญิง 9,527 คน ข้อมูลจากสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน (แนะนำเทศบาลเมืองน่าน), (27 มีนาคม 2567). สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน ตั้งอยู่ที่ 214/10 ถนนมหายศ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เปิดให้บริการวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 08.30 - 16.30 น. ในส่วนของสำนักงานเทศบาลเมืองน่าน มีหน่วยงานในสังกัดที่มีหน้าที่ให้บริการประชาชน ประกอบด้วยสำนักปลัดเทศบาล กองช่าง กองคลัง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กองสวัสดิการและสังคม กองวิชาการและแผนงาน และหน่วยตรวจสอบภายใน จากการที่สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน เป็นพื้นที่ในการสัญจรผ่านไปยังอำเภอต่างๆ จึงทำให้มีประชาชนเข้ามาใช้บริการสำนักงานเทศบาลเมืองน่านจำนวนมาก โดยเฉพาะการมาใช้บริการสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน และจากการสรุปผลการให้บริการของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในเดือนมกราคม พ.ศ.2567 พบว่า มีประชาชนเข้ารับบริการในส่วนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน จำนวน 1,342 คน โดยแบ่งเป็นงานทะเบียนราษฎร จำนวน 673 คน และงานบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน 669 คน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอีกเท่าตัว เมื่อเทียบกับจำนวนเจ้าหน้าที่ที่คอยให้บริการ จึงส่งผล กระทบต่อประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน เมื่อไปติดต่อขอรับบริการ ที่สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน (ข้อมูลผู้มารับบริการ), (30 สิงหาคม 2567).

ในปัจจุบันการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน นับว่าอยู่ในระดับดีแต่การให้บริการของเจ้าหน้าที่อาจติดขัด และมีปัญหาอยู่บ้าง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้มีความล่าช้าในการให้บริการเนื่องจากผู้มารับบริการมากเกินไป ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับการปฏิบัติงานในการให้บริการของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยหลักธรรม

ทางพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ คือ หลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมหรือ คุณธรรมที่เป็นคุณเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข สามารถใช้เป็นวิธีการในการดำเนินชีวิตภายใต้ความรับผิดชอบในสังคมทั้งในระดับบุคคลผูกใจคน และประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้ตนเป็นที่รักเป็นที่ไว้ใจของคนทั่วไปเป็นการปลูกจิตไมตรีเติมน้ำใจต่อกันและกัน ทำให้สังคมเกิดความเป็นสุข พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550 : 167).

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมเพื่อการสนับสนุนการให้บริการจำนวนมาก โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนไว้นั้น ประกอบไปด้วยหลักด้วยกัน 4 ประการ ดังนี้ 1) ทาน การให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยทุนหรือทรัพย์สิน สิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา, 2) ปิยวาจา วาจาที่เป็นที่รัก คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจสมัครสมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน, 3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ การช่วยเหลือด้วยแรงกาย และขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม, 4) สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบคนอื่น ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 85).

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน” ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มารับบริการสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน จำนวน 1,342 คน กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ได้ประชากรจากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 308 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง (Questionnaire) ผ่านการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ) นำไปทดลองใช้กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี (α = 0.879) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** แบบสอบถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ จำแนกตาม เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และงานบริการที่ติดต่อขอรับบริการ จำนวน 5 ข้อ **ตอนที่ 2** แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน รวม 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามหลักการลิเคิร์ท (Likert) **ตอนที่ 3** แบบสอบถามเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน รวม 25 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามหลักการลิเคิร์ท(Likert) **ตอนที่ 4** แบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบบเชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสังคหวัตุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีมาก น้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) และวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียง ประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามแบบปลายเปิด

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน” สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่านประกอบด้วย 4 ด้าน พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

ด้านทาน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านทาน คือ การให้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านปิยวาจา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านปิยวาจา คือ วาจาที่เป็นที่รัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านอัตถจริยา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านอัตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านสมานัตตตา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านสมานัตตตา คือ การวางตนสม่ำเสมอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ระดับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ประกอบด้วย ๕ ด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการประชาชนของ สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบดังนี้

ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อ การให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์		ตัวแปรตาม				
ตัวแปรอิสระ	การให้บริการประชาชน โดยภาพรวม	๑. การให้บริการอย่างเสมอภาค	๒. การให้บริการอย่างทันต่อเวลา	๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ	4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	๕. การให้บริการอย่างก้าวหน้า
หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม	**๐.๘44****	**๐.๗๖๓****	**๐.๗๐๐****	**๐.๗4๓****	**๐.๗4๗****	**๐.๗๖๙****
๑. ทาน การให้	**๐.๗๘๖****	๐.๗๘๙**	๐.๖๗4**	๐.๕๗๑**	๐.๖๙๓**	๐.๗๒๘**
๒. ปิยวาจา วาจาอันเป็นที่รัก	**๐.๘๐๓****	๐.๗๐4**	๐.๕๒๑**	๐.๗๘๗**	๐.๗๖๘**	๐.๗๘๑**
๓. อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์	**๐.๗๙4****	๐.๖๕๑**	๐.๗๗๙**	๐.๖๒๙**	๐.๗๕๑**	๐.๖๘๐**
4. สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ	**๐.๖4๑****	๐.๕๘๗**	๐.๕๒๙**	๐.๖๗๖**	๐.4๖๘**	๐.๕๖๗**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก (R = 0.844**)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย โดยได้บูรณาการใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ 1. ทาน การให้บริการ 2. ปิยวาจา การให้บริการด้วยการพูดจา

ไพเราะ3. อัตถจริยา การให้บริการที่เป็นประโยชน์ 4. สมานัตตตา การให้บริการที่ดีอย่างสม่ำเสมอกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน 5 ด้าน ได้แก่ 1. การให้บริการอย่างเสมอภาค 2. การให้บริการอย่างทันต่อเวลา 3. การให้บริการอย่างเพียงพอ 4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง 5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า สามารถสรุป ดังที่แสดงในภาพที่ 4.1

จากแผนภาพที่ 4.1 การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย : อาชอำพล แก้ววิจิตร

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการให้บริการประชาชนโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ประการ ได้ถือเป็นหัวใจ

สำคัญของงานบริการเริ่มตั้งแต่โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน วางตนเหมาะสม เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุก ๆ คน ศิวพร สัจจวัฒนา, (2555) การให้บริการ (Service) หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิบัติการใดๆ เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (Hospitality) ซึ่งเป็นการปฏิบัติด้วยความตั้งใจ สนใจดูแลเอาใจใส่ อย่างมีไมตรีจิต ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ วิทูรย์ ธูปเพ็งทอง, (2560). มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้ ระดับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ตามหลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา เมื่อพิจารณาแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า บุคลากรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน โดยปกติมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีอยู่แล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ สีตะระโส, (2557). ศึกษาการให้บริการตามสังคหวัตถุธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการประชาชนตามสังคหวัตถุธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ ดีมั่น, (2560). ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่าระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้คือ การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างต่อเนื่องการให้บริการอย่างก้าวหน้า

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียน ท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงมาก กล่าวคือ เมื่อสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่านได้มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนตามหน้าที่ก็จะส่งผลให้ประชาชนได้รับการบริการที่ดี มีประสิทธิภาพ เกิดความพึงพอใจในการรับบริการเพิ่มมากขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธีระพงษ์ ธีรงฺกุโร, (2564). ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก (R=.938**) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักพุทธธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระจักรพันธ์ จกฺกวโร, (2560). ศึกษาประสิทธิผลการบริหารตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับประสิทธิผลการบริหารของตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง

จังหวัดลำพูน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (R=.796**) กับประสิทธิผลการบริหารของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักสังหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า บุคลากรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรให้ความช่วยเหลือบริการในด้านต่างๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี พูดจาด้วยปิยวาจาที่สุภาพอ่อนโยน ให้ความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อเป็นอย่างดี อธิบายระเบียบและขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง กระตือรือร้นในการให้ความช่วยเหลือ การให้บริการด้วยความยุติธรรมและให้ความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ และมีการเปิดให้บริการนอกเวลาราชการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิทยา อิทฺธิญาโณ, (2561). ศึกษาคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ่อใหญ่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรา แสงผาบ, (2557). ศึกษาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานที่ดินจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ควรมีการจัดเวรเพื่อให้บริการคำแนะนำต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ควรมีการพูดจาไพเราะ ขณะให้บริการ ควรมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ และควรให้บริการด้วยความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคน ผลการศึกษาเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เน้นเรื่องการให้บริการที่สอดคล้องกับคหบดีโดยเฉพาะรูปแบบการให้บริการที่สะดวกรวดเร็วเป็นธรรมกับทุกฝ่ายมีการทุจริยาไพเราะช่วยเหลือได้ต่าง ๆ แก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความประทับใจแก่ประชาชนผู้มาใช้บริการ

องค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน” ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปสังเคราะห์สร้างเป็นความรู้เชิงนวัตกรรม“แนวทางการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน” ดังที่แสดงในภาพที่ 4.2

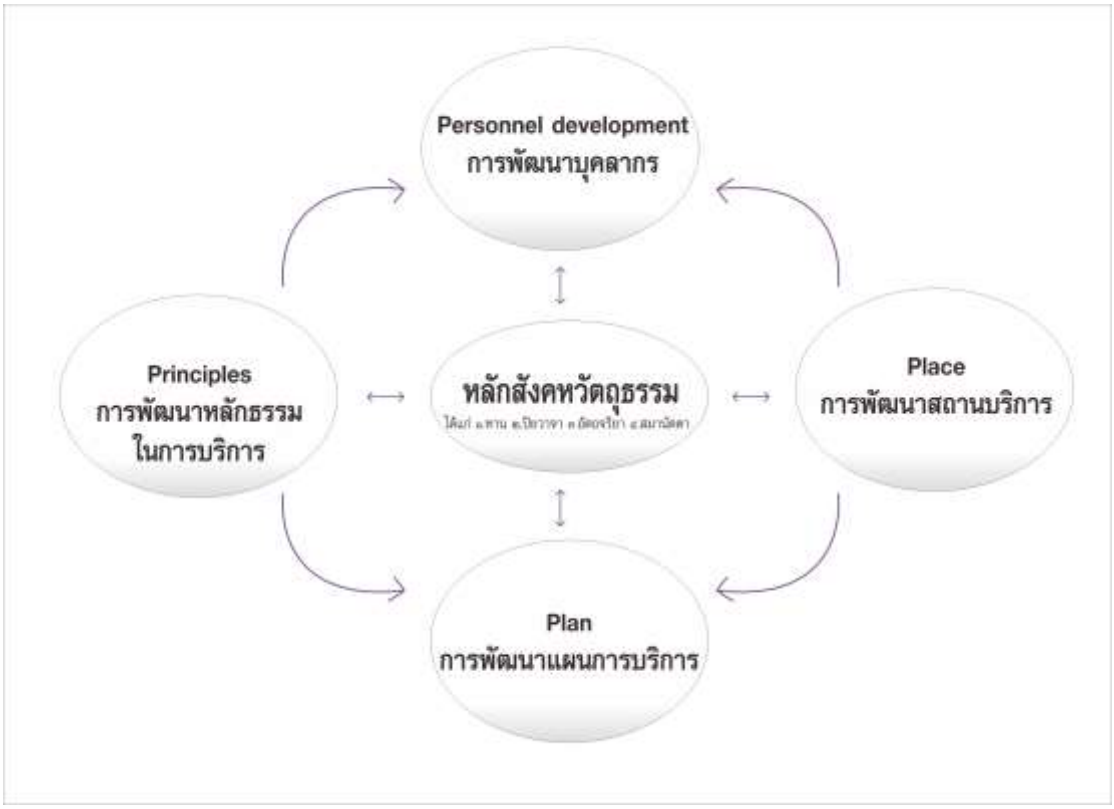

“4P Services”

แผนภาพที่ 4.2 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย “4P Services”

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย : อาชอำพล แก้ววิจิตร

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรพัฒนาระบบดิจิตทัลและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลทะเบียนให้เป็นดิจิทัล เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว แม่นยำ และสร้างระบบที่สามารถให้บริการประชาชนออนไลน์ เช่น การขอทะเบียนราษฎร์หรือการยืนยันข้อมูลประชาชนผ่านแอปพลิเคชั่นหรือเว็บไซต์

2) สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน เพื่อให้ประชาชนไม่ต้องเสียเวลานานในการติดต่อราชการ และจัดให้มีการให้คำแนะนำอย่างชัดเจนในเรื่องการดำเนินการผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, เว็บไซต์, หรือศูนย์บริการประชาชน

3) สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรจัดฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะในด้านการให้บริการประชาชนรวมถึงการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจในกระบวนการของงานทะเบียนและการบริการที่มีคุณภาพ

4) สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรพัฒนาระบบข้อมูลที่เป็นศูนย์กลาง เสนอให้มีการพัฒนาระบบข้อมูลทะเบียนที่เป็นศูนย์กลางของรัฐบาล เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และปลอดภัย หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับทะเบียน และสถานะของบุคคลสามารถตรวจสอบได้ในหลายมิติ เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและบริการต่าง ๆ

5) สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรกระจายศูนย์บริการ การเปิดจุดบริการหรือการบริการหน่วยงานเคลื่อนที่ เพื่อให้ประชาชนที่ไม่สะดวกเดินทางมารับบริการที่สำนักงานสามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายขึ้น บริการเคลื่อนที่อาจเป็นการออกหน่วยให้บริการตามเขตพื้นที่ ในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น การจัดตั้งหน่วยบริการในวันหยุดสุดสัปดาห์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่านควรมีการปรับปรุงระบบการให้บริการแบบ One-Stop Service สร้างจุดบริการเดียวที่สามารถให้บริการหลายประเภท เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการครบถ้วนในที่เดียว และลดเวลาการรอคอย

2) สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรมีการพัฒนาทักษะของบุคลากรให้ตระหนักถึงหน้าที่ในการบริการประชาชน โดยยึดหลักการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรม

3) การให้บริการประชาชนเจ้าหน้าที่ของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรแสดงออกถึงความเป็นมิตรและจริงใจ มีความยืดหยุ่นในการให้บริการ

4) การให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลทะเบียนท้องถิ่นในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทันที และสามารถให้ประชาชนตรวจสอบข้อมูลได้ผ่านช่องทางออนไลน์ หรือใช้ระบบที่สามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องและตรวจสอบได้ทันที

5) การให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน ควรมีการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ในสิ่งที่ก่อประโยชน์ ให้แก่ประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน หรือมีการรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อปรับปรุงการบริการ เช่น การจัดทำแบบสอบถามหรือการสำรวจความคิดเห็นจากผู้รับบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรกำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยพิจารณาหลักธรรมในการศึกษาวิจัย เช่น หลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา) หรือ อริยสัจ 4 ว่าสอดคล้องกับลักษณะของบริการใด เช่น บริการทางการแพทย์ การศึกษา หรือบริการสาธารณะ เช่น บริการลูกค้าในธุรกิจเอกชน บริการภาครัฐ หรือบริการชุมชน

2) ควรทำการพัฒนากรอบแนวคิด ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้ และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมกับคุณภาพของบริการ เช่น ความพึงพอใจ และความไว้วางใจของผู้รับบริการ

3) ควรออกแบบการเก็บข้อมูล ใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) และเชิงคุณภาพ (การสัมภาษณ์เชิงลึก) มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม เช่น เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ผู้นำองค์กร และผู้รับบริการ เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลาย

References

จิตรา แสงผาบ. (2557). “การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานที่ดินจังหวัดลำพูน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2542). *100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย 2540-2540* : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ กรุงเทพมหานคร

เบญจวรรณ สีตะระโส. (2557). การให้บริการตามสังคหวัตถุธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระจักรพันธ์ จกฺกวโร (จันทร์แรง). (2560). ประสิทธิผลการบริหารตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธีระพงษ์ ธีรงฺกุโร (พลรักษา). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *ธรรมนูญชีวิต.* พิมพ์ครั้งที่ 82. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวยจำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิทยา อิทฺธิญาโณ (กางเกตุ). (2561) คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ่อใหญ่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิทูรย์ ธูปเพ็งทอง. (2560). “ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครสวรรค์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิวพร สัจจวัฒนา. (2555). “การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรั่งตามการรับรู้ของประชาชน". *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน. (2566). ข้อมูลทะเบียนราษฎร. [ออนไลน์] www.nancity.go.th. [2 พฤศจิกายน 2566].

สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองน่าน. (2567). *ข้อมูลผู้มารับบริการ.* [ออนไลน์] www.nancity.go.th, [มกราคม 2567].

เสาวลักษณ์ ดีมั่น. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

อำนวย บุญรัตนไมตรี. แนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการเมืองการปกครอง.* 6 (1) 28.

การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

The Promotion for Desired Characteristics of Students in Schools that Provide Teaching and Learning on the Dual Vocational Training under the Office of Vocational Education Suphanburi Province.

ปาริชาติ จุฑาธัชชัย Parichart Chuthathatchai
สิทธิชัย มูลเขียน Sittichai Mulkhien
สาโรจน์ แก้วอรุณ Sarod Kaew arun
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302010@northcm.ac.th

Received 2025/03/03 *Revised* 2025/04/22 *Accepted* 2025/04/29

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา และ2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 210 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.97 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา และ ด้านการเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว

2) แนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ควรจัดให้มีครูผู้สอนและครูฝึกที่มีความรู้และทักษะตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม จัดให้มีคณะกรรมการร่วมระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการเพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน มีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและครอบครัวได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระบบทวิภาคี มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการประเมินผลการพัฒนาการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคี

คำสำคัญ : คุณลักษณะที่พึงประสงค์,นักศึกษา , สถานศึกษา, การจัดการเรียนการสอน, ระบบทวิภาคี , สำนักงานอาชีวศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) study the promotion of desirable characteristics of students and 2) study the development guidelines for promoting desirable characteristics of students in educational institutions that organize dual education under the Office of Vocational Education, Suphan Buri Province. The research design was a mixed-methods research. The sample consisted of 210 school administrators and teachers in the 2024 academic year and 9 qualified persons who were specifically selected for interviews. The research instruments were a questionnaire with a reliability of 0.97 and an interview form. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and content analysis.

The research results revealed that:

1) The promotion of desirable characteristics of students in educational institutions that organize dual education under the Office of Vocational Education, Suphan Buri Province, was at a high level overall, as follows: the use of social media, the promotion of learning activities, the improvement of the teaching curriculum, the promotion of the role of students, and the increase in the role of parents and families.

2) Development guidelines for promoting desirable characteristics of students in educational institutions that organize dual education Under the Office of Vocational Education, Suphan Buri Province, it was found that there should be teachers and trainers with knowledge and skills that meet the needs of the industrial sector. There should be a joint committee between educational institutions and business establishments to be an important mechanism in developing the curriculum of teaching in the dual system to be up-to-date and consistent with the skills needed in the labor market. There should be a systematic and continuous development of desirable characteristics of students in the dual system. There should be an opportunity for parents and families to play a role in developing the curriculum of

teaching in the dual system. There should be the use of digital technology and social media to evaluate the development of the enhancement of desirable characteristics of students in the dual system.

Keywords: Desired characteristics, students, educational institutions, teaching and learning management, dual system, Office of Vocational Education.

บทนำ

การจัดการอาชีวศึกษาในประเทศไทยมีพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้การจัดการอาชีวศึกษาสามารถดำเนินการได้ทั้งในสถานศึกษาของรัฐ เอกชน หรือความร่วมมือกับสถานประกอบการ โดยต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ยังระบุว่าการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตกำลังคนระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551)

การจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี เป็นหนึ่งในรูปแบบที่เน้นการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยผู้เรียนจะใช้เวลาในการศึกษาในสองแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวตามสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จริงควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557) แนวทางดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการทำงานจริง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ การใช้เทคโนโลยี และจริยธรรมวิชาชี ท่ามกลางบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีใหม่ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนากำลังคนที่มีความรู้และทักษะที่ทันสมัย เพื่อรองรับการแข่งขันในระดับนานาชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้เน้นย้ำถึงการพัฒนาทักษะด้านความรู้ พฤติกรรม และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ (2) การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน (3) การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติ (4) การเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว และ (5) การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์

สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ในฐานะหน่วยงานที่ดูแลสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐในพื้นที่ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้มีประสิทธิภาพ โดยประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566) อย่างไรก็ดี จากผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาระบบทวิภาคีในจังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปี

การศึกษา 2566 พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกันระหว่างทักษะของผู้เรียนกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการผลิตบุคลากรสายวิชาชีพ (สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2566) ปัญหานี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี รวมถึงแนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าว โดยใช้แนวคิดของ ฐิตินันทน์ ผิวนิล (2565), อาคม ช่วยบำรุง (2565), กนิศ์พิชญา อัฐมาธิตภักดี (2564), รังพิรัชต์ แย้มเกษร (2564), บดินทร์ เสวาภพ (2561), พระปลัดสมเกียรติ์ ฐิตโสภโณ (2559) และสุรศักดิ์ โจถาวร (2556) เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ (2) การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน (3) การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติ (4) การเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว และ (5) การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ (ฐิตินันทน์ ผิวนิล, 2565; กนิศ์พิชญา อัฐมาธิตภักดี, 2564)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 458 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน กำหนดจากตารางของ Krejcie และ Morgan (1970, อ้างถึงใน อัมพล เจริญนนท์, 2566) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายตามสัดส่วน (Proportional Simple Random Sampling)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่คัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป 3 คน ครูในระดับวิทยฐานะเดียวกัน 3 คน และผู้ประกอบการที่ดำรงตำแหน่งเจ้าของกิจการหรือผู้จัดการอีก 3 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม เรื่อง การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ด้านการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน 3) การส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา 4) การเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว 5) การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม โดยเลือกประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้านเป็นหลัก ได้แก่ 1) การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน 3) การส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา 4) การเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว 5) การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบสอบถาม

3) ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อทำนิยามศัพท์ในการวิจัยและนำนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

4) นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

5) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC)

6) นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณา โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC มากกว่า .60 ขึ้นไป ถ้าต่ำกว่านั้นต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

7) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับวิทยาลัยเทคโนโลยีอู่ทอง และวิทยาลัยเทคโนโลยีสหวิทย์ บริหารธุรกิจ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหารหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

8) การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach. 1990 : 202 -204 อ้างถึงใน (ฐิตินันทน์ ผิวนิล 2563 : 95) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

9) นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ใช้ เก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหานำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคีสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมและรายด้าน

การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา	**ระดับการส่งเสริม**		
	$\bar{x}$	S.D.	**แปลผล**
ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้	4.15	0.97	มาก
ด้านการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน	4.11	0.67	มาก
ด้านการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา	4.00	0.77	มาก
ด้านการเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว	3.83	0.89	มาก
ด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์	4.29	0.57	มาก
โดยรวม	**4.07**	**0.16**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x}$= 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ $\bar{x}$ = 4.29รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ $\bar{x}$ = 4.15 ด้านการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน $\bar{x}$ = 4.11 ด้านการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา $\bar{x}$ = 4.00 ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือด้านการเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว $\bar{x}$ = 3.83

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า **ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้** คือ การจัดครูสอนและครูฝึกที่มีความรู้และทักษะตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบทวิภาคี เพื่อแสดงให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ ภาครัฐ และเครือข่ายวิชาชีพเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะที่เหมาะสมแก่นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ด้านการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน** คือ คณะกรรมการร่วมระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีมีความทันสมัยและสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมและสามารถปรับตัวเข้ากับอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ด้านการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา** คือ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีสามารถทำได้โดยการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษาในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร ผ่านการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วม เช่น ฟอรั่มการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการส่งเสริมความเข้าใจในบทบาทของนักศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการทางวิชาการและทักษะการทำงานในอนาคต **ด้านการเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว** คือ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและครอบครัวมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาระบบทวิภาคีมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแค่การสนับสนุนด้านการเรียนรู้ของนักศึกษา แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน การให้ข้อมูลเชิงลึก การสนับสนุนทรัพยากร การส่งเสริมจริยธรรม และการสร้างเครือข่ายโอกาสทางอาชีพ การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมและสามารถพัฒนาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสูงตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมได้อย่างแท้จริง **ด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์** คือ การใช้เครื่องมือดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการประเมินผลการพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีเป็นแนวทางที่สำคัญและมีประสิทธิภาพสูง สถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ให้ฟีดแบ็กแบบ

เรียลไทม์ ติดตามพัฒนาการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาในยุคดิจิทัลสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ รวมถึงการจัดทำแผนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรและความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน นอกจากนี้ สถานศึกษายังมีการกำหนดขอบข่ายการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตร ส่งเสริมให้นักศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนในระบบทวิภาคี และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงกิจกรรมนอกหลักสูตร ทั้งนี้ ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุตรหลาน ร่วมมือกับครูและเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ในด้านเทคโนโลยี สถานศึกษาส่งเสริมการใช้งานดิจิทัลอย่างเหมาะสม สร้างสรรค์ และปลอดภัย รวมถึงสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของฐิตินันทน์ ผิวนิล (2565 : 75) ชี้ให้เห็นว่า บทบาทสำคัญของครอบครัว โรงเรียน และโลกออนไลน์ สามพื้นที่นี้กลายเป็นชีวนิเวศที่สำคัญของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน รวมถึงอนาคต โดยเฉพาะการเรียนรู้หลักคุณธรรมผ่านโลกออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้คุณธรรมในชุดที่ต่างไปจากการได้เรียนรู้จากครอบครัว หรือในโรงเรียน เช่น การเรียนรู้เรื่องมารยาทในการออนไลน์มารยาทในการแชทการเข้าใจมาตรฐานการใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือสังคมออนไลน์ สิ่งเหล่านี้ เด็กและเยาวชนมักเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การใช้งาน ในขณะที่ชุดคุณธรรมทั่วไปที่เป็นคุณธรรมพื้นฐานมักจะได้รับการถ่ายทอดผ่านครอบครัว เนื่องจากเป็นชุดคุณธรรมที่คนรุ่นพ่อแม่และคนรุ่นก่อนถ่ายทอดต่อเนื่องกันมา และมีความคุ้นเคยกันอยู่แต่เดิมแล้ว แตกต่างจากคนรุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านเทคโนโลยี มีพื้นที่การเรียนรู้สูงกว่าคนรุ่นก่อน ส่วนการเรียนรู้ชุดคุณธรรมมาตรฐาน ที่เป็นไปตามความต้องการของรัฐ ส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดผ่านสถาบันการศึกษา เนื่องจากการรับนโยบายการศึกษาโดยตรงจากรัฐ และชุดคุณธรรมเหล่านั้น จะปรากฏในลักษณะการเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดในการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ดังจะเห็นได้จากการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่านักเรียนได้รับการถ่ายทอดทางสังคมในชุดคุณธรรม ต่าง ๆ จากโรงเรียนสูงกว่าจากครอบครัว และสื่อออนไลน์โดยเฉพาะชุดคุณธรรม ค่านิยม 12 ประการ สะท้อนให้เห็นบทบาทสำคัญของรัฐที่มีผลต่อการเรียนรู้หลักคุณธรรมของนักเรียน เช่นเดียวกับการปลูกฝังมารยาทและวัฒนธรรมของไทยที่มักแฝงอุดมการณ์ทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะในการเรียนการสอนในวิชาหน้าที่พลเมือง ที่ต้องการให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดโดยเฉพาะค่านิยมความเป็นไทย และ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของพลตรี รังพิรัชต์ แย้มเกษร (2564 : 55) พบว่าแนวทางการพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเตรียมทหาร ผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดครูสอนและครูฝึกที่มีความรู้และทักษะตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบทวิภาคี เพื่อแสดงให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ ภาครัฐ และเครือข่ายวิชาชีพเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะที่เหมาะสมแก่นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฐิตินันทน์ ผิวนิล (2565 : 65) ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรมของนักเรียนนั้นยังคงมี ความจำเป็น ทั้งจากการเรียนรู้ในหลักสูตรแบบเรียนตามปกติและการเรียนรู้ผ่านโครงการอบรม ต่าง ๆ เช่น การจัดค่ายคุณธรรม การอบรมหลักสูตรคุณธรรม แต่สิ่งที่ต้องปรับและเน้นมากขึ้นคือ การ “ทำกิจกรรม” เนื่องด้วยนักเรียนมองว่ากิจกรรมจะทำให้ทุกคนเข้าใจสถานการณ์ได้ดีว่าตนเองจะทำอย่างไร จะเลือกใช้ชุดคุณธรรมแบบไหนที่ตนเองยึดถือปฏิบัติ สถานการณ์จริงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จดจำ เพราะส่วนใหญ่นักเรียนจะมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เคยเจอมาก่อนจึงเกิดการรับรู้ถึงหลักคุณธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติ ดังนั้น การส่งเสริม สร้างเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงคุณธรรมและค่านิยมอันเหมาะสม จึงเป็นอีกแนวทางที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนานักเรียนได้อย่างชัดเจนในระยะเวลา

ด้านการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคณะกรรมการร่วมระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีมีความทันสมัยและสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมและสามารถปรับตัวเข้ากับอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฐิตินันทน์ ผิวนิล (2565 : 65) ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรม ตามแบบหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายรัฐบาลในระดับสูง แต่พบว่าแนวโน้มการให้ความสำคัญกับหลักคุณธรรม 5 ประการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเมื่อเทียบกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการและค่านิยม 12 ประการทั้งที่ 2 อย่างนี้คือสิ่งที่บรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนอย่างเป็นทางการแต่นักเรียนให้ความสำคัญน้อยกว่า นอกจากนี้ ข้อมูลในตารางที่ 4.7 ยังแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการให้ความสำคัญกับชุดคุณธรรมใหม่ ๆ อย่างมาก เช่น การยอมรับความหลากหลายทางเพศ เคารพความเป็นส่วนตัว การเป็นตัวของตัวเอง ความเกรงใจต่อผู้อื่น และหลักมารยาททางสังคม ดังนั้นแนวทางแรกที่ควรเร่งพัฒนาคือ การปรับปรุง

หลักสูตรการเรียนการสอนหลักคุณธรรมจริยธรรม ให้สอดคล้องกับการให้ความสำคัญของนักเรียนในปัจจุบันเพราะหลักคุณธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลยึดเหนี่ยว ประพฤติปฏิบัติ ดังนั้นสิ่งที่ควรปลูกฝังหรือส่งเสริม ควรเป็นในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการและนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน หากหลักสูตรสามารถมุ่งเน้นเนื้อหาหลักคุณธรรมสำคัญได้ตรงตามที่ผู้เรียนสนใจ การซึมซับถ่ายทอดและนำไปใช้ก็เกิดสัมฤทธิ์ผลได้มากขึ้น

ด้านการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีสามารถทำได้โดยการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษาในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร ผ่านการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วม เช่น ฟอรั่มการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการส่งเสริมความเข้าใจในบทบาทของนักศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการทางวิชาการและทักษะการทำงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของของฐิตินันทน์ ผิวนิล (2565 : 66) ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมหลักคุณธรรมของนักเรียนอีกประการที่สำคัญ คือ การพัฒนาบทบาทของนักเรียน ในที่นี้อาจดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1) การหาต้นแบบนักเรียนในเชิงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนด้วยกัน ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการจัดประกวด แข่งขัน ดังเช่นการประกวดมารยาทไทย เพียงแต่อาจต้องใช้ความร่วมมือทั้งจากครูและนักเรียน ร่วมกันพิจารณาหานักเรียนต้นแบบ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีเพียงคนเดียว อาจเป็นการออกแบบให้มีนักเรียนต้นแบบคุณธรรมหลายคนและหลายด้านตามสามารถและความถนัดของนักเรียนแต่ละคนในแต่ละสถานการณ์

2) โครงการ “เพื่อนเตือนเพื่อน” แนวทางนี้จะได้ผลดีเนื่องจากนักเรียนจะเห็นพฤติกรรมของเพื่อนด้วยกันมากที่สุด หากนักเรียนสามารถช่วยกันตักเตือนกันเองได้ในเรื่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ เช่นในโลกออนไลน์ ที่ครูไม่ได้เข้าถึงกลุ่มนักเรียนในช่องทางเหล่านั้น การให้นักเรียนร่วมกันสร้างสังคมออนไลน์ ที่เหมาะสมตักเตือนระหว่างกันก็จะช่วยเป็นกลไกพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้เช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่พึงระวังคือ ต้องมีการสอดส่องควบคุมให้กลไกเป็นไปตามความเหมาะสม ไม่ให้เกิดปัญหาการรุมต่อต้าน หรือตัดขาดเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เพราะอาจกลายเป็นปัญหาอื่นตามมาได้

3) ส่งเสริมการให้นักเรียนฝึกฝนตนเอง ดังที่นักเรียนหลายคนกล่าวไว้ว่า “เรื่องคุณธรรมเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคนเอง ใครยึดถือก็ปฏิบัติ ใครไม่สนใจ ก็ไม่ทำอะไรอยู่ดี” ในประเด็นนี้ อาจต้องหาทางส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความตระหนัก ร่วมกับการใช้แนวทางอื่นๆ แต่ควรเน้นให้นักเรียนฝึกฝนตนเองตามหลักคุณธรรมเรื่องใดก็ตามที่เขาเห็นว่าเหมาะสมกับบริบทชีวิตเขา โดยที่ครูไม่ต้องไปบังคับจัดชุดหลักคุณธรรมไปกำหนดการฝึกฝน

ด้านการเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและครอบครัวมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาระบบทวิภาคีมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแค่การสนับสนุนด้านการเรียนรู้ของนักศึกษา แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน การให้ข้อมูลเชิงลึก การสนับสนุนทรัพยากร การส่งเสริมจริยธรรม และการสร้างเครือข่ายโอกาสทางอาชีพ การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมและสามารถพัฒนาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสูงตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของของฐิตินันทน์ ผิวนิล (2565 : 66) ชี้ให้เห็นว่า ผู้ปกครอง ครอบครัว หรือ “ที่บ้าน” ล้วนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม หลักคุณธรรมมารยาทต่าง ๆ โรงเรียนควรเชื่อมโยงประเด็นหลักคุณธรรมที่ต้องการปลูกฝังหรือส่งเสริมให้ครอบครัวของนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนานักเรียนจากที่บ้านคู่ขนานไปกับทางโรงเรียน

ด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้เครื่องมือดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการประเมินผลการพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีเป็นแนวทางที่สำคัญและมีประสิทธิภาพสูง สถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ให้ฟีดแบ็กแบบเรียลไทม์ ติดตามพัฒนาการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาในยุคดิจิทัลสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฐิตินันทน์ ผิวนิล (2565 : 67) ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่เข้าถึงและใช้อินเทอร์เน็ตสื่อสังคมออนไลน์ในหลายประเภทและใช้ระยะเวลานานในแต่ละวัน สื่อหลักที่นักเรียนรับรู้คือสื่อในโลกออนไลน์ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการเรียนนรู้ และการปลูกฝังที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนอาจจะต้องพัฒนาสื่อสารเรียนรู้ และรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในโลกออนไลน์มากยิ่งขึ้น อาจเป็นการทำสื่อขนาดสั้น (ไม่เกิน 5-10 นาที) ภาพยนตร์สั้นเนื้อหาเรื่องคุณธรรมแต่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียนวัยรุ่น รวมถึงการเลือกแพลตฟอร์มที่เข้าถึงนักเรียนได้ง่าย

องค์ความรู้

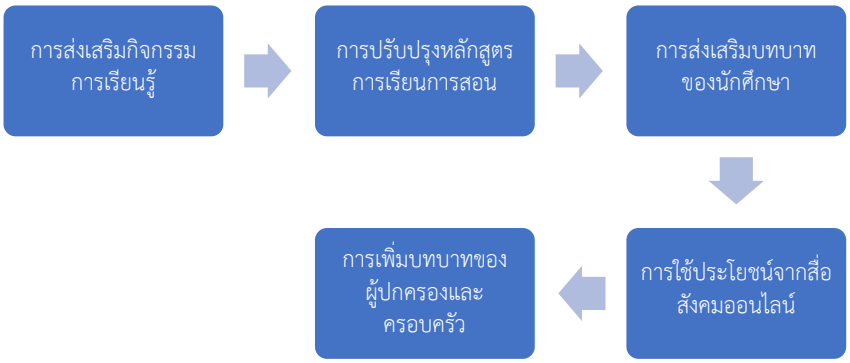

ภาพที่ 1 การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

ที่มา : ปาริชาติ จุฑาธัชชัย, 2568

การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดครูสอนและครูฝึกที่มีความรู้และทักษะตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบทวิภาคี เพื่อแสดงให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา

การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคณะกรรมการร่วมระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรการเรียนการสอน ในระบบทวิภาคีมีความทันสมัยและสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน

การส่งเสริมบทบาทของนักศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีสามารถทำได้โดยการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษาในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร ผ่านการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วม

การเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและครอบครัวมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาระบบทวิภาคี สามารถพัฒนาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสูงตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมได้อย่างแท้จริง

การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้เครื่องมือดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการประเมินผลการพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีเป็นแนวทางที่สำคัญและมีประสิทธิภาพสูง

สรุป และข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี ภายใต้สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี นับเป็นแนวทางสำคัญที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาภาครัฐ ซึ่งจะสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีเองก็สามารถใช้แนวทางดังกล่าวในการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะที่เหมาะสมของนักศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ หน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับบริบทของสังคมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มีความเป็นระบบและตอบสนองความต้องการของทั้งนักศึกษาและตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างความ

ร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ คณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง และนักศึกษา รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อรองรับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มีความเป็นระบบและตอบสนองความต้องการของทั้งนักศึกษาและตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ คณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง และนักศึกษา รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลที่ทันสมัย

2) สถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อพัฒนาสถานศึกษาภาครัฐที่จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้เป็นระบบและตอบโจทย์ทั้งนักศึกษาและตลาดแรงงาน โดยเน้นความร่วมมือกับสถานประกอบการ คณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง และนักศึกษา รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนและการประเมินผลอย่างทันสมัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่องการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีวศึกษาภาคกลาง

2) ควรวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่

References

กนิศ์พิชญา อัฐมาธิตภักดี. (2564). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาอาชีวศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้คราวด์ซอร์สซิ่งและการทำเหมืองข้อความ. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ฐิตินันท์ ผิวนิล. (2565) "แนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร," *Journal of Demography*: Vol. 38: Iss. 1, Article 1.

บดินทร์ เสวาภพ. (2561). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาโรงเรียนบ้านบะหว้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พระปลัดสมเกียรติ์ ฐิตโสภโณ. (2559). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกงานระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนเชียงราย จังหวัดเชียงราย. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

ปาริชาติ จุฑาธัชชัย. (2568). การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. *การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

รังพิรัชต์ แย้มเกษร. (2564). แนวทางการพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาเตรียมทหาร. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรังสิต.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551*. กรุงเทพเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2557*. กรุงเทพเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัด พ.ศ. 2566*. กรุงเทพเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. (2566). *รายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR 2566) ประจำปีการศึกษา 2566 สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี*. สุพรรณบุรี: สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี.

สุรศักดิ์ โจถาวร. (2556). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อาคม ช่วยบำรุง. (2565). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9 (11), 161-180.*

อัมพล เจริญนนท์. (2566). การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

The Quality of Public Service of Disaster Prevention and Mitigation According to Buddhist Principles of Moungnoi Subdistrict Municipality Pa Sang District, Lamphun Province

กิตติวัฒน์ กันทารักษ์ Kittiwad Kantharak
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Kittiwad.kan@gmail.com

Received 2025/04/26 *Revised* 2025/07/01 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

วิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2) เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) นำเสนอแนวทางเพิ่มคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน วิจัยแบบผสานวิธี ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 368 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ การวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลม่วงน้อย ต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลม่วงน้อย ต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า เพศ และรายได้เฉลี่ย ต่อเดือน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และอายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางการเพิ่มคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านความพอใจ (ฉันทะ) ส่งเสริมการทำงานด้วยความรักและความพอใจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ ด้านความเพียร (วิริยะ) จัดระบบการทำงานและพัฒนาทักษะในการทำงาน ด้านความเอาใจใส่ (จิตตะ) สร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ต้องทุ่มเทและรับผิดชอบในการทำงาน ด้านการใช้ปัญญาพิจารณา (วิมังสา) พัฒนาระบบการประเมินสถานการณ์และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ในการรับมือกับสถานการณ์ในอนาคต

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการประชาชน, การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, หลักพุทธธรรม.

Abstract

This research aims to 1.) Study the quality of public service in disaster prevention and mitigation. 2.) Compare the quality of disaster prevention and mitigation services provided to the public by Mueang Noi Subdistrict Municipality, Pa Sang District, Lamphun Province, classified by personal factors. 3.) Presenting guidelines to enhance the quality of public disaster prevention and mitigation services according to Buddhist principles for the Mueang Noi Subdistrict Municipality, Pa Sang District, Lamphun Province. The research employed a mixed-methods approach, targeting the general public aged 18 and above, totaling 368 individuals. Data analysis was conducted using frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test and f-test analyses. Qualitative research was carried out through in-depth interviews with 10 key informants, utilizing content analysis techniques, and presented descriptively.

The results of the research study found that

1) The level of public opinion in the Mueang Noi Subdistrict Municipality regarding the quality of disaster prevention and mitigation services provided by the Mueang Noi Subdistrict Municipality, Pa Sang District, Lamphun Province, is generally at a high level.

2) The results of comparing the level of public opinion in the Mueang Noi Subdistrict Municipality. Regarding the quality of public services in disaster prevention and mitigation provided by the municipal district Moung Noi, Pa Sang District, Lamphun Province, found that gender and average monthly income did not differ in opinions, thus rejecting the research hypothesis. However, age, education level, and occupation differed in opinions. Regarding the quality of public service in disaster prevention and mitigation by the Mueang Noi Subdistrict Municipality, Pa Sang District, Lamphun Province, there are differing opinions; thus, the research hypothesis is accepted.

3) Guidelines for improving the quality of public services in disaster prevention and mitigation Guidelines for improving the quality of public services in disaster prevention and mitigation According to the principles of Buddhism of Mueang Noi Subdistrict Municipality, Pa Sang District, Lamphun Province, it was found that in terms of satisfaction (chanda), promoting work with love and satisfaction helps improve service efficiency. In terms of diligence (viriya) organizing work systems and developing work skills. Regarding mindfulness (citta), creating motivation for staff to dedicate themselves and take responsibility in their work. Regarding the use of wisdom in consideration (vimamsa), developing a system for evaluating situations and learning to prepare staff for future challenges.

Keywords : Quality of Public Service, Disaster Prevention and Mitigation, Buddhist Principles.

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดให้มีอำนาจในการจัดบริการสาธารณะให้เป็นไปตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การดำเนินการด้านบริการสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนจากรัฐแบ่งออกได้เป็น 4 ด้านหลัก คือ ด้านการจัดบริการสาธารณะที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบ และด้านสุดท้ายคือ ด้านการลงทุน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม (ราชกิจจานุเบกษา.(2549), พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2549)

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้ประกาศและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการสาธารณภัยในปัจจุบัน ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยครอบคลุมสาธารณภัยทุกประเภท มีองค์กรระดับนโยบายคือ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ หรือ กปภ.ช. ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ บูรณาการระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางมาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (กอบชัย บุญอรณะ, 2561).

การบริหารจัดการความมั่นคงของไทยเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านความมั่นคง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและระบบการเตรียมพร้อมของประเทศ ให้พร้อมรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติในทุกรูปแบบ และโดยที่สาธารณภัยเป็นภัยคุกคามที่สร้างความสูญเสียด้านชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง จึงมีความเชื่อมโยง กับประเด็นยุทธศาสตร์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ทำให้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ต้องเชื่อมโยงกับประเด็นความมั่นคง และประเด็นที่เกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปด้วยภัยพิบัติได้รับการตระหนักและกลายเป็นวาระสำคัญของโลก (World Agenda) ว่าสามารถส่งผลกระทบต่อทุกคน อย่างไรก็ตาม ความเสียหายและสูญเสียที่จะเกิดขึ้น หรือเป็นผลมาจากภัยนั้นๆ สามารถที่จะป้องกันลดความเสี่ยงและบรรเทาความสูญเสียให้น้อยที่สุดได้ โดยการเตรียมความพร้อมเผชิญและรับมือกับภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) ที่ดี และมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบสำคัญของภาครัฐที่จะนำพา ความปลอดภัยในฐานะบริการสาธารณะ (Public Service) มาสู่ประชาชน

ทั้งนี้ในอดีตนั้นภัยต่างๆ ไม่ซับซ้อน และรุนแรง แนวคิดการจัดการภาวะฉุกเฉิน จึงเน้นเพียงการดำเนินกิจกรรมตอบโต้เหตุฉุกเฉินเฉพาะหน้าด้วยการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ของภาครัฐ ตามสถานการณ์ ประเภท และความร้ายแรงของภัยนั้นๆ ซึ่งหน่วยงานรับผิดชอบภาครัฐหลักหน่วยงานเดียวสามารถที่จะรับมือกับสถานการณ์ภัยได้ แต่จะเห็นว่าจากสถานการณ์ภัยในสองทศวรรษที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นถึงความถี่ ความซับซ้อน และความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากภัยต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ แนวคิดการจัดการภาวะฉุกเฉิน จึงพัฒนามาสู่แนวคิดที่เน้นการบูรณาการเชิงรุก คือให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมและบรรเทาผลกระทบ ในภาพรวมทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย โดยเน้นการป้องกันและลดผลกระทบเพื่อลดความเสี่ยง ส่งผลให้ในทางปฏิบัติหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบการจัดการภาวะฉุกเฉินเพียงหน่วยเดียวเช่นในอดีตจึงมีขีดความสามารถอยู่ในวงจำกัดไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความรู้ความเชี่ยวชาญ และทรัพยากร ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังต่อประชาชนผู้ประสบภัยได้เท่าที่ควร(Jesse, S., Supaporn, D., Darika, & Louis. (2006 : 11)

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ดังนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ตามกฎหมายการกระจายอำนาจ ซึ่งครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชน และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ด้านการจัดการสาธารณภัย มีกฎหมายหลักคือ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการระดับชาติ กำหนดนโยบายและแผน ประเทศไทยมีนโยบายด้านความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ที่เน้นการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ เพราะภัยพิบัติสร้างความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จึงต้องเชื่อมโยงแผนป้องกันภัยกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ด้วยใน

อดีตการจัดการภัยพิบัติเน้นแค่การช่วยเหลือเฉพาะหน้าโดยรัฐเพียงหน่วยเดียว แต่ปัจจุบันภัยมีความถี่และซับซ้อนมากขึ้น จึงต้องเปลี่ยนแนวคิดเป็นการจัดการเชิงรุก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับใด

2) เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน กับการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3) เพื่อนำเสนอแนวทางคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของตำบลม่วงน้อย จำนวน 4,561 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของตำบลม่วงน้อย จำนวน 368 คน ซึ่งทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1967) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ 1. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ที่ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. กลุ่มผู้บริหารบุคลากรเทศบาลตำบลม่วงน้อย จำนวน 1 คน 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 5. กลุ่มตัวแทนประชาชน จำนวน 2 คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน

ดังนี้ **ตอนที่ 1** แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ **ตอนที่ 2** แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการให้บริการประชาชน ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ใน 5 ด้าน คือ 1) สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ มี 5 ข้อ 2) ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ มี 5 ข้อ 3) ปฏิบัติโดยถูกต้อง สมบูรณ์ครบถ้วน มี 5 ข้อ 4) เหมาะสมแก่สถานการณ์ มี 5 ข้อ 5) ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น มี 5 ข้อ **ตอนที่ 3** แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการให้บริการประชาชน ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ตามหลักอิทธิบาทธรรม คือ 1) ฉันทะ มี 5 ข้อ 2) วิริยะ มี 5 ข้อ 3) จิตตะ มี 5 ข้อ 4) วิมังสา มี 5 ข้อ **ตอนที่ 4** ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้บริการประชาชน ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างเครื่องมือตามลำดับ คือ ศึกษาหลักการและทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้ เมื่อได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูปหรือคน โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะประเมินให้คะแนน 3 ระดับ คือ +1 = มีความสอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ -1 = ไม่สอดคล้อง พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จำนวน 45 ข้อ ซึ่งทุกข้อมีความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ซึ่งที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α–Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ได้ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม

คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ (n=)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ	4.30	0.52	มาก
2. ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ	4.29	0.51	มาก
3. ปฏิบัติโดยถูกต้อง สมบูรณ์ครบถ้วน	4.23	0.55	มาก
4. เหมาะสมแก่สถานการณ์	4.30	0.53	มาก
5. ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น	4.27	0.65	มาก
ภาพรวม	**4.28**	**0.48**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เหมาะสมแก่สถานการณ์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ อยู่ในระดับมาก ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น อยู่ในระดับมาก ปฏิบัติโดยถูกต้อง สมบูรณ์ครบถ้วน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากการวิจัยพบว่า

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนมีเพศต่างกัน มีระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนมีอายุต่างกัน มีระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนมีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนมีอาชีพต่างกัน มีระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนมีรายได้ต่างกัน มีระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการเพิ่มคุณภาพการให้บริการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ด้านฉันทะ คือ ความพอใจ การมีใจรักและความพอใจในงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ โดยการทำงานด้วยความเต็มใจและความทุ่มเทจะช่วยเพิ่มคุณภาพการบริการให้ประชาชนได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและเหมาะสม การพูดจาสุภาพ การมีจิตอาสา และการปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดยังเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและลดความเครียดในสถานการณ์ที่ท้าทาย การรักในงานและการให้บริการด้วยความเสียสละจะส่งผลให้เจ้าหน้าที่สามารถลดผลกระทบจากสาธารณภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

ด้านวิริยะ คือ ความเพียร ต้องมีคุณสมบัติหลายประการ เช่น ความอดทน ความกล้าหาญในการเผชิญกับสถานการณ์ฉุกเฉิน ความหมั่นเพียรในการศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ รวมถึงการเปิดรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การฝึกฝนทักษะอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะทั้งในด้านเทคนิคและการจัดการสถานการณ์ รวมถึงการมีจิตใจที่มั่นคงและมุ่งมั่นในงานเพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ และการพัฒนาองค์กรให้ทันสมัยจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้น

ด้านจิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ควรมีความทุ่มเทและเอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยการตรวจสอบความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ การเตรียมความพร้อมในทุกด้าน และการรักษาระเบียบในการทำงาน การปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบและมุ่งมั่นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังและตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ดี การตรงต่อเวลา และการฟังความคิดเห็นจากประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้บริการที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านวิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา ต้องอาศัยการประเมินสถานการณ์ การวางแผนและการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสื่อสารที่รวดเร็วและชัดเจนระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถตอบสนองได้ทันเวลา นอกจากนี้ยังต้องมีการประเมินผลและการเรียนรู้จากเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้สามารถจัดการสถานการณ์ในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยลดผลกระทบจากภัยพิบัติและเพิ่มความปลอดภัยให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลม่วงน้อย ต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่มีความคิดเห็นที่ดี ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีความสามารถในการบริหารจัดคุณภาพการให้บริการประชาชน มีใจรักในการให้บริการ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความเสียสละอดทน รวมถึงมีองค์ความรู้และพร้อมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการติดต่อประสานงานขอความร่วมมือ ส่งผลให้ภาพรวมของคุณภาพการให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารินทร์ จันทรัตน์. (2565) พบว่าการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวนภา มหามาตย์. (2566) ของสำนักงานขนส่งจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญสุดา สุทธิแสน. (2566) พบว่าคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน ภาพรวมของคุณภาพการให้บริการประชาชนพบว่าภาะรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า จำแนกตามเพศ มีระดับคุณภาพการให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุเทน เขียวยะ. (2566) พบว่าการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะของที่ว่าการอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้รับบริการที่มี อายุ สถานภาพ อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมุติฐาน ส่วนผู้รับบริการ เพศ, ระดับการศึกษา, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน, งานที่มารับบริการต่างกัน มีความคิด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมุติฐาน เพศ อายุ

และรายได้ ไม่มีผลต่อการประเมิน คุณภาพการให้บริการ โดยผู้รับบริการในทั้งสองกรณีไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันตามปัจจัยเหล่านี้ จึงปฏิเสธสมมติฐาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อการให้บริการ แต่อย่างไรก็ตาม ในด้าน วุฒิการศึกษา และ อาชีพ ผลการศึกษาของเทศบาลตำบลม่วงน้อย พบว่า อาชีพ มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการ (ยอมรับสมมติฐาน) ในขณะที่ ที่ว่าการอำเภอแม่แตง พบว่า ระดับการศึกษา มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน (ยอมรับสมมติฐาน) แต่อาชีพ ไม่ส่งผลต่อการประเมินการบริการ (ปฏิเสธสมมติฐาน) สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวนภา มหามาตย์. (2566) พบว่าการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานขนส่งจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานขนส่งจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันทุกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ โดยเฉพาะในด้าน อาชีพ และ อายุ ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของประชากรและความแตกต่างในเชิงบริบทของแต่ละพื้นที่ ในขณะที่ในบางพื้นที่ อายุของผู้รับบริการอาจมีผลกระทบมากกว่าในการประเมินคุณภาพการบริการ อย่างไรก็ตาม พบว่าอาชีพมีผลต่อการประเมินการบริการ ซึ่งอาชีพบางกลุ่มอาจได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้น สำนักงานขนส่งจังหวัดนนทบุรี ที่ไม่ได้พบความแตกต่างในการประเมินการบริการจากอาชีพ ในกรณีของอายุ การที่มีการรับรู้และประเมินที่แตกต่างกันอาจหมายความว่ากลุ่มวัยต่าง ๆ มีความคาดหวังหรือประสบการณ์ที่แตกต่างกันในการใช้บริการ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุอาจมีปัญหาด้านการเข้าถึงบริการที่ต้องการการช่วยเหลือมากกว่า ส่วนกลุ่มคนหนุ่มสาวอาจให้ความสำคัญกับความรวดเร็วและความสะดวกสบายในการ และปัจจัยทางสังคมเช่น อาชีพ อายุ และการศึกษา มีบทบาทที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของการให้บริการและข้อจำกัดของแต่ละองค์กรที่ให้บริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิศา โชคสารฤทธิ์. (2565) พบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลลี้ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี รายได้ ต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับ สมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ คุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลลี้ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ทั้งผลการศึกษาของเทศบาลตำบลม่วงน้อย และเทศบาลตำบลลี้ พบว่า ปัจจัยบางประการ เช่น เพศ อายุ และระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการประเมินคุณภาพการบริการ โดยทั้งสองเทศบาลได้ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยในกลุ่มตัวแปรเหล่านี้ ซึ่งสะท้อนถึงการให้บริการที่มีลักษณะคงที่หรือเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ หรือระดับการศึกษา อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในเทศบาลตำบลม่วงน้อย พบว่าอาชีพมีผลต่อการประเมินคุณภาพการบริการป้องกันและบรรเทาสา

ธารณภัย ซึ่งแตกต่างจาก เทศบาลตำบลลี้ ที่พบว่า รายได้ มีผลต่อการประเมินคุณภาพการบริการ ในขณะที่อาชีพไม่ส่งผลต่อการประเมินในกรณีของเทศบาลตำบลลี้ ความแตกต่างนี้อาจเกิดจาก ลักษณะของการให้บริการที่เทศบาลตำบลม่วงน้อยเน้นด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่ง อาจมีความสำคัญต่างกันไปตามอาชีพของประชาชนแต่ละกลุ่ม ขณะที่ใน เทศบาลตำบลลี้ การบริการ อาจมีความแตกต่างตามรายได้ของประชาชนที่อาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ด้านฉันทะ การมีความรักและความพอใจในงานช่วยให้ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพ การทำงานด้วยใจรักและการปฏิบัติตามคำสั่ง จะเสริมสร้างบรรยากาศที่ดี ลดความเครียด และเพิ่มความเชื่อมั่นจากประชาชน ในด้านวิริยะ ความเพียรในงานต้องมาพร้อมกับความอดทน ความกล้าหาญในการเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉิน และการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ทำงาน ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในงานและการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ ในการตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างรวดเร็ว การสื่อสารที่ดีและการฟังความคิดเห็นจาก ประชาชนจะช่วยปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาในการ ประเมินสถานการณ์และการวางแผนทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสื่อสารที่รวดเร็ว และการเรียนรู้จากเหตุการณ์ที่ผ่านมา จะช่วยลดผลกระทบจากภัยพิบัติและเพิ่มความปลอดภัยให้กับ ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเชษฐ์ ตอรัมย์. (2560) พบว่า 1. ต้องสร้างความเข้าใจใน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย 2. ต้องเพิ่มรถรับส่งในการเดินทางมาทำงาน 3. ต้องสร้างการทำงานเป็นทีม 4. ต้องสร้างความเข้าใจการทำงานไม่ยึดติดกับตัวบุคคลและเอกสาร 5. ต้องลดขั้นตอนทำงาน 6. ต้องสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานโดยเพิ่มสวัสดิการในด้านต่างๆ ให้บุคลากร 7. ต้องสร้างบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของให้ชัดเจน 8. ต้องส่งเสริม บุคลากรให้ กล้าคิด กล้าพูด และกล้าทำในทางสร้างสรรค์ 9. ต้องปลูกฝังอิทธิบาทธรรมให้บุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนสุข ภูสุข. (2555) พบว่าแนวทางการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ของ ข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ สำคัญได้แก่ ข้าราชการฝ่ายอัยการทุกคนจะต้องเป็นผู้รักงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่และเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงาน และมุ่งมั่นที่ จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ ไม่ย่อท้อต่อ ความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่ พิจารณาแก้ไขปัญหาและปรับปรุงพัฒนาวิธีการ ทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารินทร์ จันทรัตน์. (2565) พบว่า 1. การบริหารบุคลากร โดยการเลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ใช้ ความรักในการทำงานและความตั้งใจในการปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น 2. การบริหารงบประมาณ โดยการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและเหมาะสม ใช้ความละเอียดรอบคอบเพื่อสร้างความ โปร่งใส 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ โดยการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและมีมาตรฐาน พร้อมใช้

หลักอิทธิบาท 4 คือ การตรวจสอบและศึกษาปัญหาหรืออุปสรรค เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ 4. การบริหารจัดการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมและบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการทำงานให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ที่มา : กิตติวัฒน์ กันทารักษ์, 2568.

ด้านสอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ การวางแผนจัดการการให้บริการตามความต้องการของผู้มารับบริการเป็นการสร้างกระบวนการที่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้รับบริการในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การประเมินความต้องการของผู้รับบริการในแต่ละกรณีอย่างรอบคอบจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่คาดหวัง และสามารถให้บริการที่ตอบสนองความคาดหวังได้อย่างตรงจุด บูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ วิริยะ ความเพียรในการพัฒนาทักษะ รวมถึงการเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและสอดคล้องตามความต้องการของผู้รับบริการ และบูรณาการกับ วิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาในการประเมินสถานการณ์ ความต้องการของผู้รับบริการและการวางแผนทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ การให้บริการที่มีคุณภาพและเที่ยงตรงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ การให้บริการที่มีมาตรฐานและความเชื่อถือได้จะช่วยสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจจากผู้รับบริการ โดยการปฏิบัติงานตามมาตรฐานและการยึดหลักการที่ชัดเจนในการให้บริการ จะช่วยให้ผู้รับบริการรู้สึกว่าการได้รับบริการนั้นมีคุณภาพ

และคุ้มค่ากับความคาดหวัง บูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ การมีความรักและความพอใจในงานช่วยให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพ การทำงานด้วยใจรักและการปฏิบัติตามคำสั่ง เพื่อผลดีในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และบูรณาการกับ จิตตะ การเอาใจใส่ในงานพร้อมในการตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างรวดเร็ว มีความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างรวดเร็วและทันท่วงทีส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ด้านปฏิบัติโดยถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วน การปฏิบัติงานที่ถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วนตามหลักการเป็นสิ่งที่สำคัญในการให้บริการที่มีคุณภาพ การปรับปรุงแก้ไขการให้บริการให้เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้องและมีมาตรฐานจะทำให้การให้บริการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อกำหนดหรือระเบียบที่มีอยู่ บูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ การมีความรักในงานช่วยให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติงานตามหลักการที่ถูกต้องและมีมาตรฐานและสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นจากประชาชน และบูรณาการกับ วิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงานและการพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ด้านเหมาะสมแก่สถานการณ์ การให้บริการที่รวดเร็วและทันเวลาเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การมีระบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดระยะเวลาที่ผู้รับบริการต้องรอคอยและเพิ่มความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ บูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ จิตตะ การเอาใจใส่ในงานและการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญในการตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างรวดเร็ว และบูรณาการกับ วิมังสา สามารถนำสติปัญญามาพิจารณาประเมินสถานการณ์ที่พบเจอ สามารถวางแผนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดผลกระทบในการปฏิบัติงาน

ด้านไม่ก่อผลเสียหายแก่บุคคลอื่นๆ การยึดหลักการในการให้บริการด้วยความระมัดระวังจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อบุคคลอื่นๆ การรักษาความปลอดภัยในการให้บริการและการพิจารณาให้รอบคอบในการดำเนินการเป็นสิ่งสำคัญเพื่อไม่ให้การให้บริการส่งผลกระทบในทางลบแก่บุคคลอื่นหรือสังคม การบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ วิริยะ การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ศึกษาหาวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อผู้อื่น และบูรณาการกับ วิมังสา การใช้สติปัญญาพิจารณาประเมินสถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหาที่พบเจอ และแก้ไขปัญหาขณะปฏิบัติงาน เพื่อลดผลกระทบหรือผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานแก่บุคคลอื่นๆ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน สามารถยกระดับคุณภาพการให้บริการไปได้ด้วยดี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กำหนดนโยบายการให้บริการที่เน้นความปลอดภัยและความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นหลัก เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพบริการ.

2) ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน.

3) นโยบายควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาจุดบกพร่องและปรับปรุง.

4) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้อมูลและบริการ เพื่อให้การบริการมีความรวดเร็วและปลอดภัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) วางแผนการให้บริการอย่างรอบคอบ โดยการประเมินความเสี่ยงและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการให้บริการ.

2) สร้างมาตรการในการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้สามารถตอบสนองสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

3) ใช้ระบบการตรวจสอบและประเมินผลบริการในระหว่างการให้บริการ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาทันที.

4) จัดตั้งช่องทางติดต่อผู้รับบริการเพื่อรับข้อเสนอแนะและปรับปรุงการบริการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาผลกระทบของการให้บริการที่เน้นความปลอดภัยต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ

2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้บริการที่มีการวางแผนและการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์กับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร.

3) การวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการเพิ่มความสามารถของบุคลากรในการให้บริการต่อคุณภาพบริการ.

4) การศึกษาผลกระทบของการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการให้บริการต่อคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ

References

ราชกิจจานุเบกษา. (2549). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2549).* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

กอบชัย บุญอรณะ. (2561). การจัดการสาธารณภัยขนาดใหญ่: บทเรียนการแก้ไขปัญหาอุทกภัยภาคใต้ 2560 *วารสารรัฏฐาภิรักษ์*, 60 (1), 85-102.

ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). *ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง.* กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานทะเบียนอำเภอป่าซาง. (2566). *ข้อมูลพื้นที่ ณ เดือนมีนาคม 2566*. ลำพูน: สำนักงานทะเบียนอำเภอป่าซาง.

วารินทร์ จันทรัตน์. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แพรวนภา มหามาตย์. (2566). คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานขนส่งจังหวัดนนทบุรี. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,.

ขวัญสุดา สุทธิแสน. (2566). คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อุเทน เขียวยะ. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการสาธารณะของที่ว่าการอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อลิศา โชคสารฤทธิ์. (2565). การพัฒนาคุณภาพการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลลี้ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรเชษฐ์ ตอรัมย์. (2560). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พูนสุข ภูสุข. (2555). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Intergovernmental Panel on Climate Change. (2021). *The physical science basis.* In Climate change. Geneva: IPCC.

องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี

The Happy Workplace in Schools under Spacial Education Bureau in Chanthaburi Province

ปัทมาดา วิลาวรรณ Pattamada Wilawan
สิทธิชัย มูลเขียน Sittichai Mulkhien
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g673302098@northcm.ac.th

Received 2025/05/15 *Revised* 2025/06/16 *Accepted* 2025/07/04

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี และ2) ศึกษาแนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี รูปแบบการวิจัยผสานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ บุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 100 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.95 และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการมีความรับผิดชอบ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น ด้านการมีสังคมดี และ ด้านการมีสุขภาพดี ตามลำดับ

2) แนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสร้างความสุขในองค์กร เช่น กิจกรรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กร เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ลดความเครียด และ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของครูและบุคลากรในสถานศึกษา การจัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความสุขของครูและบุคลากรในสถานศึกษาอยู่เสมอเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถรับรู้และพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : องค์กรแห่งความสุข, สถานศึกษา, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Abstract

This research aimed to 1) study the creation of The Happy Workplace in Schools under Spacial Education Bureau in Chanthaburi Province and 2) study the development guidelines for a happy organization in educational institutions under the Office of Special Education Administration in Chanthaburi Province. The research design combined the population and sample, consisting of 100 school administrators, teachers, and personnel in educational institutions under the Office of Special Education Administration in Chanthaburi Province and 8 experts in focus group discussions. The research instruments were a questionnaire with a reliability of 0.95 and a focus group discussion record. Data analysis included percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that

1) The creation The Happy Workplace in Schools under Spacial Education Bureau in Chanthaburi Province was found to be at a high level overall, namely in terms of responsibility, good communication, understanding others, having a good society, and good health, respectively.

2) The development guidelines for The Happy Workplace in Schools under Spacial Education Bureau in Chanthaburi Province found that creating knowledge and understanding about developing a happy organization in educational institutions Promote activities to create happiness in the organization, such as personnel potential development activities and organizational knowledge exchange activities, etc., to create a good working atmosphere, reduce stress, and strengthen good relationships between teachers and personnel in educational institutions. Create questionnaires to assess the happiness of teachers and personnel in educational institutions regularly so that school administrators can be aware and develop policies that appropriately respond to the needs of personnel.

Keywords: Happy Organization, Educational Institution, Office of Special Education Administration.

บทนำ

แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์และองค์กรยุคใหม่มุ่งเน้นส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุขถือเป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์กร เพราะช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ลดอัตราการขาดงาน การลาออก และความเครียดจากการทำงาน ทั้งยังช่วยให้องค์กรสามารถแข่งขันเพื่อดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพได้ (Martin, Jones, & Callan, 2005) ซึ่งนอกจากจะมีผลดีต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรทั้งในแง่ผลผลิตและผลลัพธ์ รวมทั้งความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ แล้วยังสามารถขยายผลไปสู่ความสุขในครอบครัว ชุมชน และสังคมด้วย ปัจจุบันสถานศึกษาจึงมีกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm) ในการบริหารงาน เน้นปรับเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็น “องค์กรแห่งความสุข” “โรงเรียนแห่งความสุข” เพราะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนว่า “ต้องมุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน มีความคิดสร้างสรรค์ ให้รู้ ใฝ่เรียน และเป็นนักเรียนที่เก่ง ดี และมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) การทำให้บุคลากรมีความสุขในการทำงานเป็นสิ่งสำคัญกับทุกองค์กร ปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนาองค์กรเกิดจากบุคลากรภายในที่พร้อมจะทุ่มเทในการทำงานด้านต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุดคือการอบรมสั่งสอนและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเติบโตได้อย่างสมบูรณ์ บุคลากรทางการศึกษา เช่น ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญเป็นอย่างมาก สำหรับสถานศึกษานั้นถือเป็นองค์กรที่เป็นสถานที่สำคัญในการพัฒนานักเรียนทั้งทางด้านร่างกายจิตใจสังคมอารมณ์และด้านสติปัญญาให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งความเป็นเลิศทั้งทางด้านร่างกายจิตใจสังคมอารมณ์และด้านสติปัญญาและความสุขนั้น จะสะท้อนมาจากการทำงานในองค์กร จากบุคลากรส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขนั่นเอง ในปัจจุบันคำว่า “องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา” ได้รับความสนใจและถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากในสถานศึกษาหลายแห่งและได้มีการดำเนินการภายใต้แนวคิด “องค์กรแห่งความสุข” ด้วยเช่นกัน มีการตั้งข้อสงสัยว่าองค์กรแห่งความสุขคืออะไร และมีความหมายว่าอย่างไร เพราะองค์กรแห่งความสุขเป็นเรื่องที่เป็นนามธรรมหากพิจารณาถึงความสุขแล้วแต่ละคนอาจมีความเข้าใจและตีความที่แตกต่างกันออกไป การที่บุคลากรทำงานอย่างมีความสุขจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพขององค์กร เนื่องจากความสุขช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ความทุ่มเท และความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาความเครียด ความขัดแย้ง และการลาออก ซึ่งส่งผลให้องค์กรสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิผล (สุวีณา ไชยแสนย์, 2558) องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับบุคลากรในฐานะทรัพยากรที่มีคุณค่า โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ให้เกียรติ และส่งเสริมความร่วมมือภายในองค์กร ซึ่งแนวคิด “องค์กรแห่งความสุข” นั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ด้านการมีสังคมที่ดี ด้านการเข้าใจผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบ และด้านสุขภาพที่ดี ทั้ง 5 ด้านนี้ล้วนมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่งผลให้เกิดความตั้งใจ เต็มใจ และพึง

พอใจในการทำงาน อันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์กรที่มีความสุขย่อมมีแนวโน้มที่จะขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์ในการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่พวกเขาเห็นว่ามีความสำคัญสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของบุคลากรในบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ หากมีการศึกษาและทำความเข้าใจอย่างลุ่มลึก ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ยิ่งไปกว่านั้น ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังสามารถนำไปสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนา “องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา” ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลในทุกระดับ ถือเป็นการพัฒนาเชิงบูรณาการทั้งในมิติของบุคลากรและการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความสุขในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติที่ดีต่องานวิชาการ ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ และศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ รวมถึงเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขร่วมกัน อันจะนำไปสู่การตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง และส่งผลต่อการยกระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี รูปแบบการวิจัยผสานวิธี ตามแนวคิดของชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และธีร์ธรรม วุฒิวัตรชัยแก้ว (2559) องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านการมีสังคมดี 3) ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น 4) ด้านการมีความรับผิดชอบ 5) ด้านการมีสุขภาพดี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 142 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดจันทบุรี, 2567; โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 48 จังหวัดจันทบุรี, 2567)

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน Crejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน และครูจำนวน 97 คน จากสถานศึกษาทั้งหมด 2 แห่ง

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสนทนากลุ่มจำนวน 8 คน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1.ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการ รวมทั้งหมด 3 คน 2.ครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารงานในสถานศึกษาและมีประสบการณ์ในการบริหารงานกลุ่มในสถานศึกษา 5 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม เรื่อง องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ด้านการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านการมีสังคมดี 3) ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น 4) ด้านการมีความรับผิดชอบ 5) ด้านการมีสุขภาพดี โดย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

แบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา “องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา” ในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดจันทบุรี โดยจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่มตามประเด็นคำถามที่พิจารณาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งเลือกจากประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจากแบบสอบถามในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านการมีสังคมที่ดี 3) ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น 4) ด้านการมีความรับผิดชอบ 5) ด้านการมีสุขภาพที่ดี

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

1. ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบสอบถาม

3. ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อทำนิยามศัพท์ในการวิจัย และนำนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

4. นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

5. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC)

6. นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณา โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า I0C มากกว่า .60 ขึ้นไป มาดำเนินการต่อไป

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่ม ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดระยอง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหารหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

8. การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 103) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

9. นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ใช้ เก็บข้อมูลต่อไป

แบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม

1.ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบบันทึก

2. สร้างแบบบันทึกสำหรับการสนทนากลุ่มและเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

3.นำบันทึกสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาจัดพิมพ์เป็นแบบบันทึกข้อมูลฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหานำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมแต่ละรายด้าน

ที่	องค์กรแห่งความสุข	ระดับความสุข		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1	ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี	4.03	0.65	มาก
2	ด้านการมีสังคมดี	3.97	0.60	มาก
3	ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น	3.98	0.68	มาก
4	ด้านการมีความรับผิดชอบ	4.21	0.60	มาก
5	ด้านการมีสุขภาพดี	3.90	0.66	มาก
รวม		4.02	0.64	มาก

จากตาราง 1 พบว่า องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ใน ระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีความรับผิดชอบ รองลงมา คือ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี และด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น และด้านการมีสังคมดี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีสุขภาพดี

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี พบว่า

1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี ในด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ในประเด็นพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษามีความสามัคคีผ่านกิจกรรมเสริม เช่น การเล่นกีฬาหลังเลิกงาน คือ สถานศึกษาควรมีกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี โดยการตั้งกลุ่มหรือชมรมกีฬาจะช่วย พัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ทำให้บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดความเครียด และเสริมสร้างความสามัคคีภายในองค์กร

2) ด้านการมีสังคมดี แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ในประเด็นพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถขอความช่วยเหลือจากคนภายนอกองค์กรได้ คือสนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะการติดต่อประสานงาน สร้างวัฒนธรรมความร่วมมือและแบ่งปันความรู้ และกระตุ้นให้มีการ

แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรกับผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกอยู่เสมอจะช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษามีความมั่นใจในการขอความช่วยเหลือจากภายนอก และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ประเด็นการส่งเสริมให้บุคลากรใส่ใจเพื่อนร่วมงานทุกคน คือ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ซึ่งช่วยให้บรรยากาศการทำงานดีขึ้นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและความสุขของบุคลากรในองค์กรได้

4) ด้านการมีความรับผิดชอบ แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี ด้านการมีความรับผิดชอบ ประเด็นพัฒนาสถานศึกษาให้ความใส่ใจเพื่อนร่วมงานทุกคน คือสร้างความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ ส่งเสริมทักษะการทำงานให้สอดคล้องกับหน้าที่ พัฒนาทัศนคติและแรงจูงใจในการทำงาน จะช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์กรโดยรวม

5) ด้านการมีสุขภาพดี แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ในประเด็นบุคลากรในสถานศึกษาสามารถระบายความทุกข์ให้เพื่อนร่วมงานได้ช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา คือ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและสนับสนุนซึ่งกันและกัน จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร สนับสนุนให้มี “เพื่อนที่ปรึกษา” หรือระบบพี่เลี้ยง (Mentorship Program) จัดตั้งช่องทางการพูดคุยและขอคำปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษารู้สึกว่าได้รับการสนับสนุน มีพื้นที่ปลอดภัยในการพูดคุยปัญหา และสามารถช่วยเหลือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) ด้านการมีความรับผิดชอบ (2) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี (3) ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น (4) ด้านการมีสังคมดี (5) ด้านการมีสุขภาพดี ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะว่า บุคลากรในสถานศึกษามีความพึงพอใจในชีวิตการปฏิบัติงานที่ตอบสนองสภาพความเป็นอยู่ของตนเองไม่วาจะเป็นทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน เป็นแรงผลักดันให้มีแรงกาย แรงใจใน การทำงาน ปัจจัยสำคัญที่บุคลากรในสถานศึกษามีความต้องการและปรารถนาให้ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปพิจารณาในการปรับรูปแบบการบริหารที่ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรู้สึกอยากทำงาน จากสภาพแวดล้อมจูงใจ ซึ่งมีผลให้บุคลากรเกิดความยินดีในงานที่ทำมีส่วนร่วมในงานและเกิดความสุขในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มใจ การทำงานที่มีความสุขซึ่งประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรในสถานศึกษา การมีสังคมในการทำงานที่ดี ในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การ

ทำงานที่มีความสนุก มีความท้าทาย มีความเป็นอิสระ มีหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานที่ดี ได้รับการมอบหมายงานที่ตรงกับความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ และมีใจรักในงานที่ตนเองได้ปฏิบัติ รวมไปถึงการมีสุขภาพกายและใจที่ดีมีความพร้อมที่ทำงานที่เหมาะสมในอันที่จะสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานอย่างมีความสุขได้ จนเกิดเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สอดคล้องกับ แนวคิดของ ชยากานต์ เปี่ยมถาวรพจน์ (2559 : 121) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในการทำงานมีการเสริมสร้างระบบแรงจงใจในการทำงานของครู และมีนโยบายในการสร้างวัฒนธรรมในการทำงามมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีจิตสำนึก มีคุณธรรม มีอุดมการณ์มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและสามารถปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารให้ความสำคัญในการมอบอำนาจ มีการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถ มีการกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียนร่วมกัน สร้างความตระหนักในการเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน ผู้บริหารมีความจริงใจ และยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงทำงานมีการเอาใจใส่ดูแลในความเป็นอยู่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสอดคล้องกับ แนวคิดของ กมลทิพย์ ใจเที่ยง, วรกาญจน์ สุขสดเขียว (2562 : 84) พบว่า องค์ประกอบหลักของความสุขในสถานศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมทั้งสภาพทางกายภาพ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางจิตใจและสังคม ที่ส่งเสริมบรรยากาศอบอุ่นภายในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2 ด้านสัมพันธภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความพึงพอใจในความสัมพันธ์ของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในสถานศึกษา ด้วยความรักและเคารพ ความเป็นกันเอง ความร่วมมือในการทำงาน การเป็นมิตร การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ การได้รับความไว้วางใจ และการยอมรับในความรู้ความสามารถ และ องค์ประกอบที่ 3 ด้านความรู้สึกพึงพอใจ ที่เป็นการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในสถานศึกษาในด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน การเรียนการสอน และความพึงพอใจต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า ในแต่ละองค์ประกอบจะมีตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของสถานศึกษาที่มีระดับความสำคัญที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ แนวคิดของ ชาลี เปี่ยมพลอย, ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2567 : 124) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ ในระดับมากทุกด้าน โดยผลการวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยจาก มากไปน้อยได้แก่ ด้านความสมานฉันท์ในองค์กรด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ ด้านคนทำงานมีความสุขและ ด้านที่ทำงานน่าอยู่ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าความสมานฉันท์ในองค์กรเป็นพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ให้ความเคารพ ความเท่าเทียม กัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหา กล่าวคำชื่นชมยินดีเมื่อประสบความสำเร็จ ให้กำลังใจกันเมื่อเกิด ความผิดหวัง และมีการทำงานเป็นทีมเพื่อช่วยกันพัฒนา องค์กรให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี พบว่า

1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี สถานศึกษาควรมีกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี โดยการตั้งกลุ่มหรือชมรมกีฬา ส่งเสริมการเล่นกีฬาหลังเลิกงาน จะช่วย พัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ทำให้บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดความเครียด และเสริมสร้างความสามัคคีภายในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพล สายแวว (2564 : 105) กล่าวว่า หากสถานศึกษามีกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี โดยการตั้งกลุ่มหรือชมรมกีฬา ส่งเสริมการเล่นกีฬาหลังเลิกงาน จะช่วย พัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ทำให้บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดความเครียด และเสริมสร้างความสามัคคีภายในองค์กร และสอดคล้องกับ กรมสุขภาพจิต (2553 : 23-25) กล่าวว่า ความสัมพันธ์หมายถึงความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และแสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่นด้วย

2) ด้านการมีสังคมดี สถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะการติดต่อประสานงาน สร้างวัฒนธรรมการขอความช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้และกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรกับผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกอยู่เสมอจะช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษามีความมั่นใจในการขอความช่วยเหลือจากภายนอก และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความสามารถสอดคล้องกับงานวิจัยของชยากานต์ เปี่ยมถาวรพจน์ (2559 : 121) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในการทำงานมีการเสริมสร้างระบบแรงจงใจในการทำงานของครู และมีนโยบายในการสร้างวัฒนธรรมในการทำงามมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีจิตสำนึก มีคุณธรรม มีอุดมการณ์มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและสามารถปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารให้ความสำคัญในการมอบอำนาจ มีการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถ มีการกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียนร่วมกัน สร้างความตระหนักในการเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน ผู้บริหารมีความจริงใจ และยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงทำงานมีการเอาใจใส่ดูแลในความเป็นอยู่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสอดคล้องกับธีร์ธรรม วุฒิวัตรชัยแก้ว (2560 : 9) กล่าวว่า การร่วมสร้างสังคมและชุมชนที่ดีในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างกัน สามารถเป็นที่ไว้วางใจ และมีความรักความสามัคคีต่อกันในสังคมแวดล้อมให้เกิดเป็นทุนทางสังคมที่น่าอยู่ เมื่อมีปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชน ความรู้สึกว่าสังคมไทยทุกวันนี้มีความสงบสุข และการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

3) ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น สถานศึกษาควร มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ซึ่งช่วยให้บรรยากาศการทำงานดีขึ้น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและความสุขของบุคลากรในองค์กรได้ สอดคล้องกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552, หน้า 27-28) กล่าวว่า ความสมานฉันท์ในองค์กร (Happy Team Work) คือ ความสามัคคีในการทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือ เกื้อกูล

ซึ่งกัน เอื้ออาทรกับสังคมรอบข้าง และสอดคล้องกับ อธิคุณ สินธนาปัญญา (2557: 23-26) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นการแสดงออกพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ ทางกาย วาจา ใจ ในเชิงบวกเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันภายในโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานมากเพราะสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในองค์กรจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีให้กับสถานศึกษา เป็นบรรยากาศแห่งความสุข

4) ด้านการมีความรับผิดชอบ สถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ ส่งเสริมทักษะการทำงานให้สอดคล้องกับหน้าที่ พัฒนาทัศนคติและแรงจูงใจในการทำงาน จะช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์กรโดยรวม สอดคล้องกับ กมลทิพย์ ใจเที่ยง, วรกาญจน์ สุขสดเขียว (2562 : 84) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของความสุขในสถานศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมทั้งสภาพทางกายภาพ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางจิตใจและสังคม ที่ส่งเสริมบรรยากาศอบอุ่นภายในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2 ด้านสัมพันธภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความพึงพอใจในความสัมพันธ์ของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในสถานศึกษา ด้วยความรักและเคารพความเป็นกันเอง ความร่วมมือในการทำงาน การเป็นมิตร การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ การได้รับความไว้วางใจ และการยอมรับในความรู้ความสามารถ และ องค์ประกอบที่ 3 ด้านความรู้สึกพึงพอใจ ที่เป็นการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในสถานศึกษาในด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน การเรียนการสอน และความพึงพอใจต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า และสอดคล้องกับ เกวิน และแมสัน (Gavin & Mason. 2003 : 384-395) ได้กล่าวว่า ถึงแม้จะไม่มีความถนัดในการทำงาน ก็สามารถฝึกฝนได้ โดยการจัดอบรมต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ความชำนาญส่งเสริมให้เกิดวิสัยทัศน์และประสบการณ์ที่กว้างขวางขึ้น

5) ด้านการมีสุขภาพดี สถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและสนับสนุนซึ่งกันและกัน จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร สนับสนุนให้มี “เพื่อนที่ปรึกษา” หรือระบบพี่เลี้ยง (Mentorship Program) จัดตั้งช่องทางการพูดคุยและขอคำปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษารู้สึกว่าได้รับการสนับสนุน มีพื้นที่ปลอดภัยในการพูดคุยปัญหา และสามารถช่วยเหลือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับภัทรพล สายแวว (2564 : 105) กล่าวว่า การมีร่างกายที่แข็งแรงคือความต้องการจำเป็นลำดับแรกที่นำไปสู่การมีความสุข และสอดคล้องกับชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และ ธีร์ธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว (2560 : 9) กล่าวว่า การเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ดูแลตนเองไม่ให้เป็นภาระของผู้อื่น (Happy Body) เป็นการมีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งเกิดจากการรู้จักใช้ชีวิต รู้จักกิน รู้จักนอน

องค์ความรู้

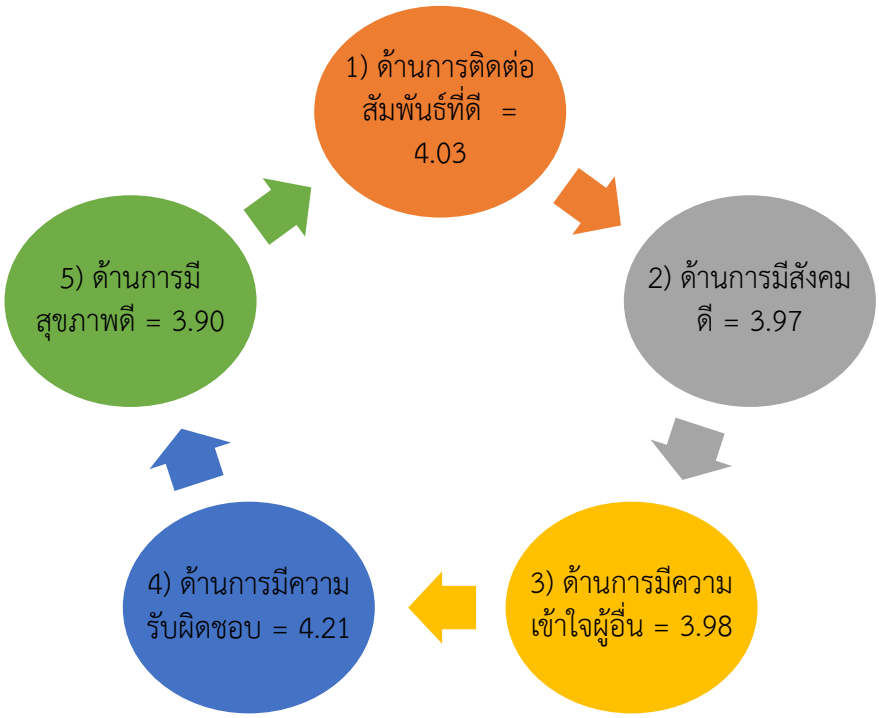

ภาพที่ 1 องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรีที่มา :ปัทมาดา วิลาวรรณ, 2568

1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี สถานศึกษาควรมีกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี โดยการตั้งกลุ่มหรือชมรมกีฬา ส่งเสริมการเล่นกีฬาหลังเลิกงาน จะช่วย พัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ทำให้บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดความเครียด และเสริมสร้างความสามัคคีภายในองค์กร

2) ด้านการมีสังคมดี สนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะการติดต่อประสานงาน สร้างวัฒนธรรมการขอความช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้และกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรกับผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกอยู่เสมอจะช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษามีความมั่นใจในการขอความช่วยเหลือจากภายนอก และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น ส่งเสริมให้บุคลากรใส่ใจเพื่อนร่วมงานทุกคน คือ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ซึ่งช่วยให้บรรยากาศการทำงานดีขึ้น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและความสุขของบุคลากรในองค์กรได้

4) ด้านการมีความรับผิดชอบ สถานศึกษาให้ความใส่ใจเพื่อนร่วมงานทุกคนคือสร้างความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ ส่งเสริมทักษะการทำงานให้สอดคล้องกับหน้าที่ พัฒนาทัศนคติและ

แรงจูงใจในการทำงาน จะช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์กรโดยรวม

5) ด้านการมีสุขภาพดี สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและสนับสนุนซึ่งกันและกัน จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร สนับสนุนให้มี “เพื่อนที่ปรึกษา” หรือระบบพี่เลี้ยง (Mentorship Program) จัดตั้งช่องทางการพูดคุยและขอคำปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษารู้สึกว่าได้รับการสนับสนุน มีพื้นที่ปลอดภัยในการพูดคุยปัญหา และสามารถช่วยเหลือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปวางแผน พัฒนาและประยุกต์ใช้ในการส่งเสริม รวมถึงหาแนวทางในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปสร้างความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี โดยส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสุขในองค์กร เช่น กิจกรรมพัฒนาศักยภาพ หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร เพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานที่ดี ลดความเครียด เสริมสร้างความสัมพันธ์ในหมู่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการจัดทำแบบสอบถามหรือแบบประเมินความสุขของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถรับรู้และพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงได้อย่างเหมาะสม

2) สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรนำผลวิจัยไปสร้างความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสุขในองค์กร เช่น กิจกรรมพัฒนาศักยภาพ หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร เพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานที่ดี ลดความเครียด เสริมสร้างความสัมพันธ์ในหมู่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการจัดทำแบบสอบถามหรือแบบประเมินความสุขของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถรับรู้และพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดอื่น ๆ หรือภาคอื่น ๆ ของประเทศ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างด้านลักษณะขององค์กรแห่งความสุขในบริบทที่หลากหลาย อันจะเป็นการเพิ่มความครอบคลุมและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

2) ควรดำเนินการศึกษาในเชิงลึกเฉพาะด้าน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำเชิงบวก หรือแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อให้เข้าใจกลไกที่ส่งผลต่อความสุขในสถานศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งขึ้น

References

กรมสุขภาพจิต. (2553). *ความสุขในการทำงาน*. กระทรวงสาธารณสุข. (ออนไลน์), แหล่งข้อมูล :http://aimhc.dmh.go.th [8 ตุลาคม 2567].

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (ออนไลน์), แหล่งข้อมูล :https://www.moe.go.th [8 ตุลาคม 2567].

กมลทิพย์ ใจเที่ยง, & วรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2562). การบริหารองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนประถมศึกษา *วิทยานิพนธ์ระดับปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชญากานต์ เปี่ยมถาวรพจน์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต *6 วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2551). *องค์กรแห่งความสุขด้วยความสุข 8 ประการ*. หมอชาวบ้าน.

ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, & ธีร์ธรรม วุฒิวัตรชัยแก้ว. (2559). *มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ (ฉบับปรับปรุง 2559)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). แอทโฟร์พริ้นท์.

ชาลี เปี่ยมพลอย, & ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)*, *6*(3),

ธีร์ธรรม วุฒิวัตรชัยแก้ว, กฤษฎา ลดาสวรรค์, ทรงวุฒิ อัศวพฤกษชาติ, & ปภัฏชมณ ฟูแสง. (2559). *8 กลยุทธ์เพื่อสร้างองค์กรแห่งความสุข*. แอทโฟร์พริ้นท์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.

ปัทมาดา วิลาวรรณ. (2568). องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดจันทบุรี *การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

ภัทรพล สายแวว. (2564). แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี *วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี].

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดจันทบุรี. (2567). *ข้อมูลบุคลากรและนักเรียน*. สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2557). *10 วิธีสร้างสุขในที่ทำงาน*. (ออนไลน์), แหล่งข้อมูล :http://www.thaihealth.or.th [8 ตุลาคม 2567].

สุวีณา ไชยแสนย์. (2558). ความสุขในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา *วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อธิคุณ สินธนาปัญญา. (2557). *ภาวะผู้นำกับความสุขในการทำงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*.

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 48 จังหวัดจันทบุรี. (2567). *ข้อมูลบุคลากรและนักเรียน*. สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Martin, A. J., Jones, E. S., & Callan, V. J. (2005). The role of psychological climate in facilitating employee adjustment during organizational change. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 14*(3), 263–289. https://doi.org/10.1080/13594320500146250

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน

The Efficiency of the Performance by Applying Iddhipāda Principles of the Employees in the Provincial Electricity Authority of Lamphun

ธีรศักดิ์ ลังกาพิศาลพงษ์ Teerasak Langkapisanpong
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
T.Langkapisanpong@gmail.com

Received 2025/06/17 *Revised* 2025/07/02 *Accepted* 2025/07/12

บทคัดย่อ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงคเพื่อ 1)ศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน การวิจัยแบบผสานวิธี กลุมตัวอย่าง คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานจ้างทั่วไป ลูกจ้างประจำ คนงานที่ปฏิบัติงานภายในการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน 2567 จำนวน 198 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.984 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที ค่าเอฟ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน พบว่าด้านปริมาณงาน ด้านคุณภาพงาน ด้านความประหยัดคุ้มค่า และด้านความรวดเร็ว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ด้านฉันทะ(ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ชอบ) และ ด้านวิมังสา (ไตร่ตรอง หรือทดลอง) โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง

3) แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ฉันทะ สร้างการตระหนักรู้ให้กับพนักงาน 2) วิริยะ จัดกิจกรรมด้วยความทุ่มเท เสียสละ 3) จิตตะ ดูแลเอาใจใส่พนักงานอย่างใกล้ชิด 4) วิมังสา ประชุมหรือฝึกอบรมทักษะอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, การปฏิบัติงาน, การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.

Abstract

This research study has the following objectives: 1)To study the level of work performance of the Provincial Electricity Authority employees in Lamphun Province. 2)to investigate the correlation between Iddhipāda and the efficiency in work performance of personnel at the Provincial Electricity Authority employees in Lamphun Province. 3) to study the guidelines for developing the efficiency in work performance of personnel at the Provincial Electricity Authority employees in Lamphun Province. This study is a mixed methods, the sample group used in the research was state enterprise employees, general employees, permanent employees, and workers working in the Provincial Electricity Authority, Lamphun Province, 2024, totaling 198 people. Questionnaires with a reliability value of 0.969 and interviews are used as research tools. Data such as frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test, F-test, and research using in-depth interviews with 10 key informants with data were analyzed descriptively.

The research results revealed that:

1) The efficiency in work performance of personnel at the employees of the Provincial Electricity Authority, Lamphun Province found that the overall results in terms of work quantity, work quality, cost-effectiveness, and speed were at a high level.

2) The relationship between work performance according to the principle of influence and work efficiency found that the aspects of chanda (satisfaction), viriya (effort), citta (set the mind to be aware of what one likes) and vimangsa (contemplating or experimenting) overall had a high level of positive relationship in the same direction.

3) Guidelines for increasing the efficiency of the management of the Provincial Electricity Authority, Lamphun Province, by applying the principles of the Four Bases of Power found that 1) Chanda creates awareness for employees. 2) Diligence organizes activities with dedication and sacrifice. 3) Chitta takes care of employees closely. 4) Vimansa holds meetings or training skills regularly.

Keywords: Efficiency, Operation, Provincial Electricity Authority.

บทนำ

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคให้ความสำคัญกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและมีคุณธรรม เพื่อสนับสนุนทิศทางตามแผนยุทธศาสตร์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่จะก้าวไปสู่การยกระดับการบริหารจัดการระดับสากลด้วยดิจิทัลและนวัตกรรม รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำงาน สร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างมีความอยู่โดยให้ผู้บริหารเป็นต้นแบบและพนักงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรเป็น PEA Citizen (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, นโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล, (22 ตุลาคม 2566).

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคตระหนักในความสำคัญของการให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้ทันสมัย คล่องตัวและรวดเร็ว เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในเชิงธุรกิจและสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนในการตัดสินใจประกอบกิจการต่างๆ พร้อมพัฒนาสู่ระดับสากลด้วยการนำวิทยาการและเทคโนโลยีทันสมัยต่างๆ มาเป็นปัจจัยในการยกระดับมาตรฐานระบบไฟฟ้าและงานบริการอย่างต่อเนื่อง

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคปรับโครงสร้างองค์กรและกลยุทธ์ในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน มุ่งมั่นให้บริการพลังงานไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กับการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านคุณภาพและบริการ สามารถนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ ด้วยหลัก“อิทธิบาท” ซึ่งหลักอิทธิบาทธรรม ประกอบด้วย หลักธรรม 4 ประการ ถือเป็นคำสอนที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ เป็นหลักธรรมที่เน้นความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ หลักอิทธิบาท 4 คือเครื่องให้ถึงความสำเร็จ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สุขด้วยธรรม (22 ตุลาคม 2566).

คุณธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย ฉันทะ ความรัก ความพอใจ คือ ความรักความพอใจในงาน วิริยะ ความเพียร คือ ความขยันหมั่นเพียรกับงานที่มี จิตตะ ความคิดมุ่งมั่น คือ เอาใจใส่รับผิดชอบกับงานที่ทำ เมื่อคุณมีทั้งฉันทะและวิริยะแล้ว จิตตะจะเป็นเสมือนรั้วของเส้นทางที่ไม่ให้ไขว้เขวออกนอกทางสู่ความสำเร็จได้ วิมังสา ความไตร่ตรอง คือ การพินิจพิเคราะห์และใช้ปัญญาตรวจสอบงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำหลักธรรมที่ใช้ในการทำงาน คืออิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในการทำงาน รักงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน จะสามารถก้าวเดินสู่ความสำเร็จได้เป็นอย่างดีและประสบความสำเร็จได้อย่างดีเยี่ยม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน

2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน

3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยโดยการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ การใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานจ้างทั่วไป ลูกจ้างประจำ คนงานที่ปฏิบัติงานภายในการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน 2567 จำนวน 198 คน

กลุ่มตัวอย่าง : กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่ม กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 198 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่าง 7 กลุ่ม จำนวน 125 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้บริหารของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดลำพูน จำนวน 3 คน ผู้ปฏิบัติงานในการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดลำพูน จำนวน 3 คน และพนักงานจ้างในการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดลำพูน จำนวน 5 คน

เครื่องมือการวิจัย

1) เชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามกลุ่มประชากร ได้แก่ บุคลากรการไฟฟ้า มีจำนวนบุคลากร 250 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างตามวิธีการของยามาเน่ (Taro Yamane) กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 125 คน

2) เชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการ ตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์

ของการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อ ถือว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3) การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 125 คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน โดยรวม (n=125)

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านปริมาณงาน	4.16	0.63	มาก
2. ด้านคุณภาพงาน	4.15	0.65	มาก
3.ด้านความประหยัดคุ้มค่า	4.12	0.63	มาก
4. ด้านความรวดเร็ว	4.16	0.60	มาก
รวม	**4.15**	**0.63**	**มาก**

จากตาราง ความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อหลักประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายพบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านปริมาณงาน ด้านคุณภาพงาน ด้านความประหยัดคุ้มค่า และด้านความรวดเร็ว ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูนโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง 0.799 ดังตาราง

หลักอิทธิบาทธรรม	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน				
	1.ด้านปริมาณงาน	2. ด้านคุณภาพงาน	3.ด้านความคุ้มค่า	4.ด้านความรวดเร็ว	ภาพรวม
๑. ฉันทะ	.575**	.647**	.637**	.569**	.698**
๒. วิริยะ	.626**	.669**	.640**	.599**	.729**
๓. จิตตะ	.567**	.706**	.641**	.598**	.723**
๔. วิมังสา	.640**	.746**	.675**	.685**	.780**
ภาพรวม	**.657****	**.746****	**.707****	**.668****	**.799****

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูนโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง 0.799 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ได้แก่ ด้านวิมังสา 0.780 รองลงมาคือ ด้านวิริยะ 0.729 และรองลงมาด้านจิตตะ 0.729 ส่วนด้าน ฉันทะ 0.698 มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูนปฏิบัติงาน โดยหลักอิทธิบาทธรรมดังกล่าวคือ หลักอิทธิบาทธรรมประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งการนำหลักธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานนำไปสู่แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็นในแต่ละหลักธรรมไว้ดังนี้

ตามหลักฉันทะ : ต้องพัฒนาที่ตัวตัวพนักงาน โดยพัฒนาตามพื้นฐานทาง จิตใจของแต่ละคนเป็นสำคัญ ซึ่งพนักงานแต่ละคนมี พื้นฐานทางจิตใจแตกต่างกัน บางคนมีความรักในการปฏิบัติงานแล้ว แต่บางคนก็ไม่ชอบงานที่ทำ ผู้บริหารจึงต้องทำให้พนักงานมีความสุขกับการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความพอใจและ รักในงานที่ตนปฏิบัติอยู่ด้วยวิธีการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้กับพนักงาน ให้รู้จักพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้นๆแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

ตามหลักวิริยะ : กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อให้พนักงานปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานด้วยความ ขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงานด้วยความขยัน ใจสู้ ไม่ย่อท่อต่ออุปสรรคและความ

ยากลำบาก เพียรหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ตามหลักจิตตะ: การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงานให้ ชัดเจน ร่วมมือกันปรับปรุง ทบทวนงาน และปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจเพื่อให้งานเสร็จตาม ระยะเวลาและมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้

ตามหลักวิมังสา :การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน คือ การบริหารจัดการงานผู้บริหารและพนักงาน ควรมีการพัฒนา และมีการมาตรฐานที่ชัดเจน ควรมีการวางแผน ทบทวน วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ร่วมกัน ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน เพื่อลดความผิดพลาดของงาน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยอภิปรายผลจาก ข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ตามแนวทางการบริหารจัดการขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน ด้านความรวดเร็ว และด้านความประหยัดหรือความคุ้มค่า ของทรัพยากร ทั้งนี้เพราะพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้มีการวางการดำเนินงานการจัดการงานและมีการปฏิบัติงานที่สำเร็จได้ตามเป้าหมายได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามกำหนดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สุรีรัตน์ คำชมพู(2563) พบว่า ผลการวิเคราะห์ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๓ โดยภาพรวมมีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก มีการวางแผนบริหารจัดการปริมาณงาน มีการจัดลำดับความสำคัญของปริมาณงาน และสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามปริมาณงานที่กับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พฤธิสิทธิ์ อุทุม(2559 พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว มีประสิทธิภาพในด้านคุณภาพงานมากที่สุด ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติตามแนวทางขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก คือ ปฏิบัติงานสำเร็จด้วยความคุ้มค่าและประหยัดทรัพยากร สามารถนำทรัพยากรที่ใช้แล้ว มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และยังกระตุ้นให้ผู้อื่นใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า มีการปฏิบัติงานตรงต่อเวลา และรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน มีการแบ่งเวลาอย่างชัดเจน และมีการนำวิทยาการใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สะดวก รวดเร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของอัครเดช ไม้จันทร์(2560) พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านความรวดเร็วในการทำงานอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน โดยรวมมีความสัมพันธ์

ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ได้แก่ ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง รองลงมาคือ ด้านวิริยะ ความเพียร การตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และรองลงมาด้านจิตตะ ส่วนด้านฉันทะ ความพึงพอใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูงตามลำดับ ทั้งนี้เพราะพนักงานงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับนโยบาย มีการปฏิบัติงานได้ตรงตามแผนงาน มีการทบทวนความรู้ในการปฏิบัติงาน มีการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักอิทธิบาทธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาลินี นกศิริ(2559 พบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง หากมองจากความสัมพันธ์โดยรวมแล้วหลักวิมังสา ความไตร่ตรองคือการใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการงานผู้บริหารและบุคลากรควรมีการพัฒนาบุคลากร และมีการมาตรฐานที่ชัดเจน วางแผน ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ร่วมกัน ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน เพื่อลดความผิดพลาดของงาน และเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยกรองกาญจน์ พฤติพฤกษ์(2556) พบว่า แนวทางการส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ ได้แก่ ด้านวิมังสา ไตร่ตรอง หรือทดลอง คือ การการพัฒนาบุคลากร และมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางเพิ่มทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน

1) ด้านฉันทะ : ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ ต้องพัฒนาที่ตัวพนักงาน โดยพัฒนาตามพื้นฐานทางจิตใจของแต่ละคนเป็นสำคัญ ซึ่งบุคลากรแต่ละคนมีพื้นฐานทางจิตใจแตกต่างกัน บางคนมีความรักในการปฏิบัติงานแล้ว แต่บางคนก็ไม่ชอบงานที่ทำ ผู้บริหารจึงต้องสร้างความสุขกับการปฏิบัติงานก็คือผู้ปฏิบัติงานต้องมีความพอใจและรักในงานที่ตนปฏิบัติอยู่ด้วย วิธีการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้กับพนักงาน ให้รู้จักพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้นๆ ทั้งนี้เพราะให้พนักงานได้ตระหนักถึงความสำคัญของงาน เห็นคุณค่าของงานที่รับผิดชอบ รักในงานที่ทำและปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พันธุ์ธัช แสนสุข (2558) พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยมีการบูรณาการด้านการวางมาตรการรักษา ความปลอดภัย คือ ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รักในงานที่ทำ ผูกสัมพันธ์ใจรักในบุคคลสำคัญที่เรารักษา มี จินตนาการ ทำงานจริงจัง ใช้ปัญญาสอบสวน คิดรวบยอดแบบมีองค์รวม ด้านการรวบรวมข่าวสาร คือ มีใจรักในการสืบสวนหาข่าว พยายามรวบรวมข่าวสารที่มีผลกระทบต่อบุคคลสำคัญนำมา วิเคราะห์หาเหตุผลจากแหล่งข่าวที่ได้มา ด้านการวางแผนสำรวจล่วงหน้า คือ ฝึกอบรมให้รู้และเข้าใจ แผนล่วงหน้าที่ได้วางไว้แล้ว พยายามทำตามแผนที่ได้วางไว้แล้วให้บรรลุเป้าหมาย ด้านการใช้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ ส่งเสริมให้ใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจให้คุ้มค่าในงานที่ทำ

รักในหน้าที่ ทำหน้าที่เพื่อ หน้าที่ ทำงานแบบมีจินตนาการ มีจิตใจเข้มแข็งไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคทั้งหลาย มีปัญญารอบรู้คิด รวบยอดแบบมีองค์รวม งานนั้นจึงจะประสบความสำเร็จ ด้านขบวนยานพาหนะ คือ ต้องฝึกฝนอบรม ให้มีความรู้ ความเข้าใจในรูปขบวนของบุคคลสำคัญเพื่อที่จะพาบุคคลสำคัญหนีให้รอดปลอดภัยจาก ภัยคุกคามอันเกิดขึ้นกับบุคคลสำคัญ ด้านเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย คือ เจ้าหน้าที่รักษาความ ปลอดภัย ต้องมี ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ และผ่านการฝึกฝนอบรมมาอย่างดี มีความ เข้มแข็งอดทนอดกลั้น ฉลาดกล้าหาญ มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัย และ ด้านการให้ความร่วมมือจากตัวบุคคลสำคัญ คือ บุคคลสำคัญต้องมีความเชื่อมั่น และมั่นใจในระบบ การรักษาความปลอดภัย และให้ความสำคัญแก่ตัวเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความปลอดภัย

2) ด้านวิริยะ: กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไป ตามแผนงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงานด้วยความขยัน ใจสู้ ไม่ย่อท่อต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เพียรหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเชษฐ์ ตอรัมย์ (2560) พบว่าข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีดังนี้ 1. ต้องสร้างความเข้าใจในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย 2. ต้องเพิ่มรถรับส่งในการเดินทางมาทำงาน 3. ต้องสร้างการทำงานเป็นทีม 4. ต้องสร้างความเข้าใจการทำงานไม่ยึดติดกับตัวบุคคลและเอกสาร 5. ต้องลดขั้นตอนทำงาน 6. ต้องสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานโดยเพิ่มสวัสดิการในด้านต่างๆ ให้บุคลากร 7. ต้องสร้างบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของให้ชัดเจน 8. ต้องส่งเสริมบุคลากรให้กล้าคิด กล้าพูดและกล้าทำในทางสร้างสรรค์ 9. ต้องปลูกฝังอิทธิบาทธรรมให้บุคลากรมหาวิทยาลัยทั้งส่วนกลาง วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ และต้องเพิ่มทักษะในการทำงาน เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและมุ่งการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายและแผนงานของมหาวิทยาลัย

3) ด้านจิตตะ : ผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงานให้ชัดเจน ร่วมมือกันปรับปรุง ทบทวนงาน และปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้การทำงานเสร็จตามระยะเวลาและมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิตรตา พรหมสนธิ์และเหมนต์ พรหมสนธิ์ (2567) พบว่าองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงความ ตั้งใจและความชอบต่อเป้าหมายอย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่มีความสนใจในสิ่งที่ทำ แต่ยังรวมถึงการให้ ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองเพื่อเป้าหมายนั้น ซึ่งตรงกับจิตตะที่เน้นให้บุคคลมีใจที่ตั้งมั่นและไม่ ถอดใจจากเป้าหมาย เช่น นักเรียนทำการบ้านหรือศึกษาสิ่งต่างๆ ได้โดยไม่ถูกรบกวนจากสิ่งรอบข้าง มีสมาธิสูงและทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ

4) ด้านวิมังสา : การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน คือ การบริหารจัดการงานผู้บริหารและบุคลากรควรมีการวางแผน ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดบทบาทภาระหน้าที่

ร่วมกัน ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน เพื่อลดความผิดพลาดของงาน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติงานเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกรภัส วงษ์ภากนกภณ (2558) พบว่า แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์การ บริหารส่วนตำบลในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้ บุคลากรควรมีใจรักใน งานที่ได้รับมอบหมาย พอใจที่จะดำเนินงานนั้นให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานที่ ได้รับมอบหมาย และทำให้งานสำเร็จผลตามจุดหมายที่วางไว้ ในขณะดำเนินงานควรมีความตั้งมั่นที่ จะดำเนินงานด้วยความเพียรพยายามจนกว่างานที่ได้รับมอบหมายจะประสบความสำเร็จ โดยต้องมี การติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง ใช้สติปัญญาตรวจสอบข้อดี ข้อเสียข้อบกพร่องตลอดจนปัญหาและอุปสรรค แล้วหาวิธีแก้ไขอย่างมีเหตุผลเพื่อนำไปเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

องค์ความรู้

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้

ที่มา : ธีรศักดิ์ ลังกาพิศาลพงษ์, 2568.

จากแผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรม ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานต้องพึงมีด้วยหลักแนวคิดคุณธรรม เพราะสิ่งสำคัญที่จะสะท้อน ความสำเร็จของงานไม่ใช่เพียงแต่ผลสัมฤทธิ์ของงาน ยังรวมถึงประสิทธิภาพและความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร ผู้วิจัยสามารถเล็งเห็นได้ว่า หลักอิทธิบาทธรรมสามารถประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับแนวคิดของหลักประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้ดังนี้

1) หลักอิทธิบาท (ฉันทะ) การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจรักที่เกิดจากศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำจึงจะเกิดผลจริงตามควร การตั้งคำถามกับตัวเองว่าเราศรัทธากับสิ่งที่องค์กรของเราศรัทธานั้นตรงกันหรือไม่ หากตรงกันก็เรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาผลวิจัยเห็นได้ถึงความสัมพันธ์เชิงบวก คือเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันกับหลักประสิทธิภาพ เพราะการที่มีใจรักในงาน ศรัทธาในงาน ส่งผลให้งานเสร็จทันตามเวลาอย่างถูกต้องครบถ้วน มีคุณภาพและใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าซึ่งล้วนสะท้อนต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

2) หลักอิทธิบาท (วิริยะ) การที่เรามุ่งมั่นทุ่มเท ทั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ นำใจ และเตือนใจ ความอดทนเป็นเครื่องมือสำหรับคนใจเย็นและใจงามด้วย ไม่ใช่มุทะลุดุดันรบเร้าและรุ่มร้อน เพราะจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดได้ง่ายการที่เราจะฝึกฝนเรื่องความวิริยะแล้ว ต้องหมั่นฝึกฝนตนเองบ่อยๆ หมั่นทำ หมั่นคิดหมั่นเขียนหมั่นนำเสนอและอย่าขี้เกียจ อย่ากลัว ความผิดพลาดและจงกล้าแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อความล้มเหลวของตัวเอง อย่าท้อต่องานหนักและงานมากให้คิดว่าทำมากรู้มากเก่งมากขึ้น อย่าบ่นว่าไม่มีเวลา และการทำงานให้เร็วขึ้น มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น และผลลัพธ์ทำให้เกิดความพึงพอใจมากขึ้น เมื่อพิจารณาผลวิจัยจักเห็นได้ถึงความสัมพันธ์เชิงบวก คือเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันกับหลักประสิทธิภาพ เพราะการที่เราทุ่มเท ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ส่งผลให้สามารถทำงานได้ดีและถูกต้องด้วยวิธีที่ดีที่สุด ที่เป็นไปได้ และงานที่ทำนั้นตรงตามเป้าหมายของตัวเองและรวดเร็วเสร็จทันเวลา ผลลัพธ์ที่ได้ว่ามี ปริมาณและคุณภาพมากขนาดไหน ซึ่งเป้าหมายของการทำงานที่นับว่ามีประสิทธิภาพ

3) หลักอิทธิบาท (จิตตะ) จิตใจที่จดจ่อกับงานไม่วอกแวกไปเที่ยวเล่นล้วนเกิดผลดีต่องานที่ทำจิตตะ เป็นธรรมแสดงถึงสติและจิตใจที่รอบคอบและความรับผิดชอบที่จะตามมา ต้องมีความรอบคอบเพื่อความถูกต้องของงาน และเมื่องานเกิดข้อผิดพลาดต้องรู้จักรับผิดชอบและแก้ไขข้อผิดพลาด และต้องเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งในสังคมการทำงาน

ปัจจุบันนี้มุ่งเน้นแย่งชิงตำแหน่งกัน งานที่ตนเองต้องรับผิดชอบนั้นคือสิ่งใดกันแน่ จิตตะจึงมีความสำคัญในการทำงานโดยไม่วอกแวกออกไปนอกลู่นอกทาง

4) หลักอิทธิบาท (วิมังสา) สิ่งสุดท้ายในการทำงานคือการใช้ปัญญา ที่เป็นกุญแจสูงสุด ของอิทธิบาทธรรม เมื่อคุณมีความรักในงานที่ทำ มีความขยันหมั่นเพียร มีสติรับผิดชอบ การมีปัญญา คือการทบทวนตนเองและปัญหา ว่าสิ่งที่เราได้ทำมานั้นมีผลดีผลเสียอย่างไร มีสิ่งใดที่เข้ามากระทบใจ เราหรือคนอื่นหรือไม่ ล้มเหลวหรือประสบความสำเร็จ จะต้องทบทวนในสิ่งที่ปฏิบัติว่าที่ผ่านมาเกิด ผลดีผลเสียอย่างไรเพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน มีการวางแผนการทำงานเพื่อติดตามการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน นำปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ มาวางแผน พัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพโดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมีความเมตตา ให้คำชี้แนะแก่พนักงานด้วยเหตุผล วางแผนการดำเนินงานและหาวิธีปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเมินการปฏิบัติงาน พัฒนากิจกรรมด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมและประเมินผลการทำงานของพนักงานในแต่ละพื้นที่ด้วยความสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น

2) ผู้บริหารควรมีการติดตามการเพิ่มประสิทธิภาพโดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 อย่างสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของพนักงานให้ยั่งยืน

3) ผู้บริหารควรมีการสนับสนุนและสร้างกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเพิ่มขึ้นเพื่อให้พนักงงานมีกำลังใจในการปฏิบัติงานและลดปัญหาในการทำงานในพื้นที่ต่างๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหารควรมีแนวทางที่ทำให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของงาน ย่อมสร้างแรงจูงใจที่จะทำให้ทุกคนตั้งใจทำงานได้ ทุ่มเทและจริงใจในการทำงาน เสียสละเพื่องานและส่วนรวม และการประสานงานที่ดีจะส่งผลต่อการสำเร็จของงาน ร่วมกันพัฒนา ประสิทธิภาพการทำงาน

2) ผู้บริหารควรปรับปรุงและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงานแก่พนักงาน

3) ผู้บริหารควรสนับสนุนความสามัคคีในองค์กรและร่วมกันปรับปรุงข้อบกพร่องนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

4) ผู้บริหารควรกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางใน การปฏิบัติงานของบุคลากร และหมั่นตรวจสอบ ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา ต่างๆ และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นผลกับการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของพนักงานกรไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน เช่น วัฒนธรรมองค์การ ผลตอบแทน และภาวะผู้นำ เป็นต้น

2) ควรศึกษาการนำหลักธรรมด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตจังหวัดและหน่วยงานอื่น ๆ

3) ควรนำหลักอิทธิบาทธรรมในการวิจัยครั้งนี้คือ หลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้กับพื้นที่หรือหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานภาคเอกชน ข้าราชการสังกัดอื่น เป็นต้น เพื่อจะได้นำไปพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นต่อไป

References

กนกรภัส วงษ์ภากนกภณ. (2558). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรองกาญจน์ พฤติพฤกษ์ , “อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการ กรณีศึกษา: บริษัท สตาร์มาร์คแมนูแฟคเชอร์ริ่ง จำกัด จังหวัดสมุทรสาคร”, *บทความวิจัยเสนอในการประชุม หาดใหญ่วิชาการ*, 177-184

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, *นโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล*, [ออนไลน์],แหล่งที่มา : https://www.pea.co.th [22 ตุลาคม 2566].

พฤธิสิทธิ์ อุทุม, 2559), “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว”, *รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป.* วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พันธุ์ธัช แสนสุข. (2558). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *สุขด้วยธรรม “อิทธิบาท 4” ธรรมแห่งความสำเร็จของงาน*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://news.stou.ac.th//01/06/tham/ [22 ตุลาคม 2566].

มาลินี นกศิริ. (2559) “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ธรรมรักษ์ ออโต พาร์ท จำกัด”, *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ*, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

วิจิตรตา พรหมสนธิ์และเหมันต์ พรหมสนธิ์. (2567). “วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดเรื่องกริท เพื่อการพัฒนาผู้เรียน”. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*. 7 (4) : 1-10.

สุรเชษฐ์ ตอรัมย์. (2560). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรีรัตน์ คำชมพู. (2563). “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 23”, *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อัครเดช ไม้จันทร์.(2560). “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรม ติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา”, *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ*: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร

The School Administration in the 21st Century Age of the Vocational Education Schools under the Office of Vocational Education, Phichit Province .

ทัศน์มน หงษ์ยน Tassamon Hongyon
สิทธิชัย มูลเขียน Sittichai Mulkhien
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302011@northcm.ac.th

Received 2025/06/17 *Revised* 2025/07/02 *Accepted* 2025/07/12

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในปีการศึกษา 2567 จำนวน 144 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านมีวิสัยทัศน์ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการสื่อสาร

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า จัดระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานและวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ท้าทายความสามารถบุคลากรในสถานศึกษา สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาการปฏิบัติงานด้วยการคิดนอกกรอบที่ไม่ยึดติดอยู่กับกรอบแนวคิดเดิม โดยสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยประยุกต์ความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้ในการพัฒนา เพื่อมุ่งผลลัพธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองและสนับสนุน

บุคลากรพัฒนาตนเองให้มีความสามารถและทักษะในด้านภาษาและการสื่อสาร เพื่อให้สามารถสื่อสารกันในองค์กรได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น เข้าใจง่าย และสามารถสื่อสารกันอย่างมีวิจารณญาณ สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ โดยไม่ยึดติดกับหลักการหรือข้อจำกัดเดิม พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและมีความตระหนักเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, อาชีวศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) study the administration of educational institutions in the 21 st century of vocational educational institutions under the Office of the Vocational Education, Phichit Province, and 2) study the development guidelines for educational institution administration in the 21 st century of vocational educational institutions under the Office of the Vocational Education, Phichit Province. The population and sample consisted of 144 educational institution administrators and teachers in the academic year 2024 and 6 qualified persons for interviews, selected by specific method. The research instruments were a questionnaire with a reliability of 0.93 and an interview form. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and content analysis.

The research results revealed that

1) Educational institution administration in the 21 st century was at a high level overall, ranked from highest to lowest as follows: vision, intellectual skills, technological skills and digital use, creativity, and communication.

2) The development guidelines for educational institution administration in the 21 st century of vocational educational institutions under the Office of the Vocational Education, Phichit Province, found that there was a system for supporting work performance and a method for evaluating work performance that challenged the abilities of personnel in the educational institution. Support personnel development to be able to develop work performance by thinking outside the box and not sticking to the original concept framework by supporting the development of educational innovations in teaching and learning management that are appropriate for the context of the educational institution by applying previous knowledge and experiences to the

development in order to focus on the results of developing the quality of education at the vocational education level. Educational institution administrators develop themselves and support personnel to develop themselves to have abilities and skills in language and communication in order to be able to communicate within the organization correctly, to the point, easily understandable, and able to communicate with judgment. Support personnel to always study and find new knowledge in order to increase the ability to think creatively without sticking to the original principles or limitations. Develop personnel to have digital technology skills and be aware of the importance of using digital technology to develop work processes to be modern and efficient.

Keywords: Educational Institution Administration, 21 st Century, Vocational Education.

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาที่มีสมรรถนะสูงให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีหน้าที่กำกับดูแล และประสานงานกับสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน หลักสูตรอาชีวศึกษาของประเทศไทยจึงถูกออกแบบเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะวิชาชีพแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในยุคปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557: 1–2) ในฐานะผู้ขับเคลื่อนพันธกิจ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญเสมือนแม่ทัพในสนามรบ ที่ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนครู รวมถึงนักเรียนให้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ดี สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมระดับโลก ส่งผลให้ระบบการศึกษาไทยจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะ 3Rs8Cs การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICTs) มาใช้และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความทันสมัย (ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ, 2560: 24; กรรณิการ์ วีระวงค์, 2564: 67)

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีความสามารถในการวางแผน ส่งเสริมและติดตามผลการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและนักเรียนได้อย่างเหมาะสม สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2556: 13) ได้ชี้ให้เห็นว่า ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะพื้นฐาน เช่น 4Cs (ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม) รวมถึงทักษะใหม่ ๆ เช่น ทักษะด้าน ICT ซึ่งเป็นปัจจัย

สำคัญที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม โดยได้รับแรงขับเคลื่อนจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจโลกที่รวดเร็วและเพิ่มพึ่งพาซึ่งกันและกัน

สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่กำกับ ดูแล และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในพื้นที่ 3 แห่ง โดยมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ หน้าที่หลักของสำนักงานฯ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ประสานงาน ติดตามประเมินผล พัฒนางานวิชาการ และสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557: 1–2; สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566: 1–2) อย่างไรก็ตาม รายงานประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2566 ของวิทยาลัยเทคนิคพิจิตร รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารบางส่วนยังขาดทักษะทางวิชาการที่ทันสมัย ส่งผลให้การบริหารจัดการเรียนการสอนไม่ตอบโจทย์ต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นการยึดติดกับระบบราชการแบบเดิม และการเน้นผลลัพธ์เชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพของนักเรียน ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน และตลาดแรงงาน โดยเฉพาะบทบาทผู้บริหารที่ต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ทันสมัย และสามารถพัฒนาระบบติดตามประเมินผลที่เน้นความรับผิดชอบ (Accountability) พร้อมทั้งปรับกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร โดยมุ่งเน้นศึกษาวิธีพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเรียนการสอน สามารถสร้างคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พร้อมเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อรองรับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิผล และตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น สังคม และประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร รูปแบบการวิจัยผสานวิธี และใช้กรอบแนวคิดที่สังเคราะห์จากงานวิจัยและทฤษฎีของ วรปรัชญ์ หลวงโย (2564: 66), พิกุล นามฮุง (2565: 30–43), อมรรัตน์ เตชะนอก (2563: 372), วรีภรณ์ นระแสน (2565: 1343), ชัยยนต์ เพาพาน (2559: 4–6) และสุพัตรา ผลประสาท (2566: 150) เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านทักษะทางปัญญา และ 5) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาภาครัฐที่สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 229 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน ครูจำนวน 218 คน (ระบบฐานข้อมูลสำนักความร่วมมือ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา, 2567)

2) กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกจากประชากรดังกล่าวโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608, อ้างถึงใน วรีภรณ์ นระแสน, 2565) ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 144 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบสัดส่วน (Proportional Simple Random Sampling) ตามจำนวนของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้ได้ตัวแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน และครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถาม

แบบสอบถามใช้เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ด้านการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2567 ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบ มี 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านทักษะทางปัญญา 5) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) (ณัฏฐ์ณิชา ชัยนนถี, 2564 : 49)

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (In depth interview)

แบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดประเด็นคำถามจากข้อคำถามในแบบสอบถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน รวมเป็นคำถามสัมภาษณ์จำนวน 5 ข้อ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 และรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.2 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยและหลักการใช้ภาษาที่เหมาะสมในการตั้งคำถาม

1.3 จัดทำร่างแบบสอบถามและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหา

1.4 ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

1.5 ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.6 ทดลองใช้แบบสอบถาม (Try-out) กับกลุ่มประชากรนอกกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน

1.7 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (1990: 202–204; อ้างถึงใน อุรุพงษ์ งานฉมัง, 2564: 95) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

1.8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2.แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

2.2 สร้างคำถามสัมภาษณ์โดยยึดตามข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจากแบบสอบถามในแต่ละด้าน รวมเป็นคำถามสัมภาษณ์จำนวน 5 ข้อ

2.3 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ และความเหมาะสมของประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์เนื้อหานำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร โดยรวมและรายด้าน

การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร	**ระดับการบริหาร**		
	($\bar{x}$)	(S.D.)	**แปลผล**
ด้านมีวิสัยทัศน์	4.55	0.54	มากที่สุด
ด้านการคิดสร้างสรรค์	4.34	0.56	มาก
ด้านการสื่อสาร	4.32	0.54	มาก
ด้านทักษะทางปัญญา	4.48	0.66	มาก
ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.40	0.53	มาก
โดยรวม	**4.42**	**0.32**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2567 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านทักษะทางปัญญา อยู่ในระดับมาก ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการสื่อสาร ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า

ด้านมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 กำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงใช้หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจและเป้าหมายในการทำงานเปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ตัดสินใจร่วมกันกับบุคลากร สนับสนุนให้บุคลากรได้ทำงานที่ท้าทายความสามารถตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ผู้บริหารควรมี การประชุมชี้แจงให้

บุคลากรทุกภาคส่วนได้รับทราบและให้ถือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน จึงสามารถทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งปรับปรุงนโยบายหรือแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กร

ด้านการคิดสร้างสรรค์ คิดสิ่งแปลกใหม่ โดยนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ใช้สามารถคิดได้รวดเร็วเหมาะสม ในสถานการณ์ ที่จำกัดเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดมีการคิดนอกกรอบโดยไม่ยึดติดอยู่กับความคิดเดิม พร้อมทั้งเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นใหม่ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และมีความเชื่อมั่นในตนเองพร้อมที่จะเผชิญกับสภาพการณ์ต่างๆ

ด้านการสื่อสาร การสื่อสารที่ดีและอย่างถูกต้อง ตรงประเด็น เข้าใจง่าย มีวิจารณญาณไตร่ตรองถึงความถูกต้องและน่าเชื่อถือในการรับและให้ข้อมูลข่าวสารมีความสามารถในด้านภาษาเป็นอย่างดี เจรจาต่อรอง โน้มน้าวใจสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อประโยชน์ ในการปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำเสนอความคิดได้ทั้งระหว่างบุคคล ระดับกลุ่มและในที่สาธารณะเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

ด้านทักษะทางปัญญา ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ อยู่เสมอมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานรู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคปัจจุบัน มีความสามารถคิดสร้างสรรค์โดยไม่ยึดติดกับหลักการ หรือข้อจำกัดเดิมและประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษาและแก้ไขปัญหาสามารถที่ร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาต่องานที่รับผิดชอบ ตลอดจนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากรเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล สร้างและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ควรมีความเข้าใจและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ มุ่งพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากกับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการสื่อสาร ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนและแสดงบทบาทความเป็นผู้นำ

และนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามภารกิจของสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคุณภาพครู หลักสูตรการสอนการวัดผลในแนวใหม่ที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะ คุณลักษณะโดยรวมที่ใช้งานได้จริงในโลกสมัยใหม่ ผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนโอกาสไปสู่แนวคิดใหม่ สามารถนำเอาข้อผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่อง สามารถนำเอาแนวทางมาสู่การปฏิบัติทำให้เกิดประโยชน์ การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการศึกษาจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการ ด้านการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบที่จะบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิกุล นามฮุง (2565:30-43) พบว่า การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา ปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ปรับกระบวนทัศน์การบริหารสถานศึกษาและผู้ที่ เป็นกลไกสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะต้องมีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 4 ทักษะ คือ (1) ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (2) ทักษะการสื่อสาร (3) ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (4) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถจัดการศึกษาให้ได้ผลผลิตและผลลัพธ์ที่ดีเลิศได้และสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2558 : 24) มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาที่จะต้องพัฒนากำลังคนให้มีขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลกมีแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเตรียมความพร้อมประชากรวัยเรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 3 ด้าน คือ (1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (2) ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และ(3) ทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อความสำเร็จทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า

ด้านมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ควรมีการกำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงใช้หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ และเป้าหมายในการทำงาน เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ตัดสินใจร่วมกันกับบุคลากร สนับสนุนให้บุคลากรได้ทำงานที่ท้าทายความสามารถตามความเหมาะสมของ แต่ละบุคคลนอกจากนี้ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงให้บุคลากรทุกภาคส่วนได้รับทราบ และให้ถือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน จึงจะสามารถทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งปรับปรุงนโยบายหรือแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพสูงสุดและตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดำเนิน เพียรค้า (2561) พบว่า ทักษะการบริหารอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทักษะวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจและเป้าหมายในการทำงานพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรมตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนกร ต่อซอน (2560) พบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านวิสัยทัศน์ก้าวไกล มีองค์ประกอบย่อย คือ มีความพร้อมในการแข่งขัน ในทุกระดับ ผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนสร้างสรรค์งานให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

ด้านการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ควรคิดสิ่งแปลกใหม่โดยนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ใช้ สามารถคิดได้รวดเร็วเหมาะสม ในสถานการณ์ที่จำกัดเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด มีการคิดนอกกรอบโดยไม่ยึดติดอยู่กับความคิดเดิมพร้อมทั้งเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นใหม่ๆเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีความเชื่อมั่นในตนเองพร้อมที่จะเผชิญกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ทักษะด้านการริเริ่มสร้างสรรค์และการเป็นตัวของตัวเอง ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของไกรศร เจียมทอง (2561) พบว่า ภาพรวมของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก แนวทางในการพัฒนาทักษะ การริเริ่มสร้างสรรค์และการเป็นตัวของตัวเอง การกำหนดเป้าหมายซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา

ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคศตวรรษที่ 21 ควรมีการสื่อสารที่ดีและอย่างถูกต้อง ตรงประเด็น เข้าใจง่าย มีวิจารณญาณไตร่ตรองถึงความถูกต้องและน่าเชื่อถือในการรับและให้ข้อมูลข่าวสารมีความสามารถในด้านภาษาเป็นอย่างดี เจรจาต่อรอง โน้มน้าวสร้างมนุษยสัมพันธ์เพื่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำเสนอความคิดได้ทั้งระหว่างบุคคล ระดับกลุ่มและในที่สาธารณะเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร สอดคล้องกับงาวิจัยของ วรีภรณ์ นระแสน (2565) พบว่า ผลสำเร็จของผู้บริหารขึ้นอยู่กับทักษะความรู้และประสบการณ์ในการบริหาร ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นมากต่อผู้บริหารโรงเรียนมัธยมและทักษะความสามารถที่มีความสำคัญต่องานคือ ทักษะด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การจัดการเรื่องความขัดแย้ง การมีมนุษยสัมพันธ์ ภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การพูดในที่สาธารณะ ความสามารถในการจัดการองค์กร

ด้านทักษะทางปัญญา คือ ทักษะความสามารถของ ผู้บริหารยุคใหม่ ที่ร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหา งานรับผิดชอบ ตลอดจนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากรเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรปรัชญ์ หลวงโย (2564) พบว่า เป็นความสามารถ ที่สำคัญของผู้นำ คือ การมี

วิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการเรียนรู้ทักษะการสอน การเจรจาต่อรอง ทักษะระหว่างบุคคล จริยธรรม ทักษะของการเป็นผู้ประกอบการการแก้ปัญหา ความคิดริเริ่ม ความอดทน การใช้เทคโนโลยีและการตื่นตัวกับกระแสโลกาภิวัตน์สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยนต์ เพาพาน (2559) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความพร้อมทั้งด้านคุณลักษณะที่โดดเด่นมีทักษะทางปัญญาระดับสูงและการบริหารจัดการแนวใหม่ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ควรทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีความรู้ความเข้าใจและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้มุ่งพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรีภรณ์ นระแสน (2565) พบว่า ผลสำเร็จของผู้บริหารขึ้นอยู่กับทักษะความรู้และประสบการณ์ในการบริหาร ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นมากต่อผู้บริหารโรงเรียนมัธยมและทักษะความสามารถที่มีความสำคัญต่องาน คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การจัดการเรื่องความขัดแย้ง การมีมนุษยสัมพันธ์ ภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การพูดในที่สาธารณะ ความสามารถในการจัดการองค์กรโดยเน้นที่การจัดการ และการนิเทศ เป็นสำคัญและสอดคล้องกับงานวิจัยของพิกุล นามฮุง (2565) พบว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยทักษะ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะ การสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร ที่มา : ทัศน์มน หงษ์ยน, 2568

จากแผนภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร อธิบายได้ดังนี้

ด้านมีวิสัยทัศน์ มีการกำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนสามารถปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงใช้หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจและเป้าหมายในการทำงานเปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน

ตัดสินใจร่วมกันกับบุคลากรสนับสนุนให้บุคลากรได้ทำงานที่ท้าทายความสามารถตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

ด้านการคิดสร้างสรรค์ คิดสิ่งแปลกใหม่โดยนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ใช้สามารถคิดได้รวดเร็วเหมาะสม ในสถานการณ์ที่จำกัดเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดมีการคิดนอกกรอบโดยไม่ยึดติดอยู่กับความคิดเดิมพร้อมทั้งเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นใหม่เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีความเชื่อมั่นในตนเองพร้อมที่จะเผชิญกับสภาพการณ์ต่าง ๆ

ด้านการสื่อสาร มีการสื่อสารที่ดีและอย่างถูกต้องตรงประเด็นเข้าใจง่ายมีวิจารณญาณไตร่ตรองถึงความถูกต้องและน่าเชื่อถือในการรับและให้ข้อมูลข่าวสารมีความสามารถในด้านภาษาเป็นอย่างดีเจรจาต่อรองโน้มน้าวใจสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานไดอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำเสนอความคิดได้ทั้งระหว่างบุคคล

ด้านทักษะทางปัญญา ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่อยู่เสมอมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานรู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคปัจจุบันมีความสามารถคิดสร้างสรรค์โดยไม่ยึดติดกับหลักการหรือข้อจำกัดเดิมและประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษาและแก้ไขปัญหาสามารถที่ร่วมมือร่วมใจกันแก้ไข ปัญหา

ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ควรมีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ควรมีความเข้าใจและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐสามารถนำแนวทางการบริหารในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและการบริหารงานให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตรสามารถประยุกต์ใช้แนวทางดังกล่าวในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ให้เหมาะสมต่อบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดพิจิตร ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปเป็นข้อมูลประกอบเป็นแนวทางนโยบายการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อการบริหารสถานศึกษาเหมาะสมตามยุคสมัยนำไปสู่การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเรื่องบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อนำผลไปพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

References

กรรณิการ์ วีระวงค์. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง, การศึกษามหาบัณฑิต, การบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ไกรศร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ ครั้งที่ 1: การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21* (หน้า 301–313). กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

ณัฏฐ์ณิชา ชัยนนถี. (2564). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ดำเนิน เพียรค้า. (2561). *แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1*. รายงานการศึกษาส่วนบุคคลหลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ (นบส.ศธ.) รุ่นที่ 8, สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ทัศน์มน หงส์ยน (2568). การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร. *การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

พิกุล นามฮุง. (2565). การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*, 1(2), 30–43.

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ระบบฐานข้อมูลสำนักความร่วมมือ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567). *ปีการศึกษา 2567*. สืบค้นจาก :https://boc2.vec.go.th/

วรีภรณ์ นระแสน. (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 1337-1345

วรประชา หลวงโย. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *การวิจัยทางสังคมศาสตร์และวารสารวิชาการ*, 16(2), 59–72.

วัฒนากร ต่อซอน. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2556). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*.

สุพัตรา ผลประสาท. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. *ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อมรรัตน์ เตชะนอก, รัชนี จรุงศิรวัฒน์, และ พระฮอนด้า วาทสทฺโท. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(9), 1-15.

อุรุพงษ์ งานฉมัง. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในอำเภอนครไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7 (5),

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

The Application of Buddhist principles for increasing the efficiency of arts and cultures policy implementation of Ton thong subdistrict municipality at mueang Lamphun district, In Lamphun province.

ภูริชญา ทาเจริญ Poorichaya Thacharoen
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Thacharoenpoorichaya@gmail.com

Received 2025/06/17 *Revised* 2025/07/02 *Accepted* 2025/07/12

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 2)เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต้นธงที่มีต่อการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 3)นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน วิจัยนี้ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสานวิธี เชิงปริมาณ แจกแบบสอบถาม จำนวน 388 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที t-test, F-test และLSD. เชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1)ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2)เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต้นธงที่มีต่อการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ ไม่แตกต่าง ในส่วนอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3)การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านศรัทธาพละ พัฒนานโยบายเชิงรุก สร้างความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านความร่วมมือทุกภาคส่วน ด้านวิริยะพละ พัฒนาและ

สนับสนุนผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม สร้างรายได้และความภูมิใจแก่ชุมชน ด้านสติพละ จัดสรรทรัพยากรและถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านความร่วมมืออย่างมีอัตลักษณ์ ด้านสมาธิพละ ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม และบทบาทผู้อาวุโส ด้านปัญญาพละ จัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีและภาคีเพื่อความยั่งยืน

คำสำคัญ : พละ 5, ประสิทธิภาพ, นโยบายศิลปวัฒนธรรม.

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of effectiveness in the implementation of the cultural arts policy of the Ton Thong Subdistrict Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province. 2)compare the opinions of the residents in the Ton Thong community regarding the implementation of the cultural arts policy of the Ton Thong Subdistrict Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province. 3)propose the application of Buddhist principles to enhance the effectiveness of the cultural arts policy implementation of the Ton Thong Subdistrict Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province. This research employed a mixed-methods design. Quantitatively, 388 questionnaires were distributed and the data were analyzed using descriptive statistics, t-test, F-test, and LSD. Qualitatively, in-depth interviews were conducted with 10 participants.

The research results revealed that:

1)The level of opinion regarding the effectiveness of the cultural arts policy implementation by the Ton Thong Subdistrict Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province, Lamphun Province, was found to be at a moderate level overall.

2) compare the opinions of the residents in the Ton Thong community regarding the implementation of the cultural arts policy of the Ton Thong Subdistrict Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province, the results revealed that gender showed no significant difference, whereas age, educational attainment, occupation, and work experience demonstrated statistically significant differences at the 0.05 level.

3)propose the application of Buddhist principles to enhance the effectiveness of the cultural arts policy implementation of the Ton Thong Subdistrict Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province, The findings revealed that in terms of Saddhā-bala a proactive policy was promoted to build confidence in local wisdom through multi-sectoral collaboration; in terms of Viriya-bala cultural products were

developed to generate income and foster community pride; in terms of Sati-bala resources were allocated and wisdom was transmitted through cooperation with a clear cultural identity; in terms of Samādhi-bala cultural activities were encouraged through public participation and the role of elders; and in terms of Paññā-bala local knowledge was systematically managed using technology and multi-sectoral partnerships for sustainability.

Keywords: Application of the Five Strengths, effectiveness, cultural policy.

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นรากฐานของชาติ ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการธำรงรักษาประเพณีท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของชาติ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีพลวัตและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม การศึกษา เทคโนโลยี ศาสนา และอุดมการณ์ (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2560: 1) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นการสร้างความภาคภูมิใจและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แนวทางหนึ่งของการดำเนินนโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมคือ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เทศกาลพื้นบ้าน งานแสดงดนตรี หัตถกรรม และการแสดงท้องถิ่น เพื่อเป็นเวทีให้ศิลปินได้แสดงความสามารถและถ่ายทอดผลงานสู่สาธารณะ นอกจากนี้ การสนับสนุนการศึกษาและวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมยังมีส่วนสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาและพัฒนาศักยภาพในระดับชาติ อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่รวมถึงเทศบาลตำบลต้นธงยังพบปัญหาในการบริหารจัดการ เช่น งบประมาณไม่เพียงพอ การสนับสนุนศิลปินท้องถิ่นยังไม่ต่อเนื่อง และการอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมยังไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาเหล่านี้ทำให้การพัฒนาเชิงวัฒนธรรมหยุดชะงัก และพลาดโอกาสในการใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น (อุบลทิพย์ ไชยแสงและคณะ, 2564: 183; พระมหาภานุพงษ์ คุณยุตโต, 2566: 86) นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายที่ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนอาจทำให้ไม่เกิดประสิทธิผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ อีกปัญหาที่สำคัญคือการขาดแคลน “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” สำหรับศิลปินใช้ในการฝึกซ้อม จัดแสดง และแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และบ่มเพาะศิลปินคุณภาพในระดับชาติและนานาชาติ (เชาวน์มนัส ประภักดี, 2564: 62) การขาดระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญ และการประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุม ล้วนเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ศิลปวัฒนธรรมไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยนำหลักพละ 5 เป็นเสมือนพลังภายในที่ช่วยหล่อหลอมจิตใจของผู้สร้างสรรค์งานให้มีทั้งความมุ่งมั่น ความเพียรพยายาม และความสงบ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีคุณภาพและคุณค่าทางจิตใจ ซึ่งในกรณีของเทศบาลตำบลต้นธง นโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน เช่น งบประมาณที่จำกัด การขาดความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมจากผู้บริหาร และการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคเอกชนที่ยังไม่เพียงพอ

ปัจจัยเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และทำให้เทศบาลพลาดโอกาสในการใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น การขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมให้เติบโตอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน การแก้ปัญหาในเทศบาลตำบลต้นธงต้องเริ่มจากการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมให้แก่ผู้บริหาร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคเอกชน รวมถึงจัดหาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับศิลปิน นอกจากนี้ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการจะช่วยสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างแท้จริง การพัฒนาเชิงวัฒนธรรมอย่างรอบด้านจะช่วยสร้างคุณค่าทั้งในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1)เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

2)เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3)เพื่อเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1)ประชากร ได้แก่ ประชาชนของเขตเทศบาลตำบลต้นธง 11 หมู่บ้าน จำนวน 12,821 คน เฉพาะผู้มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป (ที่ว่าการอำเภอเมืองลำพูน สำนักงานทะเบียน, 2567: 1)

2)กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรเทศบาลตำบลต้นธงจำนวน 11 หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลต้นธง อำเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane อ้างใน, ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2538: 232) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 388 คน

3)ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัย 5 กลุ่ม จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน 2. นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน 3. กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลต้นธง จำนวน 2 คน 4. กลุ่มผู้บริหารกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน 5. กลุ่มตัวแทนชุมชน จำนวน 2 คน 6.นักวิชาการด้านวัฒนธรรม จำนวน 1 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

1)เชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้ **กระบวนการพัฒนาเครื่องมือวิจัย** เริ่มจากศึกษาทฤษฎีและวัตถุประสงค์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา พัฒนาแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียง ปรับปรุงก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง **ลักษณะของเครื่องมือ** แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ *ตอนที่ 1* ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล *ตอนที่ 2* ประสิทธิภาพการดำเนินงาน 7 ด้าน (สมยศ นาวีการ, 2545 : 6.) 1) กลยุทธ์ (Strategy) กลยุทธ์เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจ การพิจารณา จุดอ่อน และจุดแข็งภายในองค์กร โอกาสและอุปสรรคภายนอก 2)โครงสร้าง (Structure) โครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสมจะช่วยในการปฏิบัติงาน 3)ระบบ (Systems) ระบบขององค์กรที่จะบรรลุเป้าหมาย 4) แบบ (Styles) แบบของการบริหารของผู้บริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร 5)บุคลากร (Staff) ผู้รวมองค์กร 6)ความทักษะ (Skill) 7)ค่านิยม (Shared Values) ค่านิยมร่วมของคนในองค์กร *ตอนที่ 3* การประยุกต์หลักพุทธธรรมตามหลักพละ 5 ด้าน (ที.ปา.(ไทย) 31/24/465.) 1)สัทธา คือ ความเชื่อ 2)วิริยะ คือ ความเพียร 3)สติ คือ ความระลึกได้ 4)สมาธิ คือ ความตั้งจิตมั่น 5)ปัญญา คือ ความรู้ทั่วชัด *ตอนที่ 4* ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยตอนที่ 2 และ 3 ใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale ระดับ 1-5 เพื่อตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** ตรวจสอบแบบสอบถามกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่ม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้แก่ ประชากรเขตเทศบาลตำบลเวียงยอง ค่า Cronbach’s Alpha เท่ากับ 0.99 จากนั้นปรับปรุงและจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เครื่องมือถูกพัฒนาให้เหมาะสมกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

2)เชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยออกแบบคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ **ลักษณะของแบบสัมภาษณ์** แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการดำเนินงาน 7 ด้าน(สมยศ นาวีการ, 2545 : 6.) 1) กลยุทธ์ (Strategy) กลยุทธ์เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจ การพิจารณา จุดอ่อน และจุดแข็งภายในองค์กร โอกาสและอุปสรรคภายนอก 2)โครงสร้าง (Structure) โครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสมจะช่วยในการปฏิบัติงาน 3)ระบบ (Systems) ระบบขององค์กรที่จะบรรลุเป้าหมาย 4) แบบ (Styles) แบบของการบริหารของผู้บริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร 5) บุคลากร (Staff) ผู้รวมองค์กร 6)ความทักษะ (Skill) 7)ค่านิยม (Shared Values) ค่านิยมร่วมของคนในองค์กร ตอนที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมตามหลักพละ 5 ด้าน (ที.ปา.(ไทย) 31/24/465.) 1) สัทธา คือ ความเชื่อ 2)วิริยะ คือ ความเพียร 3)สติ คือ ความระลึกได้ 4)สมาธิ คือ ความตั้งจิตมั่น 5) ปัญญา คือ ความรู้ทั่วชัด ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนความ

คิดเห็นได้อย่างอิสระ **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เครื่องมือถูกพัฒนาเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมตามหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติ โดยใช้ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t-test, F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว One-Way ANOVA เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด Least Significant Difference : LSD. การวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจัดกลุ่มคำตอบตามประเด็นที่กำหนด และวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถอดเสียงสัมภาษณ์เป็นข้อความ จำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Content Analysis เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสังเคราะห์ข้อมูลก่อนนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนโดยภาพรวม (n=388)

ประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านกลยุทธ์ (Strategy)	3.53	0.96	มาก
2. ด้านโครงสร้าง (Structure)	3.43	0.98	ปานกลาง
3. ด้านระบบ (Systems)	3.39	0.98	ปานกลาง
4. ด้านแบบ (Styles)	3.38	0.99	ปานกลาง
5. ด้านบุคลากร (Staff)	3.40	1.04	ปานกลาง
6. ด้านความสามารถ (Skill)	3.40	0.98	ปานกลาง
7. ด้านค่านิยม (Shared Values)	3.39	0.97	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.416**	**0.927**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นราย

ด้าน พบว่า ด้านด้านกลยุทธ์ (Strategy) อยู่ในระดับมากเพราะกลยุทธ์ที่มีความชัดเจนเพื่อทุกคนเข้าใจเป้าหมาย, มุ่งเน้นเพื่อไม่ให้ความพยายามกระจัดกระจาย, และสามารถปฏิบัติได้จริงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและวัดผลได้ ด้านโครงสร้าง (Structure) อยู่ในระดับปานกลาง ด้านระบบ (Systems) อยู่ในระดับปานกลาง ด้านแบบ (Styles) อยู่ในระดับปานกลาง ด้านบุคลากร (Staff) อยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสามารถ (Skill) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านค่านิยม (Shared Values) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบาย ศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า f	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	การดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรม	1.578	-	0.170		✓
2	อายุ	การดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรม	-	6.045	0.000	✓	
3	วุฒิการศึกษา	การดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรม	-	6.414	0.000	✓	
4	อาชีพ	การดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรม	-	9.762	0.000	✓	
5	ประสบการณ์ทำงานหรือการปฏิบัติงาน	การดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรม	-	4.250	0.006	✓	

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต้นธงที่มีต่อการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน (t= 1.578,Sig.= 0.170) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามอายุ แตกต่างกัน (F = 6.045*, Sig.= 0.000) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามวุฒิการศึกษา แตกต่างกัน (F= 6.414*, Sig.= 0.000) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกัน (F= 9.762*, Sig.= 0.00) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามประสบการณ์ทำงานหรือการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน (F= 4.250*, Sig.= 0.000) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

1. ด้านศรัทธาพละ ควรส่งเสริมนโยบายเชิงรุกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับประชาชน เช่น การเรียนรู้จากผู้สูงอายุ บูรณาการวัฒนธรรมในโรงเรียน จัดงานออนไลน์ และผสมผสานศาสนากับความบันเทิงเพื่อเพิ่มการรับรู้ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และฟื้นฟูวัฒนธรรมโดยยึดศรัทธาชุมชนเป็นฐานความยั่งยืน

2. ด้านวิริยะพละ ควรส่งเสริมการบริหารจัดการวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเทศบาลตำบลต้นธงมีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เช่น โคมและของที่ระลึก เพื่อสร้างรายได้และกระตุ้นความภาคภูมิใจในชุมชน ทั้งยังมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทยุคใหม่ แม้จะเผชิญความท้าทายจากภัยธรรมชาติ แต่ชุมชนยังคงดำเนินการฟื้นฟูวัฒนธรรมอย่างไม่หยุดยั้ง โดยเฉพาะการผลักดันประเพณีลอยโขมดให้เป็นเอกลักษณ์ระดับชาติ

3. ด้านสติพละ ควรสร้างการตระหนักรู้ในคุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเทศบาลควรจัดสรรทรัพยากร สนับสนุนงบประมาณ และประสานความร่วมมือกับโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และองค์กรชุมชน ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ สืบสานประเพณี และพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมให้มีคุณภาพและอัตลักษณ์ที่ชัดเจน

4. ด้านสมาธิพละ ควรมุ่งจัดกิจกรรมวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ และดำเนินกิจกรรม เช่น การประดิษฐ์โคม หรือผลิตภัณฑ์ชุมชน พร้อมส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในฐานะผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างรุ่นและความมั่นคงทางวัฒนธรรม

5. ด้านปัญญาพละ ควรวางแผนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยการถ่ายทอดสู่เยาวชนผ่านกิจกรรมที่น่าสนใจ ใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และสนับสนุนการจัดงานประเพณีให้มีความต่อเนื่อง พร้อมบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสานวัฒนธรรมให้ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานด้านกลยุทธ์มีการกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางพัฒนาศิลปวัฒนธรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและนโยบายของรัฐ ตลอดจนมีแผนงานและกิจกรรมที่ตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ด้านอื่น ๆ ได้แก่ โครงสร้าง ระบบงาน บุคลากร ความสามารถ และค่านิยม ยังคงขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างและระบบงานยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ และกลไกการบริหารจัดการที่ไม่เอื้อต่อการขับเคลื่อนนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่บุคลากรและทักษะยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรม ส่งผลให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่องและขาดความลุ่มลึก ส่วนค่านิยมร่วมยังอยู่ในระดับที่ต้องส่งเสริมเพิ่มเติม เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนในระยะยาว ผลการวิเคราะห์ข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ มลธิดา อุบลรัตน์ (2566) ซึ่งพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล เพ็ญสิริวรรณ (2558) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต้นธงที่มีต่อการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า

การจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เมื่อจำแนกตาม เพศ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อจำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และ ประสบการณ์ทำงานหรือการปฏิบัติงาน พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยด้านอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน โดยกลุ่มบุคคลที่มีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่แตกต่างกันย่อมมีการ

รับรู้และประเมินผลการดำเนินงานนโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลที่ต่างกัน ขณะที่ปัจจัยด้านเพศไม่ได้ส่งผลต่อความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชญะ ยศกาศ (2565) พบว่า ประชาชนที่มี อายุ และ อาชีพ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ประชาชนที่มี เพศ และ การศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับและปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยตามลำดับ ราวัลย์ ทองสุข (2565) พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการ จัดจำหน่ายสินค้าธงฟ้าราคาประหยัดลดค่าครองชีพประชาชนของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ ศิระ ภูมิภักดิ์ (2565) พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า

ด้านศรัทธาพละ ควรส่งเสริมนโยบายเชิงรุกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยสร้างความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การเรียนรู้จากผู้สูงอายุ บูรณาการวัฒนธรรมในโรงเรียน และการจัดงานรูปแบบใหม่ที่ผสานศาสนากับความบันเทิง เพื่อเพิ่มการรับรู้และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสอดคล้องกับ พระราชปฏิภาณโกศล และคณะ (2565: 252) ที่พบว่า การใช้หลักพละ 5 ทำให้ประชาชนมีศรัทธาในตนเองและปฏิบัติหน้าที่อย่างมั่นคง

ด้านวิริยะพละ ควรสนับสนุนการจัดการวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น และกิจกรรมที่เยาวชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างรายได้และความภาคภูมิใจ แม้เผชิญปัญหา เช่น ภัยธรรมชาติสอดคล้องกับ ยงยุทธ แก้วเต็ม และคณะ (2562: 281) ที่พบว่า การประยุกต์หลักพละ 5 โดยเฉพาะด้านวิริยะ ช่วยส่งเสริมความพยายามในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

ด้านสติพละ ควรส่งเสริมการตระหนักรู้คุณค่าทางวัฒนธรรม โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างเทศบาล โรงเรียน และองค์กรชุมชน เพื่อสืบสานประเพณีและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีอัตลักษณ์สอดคล้องกับ ร.ต.อ.สมเกียรติ ชุมพล (2560) ที่ชี้ว่า สติพละเป็นพลังแห่งการรู้ตัว ช่วยควบคุมอารมณ์ตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล และลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน

ด้านสมาธิพละ ควรมุ่งเน้นกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ พร้อมส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญา สอดคล้องกับวรินทร จินดาวงศ์ (2566) ที่พบว่า สมาธิพละช่วยให้บุคคลมีจิตแน่วแน่ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความผิดพลาด และจัดการงานได้อย่างมีระบบ

ด้านปัญญาพละ ควรวางแผนจัดการความรู้ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ถ่ายทอดสู่เยาวชนผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีเผยแพร่ และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนสอดคล้องกับ วรินทร จินดาวงศ์ (2566) ที่ระบุว่า ปัญญาพละช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการวางแผนงานอย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้

จากการวิจัยเรื่องนี้ สามารถอธิบายเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

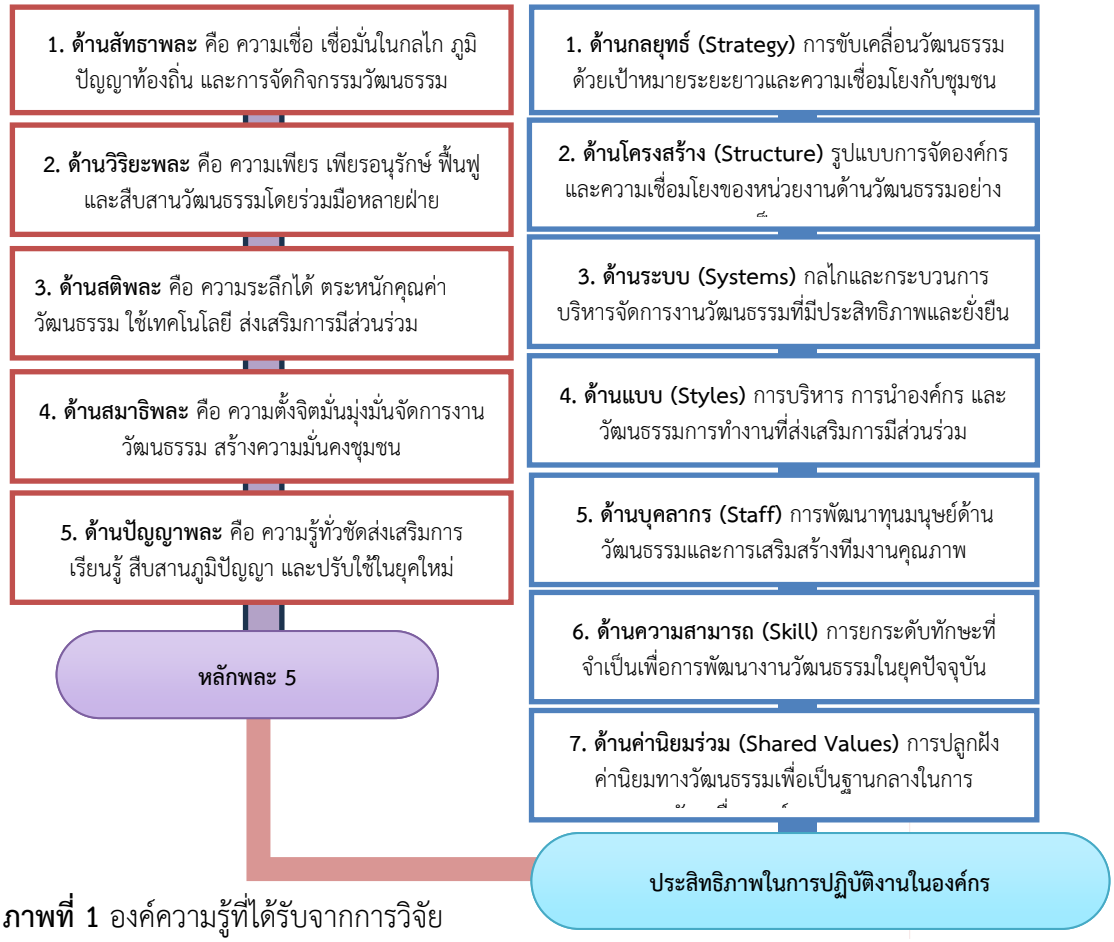

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา : ภูริชญา ทาเจริญ, 2568.

ศรัทธาพละ คือพลังแห่งความเชื่อมั่นที่เปรียบเสมือนรากแก้วที่ช่วยยึดโยงผู้คนเข้ากับคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างแน่นแฟ้น การมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วยปลูกฝังความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญให้เกิดการกระทำที่เป็นรูปธรรม การที่คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ หรือ

ประเพณีลอยกระทง ไม่ใช่แค่การเข้าร่วมกิจกรรมตามเทศกาลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการตระหนักรู้ถึงความหมายและคุณค่าที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังพิธีกรรมเหล่านั้นด้วย

วิริยะพละ คือพลังแห่งความขยันหมั่นเพียรและความไม่ย่อท้อ เปรียบเสมือนลมหายใจที่ช่วยหล่อเลี้ยงให้กิจกรรมทางวัฒนธรรมดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน หากปราศจากความเพียรพยายาม วัฒนธรรมก็อาจเลือนหายไปตามกาลเวลา ความขยันและความเพียรในการอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงเพียงการจัดงานใหญ่ปีละครั้ง แต่รวมถึงการทำสิ่งเล็กๆ น้อยๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น การรวมกลุ่มกันฝึกฝนดนตรีพื้นบ้านทุกสัปดาห์ การซ้อมการแสดงฟ้อนรำเป็นประจำ หรือการรวมตัวกันทำความสะอาดและบำรุงรักษาสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน

สติพละ คือพลังแห่งการมีสติรับรู้และตระหนักรู้ในสถานการณ์ปัจจุบันอย่างรอบด้าน ซึ่งช่วยให้สามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้กับงานวัฒนธรรมได้อย่างชาญฉลาดและเหมาะสม การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสื่อสารวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่แค่การโพสต์ภาพหรือวิดีโอบนโซเชียลมีเดีย แต่เป็นการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจและมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การทำวิดีโอเล่าเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบสั้นๆ หรือการใช้แอปพลิเคชันเสมือนจริง (AR) เพื่อให้ผู้คนได้สัมผัสกับประวัติศาสตร์ของสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมได้อย่างสมจริงยิ่งขึ้น การมีสติในการเลือกใช้เทคโนโลยีจะช่วยให้วัฒนธรรมเข้าถึงคนรุ่นใหม่และคนต่างชาติได้ง่ายขึ้น โดยที่ยังคงรักษาคุณค่าดั้งเดิมไว้ได้อย่างครบถ้วน

สมาธิพละ คือพลังแห่งความแน่วแน่และมีวินัยในการทำงาน ไม่ว่าจะมีอุปสรรคหรือแรงกดดันเข้ามามากแค่ไหนก็ตาม ในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม ความตั้งใจมั่นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษามาตรฐานและคุณภาพของงาน การจัดงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่และซับซ้อนต้องอาศัยความมีวินัยในการเตรียมการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดทำแผนงาน การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ไปจนถึงการลงพื้นที่ตรวจสอบความเรียบร้อยอย่างละเอียด สิ่งนี้ช่วยให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ถึงแม้จะมีปัญหาเฉพาะหน้าเข้ามา เช่น สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย หรืองบประมาณที่จำกัด แต่ด้วยความมีสมาธิและไม่วอกแวก จะช่วยให้ทีมงานสามารถแก้ไขปัญหาและทำให้กิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ปัญญาพละ คือพลังแห่งการเรียนรู้ การวิเคราะห์ และการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง ความสามารถนี้ช่วยให้ผู้ทำงานด้านวัฒนธรรมสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนไม่ได้หมายถึงแค่การรวบรวมข้อมูล แต่เป็นการจัดหมวดหมู่และทำให้เข้าถึงได้ง่าย เช่น การทำฐานข้อมูลดิจิทัลของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ การคิดสร้างสรรค์ยังเป็นสิ่งสำคัญในการนำเสนอวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การผสมผสานศิลปะพื้นบ้านเข้ากับดนตรีสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยดึงดูดคนกลุ่มใหม่ๆ ให้เข้ามาสนใจวัฒนธรรมมากขึ้น ปัญญาพละจึงเป็นพลังที่ทำให้วัฒนธรรมไม่หยุดนิ่ง แต่สามารถเติบโตและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

กลยุทธ์ (Strategy) คือแผนที่นำทางที่ชัดเจนสำหรับการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้กิจกรรมพื้นถิ่นเข้ากับยุคสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว เช่น การนำเสนอประเพณีท้องถิ่นในรูปแบบที่น่าสนใจและสามารถแชร์บนโซเชียลมีเดียได้ หรือการสร้างความเชื่อมโยงกับชุมชนอย่างแท้จริงโดยไม่จำกัดแค่คนในพื้นที่ แต่ยังดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้สนใจจากภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมด้วย การวางแผนอย่างรอบคอบจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทาง เช่น การกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมวัฒนธรรมให้ชัดเจนว่าต้องการอนุรักษ์อะไร และต้องการเผยแพร่อย่างไร เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน

โครงสร้าง (Structure) คือการจัดระเบียบองค์กรให้มีระบบและรองรับการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนทำให้แต่ละบุคคลและแต่ละแผนกสามารถทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ไม่ซ้ำซ้อนกัน เช่น การมีแผนกที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์โดยตรง และอีกแผนกรับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด การมีบทบาทที่ชัดเจนจะช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างแผนกอย่างราบรื่น เช่น แผนกประชาสัมพันธ์สามารถทำงานร่วมกับแผนกจัดกิจกรรมได้อย่างใกล้ชิด เพื่อให้การสื่อสารงานวัฒนธรรมออกไปถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โครงสร้างที่แข็งแรงจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้องค์กรสามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบ (Systems) คือกระบวนการและขั้นตอนการทำงานที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นและยั่งยืน การวางแผนและจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรมวัฒนธรรมต้องทำอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำงบประมาณที่ชัดเจนและเหมาะสมกับแต่ละโครงการ นอกจากนี้ ระบบการติดตามและประเมินผลยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อวัดความสำเร็จและประสิทธิภาพของกิจกรรม เช่น การเก็บข้อมูลจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การทำแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจ หรือการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากงานวัฒนธรรม การมีระบบที่ดีจะช่วยให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และสามารถนำข้อมูลไปปรับปรุงแผนงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการบริหาร (Style) คือแนวทางการบริหารที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงาน หรือที่เรียกว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ถือเป็นรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับงานด้านวัฒนธรรม เพราะคนในชุมชนคือเจ้าของวัฒนธรรมที่แท้จริง การให้พวกเขาได้เข้ามามีบทบาทตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ ไปจนถึงการปฏิบัติงาน จะช่วยให้โครงการทางวัฒนธรรมตอบโจทย์ความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง และทำให้พวกเขารู้สึกเป็นเจ้าของและมีความผูกพันกับกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานอย่างยั่งยืนจากภายใน

บุคลากร (Staff) คือทรัพยากรมนุษย์ที่ขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม การบริหารและพัฒนาบุคลากรจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมให้มีความรู้ความเข้าใจใน

บริบทของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้งเป็นสิ่งที่จำเป็น นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมให้บุคลากรเข้าใจถึงบทบาทของตนเองในฐานะผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ไม่ใช่ผู้สั่งการจากส่วนกลาง การให้โอกาสบุคลากรได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะอยู่เสมอจะช่วยให้พวกเขามีความสามารถและแรงบันดาลใจในการทำงาน ซึ่งส่งผลดีต่อการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมในภาพรวม

ทักษะ (Skill) คือความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ในงานด้านวัฒนธรรม ทักษะที่สำคัญไม่ได้จำกัดแค่ทักษะเฉพาะทางเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับคนต่างวัยและต่างพื้นฐาน การออกแบบกิจกรรมที่สร้างสรรค์และดึงดูดใจ รวมไปถึงทักษะการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้คนหลากหลายกลุ่ม การที่บุคลากรมีความเชี่ยวชาญในทักษะเหล่านี้จะช่วยให้พวกเขาสามารถทำงานได้อย่างมืออาชีพ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การดำเนินงานทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ

ค่านิยมร่วม (Shared Values) คือความเชื่อและหลักการที่ทุกคนในองค์กรยึดถือร่วมกัน ซึ่งเป็นรากฐานของวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง การยกย่องให้วัฒนธรรมเป็น "ทุนทางสังคม" เป็นค่านิยมร่วมที่สำคัญ เพราะจะช่วยให้ทุกคนมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในฐานะสินทรัพย์ที่มีค่าที่สามารถนำมาพัฒนาชุมชนได้ ไม่ใช่แค่สิ่งเก่าแก่ที่ต้องอนุรักษ์ไว้เท่านั้น นอกจากนี้ การส่งเสริมความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชนจะช่วยปลูกฝังความรักและความผูกพันในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ทุกคนร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งที่เป็นของพวกเขาเอง เมื่อทุกคนมีค่านิยมร่วมกัน การทำงานก็จะมีทิศทางเดียวกันและเปี่ยมไปด้วยพลังในการขับเคลื่อนอย่างยั่งยืน

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงการมีจุดแข็งในบางด้าน เช่น ด้านกลยุทธ์ (Strategy) ที่สามารถวางเป้าหมายและแนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมได้ดี แต่ยังมีความท้าทายในการจัดการเชิงระบบ และโครงสร้างองค์กรที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม การประเมินตามกรอบแนวคิด 7S แสดงให้เห็นว่า เทศบาลมีความพร้อมในระดับหนึ่งด้านกลยุทธ์และบุคลากร แต่ยังขาดความชัดเจนในด้านค่านิยมร่วม (Shared Values) และแบบการดำเนินงาน (Style) ที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ การประสานระหว่างองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านจึงยังไม่สอดประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่การวิเคราะห์เชิงคุณธรรมผ่านหลัก “พละ 5” ชี้ให้เห็นว่าความเข้มแข็งของชุมชนยังคงอยู่ในเรื่อง “ศรัทธา” และ “ความพยายาม” โดยมีการจัดกิจกรรมพื้นบ้าน การอนุรักษ์ประเพณี และการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง แต่ยังต้องมีการเสริม “สติ สมาธิ และปัญญา” ในมิติของการบริหารจัดการ เช่น การพัฒนาระบบการเรียนรู้ การจัดการองค์ความรู้ และการบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับการศึกษาหรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต้นธงให้สูงขึ้น ควรปรับปรุงในมิติด้านระบบการบริหารจัดการ ผู้นำและวัฒนธรรมองค์กร ทักษะของบุคลากร และการสร้างค่านิยมร่วม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชน เยาวชน และผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เทศบาลตำบลต้นธงควรกำหนดนโยบายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมในแผนพัฒนา เพื่ออนุรักษ์อัตลักษณ์และปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่ประชาชนทุกวัย

2) สำนักปลัดเทศบาลและฝ่ายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ควรจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่องสำหรับกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสร้างรายได้แก่ชุมชน

3) เทศบาลร่วมกับสถานศึกษาควรดำเนินโครงการปลูกฝังค่านิยมและประเพณีท้องถิ่นแก่เยาวชน ผ่านกิจกรรมและการเรียนการสอน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและสืบสานวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดเวทีสร้างสรรค์ศิลปะท้องถิ่น เช่น แข่งขันศิลปะพื้นบ้านหรือแสดงดนตรีพื้นเมือง เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

2) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น ศูนย์ศิลป์ชุมชนหรือนิทรรศการถาวร

3) อบรมประชาชนผู้มีทักษะด้านวัฒนธรรมให้เป็นวิทยากรหรือผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมของเทศบาล

2) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมของบุคลากรวัฒนธรรม

3) ศึกษาผลของกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเยาวชน

References

เชาวน์มนัส ประภักดี. (2564). การขับเคลื่อนงานศิลปวัฒนธรรมในบริบทสังคมไทย: บทสังเคราะห์อุปสรรคและทางออกจากประสบการณ์นักขับเคลื่อนงานศิลปวัฒนธรรม. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 6(1), 57-67.

นฤมล เพ็ญสิริวรรณ. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภานุพงษ์ คุณยุตโต (ดีวรรณา). (2566). อิทธิพลของประเพณีลอยขโมดที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. *มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*. 9(3). 84-95.

พระราชปฏิภาณโกศล, & คณะ. (2565). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารบัณฑิตศาส์น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 20(1), 251-261.

พิราวัลย์ ทองสุข. (2565). ประสิทธิผลการบริหารโครงการจัดจำหน่ายสินค้าธงฟ้าราคาประหยัดลดค่าครองชีพประชาชนของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มลธิดา อุบลรัตน์. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยงยุทธ แก้วเต็ม และคณะ. (2562). แนวคิดทางพระพุทธศาสนา พละ 5 : การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8(1), 280-293.

วรินทร จินดาวงศ์. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิชญะ ยศกาศ. (2565). ประสิทธิผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของเทศบาล ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิระ ภูมิภักดิ์. (2565). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาล ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเกียรติ ชุมพล. (2560). พุทธบูรณาการการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจนครบาลสายไหม. *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานทะเบียน. (2567). สถิติประชากรจากทะเบียนบ้านตรวจสอบข้อมูลแยกรายพื้นที่ระดับตำบล/แขวง เขตพื้นที่ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน (อัดสำเนา). ที่ว่าการอำเภอเมืองลำพูน: สำนักงานทะเบียน.

การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

The Promotion of Academic Rank Classification for Teachers with Digital Performance Appraisal System of School Administrators in the Moei River Basin School Consortium Group under the Secondary Educational Service Area Office Tak.

จารุพร จะนะ Jaruporn Jana
สิทธิชัย มูลเขียน Sittichai Mulkhien
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302003@northcm.ac.th

Received 2025/05/25 *Revised* 2025/06/08 *Accepted* 2025/07/04

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)การมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล 2)แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก การวิจัยผสานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 186 คน การสุ่มอย่างง่าย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือ ได้แก่ เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.96 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า ด้านการประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ มากที่สุด ด้านการทำข้อตกลงในการพัฒนางาน(PA) ด้านการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ DPA และ ด้านการจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ดิจิทัล และจัดตั้งศูนย์

เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการผลิตสื่อดิจิทัล ส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สนับสนุนให้ครูใช้เครื่องมือที่หลากหลายพัฒนาผลการปฏิบัติงานของตนเอง จัดระบบให้คำปรึกษาแก่ครู ทั้งในด้านการจัดทำข้อตกลง PA และการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ โดยจัดตั้งทีมที่ปรึกษาและทีมสนับสนุนด้านเทคนิค สื่อสารออนไลน์เพื่อให้คำแนะนำทุกเวลา และทันต่อความต้องการ โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบพัฒนาวิทยฐานะผ่านระบบดิจิทัลได้

คำสำคัญ : วิทยฐานะครู, ระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล, ข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA),

Abstract

This research aimed to 1) have and promote teachers' professional status with the digital professional status assessment system, 2) develop guidelines for promoting teachers' professional status and promotion with the digital professional status assessment system of school administrators in the Mae Sot Sub-district Administrative Organization, Tak Secondary Educational Service Area Office. The research combined the methods. The population and samples were 186 school administrators and teachers, simple random sampling, and 5 key informants were purposively selected. The instruments were a questionnaire with a reliability of 0.96 and an interview form. Data were analyzed using statistics, percentages, means, standard deviations, and content analysis.

The research results found that:

1) Promote teachers' professional status and promotion with the digital professional status assessment system of school administrators in the Mae Sot Sub-district Administrative Organization, Tak Secondary Educational Service Area Office, found that the assessment for requesting or promoting professional status was the most important, while the work development agreement (PA), data import into the DPA system, and the provision of facilities were all at a high level overall.

2) Develop guidelines for promoting teachers' professional status and promotion With the digital academic qualification assessment system of school administrators in the Mae Sai River Basin Sub-district, Tak Secondary Educational Service Area Office, it was found that the budget allocation for purchasing digital equipment and establishing an information technology center, organizing a workshop on digital media production, promoting the creation of a professional learning community, supporting teachers to use various tools to develop their own performance, organizing

a consultation system for teachers, both in terms of making PA agreements and requesting to have or promote academic qualifications by establishing a team of consultants and technical support teams, communicating online to provide advice at all times and in line with needs, with school administrators playing an important role in driving the academic qualification development system through the digital system.

Keywords: Teacher academic qualifications, Digital academic qualification assessment system, Work development agreement (PA),

บทนำ

การยกระดับคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องพึ่งพากลไกการพัฒนาศักยภาพครูอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะผ่านการประเมินวิทยฐานะ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ท่ามกลางบริบทของเทคโนโลยีและการศึกษาที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ระบบการประเมินวิทยฐานะจึงได้พัฒนาและปรับเปลี่ยนเข้าสู่รูปแบบดิจิทัล หรือ Digital Performance Appraisal (DPA) เพื่อเพิ่มความโปร่งใส ความแม่นยำ และลดภาระงานเอกสารของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านกระบวนการประเมินข้อตกลงในการพัฒนางาน (Performance Agreement: PA) (ประวิต เอราวรรณ, 2564) โดยระบบการประเมินวิทยฐานะในรูปแบบ DPA มีเป้าหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานและความเชี่ยวชาญของครู อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) จึงได้พัฒนาระบบที่รองรับการส่งข้อมูลและหลักฐานการประเมินผ่านช่องทางออนไลน์ ระบบดังกล่าวไม่ได้เพียงแต่เน้นการวัดความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับมาตรฐานตำแหน่ง ค่าตอบแทน และการเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งสามารถสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ได้อย่างชัดเจนทั้งต่อตนเองและต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียนและผู้ปกครอง (ประวิต เอราวรรณ, 2564) นอกจากนี้ โครงการพัฒนาระบบ DPA ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะของครูให้สอดคล้องกับมาตรฐานตำแหน่งและสมรรถนะวิชาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บ จัดการ และประมวลผลข้อมูลและหลักฐานการประเมินอย่างเป็นระบบ (คู่มือระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล DPA, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากได้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการประเมินวิทยฐานะของครู โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบผ่านการจัดอบรม ให้คำปรึกษา และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีความเข้าใจอย่างชัดเจน และสามารถดำเนินการจัดทำ PA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2565–2567) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพครู ส่งเสริมการเรียนรู้ และยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่อย่างยั่งยืน (แผนบริหารจัดการความเสี่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาตาก: 19) จากนโยบายและแผนงานดังกล่าว ส่งผลให้มีการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยฝ่ายบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ที่สนับสนุนการประเมินวิทยฐานะควบคู่ไปกับการส่งเสริมนวัตกรรมและแนวทางการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนานวัตกรรม และการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ใหม่ของการประเมิน PA ซึ่งล้วนส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของครูให้สอดคล้องกับบทบาทของครูยุคใหม่ รวมถึงสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครูและผู้บริหารมีโอกาสลงพื้นที่ในห้องเรียนมากขึ้น รับรู้ปัญหาและความต้องการเฉพาะของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง อันเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ยิ่งไปกว่านั้น การประเมินผลการพัฒนางานตาม PA ในแต่ละปีงบประมาณยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูสามารถประเมินตนเองได้อย่างตรงจุด รู้จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางการพัฒนาอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียนในระยะยาว ระบบ DPA ยังมีจุดเด่นในการลดภาระงานเอกสาร ประหยัดงบประมาณ และเพิ่มความโปร่งใส คล่องตัว และประสิทธิภาพของระบบการประเมิน โดยเกิดการเชื่อมโยงและบูรณาการ (Alignment and Coherence) ระหว่างการประเมินวิทยฐานะ การเลื่อนเงินเดือน และการประเมินเพื่อคงวิทยฐานะ ผ่านการใช้ตัวชี้วัดชุดเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และเอื้อต่อการจัดทำ Big Data ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานบุคคลในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะการวางแผนอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (มนตรี ขอบุญ: 13)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงจากระบบประเมินวิทยฐานะแบบเดิมสู่ระบบดิจิทัลที่มีผลต่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู จึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะผ่านระบบ DPA โดยผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้วางแผนเชิงนโยบาย ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูกับผู้บริหาร และนำไปสู่การพัฒนาวิทยฐานะของครูอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ทั้งในด้านการจัดการศึกษาและการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก รูปแบบการวิจัยผสานวิธี โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการประเมิน (Performance Agreement ; PA) ตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่ง ครู หรือ ว9 ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ข้อตกลงในการพัฒนางาน (Performance Agreement ; PA) 2) การประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ 3) การนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ(Digital Performance Appraisal : DPA) 4) การจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2565)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1)ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2567 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน ครูผู้สอน จำนวน 343 คน รวมทั้งหมด 354 คน (ระบบข้อมูลสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก)

2)กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 อ้างถึงในกิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565 : 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Proportional Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละโรงเรียน

3)ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน และครูปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบุคคลวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเกี่ยวกับ การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะของครูด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) 2) การประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ 3) การนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ DPA 4) การจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) (อ้างถึงในธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565 : 55)

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (In depth interview)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะ กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม โดยเลือกประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) การทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) 2) การประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ3) การนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ DPA 4) การจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

1) ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบแบบสอบถาม

2) ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือวิจัยอย่างเป็นระบบ

3) สรุปองค์ความรู้เพื่อจัดทำนิยามศัพท์ และสร้างข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการ

4) นำแบบสอบถามร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุงเนื้อหาและภาษา

5) ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

6) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60–1.00 ส่วนข้อที่ต่ำกว่านี้จะปรับปรุงตามคำแนะนำ

7) ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนในสังกัด สพม.ตาก ได้แก่ โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม โรงเรียนพบพระวิทยาคม และโรงเรียนด่านแม่ละเมาวิทยาคม จำนวน 30 คน

8) วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach’s Alpha) ตามวิธีของ Cronbach (1990 อ้างถึงใน ธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565: 54) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

9) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาใช้เก็บข้อมูลจริง

แบบสัมภาษณ์

1) ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงวิจัย

2) ออกแบบข้อคำถามโดยอิงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านจากแบบสอบถาม รวม 4 ข้อ เพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะผ่านระบบดิจิทัล

3) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษา

4) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ แล้วจัดพิมพ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหานำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากโดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	การประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ	4.51	0.30	มากที่สุด
2	การทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA)	4.49	0.29	มาก
3	การนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ DPA	4.46	0.29	มาก
4	การจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก	4.41	0.30	มาก
รวม		**4.47**	**0.38**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x}$ = 4.47 เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ $\bar{x}$ = 4.51 ด้านการทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) $\bar{x}$ = 4.49 ด้านการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ DPA $\bar{x}$ = 4.46 และด้านการจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก $\bar{x}$ = 4.41 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า

ด้านการประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ ผู้บริหารควรมีแนวทางที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครูผ่านระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล (DPA) โดยเฉพาะในด้านกระบวนการ “การประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ” ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและพัฒนาศักยภาพครูอย่างรอบด้าน หนึ่งในแนวทางสำคัญ คือ การใช้กระบวนการประเมินเป็นเครื่องมือพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารควรมองว่า การประเมินวิทย

ฐานะไม่ได้เป็นเพียงกลไกในการเลื่อนขั้นทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงผลักดันให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้วิชาการ ทักษะการจัดการเรียนรู้ และการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการสอน ครูต้องมีการเตรียมเอกสาร สะท้อนผลการปฏิบัติงาน และจัดทำผลงานที่แสดงถึงประสิทธิภาพการสอน ซึ่งทำให้เกิดการทบทวนและปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ ส่งผลให้เกิดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ผู้บริหารยังต้องให้ความสำคัญกับ การใช้ระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล (DPA) ซึ่งช่วยให้กระบวนการประเมินมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ง่าย และรวบรวมข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ครูสามารถวิเคราะห์และสะท้อนผลการดำเนินงานของตนเองผ่านระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญคือ การบูรณาการการวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษาในกระบวนการประเมิน โดยครูต้องมีการจัดทำผลงานที่แสดงให้เห็นถึงการใช้กระบวนการวิจัยหรือแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนได้จริง นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินยังสามารถนำมาใช้วางแผนพัฒนาครูในระดับโรงเรียนได้อย่างมีทิศทาง นอกจากนี้ผู้บริหารยังควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับการจัดทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) และการประเมินผลงาน เพื่อให้ครูสามารถสร้างและส่งข้อมูลผ่านระบบ DPA ได้อย่างสะดวก ลดภาระงานเอกสาร และช่วยให้ครูมีเวลาในการพัฒนาตนเองและจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการประเมินรูปแบบใหม่ที่เน้นผลลัพธ์ของการพัฒนามากกว่าการสะสมเอกสาร

ด้านการทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) ควรมีการจัดอบรมและสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดทำ PA โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาให้ความรู้ พร้อมจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยให้ครูได้ทดลองลงมือปฏิบัติจริง และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ซึ่งช่วยให้ครูสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการจัดทำ PA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังควรให้ความสำคัญกับ การจัดทำคู่มือและสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอแนะนำ ขั้นตอนการจัดทำ PA และคลิปอธิบายแบบเข้าใจง่าย เพื่อสนับสนุนให้ครูสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองในเวลาที่สะดวก และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา ทั้งยังได้มีการจัดตั้งกลุ่มสนทนาออนไลน์ เช่น LINE หรือ Facebook Group เพื่อใช้เป็นช่องทางในการสอบถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญอย่างรวดเร็วและทันสมัย อีกหนึ่งแนวทางสำคัญคือ การนิเทศ ติดตาม และให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด โดยผู้บริหารจัดระบบการนิเทศร่วมกับรองผู้อำนวยการหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในการดูแลครูเป็นรายบุคคล รวมถึงมีการประชุมติดตามความก้าวหน้าและวิเคราะห์ปัญหาเป็นระยะ ซึ่งช่วยเสริมความมั่นใจในการดำเนินการจัดทำ PA และการใช้ระบบ DPA อย่างถูกต้อง ควรส่งเสริมให้เกิด เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ระหว่างครูในแต่ละกลุ่มสาระ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเกณฑ์และขั้นตอนการจัดทำ PA รวมถึงการร่วมกันวิเคราะห์กรณีศึกษา และสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพของผลงานในระดับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการ

ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไม่เพียงแต่ในการส่งข้อมูลเข้าสู่ระบบ DPA เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการลดภาระงานเอกสารและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการประเมิน โดยส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลในการจัดทำเอกสาร สื่อประกอบการเรียนการสอน และคลิปสะท้อนผลการพัฒนาตาม PA ซึ่งมีผลต่อการประเมินวิทยฐานะโดยตรง

ด้านการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ DPA ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจ เสริมทักษะการปฏิบัติ และสนับสนุนด้านเทคนิคอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการประเมินตนเองผ่านระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางที่สำคัญประการแรก คือการจัดทำคู่มือการใช้งานระบบ DPA ที่ละเอียดและเป็นระบบ โดยเนื้อหาครอบคลุมถึงขั้นตอนการนำเข้าข้อมูลในแต่ละหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลส่วนตัว ผลการประเมิน และคลิปการสอน พร้อมแนบตัวอย่างเอกสารจริง รวมถึงคำแนะนำในการตรวจสอบความถูกต้องก่อนส่งข้อมูลเข้าสู่ระบบ เพื่อช่วยลดความผิดพลาดและสร้างความมั่นใจให้แก่ครูในการใช้งาน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังควรส่งเสริมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์มาให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานระบบ DPA และมีการออกแบบกิจกรรมฝึกทักษะจำลอง เช่น การกรอกข้อมูลจริงในระบบเพื่อให้ครูได้เรียนรู้และทดลองใช้ระบบอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งช่วยให้สามารถปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์จริง อีกหนึ่งแนวทางที่สะท้อนถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คือ การจัดตั้งทีมสนับสนุนด้านเทคนิค ซึ่งประกอบด้วยครูหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อคอยให้คำแนะนำ ช่วยแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และติดตามความก้าวหน้าในการนำเข้าข้อมูลของครูแต่ละคน ทั้งนี้ยังได้จัดทำช่องทางการสื่อสาร เช่น กลุ่มไลน์หรือแชทกลุ่ม เพื่อให้ครูสามารถสอบถามและรับความช่วยเหลือได้อย่างสะดวกตลอดเวลา ในระดับสถานศึกษา ผู้บริหารยังควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง ศูนย์ให้คำปรึกษา (Help Desk) ภายในโรงเรียนหรือเครือข่าย เพื่อเป็นจุดให้บริการด้านข้อมูลและการแก้ปัญหาการใช้งานระบบ DPA โดยเฉพาะ ซึ่งครูสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและให้คำแนะนำเฉพาะด้าน ซึ่งช่วยลดความเครียดและเสริมความมั่นใจให้ครูในการดำเนินการประเมิน

ด้านการจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ควรจัดสรรงบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ เช่น งบอุดหนุนรายหัว งบบริหารจัดการภายใน และงบพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีอาทิ คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เครื่องพิมพ์ แท็บเล็ต กล้องเว็บแคม และเครื่องสแกนเอกสาร สำหรับใช้ในการจัดทำผลงาน ประเมิน และบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบ DPA โดยเน้นให้ครูทุกคนสามารถเข้าถึงอุปกรณ์ได้อย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะครูในโรงเรียนขนาดเล็กหรือพื้นที่ห่างไกล ซึ่งมักขาดแคลนทรัพยากรด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้ ผู้บริหารยังควรจัดตั้งมุมเทคโนโลยีภายในโรงเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด หรือห้องเรียนว่าง เพื่อให้เป็นศูนย์สนับสนุนสำหรับครูในการใช้งานระบบ DPA โดยติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โปรแกรมพื้นฐาน และมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกและลดความเครียดในการดำเนินงานของครู ในระดับการวางแผนระยะยาว ผู้บริหารควรกำหนดในแผนพัฒนาโรงเรียนระยะ 3 ปี ให้มีการลงทุนในการพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี อย่างต่อเนื่อง เช่น การบำรุงรักษาเครื่องคอมพิวเตอร์ เพิ่มจุดอินเทอร์เน็ตภายในโรงเรียน และสนับสนุนการจัดอบรมให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการจัดทำเอกสารการประเมินวิทยฐานะ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า โดยภาพรวม 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ (2) ด้านการทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) (3) ด้านการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ DPA และ (4) ด้านการจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการประเมินเป็นเครื่องมือพัฒนาตนเองและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการสะท้อนผลการปฏิบัติงานผ่านระบบ DPA ซึ่งส่งเสริมความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และช่วยให้ครูมีแนวทางปรับปรุงตนเองอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของประวิต เอราวรรณ์ (2564**)** พบว่า ระบบ DPA มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพของการประเมินครู โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับระบบ Big Data ในการวางแผนกำลังคน และการประเมินที่โปร่งใส ทันสมัย และเป็นธรรม ในส่วนของการส่งเสริมการจัดทำ PA นั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี ขอบุญ (2566) พบว่า โรงเรียนสวรรค์อนันต์วิทยา โรงเรียนบ้านไร่พิทยาคม และโรงเรียนวังทองวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีรูปแบบการส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้โครงการ / กิจกรรม ของฝ่ายงานหรือกลุ่มงานบริหารบุคคล รวมทั้งมีการส่งเสริมสนับสนุน/นวัตกรรม/รูแบบการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะแนวใหม่ Performance Agreement (PA) ส่งผล่อการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อปรับบทบาทให้เป็นครูยุคใหม่ ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐาน ตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพ นอกจากนี้การแสดงถึงความพร้อมและการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีในระดับหนึ่ง แม้ว่ายังมีความท้าทายอยู่ในบางโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี การจัดตั้งทีมสนับสนุน Help Desk และการสร้างคู่มือการใช้งาน เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมความสำเร็จในการดำเนินงาน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า

ด้านการประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ ผู้บริหารควรมีแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ โดยเน้นให้กระบวนการประเมินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงกลไกการเลื่อนขั้นเท่านั้น ครูควรมีการเตรียมเอกสาร สะท้อนผลการปฏิบัติงาน

และจัดทำผลงานที่แสดงถึงประสิทธิภาพการสอน เพื่อให้เกิดการพัฒนาและทบทวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ การใช้ระบบ DPA ช่วยให้กระบวนการประเมินมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของประวิต เอราวรรณ์ (2564) พบว่า การใช้ระบบ DPA ทำให้เกิดการประเมินอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี ขอบุญ (2566) พบว่า DPA เป็นกลไกพัฒนาครูมากกว่าการประเมินเพียงเพื่อเลื่อนขั้น

ด้านการทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) ควรมีการจัดอบรมและสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ครูเข้าใจแนวทางการจัดทำ PA อย่างลึกซึ้ง โดยเชิญวิทยากรจากเขตพื้นที่มาให้ความรู้ ควบคู่กับกิจกรรมกลุ่มย่อยที่ให้ครูได้ฝึกปฏิบัติจริง พร้อมเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ผู้บริหารควรจัดทำสื่อดิจิทัล เช่น คลิปวิดีโอสอนการทำ PA และคู่มือแบบเข้าใจง่าย รวมถึงจัดตั้งกลุ่มสนทนาออนไลน์ (LINE, Facebook Group) เพื่อใช้เป็นพื้นที่ถาม-ตอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญอย่างรวดเร็ว อีกทั้งควรมีระบบนิเทศ ติดตาม และให้คำปรึกษารายบุคคล โดยจัดประชุมวิเคราะห์ปัญหาเป็นระยะ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดเวที PLC (Professional Learning Community) ระหว่างครูในกลุ่มสาระเพื่อร่วมกันวิเคราะห์กรณีศึกษา สังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดทำเอกสาร PA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิต เอราวรรณ (2564) พบว่า ระบบวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นสิ่งที่ใช้ชี้วัดความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ(Profession) ซึ่งสะท้อนจากผลการปฏิบัติงาน (Performance) ตามสายงานที่รับผิดชอบของครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อผู้เรียนและผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้รับบริการทางการศึกษา ระบบวิทยฐานะต้องเชื่อมโยงกับระบบมาตรฐานตำแหน่ง

ด้านการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ DPA ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจ เสริมทักษะการปฏิบัติ และสนับสนุนด้านเทคนิคอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการประเมินตนเองผ่านระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางที่สำคัญประการแรก คือการจัดทำคู่มือการใช้งานระบบ DPA ที่มีรายละเอียดครบถ้วน ครอบคลุมขั้นตอนการนำเข้าข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้อง และตัวอย่างเอกสารจริง เพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจในการใช้งาน ผู้บริหารควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากเขตพื้นที่การศึกษา มาให้ความรู้และจำลองสถานการณ์จริง เช่น การกรอกข้อมูลในระบบ เพื่อให้ครูมีประสบการณ์ตรงและพร้อมใช้งานจริงในสถานการณ์ของตนเอง อีกหนึ่งแนวทางสำคัญคือ การจัดตั้งทีมสนับสนุนด้านเทคนิคภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยครูหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อช่วยเหลือ แนะนำ และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า พร้อมจัดทำกลุ่มสื่อสาร เช่น LINE หรือ Facebook Group ให้ครูสามารถติดต่อสอบถามได้ตลอดเวลา ในระดับสถานศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีศูนย์ให้คำปรึกษา (Help Desk) ภายในโรงเรียนหรือเครือข่ายสหวิทยาเขต เพื่อให้บริการข้อมูลและแก้ปัญหาเฉพาะด้านเกี่ยวกับการใช้ระบบ DPA โดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลเฉพาะทาง ซึ่งช่วยลดความเครียด เพิ่มความมั่นใจ และเสริมศักยภาพให้ครูสามารถดำเนินการประเมินได้อย่างราบรื่น แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี ขอบุญ (2567 , 9) พบว่า

ผู้อำนวยการสถานศึกษา ตรวจสอบและรับรองคุณสมบัติรวมทั้งหลักฐาน และนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ DPA สำหรับสถานศึกษาที่ไม่มีปัจจัยพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือมีเหตุผลความจำเป็นอื่นใดเป็นพิเศษ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษามีหนังสือส่งคำขอและหลักฐานต่าง ๆ ในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบและรับรองคุณสมบัติ ก่อนนำเข้าสู่ระบบ DPA แทนสถานศึกษา และ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า ข้อตกลงในการพัฒนางาน (Performance Agreement : PA) หมายความว่า ข้อตกลงที่ข้าราชการครูได้เสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อแสดงให้เจตจำนงว่าภายในรอบการประเมินจะพัฒนาผลลัทธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะประจำวิชา คุณลักษณะอันถึงประสงค์ และสมรรถนะที่สำคัญตามหลักสูตร ให้สูงขึ้น โดยสะท้อนให้เห็นถึงระดับการปฏิบัติการที่คาดหวังของตำแหน่งและวิทยฐานะที่ดำรงอยู่ และสอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทสถานศึกษา นโยบายของส่วนราชการและกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา ได้เห็นชอบให้เป็นข้อตกลงในการพัฒนางาน

ด้านการจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ควรมีการจัดสรรงบประมาณจากหลายแหล่ง เช่น งบอุดหนุนรายหัว งบบริหารจัดการ และงบพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อนำไปจัดซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เครื่องพิมพ์ แท็บเล็ต กล้องเว็บแคม และเครื่องสแกนเอกสาร เพื่อให้ครูสามารถจัดทำเอกสาร ประเมิน และบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบ DPA ได้สะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครูในโรงเรียนขนาดเล็กหรือพื้นที่ห่างไกลที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรเทคโนโลยี นอกจากนี้ ควรมีการจัดตั้งมุมเทคโนโลยีในโรงเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด หรือพื้นที่เรียนรู้ที่มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง พร้อมเจ้าหน้าที่ดูแลและให้คำแนะนำ เพื่ออำนวยความสะดวกและลดความเครียดในการใช้งานระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล และ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญทัน ดอกไธสง (2563) พบว่า ความสำคัญของการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีของโรงเรียน โดยเน้นว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการบริหารจัดการด้านคุณภาพครูและการประเมินผลในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้

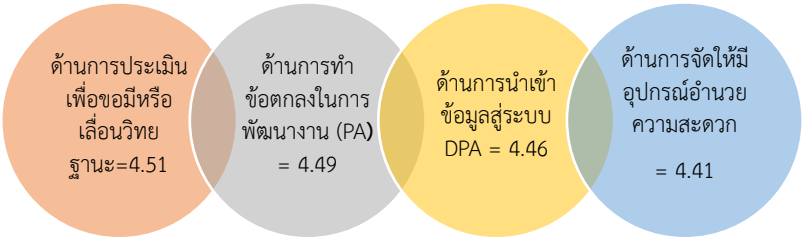

ภาพที่ 1 การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมิน วิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ที่มา:จารุพร จะนะ, 2568

จากแผนภาพการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมิน วิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก อธิบายได้ดังนี้ การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะของครูผ่านระบบ DPA ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมยควรมีแนวทางชัดเจนในการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะของครูผ่านระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล (DPA) โดยใช้กระบวนการประเมินเป็นเครื่องมือพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ในส่วนของการจัดทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูเข้าใจหลักเกณฑ์และสามารถจัดทำ PA ได้อย่างถูกต้อง พร้อมเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง ด้านการใช้งานระบบ DPA ควรมีคู่มือที่ชัดเจนครอบคลุมทุกขั้นตอน และจัดทีมสนับสนุนเพื่อให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิคอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และเครื่องพิมพ์ ให้ครูสามารถเข้าถึงและใช้งานระบบได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งจะช่วยให้การประเมินและพัฒนาครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะของครูผ่านระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจขั้นตอนและแนวทางการส่งเสริมวิทยฐานะของครูได้อย่างชัดเจน สามารถประเมินและส่งเสริมวิทยฐานะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยระบบดิจิทัลที่โปร่งใสและเป็นมาตรฐาน นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและแนวปฏิบัติด้านการส่งเสริมวิทยฐานะของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาศัยเทคโนโลยีและระบบที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยไปสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยมีการจัดอบรม สัมมนาวิชาการเพื่อให้บุคลากรได้มีความเข้าใจในเรื่องการประเมินวิทยฐานะด้วยระบบระเมินวิทยฐานะดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยในการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากทไปทดลองใช้เพื่อสรุปเป็นภาพรวมของการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

2) ควรศึกษาวิจัยแนวทางการการส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครู ด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ไปขยายผลกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือองค์กร หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีความสนใจ

References

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *แนวทางการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.

จารุพร จะนะ. (2568). การส่งเสริมการมีและเลื่อนวิทยฐานะสำหรับครูด้วยระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. *การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). *เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอเชียการพิมพ์.

บุญทัน ดอกไธสง. (2537). *การจัดองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประวิต เอราวรรณ. (2564). การประเมินวิทยฐานะครูแนวใหม่. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, *13*(1), 1–8.

ประวิต เอราวรรณ์. (2564). *แนวคิดการประเมินวิทยฐานะครูในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการครูไทย.

มนตรี ขอบุญ. (ม.ป.ป.). *การเชื่อมโยงระบบการประเมินวิทยฐานะกับการบริหารทรัพยากรบุคคล*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ.

ระบบสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. (2567). *ข้อมูลครูและโรงเรียนกลุ่มลุ่มน้ำเมย*. ตาก: สพม.ตาก.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2565). *คู่มือระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล (DPA)*. กรุงเทพมหานคร: ก.ค.ศ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. (ม.ป.ป.). *แผนบริหารจัดการความเสี่ยง*. ตาก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก.

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

Business Potential Development Model for Pratu Pa's Salak Yom Embroidery Fabric Group in Pratu Pa Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province

บุญญาดา ประภัทรสิริ Bunyada Prapattarasiri
โกนิฏฐ์ ศรีทอง Konit Srithong
อุบลวรรณา ภวกานันท์ Ubolwanna Pavakanun
พระครูภาวนาโสภิต Phrakhru Pavanasopit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
bunyada2559@gmail.com

Received 2025/05/26 *Revised* 2025/06/09 *Accepted* 2025/07/04

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ 2) ศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ 3) ประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ จำนวน 16 รูป/คน พัฒนากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบท ปัญหาและความต้องการ พบว่า กลุ่มมีจุดแข็งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสร้างรายได้ แต่ยังขาดเอกลักษณ์ทางการตลาด ไม่มีโลโก้ ต้นทุนบรรจุภัณฑ์สูง ขาดสินค้าใหม่และแรงงานฝีมือ กลุ่มจึงมีความต้องการพัฒนาแบรนด์และโลโก้ พัฒนาสินค้า ลดต้นทุน ขยายตลาด พัฒนาสมาชิก และดึงดูดคนรุ่นใหม่ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาและพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน

2) รูปแบบและกระบวนการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ พบว่า รูปแบบเน้นการบริหารจัดการที่มีโครงสร้างชัดเจน การผลิตด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น การขยายตลาดออนไลน์ และการบริหารบัญชีอย่างมีระบบ โดยประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 ในการเสริมสร้างศักยภาพทางธุรกิจ ส่วนกระบวนการแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดการทั่วไป สร้างอัตลักษณ์แบรนด์และโลโก้ (2) การผลิต/แรงงาน พัฒนาทักษะแรงงานและเครือข่าย (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ออกแบบกระเป๋า

ใหม่และถุงผ้ารักษ์โลก (4) การตลาด ขยายตลาดออนไลน์และพัฒนาทักษะดิจิทัล (5) การเงิน จัดระบบบัญชีและวางแผนผลประโยชน์

3) ผลการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ พบว่า กลุ่มประสบความสำเร็จโดยสามารถสร้างรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือมียอดขายและกำไร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ด้านเศรษฐกิจ สร้างอาชีพและรายได้ให้สมาชิก ด้านสังคม ได้อนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านลายปักสลากย้อม และสร้างแบรนด์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน ด้านความยั่งยืน กลุ่มพัฒนาต่อเนื่องขยายตลาดออนไลน์ และบริหารจัดการอย่างมีระบบ

คำสำคัญ : : รูปแบบ**,** การพัฒนาศักยภาพธุรกิจ**,** กลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า

Abstract

This article aims to: 1) Study the context, problems, and needs related to business potential development. 2) Study the model and process of business potential development. 3) Evaluate the performance of the business potential development operations of the Pratu Pa Salak Yom Embroidery Fabric Group, Pratu Pa Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province. A mixed-methods research approach was employed, combining qualitative and action research. Data were collected through interviews with 16 individuals/images and development activities involving 40 target group members. The tools used included interview forms and evaluation forms, and the data were analyzed using content analysis.

The research results revealed that:

1) The context, problems, and needs showed that The group's strength lies in its local wisdom, which is capable of generating income. However, it lacks a clear market identity, does not have a logo, faces high packaging costs, lacks new products, and lacks skilled labor. As a result, the group needs to develop branding and a logo, improve products, reduce costs, expand markets, develop personnel, and attract the younger generation in order to preserve local wisdom and achieve sustainable business development.

2) The model and process of business development show that The model emphasizes management with a clear structure. Manufacturing with innovation and technology Branding and packaging that reflects local culture Expansion of the online market and systematic account management by applying the principles of Ditthadhamma-kathā (benefits in the present life), the Four Sangahavatthu (principles for social integration), and the Four Iddhipāda (paths to success). In order to enhance business potential, the process is divided into 5 areas: (1) General management; Create brand identity and logo, (2)

Production/labor, develop labor skills and network, (3) Product and packaging development, design new bags, etc.

3) The results of the development of business potential showed that the group was successful by being able to generate revenue according to the specified criteria, namely sales and profits of not less than 50% after participating in the activity. Economic: Creating jobs and income for members. Social: Preserved and passed on local wisdom through the Salak Yom embroidery patterns, and built a brand that reflects the community identity. Sustainability: Continued development, online market expansion, and systematic management

Keywords: Model, Business Potential Development, Pratu Pa Embroidered Fabric Group.

บทนำ

ประเทศไทยดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 โดยเน้นการกระจายรายได้และพัฒนาชนบท ต่อมาแผนฉบับที่ 2 และ 8 ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับปัญหาสังคม เน้นการแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาภูมิภาค ส่วนแผนฉบับที่ 9 ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เพื่อให้ทุกภาค ส่วนสร้างภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 9) โครงการพัฒนาสังคมของประเทศไทยจึงมุ่งเน้นให้ชุมชนพัฒนาตนเองเหมือนกับนานาชาติ ที่มุ่งเน้นสร้างชุมชนให้เกิดสัมมาชีพในสังคมไทยโดยมีโครงการต้นแบบ หลายๆ โครงการ เช่น บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และที่สำคัญคือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น (สำนักงานเลขาคณะรัฐมนตรี, 2547: 13-15)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 เป็นเวลา 4 ปี แต่เศรษฐกิจฐานรากในประเทศไทยยังคงไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น ยังพบความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนเกิดขึ้นอยู่มาก นอกจากนี้ ยังพบปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของไทยเพิ่มขึ้น ก็จะยิ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม (สุพิชชา โชติกำจร, 2565: 210) ดังนั้น การพัฒนาควรมุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ แก้ปัญหาความยากจน และเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ชุมชนจึงสามารถพึ่งพาตนเองและมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกชุมชนและเครือข่ายองค์กรในด้านประสบการณ์ การเงิน และการประสานงาน (พิภพ อุดร วิทยา ด่านธำรงกูล และดวงใจ หล่อธนวณิชย์, 2561: 11-13)

กลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อตั้งโดยการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้เกษตรกร โดยใช้อัตลักษณ์ “ต้นสลากย้อม” ถอดแบบลวดลายลงบนผลิตภัณฑ์ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า และย่าม ปัจจุบันมีกว่า 8 ผลิตภัณฑ์วางจำหน่าย แม้กลุ่มจะดำเนินงานต่อเนื่อง แต่ยังเผชิญปัญหาในหลายด้าน คือ 1) การบริหารจัดการทั่วไป กลุ่มยังขาดระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ขาดการวางเป้าหมายทางธุรกิจที่ชัดเจน 2) การผลิตและแรงงาน กำลังการผลิตไม่เพียงพอ ขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะฝีมือ และการใช้ทรัพยากรหรือเทคโนโลยียังไม่มีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย 4) การตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่จำกัด ทำให้การเข้าถึงลูกค้ายังไม่กว้างขวางเพียงพอ และ 5) การจัดทำบัญชีและการเงินของกลุ่มยังไม่มีความชัดเจน จึงเป็นเหตุให้กลุ่มยังขาดความเข้มแข็ง รายได้ไม่มากพอต่อการดำรงชีพและไม่ทั่วถึงต่อจำนวนสมาชิก(กลุ่มผ้าปักสลากย้อม, 2567: ออนไลน์) ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจจึงเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้กลุ่มผ้าปักสลากย้อมมีความเข้มแข็ง มีรายได้ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ และจะสามารถพึ่งพาตนเองได้

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท ปัญหา ความต้องการ และกระบวนการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ รวมถึงประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้อย่างยั่งยืน พัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาบริบทปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

3) เพื่อประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และกลุ่มเป้าหมาย

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีการเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในด้านที่ตรงกับการศึกษาวิจัยนี้ รวม 16 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ 1 รูป ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่ 2 คน นักวิชาการด้านเทคโนโลยีการผลิต ด้านการตลาด และด้านพัฒนาสังคม 3 คน ผู้นำกลุ่มอาชีพ 1 คน และกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า 9 คน

2) กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการให้เข้าไปพัฒนา คือ กลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ในบ้านล่ามช้าง ต.ประตูป่า อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน จำนวน 40 คน ที่มีเป้าหมายในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้แก่ตนเอง โดยมีขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้

1) จัดประชุมกลุ่ม วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุนและผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน พร้อมศึกษาความจำเป็นด้านเครื่องจักร เทคโนโลยี และเครือข่ายสนับสนุน

2) การอบรมภาคทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ ถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการทั่วไป (2) การผลิต/แรงงาน (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และออกแบบบรรจุภัณฑ์ (4) การตลาดและช่องทางจำหน่าย (5) การจัดทำบัญชีและการเงิน รวมถึงส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักธรรม 3 หลัก ได้แก่ อิทธิบาท 4, ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ และสังคหวัตถุ 4 เพื่อเกื้อหนุนการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน

3) การลงมือปฏิบัติจริง สมาชิกนำความรู้ไปปฏิบัติจริง ผสานหลักธรรม พัฒนาแรงจูงใจ การวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน สู่เศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการสร้างอาชีพและพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มอาชีพ โดยมีรายละเอียดของข้อคำถามคือ 1) นโยบายส่งเสริมกลุ่มอาชีพ กระบวนการพัฒนาธุรกิจ และการประเมินความสำเร็จ 2) การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4, ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์, สังคหวัตถุ 4 กับการพัฒนาธุรกิจ และ3) บริบท ปัญหา ความต้องการ และแนวทางพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า

2) แบบประเมินผล มุ่งวัดความสำเร็จของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่าใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) เชิงปริมาณ คือยอดขายและกำไรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 หลังเข้าร่วมกิจกรรม และ 2) เชิงคุณภาพ ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคมและชุมชน และความยั่งยืน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์และประเมินผลร่างเครื่องมือสัมภาษณ์และประเมินผลเป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูล

2) นำเสนอเครื่องมือให้ประธานและกรรมการตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่า IOC ซึ่งได้ค่า 0.8 ขึ้นไป ทุกข้อ จึงเหมาะสมสำหรับการวิจัย

3) นำเสนอเครื่องมือให้คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยขอใบรับรองจริยธรรมตามหลักจริยธรรมสากลและข้อบังคับในประเทศ

4) ปรับปรุงตามคำแนะนำและได้รับใบจริยธรรมการวิจัย (หมายเลข ว.764/2567) ก่อนนำเครื่องมือไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลสัมภาษณ์ โดยให้ผู้รู้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้อง เพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผ่านการให้ข้อคิดเห็นหรือทักท้วง ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบจะถูกตีความและนำเสนอเชิงพรรณนา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนของผลการอบรมจากการสังเกต และการร่วมปฏิบัติการ รวมถึงวิเคราะห์จากผลการประเมินผลความสำเร็จและศักยภาพทางธุรกิจตามเกณฑ์การแบ่งระดับความสำเร็จของโครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น จากนั้นทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการเขียนเชิงพรรณนาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และประเมินผลจากรายได้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจ และพิจารณาความคุ้มทุน ร้อยละของกำไร โดยกำหนดระยะเวลาในการประเมิน 3 เดือน หลังจากการนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายสู่ตลาด

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 บริบท ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่าประสบปัญหาขาดเอกลักษณ์ทางการตลาด ต้นทุนบรรจุภัณฑ์สูง ขาดนวัตกรรม สินค้าไม่น่าสนใจ ช่องทางจำหน่ายมีจำกัด และขาดแรงงานฝีมือ กลุ่มจึงต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างแบรนด์ของตนเอง ลดต้นทุน พัฒนาสินค้าใหม่ ขยายตลาด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพื่อความยั่งยืนของกลุ่มโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ซึ่งจากการวิเคราะห์ SWOT ชี้ว่ากลุ่มมีจุดแข็งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่จุดอ่อนคือขาดเอกลักษณ์ทางการตลาดและต้นทุนสูง มีโอกาสจากนโยบายรัฐและตลาดออนไลน์ ส่วนภัยคุกคามคือการแข่งขันและนโยบายที่ไม่แน่นอน แนวทางพัฒนาคือสร้างแบรนด์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ลดต้นทุน ขยายตลาด สร้างเครือข่าย และพัฒนาทักษะคนรุ่นใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 รูปแบบและกระบวนการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพธุรกิจดำเนินทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นการแก้ไขปัญหาเชิงรูปธรรม โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ และหลักสังคหวัตถุ 4 ในการเกื้อหนุนให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

รูปแบบและกระบวนการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมที่ใช้ คือ

1) ด้านบริหารจัดการทั่วไป ใช้รูปแบบ คือ การสร้างอัตลักษณ์แบรนด์ ใช้โลโก้ใช้ติดบนถุงกระดาษและกล่องบรรจุภัณฑ์ ประยุกต์หลักใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ กับการบริหารจัดการ และบทบาทผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ รู้จักวางแผน แก้ไขปัญหา ใช้คนเป็น โดยกระบวนการที่ใช้ คือ (1) วิเคราะห์

ปัญหา พบว่า แบรนด์ขาดอัตลักษณ์ ไม่มีโลโก้ที่ชัดเจน (2) ประชุมหารือร่วมกับกลุ่ม กำหนดแนวคิดออกแบบโลโก้ (3) ออกแบบโลโก้ใช้ต้นสลากย้อมและชื่อท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบ (4) นำโลโก้ไปใช้ผลิตเป็นสติกเกอร์ติดบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างการจดจำ และ(5) ส่งเสริมการใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์กับหลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารจัดการและพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) ด้านการผลิต/แรงงาน ใช้รูปแบบ คือ การพัฒนาทักษะและศักยภาพของสมาชิก สร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่นๆ รับสมัครสมาชิกใหม่ ใช้หลักธรรมในการพัฒนากลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท 4 โดยกระบวนการที่ใช้ คือ (1) วิเคราะห์ปัญหา พบปัญหาขาดแรงงานฝีมือ คนรุ่นใหม่ไม่เข้าสู่ระบบ (2) วางแผนพัฒนาโดยการจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ และสร้างแรงจูงใจคนรุ่นใหม่ (3) รับการอบรมถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการปักและออกแบบลวดลาย (4) การสร้างเครือข่าย โดยส่งสมาชิกเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานภาครัฐเพื่อช่วยถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มอื่น และสร้างความร่วมมือกับกลุ่มอื่น (5) ประชาสัมพันธ์และรับสมาชิก ผ่านกิจกรรม Workshop และการประกาศเสียงตามสาย

3) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใช้รูปแบบ คือ วิเคราะห์ปัญหาเดิมของกลุ่ม คือ ผลิตภัณฑ์ไม่ตอบโจทย์ผู้บริโภครุ่นใหม่ รูปแบบล้าสมัย ขาดการสื่อเอกลักษณ์ “สลากย้อม” และใช้แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทุกช่วงวัย มีเอกลักษณ์เฉพาะ (ปักลาย 9 ลายสลากย้อม) ทันสมัย และมีคุณภาพ ราคาจับต้องได้ ส่วนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ใช้รูปแบบโดยวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งพบต้นทุนบรรจุภัณฑ์สูง เป็นอุปสรรคในการทำกำไร โดยมีแนวทางการแก้ไข คือ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่มีต้นทุนลดลง และออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ใช้วัสดุใหม่เป็นถุงผ้าดิบ ลดต้นทุนได้ 15 บาท/ใบ ออกแบบสกรีนบนถุงผ้าด้วยการสร้างคำคม “สลากย้อม ทานบารมี มั่งมี ศรีสุข” กระบวนการที่ใช้ (1)Empathize (เข้าใจผู้บริโภค) จากการสัมภาษณ์/สังเกตการใช้งานจริง วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เข้าใจความต้องการลูกค้าและปัญหาต้นทุน (2) Define (นิยามปัญหา) พบว่า สินค้าเดิมขนาดเล็ก ใช้งานจำกัด ขาดความหลากหลายและความสวยงามทันสมัย บรรจุภัณฑ์มีต้นทุนสูง (3) Ideate (ระดมความคิด) พบแนวทางที่ 1 คือ พัฒนาสินค้าเดิม “ปิ๊กแป๊ก” เพิ่มลายปัก แนวทางที่ 2 ออกแบบใหม่ทั้งหมด (ครอสบอดี้, สะพายไหล่) ระดมไอเดียออกแบบและหาแหล่งผลิตใหม่ (4) Prototype (สร้างต้นแบบ) โดยเลือกใช้ผ้าฝ้ายย้อมคราม ทดลองวัสดุสายกระเป๋า (หนังเทียม vs ผ้า) ใช้แอป GoodNotes สเก็ตแบบ แบ่งเป็น 3 แบบ คือกระเป๋า “ปิ๊กแป๊ก” ใส่ลายปัก เพิ่มคุณค่ากระเป๋าแบบครอสบอดี้สายยาว ดีไซน์ทันสมัย ความจุมาก และกระเป๋าสะพายไหล่สายสั้น ใบใหญ่ บรรจุสิ่งของในปริมาณที่มาก ใช้งานง่ายสร้างตัวอย่างถุงผ้าแบบใหม่พร้อมสกรีน (5) Test (ทดลองตลาด) กระเป๋า “ปิ๊กแป๊ก” ได้ออเดอร์ 400 ชิ้น ครอสบอดี้นิยมในวัยรุ่น/วัยทำงาน สะพายไหล่สายสั้น ได้รับความนิยมในผู้สูงอายุและนักท่องเที่ยว และทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายและรับฟังความคิดเห็น

4) ด้านการตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย ใช้รูปแบบ คือ วิเคราะห์ปัญหา พบมีช่องทางจำหน่ายจำกัด ตั้งเป้าหมายขยายตลาดสู่ช่องทางออนไลน์ เพิ่มทักษะการตลาดดิจิทัล และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการตลาด คือ ฉันทะ: มีความพอใจและตั้งใจจริงในการปรับตัวเข้าสู่ตลาดดิจิทัล, วิริยะ: ฝึกฝน ทดลองขายจริงใน TikTok แสดงถึงความเพียร, จิต

ตะ: มุ่งมั่นเรียนรู้สิ่งใหม่ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง, วิมังสา: พิจารณาเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม วิเคราะห์ช่องทางใหม่ก่อนลงมือ กระบวนการที่ใช้คือ เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมของภาครัฐ โดยเข้าอบรมโครงการพัฒนาพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสู่ยุค 4.0 อบรมกลยุทธ์ Digital Marketing ฝึกการถ่ายภาพสินค้าอย่างมืออาชีพ ทดลองขายสินค้าบน TikTok และการเรียนรู้เทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์

5) ด้านบัญชีและการเงิน ใช้รูปแบบ คือ การจดบันทึกรายรับรายจ่ายอย่างละเอียด สร้างความโปร่งใสตรวจสอบได้ รายงานผลประกอบการทุกไตรมาสและสิ้นปี มีการจัดสรรผลประโยชน์โดยแบ่งผลกำไรหลังหักต้นทุนออกเป็น 4 ส่วน: กองกลาง 40%, สวัสดิการสมาชิก 15%, เงินปันผลสมาชิก 20%, คณะกรรมการดำเนินงาน 25% และใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในการวางแผนระยะยาว เสริมความโปร่งใส เท่าเทียม และสร้างแรงจูงใจแก่สมาชิก ส่วนกระบวนการที่ใช้ คือ (1) การจัดเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างโปร่งใส (2) การจัดสรรผลประโยชน์ แบ่งผลกำไรตามสัดส่วน (3) การวางแผนทางการเงิน จากการสะสมเงินเข้ากองกลางเพื่ออนาคต (4) การสร้างแรงจูงใจผ่านการจ่ายสวัสดิการและเงินปันผล และ(5) การรายงานผล แจ้งผลประกอบการต่อสมาชิก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า

1) การประเมินผลเชิงปริมาณ ประเมินจากกลุ่มอาชีพมีรายได้จากยอดขายและกำไร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 โดยวัดผลระหว่างก่อนการพัฒนา 3 เดือน (ก.ค.-ก.ย.67) และหลังการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ 3 เดือน (ต.ค.-ธ.ค.67) ผลการประเมินพบว่า สามารถสร้างรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือมียอดขายและกำไร ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 จากการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาสินค้าใหม่

2) การประเมินผลเชิงคุณภาพ (1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มสร้างรายได้ ลดต้นทุน และบริหารการเงินโปร่งใส ทำให้ธุรกิจเติบโตมั่นคง (2) ด้านสังคมและชุมชน มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ่ายทอดความรู้ สร้างแบรนด์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ ยกระดับภาพลักษณ์ชุมชน (3) ด้านความยั่งยืน เกิดจากการ บูรณาการกลยุทธ์การผลิต การตลาด และการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3) การประเมินผลการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจตามรูปแบบ List Model พบว่า 1) การเรียนรู้ (Learning) คือกลุ่มเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ ผสานหลักพุทธธรรม 2) นวัตกรรมชุมชน (Innovation) คือ การนำความรู้ไปสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบโจทย์ตลาดและชุมชน 3) การปฏิบัติการเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Action) คือสร้างธุรกิจที่ยั่งยืนทั้งสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญา และ 4) การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ (Transformation) คือพร้อมส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีจริยธรรมและสร้างความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 บริบทปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่าประสบปัญหาหลัก คือ ขาดเอกลักษณ์ทางการตลาด บรรจุภัณฑ์มีต้นทุนสูง ขาดนวัตกรรมสินค้าใหม่ และช่องทางการตลาดจำกัด รวมถึงขาดแรงงานฝีมือและผู้สืบทอด ทำให้ขาดศักยภาพในการแข่งขันและไม่ยั่งยืน กลุ่มจึงมีความต้องการสร้างแบรนด์ พัฒนาสินค้าและช่องทางจำหน่าย พร้อมเสริมศักยภาพสมาชิกและดึงเยาวชนเข้าร่วม ทั้งนี้เพราะกลุ่มตระหนักถึงความสำคัญของการปรับตัวให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญกับความเป็นเอกลักษณ์ ความทันสมัย และการเข้าถึงที่สะดวก โดยเฉพาะในช่องทางออนไลน์ อีกทั้งการพัฒนาแบรนด์และบรรจุภัณฑ์จะช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้า ส่วนการเสริมทักษะและการดึงเยาวชนเข้ามาร่วม จะช่วยสืบสานภูมิปัญญาและเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พรรณิภา ซาวคำและคณะ** (2561) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้ตอบโจทย์ตลาดและมีอัตลักษณ์ชัดเจน รวมถึงงานวิจัยของ**ดวงใจ ชัยสงคราม** (2561) ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการตลาดและผลิตภัณฑ์ โดยเน้นสร้างเอกลักษณ์ ลดต้นทุนบรรจุภัณฑ์ และขยายช่องทางจำหน่าย เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและความยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**จิตพนธ์ ชุมเกตุ** (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมุ่งเพิ่มมูลค่าด้วยการออกแบบที่สะท้อนเอกลักษณ์ชุมชน ร่วมมือเรียนรู้และจัดการแบบมีส่วนร่วม ใช้ภูมิปัญญาเป็นแกนกลาง ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่า มาตรฐาน และสร้างรายได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 รูปแบบและกระบวนการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า กิจกรรมพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่าครอบคลุมภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ภาคทฤษฎีเน้นอบรมความรู้ธุรกิจ 5 ด้านและหลักธรรมส่งเสริมความสำเร็จ ส่วนภาคปฏิบัติใช้ SWOT วิเคราะห์ วางแผนแก้ปัญหา สร้างแบรนด์ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ลดต้นทุน และขยายตลาดออนไลน์ พร้อมฝึกทักษะสมาชิก ผลลัพธ์คือแบรนด์ชัดเจน ผลิตภัณฑ์ตอบโจทย์ ตลาดขยาย และรายได้เพิ่มขึ้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการพัฒนาถูกออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่ม เน้นการมีส่วนร่วม ใช้ทั้งความรู้ทางธุรกิจและหลักธรรมทางพุทธศาสนา จึงช่วยเสริมสร้างทักษะ แรงจูงใจ และความร่วมมือ ทำให้กลุ่มพัฒนาศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ**วุฒิชัย สายบุญจวง, และสมทรง บรรจงธิติทานต์** (2564) พบว่า การพัฒนากลุ่มดำเนินผ่านการมีส่วนร่วม การวางแผน และการขอขึ้นทะเบียน จนนำไปสู่การรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งและยอดขายที่เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกับได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ**มนสิชา อนุกูล** (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการจัดการส่งเสริมกลุ่มต้องครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการสร้างเอกลักษณ์ให้ผลิตภัณฑ์ พัฒนาช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย และเสริมทักษะสมาชิก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**โชติมา วงศ์วิทยานันท์** (2560) ที่พบว่าการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มต้องอาศัยการรวมกลุ่มอย่างเป็นระบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และช่องทางการจำหน่ายในพื้นที่ และขยายตลาดทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของกลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มประสบความสำเร็จทั้งด้านยอดขายและกำไรที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตั้งราคาที่เหมาะสม ในด้านคุณภาพ กลุ่มสามารถสร้างรายได้ ลดต้นทุน และขยายเครือข่ายเศรษฐกิจ พร้อมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและพัฒนาแบรนด์อย่างยั่งยืน มีระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส พึ่งพาตนเองได้ และขยายผลสู่ชุมชนอื่น ถือเป็นต้นแบบธุรกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพของกลุ่มมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง และมีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ทำให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริหารจัดการ และขยายตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ผกามาศ บุตรสาลี และคณะ** (2562) พบว่า ความสำเร็จของกลุ่มเกิดจากการบริหารแบบมีส่วนร่วม นำโดยผู้นำที่มีความรู้และเสียสละ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น พัฒนาผลิตภัณฑ์ และขยายตลาดออนไลน์ ควบคู่กับการบูรณาการด้านการผลิต การตลาด และการบริหาร จนนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**ดวงพร กิจอาทร, ศิริสรณ์เจริญ กมลลิ้มสกุล, และทวี วัชระเกียรติศักดิ์** (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนากลุ่มอาชีพเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วม การสนับสนุนจากท้องถิ่น และการดำเนินงานอย่างมีระบบ ทำให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองและขยายผลได้อย่างยั่งยืน และได้สอดคล้องงานวิจัยของ**กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย** (2560) ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์และการพัฒนารูปแบบสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของตลาด ช่วยยกระดับศักยภาพทางธุรกิจ

องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย ชื่อว่า “5BP-P-LIST Model”

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “5BP-P-LIST Model”

“5BP-P-LIST Model” อธิบายกระบวนการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจโดยใช้หลักธรรมสนับสนุนการทำงานในแต่ละด้าน เพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าทางกาย จิต ปัญญา และสังคมจนบรรลุเป้าหมาย

5BP: 5 Business Potential คือ การพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ 5 ด้าน 1) การบริหารจัดการทั่วไป 2) การผลิตและแรงงาน 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 4) การตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย และ5) บัญชีและการเงิน โดยใช้ List Model ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา

P: Principles คือ หลักธรรม 3 หลักที่ช่วยเกื้อหนุน ส่งเสริมให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

LIST Model คือ 1) การเรียนรู้ (Learning) 2) นวัตกรรมชุมชน (Innovation) 3) การปฏิบัติการเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Action) 4) การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ (Transformation)

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับ LIST Model สามารถช่วยเสริมสร้างศักยภาพทางธุรกิจ สร้างความยั่งยืน และส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยพบว่ากลุ่มผ้าปักสลากย้อมประตูป่าเผชิญปัญหาด้านอัตลักษณ์ การตลาด และแรงงาน จึงได้พัฒนาศักยภาพผ่านการอบรมทั้งด้านธุรกิจและหลักพุทธธรรม พร้อมประยุกต์ใช้ Design Thinking พัฒนาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ใหม่ ขยายช่องทางขายออนไลน์ และสร้างแบรนด์ที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้ยอดขายและกำไรเพิ่มขึ้นมากกว่า ร้อยละ 50 เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และเสริมความยั่งยืนแก่ชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่มีนวัตกรรม โดยให้ความรู้ด้าน Design Thinking และเทคโนโลยีการออกแบบ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาและขยายช่องทางการตลาดดิจิทัล โดยจัดตั้งโครงการอบรมการตลาดดิจิทัล และการขายออนไลน์อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) กลุ่มอาชีพควรสร้างอัตลักษณ์และแบรนด์สินค้าผ่ายกิจกรรมเวิร์กช็อป (Workshop) ออกแบบโลโก้และแบรนด์สินค้า โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ/การตลาด ร่วมกับสมาชิกกลุ่ม

2) กลุ่มอาชีพควรจัดอบรมการฝึกทักษะการปักลวดลายขั้นสูงและทักษะการผลิตสินค้าใหม่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการติดตามผลในระยะยาวเพื่อประเมินความยั่งยืนของการพัฒนา

2) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มอาชีพอื่นที่มีลักษณะการดำเนินงานใกล้เคียงกันเพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจในบริบทที่หลากหลาย

References

กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*, 10(1), 1.

จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *รายงานวิจัย.* คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จังหวัดลำพูน. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2566 - 2570* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.lamphun.go.th/uploads/19/2021-11/76a688aee292f7 d0 c2ae6b0 fe4 df3f97.pdf [27 กันยายน 2565].

โชติมา วงศ์วิทยานันท์. (2560). แนวทางการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มอาชีพ กรณีศึกษากลุ่มน้ำพริกคลองสะพานช้าง หมู่ที่ 3 ตำบลปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4* (หน้า 658). สถาบันวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ดวงใจ ชัยสงคราม. (2561). แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นผู้ประกอบการ OTOP กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปปลาบ้านคลองสอง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. *ภาคนิพนธ์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดวงพร กิจอาทร, ศิริสรณ์เจริญ กมลลิ้มสกุล และทวี วัชระเกียรติศักดิ์. (2560). การพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 6(2), 74–75.

พรรณิภา ซาวคำ และคณะ. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเข้าสู่ตลาดธุรกิจโรงแรมจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(1): 167-168.

พิภพ อุดร, วิทยา ด่านธำรงกูล, และดวงใจ หล่อธนวณิชย์. (2561). *คู่มือปฏิบัติการเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางธรรมศาสตร์โมเดล*. กรุงเทพมหานคร: หจก.เรือนแก้วการพิมพ์.

ผกามาศ บุตรสาลี, และคณะ. (2562). แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 11*(2): 63-77.

มนสิชา อนุกูล. (2565). แนวทางการจัดการส่งเสริมกลุ่มอาชีพชุมชน ตำบลบางขะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 24(1), 137.

สมบัติ บุญคำเยือง. (2560). การปฏิรูประบบเศรษฐกิจและสังคมชนบทของประเทศจีนในทศวรรษ 1980. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 10(3): 217.

สภาเกษตรกรจังหวัดลำพูน. (2566). *รวมปัญหาและความต้องการด้านการเกษตรในตำบลประตูป่า ปี 2566* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=EoTNyS7lqhg. [4 กันยายน 2566].

สำนักงานเลขาคณะรัฐมนตรี. (2547). *ผลการดำเนินการที่สำคัญตามนโยบายรัฐบาล ปีที่ 2 รัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร (26 กุมภาพันธ์ 2545 - 2546)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาคณะรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *ประกาศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเทศบาลตำบลประตูป่า. (2566). *ข้อมูลพื้นฐาน* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.pratupa.go.th/showfix.php?lnk=land.php [12 กุมภาพันธ์ 2566].

สุพิชชา โชติกำจร. (2565). การศึกษาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 16(2): 210.

วุฒิชัย สายบุญจวง และสมทรง บรรจงธิติทานต์. (2564). การพัฒนากลุ่มอาชีพแบบมีส่วนร่วมสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. *Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn*, 16(2): 91–104.

การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

Participation of teachers and educational personnel in the development of internal quality assurance plans in educational institutions

ธิดารัตน์ ปัญญาปลูก Thidarat Panyaplook
พรนิภา จันทร์น้อย Pornnipa Channoi
ณรงค์ อภัยใจ Narong Apaijai
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
Faculty of Education, The Far Eastern University
whaw404@gmail.com

Received 2025/06/11 *Revised* 2025/06/25 *Accepted* 2025/07/04

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 2) จัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3)ประเมินประสิทธิผลของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารและครูในโรงเรียนบ้านเมืองนะ จำนวน 31 คน ปีการศึกษา 2567 2) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) แบบประเมินคุณภาพของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรในสถานศึกษา 3) แบบประเมินประสิทธิผลของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านเมืองนะ ด้านกระบวนการประกันคุณภาพด้านความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือและวิธีการงานประกันคุณภาพ ด้านปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

2) แผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ใน การมีส่วนร่วม การกำกับ ติดตาม และประเมินผล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและกลไกสู่ความสำเร็จ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

3) การประเมินประสิทธิผลของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.

Abstract

This research had the following objectives: 1) to study and analyze the components of internal quality assurance in educational institutions that teachers and educational personnel should participate in implementing, 2) to develop a plan promoting the participation of teachers and educational personnel in internal quality assurance in educational institutions, and 3) to experiment with and evaluate the effectiveness of the participation promotion plan in internal quality assurance in educational institutions. The population in this study consisted of: 1) 31 administrators and teachers at Ban Muang Na School in the academic year 2024, and 2) 9 experts. The research instruments included: 1) a questionnaire on participation in internal quality assurance in educational institutions, 2) a quality assessment form for the plan promoting personnel participation in internal quality assurance implementation in educational institutions, and 3) an effectiveness assessment form for the plan promoting participation in internal quality assurance in educational institutions.

The research results revealed that:

1) The participation of teachers and educational personnel in developing internal quality assurance plans at Ban Muang Na School regarding the quality assurance process, understanding of tools and methods for quality assurance work, and problems and obstacles to participation was at a high level.

2) The plan promoting teacher and educational personnel participation in internal quality assurance in educational institutions consisted of 8 components: rationale, objectives, goals, operational plan, roles in participation, supervision, monitoring and evaluation, expected benefits and mechanisms for success, and feasibility of implementation. Overall, the quality was at a high level.

3) The experimentation and effectiveness evaluation of the plan promoting participation in internal quality assurance in educational institutions showed overall effectiveness at a high level.

Keywords: Participation , Internal Quality Assurance in Educational Institutions.

บทนำ

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศ โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ทำให้การศึกษากลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันระดับโลก ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพและทักษะของบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งหวังให้บุคคลมีชีวิตที่ดี มีคุณธรรม และช่วยให้ประเทศก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ซึ่งถืออีกหนึ่งเป็นภาระกิจสำคัญของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการตามระบบและวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ตามนโยบาย แบบแผน หรือแนวทางอื่น ๆ ตามบริบทของสถานศึกษาให้เหมาะสม ฉะนั้นสถานศึกษาทุกแห่งจึงมีการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นฟันเฟืองสำคัญในการเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายในหลักสูตรสถานศึกษากำหนด ระบบการประกันคุณภาพมีความสำคัญต่อสถานศึกษาที่ต้องกำหนดแนวทาง นโยบาย และยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการศึกษาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบครบวงจร ทั้งด้านการบริหารจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนการสอน การส่งเสริมพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียน โดยการประกันคุณภาพภายในเป็นงานที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ มีระบบแนวทางวิธีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสรุปผลเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อการพัฒนา (จำรัส นองมาก, 2544) ฉะนั้นระบบกันประกันคุณภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ที่จะเป็นกุญแจไขไปสู่ประตูของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐาน ทั้งนี้ การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาต้องเน้นการมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำของผู้บริหาร ครู และบุคลากร โดยเฉพาะครูซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนสำคัญ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบ และความผูกพันในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมถึงการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ และให้การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน

โรงเรียนบ้านเมืองนะ ตั้งอยู่เลขที่ 292 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีบริบทเป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเป็นสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษตามประกาศคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาเพื่อให้เกิดการถอดบทเรียนอย่างเป็นระบบ แต่ทว่าด้วยบริบทในสภาพจริงนั้นมีเปลี่ยนแปลงโครงสร้างบุคลากรอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มิได้มี

ภูมิลำเนาอยู่ในเขตใกล้เคียงกับที่ตั้งของสถานศึกษา ทำให้เกิดการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาค่อนข้างบ่อย จึงมีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ขาดความต่อเนื่องในบางมิติ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของบุคลากร ทั้งนี้ในปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านเมืองนะ ได้มีการดำเนินการสรุปผลการดำเนินงานของจากแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองนะในด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรมีค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดขั้นตอนและวิธีการ แล้วมอบหมายให้คณะครูปฏิบัติตามแผน ทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความไม่เข้าใจและความสับสนในหลักการปฏิบัติ บุคลากรบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจและยังไม่เห็นความสำคัญ ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาบางตัวชี้วัดไม่บรรลุตามเป้าหมาย

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำแผนการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองนะ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกระบวนการในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้เกิดความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผนในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2) เพื่อจัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3) เพื่อประเมินประสิทธิผลของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีส่วนร่วม ผู้ศึกษามีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านเมืองนะ จำนวน 31 คน ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 และ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้การวิจัยแบบผสมผสาน โดยแบ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการ โดยอ้างอิงจาก 3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ 1) แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ตอน 2) แบบประเมินคุณภาพของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วม การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าน้ำหนัก 5 ระดับ จำนวน 66 ข้อ 3) แบบประเมินประสิทธิผลของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 6 ตอน ซึ่งมีการพัฒนาเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพอย่างเป็นระบบ

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก โดยประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ระดับการมีส่วนร่วม ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ และข้อเสนอแนะ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากนั้นจึงนำไปเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามปลายเปิดและความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนาแผนการดำเนินงาน ข้อมูลถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีพรรณนาและการสรุปเนื้อหา

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ศึกษาได้จัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบประเมินคุณภาพและแบบประเมินประสิทธิผลของแผน ซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ ของการดำเนินงาน เครื่องมือเหล่านี้ได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

ผู้ศึกษาได้ออกแบบและสร้างเครื่องมือสำหรับการตรวจสอบการวิจัยอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้พัฒนาการดำเนินงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการคำนวณหาค่าร้อยละ

2) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์

3) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนา

ผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 องค์ประกอบของงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร

ทางการศึกษาในการจัดทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านเมืองนะ ด้านกระบวนการประกันคุณภาพ ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือและวิธีการงานประกันคุณภาพ ด้านปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 จัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า การจัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) แผนการดำเนินงาน 5) บทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม 6) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล 7) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและกลไกสู่ความสำเร็จ และ 8) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้หากพิจารณาโดยละเอียด มี 2 องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักการและเหตุผล และด้านบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสององค์ประกอบ ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า การจัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์3) เป้าหมาย 4) แผนการดำเนินงาน 5) บทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม 6) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล 7) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและกลไกสู่ความสำเร็จ และ 8) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้หากพิจารณาโดยละเอียด มี 2 องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักการและเหตุผล และด้านบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสององค์ประกอบ ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ผู้ศึกษาได้จำแนกประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า

ด้านกระบวนการประกันคุณภาพ โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองนะ มีการดำเนินงานตามขั้นตอนตามแนวคิดการพัฒนาคุณภาพวงจร PDCA ดังที่ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2555) ได้กล่าวถึงแนวคิดกับการพัฒนา

คุณภาพว่าวงจร PDCA เป็นแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการทำงานที่มีความคงเส้นคงวาและสามารถทำนายได้ เมื่อใช้หลักการดังกล่าวในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องแล้วจะส่งผลให้งานที่กระทำอยู่นั้นมีคุณภาพตลอดไป อีกทั้งการมีส่วนร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ จีราภา เพชรสงคราม (2554) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลเข่ามามีสวนเกี่ยวของในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรรมอันเป็นประโยชนขององคกรและหน่วยงานที่เกี่ยวของ

ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพ โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรในสถานศึกษา ในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพภายในของบุคลากรในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างความเข้าใจผ่านการประชุม เพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพ โดยผู้บริหารเห็นถึงสำคัญในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจของบุคลากรทุกคนทั้งการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวคิด ตลอดจนความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือและวิธีการ อีกทั้งผู้บริหารยังได้มีการกำกับ ติดตาม ส่งเสริมสนับสนุน และให้คำปรึกษาแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพ ซึ่งบทบาทของผู้บริหารนี้เองอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพภายในของบุคลากรในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก จึงสอดคล้องกับที่ ประเสริฐ คำน้อย (2555) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน หมายถึง การทำหน้าที่ควบคุม การกำกับติดตาม หรือส่งเสริมสนับสนุนให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ โดยแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ประเมิน และผู้คาดการณ์ ผู้ห้ำปรึกษาและส่งเสริม สนับสนุน

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม พบปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรในสถานศึกษา อยู่ในระดับปากกลาง แต่หากพิจารณาโดยละเอียด ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบุคลากร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บริบทของโรงเรียนบ้านเมืองนะ มีปัจจัยด้านการย้ายของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่มิใช่บุคคลในพื้นที่ หรือมีภูมิลำเนาไกลจากสถานที่ตั้งของโรงเรียน จึงทำให้ต้องย้ายกลับไปปฏิบัติงานในภูมิลำเนาของตนเอง เป็นเหตุทำให้ขาดความต่อเนื่องของการดำเนินงาน และต้องเริ่มสร้างกระบวนการในการความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือและวิธีการให้กับบุคลากรใหม่อยู่เสมอ นอกจากนี้หากพิจารณาในรายละเอียดเชิงลึกของปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมด้านบุคลากร จะพบว่า องค์ประกอบด้านภาระงานสอนและ งานพิเศษมากเป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก จึงอนุมานได้ว่า หากบุคลากรมีปริมานภาระงานสอนและงานพิเศษมากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อการกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเนื่องจากอาจจะต้องดำเนินงานหลากหลายด้านในเวลาเดียวกัน

ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ พบว่า ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้และทักษะที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามากที่สุด มีความต้องการพัฒนาในรูปแบบการศึกษาดูงานสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ อริยวัตณ์ จันแดง (2555) ที่กล่าวถึงบทบาทของครูและบุคลากรในโรงเรียนที่มีต่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนว่าหมายถึง นักการวางแผนและนักปฏิบัติ เช่น ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองให้เกิดความตระหนักความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ซึ่งหากสถานศึกษาดำเนินการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า มีข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพ พบว่า มีข้อเสนอแนะสองประการ ประกอบด้วย การส่งเสริมการอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับงานประกันคุณภาพ และการกำหนดระบบตรวจสอบความก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ ส่วนข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า มีข้อเสนอแนะสองประการ ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลทางการศึกษา และการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อีกทั้งปรากฏข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีสามประการ ประกอบด้วย ประการแรก คือ ควรพัฒนาระบบที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีความรวดเร็วและเข้าใจง่าย ประการที่สอง คือ ควรมีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการใช้โปรแกรมและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงานประกันคุณภาพ และประการที่สาม คือ ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยแทนการใช้เอกสารกระดาษ เพื่อลดปริมาณงานเอกสาร ลดความสูญเสียของทรัพยากร นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่กล่าวว่า ควรมีการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีบทบาทในการดำเนินงาน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาเพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี อีกทั้งควรปรับปรุงกระบวนการสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผ่านการประชุมอย่างสม่ำเสมอหรือการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องตามที่แนวคิดบางประการของ มยุรี วรวรรณ (2563) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม แล้วสรุปแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาว่า 1) ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมบริหารตามโครงสร้างและบริบทโรงเรียน 2) ควรมีการระดมความคิดในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมโครงการตามแผนพัฒนาการศึกษา 4) ควรแต่งตั้งตั้งผู้เกี่ยวข้องประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา 5) ควรมีการแต่งตั้งผู้เกี่ยวข้องติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ 6) ควรมีการแต่งตั้งกรรมการเพื่อทำการรายงานผลการประเมินตนเองตามสถานศึกษากำหนด นอกจากนี้ยังสอดคล้องตามงานวิจัยของทิพย์ชนก มณีนวล (2564) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูใบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน

บ้านในเหมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ได้ดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์สภาพปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและร่วมกันวางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมของครูในการประกันคุณภาพภายในโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เน้นการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจรคุณภาพ และผลการประเมินการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในพบว่า โรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การวางแผนการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพ โดยกำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างมีระบบและผลการประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า แผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประกอบไปด้วย ที่ผู้ศึกษาจัดทำขึ้นประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) แผนการดำเนินงาน 5) บทบาทหน้าที่ใน การมีส่วนร่วม 6) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล 7) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และกลไกสู่ความสำเร็จ และ 8) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งหากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักการและเหตุผล และด้านบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่มุ่งเน้นหลักการและเหตุผลในเชิงนโยบาย เห็นได้จากผลการการตรวจสอบคุณภาพของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (ด้านหลักการและเหตุผล) ในตารางที่ 4.16 พบว่า องค์ประกอบในด้านหลักการและเหตุผลที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกฎกระทรวงการประกัน คุณภาพการศึกษา ซึ่งมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องตามแนวคิดของ เสนาะ ติเยาว์ (2561) ที่กล่าวว่า แผนที่มีประสิทธิภาพต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายขององค์กร รวมถึงมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ตลอดจนด้านบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับด้านหลักการและเหตุผล ดังข้อมูลในตารางที่ 4.20 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีส่วนร่วมในการหรือเกิดความเข้าใจตรงกันขับเคลื่อนงานประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษา อย่างเป็นระบบ สอดคล้องตาม ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ (2563) ที่ระบุว่า แผนควรได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องและมีการสื่อสารให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลการประเมินประสิทธิผลของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแผนที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาโดยละเอียด สามารถเรียงลำดับองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิผลจากมากที่สุด ไปหาองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 4.28 ได้ดังนี้ ลำดับแรกคือ ด้านการดำเนินงาน (Do) มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการวางแผน (Plan) มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการตรวจสอบและประเมินผล (Check) มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการปรับปรุงและพัฒนา (Act) ประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประเด็นน่าสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในด้านการดำเนินงาน (Do) ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ควรมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนจาก 3 ชาติพันธุ์ที่ ซึ่งสอดคล้องตามงานวิจัยของ ทิพย์ขนก มณีนวล (2564) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านในเหมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 แล้วพบว่า มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยการกำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมของครูในการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เน้นการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจรคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะในด้านการปรับปรุงและพัฒนา (Act) ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่น่าสนใจอีก 4 ประการ ได้แก่ 1) ควรจัดให้มีการประชุมสะท้อนผลการประเมินและวางแผนพัฒนาที่มีตัวแทนจากชุมชนทั้ง 3 ชาติพันธุ์เข้าร่วม 2) ควรส่งเสริมให้บุคลากรนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย 3) สร้างระบบการยกย่องชมเชยและให้รางวัลสำหรับบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 4) ควรมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานและความสำเร็จต่อชุมชนและสาธารณชนผ่านช่องทางที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งทั้ง 4 ประการที่กล่าวมาล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ที่อาจเป็นแนวทางที่จะช่วยสร้างประสิทธิภาพเพิ่มเติมในด้านการปรับปรุงและพัฒนา (Act) สอดคล้องตามงานวิจัยของ Heaiy (2012) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมการประกันคุณภาพการศึกษาและการวางแผนปรับปรุงของคณะกรรมการศึกษาแหงชาติรัฐอิลลินอยส์ แล้วพบว่า กิจกรรมที่สัมพันธกับโปรแกรมการประกันคุณภาพการศึกษาและการวางแผนปรับปรุงโรงเรียนช่วยให้เกิดการรู้คุณคาในประโยชนของการร่วมมือกันทำงานได้มากขึ้นและเพิ่มความเอาใจใส่ต่อลักษณะที่เป็นวงจรของการวางแผนการปรับปรุงโรงเรียน

องค์ความรู้

ภาพนี้แสดงแผนภาพการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองนะ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านเมืองนะ จังหวัดเชียงใหม่ ได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2567 โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทุกระดับเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ระบบการทำงานได้นำวงจรคุณภาพ PDCA มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : ธิดารัตน์ ปัญญาปลูก และคณะ, 2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาและข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานศึกษาควรมีการกำกับ ติดตาม ระบบการประกันคุณภาพภายใน หรือมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรมีการศึกษาหรือสอบถามแนวทางเกี่ยวกับขั้นตอนการทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ

2) การกำหนดกรอบในการจัดทำแผนต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและต้องมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาจัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาอื่น ๆ

2) ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงหรือแตกต่างจากโรงเรียนบ้านเมืองนะ เพิ่มเติมเพื่อที่จะได้มีแนวทางการจัดทำแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่หลากหลาย

References

จีราภา เพชรสงคราม. (2554). *การมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา* โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน. *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จำรัส นองมาก. (2544). *การปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ซันปริ้นติ้ง.

ทิพย์ชนก มณีนวล. (2564*). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านในเหมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 2*.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น

ประเสริฐ คำน้อย. (2555). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอพาน จังหวัด เชียงราย กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

มยุรี วรวรรณ. (2563). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียo มัธยมวัดหนองแขม.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2555). *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อริยวัตณ์ จันแดง. (2555). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

Buddhist Methods to Promote Community Strength in The Operations of The Si Song Rak Subdistrict Administrative Organization Mueang District Loei Province

อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม Aunyaporn Pangmaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย
Mahachulalongkorn Buddhist University, Loei Religious College
marryjane2323@gmail.com

Received 2025/06/23 *Revised* 2025/07/06 *Accepted* 2025/07/21

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2)เปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3)นำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักศีล 5 วิจัยแบบผสานวิธี มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 357 คน ใช้แบบสอบถามมีคาความเชื่อมั่นทั้งฉบับเทากับ 0.879 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบสมมติฐานค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้ ต่างกัน ความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย

3) พุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักศีล 5 พบว่า 1) งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ทำลายชีวิต มีจัดกิจกรรมในการปล่อยปลา 2) งดเว้นจากการลักทรัพย์ ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ มา

เป็นของตนมีการบริจาคสิ่งของให้กับคนยากไร้ 3) งดเว้นจากการประพฤติผิดทางเพศ สร้างความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว 4) งดเว้นจากการพูดโกหก มีกิจกรรมในการอบรมการใช้วาจาในการพูด 5)งดเว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา มีการจัดกิจกรรมอบรม การเข้าวัดฟังธรรม การประยุกตใช หลักศีล 5 จะชวยสร่างความเข้มแข็งของชุมชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

คำสำคัญ : ศีล 5, การดำเนินงาน, ความเข้มแข็งของชุมชน.

Abstract

This research aims to 1) Study the level of community strength in the operation of Sri Songrak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Loei Province. 2) Compare the community strength in the operation of Sri Songrak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Loei Province, classified by personal factors. 3) Present Buddhist methods to promote community strength in the operation of Sri Songrak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Loei Province, by applying the Five Precepts. The mixed-method research has a sample of 357 people. The questionnaire has a reliability of 0.879 for the whole questionnaire. The data are analyzed by finding the mean, standard deviation, and t-test. The hypothesis test is F value. The qualitative research uses in-depth interviews with 9 key informants. The data are analyzed by descriptive method..

The research results revealed that:

1) The strength of the community in the operation of Sri Songrak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Loei Province, overall, was at a high level.

2) The results of the comparison of the strength of the community in the operation of Sri Songrak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Loei Province, classified by personal factors, found that people with different genders, ages, education, and incomes had no statistically significant differences in the strength of the community in the operation of Sri Songrak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Loei Province at a level of 0.05. Therefore, the research hypothesis was rejected.

3) Buddhist methods promote the strength of the community in the operation of Sri Songrak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Loei Province by applying the principles of the 5 precepts, found that: 1) Abstain from killing animals, organizing activities to release fish; 2) Abstain from stealing, taking things that the owner

did not give as their own, donating things to the poor; 3） Abstain from sexual misconduct, creating love and warmth in the family; 4） Abstain from telling lies, organizing activities to train the use of speech; 5） Abstain from drinking alcohol and intoxicants, organizing training activities, going to the temple to listen to Dhamma. The application of the Five Precepts will help create community strength in the operation of Sri Song Rak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Loei Province.
Keywords: Five Precepts, Operation, Community Strength.

บทนำ

สังคมไทยปัจจุบันเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความสงบสุขแลคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น อาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว การทุจริตคอร์รัปชัน การขาดคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นจึงต้องเร่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณธรรม เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม ความพยายามสร้างชุมชนเข้มแข็งยังมีข้อจำกัด ดำเนินการแบบเร่งรีบ ไม่ต่อเนื่อง และมักเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ทำให้ไม่เกิดความเข้มแข็งอย่างแท้จริง(พลเดช ปิ่นประทีป, 2543:75)

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา“หมู่บ้านรักษาศีล 5 และศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของศีลธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมเพื่อส่งเสริมความสงบเรียบร้อย แนวทางแก้ไขปัญหาลดความรุนแรงในครอบครัวแก้ปัญหายาเสพติดและอุบัติเหตุจากการขาดสติ ลดการทำร้ายร่างกายและชีวิต (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,2557:1) เป็นนโยบายสำคัญของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นแนวทางที่มีเป้าหมายในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย การดำเนินโครงการดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาทางสังคมในระดับรากฐาน โดยเน้นให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการทำความดี ละเว้นความชั่ว และมีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิต อันจะนำไปสู่ความสงบสุขส่งผลให้โครงการสามารถขยายผลจากพื้นที่นำร่องไปสู่หลายภูมิภาคทั่วประเทศ เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทำให้หลักศีล 5 กลายเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความสามัคคีในชุมชน และทำให้ประชาชนมีจิตใจอ่อนโยน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไปในอนาคต เหตุผลที่ต้องศึกษาเรื่องนี้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม ผ่านหลักศีล 5 เพื่อให้เยาวชนและประชาชนตระหนักถึงผลของพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี เพื่อส่งเสริมบทบาทของท้องถิ่นในการพัฒนาสังคม อย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน วัด และรัฐ ในการแก้ปัญหา เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และสร้างสังคมแห่งสันติสุข

หลักการเหล่านี้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

โดยประยุกต์ตามหลักศีล 5 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความสำเร็จในการสร้างคุณธรรมในสังคม และแนวทางการพัฒนาต่อยอดให้โครงการสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมั่นคง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

2) เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3) เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักศีล 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“พุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย” การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (QualitativeResearch) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวนทั้งสิ้น 5,002 คน (อ้างอิงสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก(ออนไลน์)

2) กลุ่มตัวอย่าง(Sample)ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปของเทศบาลตำบลศรีสองรัก จำนวนทั้งหมด 357 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1 กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป
3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 รูป
3.3 กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 รูป
3.4 กลุ่มผู้นำท้องที่ จำนวน 1 รูป

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

1)เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และสร้างเครื่องมือเป็นแบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมา

วิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในแบบบันทึกเอกสาร (2) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผลเพื่อกำหนดโครงสร้าง ของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลยโดยนำข้อมูลมาสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามจำแนกตามตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 25 ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้น นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป (3) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ มาเป็นฐานในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ

2) เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

1) ขอหนังสือจากรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม ศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดย กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.51- 4.50 หมายถึง อยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง อยู่ระดับมากที่สุด

2) สถิติอนุมาน ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่าจะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป

3) สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างใช้กับข้อมูลอื่นๆ ได้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวม

ข้อ	ความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย	ระดับการปฏิบัติ		
		$\overline{X}$	S.D.	การแปรผล
1.	การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.64	0.31	มาก
2.	ความร่วมมือภายในชุมชน	4.50	0.29	มาก
3.	ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน	4.62	0.23	มาก
4.	ภาวะผู้นำชุมชน	4.62	0.34	มาก
	โดยรวม	**4.60**	**0.14**	**มาก**

จากตารางพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบวาอยู่ในระดับมากทุกข่อ เรียงจากคาเฉลี่ย มากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข่อที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชน รองลงมา ข่อที่ 4 ภาวะผู้นำชุมชน ขอที่ 3 ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ขอที่ 2 ความร่วมมือภายในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า โดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ดังนี้

ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มี การศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มี รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 นำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักศีล 5 พบว่า 1) งดเว้นฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการทำลายชีวิต ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีศีลธรรมไม่เบียดเบียนชีวิตของสัตว์หรือมนุษย์ 2) งดเว้นจากการลักทรัพย์ ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ มาเป็นของตน ไม่ขโมย ไม่ลักขโมยของผู้อื่น 3) งดเว้นจาการประพฤติผิดในกาม สร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว ไม่ล่วงประเวณี หรือไม่ผิดศีลทางเพศ 4) งดเว้นจากการพูดเท็จ ไม่โกหก ไม่หลอกลวง พูดความจริง 5) งดเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและของมึนเมา ไม่ดื่มเครื่องดองของเมา เพราะทำให้ขาดสติ การประยุกตใช่หลักศีล 5 จะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน พบว่า การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องยึดหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชน ความร่วมมือของคนในชุมชน การพึ่งพาตนเองของชุมชน และภาวะผู้นำที่เข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนมีโอกาสและสิทธิในการเข้าไปมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมจึงเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น การขับเคลื่อนนโยบาย การสร้างแรงบันดาลใจ และการสร้างศรัทธาใน

กลุ่มสมาชิก ผู้นำที่เข้มแข็งต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์ และคุณธรรม เพื่อเป็นที่ยอมรับของประชาชน และสามารถนำพาชุมชนสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ ซึ่งต้องได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาส แรงจูงใจ และความรู้ในการเข้ามามีบทบาทในทุกมิติของการพัฒนา พร้อมทั้งต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผู้นำที่มีคุณภาพ และระบบสนับสนุนที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของท้องถิ่นในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จักรธร พลคชา,2563:100) พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมโดยรวมอยู่ในระดับมาก,ระดับความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก,ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยรวม มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .259, ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งของชุมชนก็สำคัญในการเป็นตัวแปรสำคัญในการมาช่วยส่งเสริมความเข็มแข็งในชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สามารถ บุญรัตน์,2567:150) พบว่า 1) ความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ ด้านความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมาก ควรกำหนดนโยบายการบริหารด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแบบมีส่วนร่วม ด้านความมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ควรนำหลักจริยธรรมหรือมาตรฐานทางสังคมที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนด้านความซื่อตรง อยู่ในระดับมาก ควรเพิ่มระดับความตั้งมั่นในการทำงานแบบเต็มที่กับภาระงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ให้มากขึ้น และด้านความโปร่งใสอยู่ในระดับปานกลาง ควรอาศัยความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเริ่มต้นจากนโยบายการบริหารและการปกครอง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตาม เพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ไม่ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ต่างก็มีมุมมองและความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหาร ได้ดำเนินงานโดยคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อประชาชนตามเพศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชุลีรัตน์ เจริญพร,2560:1-11) พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ยังต้องการความสนับสนุนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการผลักดันให้มีนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพยังต้องเป็นประเด็นร่วม การผลักดันของพื้นที่ เพื่อเพิ่มความสามารถของประชาชนในการใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพที่ดี

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชน จำแนกตาม อายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ประชาชนในทุกช่วงอายุ ไม่ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นวัยหนุ่มสาว วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุ ต่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันโดยรับรู้ได้ถึงความมุ่งมั่น

และตั้งใจจริงขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก ในการดำเนินงานอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระสมพร กลฺยาโณ (พันธ์เชียงชา)2566 : 13) พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และ อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึง ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน จำแนกตามการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาชินวัฒน์ ธมฺมเสฏฐโฐ (หาญกุล), 2557:13) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F–test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระประดิษฐ์ อภินนฺโท (นรินนอก), (2560) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการปกครอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ด้านจักขุมา ผู้บริหารมีความเมตตาและกรุณา ต่อประชาชน ด้วยการใส่ใจในการดูแลประชาชนในองค์กรเสมือนหนึ่งสมาชิกในครอบครัว ควรให้ประชาชนและบุคลากรมีความสุขกับการทำงาน และทำงานอย่างเต็มความสามารถ และผู้บริหารต้องมีความยุติธรรม ด้านวิธูโร ผู้บริหารควรมีความกรุณาต่อองค์กร ควรนำความรู้มาปรับปรุงท้องถิ่นให้ใช้ดียิ่งขึ้น ด้านนิสยสัมปันโน เมื่อประชาชนประสบกับอุปสรรคในการทำงานใดๆ ผู้บริหารต้องให้ความช่วยเหลือให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ บริหารช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานหรือเรื่องส่วนตัวและให้คำปรึกษาได้ในทุกๆ เรื่อง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 นำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักศีล 5 การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนนั้น ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่ความเจริญด้านกายภาพหรือโครงสร้าง

พื้นฐานเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยรากฐานทางคุณธรรมในการบริหารจัดการ ซึ่ง “หลักศีล 5” ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในกาดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และมีบทบาทโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนศีล 5 ได้แก่ การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ และเสพของมึนเมา ถือเป็นหลักคุณธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในทุกมิติของการบริหารซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ),2538:17) พบว่า มนุษย์ทุกคนในโลกล้วนแต่ต้องการความสุข ไม่ต้องการความทุกข์ คือ รักสุขเกลียดทุกข์ ด้วยกันทั้งนั้น แต่การดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายที่ต้องการนั้น บางคนดำเนินชีวิตด้วยการเบียดเบียนตน คือ การทำตนให้ลำบากเดือดร้อน เช่น การดื่มน้ำเมาและเสพสิ่งเสพติด เป็นต้น บางคนดำเนินชีวิตคนอื่นหรือสัตว์อื่นให้เดือดร้อน เช่น ลักขโมย ฉ้อโกง เป็นต้น การดำเนินชีวิตประเภทนี้ ทางพระพุทธศาสนาถือว่า เป็นการดำเนินชีวิตที่ไม่ประเสริฐ เพราะเป็นการกระทำตน ศีลธรรมที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนไว้ ชื่อว่าการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ เพราะเป็นไปเพื่อทำตน และสังคมให้สงบสุข คือหลักศีล 5 ไม่มีการเบียดเบียนผู้อื่นเพื่อจะเอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตนเอง, ส่งเสริมให้มีสินค้าโอทอป หรือจัดให้มีตลาดชุมชนในเขต อบต.ศรีสองรัก, ส่งเสริมชุมชนให้มีอาชีพที่มั่นคง โดยมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาสนับสนุน,ในชุมชนของท่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิต อยู่โพธิ (2539) ได้กล่าวไว้ว่า ศีลข้อที่ 2 อทินฺนาทานา เวรมณีเจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ด้วยตนเองและใช้คนอื่นให้ลัก ได้แก่การลักขโมยด้วยการตัดช่องย่องเบา ผู้ทำการลักขโมยทำด้วยอาการซ่อนเร้น หรือทำการโกงด้วยการชั่ง ตวง วัด และแปลงปลอม เช่น ปลอมเงิน ปลอมของ ลวงแลกหรือขายของเก๊ ของปลอมว่าเป็นของดี ขโมยความดีของผู้อื่น

องค์ความรู้

การวิจัยเรื่องพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย 1) เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2) เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3). เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักศีล 5 จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์วัตถุประสงค์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ตามแผนภาพที่ 4.1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย
ที่มา : อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม, 2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

พุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย” ผู้วิจัยพบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในด้านความร่วมมือของประชาชน การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม และการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งส่งผลให้เกิดความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับองค์กรท้องถิ่น และช่วยหล่อหลอมให้เกิดค่านิยมทางศีลธรรมในระดับชุมชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอแนะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 เข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านอย่างแท้จริง เพื่อสร้างความยั่งยืนและความมั่นคงให้กับชุมชนอย่างเป็นระบบและมีจริยธรรม.

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) อบต.ศรีสองรักส่งเสริมการน้อมนำหลักศีล 5 สู่ชุมชน ร่วมมือกับวัด โรงเรียน และผู้นำ จัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและวินัย เช่น หมู่บ้านรักษาศีล 5

2) จัดเวทีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยใช้หลักสัมมาทิฏฐิ เมตตาในการฟัง และปัญญาในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา

3) พัฒนาเครือข่ายผู้นำตามหลักพุทธธรรม ส่งเสริมการบริหารด้วยสัปปุริสธรรม 7 แลพรหมวิหาร 4 เพื่อความโปร่งใสและคุณธรรมในการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) อบต.ศรีสองรักส่งเสริมจิตอาสาและเมตตาธรรม เช่น เยี่ยมผู้ป่วย ดูแลผู้สูงอายุและสัตว์ในชุมชน เพื่อปลูกฝังความไม่เบียดเบียนและลดความรุนแรง

2) จัดอบรมความซื่อสัตย์และต้านคอร์รัปชัน เช่น โครงการบริหารงานโปร่งใส เพื่อเสริมคุณธรรม ลดทุจริตในองค์กรและชุมชน

3) ส่งเสริมครอบครัวอบอุ่นและเพศศึกษาสำหรับเยาวชน เช่น โครงการรักอย่างมีสติ เพื่อสร้างวินัยทางเพศและลดปัญหาสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาพุทธวิธีส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบบริบทและแนวปฏิบัติทางวัฒนธรรมและองค์กร

2) วิจัยเชิงลึกแต่ละข้อของศีล ๕ กับการพัฒนาชุมชน โดยใช้ข้อมูลจากผู้นำชุมชน พระสงฆ์และประชาชน

3) ศึกษาบทบาทวัดและพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชน เพื่อพัฒนารูปแบบความร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่น

4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งของชุมชนกับปัจจัยเศรษฐกิจ สังคม และจริยธรรม โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณและสถิติ

References

จักรธร พลคชา. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชุลีรัตน์ เจริญพร. (2560). เมืองน่าอยู่: แนวคิดเพื่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนหลักหก ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*,

ธนิต อยู่โพธิ์. (2539). *อานิสงส์ศีล 5*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พลเดช ปิ่นประทีป. (2543). *องค์กรการเงินชุมชน: ฐานรากที่ขาดไม่ได้ของประชาสังคม.* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (บ.ก.), ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พระประดิษฐ์ อภินฺนโท (นรินนอก). (2560). รูปแบบภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารเทศบาลตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาชินวัฒน์ ธมฺมเสฏฺโฐ (หาญกุล). (2557). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมพร กลฺยาโณ (พันธเชียงชา). (2566). การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2538). *การพัฒนาจิต.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย.

สามารถ บุญรัตน์. (2567). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

Public Participation in Waste Management and Segregation in Bangkok

ณัชชารีย์ นิธิโรจนรัตติกร Natcharee Nithirojrattikorn
ภิรดา ชัยรัตน์ Pirada Chairatana
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
natcharee.n@ku.th

Received 2025/07/22 *Revised* 2025/07/05 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ด้วยแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, One-Way ANOVA, และค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบไคสแควร์ (Chi-Square Test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความแตกต่าง

3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0.5 พบว่า การจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยที่มีประชาชนมีส่วนร่วมไปในทิศทางที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : การรับรู้ภัยทางไซเบอร์, การตระหนักด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์, การจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย.

Abstract

This research aimed to 1) study the level of public knowledge and understanding, as well as public participation in waste management and segregation in Bangkok; 2) compare public participation in waste management and segregation classified by personal factors; and 3) examine the relationship between knowledge and understanding and public participation in waste management and segregation in Bangkok. Data were collected from a sample group of 400 people living in Bangkok using a questionnaire. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics, including t-test, One-Way ANOVA, and Chi-Square Test, with a statistical significance level of .05.

The research results revealed that

1) the level of knowledge and understanding of waste management and segregation in Bangkok was moderate, and the overall level of public participation in waste management and segregation was also moderate.

2) when comparing public participation by personal factors, it was found that age significantly influenced public participation in waste management and segregation, while gender, education level, occupation, and average monthly income did not show significant differences.

3) knowledge and understanding of waste management and segregation were significantly correlated with public participation in waste management and segregation in Bangkok at the .05 level.

Keywords: Cyber Threat Awareness , Cyber Security Awareness , Solid Waste Management.

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นหนึ่งในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ซึ่งได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะในทุกปี สาเหตุสำคัญมาจากการขยายตัวของเมือง การเพิ่มจำนวนประชากร การบริโภคที่สูงขึ้น ตลอดจนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันที่ก่อให้เกิดขยะในหลายรูปแบบ เช่น ขยะจากอาหาร ขยะพลาสติก เศษวัสดุจากครัวเรือน ไปจนถึงขยะอุตสาหกรรมและขยะอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสุขภาพของประชาชนโดยรวม (สุภาวดี เสนาฤทธิ์, 2566; ชณุมา สัตยดิษฐ์, 2560) โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่นและมีการบริโภคสูง ทำให้เกิดขยะมูลฝอยในปริมาณมหาศาลเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ

จากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของ กรมควบคุมมลพิษ (2566) พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยสะสมมากถึง 26.95 ล้านตันต่อปี โดยกรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะเฉลี่ยสูงถึง 12,748 ตันต่อวัน ขณะที่ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้มีเพียง 9.31 ล้านตัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการขยะที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยเฉพาะในด้านการคัดแยกและการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดการขยะส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาวิธีการฝังกลบซึ่งไม่สามารถรองรับขยะที่เพิ่มขึ้นได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น การปนเปื้อนของสารเคมี กลิ่นเหม็น การแพร่เชื้อโรค รวมถึงการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNEP, 2022)เพื่อลดผลกระทบจากปัญหาขยะ หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร ได้พยายามดำเนินการตามแนวคิด “ขยะเหลือศูนย์” (Zero Waste Management) และสนับสนุนให้ประชาชนคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงส่งเสริมการนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่ภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable Urban Development) (UN-Habitat, 2020) ที่เน้นการลดของเสียและการเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกำหนดแผนและนโยบายที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ขาดความตระหนักรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการคัดแยกขยะอย่างถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้ขยะหลากหลายประเภทถูกปะปนกันและกลายเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรีไซเคิลหรือการจัดการอย่างเหมาะสมในขั้นตอนต่อไป (สุภาวดี เสนาฤทธิ์, 2566)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรุงเทพมหานครในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย ตลอดจนศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะของประชาชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและความต้องการของประชาชน ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบจัดการขยะในระยะยาว และสนับสนุนเป้าหมายของเมืองที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานครจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานครกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร รวมทั้งเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขต รวมจำนวน 5,455,020 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2567 จากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง)

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนจำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ร่วมกับการสุ่มโดยการจับฉลาก เพื่อเลือกเขตเป้าหมายจำนวน 6 เขตในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย โดยเป็นคำถามแบบตอบ "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" ให้คะแนน 1 กับคำตอบถูก และ 0 กับคำตอบผิดโดยมีการระบุที่จะใช้ถามในแบบสอบถามในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย โดยมีคำถาม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย โดยอ้างอิงแนวคิดของ Cohen และ Uphoff (1981) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ใช้มาตรวัดลิเคิร์ท 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างทดลอง จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรของ Cronbach’s Alpha และ Kuder and Richardson (KR-20) โดยผลการ

ตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.917 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง

ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการอธิบายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงระดับความรู้ความเข้าใจ และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test), การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบไคสแควร์ (Chi-Square Test) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

3) การแปลความหมายระดับความสัมพันธ์ ใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2543) โดยกำหนดระดับความสัมพันธ์ไว้ 5 ระดับ ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับมาก
2.51 – 3.50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยรวม พบว่า

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ระดับความรู้ความเข้าใจมาก	186	46.5	$\overline{X}$ = 0.66
ระดับความรู้ความเข้าใจปานกลาง	202	50.5	Minimum = 4.00
ระดับความรู้ความเข้าใจน้อย	12	3.0	Maximum = 19.00
รวม	**400**	**100.0**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.5 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจมาก คิดเป็นร้อยละ 46.5 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจน้อย คิดเป็นร้อยละ 3

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.40	1.01	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.43	0.94	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.39	0.97	ปานกลาง
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.30	1.05	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.38**	**0.95**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยเรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 มีส่วนร่วมในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และที่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

วัตถประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและความรู้ความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า

ปัจจัย	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย				
	B	Std. Error	beta	t	Sig.
(Constant)	2.689	0.360		7.468	0.000
เพศ	-0.127	0.096	-0.066	-1.323	0.187
อายุ	0.060	0.046	0.075	1.290	0.198
ระดับการศึกษา	-0.042	0.071	-0.037	-0.589	0.556
อาชีพ	0.045	0.054	0.046	0.838	0.403
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	-0.058	0.074	-0.058	-0.780	0.436
ความรู้ความเข้าใจ	0.385	0.090	0.225	4.270	0.000

จากตารางที่ 3 พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น การมีส่วนร่วมก็จะสูงขึ้นตาม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้สะท้อนให้เห็นถึงระดับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบการจัดการขยะในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะในบริบทของกรุงเทพมหานครที่มีความหนาแน่นของประชากรและปริมาณขยะสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับประเภทของขยะอันตรายยังอยู่ในระดับต่ำที่สุด สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นขยะอันตราย ซึ่งสามารถดำเนินการ

ผ่านช่องทางที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เช่น สื่อออนไลน์หรือกิจกรรมในชุมชน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชณุมา สัตยดิษฐ์ (2560) ที่เน้นย้ำว่าการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนสามารถช่วยลดปริมาณขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร การวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.43) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (3.40) และการรับผลประโยชน์ (3.39) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (3.30) อยู่ในระดับปานกลาง ผลลัพธ์นี้สะท้อนว่าจำเป็นต้องพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและเสริมสร้างบทบาทของประชาชนในทุกขั้นตอนของการจัดการขยะ ตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการประเมินผล ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วม แนวคิดการมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิเคราะห์อ้างอิงจาก Cohen และ Uphoff (1981)

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าอายุที่แตกต่างกันมีความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบนี้บ่งชี้ว่าช่วงวัยมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นและวัยกลางคนมักจะมีบทบาทและแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนมากกว่า

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานครกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัยพบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่ายิ่งประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะอย่างถูกต้องมากเท่าใด ก็จะยิ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับครัวเรือนและชุมชน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี เสนาฤทธิ์ (2566) ที่ระบุว่าความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้

การวิจัยในครั้งนี้ได้เสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในเขตเมืองขนาดใหญ่ โดยเฉพาะการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของระดับความรู้ความเข้าใจซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังเผยให้เห็นถึงความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยเฉพาะช่วงวัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย รวมทั้งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนานโยบายและกลไกการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในบริบทของมหานคร เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

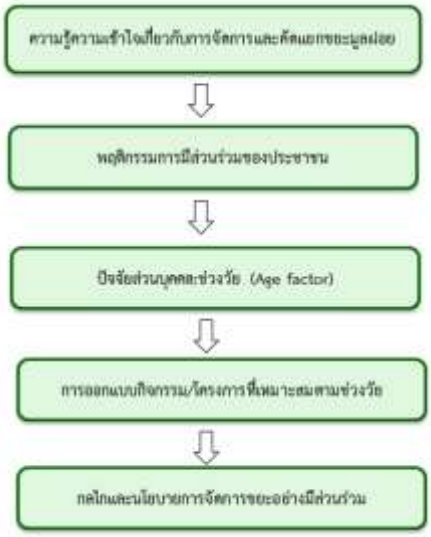

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : ณัชชารีย์ นิธิโรจนรัตติกร และภิรดา ชัยรัตน์, 2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด ขณะที่การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำที่สุด โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย ได้แก่ อายุ และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเสริมสร้างความรู้และการออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมตามช่วงวัย จะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนพฤติกรรมการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐควรส่งเสริมและกำหนดนโยบายด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับประเทศ โดยบูรณาการเข้าไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

2) ควรพัฒนาและส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยงานกลางหรือกลไกความร่วมมือในระดับชุมชน ที่มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างถูกต้อง และทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

3) ส่งเสริมและพัฒนานโยบายที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการจัดการขยะ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการประเมินผลและติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการเสริมสร้างความรู้และทักษะในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอสั้น และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชน

2) พัฒนาและส่งเสริมช่องทางการสื่อสารแบบสองทาง อาทิ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ หรือร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดการขยะในพื้นที่ของตนได้สะดวก พร้อมทั้งมีระบบตอบสนองความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ส่งเสริมการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีกิจกรรมสร้างเครือข่ายภาคประชาชน เช่น ชุมชนต้นแบบการจัดการขยะ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดการขยะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมบริบทของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

2) ควรขยายการศึกษาวิจัยไปยังพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และนโยบายการจัดการขยะที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของการมีส่วนร่วมในบริบทที่หลากหลาย

3) ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันจะนำไปสู่การออกแบบนโยบายและแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

References

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). *รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยประเทศไทย ปี 2566.* กรุงเทพมหานคร : กรมควบคุมมลพิษ.

ชณุมา สัตยดิษฐ์. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภาวดี เสนาฤทธิ์. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเมือง*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation.* New York: Cornell University.

UNEP. (2022). *Global Waste Management Outlook 2022*. Nairobi: United Nations Environment Programme.

UN-Habitat. (2020). *World Cities Report 2020: The Value of Sustainable Urbanization.* Nairobi: United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat).

การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

Integrating Good Governance Principles To Promote Political Leadership Of Chiang Khan Subdistrict Municipality, Executives Chiang Khan District, Loei Province

สุภวัลย์ นิธิปุญญวงศ์ Suphawan Nithipunyawong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย
Mahachulalongkorn Buddhist University, Loei Religious College
Supawan nitipunyawang@gmail.com

Received 2025/06/06 *Revised* 2025/07/03 *Accepted* 2025/07/21

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เสนอการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยโดยประยุกต์ตามหลักธรรมาภิบาล วิจัยแบบผสมผสานวิธี จำนวน 9 รูปหรือคน เชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน ใช้แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.09 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที การทดสอบสมมติฐานค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ต่างกัน ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย

3) การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหาร เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า (1) หลักคุณธรรม ปฏิบัติตามจริยธรรมอย่างชัดเจน (2) หลักสำนึกรับผิดชอบ ตระหนักต่อหน้าที่อย่างถูกต้อง 3) หลักความโปร่งใส การเปิดเผย

ข้อมูลอย่างชัดเจน ตรวจสอบได้ 4) หลักความคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) หลักนิติธรรม การใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม 6) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ

คำสำคัญ : การบูรณาการ, ธรรมาภิบาล, ภาวะผู้นำ, การเมือง, ผู้นำท้องถิ่น.

Abstract

This research aimed to 1) study the level of political leadership of municipal administrators, 2) compare political leadership of municipal administrators classified by personal factors, and 3) propose the integration of good governance principles to promote political leadership of Chiang Khan Municipality administrators, Chiang Khan District, Loei Province by applying the principles of good governance. The mixed-method quantitative research used a sample of 297 re-spondents. The questionnaire was administered with a reliability of 0.09. Data were analyzed by finding the mean, standard deviation, and t-test. The F-value hypothesis test was also used. Qualitative research used in-depth interviews with 9 key informants. Data were analyzed by descriptive method.

The research results revealed that:

1) The level of political leadership of the executives of Chiang Khan Subdistrict Municipality, Chiang Khan District, Loei Province, was found to be at a high level overall.

2) Comparing the political leadership of the executives of Chiang Khan Subdistrict Municipality, Chiang Khan District, Loei Province, classified by personal factors, it was found that people with different genders, ages, education, and occupations had no different opinions on the political leadership of the executives, with a statistical significance level of 0.05, so the research hypothesis was rejected.

3) Integrating the principles of good governance to promote political leadership of the executives of Chiang Khan Subdistrict Municipality, Chiang Khan District, Loei Province by applying the principles of good governance found that (1) the principle of morality, clearly following ethics (2) the principle of sense of responsibility, correctly realizing one's duties 3) the principle of transparency, clearly disclosing information, and being able to verify 4) the principle of value for money, using resources efficiently 5) the principle of the rule of law, using the law fairly 6) the principle of participation, giving stakeholders an opportunity to express their opinions, make decisions

Keywords: Integration, Governance, Leadership, Local Leaders**.**

บทนำ

การนำแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้ในประเทศไทยใน พ.ศ. 2542รัฐบาลไทยได้บัญญัติความหมายที่เป็นทางการของคำว่า “Good Governance” ว่าหมายถึง “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” และให้นิยามว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบวาระแห่งชาติสำหรับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยกำหนดเป็นระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้น มีผลบังคับใช้ มีกฎหมายฉบับแรกที่ออกมารองรับคือ “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และฉบับที่ 2 ได้แก่ “พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารราชการที่ดี พ.ศ. 2546 (รัชยา ภักดีจิตต์, 2555 : 23)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ2542 และพระราชกฤษฎีการว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่หลักทางด้านการกำหนดนโยบายการศึกษาให้กับประชาชนจึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา และประชาชนเกิดความพึงพอใจต่อการบริการและบริหารจัดการมากขึ้น (ธีระยุทธ บุญมี 2541 : 17-22) หลักการดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งหลักธรรมาภิบาลสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับงานต่างๆ ของสถานศึกษา จึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้คนไทยที่มีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นทั้ง คนดี คนเก่งและมีความสุข จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินกิจการหรือบริหารงานทั้งงานวิชาการ งบประมาณบริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) ที่ยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า เป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

แม้ว่าหลายหน่วยงานจะได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานแล้ว แต่ยังคงพบความแตกต่างด้านแนวทางและการประยุกต์ใช้ในแต่ละองค์กร ซึ่งเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในมิติของธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม ธรรมาภิบาลที่ดีควรยึดองค์ประกอบหลัก (ดร.ถวิลวดี บุรีกุล 2546 : 18) เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมผู้บริหารท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำหลักธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะในเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย ที่ต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตของประชาชน การมีคุณธรรม

และจริยธรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญ โดยควรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราชธรรม (**พระสุตตันตปิฎก** (ในหมวด **ชาดก**) (เช่น ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความเมตตา), อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และ พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารที่ยึดหลักธรรมเหล่านี้จะสามารถชักนำบุคลากรให้ร่วมมือกันทำงานอย่างมีเป้าหมาย เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและส่งเสริมการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนในระยะยาว.

สรุป ธรรมาภิบาล เมื่อเรานำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในองค์ ย่อมก่อให้เกิดการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ตรงไปตรงมา ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงาน และที่สำคัญประชาชนให้การยอมรับ เป็นที่น่าเชื่อถือต่อการบริหารงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยประยุกต์ใช้ตามหลักพุทธธรรมาภิบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“การบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย” มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) **ประชากร** ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยจำนวนทั้งสิ้น 1,300 คนแบ่งเป็น 3 ชุมชน ดังนี้ หมู่บ้านขนาดใหญ่ จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนคุ้มวัดท่าคก หมู่บ้านขนาดกลาง จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนคุ้มวัดป่าใต้ และหมู่บ้านขนาดเล็ก จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนคุ้มวัดมหาธาตุ

2) **กลุ่มตัวอย่าง (Sample)** ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวนรวมทั้งสิ้น 297 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน กลุ่มผู้นำท้องที่ และกลุ่มพระสงฆ์จำนวน 1 รูป

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การวิจัยเชิงปริมาณ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และสร้างเครื่องมือเป็นแบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในแบบบันทึกเอกสาร

2) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผลเพื่อกำหนดโครงสร้าง ของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยนำข้อมูลมาสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 30 ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้น นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป

3)นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ มาเป็นฐานในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

1) ขอหนังสือจากรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์เลย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) กำหนดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย โดยขออนุญาตจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ พร้อมเรียบเรียงเนื้อหาให้เหมาะสม

4) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดิบด้วยวิธีที่เหมาะสม เพื่อนำเสนอผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่าจะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป

3) คำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างใช้กับข้อมูลอื่นๆ ได้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 วะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หลักคุณธรรม หลักสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยภาพรวม (n=297)

การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง	**n=จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 297 คน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม**			
	$\bar{x}$	**S.D.**	**แปลผล**	**อันดับ**
1.ด้านหลักนิติธรรม	3.91	0.70	มาก	5
2. ด้านหลักคุณธรรม	4.04	0.57	มาก	1
3.ด้านหลักความโปร่งใส	3.97	0.60	มาก	3
4.ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.85	0.76	มาก	6
5.ด้านหลักสำนึกรับผิดชอบ	4.00	0.60	มาก	2
6.ด้านหลักความ คุ้มค่า	3.93	0.62	มาก	4
รวม	**3.95**	**0.59**	**มาก**	

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ต่างกัน การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของ

ผู้บริหาร เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	การบูรณาการหลักธรรมาภิบาล	1.351		0.178		√
2	อายุ	การบูรณาการหลักธรรมาภิบาล		1.749	0.157		√
3	การศึกษา	การบูรณาการหลักธรรมาภิบาล		6.237	0.002		√
4	อาชีพ	การบูรณาการหลักธรรมาภิบาล		1.460	0.226		√

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 นำเสนอการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหาร เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แยกออกประเด็นดังนี้

1) หลักคุณธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างของบุคลากรในหน่วยงาน ไม่เห็นแก่ตัวหรือผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม

2).หลักสำนึกรับผิดชอบ ผู้บริหารควรให้ความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องโปร่งใส ประชาชนเข้าถึงข้อมูล และตรวจสอบได้

3) หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมาทุกคนเข้าถึงข้อมูลการบริหารงานของการบริหารเทศบาลได้

4) หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด เพื่อให้ได้ผลลัพธ์สูงสุดในต้นทุนที่เหมาะสม

5) หลักนิติธรรม ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม และการบังคับใช้กฎหมายที่มีความต้องโปร่งใส เป็นกลาง

6) หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ การประยุกตใชหลักธรรมาภิบาลนี้ จะช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน โดยประยุกต์ใช้ตามหลักพุทธธรรมาภิบาล สามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 พิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อย 1) ด้านหลักคุณธรรม การบริหารเทศบาล เป็นไปโดยยึดหลักคุณธรรม ได้อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ผู้บริหารของเทศบาลและสมาชิก มีความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ ผู้บริหารและสมาชิกสภามีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อหน้าที่ และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ. ซึ่งสอดคล้องกับพระปุณภณ สุภสีโล (2564) 2) ด้านหลักสำนึกรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับและความพึงพอใจของประชาชน และผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการเอาใจใส่ต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างเสมอภาคสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณ จินะมูล (2565) ได้ทำศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลป่าแดดอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า หลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมากที่สุด เช่น ประชาสัมพันธ์หรือปิดประกาศให้ประชาชนรับทราบ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยไม่ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศชาย หรือเพศหญิง ทุกคนมีมุมมองและความคิดเห็นที่สอดคล้องกันกับการบูรราการหลักธรรมาภิบาลทั้งนี้เพราะตระหนักถึงความสำคัญของความโปร่งใส ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชินวัฒน์ ธมฺมเสฏฐโฐ (หาญกุล) (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราน พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นขอต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลจำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมพร กลฺยาโณ (พันธ์เชียงชา) (2566) วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่น พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพ โดยจำแนกตามปัจจัย

ส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และ อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึง ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหาร เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า ภาวะผู้นำ ต้องมีความสามารถของบุคคลในการใช้อำนาจและอิทธิพลการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ด้านวิสัยทัศน์ สร้างสังคมที่คนทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาสาธารณสุข เคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีความยุติธรรมทั้งนี้เพราะมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมอย่างเสมอภาค ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของชัชนิธิฐา ชัชวาลวงศ์ (2566) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำโดย ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ความรู้ความสามารถส่งเสริมเยาวชนให้มีการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย การสื่อสารได้ฝึกแสดงความคิดเห็น ให้เข้าถึงข้อมูลอันเป็นประโยชน์ เชื่อมั่นในตนเองส่งเสริมเยาวชนพัฒนาความรู้ มีกิจกรรมพัฒนา บุคลิกภาพ ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นเยาวชนให้ยอมเปลี่ยนความเชื่อและพฤติกรรมที่ดีขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ บุตรแสนคม อภิสิทธิ์ ศรีสมสุข และบุญมี ก่อบุญ (2567) พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านความสามารถในการสื่อสาร การรับฟังเสียงของประชาชนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม แสดงความโปร่งใสในการใช้งบประมาณและดำเนินโยบายความเสียสละและความซื่อสัตย์สร้างสังคมที่คนทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาสาธารณสุข และโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญชัย กุลวัฒนาพร และคณะ (2564) วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณา การหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาการบริหาร ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลต่อการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา โตสูงและ พรเทพ รู้แผน (2567) พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพยากรณ์ได้ร้อยละ 76.0

ด้านความรับผิดชอบ ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการ ตระหนักและยอมรับผลของการกระทำการตัดสินใจ และหน้าที่ที่ได้รับ ไม่ว่าจะส่งผลดีหรือร้ายต่อองค์กร ต่อสังคม หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้นำที่มีภาวะเช่นนี้ถือว่าเป็นผู้นำที่ "รับผิด" และ "รับชอบ" อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดวิศิษฐกุล สิริปณฺโฌ (สุดารักษ์) (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณา การของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้บริหาร ด้านมีความสามารถในการควบคุมด้านมีความเฉลียวฉลาด ด้านมีความรับผิดชอบ ด้านมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ลักษณะสำคัญที่แสดงถึงความเด็ดขาด มั่นคง และมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบคอบก่อนจะเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินงาน ผู้นำที่มีคุณสมบัตินี้จะสามารถประเมินข้อมูลจากหลายแหล่ง รับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง และพิจารณาผลกระทบที่จะตามมาได้อย่างรอบด้าน การตัดสินใจของผู้นำไม่ใช่เพียงการเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นการเลือกโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดขององค์กรหรือประชาชนในระยะยาว ในภาวะที่มีความไม่แน่นอนหรือวิกฤติ ผู้นำที่มีความสามารถในการตัดสินใจจะกล้ารับผิดชอบในสิ่งที่เลือก พร้อมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางได้อย่างยืดหยุ่นเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวกิจ ศรีปัดถา (2555) พบว่า "ผู้นำ" ว่าจะต้องมีลักษณะอย่างไร เพื่อจะสามารถประสานงานหรือช่วยให้กลุ่มคนที่ทางานด้วยได้มีส่วนร่วมกันในการผลักดันภารกิจต่างๆ ให้ดำเนินไปได้ด้วยดีสู่จุดหมายที่เหมาะสมถูกต้อง ดีงาม ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการการตัดสินใจ ซึ่งมีเทคนิคและกระบวนการทางานที่สำคัญซึ่งจะได้อธิบายประกอบควบคู่กันไป

ด้านมีคุณธรรมจริยธรรม ผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะยึดมั่นในความถูกต้อง ชอบธรรม ซื่อสัตย์ และยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งต่อองค์กร ผู้ใต้บังคับบัญชา และประชาชนโดยรวม ผู้นำที่มีคุณธรรมจะไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ไม่เอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง และไม่ยอมต่อการทุจริตหรือการกระทำที่ผิดหลักจริยธรรม แม้ในสถานการณ์ที่มีแรงกดดัน ผู้นำเช่นนี้จะยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง พร้อมเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคลากรในองค์กร สร้างวัฒนธรรมของความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการทำงานอย่างมีจรรยาบรรณสอดคล้องกับการศึกษาของวิไลลักษณ์ รู้กิจเอกราช โฆษิตพิมานเวช และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2567) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม เป็นคุณลักษณะทางพฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความประพฤติ การกระทำ และการสื่อสาร ที่แสดงให้เห็นถึงความมีคุณธรรม จริยธรรม ในการนำและการบริหารจัดการองค์การของผู้บริหารจนได้รับความไว้วางใจ เกิดการยอมรับจากผู้ร่วมงานและสอดคล้องกับการศึกษาของ รัฐพล ฤทธิธรรม และโพชฌ์ จันทร์โพธิ์ (2564) พบว่า ผู้นำสมัยใหม่ต้องมีภาวะผู้นำ ทั้งมาตรฐานด้านจริยธรรม กล่าวคือ มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำเชิงรุก สามารถนำแนวคิด (Paradigm) มาใช้นำองค์กรให้เกิด การเปลี่ยนแปลง และเป็นพลวัตอยู่เสมอ การที่จะให้องค์กรมีประสิทธิผลสูงนั้น ผู้นำต้อง มีภาวะผู้นำที่มีอุปนิสัย 7 ประการ กล่าวคือ 1) ต้องเริ่มต้นเชิงรุก 2) เริ่มด้วยการมีจุดมุ่งหมายในใจ 3) ทำตามลำดับความสำคัญ 4) คิดแบบ ชนะ - ชนะ 5) เข้าใจคนอื่นก่อน จึงให้คนอื่นเข้าใจเรา 6) ผนึกพลังประสานความต่าง และ 7) หมั่นลับคมเลื่อย (ฝึกฝนตนเองทุกด้านตลอดเวลา)

องค์ความรู้

การวิจัย เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ 4.1

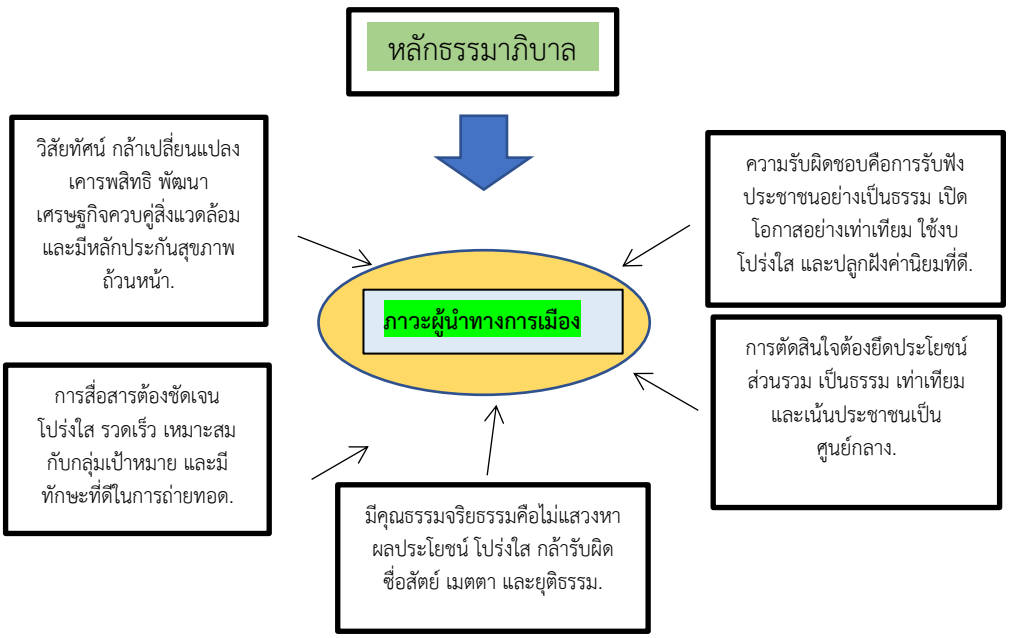

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคานได้มีการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในระดับที่ดีมาก โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมและความโปร่งใส ซึ่งส่งเสริมให้เกิดภาวะผู้นำทางการเมืองที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและการตรวจสอบจากภาคประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พัฒนาผู้นำด้วยหลักพุทธธรรมและธรรมาภิบาลเทศบาลควรจัดทำแผนอบรมผู้บริหารโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมร่วมกับหลักบริหารยุคใหม่พร้อมจัดอบรมและสัมมนาเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม ความโปร่งใส และภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน จัดเวทีสาธารณะ และพัฒนาแพลตฟอร์มให้ชุมชนสามารถประเมินผลการบริหารงานได้ เพื่อสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้

3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจัดตั้งคณะกรรมการธรรมาภิบาลท้องถิ่นจากหลายภาคส่วน กำหนดจรรยาบรรณผู้บริหาร และกำหนดตัวชี้วัดด้านธรรมาภิบาลเพื่อใช้ตรวจสอบและประเมินผลได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กิจกรรมจำลองสถานการณ์(Simulation)เพื่อฝึกการตัดสินใจของผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาล เช่น ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ

2) แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจร่วมกับภาคประชาชนเพื่อติดตาม ส่งเสริม และให้คำปรึกษาในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้จริง เพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) พัฒนาเครื่องมือรับฟังความคิดเห็นประชาชน เช่น แอปพลิเคชันหรือกล่องข้อเสนอแนะเพื่อสะท้อนความคิดเห็นกลับสู่ผู้บริหาร พร้อมสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนและภาคประชาสังคม ร่วมขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง.

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาภาวะผู้นำในองค์กรท้องถิ่นอื่นที่มีบริบทต่างกันเพื่อเปรียบเทียบแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลในหลากหลายพื้นที่ เช่น เทศบาลเมืองหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

2) ศึกษาผลของการนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปใช้จริงโดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส และการบริหารที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง พร้อมวัดผลการเปลี่ยนแปลงเชิงรูปธรรม

3) สร้างและทดสอบเครื่องมือวัดภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลเช่น หลักทศพิธราชธรรมหรือสัปปุริสธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและลึกซึ้งมากขึ้นในมิติทางคุณธรรมและธรรมาภิบาล.

References

เจริญชัย กุลวัฒนาพร, และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 10(2), 99–133.

จุฑาทิพย์ บุตรแสนคม อภิสิทธิ์ ศรีสมสุข และบุญมี ก่อบุญ. (2567). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 9 (3), 2,007-2,014.

ชัชนิธิฐา ชัชวาลวงศ์. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2546). ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. ปี 2546 เล่มที่ 2.

ธีระยุทธ บุญมี. (2541). *ธรรมรัฐแห่งชาติยุทธศาสตร์กู้หายนะประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.

รัชยา ภักดีจิตต์. (2555). *ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พริ้นท์ (1991) จำกัด.

พระปุณภณ สุภสีโล (นิธิกาญจนจินดา). (2564). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุพรรณ จินะมูล. (2565). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาชินวัฒน์ ธมฺมเสฏฺโฐ (หาญกุล). (2557). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมพร กลฺยาโณ (พันธ์เชียงชา). (2566). การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดวิศิษฐกุล สิริปญฺโญ (สุดารักษ์). (2565). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐพล ฤทธิธรรมและโพชฌ์ จันทร์โพธิ์. (2564). ภาวะผู้นำและมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้บริหารสมัยใหม่ที่มีประสิทธิผลสูง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 8 (4), 20-34.

วิไลลักษณ์ รู้กิจเอกราช โฆษิตพิมานเวช และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2567). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงของโลก. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี.* 7 (2), 427-446.

สุวกิจ ศรีปัดถา. (2555). ภาวะผู้นากับการตัดสินใจ. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.* 1 (1), 1-23.

สุนิสา โตสูงและ พรเทพ รู้แผน. (2567). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์,* 25 (1), 354-375.

คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (ส่วนกลาง) กระทรวงยุติธรรม

The Quality of Working Life and Organizational Commitment of Personnel at the Department of Rights and Liberties Protection (Central), Ministry of Justice

กนกกร ศรีบุญเพ็ง Kanokgorn Sriboonpeng
ภิรดา ชัยรัตน์ Pirada Chairatana
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Faculty of Social Sciences,Kasetsart University
Kanokgorn.s@ku.th

Received 2025/06/07 *Revised* 2025/06/23 *Accepted* 2025/07/24

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลางกระทรวงยุติธรรม 2) ระดับความผูกพันของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง ที่มีต่อองค์การ กระทรวงยุติธรรม 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง กระทรวงยุติธรรม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 1.0 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 193 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง พบว่า บุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง มีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.44)

2) ระดับความผูกพันของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง ที่มีต่อองค์การ พบว่า มีความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72)

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตในการทำงาน, ความผูกพันต่อองค์การ, กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

Abstract

This research aimed to study 1) The level of quality of working life among personnel of the Rights and Liberties Protection Department working at the central office of the Ministry of Justice. 2) The level of organizational commitment among personnel of the Rights and Liberties Protection Department working at the central office of the Ministry of Justice. 3) The relationship between quality of working life and organizational commitment among personnel of the Rights and Liberties Protection Department working at the central office of the Ministry of Justice. Data was collected using questionnaires with a reliability value of 1.0. The sample group consisted of 193 individuals. The data was then analyzed using computer software.

The research results revealed that:

1) Personnel at the Department of Rights and Liberties Protection working at the central office had a moderate level of quality of working life (mean = 3.44)

2) They exhibited a high level of organizational commitment (mean = 3.72)

3) The quality of working life was moderately correlated with organizational commitment (r = 0.697), with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Quality of working life, Organizational commitment, Department of Rights and Liberties Protection.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์การเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้องค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบาย รูปแบบการบริหาร และโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การบริหารองค์การให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีแนวทางในการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์การ โดยเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์การกับบุคลากร (เทียนศรี บางม่วงงาม, 2562)

อย่างไรก็ตาม คุณภาพของบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์การถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบราชการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด หากบุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ย่อมส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ (วรวรรณ ตอวิวัฒน์, 2555) ความผูกพันต่อองค์การจึงเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรมีความตั้งใจปฏิบัติงานกับองค์การอย่างต่อเนื่อง หากองค์การสามารถเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากรได้มากเท่าใด ก็จะยิ่งเพิ่มความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานของบุคลากรได้มากขึ้น (รัตนชัย สลับศรี, 2557)

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นองค์กรภายใต้กระทรวงยุติธรรม จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริม คุ้มครอง และสร้างหลักประกันให้กับประชาชน โดยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ไม่ได้รับความยุติธรรมหรือถูกละเมิดสิทธิ ตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม ในปีที่ผ่านมา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่วนกลาง ประสบปัญหาอัตราการลาออกและโอนย้ายของบุคลากรที่สูง โดยในปี พ.ศ. 2567 มีอัตราการโอนย้ายและลาออกถึงร้อยละ 5 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานเชิงลบของหน่วยงานอย่างมีนัยสำคัญ

จากสถานการณ์ดังกล่าว หน่วยงานส่วนกลางของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารงบประมาณ วางแผน และกำหนดนโยบายต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานและเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความพร้อมในการปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันส่งผลต่อการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความสำเร็จขององค์การในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง

2) เพื่อศึกษาระดับความผูกพันของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง ที่มีต่อองค์การ

3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ และความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ และพนักงานจ้างเหมาบริการ รวมจำนวนทั้งสิ้น 371 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 193 คน โดยได้มาแบบเจาะจง

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

1)เชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาตัวแปร วัดค่าการตอบสนองที่เป็นอัตวิสัย ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert's Scale)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความตรง (Validity)

นำแบบสอบถามเสนอต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ความเชื่อมั่น (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่ บุคลากรสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม กรุงเทพมหานคร และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตั้งแต่ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน และระดับความผูกพันต่อองค์การ

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (คุณภาพชีวิตในการทำงาน) และตัวแปรตาม (ความผูกพันต่อองค์การ) โดยใช้เกณฑ์การแปลระดับความสัมพันธ์ตาม Hinkle et al. (1998) และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ และความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ ของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกันมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านความเป็น

ประโยชน์ต่อสาธารณะ และด้านรายได้ที่เพียงพอและเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง ด้านภาพรวม

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง ด้านภาพรวม	$\bar{X}$	S.D	ระดับคุณภาพชีวิต
ด้านรายได้ที่เพียงพอและเป็นธรรม	2.48	0.98	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่มีความปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ	3.77	1.16	ดีมาก
ด้านการปฏิบัติงานที่มีความก้าวหน้าและมั่นคง	3.45	0.91	ปานกลาง
ด้านบุคลากรได้รับโอกาสในการใช้และพัฒนาขีดความสามารถ	3.61	0.98	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน	4.02	0.85	ดีมาก
ด้านสิทธิในสถานที่ทำงาน	3.28	1.10	ปานกลาง
ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่	3.00	0.99	ปานกลาง
ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ	3.94	0.83	ดีมาก
ค่าเฉลี่ย	**3.44**	**0.98**	**ปานกลาง**

จากตารางคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกองคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง กระทรวงยุติธรรมตารางนี้แสดงค่าสถิติสำคัญ 3 ค่าสำหรับแต่ละด้านของชีวิตการทำงาน ได้แก่ 1) เป็นค่าที่แสดงถึงคะแนนเฉลี่ยของแต่ละด้านของคุณภาพชีวิตในการทำงาน ยิ่งค่าเฉลี่ยสูงเท่าไหร่ ก็ยิ่งแสดงว่าบุคลากรรับรู้ถึงคุณภาพชีวิตในด้านนั้นๆ ในระดับมาก 2) เป็นค่าที่บอกถึงการกระจายตัวของข้อมูล ถ้าค่า S.D. ต่ำ แสดงว่าข้อมูลมีความใกล้เคียงกัน (บุคลากรส่วนใหญ่มีความเห็นคล้ายคลึงกัน) แต่ถ้าค่า S.D. สูง แสดงว่าข้อมูลมีความแตกต่างกันมาก (บุคลากรมีความเห็นหลากหลาย) 3) ระดับคุณภาพชีวิต (Quality of Life Level) เป็นการสรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านว่าอยู่ในระดับใด โดยทั่วไปจะแบ่งตามช่วงคะแนนเฉลี่ยที่กำหนดไว้ ซึ่งในตารางนี้มีคำว่า "ปานกลาง" และ "มาก" ปรากฏอยู่

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ระดับความผูกพันต่อองค์การของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความผูกพันต่อองค์การด้านความเต็มใจและทุ่มเทในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านความเชื่อมั่นและเห็นด้วยกับค่านิยมและเป้าหมายขององค์การ และด้านความต้องการที่จะอยู่เป็นส่วนหนึ่งขององค์การต่อไปขององค์การต่อไปมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความผูกพันต่อองค์การ ด้านภาพรวม

ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง ด้านภาพรวม	$\overline{X}$	S.D	ระดับความผูกพัน
ด้านความเชื่อมั่นและเห็นด้วยกับค่านิยมและเป้าหมายขององค์การ	3.80	0.76	มาก
ด้านความเต็มใจและทุ่มเทในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ	4.13	0.78	มาก
ด้านความต้องการที่จะอยู่เป็นส่วนหนึ่งขององค์การต่อไป	3.22	1.06	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	**3.72**	**0.87**	**มาก**

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้ง 8 ด้าน และมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.697) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการปฏิบัติงานที่มีความก้าวหน้าและมั่นคงมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การ อยู่ในระดับสูงที่สุด และด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่ อยู่ในระดับต่ำที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	ความผูกพันต่อองค์การ		
	r	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
ด้านภาพรวม	**0.697**	**.000***	**ปานกลาง**
1. ด้านรายได้ที่เพียงพอและเป็นธรรม	0.516	.000*	ปานกลาง
2. ด้านสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่มีความปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ	0.434	.000*	ต่ำ
3. ด้านการปฏิบัติงานที่มีความก้าวหน้าและมั่นคง	0.686	.000*	ปานกลาง
4. ด้านบุคลากรได้รับโอกาสในการใช้และพัฒนาขีดความสามารถ	0.618	.000*	ปานกลาง
5. ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน	0.683	.000*	ปานกลาง
6. ด้านสิทธิในสถานที่ทำงาน	0.653	.000*	ปานกลาง
7. ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่	0.187	.009*	ต่ำมาก
8. ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ	0.545	.000*	สูง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างสองปัจจัยดังกล่าว ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในภาพรวม มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และมีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับดีมาก โดยพบว่าเรื่องเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานในการทำงานเป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากันและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะบุคลากรมีการทำงานอย่างเป็นทีม ให้ความร่วมมือกันในการทำงาน และมีมนุษสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน รวมถึงประชาชนที่มาใช้บริการเป็นอย่างดี ในขณะที่เรื่องหน่วยงานมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสทำงานร่วมกันอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานระดับดีมาก อาจเป็นเพราะหน่วยงานมีความมุ่งมั่นที่จะจัดกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันหรือส่งเสริมความสามัคคีของบุคลากรอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับพิชญา แป้นทอง (2567) พบว่าเรื่องหน่วยงานมีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรภายในองค์การตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะการทำงานของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพฯ ค่อนข้างเล็งเห็นและให้ความสำคัญกับประโยชน์

ที่สังคมควรจะได้รับ โดยเน้นไปที่การรณรงค์ให้กับบุคลากรตระหนักถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก ในขณะที่เรื่องหน่วยงานมีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานระดับดีมาก อาจเป็นเพราะหน่วยงานยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ที่ค่อนข้างน้อยและไม่สม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพร มูลเมือง (2564) พบว่า เรื่องเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่อยู่ในสายงานเดียวกันในหน่วยงานอื่น ๆ รู้สึกพอใจกับผลตอบแทนที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะบุคลากรรู้สึกว่าได้รับค่าตอบแทนอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีความรู้สึกที่ไม่เห็นด้วยในบางแง่มุมเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่อาจได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่า ในขณะที่เรื่องเงินเดือนและเงินค่าตอบแทนที่ได้รับเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะค่าครองชีพในปัจจุบันมีอัตราที่สูงขึ้น แต่ค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นยังคงเท่าเดิม จึงส่งผลให้บุคลากรรู้สึกว่าค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชมงคล ค้ำชู (2556) พบว่าด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม มีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรในภาพรวมมีระดับความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความเต็มใจและทุ่มเทในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ มีความผูกพันมากที่สุด และมีความผูกพันอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าเรื่องมีความตั้งใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะภารกิจงานส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน บุคลากร จึงมีความตั้งใจเต็มใจ และเต็มที่ในการช่วยเหลือประชาชน ในขณะที่เรื่องหน่วยงานมีเป้าหมายและค่านิยมที่สามารถนำไปสู่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานได้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่มีความผูกพันต่อองค์การระดับมาก อาจเป็นเพราะถึงหน่วยงานมีการกำหนดเป้าหมายและค่านิยมที่ส่งเสริมให้เกิดผลในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อาจยังต้องเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและค่านิยมของหน่วยงานให้แก่บุคลากร เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่การงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญา แป้นทอง (2567) พบว่าด้านการทุ่มเทความพยายามที่มีอย่างเต็มกำลัง มีความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านความเชื่อมั่นและเห็นด้วยกับค่านิยมและเป้าหมายขององค์การ อยู่ในระดับมาก โดยพบว่าเรื่องยอมรับและเต็มใจที่จะปฏิบัติตามนโยบายกฎ ระเบียบ และข้อบังคับของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นการช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน โดยอาศัยพระราชบัญญัติต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายคือประชาชนได้รับความเป็นธรรมในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ บุคลากรจึงมีความตั้งใจ เต็มใจ ที่จะปฏิบัติตามนโยบาย และกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานช่วยเหลือประชาชน ออกมาอย่างถูกต้องและอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย ในขณะที่ประเด็นคำถามที่ว่ายินดีที่จะทำงานล่วงเวลา ถึงแม้จะไม่ได้รับค่าตอบแทน หากเป็นงานที่สำคัญและเร่งด่วน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะบุคลากรมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อองค์การในระดับหนึ่ง แต่การทำงานเกินเวลาโดยไม่ได้รับผลตอบแทนอาจมีข้อจำกัดด้วยปัจจัยอื่น เช่น ภาระส่วนตัวมี

ครอบครัวต้องกลับไปดูแล ภาระค่าใช้จ่าย สุขภาพร่างกาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนชัย สลับศรี (2557) พบว่าเรื่องเมื่อเกิดผลกระทบต่อหน่วยงาน รู้สึกห่วงความอยู่รอดของหน่วยงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะบุคลากรมีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญขององค์การที่ปฏิบัติงานอยู่ ในขณะที่เรื่องไม่คิดจะลาออกถึงแม้จะมีหน่วยงานอื่นให้ค่าตอบแทนที่ดีกว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะบุคลากรมีจิตสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ แต่มีปัจจัยภายนอกเรื่องข้อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นในเรื่องค่าตอบแทนเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับรัชมงคล ค้ำชู (2556) พบว่าด้านความต้องการเป็นสมาชิกองค์การ มีความผูกพันอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่าด้านการปฏิบัติงานที่มีความก้าวหน้าและมั่นคงมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การ อยู่ในระดับสูงที่สุด อาจเป็นเพราะงานที่มีความก้าวหน้าและมั่นคงเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการเลือกเข้ามาปฏิบัติงาน โดยบุคลากรส่วนใหญ่เป็นข้าราชการก็จะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เพราะมีความมั่นคงและมีความหน้าในอาชีพ และอีกส่วนหนึ่งที่มีจำนวนบุคลากรรองลงมาคือพนักงานจ้างเหมาบริการ อาจมองว่างานที่ทำอยู่ไม่ได้มีความมั่นคงหรือไม่ก้าวหน้าหากเทียบกับข้าราชการ ซึ่งถ้าหากมีหน่วยงานที่ให้ค่าตอบแทนที่ดีกว่าก็พร้อมที่จะลาออก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกวลิน ณ นคร (2562) พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความมั่นคงและก้าวหน้ามีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง และด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเป็นเพราะกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีปริมาณงานที่มาก ส่งผลให้ไม่มีเวลาส่วนตัว แต่เหตุการณ์ดังกล่าวนี้อาจเป็นเรื่องปกติที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเจอเป็นประจำอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าการมีเวลาสำหรับครอบครัวหรือเรื่องส่วนตัวจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่บุคลากรอาจให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่น และระดับความสัมพันธ์ที่ต่ำมาก ยังแสดงให้เห็นถึงหน่วยงานอาจยังไม่มีนโยบายเกี่ยวกับสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ชัดเจนหรือบุคลากรอาจยังไม่รับรู้หรือให้ความสำคัญกับประเด็นนี้ ดังนั้น ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวของบุคลากรยังไม่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อความผูกพันมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพร มูลเมือง (2564) พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

องค์ความรู้

จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน และ ความผูกพันต่อองค์การ ของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่วนกลาง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การทำงานร่วมกัน และการรับรู้ถึงความเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความผูกพันต่อองค์การ

นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่ และ รายได้ที่เพียงพอและเป็นธรรม เป็นประเด็นที่ยังมีช่องว่างในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทขององค์กรภาครัฐที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและนโยบายค่าตอบแทน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตในการทำงานเชิงบูรณาการ ที่ครอบคลุมทั้ง มิติด้านสัมพันธภาพ ความมั่นคงก้าวหน้าในอาชีพ การมีส่วนร่วม และ ความสมดุลชีวิตการทำงาน เป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรในภาคราชการ โดยเฉพาะในองค์กรที่มีพันธกิจด้านสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองประชาชน

องค์ความรู้เหล่านี้สามารถนำไป ต่อยอดเป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการออกแบบมาตรการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ในหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีบริบทและข้อจำกัดคล้ายคลึงกัน ตลอดจนสามารถใช้เป็นฐานในการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยเชิงคุณภาพที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การในอนาคต

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : กนกกร ศรีบุญเพ็ง และภิรดา ชัยรัตน์, 2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลาง พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง และมีความผูกพันต่อองค์การในระดับมาก โดยพบว่าด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน และด้านการมองว่างานมีคุณค่าต่อสังคมเป็นปัจจัยที่

ส่งเสริมความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ด้านรายได้ที่เพียงพอและความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตเป็นประเด็นที่ยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม นอกจากนี้ คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานควรกำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเสริมสร้างโอกาสความก้าวหน้า ความมั่นคง และการมีส่วนร่วมของบุคลากร

2) ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาสวัสดิการและสิทธิประโยชน์เพิ่มเติม เช่น การสนับสนุนด้านการเงิน และการจัดโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต

3) ส่งเสริมให้มีนโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการกำหนดเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การที่สนับสนุนความผูกพันของบุคลากรอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรจัดอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มทักษะและขีดความสามารถของบุคลากร โดยเน้นทักษะด้านดิจิทัล ภาวะผู้นำ และการพัฒนาอาชีพ เพื่อส่งเสริมโอกาสความก้าวหน้าในองค์การ

2) ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในที่ทำงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมบัดดี้ กีฬาสี หรือกิจกรรมเพื่อสังคม เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์การ

3) ควรปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการภาระงานให้เหมาะสม โดยลดความซ้ำซ้อนของงาน ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงาน และจัดให้มีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้บังคับบัญชากับบุคลากร เพื่อติดตามความคืบหน้าและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังบุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์การในบริบทที่แตกต่างกัน

2) ควรศึกษาด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและหลากหลายมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์การอย่างมีประสิทธิผล

References

เกวลิน ณ นคร. (2562). *คุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์การของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดเพชรบุรี.* เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เทียนศรี บางม่วงงาม. (2562). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรที่ผ่านโครงการอบรมวิศวกรใหม่ กรณีศึกษา: บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกริก.

พิชญา แป้นทอง. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลหาดใหญ่*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://www.skho.moph.go.th/oa/uploads/research-32.pdf [15 มีนาคม 2567].

วรวรรณ ตอวิวัฒน์. (2555). *คุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ กรณีศึกษาข้าราชการกรมศุลกากร ที่สังกัดส่วนกลาง (คลองเตย).* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกริก.

รัชมงคล ค้ำชู. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัตนชัย สลับศรี. (2557). *คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สถานีตำรวจนครบาลบางเขน.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกริก.

สิริพร มูลเมือง. (2564). คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 3*(1), 29-36.

Hinkle, D. E., Proffitt, T. D., Pilato, V. H., & Rosenthal, M. (1998). *Shaping educational policy in Maryland: Teacher education reform and beyond.*

Porter, L. W., & Steers, R. M. (1977). Organizational work: Personal factors in employee and absenteeism. *Psychological Bulletin, 80*(2), 151–176.

Walton, R. E. (1973). Quality of working life: What is it? *Sloan Management Review, 15*, 11–21.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.

พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

Buddhist Methods To Promote Local Politicians In Nong Hin Subdistrict Administrative Organization Nong Hin District Loei Province

พระมหาวัชระ กนฺตวีโร Phramaha Watchara Kantaveero
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย
Mahachulalongkorn Buddhist University, Loei Religious College
wadcharaphankaen746@gmail.com

Received 2025/06/07 *Revised* 2025/06/23 *Accepted* 2025/07/24

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย 2) เสนอแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย วิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีจำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย 2. พระสังฆาธิการ 2 รูป 2. นักการเมืองท้องถิ่น 2 คน 3. ข้าราชการท้องถิ่น 2 คน 4. อาสาสมัครสาธารสุข 2 คน 5. ผู้นำชุมชน 2 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพทั่วไปของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พบว่า นักการเมืองท้องถิ่น ได้ทำหน้าที่ในชุมชนที่ตนได้รับผิดชอบ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณอาจไม่ครอบคลุม โครงสร้างพื้นฐานในเขตที่ตนรับผิดชอบ ยังขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร เช่น ถนน การจราจร ขยะ และสิ่งแวดล้อม นักการเมืองท้องถิ่นยังขาดด้านการบริหารสมัยใหม่ การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้บริการผ่านแอปพลิเคชัน หรือระบบข้อมูลเปิด (Open Data) นักการเมืองยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีหรือการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะการใช้โซเชียลมีเดียและกลุ่มประชาสังคม ทำให้เกิดแรงกดดันให้นักการเมืองท้องถิ่นโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในเรื่องของงบประมาณ

2) เสนอแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พบว่า ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ผู้บริหารให้ความสำคัญในการประชุม เพราะเป็นหัวใจสำคัญในการบริหาร ด้านพร้อมเพรียงกัน ทุกคนให้ความสำคัญต่อการเข้าประชุมเลิกประชุม เพราะบ่งถึงความสามัคคีขององค์กร การจัดประชุมนอกสถานที่ หรือการจัดประชุมภายใน เป็นสิ่งจำเป็นต่อองค์กร ด้านการไม่บัญญัติสิ่งใหม่ๆ ที่ขัดระเบียบเดิม การเคารพนับถือ

ในสิ่งเดิมเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษท่านได้ทำไว้ดีแล้ว ด้านการเคารพผู้ใหญ่ คุณธรรมของผู้มีอำนาจเหนือกว่าสิ่งอื่นใดเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางเพศในสังคม สร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเคารพในความหลากหลาย ด้านให้ความเคารพต่อสถานที่ การตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และความเหมาะสมของสถานที่แสดงออกผ่านพฤติกรรมที่สุภาพ เรียบร้อย สะท้อนถึงการมีวินัยและความรับผิดชอบในตนเอง

คำสำคัญ : อปริหานิยธรรม, นักการเมือง, ผู้นำท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบล.

Abstract

This thesis aims as follows: 1) To study the general conditions of local politicians in Nong Hin Subdistrict Administrative Organization, Nong Hin District, Loei Province 2) To propose Buddhist approaches to promote local politicians in Nong Hin Subdistrict Administrative Organization, Nong Hin District, Loei Province. This is a qualitative research study conducted in 2 ways: studying data from documents, including fieldwork to conduct in- depth interviews with 10 figures or people, and analyzing data by descriptive method.

The research results found that:

1) The general conditions of local politicians in Nong Hin Subdistrict Administrative Organization, Nong Hin District, Loei Province found that local politicians performed their duties in the communities they were responsible for, played an important role in local development and took care of the well-being of the people in the areas they were responsible for. The budget allocation may not cover all infrastructure in the areas they were responsible for, and lacked proper care and attention, such as roads, traffic, garbage, and the environment. Local politicians still lack modern management, the use of technology to provide services through applications or open data systems, and politicians still lack skills in using technology or strategic planning, especially in using social media and civil society groups. Put pressure on local politicians to be more transparent and effective in terms of budget.

2) Propose Buddhist methods to promote local politicians in Nong Hin Subdistrict Administrative Organization, Nong Hin District, Loei Province. It was found that in terms of meeting regularly, executives give importance to meetings because they are the heart of management. In terms of being in unison, everyone gives importance to entering and ending meetings because it indicates unity of the

organization. Organizing meetings outside the office or internal meetings is necessary for the organization. In terms of not enacting new things that violate the old rules, respecting the old things is good because it is something that our ancestors have done well. In terms of respecting elders, the virtue of those who have authority over others strengthens good relationships in the organization. In terms of honoring and protecting women's rights, it reduces gender inequality in society, creating a society that is just and respectful of diversity. In terms of respecting the place, being aware of the value, importance, and appropriateness of the place, expressed through polite and neat behavior, reflecting self-discipline and responsibility.

Keywords: Imperishable Dhamma, politician, local leader, Administrative Organization.

บทนำ

บทบาทในการกำหนดทิศทางนโยบาย บริหารประเทศ และเป็นตัวแทนของประชาชนในการจัดการผลประโยชน์ส่วนรวม การมีผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมและวิสัยทัศน์จึงมีความสำคัญต่อความเจริญของประเทศอย่างมาก กำหนดนโยบายและทิศทางของประเทศ ผู้นำมีอำนาจในการออกกฎหมาย จัดทำงบประมาณ และบริหารราชการแผ่นดิน เป็นตัวแทนของประชาชน สะท้อนเสียงของประชาชนในการพัฒนาประเทศ และรักษาผลประโยชน์ของชาติ ส่งเสริมประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม ผู้นำที่ดีต้องเคารพกฎหมาย ไม่ใช้อำนาจในทางมิชอบ และส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ เสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและความสามัคคี การมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ช่วยให้ประเทศมีเสถียรภาพ ไม่เกิดความขัดแย้งหรือแตกแยก สร้างภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีนานาชาติ ผู้นำที่มีความสามารถ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นจากต่างประเทศ นำมาสู่ความร่วมมือและการลงทุน ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ก่อน พ.ศ. 2475) ประเทศไทยปกครองโดย พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุด ไม่มีรัฐธรรมนูญหรือพรรคการเมือง พระมหากษัตริย์เป็นทั้งประมุขและผู้บริหารประเทศโดยตรง คณะราษฎรเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็น ประชาธิปไตยแบบรัฐธรรมนูญ มีการตั้ง รัฐสภา และให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้ง เริ่มมีพรรคการเมืองและรัฐบาลจากการเลือกตั้ง มีทั้งช่วงที่ปกครองโดยรัฐบาลพลเรือน และช่วงที่มี การรัฐประหาร โดยทหารหลายครั้ง ประเทศไทยมี รัฐธรรมนูญหลายฉบับ และมีการยุบสภา/จัดตั้งรัฐบาลใหม่หลายครั้ง ปัจจุบันยังอยู่ในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ศิวพล ใกล้ชิด,2565 : 8)

ปัญหาเกี่ยวกับนักการเมืองไทย มีหลายประการ 1. ขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการเป็นผู้นำ ผู้นำบางคนใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง มีพฤติกรรมทุจริต คอร์รัปชัน หรือรับผลประโยชน์ทับซ้อน ขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสาธารณะ 2. การใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือแทรกแซงองค์กรอิสระ ใช้อำนาจทางการเมืองในการควบคุมระบบราชการ องค์กรตรวจสอบ หรือแม้กระทั่งฝ่ายตุลาการ แทรกแซงสื่อมวลชน และจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน 3. การขาด

วิสัยทัศน์และความสามารถในการบริหารประเทศ ขาดความรู้ ความเข้าใจในนโยบายสาธารณะและการบริหารเชิงระบบ เน้นการเมืองเพื่อความอยู่รอด มากกว่าการพัฒนาประเทศในระยะยาว ใช้ “ประชานิยม” เพื่อหวังคะแนนเสียง โดยไม่วิเคราะห์ผลกระทบระยะยาว 4. การเปลี่ยนแปลงผู้นำบ่อยครั้ง และการรัฐประหาร ประเทศไทยเผชิญกับการรัฐประหารหลายครั้ง ซึ่งสะท้อนถึงความไม่มั่นคงของระบบการเมือง การเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้งทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหาร 5. ผู้นำมาจากระบบการเมืองที่ยังไม่โปร่งใส กระบวนการเข้าสู่อำนาจบางครั้งไม่ยึดหลักประชาธิปไตย เช่น การแต่งตั้งจากกลไกนอกระบบ หรืออำนาจพิเศษ ระบบเลือกตั้งที่ถูกวิจารณ์ว่าไม่เป็นธรรม เอื้อให้ผู้นำบางกลุ่มได้เปรียบ 6. การไม่ยอมรับเสียงของประชาชนหรือฝ่ายค้าน ผู้นำบางรายไม่เปิดพื้นที่ให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ ปิดกั้นการแสดงออกของประชาชน และไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคมพลเมือง

การเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากกับชีวิตของคนที่อยู่ในสังคม การสื่อสารทางการเมือง จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจของประชาชนอย่างกว้างขวาง (นันทนา นันทวโรภาส, 2558 : 117). เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาขึ้นการสื่อสารทางการเมืองก็มีความซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีความรู้เท่าทันสื่อและเข้าใจพฤติกรรมของผู้รับสารจึงจะสามารถควบคุมทิศทางของการสื่อสารให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องพึ่งพาการสื่อสารในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก และข้อมูลข่าวสาร(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2549 : 92) เพื่อประกอบการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน พุทธวิธีคือแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้นักการเมืองมีคุณธรรม และใช้การสื่อสารทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานของเมตตา ความจริงใจ และไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนตัวผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่อง “พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นใน อบต.หนองหิน” เพื่อประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดนักการเมืองที่ดีและนำสังคมสู่ความสันติสุข

สรุปประเด็นการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นการประยุกต์ พุทธวิธี เพื่อส่งเสริมคุณธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะใน อบต.หนองหิน เพื่อแก้ปัญหาการเมืองไทย เช่น การขาดคุณธรรม ความโปร่งใส และการใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยใช้หลักธรรม เช่น เมตตา ความจริงใจ และการไม่ยึดติดผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อพัฒนาผู้นำที่มีจริยธรรม และส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะและความสันติสุขของสังคม.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

2) เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย” มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย 2) เพื่อเสนอแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In–depth Interview) โดยผู้วิจัยคัดเลือกจากผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย ในการวิจัยครั้งนี้ จะทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 รูปหรือคน ด้วยการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการจำนวน 2 รูป 2) นักการเมืองท้องถิ่นจำนวน 2 คน 3 ข้าราชการท้องถิ่น จำนวน 2 คน 4) อาสาสมัครสาธารสุข จำนวน 2 คน 5. ผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

เชิงคุณภาพ

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ดังนี้ (1) ขอหนังสือจากรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ (2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ (3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ (4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี ได้แก่ 1) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ (interpretation) อธิบายความ และแปลความตามนัยยะที่ผู้ให้ข้อมูลอาจจะแสดงออกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา 2) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) ในการวิเคราะห์เอกสาร โดยคำนึงถึงบริบท (context) หรือสภาพแวดล้อมของข้อมูล ในการนำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพเรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (triangulation)” โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล 2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัยเป็นการตรวจสอบผู้เก็บข้อมูล และ 3) การตรวจสอบด้านทฤษฎี เป็นการตรวจสองเกี่ยวกับวิธีการรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย”มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย 2) เพื่อเสนอแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สภาพทั่วไปของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พบว่า ด้านความรู้ด้านการบริหารสมัยใหม่ ทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร การสื่อสารและ ด้านเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคปัจจุบัน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการมีส่วนร่วมของประชาชน หากขาดทักษะนี้จะทำให้ผู้นำไม่สามารถเข้าถึงประชาชนหรือตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างทันเวลาเป็นรากฐานสำคัญที่เชื่อมโยงกับหลายปัญหา เช่น การจัดสรรงบประมาณไม่ครอบคลุม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานล่าช้า จุดสำคัญที่สุดที่ควรพัฒนา คือ "การเสริมความรู้ด้านการบริหารสมัยใหม่ควบคู่กับทักษะการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร" เพื่อให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย **1)** ด้านคุณธรรมจริยธรรมใช้หลักศีล 5 และธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ปลูกฝังจิตสำนึกในความซื่อสัตย์ เสียสละ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน 2)ด้านภาวะผู้นำ เช่น สัปปุริสธรรม และอิทธิบาท 4 มาใช้พัฒนาภาวะ

ผู้นำเน้นความเพียร วิริยะ และการตัดสินใจด้วยปัญญา 3)ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมใช้พุทธวิธีในการสื่อสารอย่างสันติ มีเมตตา 4) ด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นส่งเสริมความโปร่งใสในการใช้งบประมาณและบริหารงาน 5)ด้านจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม พัฒนานักการเมืองให้มีจิตอาสา คิดถึงส่วนรวมก่อนส่วนตน แนวทางพุทธวิธีในการส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน มุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม โดยใช้หลักพุทธธรรม เช่น ศีล 5 สัปปุริสธรรม และอิทธิบาท 4 เป็นพื้นฐาน ส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีปัญญาและเพียรพยายาม ใช้การสื่อสารอย่างมีเมตตาและสันติ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น บริหารงานอย่างโปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างนักการเมืองที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและนำสังคมไปสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน.

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย 2) เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยการพรรณนา ผลการวิจัยสามารถสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพทั่วไปของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พบว่า นักการเมืองท้องถิ่น ได้ทำหน้าที่ในชุมชนที่ตนได้รับผิดชอบ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณอาจไม่ครอบคลุม โครงสร้างพื้นฐานในเขตที่ตนรับผิดชอบยังขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร เช่น ถนน การจราจร ขยะ และสิ่งแวดล้อม นักการเมืองท้องถิ่นยังขาดความด้านการบริหารสมัยใหม่ การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้บริการผ่านแอปพลิเคชัน หรือระบบข้อมูลเปิด (Open Data) นักการเมืองยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีหรือการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะการใช้โซเชียลมีเดียและกลุ่มประชาสังคม ทำให้เกิดแรงกดดันให้นักการเมืองท้องถิ่นโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศุภมา จิตต์เที่ยง และคณะ ,2567 : บทคัดย่อ) พบว่า หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ”(นิติธรรม, คุณธรรม, โปร่งใส, มีส่วนร่วม, รับผิดชอบ, คุ้มค่า) เป็นกรอบสำคัญในการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นให้บริหารงานและงบประมาณอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เสนอแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล

เห็นพ้องว่า “หลักอปริหานิยธรรม 7” สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมนักการเมืองท้องถิ่นให้มีคุณธรรม ภาวะผู้นำ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการและการประชุมการประชุมอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ ทำให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหาชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ) ,2556 :101) ที่พบว่า เทศบาลตำบลขามใหญ่ มีการประชุมสม่ำเสมอทั้งระดับเจ้าหน้าที่และผู้นชุมชน ส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพ 2) ด้านวินัยและการเคารพกฎระเบียบ ไม่บัญญัติสิ่งที่ขัดต่อระเบียบแบบแผนเดิม และเคารพผู้บังคับบัญชา ช่วยรักษาระเบียบและความเป็นเอกภาพขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปณฺโฺญภาโส), 2566:48) พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นใน จ.ชุมพร เคารพสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และยึดวัฒนธรรมไทยในการดำเนินการทางการเมือง 3) ด้านสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาค การให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี ส่งเสริมความเท่าเทียมในพื้นที่การเมืองท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธีรนัย สุวรรณโชติ) ,2567: 229-243) พบว่า หลักอปริหานิยธรรมสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น สตรี และเยาวชน 4) ด้านความสัมพันธ์ชุมชนการเคารพต่อสถานที่และเอาใจใส่ผู้มาเยือน ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักการเมืองกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ(พระมหาสุรสิทธิ์ ไชยสังกา),2567:53-82) พบว่า การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้นำและประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม 5) ด้านความต่อเนื่องของนโยบายและการยึดโยงชุมชนนักการเมืองที่เคารพอดีตผู้นำ และสืบสานโครงการที่ดี จะได้รับการสนับสนุนจากชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูศรีธรรมวิเทศ),2566:113) พบว่า การสืบสานแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายที่ประชาชนพึงพอใจ ช่วยสร้างความต่อเนื่องและความไว้วางใจจากประชาชน

องค์ความรู้

การวิจัย เรื่อง พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย 2) เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแผนภาพที่ 4.1

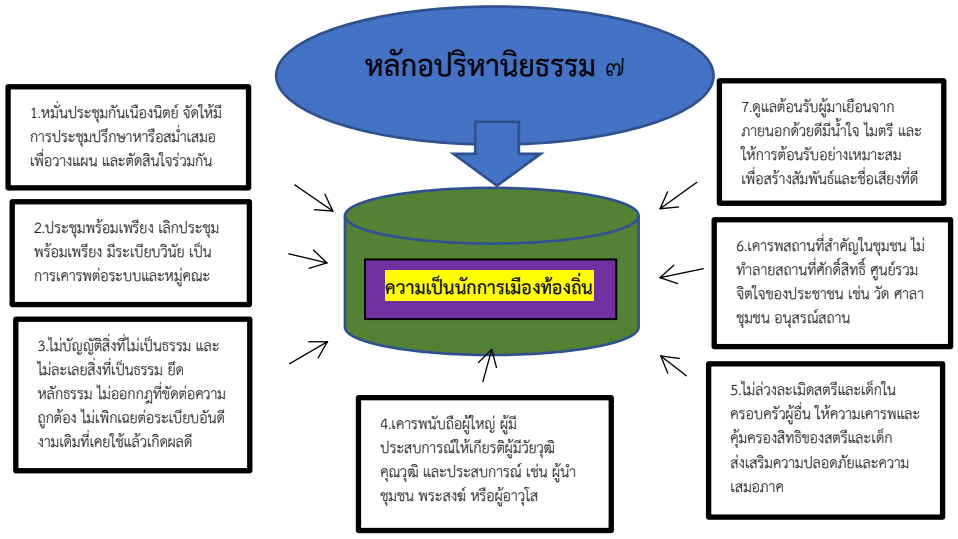

ภาพที่ 4.1องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
ที่มา : พระมหาวัชระ กนฺตวีโร,2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ และเสนอแนวทางตามหลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำและคุณธรรมของนักการเมือง ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความผูกพันกับศาสนาและชุมชน แต่ยังขาดแนวทางชัดเจนในการน้อมนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารและการปฏิบัติงาน การนำหลักพุทธธรรม เช่น สัปปุริสธรรม อปริหานิยธรรม และหลักไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ จะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้นำที่ดี มีเหตุผล ยึดประโยชน์ส่วนรวม รู้จักตนเอง เข้าใจปัญหาท้องถิ่น และกล้าตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการจัดอบรม เสริมสร้างความรู้และการตระหนักรู้ในหลักธรรมแก่ผู้นำท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมการมีแบบอย่างที่ดีในชุมชน เพื่อให้การเมืองท้องถิ่นมีคุณภาพ โปร่งใส และเป็นที่พึ่งของประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เสนอบรรจุหลักอปริหานิยธรรม 7 ในหลักสูตรอบรมผู้บริหารท้องถิ่น โดยร่วมมือกับวัด สำนักงานพระพุทธศาสนา และมหาวิทยาลัยสงฆ์ จัดอบรมเชิงปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและจิตสาธารณะ

2)ผลักดันให้ อปท. จัดตั้ง “คณะกรรมการธรรมาภิบาลท้องถิ่น” โดยมีพระสงฆ์ นักวิชาการ และชุมชนร่วมประเมินคุณธรรมผู้นำท้องถิ่นตามหลักอปริหารียธรรม 7

3)ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้วยกิจกรรมสวดมนต์ สมาธิ และบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อสร้างความสามัคคีและพัฒนาจิตใจของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่

4)พัฒนาหลักสูตร “นักการเมืองท้องถิ่นคุณธรรม” ร่วมกับสถานศึกษา โดยใช้กรณีศึกษาอปริหารียธรรม ๗ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำต้นแบบ

5)ผลักดันนโยบายจังหวัด ส่งเสริมให้ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหาร พร้อมยกย่องค์กรที่เป็นต้นแบบธรรมาภิบาลเชิงพุทธ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่พื้นที่อื่น.

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดอบรมและกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น เวิร์กช็อปร่วมกับวัดหรือสถานศึกษาพุทธศาสนา ใช้กรณีศึกษา บทบาทสมมุติ และการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้นักการเมืองเข้าใจและนำหลักอปริหารียธรรมไปใช้ได้จริง

2) บูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานประจำ เช่น เริ่มการประชุมด้วยการกล่าวถึงหลักธรรม จัดวงสนทนาธรรมระหว่างผู้นำกับชุมชน และนำหลักอปริหารียธรรมมาใช้ในการประชุมและตัดสินใจร่วมกัน

3)จัดทำระบบประเมินจริยธรรม โดยสร้างแบบฟอร์มประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรม เช่น ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส ความสามัคคี เพื่อสะท้อนการปฏิบัติตามหลักอปริหารียธรรม 7 อย่างเป็นรูปธรรม.

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ธรรมาภิบาล สาราณียธรรม 6 พละ 5 และภาวนา 4 มาใช้ในการจัดอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ แก่ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และประชาชน เพื่อส่งเสริมการบริหารที่มีคุณธรรมและพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของพุทธวิธีในการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อปรับปรุงให้การสื่อสารภายในองค์กรและกับประชาชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) ควรศึกษาแรงจูงใจและผลกระทบจากการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กรท้องถิ่น.

References

พระมหาศิวพล พลเมธี. (2565). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีต่อประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์,* 4(1), 1-8.

นันทนา นันทวโรภาส. (2558). *สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : แมสมีเดีย.

พระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปญฺโญภาโส). (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร. *หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

ธีรนัย สุวรรณโชติ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(5), 229–243.

พระมหาสุรสิทธิ์ ไชยสังกา. (2567). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(3),53–82.

พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วกอ). (2556). การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานีจังหวัดอุบลราชธานี. *ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

Guidelines for the Administration of the wellbeing organization of school administrators in Mae Na Chon educational quality development network group under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6

ศตวรรษ กุณะ Satawat Kuna
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
G663302034@northcm.ac.th

Received 2025/06/07 *Revised* 2025/06/23 *Accepted* 2025/07/24

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 117 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.78 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นความสุขด้านการเงิน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา ความสุขด้านสังคม ความสุขด้านจิตใจ ความสุขจากการผ่อนคลาย ความสุขทางสมอง ความสุขของครอบครัว ความสุขด้านร่างกาย และความสุขด้านการเงิน

2) แนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ ความสุขทางร่างกาย คือ สนับสนุนกิจกรรมสร้างวินัยการดูแลรักษาสุขภาพ ความสุขทางจิตใจ คือ สร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ความสุขทางสังคม คือ การเสริมแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ในชุมชน ความสุขจากการผ่อนคลาย คือ จัดกิจกรรมในช่วงเวลาที่เหมาะสมมีห้องพักผ่อนเพื่อผ่อนคลาย ความสุขทางสมอง คือ การอบรมให้

เหมาะสมกับความต้องการของครู ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา คือ การดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทางศีลธรรมและจริยธรรม ความสุขด้านการเงิน คือ ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการออมเงิน ความสุขของครอบครัว คือ ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

คำสำคัญ : การบริหารองค์กรแห่งความสุข, ผู้บริหาร, เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร.

Abstract

The purpose of this research was to study the Administration of the wellbeing organization of school administrators and to study the development of the wellbeing organization Management of the Mae Najon Education Quality Development Network Group, affiliated with the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6, using a combination of quantitative and qualitative research methodology. The tools used in the research were questionnaires. The confidence value was 0.78 and the structured interview also analyzed the data. Frequency, average, standard deviation, and content analysis.

The results showed that :

1)the Administration of the wellbeing organization of school administrators were found to be at a high level in all aspects except financial happiness, moral and religious happiness, social happiness, Mental happiness, and happiness from relaxation.

2) Guidelines for the development of the Administration of the wellbeing organization of school administrators were found that there are the following development guidelines: Physical happiness is to support activities to build health care discipline, and mental happiness is to create a good working relationship atmosphere. Social happiness is to enhance the motivation to carry out activities for the public benefit in the community. The happiness of relaxation is to organize activities at the right time, have a rest room to relax. Brain happiness is training to suit the needs of teachers. Moral and religious happiness is to live by behaving as a good moral and ethical role model. Financial happiness encourages participation in savings projects. Family happiness is to promote activities together in the family.

Keywords: Administration of happiness organizations, Administrators, Mae Na Chon Educational Quality Development Network Group.

บทนำ

แนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จากรายงาน World Happiness Report ปี 2023 ของสหประชาชาชาติ (UN) บ่งชี้ว่า สภาพความสุขของคนไทยลดลง ค่าเฉลี่ยความสุขของประชากรไทยอยู่ในลำดับที่ 60 ของโลก หากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยช่วงปี 2562-2564 กับช่วงปี 2563-2566 จะพบว่า จากที่เคยอยู่ที่ 5.891 ได้ลดลงมาอยู่ที่ 5.8431 โดยสถานการณ์สุขภาพจิตคนไทย จากข้อมูลจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2566 ประเทศไทยมีผู้ป่วยด้านสุขภาพจิต 256,000 คน และในจำนวนนี้เป็นผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษา 28,775 คน และยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ในแง่ของบุคลากรทางการแพทย์ด้านสุขภาพจิตกลับมีไม่เพียงพอ ซึ่งปัจจุบันมีจิตแพทย์อยู่ประมาณ 845 คน คิดเป็น 1.28 คนต่อแสนประชากร นักจิตวิทยา (คลินิก) มีประมาณ 1,037 คน คิดเป็น 1.57 คนต่อแสนประชากร และพยาบาลจิตเวช 4,064 คน คิดเป็น 6.14 คนต่อแสนประชากรเท่านั้นอัตราการป่วยไข้จนถึงขั้นจำเป็นต้องได้รับการรักษาที่เพิ่มขึ้น แต่ภายใต้ข้อจำกัดด้านบุคลากรทางการแพทย์กำลังทำให้ปัญหาดังกล่าวรุนแรงมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ลงได้ คือ การคัดกรองสุขภาพจิต เพื่อดูแลอย่างเท่าทัน ป้องกันไม่ให้ต้องกลายเป็นผู้ป่วย ที่ถึงขั้นต้องเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาล (กรมส่งเสริมสุขภาพจิต, 2567 : ระบบออนไลน์)

พื้นฐานการบริหารองค์กรแห่งความสุขจากข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านแม่มุ ครูชำนาญการโรงเรียนบ้านแม่หอย ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านนาฮ่อง และครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านแม่นาจร พบว่า มีความสอดคล้อง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูอยู่บ่อยครั้ง ครูหลายคนต้องรับภาระงานที่ไม่ใช่หน้าที่หลัก เช่น การทำเอกสารรับการประเมินต่าง ๆ การพาเด็กไปแข่งขัน ทำให้เวลาที่จะใช้ในการสอนลดลง นอกจากนี้ การทำงานติดต่อกันหลายชั่วโมงโดยไม่มีเวลาพักผ่อนอย่างเพียงพอส่งผลให้ครูรู้สึกเหนื่อยล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ และอาจนำไปสู่ความเครียดหรือความกังวล นอกจากปัญหาด้านเวลาและสุขภาพแล้ว ครูยังต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งหรือการสื่อสารที่ไม่ราบรื่นกับเพื่อนร่วมงาน รวมถึงผู้บริหาร ซึ่งทำให้บรรยากาศการทำงานตึงเครียด งานของครูมักมีภาระที่ไม่สิ้นสุด การขาดการพักผ่อนและการแบกรับภาระงานเหล่านี้ทำให้ครูรู้สึกหมดแรงในการปฏิบัติงาน ไม่สามารถผ่อนคลายจากความเครียดสะสมได้ นอกจากนี้ ครูยังรู้สึกว่าตนเองไม่สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ขัดแย้งกับความเชื่อหรือหลักการที่ตนยึดถือ ครูบางคนต้องรับบทบาทหลายหน้าที่ ทั้งการสอน การบริหาร และการดูแลส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียน ภาระงานที่มากกว่าหน้าที่การสอนเหล่านี้ทำให้ครูรู้สึกว่าค่าตอบแทนที่ได้รับไม่สอดคล้องกับความพยายามและความรับผิดชอบที่ต้องแบกรับ เมื่อรวมกับค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นและภาระหนี้สินส่วนบุคคล ปัญหาเหล่านี้ทำให้ครูมีเวลาน้อยลงในการใช้ชีวิตกับครอบครัว

ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารในสถานการณ์นี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่สามารถสร้างระบบการสนับสนุนบุคลากรให้ทุกคนได้ทำงานอย่างมีความสุข โดยการลดภาระงานที่ไม่จำเป็น วางแผนการแบ่งงานที่เหมาะสม และให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพทางร่างกายและจิตใจของครู ผู้บริหารควรพัฒนาเครื่องมือหรือระบบช่วยสนับสนุน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาของนักเรียนและระบบการศึกษาทั้งระบบในที่สุด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6, 2567 : 6) จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปเป็นแนวทางการบริหารจัดการองค์กร ส่งผลต่อการปฏิบัติงานการจัดการเรียนรู้ของครูและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 11 คน ครูผู้สอนจำนวน 106 คน ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ปีการศึกษา 2567 ทั้งหมด 117 คน (ระบบสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นทีการศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ปีการศึกษา 2567) โดยคัดเลือกเจาะจงทั้งหมด

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่มาไม่น้อยกว่า 3 ปี ครูผู้สอน วิทยะฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้างานไม่น้อยกว่า 3 ปี ศึกษานิเทศก์ วิทยะฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert) (อ้างถึงในธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565 : 55)

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ ได้แก่ 1) **แบบสอบถาม** แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน **ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหาร

สถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มี 8 ด้าน ได้แก่ 1) ความสุขด้านร่างกาย 2) ความสุขด้านจิตใจ 3) ความสุขด้านสังคม 4) ความสุขจากการผ่อนคลาย 5) ความสุขทางสมอง 6) ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา 7) ความสุขด้านการเงิน 8) ความสุขของครอบครัว โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.74 2) **แบบสัมภาษณ์** การสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยข้อคำถามที่สร้างแบบสัมภาษณ์ นำมาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในตอนที่ 2 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น มาวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษา ความเหมาะสมของเนื้อหา ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้ **1) แบบสอบถาม** ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้ 1.1) นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจความสมบูรณ์ของการตอบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง 1.2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2561 อ้างถึงในขันแก้ว พรมคำ, 2564 : 80-81) **2) แบบสัมภาษณ์** การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามหัวข้อหลักที่กำหนดไว้มาสรุปข้อมูลและนำเสนอด้วยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา อยู่ในระดับมาก ความสุขด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ความสุขด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ความสุขจากการผ่อนคลาย อยู่ในระดับมาก ความสุขทางสมอง อยู่ในระดับมาก ความสุขของครอบครัว อยู่ในระดับมาก ความสุขด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ ความสุขด้านการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์หการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า การรวบรวบข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 ท่าน ผู้อำนวยการสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 ท่าน และครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษจำนวน 2 ท่าน ในระหว่างวันที่ 18 - 24 กุมภาพันธ์ 2568 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้ **1) ความสุขด้านร่างกาย** แนวทางพัฒนาความสุขทางด้านร่างกาย คือ ส่งเสริม กิจกรรมออกกำลังกายเป็นประจำ เช่น การเดิน-วิ่ง และการเล่นกีฬาหลังเลิกงาน เป็นการสร้างวินัยด้านการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง การปรับพฤติกรรมการกินเพื่อสุขภาพที่ดี เข้าร่วมโครงการตรวจสุขภาพประจำปี และรับประเมินผลการตรวจค่าดัชนีมวลกาย (BMI: Body Mass Index) ช่วยตรวจสอบความเสี่ยงต่อโรคที่เกี่ยวข้องกับน้ำหนัก ถ้าตรวจพบโรคก็จะได้รับการรักษาอย่างทันท่วงที **2) ความสุขด้านจิตใจ** แนวทางพัฒนาด้านความสุขทางด้านจิตใจ คือ สร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน จัดสภาพแวดล้อมและพื้นที่ผ่อนคลาย เปิดโอกาสให้บุคลากรนำเสนอกิจกรรมที่ผ่อนคลายทำแล้วมีความสุข มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาด้านสุขภาพจิต และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในองค์กร **3) ความสุขด้านสังคม** แนวทางพัฒนาด้านความสุขทางด้านสังคม คือ การแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสังคม แก่ครูและบุคลากร ร่วมกันจัดทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ในชุมชน กิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี การทำงานเป็นทีม และการช่วยเหลือสังคมร่วมกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน การอบรมหรือการจัดงานเพื่อการศึกษา **4) ความสุขจากการผ่อนคลาย** แนวทางพัฒนาด้านความสุขจากการผ่อนคลาย คือ จัดกิจกรรมในช่วงเวลาที่เหมาะสมไม่กระทบกับการทำงาน จัดให้มีห้องพักผ่อนหรือโซนเงียบสงบ ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ งานด้านศิลปะ งานฝีมือ หรือการเขียนภาพ การออกกำลังกาย การเดิน วิ่ง หรือโยคะและในกลุ่มจะช่วยเสริมแรง ความท้าทาย และมีความสุขในการทำกิจกรรม มีเป้าหมายการออกกำลังกาย

เลือกกิจกรรมและเพลงเข้าจังหวะการเคลื่อนไหวที่ชื่นชอบ ทำให้สนุกเพลิดเพลินกับการออกกำลังกาย มีความกระตือรือร้นที่จะออกกำลังกายมากขึ้น ทุกคนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการออกกำลังกาย **5) ความสุขทางสมอง** แนวทางพัฒนาด้านความสุขทางสมอง คือ นำผลการประเมินมาปรับปรุงการอบรมให้เหมาะสมกับความต้องการของครูในแต่ละกลุ่ม หรือปรับปรุงพัฒนาทักษะของบุคลากรด้านเทคโนโลยีพัฒนาสมรรถนะของตนเองในระดับที่สูงขึ้น **6) ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา** แนวทางพัฒนาด้านความสุขทางศีลธรรมและศาสนา คือ ครูและบุคลากรดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนเป็นแบบอย่างที่ดี ทางศีลธรรมและจริยธรรม ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรมตามโอกาสที่เหมาะสม ได้เรียนรู้และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อช่วยเหลือสังคมตามหลักศาสนา **7) ความสุขด้านการเงิน** แนวทางพัฒนาด้านความสุขด้านการเงิน คือ ส่งเสริม ครูและบุคลากร เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ออมวันนี้มีใช้ในวันหน้า จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการวางแผนการเงิน การจัดทำงบประมาณการออม และการลงทุนอย่างง่าย ๆ โดยนำตัวอย่าง กรณีศึกษาจริงมาใช้ในการฝึกอบรม มีการให้คำปรึกษาด้านการเงินส่วนบุคคลจากผู้เชี่ยวชาญหรือสถาบันการเงิน จัดทำโครงการหรือโปรแกรมช่วยเหลือที่สามารถติดตามผลการออมและหนี้สินในระยะยาวได้ด้วยตนเอง สถานศึกษามีการจัดสวัสดิการทางการเงิน ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เงิน **8) ความสุขของครอบครัว** แนวทางพัฒนาด้านความสุขของครอบครัว คือ ส่งเสริม การทำกิจกรรม การทำอาหารการรับประทานอาหารร่วมกัน การออกกำลังกายร่วมกัน กระชับความสัมพันธ์อันดีต่อกันในครอบครัว การบริหารจัดการเวลาและสร้างสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัวและการทำงานการสอน มีเวลาให้กับครอบครัวมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ตามผลการวิจัยที่พบ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดย ความสุขด้านร่างกาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเป็นประจำทุกสัปดาห์ สถานศึกษาจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีเป็นประจำทุกปี สถานศึกษาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกและรับประทานอาหารครบ 5 หมู่ สอดคล้องกับ สุวีณา ไชยแสนย์ (2558) พบว่า ด้านมีสุขภาพดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พอใจกับสุขภาพกาย อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สุขภาพดี และมีการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ **ความสุขทางด้านจิตใจ** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาให้มีความเป็นระเบียบเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สถานศึกษาส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีความเอื้ออาทร รับผิดชอบและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน สถานศึกษาประเมินระดับความพึงพอใจต่อการ

ดำเนินการตามแผนพัฒนาครูและบุคลากรต่อความสุขด้านจิตใจ สอดคล้องกับ จินดา ชัยปัน (2562) พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ การปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรต่อคนรอบข้างเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างองค์กรแห่งความสุข รองลงมา คือ การปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรต่อคนรอบข้าง และการเต็มใจยินดีทำประโยชน์ร่วมกันเพื่อส่วนรวม เป็นปัจจัยในการสร้างองค์กรแห่งความสุข และ สมาชิกในองค์กรของท่าน ตามลำดับ **ความสุขด้านสังคม** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรร่วมกันพัฒนาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีภายในสถานศึกษาและชุมชน สถานศึกษาจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ให้ทุกคนมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับ โสรธัส ปุ่นสุวรรณ (2566) พบว่า ด้านสังคมดี อยู่ในระดับมาก คือ ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานรับฟังปัญหา องค์กรมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี องค์กรได้จัดพี่เลี้ยงที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาดูแลสอนงานอย่างใกล้ชิดเพื่อจูงใจให้รู้สึกอบอุ่นและอยากทำงาน **ความสุขจากการผ่อนคลาย** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ยืดหยุ่น สถานศึกษาอนุญาตให้ครูและบุคลากรสามารถทำกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายในสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับ จิระภา สมัครพงษ์ (2564) พบว่า ด้านการผ่อนคลาย อยู่ในระดับมาก คือ การสร้างบรรยากาศในการทำงาน มีระบบการทำงานที่มีความยืดหยุ่น การส่งเสริมให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษารู้จักการผ่อนคลายกับสิ่งต่างๆในการดำเนินชีวิต จัดกิจกรรมตามหลักศาสนาเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ **ความสุขทางสมอง** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในอาชีพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรเกี่ยวกับทักษะการทำงานด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สถานศึกษาจัดให้ครูและบุคลากรมีการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงานและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ สุวีณา ไชยแสนย์ (2558) พบว่า ด้านการหาความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โอกาสได้รับการอบรม ศึกษาต่อ ดูงาน เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถของตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความสนใจในการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต และการได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือปรับขึ้นเงินค่าจ้างประจำปี **ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะและวัฒนธรรมไทยและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สถานศึกษาจัดอบรมนำหลักธรรมมาใช้ในการสร้างความสุขที่แท้จริง สถานศึกษาประเมินผลและปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับ จินดา ชัยปัน (2562) พบว่า ด้านด้านคุณธรรมอยู่ในระดับมาก คือ การมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ ความสามัคคี มีศีลธรรมที่ดีในการดำเนินชีวิต มีโอกาสได้ปฏิบัติศาสนกิจในฐานะศาสนิกชนที่ดี **ความสุขด้านการเงิน** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาประเมินผลความพึงพอใจของครูและบุคลากรที่เข้าร่วมโครงการประหยัดและออมที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากร

ด้านการเงิน การประหยัดและออมเพื่อการมีชีวิตที่ดีในอนาคต สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรจัดทำบัญชีครัวเรือน สอดคล้องกับ ศกลวรรณ วงษ์แจ้ง (2561 : 69-70) พบว่า ด้านปลอดหนี้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีเงินเก็บเมื่อมีเหตุจำเป็นสามารถนำมาใช้ได้ทันที รองลงมาคือ การรู้สึกว่าการผ่อนชำระหนี้สินต่าง ๆ **ความสุขของครอบครัว** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาจัดทำแผนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสร้างมีความรัก สามัคคีและมีความซื่อสัตย์ต่อกัน สถานศึกษาให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรด้านการแผนด้านการเงิน และแผนการทำกิจกรรมยามว่างร่วมกับครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษาติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนและกิจกรรมยามว่างร่วมกับครอบครัว สอดคล้องกับ จินดา ชัยปัน (2562 : 74-76) พบว่า ด้านครอบครัวที่ดีอยู่ในระดับมาก คือ มีส่วนร่วมกับครอบครัวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับคำปรึกษาที่ดีจากครอบครัวและมีความเข้าใจกัน มีเวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับครอบครัว

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ดังนี้ **ความสุขทางด้านร่างกาย** คือ ส่งเสริมกิจกรรมออกกำลังกายเป็นประจำ การสร้างวินัยด้านการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง เข้าร่วมโครงการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับ ภคพร ใจมาก (2566) พบว่า แนวทางการพัฒนาการสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านการมีสุขภาพดี คือ บุคลากรในโรงเรียนมีสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีความสุขในการใช้ชีวิต มีความใส่ใจในการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอให้พร้อมต่อการทำงาน **ความสุขทางด้านจิตใจ** คือ สร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในองค์กร สอดคล้องกับ สุนิภา ยวนจิตต์ (2567) พบว่า ผลของแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านน้ำใจดี คือ สนับสนุนให้ครูบุคลากรได้แลกเปลี่ยนกัน และเป็นผู้รับฟังที่ดี จัดประชุม จัดเวทีให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แชร์ประสบการณ์ต่างๆ ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการ PLC **ความสุขทางด้านสังคม** คือ การแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสังคม แก่ครูและบุคลากร ร่วมกันจัดทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ในชุมชน กิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี การทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือสังคมร่วมกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกับ ภคพร ใจมาก (2566) พบว่า แนวทางการพัฒนาการสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านสังคมดี คือ บุคลากรในโรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีทั้งภายในและภายนอกองค์กรเป็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน **ความสุขจากการผ่อนคลาย** คือ จัดกิจกรรมในช่วงเวลาที่เหมาะสม ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์และมีความสุขในการทำกิจกรรม สอดคล้องกับ ภัทรพล สายแวว (2564) พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริม

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ด้านการผ่อนคลาย คือ ส่งเสริมการจัดปริมาณการสอนและตารางสอนของครูให้มีความเหมาะสม การเฉลี่ยเวลาในการชีวิตให้มีความเหมาะสมในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งเวลาที่ใช้ในการทำงาน ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับกีฬาและนันทนาการ **ความสุขทางสมอง** คือ นำผลการประเมินมาปรับปรุงการอบรมให้เหมาะสมกับความต้องการของครูในแต่ละกลุ่ม หรือปรับปรุงพัฒนาทักษะของบุคลากรด้านเทคโนโลยีพัฒนาสมรรถนะของตนเองในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ สุนิภา ยวนจิตต์ (2567) พบว่า ผลของแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านความสุขทางสมอง คือ สนับสนุนให้บุคลากรใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ให้ครูและบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันแบบกัลยาณมิตร มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล หรือใช้กระบวนการ PLC **ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา** คือ ครูและบุคลากรดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนเป็นแบบอย่างที่ดี ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรมตามโอกาสที่เหมาะสม การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อช่วยเหลือสังคมตามหลักศาสนา สอดคล้องกับภัทรพล สายแวว (2564) พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ด้านศาสนา คือ ส่งเสริมให้นำคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การนำคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร **ความสุขด้านการเงิน** คือ ส่งเสริมครูและบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการวางแผนการเงิน การจัดทำงบประมาณ การออม และการลงทุนอย่างง่าย ๆ มีการให้คำปรึกษาด้านการเงินส่วนบุคคลจากผู้เชี่ยวชาญหรือสถาบันการเงิน สอดคล้องกับ สุนิภา ยวนจิตต์ (2567) พบว่า ผลของแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านสุขภาพเงินดี คือ ให้เรียนรู้เรื่องของ การเงิน การบริหารการเงิน กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเงิน การบริหารจัดการรายรับรายจ่าย ศึกษาหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง **ความสุขของครอบครัว** คือ ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน การบริหารจัดการเวลาและสร้างสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัวและการทำงานการสอน สอดคล้องกับ ภัทรพล สายแวว (2564) พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ด้านครอบครัว คือ ครอบครัวรับรู้ถึงปัญหาและให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันเมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน ส่งเสริมในเรื่องการบริหารเวลาของการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนให้เหมาะสม

องค์ความรู้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่

เขต 6 โดยวิเคราะห์งานวิจัยและสรุปเป็นองค์ประกอบได้ 8 ด้าน ได้แก่ **ความสุขทางด้านร่างกาย** คือ ส่งเสริม กิจกรรมออกกำลังกายเป็นประจำ การสร้างวินัยด้านการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง เข้าร่วมโครงการตรวจสุขภาพประจำปี **ความสุขทางด้านจิตใจ** คือ สร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานจัดสภาพแวดล้อมและเปิดโอกาสให้บุคลากรนำเสนอกิจกรรมที่ผ่อนคลายทำแล้วมีความสุข **ความสุขทางด้านสังคม** คือ การแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสังคมแก่ครูและบุคลากรร่วม กันจัดทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ในชุมชนกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี **ความสุขจากการผ่อนคลาย** คือจัดกิจกรรมในช่วงเวลาที่เหมาะสมส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์งานด้านศิลปะงานฝีมือ **ความสุขทางสมอง** คือ นำผลการประเมินมาปรับปรุงการอบรมให้เหมาะสมกับความ ต้องการของครูในแต่ละกลุ่มหรือปรับปรุงพัฒนาทักษะของบุคลากรด้านเทคโนโลยีพัฒนาสมรรถนะของตนเองในระดับที่สูงขึ้น **ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา** คือ สถานศึกษาส่งเสริมครูและบุคลากรการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อช่วยเหลือสังคมตามหลักศาสนา ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนเป็นแบบอย่างที่ดี **ความสุขด้านการเงิน** คือ ส่งเสริมครูและบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการวางแผนการเงินการจัดทำงบประมาณการออมและการลงทุนอย่างง่ายๆ **ความสุขของครอบครัว** คือ ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันกระชับความสัมพันธ์อันดีต่อกันในครอบครัว จึงได้กรอบแนวคิดดังนี้

รูปภาพที่ 1 การบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

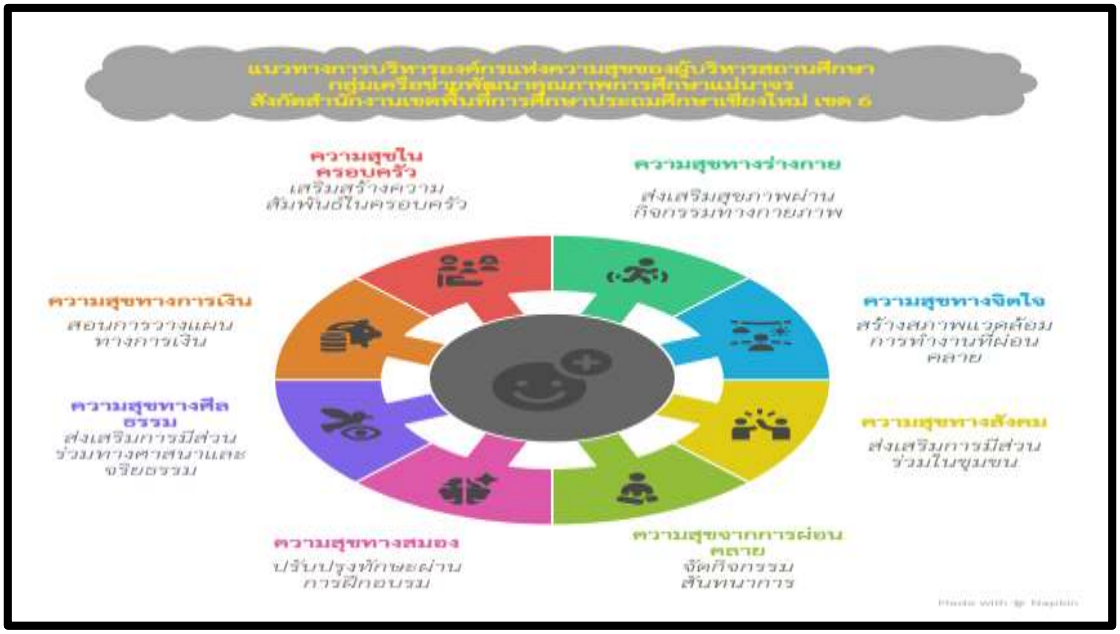

ภาพที่ 1 องค์ความรู้
ที่มา : ศตวรรษ กุณะ, 2568.

จากรูป โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารองค์กรแห่งความสุขจากนักวิจัยทั้งหมด 10 ท่าน พบว่า มีองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุขทั้งหมด 8 ด้าน เมื่อพิจารณาความถี่ขององค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข ผู้วิจัยได้เลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีองค์ประกอบที่ผู้วิจัยเลือกมา 8 ด้าน ได้แก่ 1) ความสุขด้านร่างกาย 2) ความสุขด้านจิตใจ 3) ความสุขด้านสังคม 4) ความสุขจากการผ่อนคลาย 5) ความสุขทางสมอง 6) ความสุขทางศีลธรรมและศาสนา 7) ความสุขด้านการเงิน และ 8) ความสุขของครอบครัว

สรุป และข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ควร นำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ เป็นแนวทางการบริหารองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษาความ สนับสนุนการออกกำลังกายและกิจกรรมเพื่อสุขภาพ เสริมบรรยากาศที่ดีในการทำงาน กระตุ้นแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสังคมและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ดำรงชีวิตตามหลักศีลธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี 2) กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ควรนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย มาพัฒนา บริหาร ครูและบุคลากร ในการสนับสนุนการออกกำลังกายและกิจกรรมเพื่อสุขภาพ เสริมบรรยากาศที่ดีในการทำงาน กระตุ้นแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสังคมและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ดำรงชีวิตตามหลักศีลธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ควรพัฒนาครูและบุคลากรโดยมีการสนับสนุนการออกกำลังกายและกิจกรรมเพื่อสุขภาพ เสริมบรรยากาศที่ดีในการทำงาน กระตุ้นแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสังคมและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ดำรงชีวิตตามหลักศีลธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมการอออมเพื่ออนาคต และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวผ่านกิจกรรมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเรื่อง การพัฒนาและส่งเสริมการบริหารการเงินภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) ควรศึกษาเรื่อง การพัฒนาโครงการส่งเสริมสุขภาพในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

References

กษมา ช่วยยิ้ม. (2563). ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

กัมปนาท อาทิตย์ตั้ง. (2565). แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. 5(2), 100-112.

กานตพงศ์ สุวรรณพจน์. (2567). แนวทางการดำเนินงานตามกลยุทธ์เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์นิสิต ด้วยวงจรคุณภาพของมหาวิทยาลัยพะเยา. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ขันแก้ว พรมคำ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยามหาสารคาม.

คณน สิริโชคเจริญ. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จินดา ชัยปัน. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) กรณีศึกษา คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. *สารนิพนธ์คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม.* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

จิระภา สมัครพงษ์. (2564). องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1. *ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2564). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเกริก.

ธวัชชัย แสงแปลง. (2563). รูปแบบภาวะผู้นำใฝ่บริการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2561). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร

พัชรพรรณ เวียงเกา. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลแพร่. *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภคพร ใจมาก. (2566). การสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *งานนิพนธ์สังคมศาสตร์และศิลปะศาสตร์.* มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

วรรณวัฏ ณ พัทลุง. (2565). การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล. *งานนิพนธ์คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6. (2567). *บัญชีอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา แบบแสดงที่ตั้งและปริมาณงานของสถานศึกษาประกอบการวางแผนอัตรากำลังครูของสถานศึกษาปีงบประมาณ 2567*. เชียงใหม่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 -2579 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

Application Of The Principles Of Iddhipatham To Promote The Community Development Role Of Local Politicians In Khao Kaeo Subdistrict Municipality Chiang Khan District Loei Province

ณัฐวุฒิ อายุยืน Natthawut Ayyuen
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย
Mahachulalongkorn Buddhist University, Loei Religious College
natthwut hixayuyun @gmail.com

Received 2025/06/22 *Revised* 2025/08/01 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว 2.) เปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เสนอการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม วิจัยแบบผสานวิธี เชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 แบบสอบถามมีคาความเชื่อมั่นเทากับ 0.836 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) เปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้ ต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย

3) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนขอนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า 1) ด้านฉันทะ มีความพอใจ และใจรักที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่แสดงความกระตือรือร้นในการรับใช้ประชาชน 2) ด้านวิริยะ มีความขยัน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจเข้าตรวจ

เยี่ยมพื้นที่จริง เพื่อรับรู้ปัญหาอย่างแท้จริง 3) ด้านจิตตะ ทำงานด้วยสติปัญญา มีความไตร่ตรองเอาใจใส่พินิจพิจารณางาน มีความละเอียดรอบคอบในการอนุมัติงบประมาณหรือโครงการ4) ด้านวิมังสา มีการซักซ้อม ทดลองงานบุคลากรที่มาปฏิบัติทำหน้าที่ และอบรมผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรจัดประชุมติดตามงานและให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

คำสำคัญ : การประยุกต์, อิทธิบาทธรรม, การพัฒนาชุมชน, การเมือง, นักการเมืองท้องถิ่น.

Abstract

This research aimed to 1) study the level of community development roles in Khao Kaeo Subdistrict Municipality, 2) compare community development roles in Khao Kaeo Subdistrict Municipality classified by personal factors, and 3) propose the application of the Ithipadham principle to promote the community development roles in Khao Kaeo Subdistrict Municipality, Chiang Khan District, Loei Province, by applying the Ithipadham principle. The research was a mixed-method, quantitative research with a sample of 222 people. The questionnaire had a reliability value of 0.836. The data were analyzed by finding the mean, standard deviation, and t-test and F-test. The qualitative research used in-depth interviews with 9 key informants. The data were analyzed by descriptive method.

The results of the research found that

1) The overall level of community development roles in Khao Kaew Subdistrict Municipality, Chiang Khan District, Loei Province, is at a high level.

2) A comparison of community development roles in Khao Kaew Subdistrict Municipality, Chiang Khan District, Loei Province, classified by individual factors revealed that people of different genders, ages, education levels, and incomes did not differ significantly in their opinions on community development among local politicians in Khao Kaew Subdistrict Municipality, at the 0.05 level. Therefore, the research hypothesis was rejected.

3) The application of the Ithipatham principle to promote the community development roles of local politicians in Khao Kaew Subdistrict Municipality, Chiang Khan District, Loei Province, based on the Ithipatham principle, revealed: 1) Chanda: Satisfaction and a desire to perform their duties to the fullest extent, demonstrating enthusiasm for serving the public; 2) Viriya: Diligence: Performing duties with sincerity, visiting actual locations to gain insight into real problems; 3) Mind: Working with intelligence, being thoughtful, attentive, and considering tasks, and being meticulous

in approving budgets or projects; and 4) Inquiry: Rehearsing and probing personnel performing duties, training subordinates with a friendly attitude, holding follow-up meetings, and providing suggestions to subordinates.

Keywords: Application, Dhamma Influence, Community Development, Politics, Local Politicians

บทนำ

สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่มีโครงสร้างซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนถึงการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ ฯลฯ องค์การจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่มีมาแต่โบราณ โดยแต่ละองค์การประกอบด้วยบุคลากรและภารกิจที่แตกต่างกัน การทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องอาศัยหลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติขององค์การ ทั้งในด้านมนุษย์สัมพันธ์ และการจัดระบบการทำงานให้สมดุลและเหมาะสม "ประสิทธิภาพ" จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร หากผู้บริหารเข้าใจความหมายของประสิทธิภาพอย่างลึกซึ้ง จะสามารถจัดการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคภายในองค์การได้อย่างราบรื่น ลดความขัดแย้ง และนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้ (สมคิด บางโม, 2561 : 15) ทั้งนี้ ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย เช่น เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีพลวัตสูง ทำให้ประชาชนมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น องค์การโดยเฉพาะภาคราชการจึงต้องเร่งปรับตัวและพัฒนาทั้งระบบและบุคลากรให้เท่าทันกับความคาดหวังของสังคมการพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรผ่านการอบรมเสริมทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่ดี จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้องค์การสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน.(วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ,2537 :1).

ปัญหาเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นการทุจริตคอร์รัปชัน เจ้าหน้าที่บางส่วนใช้อำนาจในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การแทรกแซงจากการเมืองระดับชาติ ขาดอิสระในการบริหาร เนื่องจากถูกควบคุมโดยนักการเมืองระดับบน ขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนไม่มีส่วนร่วม และขาดข้อมูลในการตรวจสอบในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “ประสิทธิภาพ” ถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน โดยประสิทธิภาพ หมายถึง การบริหารจัดการที่ให้ผลลัพธ์ดีที่สุด โดยใช้ทรัพยากร ทั้งเวลา งบประมาณ แรงงาน อย่างคุ้มค่าและประหยัดที่สุด องค์กรสามารถบรรลุผลเช่นนี้ได้ด้วยการลดต้นทุนในทุกด้านและเพิ่มความถูกต้อง ความรวดเร็ว ความเป็นระบบของกระบวนการทำงาน

เทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชน โดยมีหน้าที่ดูแล บรรเทาทุกข์ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งดำเนินโครงการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงสาธารณูปโภค พัฒนาเศรษฐกิจส่งเสริมอาชีพ การศึกษาสาธารณสุข การจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารชุมชน คือ ผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการแก้ไข

ปัญหาและพัฒนาชุมชน ผู้นำที่ดีควรมีหลักธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะ หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน คือ ฉันทะ ความพอใจและรักในงานที่ทำ ,วิริยะ ความเพียรพยายามในการทำงาน,จิตตะ ความเอาใจใส่ในงาน, วิมังสา ความไตร่ตรอง การนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการสร้างสาธารณูปโภค การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การยกระดับคุณภาพชีวิต และการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย (พระพรหมคุณากรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2548 : 160).

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นให้สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในงานอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนสามารถนำหลักธรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อความสงบสุข ความก้าวหน้า และความมั่นคงของชุมชนโดยรวมในระยะยาว.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชน ของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย” มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยโดยประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1)ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทั้งหมด จำนวน 498 คน(ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลเขาแก้ว, 2566)

2)กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่ม 3 กลุ่มตัวอย่าง สุ่มแบบแจกแบบสอบถาม (Sampling) ดังนี้ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทั้งหมด จำนวน 498 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์จำนวน 3 รูป กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นจำนวน 3 รูป กลุ่มผู้นำท้องที่จำนวน 1 รูป

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

1)เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2)ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม (3) จัดทำแบบสอบถามฉบับร่าง และเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงให้สมบูรณ์ (4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรของ ครอนบาค (Cronbach’s Alpha) (5) เมื่อได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้ว จึงจัดพิมพ์และแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด

2) เชิงคุณภาพ

1) ขอหนังสือจากรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลคืนมาให้ครบทั้ง 222 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตามเกณฑ์ แล้วนำมาจัดกระทำข้อมูลให้มีฉบับสมบูรณ์ทุกฉบับ แล้วนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยเรียงตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 1. การสร้างสาธารณูปโภค ข้อที่ 2 การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ข้อที่ 4 การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ข้อที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต(n = 222)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว โดยภาพรวม

ข้อ	บทบาทการพัฒนาชุมชน	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{x}$	S.D.	การแปรผล
1.	การสร้างสาธารณูปโภค	4.64	0.36	มาก
2.	การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน	4.45	0.33	มาก
3.	การพัฒนาคุณภาพชีวิต	4.42	0.35	มาก
4.	การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.45	0.28	มาก
รวม		**4.44**	**0.23**	**มาก**

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้ ต่างกัน การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น **จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย**

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม	-537	-	0.000	√	
2	อายุ	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม	-	28.051	0.000	√	
3	การศึกษา	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม	-	24.355	0.000	√	
4	รายได้	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม	-	17.931	0.000	√	

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ 1) ด้านฉันทะ มีความพอใจ และใจรักที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่แสดงความกระตือรือร้นในการรับใช้ประชาชน 2) ด้านวิริยะ มีความขยัน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจเข้าตรวจเยี่ยมพื้นที่จริง เพื่อรับรู้ปัญหาอย่างแท้จริง 3) ด้านจิตตะ ทำงานด้วยสติปัญญา มีความไตร่ตรองเอาใจใส่พินิจพิจารณางาน มีความละเอียดรอบคอบในการอนุมัติงบประมาณหรือโครงการ4) ด้านวิมังสา มีการซักซ้อม ทดลองงานบุคลากรที่มาปฏิบัติทำหน้าที่ และอบรมผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรจัดประชุมติดตามงานและให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1ระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อย ด้านการสร้างสาธารณูปโภค ภายในชุมชนมีสารณูปโภคไว้ใช้อย่างสะดวกสบาย ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน ช่องทางการจำหน่าย ตลาดชุมชน ร้านค้าท้องถิ่น ,ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการตรวจสุขภาพประจำปีให้ประชาชน ด้านการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระมหาอยู่ นางจันทร์

(2550) พบว่า การพัฒนาชุมชนควรมีการประสานงานกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน วัด และประชาชนในการพัฒนา ชุมชนอย่างจริงจัง ควรจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนให้เป็นรูปธรรม และควรจัดตั้งกลุ่ม เยาวชนที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้ซึ่งกันและกัน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาชุมชน ร่วมกัน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และทำให้ชุมชนเข้มแข็งและได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมและประสานงานขอความร่วมมือระหว่าง ชุมชนกับเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทรัสม์ โภคสวัสดิ์ (2549) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือ ความศรัทธาต่อผู้นำหรือผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านความโปร่งใส การบริหารงานในการใช้งบประมาณของรัฐและการพิทักษ์ผลประโยชน์ของส่วนรวม ความคิดเห็นของประชาชนส่วนมากจะมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการบริการพื้นฐาน โดยเฉพาะ พัฒนาด้านการเกษตร เพื่อให้คนมีรายได้สูงขึ้น มีความรู้มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ มีภาวะ ฐานะทางสังคมและการดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความสงบสุข ต้องการให้รัฐมีนโยบายที่โปร่งใส โดยนำไปใช้อย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและต้องการนำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 บทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัยไม่ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศชาย หรือเพศหญิง ทุกคนมีมุมมองและความคิดเห็นที่สอดคล้องกันกับการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นทั้งนี้เพราะตระหนักถึงความสำคัญของหลักความไตร่ตรอง, ความพิจารณารอบคอบ, การเสียสละ แบ่งปัน, ความเพียรพยายามซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) พบว่า การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คือ ด้านจิตตะ การตั้งใจจริง การเอาใจใส่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง) (2561) พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย มากสุด รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด และเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีความ คิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก, ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อ เดือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1.ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง, 2.ด้านจิตตะ ความพิจารณารอบคอบ, 3.ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม 4.ด้านฉันทะ ความพอใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552) : กล่าวว่า ฉันทะซึ่งหนึ่งฉันทะอิทธิบาท 4 คือ ทางแห่งความสำเร็จ จุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ถ้าเราพัฒนาคนถูกต้องอย่างที่ว่า มนุษย์ไม่แปลกแยกจากความจริงของธรรมชาติตั้งแต่ขั้นพื้นฐานทุกอย่างก็สอดคล้องไปกันได้หมด ไม่มีอะไรเสียหายเมื่อเราวางฐานได้ดีแล้วเราก็ใช้หลักการต่างๆ ในการทำงานบนพื้นฐานที่ถูกต้อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในงานพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมะ “วิริยะ” ซึ่งเป็นพลังภายในที่ทำให้ผู้นำสามารถฟันฝ่าอุปสรรค สร้างผลงาน และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร ชาบุตรบุณฑริก (2535) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความพยายาม ความเพียรหรือความกล้าที่จะทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับการกระทำนั้นๆ โดยไม่มีคำว่าท้อแท้หรือเบื่อหน่าย

องค์ความรู้

การวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของในเทศบาลตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์วัตถุประสงค์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ตามแผนภาพที่ 4.1

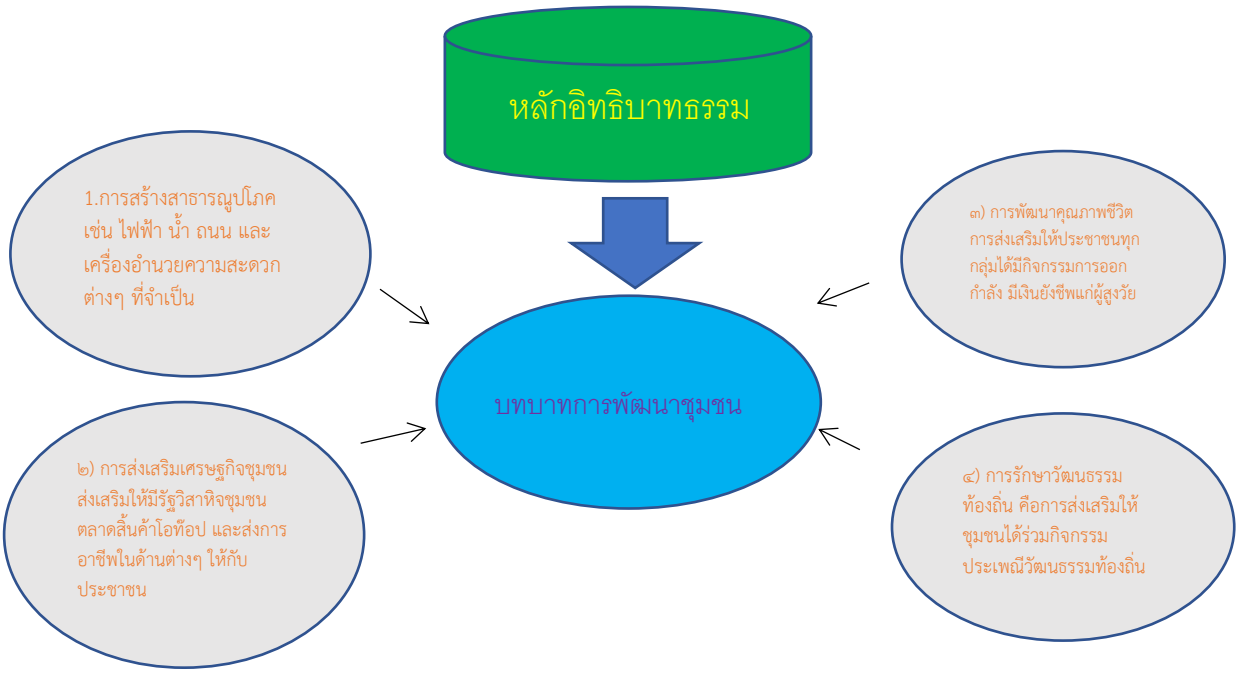

ภาพที่ 4.1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย
ที่มา : ณัฐวุฒิ อายุยืน, 2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในงานบริหารท้องถิ่นไม่เพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาตนของผู้นำชุมชน แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมไทยหากนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งภาคประชาชนและผู้นำท้องถิ่นจะสามารถร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้ “ก้าวหน้าอย่างมั่นคงและสงบงาม” สมกับหลักธรรมและเป้าหมายของการบริหารเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยทุนชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สนับสนุนการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น การทอผ้า งานหัตถกรรม หรือของฝากพื้นถิ่น พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการตลาดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ให้แก่สินค้าและบริการในชุมชน

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและติดตามนโยบาย จัดเวทีประชาคมตำบลเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนะแนวนโยบาย ส่งเสริมคณะกรรมการชุมชนและกลไกตรวจสอบจากประชาชน เช่น “สภาประชาชนตำบล”

3) พัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย จัดโครงการอบรมอาชีพ ทักษะดิจิทัล และทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนและผู้ว่างงาน ส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุที่มีคุณค่า เช่น ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนทุนการศึกษาและการพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดอบรมและฝึกปฏิบัติหลักอิทธิบาทธรรมควรจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมอบรมสำหรับนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมทั้ง 4 ประการ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ในการบริหารงานและพัฒนาชุมชนอย่างมีระบบ

2) ส่งเสริมการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการวางแผนและดำเนินงานสนับสนุนให้นำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวคิดในการวางแผน ตัดสินใจ และบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างกลไกติดตามผลและเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้และเสริมแรงจูงใจ

3) จัดทำสื่อและคู่มือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมผลิตสื่อหรือคู่มือแนะนำวิธีนำหลักธรรมไปใช้ในงานพัฒนาชุมชนอย่างเข้าใจง่าย พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้หลักอิทธิบาทธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจและการตระหนักรู้ต่อปัญหาและการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักธรรมาภิบาล สารานียธรรม 6 พละ 5 ภาวนา 4 เป็นต้น มาใช้ศึกษาจัดกิจกรรมให้แก่ผู้บริหาร พนักงานและเจ้าหน้าที่ และประชาชนที่เข้ามารับการบริการที่องค์กรของท่าน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเขาแก้ว ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ศึกษาแรงจูงใจในการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดอบวรมและกิจกรรมต่างๆ และสามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

References

จันทรัสม์ โภคสวัสดิ์. (2549). ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. *สารนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

เทศบาลตำบลเขาแก้ว. (2566). *ข้อมูลทะเบียนราษฎร.* ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566. สำนักงานเทศบาลตำบลเขาแก้ว.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). *พุทธธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด.

พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฺฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. *วิทยานิพนธ์พุทธบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอยู่ นางจันทร์. (2550). บทบาทในการพัฒนาชุมชนของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. *การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.

วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ และพิมพ์มลจรรย์ นามวัฒน์. (2537). *การศึกษาเพื่อกำหนดหลักสูตรการพัฒนาราชการ สาขาวิชาการจัดการ*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิเชียร ชาบุตรบุณฑริก. (2535). พุทธศาสน์. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

สมคิด บางโม. (2561). *องค์การและการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.

การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต5

The Development of Student Life Skills in the Digital Age of Educational Opportunity Expansion Schools in Omkoi District under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5

พัณณ์ชิตา วรนุช Phanchita Woranuch
ประกอบ สาระวรรณ Prakop Sarawan
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsook
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
G663302029@northcm.ac.th

Received 2025/05/18 *Revised* 2025/07/05 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัด สพป.เชียงใหม่ เขต 5 ซึ่งเป็นการวิจัยผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู จำนวน 138 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.98 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของอำเภออมก๋อย สังกัด สพป.เชียงใหม่ เขต 5 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ด้านความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ด้านการเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด และด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ตามลำดับ

2) แนวทางพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสพป.เชียงใหม่ เขต 5 พบว่า 1) ให้นักเรียนยอมรับคำติชมและข้อเสนอแนะส่งเสริมทักษะการฟังอย่างมีสติและการยอมรับความเห็นที่แตกต่าง 2) ให้นักเรียนวางแผนงานใหม่ ๆ โดยการจัดลำดับความสำคัญของงานและประเมินผลงานของตนเอง 3) ให้นักเรียนมีจริยธรรมและ

คุณธรรม ปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะในยุคดิจิทัล 4) ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ใช้เครื่องมือจัดระเบียบข้อมูลเข้าด้วยกันด้วยระบบดิจิทัล 5) ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์และค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ทักษะชีวิต, ยุคดิจิทัล, โรงเรียนขยายโอกาส, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.

Abstract

The purpose of this research is to study 1) the development of students' life skills in the digital era of schools to expand educational opportunities, and 2) the approach to developing students' life skills in the digital era of schools to expand educational opportunities in Om Koi District under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5. This is research that combines both quantitative and qualitative methods. The sample group in the research included 138 school administrators and teachers, and qualified people in the interviews. The tools used included a questionnaire with a confidence value of 0.98 and structured interviews, data analysis with frequency, mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed that:

1) The development of students' life skills in the digital era of the school expands educational opportunities in Om Koi District that affiliated to the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5. Respectively such as Flexibility and adaptability, Leadership and Accountability, Initiative and self-guidance, In terms of productivity and responsibility knowledge, and in terms of social skills and cross-cultural learning.

2) The guidelines for developing students' life skills in the digital era of schools to expand educational opportunities in Om Koi District that affiliated to the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5 found that 1) students should accept feedback and suggestions to promote mindful listening skills and accept different opinions, 2) students should plan new tasks by prioritizing their work and evaluating their own work, 3) students should have ethics and morality, cultivate public awareness in the digital era, and 4) allow students to think critically and connect information from various sources. 5) Allow students to search for information through online channels and search for information effectively.

Keywords: Life Skills, Digital Age, Opportunity Extension School in the Primary Education Area Office.

บทนำ

การพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่นักเรียนและเยาวชนของชาตินั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษา โดยยึดกรอบการปฏิรูปการศึกษา น้อมนำพระราชกระแสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ด้านการศึกษาที่จะต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้เด็ก เยาวชน และผู้เรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องสถาบันหลักของชาติสร้างพื้นฐานชีวิต ที่เข้มแข็ง สร้างความรู้ ทักษะเพื่อให้มีอาชีพ มีงานทำ และได้นำเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 8) การมีอาชีพเป็นสิ่งที่สำคัญในวิถีชีวิตและการดำรงชีพในปัจจุบัน เพราะอาชีพมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ เศรษฐกิจชุมชนส่งผลถึงความ เจริญก้าวหน้าในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศชาติ ทักษะอาชีพจึงเป็นทักษะที่สามารถตอบสนอง ความต้องการของมนุษย์ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้บุคคลมีความเข้าใจในตนเองมากขึ้นพร้อมสำหรับการ ประกอบอาชีพที่ดีในอนาคต การพัฒนาทักษะอาชีพ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลมีความสนใจและความถนัดที่สอดคล้องกับการวางแผนสำหรับอาชีพในอนาคต (จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร, 2558: 126) โดยการพัฒนาทักษะอาชีพในยุคดิจิทัลมีความสำคัญสำหรับนักเรียนเนื่องจากเป็นทักษะที่นักเรียนจะต้องนำไปดำเนินชีวิต และเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับในอนาคต ทักษะอาชีพคือความสามารถ แสวงหาความรู้ นำพาตนเองเรียนรู้ได้มีความมั่นใจในตัวเอง กระตือรือร้นใฝ่รู้ เป็นผู้ผลิตมุ่งความเป็นเลิศ ดำรงชีวิตด้วยความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นพลเมืองที่ดี เคารพกติกา มีระเบียบวินัย คำนึงถึงสังคมมีคุณธรรมมีความเป็นไทยเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อตอบสนองการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันไปนำไปสู่การเผยแพร นำเทคนิควิธีการใช้และพัฒนาทักษะใช้ เกิดเป็นกลยุทธการขายเกิดผู้ประกอบการในงานอาชีพ ซึ่งเป็นทักษะอาชีพที่ต้องมีการสงเสริมให้ทันในยุคการเปลี่ยนแปลง (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561 : ออนไลน์)

การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัล มีความสำคัญในการ จัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 และมีสภาพปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล คือ นักเรียนขาดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ในยุคที่เทคโนโลยีกำลังพัฒนา นักเรียนขาดความคิดริเริ่มในการออกแบบผลิตภัณฑ์และขาดทักษะการชี้นำตนเองในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ การวางแผนและพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน นักเรียนไม่กล้าติดสินใจและขาดทักษะการเป็นผู้นำในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นักเรียนขาดทักษะในการนำเสนอการเพิ่มผลผลิตจากสื่อดิจิทัลให้กับผลงานที่ตนเองสร้างขึ้น และนักเรียนยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นทางด้านสารสนเทศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นหน่วยงานการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษาทั้งหมด 98 โรงเรียน ซึ่งมีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงและพื้นที่ห่างไกล นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ชนเผ่ากะเหรี่ยง มีจัดการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะอาชีพให้กับนักเรียน ผ่านการเรียนรู้ การฝึกอบรม และการพัฒนาตนเองในด้านอาชีพตามความสนใจโดยเลือกแบ่งให้เหมาะสมกับอายุและช่วงวัยของผู้เรียน (Ginzberg's , 2013) โดยเริ่มต้นจากการสำรวจความต้องการของผู้เรียน ให้สอดคล้องเหมาะสมกับชุมชน บริบทและสภาพแวดล้อมของผู้เรียนนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน (จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร , 2558 : 126) และก่อให้เกิดการสร้างรายได้เพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว เกิดผลผลิตและการบริการซึ่งจะตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค เศรษฐกิจของชุมชนส่งผลถึงความเจริญก้าวหน้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติ (จรีลักษณ์ รัตนาพันธ์, 2557 : ออนไลน์)

ดังนั้นจากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้ให้ความสนใจศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะจำเป็นในยุคดิจิทัลคือมีทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพที่เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันและจะเป็นกำลังสำคัญชาติในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของอำเภออมก๋อยในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของอำเภออมก๋อยในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี คือทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภออมก๋อย ปีการศึกษา 2567 ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 20 คน ครูผู้สอน จำนวน 194 คน รวมทั้งหมด 214 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

2) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภออมก๋อย ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่ม

ตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan,(บุญชุม ศรีสะอาด, 2560 : 39) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 138 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนของแต่ละโรงเรียน

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง (Purposive sample) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการ จำนวน 2 คน และครูที่ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 1 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

1) **แบบสอบถาม** แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และ ประสบการณ์การทำงาน**ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว 2) ด้านความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง 3) ด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ 4) ด้านการเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด 5) ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม โดยนำแบบสอบถามที่ปรับตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงด้านเนื้อหา ของแบบสอบถามและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการสอบถาม โดยค่าดัชนี IOC ที่ได้เป็นค่าเฉลี่ยจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไป (บุญชุม ศรีสะอาด2560 : 113) และนำแบบสอบถามที่มีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรเป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนบ้านตุงติง โรงเรียนบ้านนาไคร้ โรงเรียนบ้านหลวง และโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach),บุญชุม ศรีสะอาด(2560 : 116) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

2) แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เก็บข้อมูลจาก ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการ จำนวน 2 คน และครูที่ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 1 คน โดยจัดทำแบบสัมภาษณ์โดยนำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 1 ข้อ จากแบบสอบถามแต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ข้อสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ และพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา โดยหาค่า IOC

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ด้วยโปรแกรม ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้าน และ โดยรวม เสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายโดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายที่ได้จากแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหาแนวทางพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย จากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลมาสรุปและนำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติดังต่อไปนี้ 1) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) 2) ค่าสถานภาพส่วนบุคคล ใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) 3) สภาพการดำเนินงานการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลมาสรุปและนำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย และแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย โดยสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของอำเภออมก๋อยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้ **1) ด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว** ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ นักเรียนมีความยืดหยุ่นและปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รองลงมาคือ นักเรียนได้ทำงานเป็นทีมและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียม และนักเรียนค้นคว้าเพื่อเรียนรู้ทักษะใหม่ๆได้ด้วยตนเอง ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนยอมรับคำติชมและข้อเสนอแนะของผู้อื่นทั้งเชิงบวกและเชิงลบได้ โดยปราศจากความลำเอียงหรืออคติ **2) ด้านความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง** โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือ นักเรียนนำประสบการณ์ ในอดีตมานำเสนอข้อมูลบนแอปพลิเคชันต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองสู่ความก้าวหน้าในอนาคตได้ รองลงมาคือ นักเรียนมีการพัฒนาตนเองทั้งทักษะ และความรู้อย่างสม่ำเสมอ และนักเรียนมีเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน และแสดงออกถึงภาวะผู้นำ ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนมีการวางแผนในการทำงาน ติดตามงาน สามารถจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ **3) ด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ** โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือ นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งค้นคว้าต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รองลงมา คือเมื่อพบปัญหาในการทำงานนักเรียนสามารถใช้ทักษะการแก้ปัญหาชักนำผู้อื่นไปสู่เป้าหมาย และนักเรียนสร้างพลังบวกในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้ ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนมีจริยธรรมและคุณธรรมไม่ถือผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง **4) ด้านการเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด** พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือ นักเรียนสามารถแยกแยะข้อมูลที่สำคัญในงานของตนเองและผู้อื่นได้ รองลงมา คือนักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายในการทำงานได้และนักเรียนยอมรับและชื่นชมในผลงานของตนเองและผู้อื่นได้ ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆเข้าด้วยกันได้ **5) ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม** พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือ นักเรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ รองลงมาคือ นักเรียนมีความเป็นมิตรกับผู้อื่นและนักเรียนให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้อื่น ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนมีความสามารถสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆได้ผ่านช่องทางออนไลน์

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ได้รวบรวมข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเจาะจง 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และครูที่ไม่มีวิทยฐานะ เมื่อวันที่ 14-26 กุมภาพันธ์ 2568 ประเด็นการสัมภาษณ์ได้จากผลการวิเคราะห์ ข้อมูลแบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของแต่ละด้านมากำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ ดังนี้ **1) ด้านความ**

ยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว คือ ครูควรฝึกให้นักเรียนยอมรับคำติชมและข้อเสนอแนะได้โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ปลอดภัย และเป็นมิตร ครูควรสอนให้นักเรียนมองว่าคำติชมทั้งเชิงบวกและลบเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะการฟังอย่างมีสติ โดยไม่นำอคติหรืออารมณ์ส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง การให้โอกาสนักเรียนได้สะท้อนความคิดเห็นของตนเองก็จะเสริมสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ **2) ด้านความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง** คือ ครูควรสอนให้นักเรียนวางแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการใช้เครื่องมือ เช่น ตารางเวลา เพื่อกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจน รวมถึงฝึกแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ และกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม เพื่อให้จัดการงานได้ง่ายขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนทบทวนและประเมินผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาทักษะการจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ **3) ด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ** คือ ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรมและคุณธรรมได้โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและไม่เอาเปรียบผู้อื่น รวมถึงการสร้างกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการไม่เห็นแก่ตัว และชี้ให้เห็นประโยชน์ของการมีจริยธรรม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะและความเสียสละโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน **4) ด้านการเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด** ครูควรฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อฝึกทักษะการคิดเชิงเชื่อมโยงและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และสอนการใช้เครื่องมือจัดระเบียบข้อมูล เช่น Mind Map เพื่อจัดระเบียบข้อมูลและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มจากการอธิบายหลักการและสาธิตการสร้าง Mind Map อย่างง่าย ยกตัวอย่างหรือสถานการณ์จากชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นภาพและเข้าใจการนำข้อมูลไปใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม **5) ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม** คือ ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ได้ โดยแนะนำแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์การเรียนรู้หรือคลิปวิดีโอ ครูควรสอนวิธีการค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้คำค้นหาที่เฉพาะเจาะจง และฝึกทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อป้องกันข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง การทำงานเป็นทีมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ตามผลการวิจัยที่พบ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนมีการจัดกิจกรรมและมีหลักสูตรที่เหมาะสม มีการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลก

ที่เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารมีบทบาทสำคัญ รวมถึงทักษะทางสังคม อารมณ์ และการคิดวิเคราะห์ นักเรียนเรียนรู้วิธีจัดการเวลา แก้ปัญหา และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในโลกออนไลน์และออฟไลน์ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม แสดงภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี ริเริ่มงาน ดูแลตนเองได้อดทนและขยันทำงาน เรียนรู้ที่จะปรับตัวได้อย่างดีในสภาวะการเปลี่ยนแปลงหรือมีภัยคุกคามได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ปนัดดา นกแก้ว (2562) ที่ได้กล่าวว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการคือ 1) ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว, 2) ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง, 3) ทักษะสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม, 4) การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด, และ 5) ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงาวิจัยของ สายพิน ราชลำ (2560) พบว่า 1) การสร้างแบบวัดได้แบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 ฉบับ เป็น แบบสังเกตแบบมีโครงสร้างชนิดมาตร ประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 30 ข้อ พบว่า ความยืดหยุ่นและการปรับตัว มีความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีทักษะสังคมและการแลกเปลี่ยนข้ามวัฒนธรรม มีผลงานและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ 2) การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า แบบวัดที่พัฒนาขึ้น มีความตรงเชิงเนื้อหา ทั้ง 5 ด้าน คือ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะสังคมและการแลกเปลี่ยนข้าม วัฒนธรรม การมีผลงานและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ **1) ด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว** คือ ครูควรฝึกให้นักเรียนยอมรับคำติชมและข้อเสนอแนะได้โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ปลอดภัย และเป็นมิตร ครูควรสอนให้นักเรียนมองว่าคำติชมทั้งเชิงบวกและลบเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะการฟังอย่างมีสติ โดยไม่นำอคติหรืออารมณ์ส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การใช้กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ หรือการอภิปรายร่วมกันจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและยอมรับความเห็นที่แตกต่างได้ดียิ่งขึ้น การให้โอกาสนักเรียนได้สะท้อนความคิดเห็นของตนเองก็จะเสริมสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ปนัดดา นกแก้ว (2562) ได้กล่าวว่า ความยืดหยุ่นและและความสามารถในการปรับตัว เป็นทักษะในการปรับตัวในบริบทต่างๆ ที่แตกต่างกันไป สามารถทำงานในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน รู้จักยืดหยุ่นในการทำงาน มีแนวคิดเชิงบวกทั้งการติชม และยกย่อง มีความยุติธรรม เสนอภาค เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้งานสำเร็จลุล่วงอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติญา เผ่าจินดา,ธนินทร์ รัตนโอฬาร และกฤษณา คิดดี (2560) พบว่า 1) จากการศึกษาระดับของทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของ

ทุกตัวแปร อยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ 1.1) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 1.2) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 1.3) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ 1.4) ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ และ 1.5) ผลิตภาพและภาระรับผิดชอบตามลำดับ 2) โมเดลการวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานครมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 2.1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2.2) ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ 2.3) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 2.4) ผลิตภาพและภาระรับผิดชอบ 2.5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ **2) ด้านความคิดริเริ่มและชี้นำตนเอง** คือ ครูควรสอนให้นักเรียนวางแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้เครื่องมือ เช่น ตารางเวลา เพื่อกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจน รวมถึงฝึกแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ และกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม เพื่อให้จัดการงานได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ครูควรสอนเทคนิคการจัดลำดับความสำคัญของงาน เพื่อแยกงานที่สำคัญและเร่งด่วนออกจากงานที่ไม่สำคัญ ฝึกให้นักเรียนติดตามความคืบหน้าของงานด้วยการบันทึกผลงานเป็นระยะ และปรับแผนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนทบทวนและประเมินผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาทักษะการจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปนัดดา นกแก้ว (2562) พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพใน ศตวรรษที่ 21 ควรส่งเสริมนักเรียนในด้านที่นักเรียนสนใจให้รู้จักตนเอง พัฒนาทักษะความคิดริเริ่มและชี้นำตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะการเข้าสังคม ส่งเสริมให้ได้รู้จักเรียนรู้ถึงการเพิ่มผลผลิตให้มีคุณภาพในสังคม มุ่งพัฒนาในทุกด้านทั้งความรู้ ทักษะ อารมณ์ ให้มีเจตคติที่ดีต่อตนเองเห็นคุณค่าในตนเอง และรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ **3) ด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ** คือ ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรมและคุณธรรมได้โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและไม่เอาเปรียบผู้อื่น รวมถึงการสร้างกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการไม่เห็นแก่ตัว และชี้ให้เห็นประโยชน์ของการมีจริยธรรม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะและความเสียสละ นอกจากนี้ ครูควรฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้องและความยุติธรรม โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ รัน ธีรัญญ์ (2558) ได้กล่าวว่า ทักษะชีวิตและอาชีพ ต้องอาศัยความตั้งใจในการพัฒนาทักษะด้านชีวิตและอาชีพอย่างเพียงพอ ซึ่งประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ ให้แนวทางและนำผู้อื่น ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการแก้ปัญหาที่จะเป็นอิทธิพลและแนวทางให้ผู้อื่นบรรลุเป้าหมาย ผลักดันจุดแข็งของผู้อื่นให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายร่วม สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นได้ใช้ศักยภาพสูงสุดผ่านตัวอย่าง และการเสียสละ แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ซื่อตรง มีจริยธรรมรับผิดชอบต่อผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ปนัดดา นกแก้ว (2562) พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ควรส่งเสริมนักเรียนในด้านที่สนใจ พัฒนาทักษะความคิดริเริ่มและชี้นำตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีทักษะการเข้าสังคมและได้รู้จักเรียนรู้ถึงการเพิ่มผลผลิต

ให้มีคุณภาพในสังคม มุ่งพัฒนา ผู้เรียนในทุกด้านทั้งความรู้ ทักษะ อารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อตนเองเห็นคุณค่าในตนเอง และรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ส่งเสริมความรับผิดชอบและรับฟังความคิดผู้อื่นซึ่งเป็นพื้นฐานของผู้นำ **4) ด้านการเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด** คือ ครูควรฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อฝึกทักษะการคิดเชิงเชื่อมโยงและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และสอนการใช้เครื่องมือจัดระเบียบข้อมูล เช่น Mind Map เพื่อจัดระเบียบข้อมูลและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มจากการอธิบายหลักการและสาธิตการสร้าง Mind Map อย่างง่าย ยกตัวอย่างหรือสถานการณ์จากชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นภาพและเข้าใจการนำข้อมูลไปใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม สอนให้นักเรียนสรุปข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และสังเคราะห์เป็นความคิดรวบยอด เพื่อฝึกการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันอย่างมีระบบ ซึ่งทั้งนี้สอดคล้องกับ สมสกุล เทพประทุน (2559) พบว่า 1) แนวทางการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในสถานศึกษานำร่อง ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในสถานศึกษานำร่อง ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ผู้บริหารและครู พัฒนาการเรียนการสอน ถ่ายทอดความรู้ตามแนวคิดของการเรียนรู้สมัยใหม่ สร้างศักยภาพให้ผู้เรียน ชี้แนะการเรียนรู้ในลักษณะของผู้ให้คำปรึกษา เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน ส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิด ด้วยเหตุผล มีวิจารณญาณในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ผู้เรียนได้เสริมและสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและ อาชีพ อย่างแท้จริง **5) ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม** คือ ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยแนะนำแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์การเรียนรู้หรือคลิปวิดีโอ ครูควรสอนวิธีการค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้คำค้นหาที่เฉพาะเจาะจง และฝึกทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อป้องกันข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมกลุ่มหรือโครงการที่ให้นักเรียนค้นคว้าและนำเสนอวัฒนธรรมที่ตนเองสนใจจะช่วยพัฒนาทักษะการค้นคว้า การทำงานเป็นทีม และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทั้งนี้สอดคล้องกับ ปนัดดา นกแก้ว (2562) พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ควรส่งเสริมนักเรียนในด้านที่นักเรียนสนใจให้รู้จักตนเอง พัฒนาทักษะความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีทักษะการเข้าสังคม ได้รู้จักเรียนรู้ถึงการเพิ่มผลผลิตให้มีคุณภาพในสังคม มุ่งพัฒนาในทุกด้านทั้งความรู้ ทักษะ อารมณ์ ให้มีเจตคติที่ดีต่อตนเองเห็นคุณค่าในตนเอง และรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ส่งเสริมการมีคุณธรรม ความรับผิดชอบและรับฟังความคิดผู้อื่น

องค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 สรุปเป็นภาพดังนี้

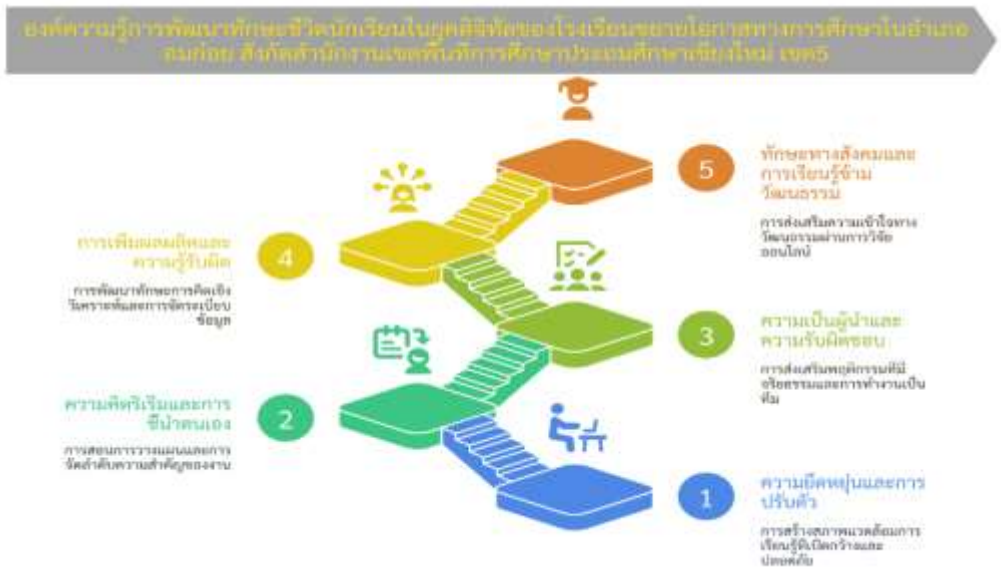

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : พัณณ์ชิตา วรนุช ประกอบ สาระวรรณ และธีระภัทร ประสมสุข, 2568.

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย**ด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวคือ**ครูควรฝึกให้นักเรียนยอมรับคำติชม และข้อเสนอแนะได้โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างปลอดภัยและเป็นมิตรครูควรสอนให้นักเรียนมองว่าคำติชมทั้งเชิงบวกและลบเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะ การฟังอย่างมีสติ **ด้านความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง คือ** ครูควรสอนให้นักเรียนวางแผนงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการใช้เครื่องมือ เช่น ตารางเวลาเพื่อกำหนดเป้าหมายและขั้นตอน การทำงานอย่างชัดเจน รวมถึงฝึกแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ และกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสมเพื่อให้จัดการงานได้ง่ายขึ้นนอกจากนี้ครูควรสอนเทคนิคการจัดลำดับความสำคัญของงาน**ด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบคือ**ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรมและคุณธรรมได้โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและไม่เอาเปรียบผู้อื่นรวมถึงการสร้างกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการไม่เห็นแก่ตัว**ด้านการเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด คือ** ครูควรฝึกให้นักเรียนคิด

วิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อฝึกทักษะการคิดเชิงเชื่อมโยงและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และสอนการใช้เครื่องมือจัดระเบียบข้อมูล เช่น Mind Map เพื่อจัดระเบียบข้อมูลและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มจากการอธิบายหลักการและสาธิตการสร้าง Mind Map อย่างง่าย **ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม คือ** ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยแนะนำแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์การเรียนรู้หรือคลิปวิดีโอ ครูควรสอนวิธีการค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในตารางที่ 1 การสังเคราะห์ทักษะอาชีพของนักเรียน การสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะชีวิตนักเรียนจากนักวิชาการ 8 ท่าน พบว่า มีองค์ประกอบทักษะชีวิตนักเรียน มีจำนวน 14 ด้าน เมื่อพิจารณาความถี่ขององค์ประกอบด้านทักษะชีวิต โดยผู้วิจัยได้เลือกทักษะชีวิตที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ดังนั้นสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกมา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว 2) ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง 3) ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ 4) การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด และ 5) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังตารางที่ 1 และได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังนี้ **ด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว คือ** ครูควรฝึกให้นักเรียนยอมรับคำติชมและข้อเสนอแนะได้โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ปลอดภัย และเป็นมิตร ครูควรสอนให้นักเรียนมองว่าคำติชมทั้งเชิงบวกและลบเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะการฟังอย่างมีสติ โดยไม่นำอคติหรืออารมณ์ส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง **ด้านความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง คือ** ครูควรสอนให้นักเรียนวางแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการใช้เครื่องมือ เช่น ตารางเวลา เพื่อกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจน รวมถึงฝึกแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ และกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม เพื่อให้จัดการงานได้ง่ายขึ้น **ด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ คือ** ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรมและคุณธรรมได้โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และไม่เอาเปรียบผู้อื่น รวมถึงการสร้างกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการไม่เห็นแก่ตัว และชี้ให้เห็นประโยชน์ของการมีจริยธรรม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะและความเสียสละ **ด้านการเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด คือ** ครูควรฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อฝึกทักษะการคิดเชิงเชื่อมโยงและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และสอนการใช้เครื่องมือจัดระเบียบข้อมูล เช่น Mind Map เพื่อจัดระเบียบข้อมูลและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น **ด้านทักษะ**

ทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม คือ ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยแนะนำแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์การเรียนรู้หรือคลิปวิดีโอ ครูควรสอนวิธีการค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้คำค้นหาที่เฉพาะเจาะจง และฝึกทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อป้องกันข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนในสังกัด ในรูปแบบต่างๆ เช่นการจัดอบรม จัดประชุมสัมมนา จัดทำแผนพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตเพิ่มมากขึ้น

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดอบรม จัดประชุมสัมมนา จัดทำแผนพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ใช้ข้อมูลในการวางแผนจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้

2) สถานศึกษาหรือโรงเรียนอื่น ควรนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนนวัตกรรมพื้นที่สูงในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

2) ควรวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนนวัตกรรมพื้นที่สูงในอำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

References

กัญญาณัฐ สีเตา, และคณะ. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 จังหวัดชุมพร. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.*

กีรติ สุวรรณโน. (2562). การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*

จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร. (2558). กระบวนทัศน์การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.*

ฉัตรปวีณ์ ธนัตนัคพันธ์, พิจิตรา ธงพานิช และสฤษดิ์ ศรีขาว. (2566). *การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพและการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* มหาวิทยาลัยนครพนม.

โชติญา เผ่าจินดา, ธนินทร์ รัตนโอฬาร และกฤษณา คิดดี. (2560). การตรวจสอบความตรงของโมเดลทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่6. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.*

ธนกฤษตา แจ่มด้วง. (2560). แนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรตามนโยบายประเทศไทย 4.0. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.*

ปนัดดา นกแก้ว. (2562). ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสมุทรปราการ. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*

มัญชลี เปี่ยมดี. (2563). สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*

วัชรสินธุ์ เพ็งบุบผา. (2564). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิชาการงานอาชีพในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพในอนาคต. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

ศึกษาวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

A Study and analysis of the entering of the Parivāsakaram of Buddhist monks in Doi Lor District, Chiang Mai Province

พระมหาญาณะ สจฺจญาโณ (คล้ายสุข) Phra Maha Yana Saccayano (Klaysuk)
พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร. Phrakhru Sirisutanuyut, Assoc. Prof. Dr.
ธวัชชัย ไชยวุฒิ Thawatchai Chaiwut
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Somsak2568@gmail.com

Received 2025/07/01 *Revised* 2025/07/24 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาหลักการเข้าปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ 3) วิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการศึกษาข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน ประกอบด้วยพระภิกษุ นักวิชาการ และฆราวาสที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักการและความเป็นมาของการเข้าปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาพบว่า หลักการเข้าปริวาสกรรม เป็นกระบวนการสำคัญในการชำระอาบัติสังฆาทิเสส (วิ.มหา. 1//272/294) เพื่อชำระศีลให้บริสุทธิ์ตามพระวินัย พัฒนาจิตใจของพระภิกษุไปด้วย เกิดจากพระภิกษุผู้ต้องสังฆาทิเสส 13 ข้อ ๆ ใดข้อหนึ่งเรียกว่าต้องอาบัติหนัก ต้องเข้าปริวาสกรรเพื่อออกจากอาบัตินั้น โดยวัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวัดสำคัญได้จัดกิจกรรมปริวาสกรรมอย่างต่อเนื่อง

2) รูปแบบการเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการจัดเข้าปริวาสกรรมแบบ จูฬสุธันตปริวาส เป็นปริวาสที่คณะสงฆ์ลงมติให้จัดเข้าปริวาส 3 วัน 3 คืน และเข้ามานัด 6 ราตรี แล้วอัพภานรวมทั้งสิ้น 10 วัน การจัดปริวาสกรรมของวัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) ได้รับความร่วมมือจาก คณะสงฆ์ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยส่งเสริมพระวินัย การปฏิบัติธรรม และความสัมพันธ์กับชุมชน

3) วิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเป็นพิธีสังฆกรรมสงฆ์หมู่ใหญ่ ที่จัดขึ้นเพื่อให้พระภิกษุที่ต้องอาบัติสังหาทิเสสเข้าประพฤติวัตรเพื่อชำระ

อาบัติ ต้องบอกโทษของตนแก่คณะสงฆ์ทุกเช้า-เย็น เจริญภาวนาสำนึกตน พัฒนาจิตใจ อยู่ปริวาส 3 วัน ประพฤติมานัต 6 คืน ขออัพภาน 1 วัน รวม 10 วัน อานิสงส์จากการเข้าปริวาสนั้น พระสงฆ์หมู่ใหญ่ได้เรียกเข้าหมู่เพื่อเป็นภิกษุปกติ หมายความว่า อาบัติสังฆาทิเสสได้ชำระแล้ว ซึ่งแตกต่างจากการออกอาบัติเบาที่ใช้เพียงการเทศนาบัติ ที่ยึดหลักพระวินัย พร้อมการจัดเข้าปริวาสกรรมยังสร้างศรัทธาแก่ชุมชน ทำให้เกิดความเข้าใจในพระธรรมวินัย สร้างความเข้มแข็งให้คุณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยวัดปากทาง (ม่อนฤาษี) ได้จัดเป็นประจำทุกปี เพื่อธำรงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ : ปริวาสกรรม, พระภิกษุ, อำเภอดอยหล่อ, เชียงใหม่.

Abstract

The study titled 'An Analytical Study of Parivasakamma Participation by Buddhist Monks in Doi Lo District, Chiang Mai Province' aimed to.1)Study the principles of Parivasakamma in Buddhism. 2) Examine Parivasakamma participation by Buddhist monks in Doi Lo District, Chiang Mai Province. 3) Analyze Parivasakamma participation by Buddhist monks in Doi Lo District, Chiang Mai Province. This study employed a qualitative research methodology, incorporating document analysis and in- depth interviews with 1 5 key informants, comprising monks, academics, and relevant laypeople.

The research results revealed that:

1) Regarding the principles and history of Parivasakamma in Buddhism, it was found that Parivasakamma is a crucial process for purifying Saṅghādisesa offenses. It serves to restore the purity of a monk's precepts according to the Vinaya, while also fostering the mental development of the monk. This practice originates from a monk incurring one of the 13 Saṅghādisesa offenses, which are considered grave offenses. Such a monk must undergo Parivasakamma to be absolved of the offense. Wat Pak Thang Samakkhi (Mon Rue Si) in Doi Lo District, Chiang Mai Province, is a significant temple that continuously organizes Parivasakamma activities.

2) The format of Parivasakamma participation by monks in Doi Lo District, Chiang Mai Province, was found to be the Jūḷasudhanta Parivāsa. This is a Parivāsa that the Sangha collectively resolves to hold for three days and three nights, followed by an additional six nights of Manatta, and then an Abbhan ceremony, totaling 10 days. The organization of Parivasakamma by Wat Pak Thang Samakkhi (Mon Rue Si) receives cooperation from the local Sangha, community, and relevant agencies, which helps promote the Vinaya, Dharma practice, and community relations.

3) An analysis of the Parivasakamma of monks in Doi Lo District, Chiang Mai Province, revealed it to be a major communal Sangha ceremony organized for monks who have committed a Saṅghādisesa offense to undertake practices for purification. They must confess their transgressions to the Sangha every morning and evening, engage in meditative reflection, and develop their minds. The process involves spending three days in Parivāsa, practicing Manatta for six nights, and then requesting Abbhan for one day, totaling 10 days. The benefit of undergoing Parivasakamma is that the large assembly of monks readmits the individual into the Sangha as a normal monk, signifying that the Saṅghādisesa offense has been purified. This differs from the expiation of minor offenses, which only requires a confession (desana). The practice adheres to the Vinaya principles. Furthermore, the organization of Parivasakamma fosters faith within the community, leading to a deeper understanding of the Dharma and Vinaya, and strengthening the Sangha in Chiang Mai Province. Wat Pak Thang (Mon Rue Si) organizes this annually to preserve Buddhism".

Keyword: Parivāsakaram, Buddhist monks, Doi Lor District, Chiang Mai.

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยคนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การนับถือศาสนาในปัจจุบันมักเป็นการปฏิบัติตามพิธีกรรมมากกว่าการศึกษาและทำความเข้าใจในหลักคำสอนอย่างแท้จริง ทำให้ผู้คนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้ พระพุทธศาสนาถือกำเนิดขึ้นจากการค้นพบของเจ้าชายสิทธัตถะ ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางสิริมหามายา เมื่อ 45 ปีก่อนพุทธศักราช พระองค์ทรงเห็นความทุกข์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงทรงปรารถนาที่จะพ้นจากความทุกข์เหล่านั้น และสละราชสมบัติออกบวชเพื่อแสวงหาสัจธรรม หลังจากทรงศึกษาจากสำนักต่าง ๆ และบำเพ็ญเพียรด้วยพระองค์เอง พระองค์ได้ตรัสรู้ความจริงของชีวิตและความจริงของธรรมชาติที่เรียกว่า “อริยสัจ 4” (อภิ.วิ. 35/215/182) ซึ่งนำไปสู่การหลุดพ้นจากกองทุกข์ นับแต่นั้นมา พระองค์ก็ได้รับการขนานนามว่า “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” หรือ “พระพุทธเจ้า”

พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาคือ “ธัมมจักกัปปวัตนสูตร” (วิ.ม. 4/13/20) ให้แก่ปัญจวัคคีย์ผู้เคยอุปัฏฐากพระองค์ พระสูตรนี้ได้ชี้ถึงแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้ที่ออกบวชเพื่อพ้นจากความทุกข์ ปัญจวัคคีย์ซึ่งเป็นผู้มี “อินทรีย์ 5” (ที.ปา. 11/300/310) อันสมบูรณ์ ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยสงฆ์ในที่สุด เหตุการณ์นี้ถือเป็นการรวมกันของพระรัตนตรัยอันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพระพุทธศาสนา เมื่อจำนวนพระสาวกและพระอรหันต์เพิ่มขึ้น

พระพุทธองค์ได้ทรงส่งพระสาวกไปเผยแผ่พระธรรมวินัย อันเป็นประโยชน์แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย การเผยแผ่ธรรมะทำให้มีผู้ชายจำนวนมากเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม เมื่อมีพระภิกษุมากขึ้น บางรูปที่ยังเป็นปุถุชนไม่สามารถละกิเลสตัณหาได้หมดสิ้น จึงมีการประพฤติปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นที่ติเตียนของชาวบ้านและนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ขึ้นมา (วิ.มหา. 1/21/13) เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก การที่พระภิกษุประพฤติผิดสิกขาบทเรียกว่า “ต้องอาบัติ” (วิ.ป. 7/295-296/384) การถูกลงโทษทางพระวินัยสิกขาบท (คณาจารย์แห่งโรงพิมเลี่ยงเซียง, 2550: 23)คือ การต้องโทษหรือต้องอาบัติ การต้องโทษเกิดขึ้นเพราะฝ่าฝืนละเมิดสิกขาบทที่พระวินัยบัญญัติห้ามไว้นั่นเอง เรียกว่า ต้องอาบัติ

อาบัติ แปลว่า ความต้อง หรืออาการที่ล่วงละเมิดข้อบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม หรือแปลว่า “ธรรมชาติอันภิกษุพึงต้องพึงถึงด้วยประพฤติอนาจารเป็นการนอกบัญญัติ” (กองตำรา, 2533: 10) พระภิกษุที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่แท้จริงตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยมีแนวทางปฏิบัติ 2 ทาง คือ คันถธุระ (การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย) และ วิปัสสนาธุระ (การปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงในธรรม) พระวินัยทั้ง 227 ข้อถือเป็น “รัฐธรรมนูญ” ของพระภิกษุที่ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การละเมิดพระวินัยย่อมมีโทษตามกฎที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ ซึ่งเรียกว่า “อาบัติ” และแบ่งเป็น 7 ประเภทหลักตามระดับความร้ายแรง ได้แก่ ปาราชิก, สังฆาทิเสส จัดเป็นอาบัติหนัก เรียกว่า ครุกาบัติ ไม่สามารถแก้ไขได้ ส่วนอาบัติ อีก 5 ประเภท ได้แก่ ถุลลัจจัย, ปาจิตตีย์, ปาฏิเทสนียะ, ทุกกฎ, และทุพภาษิต จัดเป็นอาบัติเบา เรียกว่า ลหุกาบัติ (พระมหาธิติพงศ์ อุตฺตมปญฺโญ, 2560 : 61-62)

งานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์ศึกษาเกี่ยวกับหลักการการเข้าปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนา ทำการศึกษาวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อค้นหาคำตอบและแนวทางการปฏิบัติการเข้าปริวาสกรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบันให้มีความถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นการรักษาและส่งเสริมด้านพิธีการ พิธีกรรมเข้าปริวาสกรรม โดยเฉพาะในกรณีการแก้ไขอาบัติ สังฆาทิเสส 13 ข้อ ณ วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการชำระศีลและฟื้นฟูความเป็นภิกษุกรรมการเข้าปริวาสกรรมมิให้สูญหาย เพื่อสืบต่อพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ สร้างความร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่ายในชุมชน ให้ยาวนานไปคู่กับพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาหลักการเข้าปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนา
2) เพื่อศึกษาการเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่
3) เพื่อวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเข้าปริวาสกรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ตลอดทั้งพระธรรม พระวินัยที่เกี่ยวกับการเข้าปริวาสกรรม 2) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เกี่ยวกับแนวคิดการเข้าปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาและการเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้อข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) รวมจำนวน 15 รูป/คน ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้มีความเกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ และผู้เข้าร่วมการปริวาสกรรมเพื่อเป็นไปตามวัตถุของการ

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview) 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) การสนับสนุนการเข้าปริวาสกรรมของพระพุทธศาสนา 3) การสนับสนุนการเข้าปริวาสกรรมของวัดปากทางสามัคคี อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ 4) วิเคราะห์บทบาทการสนับสนุนการเข้าปริวาสกรรมของวัดปากทางสามัคคี อำเภอดอยหล่อจังหวัดเชียงใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากเอกสาร (Secondary Data) และสัมภาษณ์ภาคสนาม (Primary Data) ทั้งแบบกึ่งทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการนัดหมายล่วงหน้าและสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล พร้อมขออนุญาตใช้เครื่องมือบันทึกเสียงและถ่ายภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการตีความข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)คือการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ เพื่อวิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในการศึกษาวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษาวัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) ตำบลดอยหล่อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาแนวปฏิบัติในการจัดปริวาสกรรมที่ปรากฏ ณ วัดปากทางเจริญ (ม่อนฤาษี) หรือ "ม่อนฤาษี" การศึกษาภาคสนาม ได้เผยให้เห็นถึงแนวปฏิบัติในการจัดปริวาสกรรมซึ่งสะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างหลักพระธรรมวินัยและวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ จากการศึกษาวิจัย พบว่า

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 หลักการเข้าปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนา พบว่า ประเพณี “ปอยจ่าตี่” คือ ในครั้งสมัยพุทธกาล เมื่อจำนวนพระสาวกและพระอรหันต์เพิ่มขึ้น บางรูปที่ยังเป็นปุถุชนไม่สามารถละกิเลสตัณหาได้หมดสิ้น จึงมีการประพฤติปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นที่ติเตียนของชาวบ้านและนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นมา (วิ.มหา. 1/21/13) เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก การที่พระภิกษุประพฤติผิดสิกขาบทเรียกว่า “ต้องอาบัติ” (วิ.ป. 7/295-296/384) การถูกลงโทษทางพระวินัยสิกขาบท (คณาจารย์แห่งโรงพิมเลี่ยงเชียง , 2550 : 23) คือ การต้องโทษหรือต้องอาบัติ การต้องโทษเกิดขึ้นเพราะฝ่าฝืนละเมิดสิกขาบทที่พระวินัยบัญญัติห้ามไว้นั่นเอง เรียกว่าต้องอาบัติ

ปริวาสสำหรับพระภิกษุมีอยู่ 4 คือ

1) อัปปฏิจฉันนปริวาส ได้แก่ ปริวาสสำหรับภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วไม่ได้ปิดบังเอาไว้ ขอมานัตแล้วประพฤติวัตร 6 ราตรี โดยไม่ต้องขอปริวาส ให้สมควรแก่อาบัติที่ตนเองต้อง ถ้าต้องตัวเดียวก็พึงกล่าวขอมานัตเพื่ออาบัติตัวเดียว ถ้าต้อง 2 ตัวขึ้นไป เป็นต้น จากนั้นก็ประพฤติวัตร 6 ราตรี แล้ว คือผู้ประพฤติมานัตโดยสมบูรณ์ เพื่อก้าวไปสู่ขั้นตอนสุดท้ายของการประพฤติวุฏฐานวิธี คือ การอัพภาน ต่อไป

2) ปฏิจฉันนปริวาส ได้แก่ ปริวาสสำหรับภิกษุที่อาบัติสังฆาทิเสสแล้วปกปิดไว้ โดยไม่มีการประมวลอาบัติเข้าด้วยกันแล้วประพฤติปริวาส ตามวันจำนวนวันและคืนที่ต้องอาบัตินั้น เพียงวันเดียว เป็นต้น คณะสงฆ์พึงให้แก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสข้อใดข้อหนึ่งแล้วปกปิดไว้ 1 วันบ้าง 2 วันบ้าง จนกระทั่งถึง 10 ปี 20 ปี เป็นต้น ถึงนานเท่าวันที่ตนบวชเป็นที่สุดตามแต่จะปิดไว้นานเท่าใด ต้องอยู่ปริวาสนานเท่านั้น

3) สโมธานปริวาส ได้แก่ ปริวาสที่รวบรวม วัน – คืน อาบัติที่ปกปิดไว้ รวบรวมวัตถุ (คือสิกขาบททั้ง 13 ข้อ) ในสังฆาทิเสส 13 หรือข้อใดข้อหนึ่ง มารวมกันแล้วให้อยู่ปริวาสตามจำนวนที่ปกปิดไว้ แบ่งไว้มี 3 ประการ คือ ปริวาสที่สงฆ์พึงให้แก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแทบทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น ผู้ต้องอาบัติที่มีวันปกปิดเสมอกันก็ดี ไม่เสมอกันก็ดี ต้องต่างวัตถุคือ ต่างอาบัติกันก็ดี จะต้องใช้สโมธานปริวาสนี้ทั้งสิ้น

4) สุทธันตปริวาส ได้แก่ ปริวาสที่กำหนดเอาความบริสุทธิ์เป็นที่สุด หมายความว่าภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว ระลึกวัน, ระลึกคืน ได้ไม่แน่นอน หรือระลึกไม่ได้เลย สงสัยในอาบัติ สงสัยในราตรี หรือไม่ได้สงสัยเลย พึงขอสุทธันตปริวาสต่อสงฆ์ แล้วอยู่ไปจนกว่าจะแน่ใจว่าบริสุทธิ์ได้แล้ว จึง

ขอมานัตเป็นลำดับไป แบ่งเป็น 2 คือ (1) จุฬสุทธันตปริวาส คือ ปริวาสที่สงฆ์พึงให้แก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแต่กำหนด (วัตถุ) กำหนด วัน, คืน ได้ไม่แน่นอน สงสัยในอาบัติ สงสัยในราตรี ให้อยู่ปริวาสไปจนกว่าจะบริสุทธิ์ ปริวาสที่สงฆ์พึงให้แก่ภิกษุผู้ที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วหลายครั้ง และในแต่ละครั้งก็ยังพอจำจำนวนอาบัติและราตรีได้อยู่ จึงต้องขอปริวาสแบบจูฬสุทธันตปริวาสกับสงฆ์ โดยการเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าเฉวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุผู้แก่กว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขอจูฬสุทธันตปริวาส (2) มหาสุทธันตปริวาส ได้แก่ ปริวาสที่พระสงฆ์พึงให้แก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วระลึกไม่ได้เลยว่าต้องอาบัติมานานเท่าใด และต้องข้อใดบ้าง อย่างนี้ต้องให้อยู่ปริวาสย้อนหลังเท่ากับวันที่อุปสมบทมาจนถึงปัจจุบัน จะกี่วันกี่เดือน กี่ปีก็นับตามจำนวนนั้น ถ้ากำลังอยู่นึกอาบัติ และวัน, คืน ที่ตนต้องอาบัติได้ก็ลดหย่อนลงมาได้ตามนั้น ปริวาสที่สงฆ์ถึงให้แก่ภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสหลายตัว และหลายครั้งหลายคราว แต่ละคราวก็ปิดเอาไว้นานจนจำจำนวนอาบัติไม่ได้ จำนวนครั้ง และจำนวนราตรีไม่ได้ ต้องขอปริวาสแบบมหาสุทธันตปริวาส โดยการเข้าไปหาสงฆ์ห่มผ้าเฉวียงบา ไหว้เท้าภิกษุผู้แก่กว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขอมหาสุทธันตปริวาส ในทางพระวินัยที่ระบุถึงความสำคัญของปริวาสกรรมในการแก้ไขอาบัติสังฆาทิเสส การที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติปริวาสกรรมไว้ แสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงเปิดโอกาสให้พระภิกษุที่พลั้งพลาดได้กลับคืนสู่ความบริสุทธิ์

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

การจัดการปริวาสกรรมของวัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี)

การจัดปริวาสกรรมของวัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-22 ธันวาคมของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาวที่อากาศดี ยุงน้อย ฝนไม่ตก และเป็นโอกาสสุดท้ายให้ประชาชนได้ร่วมทำบุญก่อนสิ้นปี ก่อนวันเข้าปริวาส เจ้าอาวาสจะจัดประชุมเพื่อกำหนดแบ่งงาน และวัตถุประสงค์ให้ชาวบ้านที่มาช่วยเตรียมงาน โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไวยาวัจกร คณะกรรมการวัด และคณะศรัทธา ซึ่งเริ่มเตรียมงานตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม การเตรียมงานร่วมกันนี้ก่อให้เกิดความสุข ความสามัคคี และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยมีบุญเป็นที่ตั้ง การจัดปริวาสกรรมของวัดปากทางเจริญ (ม่อนฤาษี) ก่อให้เกิดผลในเชิงบวกทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระภิกษุผู้เข้าปริวาส พระอาจารย์กรรม คณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และฆราวาสทั้งในและนอกพื้นที่วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากหน่วยงานต่างๆ และชาวบ้านในการจัดปริวาสกรรม โดยเริ่มเตรียมงานล่วงหน้า มีการแบ่งหน้าที่ตามความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมมานาน พระภิกษุมีบทบาทสำคัญในการจัดพิธีกรรมสงฆ์ เช่น การเตรียมสถานที่สวดมนต์ และการเตรียมน้ำมนต์ตามประเพณีล้านนา ความร่วมมือนี้แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีจากทุกระดับ ตั้งแต่หน่วยงานไปจนถึงบุคคล ซึ่งแตกต่างจากวัดอื่น ๆ ที่พระภิกษุมักเป็นผู้เตรียมงานเอง

การจัดปริวาสกรรมที่วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) ประสบความสำเร็จด้วยความตั้งใจ ความสามัคคี และความเคารพ แม้ว่าปริวาสกรรมจะเป็นการชำระศีลของพระภิกษุ แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อศรัทธาของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเจ้าอาวาสบริหารจัดการด้วยประสบการณ์และความไว้วางใจ ทำให้วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) เป็นที่นิยม ทั้งพระภิกษุจากต่างจังหวัดและผู้คนทั่วไปต่างประพฤติวัตรและบอกต่อประสบการณ์ที่ดีที่ได้รับ ทำให้มีพระภิกษุเข้าร่วมกว่า 200 รูป บางครั้งสูงถึง 1,000 รูป ความสมบูรณ์ในหลายด้านทำให้วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) เป็นสถานที่จัดปริวาสกรรมที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การเข้าปริวาสกรรมในพิธีสังฆกรรมภาคเหนือล้านนา

พิธีสังฆกรรมในงานปริวาสทางภาคเหนือล้านนานิยมทำน้ำมนต์เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่พุทธศาสนิกชน และเพื่อให้พระภิกษุที่เข้าปริวาสกรรมได้ทบทวนบทสวดมนต์ การปฏิบัติเป็นไปตามรูปแบบของสุทธันตปริวาส คือ การอยู่ปริวาสจนกว่าจะบริสุทธิ์ จากนั้นคณะสงฆ์จะยกขึ้นมานัต 6 ราตรี และให้อัพภานตามลำดับ ในอดีตพิธีกรรมสงฆ์ในการเข้าปริวาสกรรมไม่แตกต่างจากปัจจุบันมากนัก แต่ประเภทของการเข้าปริวาสกรรมจะขึ้นอยู่กับอาบัติที่ต้อง เช่น การเข้าแบบไม่ปกปิด หรือตามจำนวนวันและวัตถุประสงค์ พระภิกษุในอดีตและปัจจุบันต่างปรารถนาที่จะชำระอาบัติของตนเอง ซึ่งด้านพระวินัยไม่มีความแตกต่างกัน จะต่างกันเพียงประเภทของการจัดปริวาสกรรมเท่านั้น ปัจจุบันการจัดปริวาสกรรมเป็นไปตามมติสงฆ์ที่กำหนดให้เข้าปริวาสเพียง 3 วัน เพื่อความสะดวกของพระภิกษุที่มีภารกิจ และเพื่อลดค่าใช้จ่าย จากนั้นจึงให้มานัต 6 ราตรี ซึ่งเป็นการมอบอำนาจให้สงฆ์จัดการปริวาสกรรมทั้งหมดตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ในอดีตการจัดปริวาสกรรมเน้นความเมตตาเพื่ออนุเคราะห์พระภิกษุผู้ต้องอาบัติโดยแท้จริง มีพระภิกษุเข้าร่วมน้อยกว่าปัจจุบัน แต่ในปัจจุบัน การจัดปริวาสกรรมมีวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่น เพื่ออนุเคราะห์พระภิกษุ หาปัจจัยเข้าวัดและทำผลงานทางคณะสงฆ์ เนื่องจากพระภิกษุในปัจจุบันไม่ได้อยู่ในป่า แต่ต้องดูแลวัดวาอาราม มีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงต้องอาศัยงานบุญเพื่อดึงดูดศรัทธาประชาชนให้มาร่วมงาน ช่วยแบ่งเบาภาระและเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายไป ทำให้การจัดปริวาสกรรมเป็นที่นิยมทั่วไปในประเทศไทย แม้การจัดงานจะเปลี่ยนแปลงไป แต่พิธีกรรมทางคณะสงฆ์ยังคงยึดหลักเถรวาท คือ "ไม่เติม ไม่ตัด ไม่ลัด ไม่เปลี่ยนแปลง" เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของพิธีกรรมให้เป็นไปตามหลักพระวินัย

แนวทางการรักษาพิธีสังฆกรรมปริวาสให้ถูกต้องและสืบต่อไปในอนาคต

พิธีสังฆกรรมการเข้าปริวาสกรรมเป็นการแก้ไขความผิดของพระภิกษุ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเรื่องสิกขาบทเกี่ยวกับสตรีเท่านั้น แต่รวมถึงสิกขาบทหนัก 13 ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อเป็นโอกาสให้ภิกษุผู้ล่วงละเมิดสิกขาบทในหมวดสังฆาทิเสสได้แก้ไขตนเอง ดังนั้น คณะสงฆ์ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับการรักษาเครื่องมือชำระล้างมลทินนี้เพื่อให้พระพุทธศาสนาซึ่งสอนให้คนพ้นทุกข์ยังคงดำรงอยู่ต่อไป แนวทางที่เสนอมีดังนี้

1) คณะสงฆ์ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญในเรื่องของพระวินัยมากขึ้น: ออกแบบหลักสูตรการศึกษาให้พระภิกษุและสามเณรเข้าใจอย่างถ่องแท้

2) บรรจุการศึกษาพระวินัยเข้าไปในกิจที่พระภิกษุควรทำทุกปี: เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง สามารถสืบทอดและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3) ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการจัดปริวาสกรรมทุกจังหวัด: เพื่อให้การจัดงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันและถูกต้องตามพระวินัยทั่วประเทศ

4) ห้ามและไม่สนับสนุนกิจกรรมใดๆ ที่ไม่สอดคล้องกับการเข้าปริวาสกรรม: เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของพิธี

5) มีงบประมาณสนับสนุนตามความเหมาะสม: เพื่อให้การจัดปริวาสกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางทั้ง 5 ประการนี้เป็นขั้นตอนสำคัญในการรักษา เรียนรู้ และปฏิบัติตามหลักพระวินัย ทั้งในส่วนของพระภิกษุ สามเณร คณะสงฆ์ผู้ปกครอง ผู้จัดงาน และคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อให้การเข้าปริวาสกรรมเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาและพระวินัยที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการเข้าปริวาสกรรมยังคงเป็นกระบวนการสำคัญในการชำระอาบัติสังฆาทิเสสของพระสงฆ์ตามหลักพระวินัย ทั้งในส่วนของพระภิกษุ สามเณร คณะสงฆ์ผู้ปกครอง ผู้จัดงาน และคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อให้การเข้าปริวาสกรรมเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาและพระวินัยที่ถูกต้อง

1) ด้านวัตถุประสงค์ การเข้าปริวาสกรรม มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) เพื่อชำระอาบัติสังฆาทิเสส ที่ถือว่าเป็นอาบัติหนัก 13 ข้อ ช่วยให้พระสงฆ์กลับมามีศีลบริสุทธิ์ตามพระวินัย (2) เพื่อฝึกฝนและพัฒนาจิตใจใช้เวลาใช้ช่วงเวลาอยู่ปริวาสเพื่อเจริญสมาธิ ปัญญา สำนึกผิด ฝึกความอดทนและการควบคุมตนเองตาม (3) เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของคณะสงฆ์ และสร้างระบบตรวจสอบภายในชุมชนสงฆ์เพื่อแก้ไขปัญหาไม่ให้ลุกลาม (4) เพื่อเป็นแบบอย่างการยอมรับผิดและแก้ไขตนเอง ให้ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสได้เห็นถึงกระบวนการรู้ผิด รู้แก้ (5) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้สาธุชนได้เห็นถึงความพยายามในการแก้ไขความผิดพลาดของพระภิกษุ แสดงถึงความโปร่งใสและเข้มแข็งของระบบพระวินัย

2) ด้านกระบวนการและขั้นตอน การจัดปริวาสกรรมจะดำเนินการในอุโบสถ์ มีพระสงฆ์อย่างน้อย 5 รูป ในวันแรก และต้องมีพระสงฆ์ฝ่ายสติวรรคอย่างน้อย 20 รูปในวันอัพภาน แบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้เข้าปริวาส และฝ่ายพระสงฆ์ผู้อนุเคราะห์ (ภิกษุปักตัตต) โดยขั้นตอนเริ่มจากการสารภาพอาบัติ (เทสนาบัติ)ต่อสงฆ์ จากนั้นจึงขอปริวาสกรรมต่อคณะสงฆ์ มีการลงทะเบียน ยืนยันตัวตน และบอกอาบัติ ทุกวันตามกำหนด ระยะเวลาอยู่ปริวาสอนุโลมได้ 4 วัน 4 คืน ส่วนมานัตต้องอยู่ครบ 6 คืน ติดต่อกันห้ามเว้นวัน และต้องสมาทานทุกวัน ปริวาสไม่ใช่ประเพณี แต่เป็นสังฆกรรมเพื่อแก้ไข

อาบัติอย่างเป็นทางการ ตัวอย่างเช่น ที่วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) จะจัดปริวาสกรรมเป็นประจำในช่วง วันที่ 12-22 ธันวาคม ของทุกปี โดยมีพระอาจารย์กรรมเป็นผู้ควบคุมและชี้แนะ พระภิกษุผู้เข้าปริวาสจะลงทะเบียน เลือกที่พัก และบอกอาบัติอย่างเป็นทางการต่อคณะสงฆ์

3) ด้านคุณประโยชน์ การเข้าปริวาสกรรมก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งต่อพระสงฆ์และสังคม ได้แก่ (1) ประโยชน์ต่อพระสงฆ์ พระภิกษุจะได้ชำระอาบัติ ฝึกสมาธิ พิจารณาความผิดของตน พัฒนาความรู้พระวินัยจากพระอาจารย์กรรม และเปิดโอกาสให้พระลูกกรรมได้รับการปรับปรุงพฤติกรรม (2) ประโยชน์ต่อชุมชน ช่วยสร้างความสามัคคี ชาวบ้านได้ร่วมบุญ รู้สึกภูมิใจใจกิจกรรมทางพระศาสนา (3) ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ช่วยให้เกิดเงินหมุนเวียนในชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและอนุรักษ์วิถีล้านนา เช่น การจัดสวดมนต์พุทธมนต์พิเศษ การสวด อิติปิ โส 108 เชื่อมโยงเข้ากับงานบุญสำคัญของท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาภาคสนาม ณ วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) หรือ “ม่อนฤาษี” ได้เผยให้เห็นถึงแนวปฏิบัติในการจัดปริวาสกรรมซึ่งสะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างหลักพระธรรมวินัย และวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหลักการเข้าปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนา พบว่าการเข้าปริวาสกรรมเป็นกระบวนการสำคัญในการชำระอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเป็นอาบัติหนักตามพระวินัย เพื่อให้พระภิกษุได้ชำระศีลของตนให้บริสุทธิ์และพัฒนาจิตใจไปพร้อมกัน มีการจำแนกประเภทของการเข้าปริวาสกรรมตามลักษณะของอาบัติและวัตถุที่ก้าวล่วงพระวินัย ทั้งด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามซึ่งถือเป็นวิธีแก้ไขอาบัติที่สำคัญและได้รับการยอมรับในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะงานวิจัยนี้ให้ผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ธีรพงษ์ ฐานธมฺโม (2564) พบว่าการบริการกิจการพระสงฆ์ ที่เน้นการจัดกิจกรรมทางสังฆกรรมตามพระวินัยอย่างเป็นระบบ ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่คณะสงฆ์และวัด ทำให้เกิดความศรัทธาและความร่วมมือจากชุมชนอย่างกว้างขวาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากฤษณะ อินฺทปญฺโญ (2566) พบว่าการนำสื่อดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์การเข้าปริวาสกรรมช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของสาธุชน และทำให้กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างโปร่งใส ถูกต้องตามพระวินัย การเข้าปริวาสไม่เพียงเป็นการชำระอาบัติเท่านั้น แต่ยังช่วยพัฒนาจิตใจพระภิกษุ รักษาความบริสุทธิ์ของพระวินัย และสะท้อนความร่วมมือของหมู่สงฆ์และชุมชนในการธำรงพระธรรมวินัยอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกระบวนการสำคัญที่คณะสงฆ์จัดขึ้นตามพระธรรมวินัย เพื่อให้พระภิกษุได้ชำระอาบัติสังฆาทิเสส ฝึกฝนตนเองให้ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามพระวินัย และยังเป็นกิจกรรมทางศาสนาที่ช่วยสร้างศรัทธา ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับสาธุชนในชุมชน อันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความ

สามัคคีของหมู่สงฆ์ในพื้นที่ทั้งนี้เพราะงานวิจัยนี้ มีผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ธีรพงษ์ ฐานธมฺโม (2564) ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการกิจการพระสงฆ์ที่เป็นระบบ มีการจัดกิจกรรมสังฆกรรมอย่างถูกต้องตามพระวินัย ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่วัดและคณะสงฆ์ ทำให้เกิดความศรัทธาและความร่วมมือจากชุมชนในวงกว้าง ในทำนองเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธวัชชัย ชยวุฑฺโฒ (2564) ได้ศึกษารูปแบบการจัดองค์กรตามหลักสาราณียธรรม พบว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับกิจกรรมทางสงฆ์ เช่น การเข้าปริวาสกรรม เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่สงฆ์ การสื่อสารที่ดีภายในวัด และการดำรงความเป็นระเบียบตามพระธรรมวินัย การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติเพื่อชำระอาบัติเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยธำรงพระพุทธศาสนา ส่งเสริมศีลวัตรของพระภิกษุ และสร้างความศรัทธาที่มั่นคงในชุมชน ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ดำรงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์การเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การปฏิบัติปริวาสกรรมยังคงดำเนินไปตามพระวินัยเถรวาทดั้งเดิม และสะท้อนถึงความเชื่อมโยงของพระสงฆ์กับชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านวัตถุประสงค์ กระบวนการ ขั้นตอน และคุณประโยชน์ ดังนี้ 1) ด้านวัตถุประสงค์ของการเข้าปริวาสกรรม ผลการศึกษาพบว่า การเข้าปริวาสกรรมในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อชำระอาบัติสังฆาทิเสสให้ถูกต้องตามพระวินัย ช่วยรักษาความบริสุทธิ์ของคณะสงฆ์ทั้งนี้เพราะงานวิจัยนี้ได้ สอดคล้องกับงานของ พระครูสังฆรักษ์ธีรพงษ์ ฐานธมฺโม (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารกิจการพระสงฆ์ในวัดพัฒนาตัวอย่าง เน้นการปฏิบัติพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีการจัดกระบวนการตรวจสอบและชี้แนะการแก้ไขอาบัติ เพื่อให้พระภิกษุอยู่ร่วมกันด้วยศีลบริสุทธิ์ 2) ด้านกระบวนการและขั้นตอน การจัดปริวาสกรรมของวัดปากทางสามัคคีดำเนินไปตามขั้นตอนพระวินัยเถรวาท ทั้งการสารภาพอาบัติ การขอปริวาส และการจัดสังฆกรรม มีการสนับสนุนจากชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ พระครูสถิตธรรมานุวัตร (บุญเรือง) (2562) ที่ศึกษาการจัดการศึกษาพระวินัยเพื่อแก้ไขอาบัติ พบว่าการอบรมและจัดกระบวนการแก้ไขอาบัติในวัด เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจเรื่องพระวินัย และฟื้นฟูจิตใจพระภิกษุผู้ต้องอาบัติ 3) ด้านคุณประโยชน์ การเข้าปริวาสกรรมยังช่วยฟื้นฟูศรัทธาของชุมชน มีผลต่อการสร้างความสามัคคี การจัดงานบุญ การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และเป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมการแก้ไขความผิดอย่างโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาธวัชชัย ชยวุฑฺโฒ (2564) ที่เน้นการสร้างองค์กรแห่งความสุขในวิทยาลัยสงฆ์ผ่านหลักสาราณียธรรม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยความบริสุทธิ์ โปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่สังคมพุทธ

องค์ความรู้

องค์ความรู้จากผลการวิจัยนี้ พบว่า การเข้าปริวาสกรรมเป็นกระบวนการสำคัญของคณะสงฆ์ในการชำระอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเป็นอาบัติหนักตามพระวินัย เพื่อฟื้นฟูความบริสุทธิ์ของศีล และสร้างความศรัทธาต่อคณะสงฆ์ในสายตาสาธุชน การเข้าปริวาสกรรมมีเป้าหมายเพื่อชำระความผิดทางพระ

วินัย ฝึกฝนและพัฒนาจิตใจพระภิกษุ สร้างระบบตรวจสอบและแก้ไขความผิดภายในคณะสงฆ์ เป็นแบบอย่างการยอมรับผิดและการแก้ไขตนเอง ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นแก่ชาวพุทธศาสนิกชนว่าคณะสงฆ์ยังยึดมั่นในพระธรรมวินัย การเข้าปริวาสกรรมก่อให้เกิดผลดีในหลายระดับ ทั้งประโยชน์ต่อพระสงฆ์ ปริวาสกรรมยังเป็นเวทีให้เห็นถึงพลังความร่วมมือของคณะสงฆ์ ผู้นำชุมชน และศรัทธาสาธุชน ที่ร่วมกันสืบสานพระวินัยให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ปริวาสกรรมยังคงเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความบริสุทธิ์ของคณะสงฆ์ สามารถแสดงแผนผังได้ดังนี้

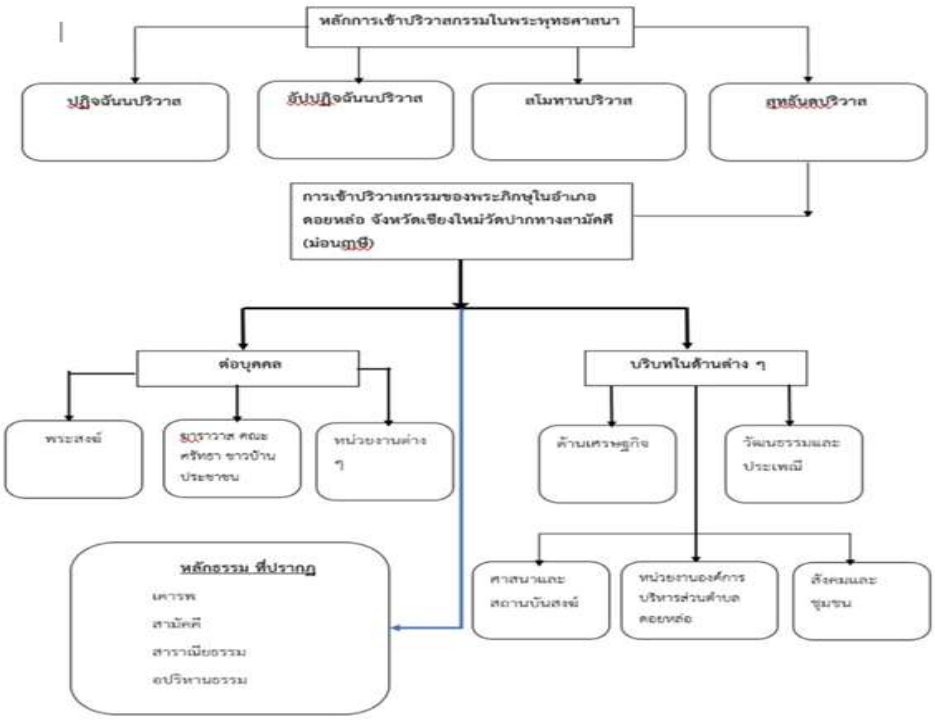

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้

ที่มา : พระมหาญาณะ สจฺจญาโณ (คล้ายสุข) และคณะ,2568.

อธิบายภาพ จากภาพองค์ความรู้แสดงให้เห็นกระบวนการของการเข้าปริวาสกรรม ของพระพุทธศาสนาของแต่ละรูปแบบ พร้อม ชี้ให้เห็นถึงรูปแบบที่วัดต่างๆ ในประเทศไทยใช้เป็นส่วนมาก จนถึงรูปแบบที่วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) ได้จัดขึ้น หลังจากได้จัดเข้าปริวาสจนเสร็จ เป็นที่เรียบร้อยสามารถที่จะวิเคราะห์องค์ความรู้ออกมา ว่าได้มีคุณประโยชน์ ต่อบุคคล ต่อบริบทของสังคม เช่น เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเป็นต้น พร้อมด้วย หลักธรรมที่ปรากฏ ตั้งแต่เตรียมงาน ปฏิบัติงานทำงาน จนถึงเก็บงาน ได้มีหลักธรรมที่หลากหลาย ตามที่ได้สังเคราะห์ออกมา

สรุป และข้อเสนอแนะ

อาบัติสังฆาทิเสส การที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติปริวาสกรรมไว้ แสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงเปิดโอกาสให้พระภิกษุที่พลั้งพลาดได้กลับคืนสู่ความบริสุทธิ์ การปฏิบัติปริวาสกรรม ณ วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) สะท้อนให้เห็นถึงการธำรงรักษาพระวินัยในทางปฏิบัติจริง แม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนาตามทะเบียนบ้าน แต่การที่สถานปฏิบัติธรรม เช่น วัดปากทางสามัคคี (ม่อนฤาษี) ยังคงรักษาธรรมเนียมการเข้าปริวาสกรรมไว้อย่างเคร่งครัด ชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับแก่นแท้ของคำสอนและพระวินัย ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการรักษาความบริสุทธิ์ของพระศาสนาท่ามกลางความท้าทายในปัจจุบัน การที่พระภิกษุผู้ต้องอาบัติแสดงเจตจำนงในการเข้าปริวาสกรรม ถือเป็นสัญญาณที่ดีของการตระหนักรู้ในตนเอง และความปรารถนาที่จะกลับมาเป็นผู้ทรงศีลที่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การติดตามผลระยะยาวหลังจากการเข้าปริวาสกรรมยังเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาเพื่อยืนยันประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดและการเข้าปริวาสกรรม ตลอดจนวิเคราะห์ผลกระทบระยะยาวต่อพฤติกรรมและจริยวัตรของพระภิกษุที่ผ่านการเข้าปริวาสกรรม เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางพัฒนากระบวนการจัดปริวาสกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามพระวินัย

2) ควรดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบการจัดปริวาสกรรมในวัดต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบที่หลากหลายและลึกซึ้ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายสนับสนุนการจัดปริวาสกรรมในระดับพื้นที่หรือภูมิภาค และสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรมีการจัดทำสื่อเผยแพร่ความรู้และจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับพระวินัย และกระบวนการปริวาสกรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และการจัดอบรมในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามพระวินัย

2) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและพุทธศาสนิกชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพระวินัยและการจัดปริวาสกรรม เพื่อสร้างความตระหนักในบทบาทของฆราวาสในการสนับสนุนการธำรงพระวินัย และเป็นการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงกับแก่นแท้ของคำสอนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเชิงติดตามผลในระยะยาว เพื่อศึกษาพฤติกรรมและจริยวัตรของพระภิกษุหลังจากผ่านกระบวนการเข้าปริวาสกรรม ว่ามีการเปลี่ยนแปลงด้านการปฏิบัติศีลและการดำรงตนใน

พระวินัยอย่างต่อเนื่องเพียงใด ตลอดจนศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการรักษาศีลวัตรของพระภิกษุให้บริสุทธิ์อย่างยั่งยืน

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบรูปแบบการจัดปริวาสกรรมระหว่างวัดในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อค้นหาแนวทางการจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยความสำเร็จ ตลอดจนรูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนากระบวนการจัดปริวาสกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

References

กองตำรา. (2533). *วินัยวินิจฉัย*. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

คณาจารย์แห่งโรงพิมเลี่ยงเซียง. (2550). *คู่มือสำหรับนักเรียนนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเซียง.

พระครูสถิตธรรมานุวัตร (บุญเรือง). (2562). การจัดการศึกษาพระวินัยเพื่อแก้ไขปัญหาอาบัติของพระภิกษุ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์ธีรพงษ์ ฐานธมฺโม. (2564). “การบริหารกิจการพระสงฆ์ตามพระวินัยในวัดพัฒนาตัวอย่าง”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุทธินันท์ อภิชโย. (2567). “การประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์การเข้าปริวาสกรรม”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษณะ อินฺทปญฺโญ. (2566). “การฟื้นฟูรูปแบบการเข้าปริวาสกรรมในวัดท้องถิ่นภาคเหนือ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธวัชชัย ชยวุฑฺโฒ. (2564). “รูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสาราณียธรรมของวิทยาลัยสงฆ์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธิติพงศ์ อุตฺตมปญฺโญ. (2560). *ภิกขุปาติโมกข์แปล*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.

พระมหาบุญล้ำ ฉนฺทกโร (บุญจันทร์). (2557). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การประพฤติปริวาสกรรมของภิกษุในประเทศไทย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาไพทูล อตฺถวโส (วงศ์อามาตย์). (2545). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การประพฤติวุฏฐานวิธีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกं 2500*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย พ.ศ. 2539*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฏฐเตปิฎกं 2525*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

The Information Technology System Management in Digital Age of Educational Opportunity Expansion Schools in Hang Dong District under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 4.

ณรงค์ ก้อนแหวน Narong Konwaen
เสกชัย ชมภูนุช Sekchai Chompoonuch
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302061@northcm.ac.th

Received 2025/05/10 *Revised* 2025/07/01 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนา การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เป็นการวิจัยเชิงพรรณาแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 รวม 101 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.88 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ด้านจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล รองลงมาด้านการบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์ ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการควบคุม ติดตามและการประเมินผล และด้านการจัดการระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางพัฒนาการจัดการระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล คือ ควรมีการบริหารโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ควรมีการบริหารจัดการและวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศ ในยุคดิจิทัล ควรบริหารจัดการเทคโนโลยีในองค์กรและ

สถาบันการศึกษา ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน ควรปรับเปลี่ยนระบบบริหารงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม ควรจัดการระบบเครือข่ายในยุคดิจิทัล การทำงานที่ยืดหยุ่น การขยายตัวของข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ๆ

คำสำคัญ : ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ, ยุคดิจิทัล, ขยายโอกาส.

Abstract

This research aimed to: 1) Study the current situation and development guidelines for managing information technology systems in the digital era, and 2) Identify development approaches for managing information technology systems in the digital era for opportunity expansion schools in Hang Dong District, under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 4. The study employed a mixed-methods descriptive research design. The sample group consisted of 101 participants, including school administrators and teachers during the 2024 academic year. Data collection instruments included questionnaires and interviews, with a reliability coefficient of 0.88. Data were analyzed using percentage, frequency, mean, and standard deviation.

The research results found that :

1) the overall information technology system management in the digital age was at a high level. When consideration each aspect, ranked from the highest to the lowest mean values, they were: the aspect of teaching and learning management and evaluation, followed by the aspect of strategic management, the aspect of roles and responsibilities, the aspect of information technology infrastructure, the aspect of control, monitoring, and evaluation, and the aspect of system management, respectively.

2) The development guidelines for information technology management in the digital age were; there should be a technology management system infrastructure in the digital age, there should be a strategic plan to develop the information technology system in the digital age, there should be a technology management system in organizations and educational institutions, there should determine the roles and responsibilities of personnel clearly, there should adjust management system to appropriate with changes in technology, there should develop for measurement and evaluation methods appropriately, and there should organize the digital technology

network system flexible and support the expansion of new data and technology system.

Key Wards: Information Technology System, Digital Age, Educational Expansion.

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และการคมนาคม ส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนจากยุคอนาล็อกสู่ยุคดิจิทัล เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้ทุกประเทศต้องปรับตัว เพื่อความอยู่รอด การพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสารจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทัดเทียมนานาประเทศบนเวทีโลกมนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมถึงการวางแผนชีวิตเชิงรุกและการตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ประเทศไทยได้กำหนดให้เทคโนโลยีเป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งในหลักสูตรแกนกลาง และดำเนินการจัดการเรียนการสอนแนวสะเต็มศึกษาตั้งแต่ปี 2558 โดยในปี 2560 มีการอบรมทางไกลแก่ครูกว่า 60,000 คนทั่วประเทศ ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีร่วมสมัยมาใช้ในการบริหารและจัดการศึกษา ประเทศไทยได้ดำเนินการกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management - SBM) เพื่อเพิ่มความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงาน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาไทย

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2566–2570 มุ่งยกระดับภาครัฐให้ตอบสนองประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ ผ่าน 4 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านดิจิทัลภาครัฐ การพัฒนาบริการสาธารณะ การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมผลักดันแนวคิด BCG Economy (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) การบริหารสถานศึกษาควรปรับตัวสอดคล้องยุคดิจิทัล โดยใช้ระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้เพื่อการตัดสินใจที่แม่นยำ ควรมุ่งเน้น 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ การรวบรวมและพัฒนาองค์ความรู้ และการบริหารด้วยทัศนคติเชิงเทคโนโลยี ดังนั้น การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพและทันสมัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 มุ่งพัฒนาคุณภาพประชากรไทยให้พร้อมรับศตวรรษที่ 21 ผ่านการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด TPACK และสนับสนุนการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา รวมถึงพัฒนาครูให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ จากรายงาน SAR ปี 2565 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังใช้เทคโนโลยีเพียงระดับ Substitution ควรมีการส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีสู่ระดับ Redefinition เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้ทันต่อยุคสมัย.ให้

โรงเรียนพัฒนาไปสู่การบูรณาการเทคโนโลยีในระดับสูงขึ้น เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนา การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอหางดงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ปีการศึกษา 2567 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน ครูผู้สอน จำนวน 95 คน รวมทั้งหมด 101 คน

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลัก 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้:

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยวิธีแจกแบบสอบถามผ่าน Google Form ให้แก่ผู้บริหารและครู และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในระดับมาก
3 หมายถึง มีการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในระดับน้อยที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาในอำเภอหางดงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการ

บริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการควบคุมติดตามและการประเมินผล ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล ด้านการจัดการระบบเครือข่าย

เชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ ขออนุญาตบันทึกเสียง ภาพ และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามหัวข้อหลักที่กำหนดไว้มาสรุป ข้อมูล และนำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผล โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม นำเสนอผลในรูปแบบตารางพร้อมการบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**เชียงใหม่ เขต 4 พบว่า**

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ด้านที่	การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอ หางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4	ระดับการดำเนินงาน μ	σ	ระดับ
1	ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล	4.46	0.63	**มาก**
2	ด้านการบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล	4.53	0.69	**มากที่สุด**
3	ด้านการควบคุม ติดตามและการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล	4.45	0.75	**มาก**
4	ด้านบทบาทหน้าที่ในงานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล	4.48	0.70	**มาก**
5	ด้านจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล	4.60	0.59	**มากที่สุด**
6	ด้านการจัดการระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล	4.42	0.65	**มาก**
	รวม	**4.49**	**0.67**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล การจัดการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านบทบาทหน้าที่ในงานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ด้านการควบคุมติดตามและการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ ในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากและด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ ด้านการจัดการระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จากแบบสอบถามแต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ได้ข้อคำถามจำนวน 6 ด้าน มาทำการสัมภาษณ์กับผู้เกี่ยวข้องที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ไว้จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 5 คำถาม ได้ผลสรุปดังนี้

ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้ใช้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ว่าควรเริ่มจากการสำรวจความต้องการและวางแผนจัดหาทรัพยากรอย่างเหมาะสม พร้อมจัดเตรียมห้องเรียนที่มีพื้นที่และอุปกรณ์ครบครัน มีระบบไฟฟ้าและอินเทอร์เน็ตที่ปลอดภัยและเสถียร บริหารจัดการการใช้งานและบำรุงรักษาอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ พัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนด้วยการอบรมและกิจกรรมส่งเสริมทักษะดิจิทัล มีการติดตามและประเมินผลการใช้งานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาที่ต่อเนื่อง รองรับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน.

ด้านการบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้ใช้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษาควรเริ่มจากการสำรวจทักษะและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ชัดเจนตามบทบาทหน้าที่ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับซอฟต์แวร์พื้นฐานและแพลตฟอร์มการเรียนการสอนดิจิทัล ส่งเสริมความรู้ด้านความปลอดภัยไซเบอร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการเรียนออนไลน์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาครูให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมสนับสนุนเครื่องมือสร้างสื่อการสอนและเทคนิคใหม่ ๆ มีการประเมินผลและปรับปรุงแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี.

ด้านการบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศในยุค พบว่า ผู้ใช้สัมภาษณ์คิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ควรเริ่มจากการวิเคราะห์ทักษะของบุคลากรและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องกับบทบาทของแต่ละคน เช่น ครูต้องมีทักษะการใช้สื่อดิจิทัล ส่วนเจ้าหน้าที่ต้องใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูล การอบรมควรครอบคลุมการใช้ซอฟต์แวร์พื้นฐาน, แพลตฟอร์มการเรียนการสอน, และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น AI และ IoT รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาศักยภาพครูในการออกแบบการเรียนการสอนดิจิทัล การติดตามผลและปรับปรุงแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล.

ด้านการควบคุม ติดตามและการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้ใช้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับคือการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาควรกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้งาน เช่น การใช้ซอฟต์แวร์และเครื่องมือดิจิทัลในการเรียนการสอน การรวบรวมข้อมูลและฟีดแบคจากผู้ใช้ เช่น ครูและนักเรียน จะช่วยให้การประเมินผลมีความครอบคลุมและตอบโจทย์ ความพึงพอใจ การวิเคราะห์ผลการใช้งานช่วยระบุปัญหาที่เกิดขึ้นและพัฒนาแผนปรับปรุง เช่น การอบรมหรืออัปเกรดอุปกรณ์ การประเมินการบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรช่วยประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะช่วยปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล.

ด้านบทบาทหน้าที่ในงานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้ใช้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารควรวางแผนการใช้ทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดเป้าหมายการใช้งานที่ชัดเจนและตรวจสอบการใช้งานอย่างสม่ำเสมอ พร้อมจัดหาทรัพยากรที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมกับหลักสูตร การฝึกอบรมบุคลากรในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้สามารถใช้งานได้เต็มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการข้อมูลและความปลอดภัยควรมีระบบที่ปลอดภัยสูง เพื่อป้องกันการรั่วไหลของข้อมูล การประเมินและปรับปรุงการใช้ทรัพยากรเทคโนโลยีเป็นระยะจะช่วยให้การบริหารทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น.

ด้านจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้ใช้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถจัดเก็บและบริหารข้อมูลของนักเรียน, บุคลากร, และกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระบบคลาวด์หรือฐานข้อมูลที่มีการเข้ารหัส การพัฒนาฐานข้อมูลการศึกษาและสำรองข้อมูลเพื่อป้องกันการสูญหายก็เป็นสิ่งสำคัญ ควรออกแบบระบบการเข้าถึงข้อมูลให้สะดวกและโปร่งใสตามสิทธิ์ของผู้ใช้ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้การพัฒนามีประสิทธิภาพและรองรับการใช้งานที่ดีขึ้น.

ด้านการจัดการระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้ใช้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการอบรมเชิงปฏิบัติการ ว่าควรมุ่งเน้นการฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในงานจริง เช่น การใช้ซอฟต์แวร์และการจัดการข้อมูลดิจิทัล โดยควรใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการเข้าถึงข้อมูล การสร้างช่องทางการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปัญหาจะช่วยให้บุคลากรได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ การประเมินผลแบบต่อเนื่องจะช่วยเก็บข้อมูลย้อนกลับและปรับปรุงการอบรม การวิเคราะห์ผลลัพธ์จากข้อมูลจะช่วยพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในระยะยาว.

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ได้ศึกษากรอบแนวคิดดในการวิจัย ซึ่งมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 6 ด้าน ได้แก่ พบว่าการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนและการวัดผล การบริหารแผนกลยุทธ์ และบทบาทหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำฝน จุลตรีจรัสพร (2565) ที่พบว่า การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาศูนย์ภูผา-ลีลาวดี อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเน้นการพัฒนาครู การจัดการเรียนการสอน โครงสร้าง

พื้นฐาน และการบริหารภายในโรงเรียน พร้อมเสนอแนวทางให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม รวมถึงส่งเสริมการสื่อสารกับชุมชน การฝึกอบรม และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พิตะวัน เนตรทอง (2562) ได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ภาวะผู้นำ วางแผนกลยุทธ์ การส่งเสริมครู นักเรียน และการสร้างเครือข่าย โดยอิงจากทฤษฎีระบบ (System Theory) ที่แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลย้อนกลับ ผลการประเมินรูปแบบดังกล่าว พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ทั้งด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และประโยชน์ ใช้สอย.

ด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทั้งในการสอนและการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าถึงความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานของ อติพร เกิดเรือง (2560) ที่เน้นการเรียนรู้เชิงดิจิทัล การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายออนไลน์ รวมถึงของ ธานินทร์ อินทรวิเศษ (2562) ที่ชี้ว่าเทคโนโลยีส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และขยายโอกาสทางการศึกษา และ ปาดีอลี เจ๊ะนุ (2566) ที่เสนอรูปแบบการบริหารเทคโนโลยียุคดิจิทัลในสถานศึกษา โดยเน้น 4 ด้านหลักคือ การจัดการเรียนการสอน การบริหารภายใน การวัดและประเมินผล และโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนโดยผู้บริหารผ่านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี การกำหนดผู้รับผิดชอบ และการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน.

ด้านการบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด สถานศึกษามีการจัดทำแผนตั้งแต่ระดับนโยบายถึงระดับปฏิบัติ โดยกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน สุรพงษ์ แสงสีมุข (2564) มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารด้านวิชาการ งบประมาณ ทั่วไป และบุคคล อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่สะดวก (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ผู้บริหารยุคใหม่จึงนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา สนับสนุนการบริหารทุกด้านอย่างมีระบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุศมาน หลีสันมะหมัด (2560), ยูไฮนี บากา (2563), และวทัญญู การกล้า (2564) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก แนวทางการพัฒนาควรมีการวางแผนร่วมกัน กำหนดวิธีดำเนินงาน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยี จัดอบรมครู และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ รวมถึงการรายงานผลและประเมินเพื่อปรับปรุง (กฤตยชญา แรงเขตกิจ, 2558; วทัญญู การกล้า, 2564) ทั้งนี้ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการติดตามประเมินที่ยังไม่ต่อเนื่อง.

ด้านบทบาทหน้าที่ในงานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ และเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยี มีการควบคุมงบประมาณ วางเป้าหมาย และพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง (สิทธิชัย สีมี, 2566) โดยผลวิจัยพบว่าสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก และสภาพ

ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเรียงลำดับจากงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และทั่วไป แนวทางพัฒนาที่สำคัญคือการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดการข้อมูล การประมวลผลงบประมาณ และการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารทั่วไป เช่น การประชาสัมพันธ์และรับนักเรียนออนไลน์.

ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีบุคลากรรับผิดชอบด้านเทคโนโลยี มีการใช้ซอฟต์แวร์เหมาะสม มีฐานข้อมูล เว็บไซต์ ระบบอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุม และอุปกรณ์ครบครัน รวมถึงห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพียงพอ (มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา, 2562) แนวทางพัฒนาประกอบด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีคุณภาพสูง พัฒนาบุคลากร ส่งเสริมผู้บริหารสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี และนิเทศติดตามการใช้จริง (พิตะวัน เนตรทอง, 2562) นอกจากนี้ ยังมีการออกแบบรูปแบบการบริหารตามทฤษฎีระบบ ที่ครอบคลุมด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งผ่านการประเมินแล้วอยู่ในระดับมากที่สุด.

ด้านการจัดการระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โรงเรียนให้บริการต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีการจัดการฐานข้อมูล พัฒนาเครือข่ายให้เชื่อมโยงทุกหน่วยงาน มีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และบริหารภายในแบบอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย จัดอบรมบุคลากร และมีระบบรับข้อมูลย้อนกลับ (นพดล อารมณ์รัตน์, 2560) พบว่าการบริหารวิชาการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษาที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าสถานศึกษาที่ไม่พร้อมอย่างมีนัยสำคัญ ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในงานวิชาการและการเรียนการสอน โดยเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลส่วนกลาง ขณะที่ ปิยนันท์ เสนะโห (2563) พัฒนาระบบสารสนเทศของศูนย์เทคโนโลยีดิจิทัล มรภ.เพชรบุรี ที่มีระบบติดตามสถานะบริการ กำหนด KPI แจ้งเตือนผ่านอีเมลและไลน์ และจัดลำดับความเร่งด่วน ผลประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ทั้งผู้รับและผู้ให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า

ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอและมีคุณภาพ โดยสำรวจความต้องการของผู้เรียน และจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัย ครอบคลุมการใช้งาน พร้อมเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ควรมีระบบรักษาความปลอดภัย การซ่อมบำรุง และอบรมบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเรียนรู้ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ควรสำรวจทักษะด้านเทคโนโลยีของบุคลากร และวางแผนพัฒนาตามบทบาทอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านคอร์สออนไลน์และกิจกรรม PLC พร้อมอบรมเครื่องมือดิจิทัลใหม่ เช่น AI, IoT และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน สร้างแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล และประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการควบคุม ติดตาม และประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรกำหนดเกณฑ์ชัดเจนในการประเมินการใช้เทคโนโลยี เช่น การสร้างสื่อ การใช้ซอฟต์แวร์ และทักษะดิจิทัลของนักเรียน เก็บข้อมูลและฟีดแบคจากผู้ใช้ วิเคราะห์ปัญหา และปรับปรุงระบบอย่างสม่ำเสมอ ประเมินผลการบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตร และติดตามผลทุกปีเพื่อพัฒนาให้ทันต่อยุคดิจิทัล

ด้านบทบาทหน้าที่ในงานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ควรวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและงบประมาณ อัปเกรดอุปกรณ์ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี พัฒนาทักษะบุคลากร และบริหารจัดการข้อมูลด้วยความปลอดภัยสูง ประเมินผลและปรับแผนทรัพยากรให้ตอบโจทย์การใช้งานจริง

ด้านการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ รองรับการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนและบุคลากร พร้อมพัฒนาระบบให้เข้าถึงง่ายตามบทบาท ฝึกอบรมการใช้งานให้ครอบคลุมและปลอดภัย สนับสนุนความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อเสริมสร้างการจัดการข้อมูลอย่างมืออาชีพ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหางดง สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ที่มา : ณรงค์ ก้อนแหวน, 2567.

ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในประเด็น สถานศึกษาจัดให้ มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอต่อนักเรียน คือ ผู้บริหารควร จัดให้สถานศึกษามีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอ โดยสำรวจความต้องการของนักเรียนและกำหนดสัดส่วนคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสม พร้อมวางแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับงบประมาณและเทคโนโลยี ห้องเรียนควรมีโครงสร้างพื้นฐานที่ปลอดภัย พื้นที่เหมาะสม และติดตั้งคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพ

ด้านการบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในประเด็น สถานศึกษา มีการจัดทำแผนพัฒนาบุคคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล คือ ผู้บริหาร ควรสำรวจทักษะด้านเทคโนโลยีของบุคลากร วิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน และกำหนดเป้าหมายพัฒนาให้สอดคล้องกับบทบาทของแต่ละบุคคล วางแผนอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับซอฟต์แวร์พื้นฐาน ระบบบริหารจัดการ และแพลตฟอร์มดิจิทัล

ด้านการควบคุม ติดตาม และประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ ในประเด็น สถานศึกษามี การติดตาม ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม คือ ผู้บริหารควรพัฒนาบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนยุคดิจิทัลควรมีแนวทางการควบคุม ติดตามและการประเมินผลที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการประเมินผลการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การใช้ซอฟต์แวร์หรือเครื่องมือดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอน การสร้างสื่อดิจิทัล หรือการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนักเรียน

ด้านบทบาทหน้าที่ในงานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในประเด็นสถานศึกษามีการบริหารทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารคาร พัฒนาการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนยุคดิจิทัลต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่ชัดเจน เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ในการเรียนการสอน การบริหารข้อมูลนักเรียน และการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้บุคลากร โดยวางแผนให้สอดคล้องกับงบประมาณและความต้องการของโรงเรียน

ด้านการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ประเด็น สถานศึกษามีการจัดหาศูนย์หรือให้มีข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริหารควร พัฒนาการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนยุคดิจิทัลด้านการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลการเรียนรู้

สรุป และข้อเสนอแนะ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำนโยบายการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลของลงสู่โรงเรียนเพื่อที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถนำไปใช้ในการยกระดับและขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาครูควรมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พัฒนานโยบายส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล สนับสนุนให้ทุกสถานศึกษามีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายที่มีมาตรฐานเพียงพอต่อนักเรียน โดยสอดคล้องกับงบประมาณและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2) จัดทำนโยบายพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยี กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดทำแผนพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยอิงตามบทบาทและสมรรถนะเฉพาะบุคคล

3) ส่งเสริมการกำกับติดตามเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ กำหนดนโยบายให้ทุกโรงเรียนต้องมีระบบติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้งานเทคโนโลยีอย่างชัดเจน ด้วยเกณฑ์วัดผลที่เป็นรูปธรรม

4) บูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารและจัดการเรียนรู้ สร้างนโยบายที่สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอนและการบริหารงานในโรงเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) วิเคราะห์ความต้องการด้านอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน ผู้บริหารควรสำรวจจำนวนนักเรียนและสัดส่วนคอมพิวเตอร์ เพื่อวางแผนจัดซื้อ จัดสรรอุปกรณ์และปรับปรุงห้องเรียนให้ปลอดภัยและเหมาะสม

2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบต่อเนื่อง ดำเนินการจัดอบรมบุคลากรเกี่ยวกับซอฟต์แวร์พื้นฐาน การใช้ระบบบริหารจัดการ และแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

3) กำหนดตัวชี้วัดและแบบประเมินเทคโนโลยีในโรงเรียน จัดทำเกณฑ์ประเมินการใช้งานเทคโนโลยี เช่น การใช้เครื่องมือดิจิทัลในห้องเรียน การพัฒนาทักษะของนักเรียน และการผลิตสื่อการสอน

4) พัฒนาระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้ จัดทำศูนย์จัดเก็บข้อมูลนักเรียนและผลการเรียนแบบออนไลน์ มีระบบรักษาความปลอดภัย และให้ครูเข้าถึงข้อมูลได้ตามบทบาทหน้าที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเชิงลึกด้านการจัดการระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้สามารถวางแนวทางการพัฒนาและปรับใช้ระบบเครือข่ายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2) ควรนำผลการวิจัยไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษาหลายแห่งอย่างต่อเนื่อง เพื่อทดสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความยั่งยืนของแนวทางที่พัฒนา พร้อมทั้งประเมินผลการใช้งานในแต่ละบริบทของโรงเรียน

3) ควรพัฒนาเครื่องมือหรือตัวชี้วัดความสำเร็จ ที่สามารถใช้วัดประสิทธิผลของการบริหารงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล เพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในอนาคต

References

กฤตยชญา แรงเขตกิจ. (2558). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ธานินทร์ อินทรวิเศษ. (2562). *เทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้คนในสังคมต้องปรับตัวเข้าสิ่งแวดล้อม ดิจิทัล.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

น้ำฝน จุลตรีจรัสพร (2565). *ศึกษาการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษายุคดิจิทัล.* มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

ปาดือลี เจ๊ะนุ (2566). รูปแบบการบริหารเทคโนโลยียุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ปิยนันท์ เสนะโห. (2563). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริการของศูนย์เทคโนโลยีดิจิทัล. *รายงานการค้นคว้าอิสระ,* ศูนย์เทคโนโลยีดิจิทัล สำนักงานอธิการบดี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

พิตะวัน เนตรทอง. (2562). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนมัธยมในศตวรรษที่ 21.*วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา. (2562). แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.* 14(1), 22–30.

ยูไฮนี บากา. (2563). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

วทัญญู การกล้า. (2564). แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. ใน *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

สิทธิชัย สีมี. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุรพงษ์ แสงสีมุข. (2564). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของ กลุ่มโรงเรียนช่อง แคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.

อติพร เกิดเรือง. (2560). แนวคิดในการ จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.* 6(1), 12–25.

อุศมาน หลีสันมะหมัด. (2560). สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 .*วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย

The role of Kruba Chao Sriwichai in community development

พระครูบรรพตพัฒนกิตติ์ Phrakhru Banphot Phatthanakit
พระครูสิริสุตานุยุต Phrakhru Sirisutanuyut
ธวัชชัย ไชยวุฒิ Thawatchai Chaiwut
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Banphot 123@gmail.com

Received 2025/07/02 *Revised* 2025/07/24 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน 2) ศึกษาบทบาทของครูบาเจ้าศรีวิชัยในการพัฒนาชุมชน และ 3) วิเคราะห์บทบาทดังกล่าวในเชิงลึก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ เอกสารทุติยภูมิ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผ่านการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และผู้รู้ รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะพรรณนาและตีความเชิงวิเคราะห์ตามแนวคิดเรื่องผู้นำทางศีลธรรมและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า

1) พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการอบรมจิตใจ ส่งเสริมคุณธรรม ศีลธรรม เผยแผ่พระธรรมคำสอน และเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณของชุมชน อีกทั้งมีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

2) ครูบาเจ้าศรีวิชัยมีบทบาทโดดเด่นในฐานะผู้นำทางศาสนาและนักพัฒนา โดยใช้พลังศรัทธา ความยึดมั่นในพระธรรมวินัย และจริยวัตรที่เคร่งครัดในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน โดยเน้นการพึ่งตนเองและการสร้างความสามัคคี

3) การวิเคราะห์เชิงลึกพบว่า ครูบาฯ เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติจริง ใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือจากชาวบ้านด้วยศรัทธาและการมีส่วนร่วม สะท้อนให้เห็นถึงผู้นำที่ผสานบทบาททางศาสนากับการพัฒนาสังคมอย่างเป็นองค์รวม

คำสำคัญ : บทบาท, ครูบาเจ้าศรีวิชัย, การพัฒนาชุมชน.

Abstract

This study aims to: 1) examine the role of Buddhist monks in community development, 2) explore the role of Khruba Siwichai in such development, and 3) analyze his contribution in depth. A qualitative research approach was employed, combining documentary analysis with structured and in-depth interviews involving 15 participants, including monks, community leaders, and local scholars. Data were analyzed through descriptive and interpretive methods based on concepts of moral leadership and sustainable development.

The research results revealed that:

1) Buddhist monks play a vital role in shaping community values, promoting morality and ethical behavior, guiding spiritual well-being, preserving traditions, and serving as trusted leaders in both normal and crisis situations.

2) Khruba Siwichai was a prominent religious and community leader. His work, driven by faith and strict observance of the monastic code, contributed to moral, social, and cultural development. His public projects emphasized spiritual unity, self-reliance, and collective effort over material gain.

3) In-depth analysis shows that Khruba Siwichai embodied active leadership, leading by example. He used Dhamma to resolve community issues and foster cooperation. His ability to inspire through action, rather than instruction alone, demonstrates a holistic integration of religious principles and community empowerment.

Keywords: Role, Khruba Siwichai, Community Development.

บทนำ

พระพุทธศาสนามีแนวทางในการเผยแผ่คำสั่งสอนที่สำคัญเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขแก่มหาชน และเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก ดังพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งพระองค์ได้ส่งพระสาวกออกประกาศพระศาสนาโดยมีปณิธานและเป้าหมายในการเผยแผ่คำสอนของพระองค์ว่า “จรถ ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานํ มา เอเกน เทฺว อคมิตฺถ เทเสถ ภิกฺขเว ธมฺมํ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสถ.” (ที.ม. (บาลี) 10/52/53-55) แปลความว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมี

ความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” (วิ.ม. (บาลี) 4/32/39-40, วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) จากพุทธดำรัสนี้อันแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณอันหาประมาณมิได้ เป็นต้นแบบให้พระสงฆ์สาวกได้ถือเป็นแนวทางในการปพฤติปฏิบัติสืบมาจนถึงปัจจุบัน และมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่มีส่วนในการขัดเกลาและพัฒนาชุมชนสังคมให้งอกงามตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพระพุทธเจ้าแต่ครั้งพุทธกาล

บทบาทพระสงฆ์ในสังคมไทย เป็นงานที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง คือ การสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนสงเคราะห์ทางวัตถุจะทำได้โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป (อนันท์ วิริยะพินิจ, 2525 : 45) พระสงฆ์จึงมีบทบาทด้านการสงเคราะห์ อันประกอบด้วย 1) การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ 2) การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจด้วยการประพฤติเป็นตัวอย่างตลอดจนสถานที่วัดวาอารามที่สงบ ร่มรื่น 3) การให้คำปรึกษาแนะนำด้านอื่น ๆ เท่าที่ทำได้ 4) พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในงานพัฒนา และจะเป็นผู้นำชี้ช่องทางในการท้องถิ่นจะรับความเจริญใหม่ ๆ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น 5) การสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ การบำรุงขวัญด้วยบทบาทประเภทพิธีกรรมต่าง ๆ (พระราชวรมุนี (ประยุทธ ปยุตฺโต), 2527 : 79) เมื่อมีบทบาทที่สำคัญอย่างนี้แล้วพระสงฆ์มีพื้นฐานได้รับความศรัทธาเคารพของชาวบ้าน เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน นำพาชาวบ้านพัฒนาจิตใจหรือวัตถุในกิจกรรมต่าง ๆ มักจะได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากชาวบ้าน

พระสงฆ์จำเป็นต้องพยายามเข้าช่วยพัฒนาชุมชนชนบทให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยจะต้องพัฒนาควบคู่ไปทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ควรจะพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจในแต่ละชุมชน (พระครูสุวรรณ วรการ, 2553 : 1) การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน แบบอย่างของพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนในชนบทประเทศไทย โดยเฉพาะภาคเหนือมีท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย ถือเป็นต้นแบบแห่งพระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง เหตุผลเพราะท่านมีบทบาทหน้าที่ และผลงานเป็นที่ประจักษ์นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ครูบาเจ้าศรีวิชัย เป็นนักบุญในยุคกึ่งพุทธกาลที่ได้สร้างคุณประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ สรรพสัตว์ และพระพุทธศาสนา ด้วยความเมตตา กรุณา อันเปี่ยมล้นด้วยความศรัทธาแน่วแน่ ท่านจึงได้รับการขนานนามว่า นักบุญแห่งล้านนาไทย (พระครูสิริสุตานุยุต, 2560 : 43) ท่านได้รับการยอมรับว่าเป็นนักบุญแห่งล้านนา ท่านได้บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่สาธารณสังคม และกิจของพระพุทธศาสนาเป็นนักพัฒนาการที่ทำการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม ปูชนียวัตถุสถานต่าง ๆ ในจังหวัดภาคเหนือหลายแห่ง (สงวน โชติสุขรัตน์, 2552 : 239) เป็นคุณูปการต่อประเทศชาติ และโดยเฉพาะต่อชาวภาคเหนือของประเทศไทย ถือได้ว่าครูบาเจ้าศรีวิชัยท่านได้มีผลงานที่เป็นคุณูปการณ์ต่อพระพุทธศาสนา และสังคมอย่างมาก ท่านจาริกไปเพื่อเผยแผ่และพัฒนา มีผลงานในการพัฒนาด้าน

จิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนทุกที่ จึงแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการพัฒนาสังคมที่สมบูรณ์ 4 ด้าน (พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2527 :79) กล่าวคือ การพัฒนาด้านวัตถุและด้านจิตใจพร้อมกัน เป็นเพราะการพัฒนาที่สมบูรณ์ เริ่มด้วยการพัฒนาทางกาย ได้แก่ การพัฒนาคนให้มีร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ดีมีปัจจัย 4 พอเพียงที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม การพัฒนาด้านศีล ให้มีความเป็นอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมมีระเบียบวินัย มีความประพฤติดี มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนตลอดจนมีความสุจริตทั้งทางกาย วาจา ใจ และอาชีพ การพัฒนาด้านจิต คือ การพัฒนาการฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จะต้องฝึกปัญญาทั้งในแง่ที่ทำให้ขบวนความคิด การรับรู้ที่ไม่ถูกกิเลส อาทิ ความโลภ ความโกรธ และความหลงเข้าครอบงำทำให้การคิดที่ไม่มีอคติด้วยการใช้โยนิโสมนสิการพิจารณาให้เห็นจริงด้วยปัญญาตามหลักทางพุทธศาสนา ดังนั้น จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ และมีตำแหน่งปกครองในวัดที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับครูบาเจ้าศรีวิชัย จึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ โดยศึกษาบทบาทและกระบวนการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำสังคมไปสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ และยั่งยืนตามแนวทางพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
2) เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย
3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยศึกษาเอกสาร (Documents) เป็นเบื้องต้น เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามกรอบของการศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ทั้งภาคส่วนของคณะสงฆ์และส่วนราชการ ที่มีบทบาทในการเกี่ยวข้องกับครูบาเจ้าศรีวิชัย และการพัฒนาชุมชน ประกอบไปด้วย (1) เจ้าคณะจังหวัดลำพูน (2) เจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน (3) เจ้าคณะอำเภอบ้านธิ (4) เจ้าคณะอำเภอป่าซาง (5) เจ้าคณะอำเภอบ้านโฮ่ง (6) เจ้าคณะอำเภอเวียงหนองล่อง (7) เจ้าคณะอำเภอลี้ (8) เจ้าคณะอำเภอทุ่งหัวช้าง (9) เจ้าอาวาสวัดจามเทวี (10) เจ้าอาวาสวัดบ้านปาง (11) เจ้าอาวาสวัดบ้านโฮ่งหลวง (12)

เจ้าอาวาสวัดมหาวัน (13) วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน (14) ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน (15) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน รวมทั้งหมด 15 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์ (interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการตีความข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) การสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนตามแนวครูบาเจ้าศรีวิชัย เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์และครูบาเจ้าศรีวิชัย ในบทบาทการพัฒนาชุมชนในหลายมิติ ทั้งในด้านจิตใจ ศีลธรรม สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม รวมถึงการสร้างและดูแลสาธารณูปโภคพื้นฐาน สามารถนำผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า พระสงฆ์เป็นผู้ประเสริฐ เปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เป็นผู้ปฏิบัติศาสนกิจด้านการเผยแผ่ธรรมะหรือประกอบศาสนพิธี มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต สร้างความสงบสุขร่มเย็น และเป็นสถาบันหลักในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณี เป็นผู้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและที่ปรึกษาที่ดีทั้งในยามปกติและในยามวิกฤต เป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนเองและหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างกลมกลืน บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจึงมีหลายมิติ ได้แก่ 1) บทบาทในการให้การศึกษาและอบรม เช่น ศูนย์กลางการศึกษาในชุมชน การอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) บทบาทในการแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชน เช่น เป็นผู้นำด้านสันติภาพและความปรองดอง เป็นผู้บรรเทาทุกข์ยามวิกฤต เป็นผู้ป้องกันและบำบัดปัญหาสังคม 3) บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เช่น เป็นผู้นำเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการทรัพยากร เป็นผู้ริเริ่มสร้างกลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) บทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เช่น เป็นศูนย์กลางในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี เป็นผู้นำการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 5) บทบาทในการสร้างเครือข่ายและการบริหารจัดการชุมชน เช่น เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างหน่วยงาน เป็นผู้นำการส่งเสริมความร่วมมือภายในชุมชน 6) บทบาทในฐานะ “ต้นแบบ” ทางจริยธรรม เช่น เป็นผู้ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย เป็นผู้เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย พบว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัย เกิดเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2421 ณ บ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ท่านบวชเป็นสามเณรเมื่ออายุ 18 ปี และหลังจากศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างเคร่งครัดก็บวชเป็นพระภิกษุในปี พ.ศ.

2442 ตลอดเวลาที่ท่านได้ประพฤติปฏิบัติ ท่านมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะรักษาพระธรรมวินัยอย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์ อีกทั้งได้ศึกษาและปฏิบัติตามแนวทางของพระป่า จนท่านกลายเป็นพระผู้ทรงศีลสูงส่งที่ผู้คนในดินแดนล้านนาต่างพากันเลื่อมใส ในระหว่างที่ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม ท่านยังได้สัมผัสกับสภาพชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งในสมัยนั้นต้องเผชิญปัญหาความแร้นแค้น ขาดการพัฒนา ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา รวมถึงความรู้ทางเกษตรกรรมและสาธารณสุขที่จำเป็น ด้วยความเมตตาและปรารถนาดีต่อชุมชน ท่านจึงริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น ส่งผลให้ครูบาเจ้าศรีวิชัยดำรงตนในฐานะ “พระนักพัฒนา” ที่เปี่ยมด้วยปณิธานแน่วแน่ ครูบาเจ้าศรีวิชัย เป็นพระเถระผู้ได้รับการยกย่องอย่างสูงในภาคเหนือของประเทศไทย ท่านเป็นที่รู้จักในฐานะพระนักพัฒนา ผู้มุ่งมั่นอุทิศตนให้กับการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคมท้องถิ่น ตลอดจนเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนจำนวนมากเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ท่านส่งเสริมและร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาทั้งทางวัด ถนน แหล่งน้ำ ศิลปะวัฒนธรรม รวมถึงช่วยเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมของผู้คนในชุมชน ดังนั้น บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัยนั้นท่านได้ฝากคุณูปการอันยิ่งใหญ่แก่ชุมชนในภาคเหนือและสังคมไทย ท่านเป็นผู้นำในการก่อสร้างและบูรณะสาธารณูปโภค ตั้งแต่ถนนขึ้นดอยสุเทพไปจนถึงแหล่งน้ำ บ่อน้ำ และวัดวาอารามนับไม่ถ้วน นอกจากการพัฒนาในเชิงกายภาพแล้ว ท่านยังมุ่งมั่นส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมล้านนา ฟื้นฟูวิถีชีวิตในเชิงจริยธรรมให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาและการบ่มเพาะศีลธรรม สร้างความตื่นตัวทางจิตใจและสังคม ให้ประชาชนเกิดความเอื้ออาทรต่อกัน ความสามัคคีเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งยังคงปรากฏผลสืบเนื่องมาจนทุกวันนี้ บทบาทสำคัญของครูบาเจ้าศรีวิชัยในการพัฒนาชุมชนจึงถือเป็นแบบอย่างสำหรับคนรุ่นหลังที่ต้องการสร้างสรรค์สังคมให้รุ่งเรืองด้วยพลังแห่งศรัทธา สามัคคี และคุณธรรมอันดีงาม

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 วิเคราะห์บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย พบว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัยเป็นพระมหาเถระผู้มีชื่อเสียงและเป็นที่ศรัทธาอย่างยิ่งในภาคเหนือของประเทศไทย ท่านได้รับการยกย่องในฐานะพระนักพัฒนา ผู้มีคุณูปการต่อทั้งพระพุทธศาสนาและสังคมไทยโดยรวม โดยเฉพาะในพื้นที่ล้านนาในช่วงต้นถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน ให้ความช่วยเหลือด้านจิตวิญญาณ ตลอดจนพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน อันก่อให้เกิดประโยชน์ยั่งยืนแก่ประชาชนโดยรอบ ได้แก่

1) การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานของครูบาเจ้าศรีวิชัย หนึ่งในบทบาทสำคัญของครูบาเจ้าศรีวิชัย คือ การเป็นผู้นำในการก่อสร้างและบูรณะสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีแก่ชาวบ้าน ท่านได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของการรวบรวมแรงศรัทธาและกำลังทรัพย์จากผู้มีจิตศรัทธาในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงมาร่วมสร้างโครงสร้างสาธารณะ อาทิ ถนนและสะพาน โครงการก่อสร้างถนนที่โดดเด่นที่สุดของครูบาเจ้าศรีวิชัย ได้แก่ การสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ ริเริ่มก่อสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพในปี พ.ศ. 2477 โดยอาศัยแรงบุญและน้ำใจจากประชาชนในหลายท้องถิ่น ด้วยศรัทธาอันแรงกล้า ถนนสายนี้ก็แล้วเสร็จในระยะเวลาเพียง 5

เดือนเศษ ทำให้การสัญจรราบรื่นขึ้นและกลายเป็นเส้นทางหลักที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน ประปาและแหล่งน้ำ ครูบาเจ้าศรีวิชัยยังมุ่งมั่นที่จะจัดการและปรับปรุงระบบน้ำให้เพียงพอกับความต้องการในการอุปโภคบริโภคของชุมชน การสร้างบ่อน้ำ การขุดคูคลอง และการวางระบบส่งน้ำเข้าสู่วัดและชุมชนล้วนเป็นตัวอย่างการพัฒนาเชิงสาธารณะของท่าน

2) การพัฒนาด้านศิลปะวัฒนธรรมและศาสนาของครูบาเจ้าศรีวิชัย ผลการศึกษาพบว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมในดินแดนล้านนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานช่างฝีมือด้านการสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด ท่านเชื่อว่าศาสนสถานที่งดงามและมั่นคงเป็นเสมือนศูนย์รวมใจของคนในชุมชน จึงมักอุทิศตนในการริเริ่มโครงการบูรณะวัดวาอารามต่าง ๆ ให้มีสภาพสมบูรณ์และยั่งยืน วัดที่ท่านเคยไปบูรณะ ช่วยสร้าง ตามประวัติก็มีอยู่ 300-400 วัด ก็ถือว่าท่านเป็นครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้พัฒนา เกี่ยวกับถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา การพัฒนาศาสนสถานของครู บาเจ้าศรีวิชัยมักจะเกิดขึ้นด้วยความร่วมแรงร่วมใจของพระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไปที่ศรัทธาท่าน การที่ผู้คนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างและทำนุบำรุงวัด ย่อมเสริมสร้างความสามัคคีและเชื่อมโยงจิตใจของชุมชนเข้าด้วยกัน

3) การยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งในชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย ผลการศึกษาพบว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัยยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งในชุมชนด้วยการพัฒนาด้านจิตใจและคุณธรรมของผู้คน มุ่งเน้นการปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด พร้อมกระตุ้นให้ประชาชนยึดมั่นในหลักศีล 5 เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเป็นระเบียบ ความเมตตากรุณาของท่านในการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้คน ผ่านคุณูปการหลากหลายด้าน ได้แก่

1) สืบสานพระพุทธศาสนา ด้วยความเคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมและความเมตตาของครูบาเจ้าศรีวิชัย ได้สร้างศรัทธาในหมู่ชาวบ้านและพระภิกษุสงฆ์ให้ร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแพร่หลาย เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณี รวมถึงการศึกษา

2) กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการพัฒนาถนนและบูรณะศาสนสถานต่าง ๆ ของครูบาเจ้าศรีวิชัย ล้วนเกิดจากการรวมใจของประชาชนที่ศรัทธา ท่านเป็นตัวอย่างผู้นำชุมชนที่สร้างสรรค์ “พลังประชาร่วม” คือ พลังศรัทธาและความสามัคคี การมีส่วนร่วมเช่นนี้ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และเป็นต้นแบบของการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

3) อนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมล้านนา การสร้างและบูรณะศาสนสถานนับเป็นการรักษางานช่างฝีมือ ทัศนศิลป์ และสถาปัตยกรรมแบบล้านนา สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นหลัง แต่ยังดึงดูดให้ผู้คนภายนอกเข้ามาสัมผัสความงดงามของวัฒนธรรมล้านนา ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นในระยะยาว

4) ส่งเสริมคุณธรรมและจิตสำนึกสาธารณะ ครูบาเจ้าศรีวิชัยตอกย้ำความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ท่านมักใช้วัดเป็นสถานที่เผยแผ่ธรรมะ สอนให้คนมีความสามัคคี ปฏิบัติตนตามศีล 5 ซึ่งเป็นพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนคนอื่น ตลอดจนการทำงานอย่าง

ซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรมเหล่านี้ส่งผลให้ชุมชนลดความขัดแย้ง เกื้อกูลกัน เกิดความเมตตาเอื้อเฟื้อ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูบาเจ้าศรีวิชัยในการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมคุณค่าทางศาสนา และการสร้างพลังชุมชนในบริบทของสังคมล้านนา ซึ่งผลการวิจัยที่ได้นั้นสามารถอภิปรายตามประเด็นที่ศึกษาไว้ 3 ประเด็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัย (พ.ศ. 2421-2481) เป็นพระมหาเถระผู้มีชื่อเสียงและเป็นที่ศรัทธาอย่างยิ่งในภาคเหนือของประเทศไทย ท่านได้รับการยกย่องในฐานะพระนักพัฒนา ผู้มีคุณูปการต่อทั้งพระพุทธศาสนาและสังคมไทยโดยรวม โดยเฉพาะในพื้นที่ล้านนาในช่วงต้นถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน ให้ความช่วยเหลือด้านจิตวิญญาณ ตลอดจนพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน อันก่อให้เกิดประโยชน์ยั่งยืนแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับพระพิชัย ปิยสีโล (อินต๊ะซาว) (2562) ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสร้างพลังชุมชนของครูบาศรีวิชัย” ระบุไว้อย่างชัดว่า ครูบาศรีวิชัยได้ยกระดับตนเองเป็น “ตนบุญ” หรือบุคคลต้นแบบที่ชาวบ้านเคารพนับถือ โดยใช้พลังศรัทธาและการปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด จนกลายเป็นแรงจูงใจหลักให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบูรณะศาสนสถานกว่า 100 แห่ง ทั้งยังคงยืนยันจุดยืนของชุมชนล้านนาในช่วงที่ประสบวิกฤตการปกครองและเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรม จากการศึกษา พบว่า นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2444 เป็นต้นมา ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้สร้างศรัทธาจากการปฏิบัติธรรมะอย่างมั่นคง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัทและพระเณรทั่วไป ด้วยการบำเพ็ญสมถะวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างเคร่งครัด จนเป็นที่เลื่องลือในหมู่ชาวล้านนา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนา จันทร์เพ็ญ (2564) ที่ชี้ว่าการมีบุคคลต้นแบบที่ปฏิบัติธรรมอย่างเข้มข้น ส่งเสริมการสร้างศรัทธาและแรงจูงใจในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพขณะเดียวกัน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2442 เป็นต้นมา การยกเลิกหัวเมืองประเทศราชล้านนาเพื่อรวมเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม ส่งผลให้พุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการฟื้นฟูจิตใจและความเข้มแข็งของชาวล้านนาในยามวิกฤต สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา แสงมณี (2563) พบว่าในช่วงเวลาวิกฤตทางสังคมและการเมือง ศาสนาและผู้นำทางจิตวิญญาณมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและรักษาความต่อเนื่องของวัฒนธรรม ในช่วงเวลานี้ ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้กลายเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวล้านนาอย่างชัดเจน จากการบูรณะวัดกว่าหนึ่งร้อยแห่งในพื้นที่ล้านนา ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ นันทนา วงศ์สมบัติ (2564) ที่พบว่าการฟื้นฟูศาสนสถานเก่าแก่เป็นการสร้างพลังจิตวิญญาณและเป็นสัญลักษณ์ของความหวังและความเข้มแข็งของชุมชนในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางสังคม ครูบาเจ้าศรีวิชัยถือเป็นผู้นำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดแทนเจ้าผู้ครองนครซึ่งเป็นผู้นำเดิมตามประวัติศาสตร์ล้านนา จนถึงปีพุทธศักราช 2463 บทบาทของท่านในฐานะนักบุญแห่งล้านนาได้ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดในสิกขาวินัยและการภาวนา ตามแบบอย่างพระบรมศาสดา โดยท่านเป็น

“ตนบุญ” ที่ชาวล้านนาเคารพอย่างสูง ด้วยบุคลิกภาพและจริยวัตรที่น่าเลื่อมใส มีความสันโดษและเคร่งครัดในการรักษาศีลวินัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย พบว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัยเป็นพระมหาเถระผู้มีชื่อเสียงและเป็นที่ศรัทธาอย่างยิ่งในภาคเหนือของประเทศไทย ท่านได้รับการยกย่องในฐานะพระนักพัฒนา ผู้มีคุณูปการต่อทั้งพระพุทธศาสนาและสังคมไทยโดยรวม โดยเฉพาะในพื้นที่ล้านนาในช่วงต้นถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน ให้ความช่วยเหลือด้านจิตวิญญาณ ตลอดจนพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน รูปแบบการพัฒนาชุมชนของครูบาศรีวิชัย พบว่ามี 6 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างศรัทธา ความเป็นต๋นบุญในตัวของครูบาศรีวิชัย ศรัทธาจากวัตรปฏิบัติ ศรัทธาจากการพ้นมลทินข้อกล่าวหา ศรัทธาวาจาสัจ 2) ความต้องการของชุมชน เป็นความต้องการโดยส่วนรวม อาทิเช่น การสร้างบูรณะซ่อมแซมศาสนสถาน วัด วิหาร เจดีย์ การสร้างสาธารณประโยชน์ ได้แก่ ทางขึ้นดอยสุเทพ สะพานข้ามแม่น้ำปิง 3) การมีส่วนร่วมชุมชน มีแรงสนับสนุนจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน 4) การประชาสัมพันธ์ เกิดการกระจายข้อมูลข่าวสารในวงกว้าง 5) แรงสนับสนุนเครือข่ายของประชาชน 6) ภาวะความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีการวางแผนที่เป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิชัย ปิยสีโล (อินต๊ะซาว) (2562) เรื่อง “การสร้างพลังชุมชนของครูบาศรีวิชัย” ที่ชี้ให้เห็นบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในช่วงชีวิตของครูบาเจ้าศรีวิชัย ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนผ่านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ งานวิจัยของ สายใจ บุญเกิด (2565) เรื่อง “ผู้นำชุมชนกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม” ยังสนับสนุนว่าผู้นำชุมชนที่มีศรัทธาและวิสัยทัศน์สามารถขับเคลื่อนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิผล โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางพัฒนาชุมชนและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ในทำนองเดียวกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา จันทร์เพ็ญ (2564) เรื่อง “ผู้นำทางศาสนาในฐานะต้นแบบการพัฒนาคุณธรรมของชุมชนภาคเหนือ” ยังสนับสนุนบทบาทของผู้นำทางศาสนาในการเป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจแก่ชุมชนในการพัฒนาทั้งด้านศีลธรรมและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัยที่เน้นการสร้างศรัทธาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 วิเคราะห์บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูบาเจ้าศรีวิชัย พบว่า เป้าหมายหลักของท่าน คือ การบำเพ็ญตนเพื่อไปเป็นพระพุทธเจ้า ขณะที่ประชาชนร่วมกันสั่งสมบุญเพื่อไปสวรรค์ นิพพาน หรือพบพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต หลักการสร้างพลังชุมชนของครูบาศรีวิชัยเน้นการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง อุทิศตนเพื่อมุ่งพัฒนาชุมชนจากแหล่งที่ขาดความเจริญให้ได้รับการพัฒนาหรือตามความต้องการของประชาชน โดยมีพื้นฐานอยู่บนประโยชน์ส่วนบุคคล ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ส่วนรวม วิธีการสร้างพลังชุมชนของท่านได้แก่ การสร้างและส่งเสริมพลังความคิดที่ถูกต้องให้กับประชาชน พร้อมทั้งสร้างแนวความคิดที่ถูกต้องและพลังการทำงานในระบบที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวผลักดันกิจกรรมพัฒนาขึ้นภายในชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเจริญแก่ประเทศชาติในที่สุด รูปแบบการสร้างพลังชุมชนดังกล่าวประกอบด้วย 1) การมีปณิธานมุ่งมั่นแน่วแน่

ที่จะบำเพ็ญตนเป็นพระพุทธเจ้า 2) ความศรัทธาในตัวผู้นำที่เชื่อในบารมีว่าจะทำได้สำเร็จ 3) ความเสียสละของผู้นำและผู้ร่วมพัฒนาชุมชน 4) เมตตาที่มาพร้อมความปรารถนาดีด้วยจิตใจบริสุทธิ์ 5) การผสมผสานภูมิปัญญาเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ 6) การสร้างเครือข่ายศิษย์ยานุศิษย์ เจ้านาย คหบดี พ่อค้าวาณิช ทั้งชาวจีน ชาวไทใหญ่ ชาวล้านนา และชาวกะเหรี่ยง และ 7) การมีสัจจะด้วยจิตใจแน่วแน่เพื่อให้สำเร็จ รูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิริสุตานุยุต (2560) ที่ศึกษาเรื่อง “ลำพูนเมืองแห่งความสุข บนความพอเพียง” ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดความพอเพียงและพลังชุมชนในพื้นที่ลำพูน โดยพบว่าความพอเพียงเป็นพื้นฐานที่ส่งเสริมความเข้มแข็งและความร่วมมือในชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องแนวคิดกับงานวิจัยของ สายใจ บุญเกิด (2565) เรื่อง “ผู้นำชุมชนกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม” ที่ชี้ว่าพระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลังชุมชนผ่านการทำงานร่วมกับประชาชน ส่งเสริมการสื่อสารและความเข้าใจในคุณค่าของชุมชนและหลักธรรม ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิชัย ปิยสีโล (อินต๊ะซาว) (2562) เรื่อง “การสร้างพลังชุมชนของครูบาศรีวิชัย” ที่ระบุถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายและรวมพลังจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น ศิษย์ยานุศิษย์ เจ้านาย พ่อค้า และชุมชนต่างชาติ ซึ่งช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ดังนั้น รูปแบบการสร้างพลังชุมชนของครูบาศรีวิชัยจึงเป็นแบบอย่างของผู้นำทางจิตวิญญาณที่สามารถสร้างแรงจูงใจและเครือข่ายทางสังคม ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิผล

องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยทำให้ทราบว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัยมิใช่เพียงพระภิกษุผู้ทรงคุณธรรม หากยังเป็นผู้นำชุมชนที่สามารถบูรณาการหลักพระธรรมวินัยเข้ากับการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้เผยให้เห็นกลไกการพัฒนาชุมชนที่ขับเคลื่อนด้วยพลังศรัทธา ทุนทางวัฒนธรรม และจริยวัตรของ “ตนบุญ” ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนในระดับท้องถิ่น องค์ความรู้ที่ได้จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธในบริบทปัจจุบัน สามารถแสดงเป็นแผนผัง ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้

สรุป และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้พบว่าพระสงฆ์และครูบาเจ้าศรีวิชัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านจิตใจ ศีลธรรม สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสาธารณูปโภคพื้นฐาน ครูบาเจ้าศรีวิชัยเป็นผู้นำที่สร้างแรงศรัทธาและรวมพลังของชุมชนโดยอาศัยคุณธรรมและจริยธรรมเป็นฐานหลัก พร้อมทั้งขับเคลื่อนการพัฒนาด้านกายภาพ เช่น การก่อสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ ระบบน้ำประปา และการบูรณะวัดวาอาราม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างแท้จริง ครูบาเจ้าศรีวิชัยและพระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและสังคมที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างรอบด้าน ด้วยการใช้หลักธรรมควบคู่กับการปฏิบัติจริงในชุมชน สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้เกิดขึ้นทั้งในระดับท้องถิ่นและภูมิภาคอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะสงฆ์และหน่วยงานด้านพระพุทธศาสนา ควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในมิติทางจิตใจ ศีลธรรม และวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม

2) ภาครัฐควรร่วมมือกับคณะสงฆ์และองค์กรภาคประชาชนในการสนับสนุนโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพชีวิตที่มีพระสงฆ์เป็นแกนกลางของการดำเนินงาน เช่น การอนุรักษ์วัดร้าง การพัฒนาแหล่งน้ำ และการส่งเสริมการศึกษาในวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรจัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้ชุมชน” ภายในวัดที่มีศักยภาพ โดยมีพระสงฆ์และชาวบ้านร่วมเป็นผู้ขับเคลื่อน เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านศีลธรรม ทักษะอาชีพ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน

2) ส่งเสริมการจัดทำเอกสารหรือสื่อมัลติมีเดียเกี่ยวกับบทบาทของครูบาเจ้าศรีวิชัยและพระสงฆ์นักพัฒนา เพื่อใช้ในการเผยแพร่เป็นต้นแบบในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับพระสงฆ์รุ่นใหม่และประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีผลกระทบต่อความมั่นคงทางรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่อย่างไร

2) ควรขยายการวิจัยไปสู่การเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำในแต่ละภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมและความสำเร็จในบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทย

References

นันทนา วงศ์สมบัติ. (2564). "ศาสนสถานกับพลังศรัทธา: กรณีศึกษาในชุมชนล้านนา". *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพายัพ.

พระครูสิริสุตานุยุต. (2560). *ลำพูนเมืองแห่งความสุข บนความพอเพียง*. ลำพูน : หจก.ณัฐพลการพิมพ์.

พระครูสุวรรณ วรการ. (2553). "ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี". *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพิชัย ปิยสีโล (อินต๊ะซาว). (2562). "การสร้างพลังชุมชนของครูบาศรีวิชัย". *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ ปยุตฺโต). (2527). *ลักษณะของสังคมพุทธ*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระสมชาย ธมฺมสาโร (พรมมา). (2556). "ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชโย ในฐานะนักบุญล้านนา: กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา". *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสฺยามรฏ เตปิฏกำ 2525*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

รัตนา จันทร์เพ็ญ. (2564). "ผู้นำทางศาสนาในฐานะต้นแบบการพัฒนาคุณธรรมของชุมชนภาคเหนือ". *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัฒนา แสงมณี. (2563). บทบาทของศาสนาในช่วงเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของชุมชนล้านนา. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 27 (1), 55–72.

สงวน โชติสุขรัตน์. (2552). *คนดีเมืองเหนือ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : ศรีปัญญา.

สายใจ บุญเกิด. (2565). "ผู้นำชุมชนกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม". *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อนันท์ วิริยะพินิจ. (2525). *บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

Competencies of administrators who promote excellence in educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area of Nan

กรกช กติยศ Korakod Katiyod
เสกชัย ชมภูนุช Sekchai Chompoonuch
ธีระภัทร ประสมสุข Teeraphat Prasomsook
อัครเดช ยมภักดี Akaradech Yompakdee
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302063@northcm.ac.th

Received 2025/07/02 *Revised* 2025/07/24 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน 2) เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน รูปแบบการวิจัยผสานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 100 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.95 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1)สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการบริการที่ดี และ ด้านการพัฒนาตนเอง ตามลำดับ

2)แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า กำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาและสามารถวัดผลได้ง่าย เน้นการให้บริการที่รวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม

การเข้าร่วมการอบรม สัมมนา และเครือข่ายวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อยกระดับสมรรถนะการบริหารงานให้สูงขึ้น สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันโดยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ฝึกฝนและพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล มีการสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพและความรู้ใหม่ ๆ อย่าง ต่อเนื่อง สามารถถ่ายทอดนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้แก่บุคลากรอย่างเข้าใจ ง่าย ชัดเจน และตรงประเด็น และมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับบริบท ของสถานศึกษาและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ : สมรรถนะของผู้บริหาร, ความเป็นเลิศของสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.

Abstract

This research aims to 1) study the competencies of administrators who promote excellence in educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Nan Province, and 2) propose guidelines for developing the competencies of administrators who promote excellence in educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Nan Province. The research design is a mixed-methods study. The population and samples are 100 administrators and teachers in the 2024 academic year and 5 qualified persons for interviews, selected by purposive sampling. The research instruments are a questionnaire with a reliability of 0.95 and an interview form. Data are analyzed using percentages, means, standard deviations, and content analysis.

The results of the research found that:

1) The competencies of administrators who promote excellence in educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Nan Province, were found to be at a high level overall, ranked from highest to lowest as follows: vision, achievement orientation, critical thinking, analysis and synthesis, communication and motivation, teamwork, and personnel development. Good service and self-development, respectively.

2) Guidelines for developing the competence of administrators that promote excellence of educational institutions under the Office of the Secondary Education Area of Nan found that they set goals that are consistent with the policies of the educational institutions and are easy to measure, focusing on providing fast, accurate, transparent and fair services, participating in training, seminars and various professional

networks to enhance administrative competence, creating an atmosphere conducive to working together by promoting good relationships in the organization, practicing and developing data analysis skills for use in decision-making and solving problems rationally, supporting personnel to continuously develop new professional skills and knowledge, being able to convey policies and practices to personnel in an easy-to-understand, clear and to the point way, and having a clear vision that must be consistent with the context of the educational institution and can be put into practice

Key Words: Competence of Administrators, Excellence of Educational Institutions, Office of the Secondary Education Area.

บทนำ

การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะสมรรถนะเสริมการเรียนรู้ของครูผู้สอนร่วมด้วย เพราะผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาครู พัฒนาเด็ก เปรียบเสมือนแม่ทัพในสนามรบหากแม่ทัพเก่งจะนำพาทัพไปสู่เป้าหมายที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะและสมรรถนะในการบริหารจัดการควบคู่กับความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา โดยเฉพาะทักษะการเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมาก เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องไม่ใช่เพียงกำหนดกลยุทธ์วิสัยทัศน์เท่านั้น แต่ยังต้องมีความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กตลอดจนสามารถเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีหลายบทบาทที่ต้องปฏิบัติ มีทั้งที่เป็นบทบาทหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด และบทบาทที่พึงประสงค์ บทบาทบางประการเป็นบทบาทที่แสดงกันมานานจนไม่ได้รู้จัก และบทบาทใหม่ที่ต้องแสดงตามภาระหน้าที่ใหม่ ซึ่งผู้บริหารจะต้องปฏิบัติตามบทบาทเหล่านั้นให้กลมกลืน ให้ไปด้วยกันได้ไม่ใช่ปฏิบัติตามบทบาทใหม่แล้วเลิกบทบาทเก่า การบูรณาการ การคัดเลือกให้ได้บทบาทที่สำคัญ เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติโดยเน้นการส่งเสริมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง วางแผนกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งสนับสนุนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพแก่บุคลากร ผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาการแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการให้บริการด้านการจัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและสนับสนุนครู บุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลก(พงษ์อิศรา ประหยัดทรัพย์ 2557 : 47)

การบริหารสู่ความเป็นเลิศ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร โดยใช้ทั้งศาสตร์ทั้งศิลป์ในกระบวนการบริหาร ได้แก่ กระบวนการ

วางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การควบคุม และการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่าง อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด จนทำให้งานมีคุณค่า สามารถเป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่นได้ (จันทร์ผ่อง สมุทรผ่อง 2562 : 41) อ้างถึง (อารีย์ วีระเจริญ 2564 : 29) อย่างไรก็ตาม การบรรลุถึงความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษานั้น ยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการที่เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านการศึกษามีหลายมิติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียน ปัญหาที่พบบ่อยอาจรวมถึงขาดทักษะในการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาระหว่างโรงเรียน ขาดการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และการจัดการเชิงกลยุทธ์ ขาดความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี การมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ปกครองน้อย การประเมินและการพัฒนาคุณภาพที่ไม่สม่ำเสมอและการพัฒนาวิชาชีพครูที่ไม่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย เทียนไข (2563 : 55)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา และมีแนวทางใดบ้างที่จะพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน และนำข้อมูลผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความเป็นเลิศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน รูปแบบการวิจัยผสานวิธี โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศด้านสถานศึกษาตามแนวคิดของ กมลวรรณ สุขเกษม (2561), พิชามญชุ์ ลาวชัย (2562), รัชนีกร แสงสว่าง (2564), สมศักดิ์ ฉัตรประยูร (2564), จตุรพล แสนศิลา (2564), ธวัชชัย แสนดวง (2565), อดุลศักดิ์ ทองคำ (2566), ปกรณรัตน์ สุวรรณนภาศรี (2566), พงษ์ธร ชมท่าไม้ (2567), สุทธิรัตน์ คนใหญ่ (2567) มา

สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสมรรถนะของผู้บริหารมี 8 ด้าน ได้แก่ คือ 1) การพัฒนาบุคลากร 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การบริการที่ดี 4) การพัฒนาตนเอง 5) การทำงานเป็นทีม 6) การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ 7) การสื่อสารและการจูงใจ 8) การมีวิสัยทัศน์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน และครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอนไม่น้อยกว่า 2 ปี ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 7 โรงเรียน ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร จำนวน 33 คน และครูผู้สอนจำนวน 107 คน รวม 140 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จำนวน 100 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน คุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

1) แบบสอบถาม

แบบสอบถามสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็น แบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และ ประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale)

2) แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน กำหนดประเด็นคำถามจากข้อคำถามสมรรถนะ 8 ด้าน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่ เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา และรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที 'ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง เครื่องมือและปรับปรุงแบบสอบถาม 3) ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อทำนิยามศัพท์ในการวิจัย และนำนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม 4) นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา

รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม 5)นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of itemobjective congruence: IOC) 6) นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณา โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC มากกว่า .60 ขึ้นไป มาดำเนินการต่อไป 7) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 8) การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ แอลฟา (Alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 103) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 9) นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

2) แบบสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือ โดยเฉพาะแบบสัมภาษณ์ 2) สร้างคำถามสัมภาษณ์โดยยึดตามข้อคำถามสมรรถนะ 8 ด้าน 3)นำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ และความเหมาะสมของประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์เนื้อหานำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการบริการที่ดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือด้านการพัฒนาตนเอง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยภาพรวม

ด้านที่	สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา	ระดับการดำเนินงาน		ระดับ
		$\overline{x}$	S.D.	
1.	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.32	0.59	มาก
2.	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.58	0.63	มากที่สุด
3.	ด้านการบริการที่ดี	4.24	0.77	มาก
4.	ด้านการพัฒนาตนเอง	4.16	0.66	มาก
5.	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.33	0.66	มาก
6.	ด้านการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์	4.57	0.57	มากที่สุด
7.	ด้านการสื่อสารและการจูงใจ	4.55	0.68	มากที่สุด
8.	ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.77	0.42	มากที่สุด
รวม		**4.44**	**0.70**	**มาก**

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า

ด้านการพัฒนาบุคลากร มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพและความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดอบรมและสัมมนาเพื่อตอบสนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษาคือการลงทุนที่สำคัญ ในขณะเดียวกัน การนิเทศและการติดตามผลการพัฒนาบุคลากรก็ต้องทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บุคลากรได้รับคำแนะนำและการปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารยังควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาและสามารถวัดผลได้ง่าย เช่น การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา หรือผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ การสร้างระบบติดตามและประเมินผลจะช่วยให้ข้อมูลที่ได้สามารถใช้ในการปรับปรุงการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์โดยใช้วิธีการจูงใจที่เหมาะสม รวมถึงการพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ด้านการบริการที่ดี มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรเน้นการให้บริการที่รวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม โดยต้องรับฟังความคิดเห็น ข้อร้องเรียน และข้อเสนอแนะจากผู้รับบริการเพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการบริการอย่างต่อเนื่อง การแสดงความเอาใจใส่และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้รับบริการทุกฝ่ายจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรและผู้รับบริการ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษา

ด้านการพัฒนาตนเอง มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและนานาชาติ ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารควรเข้าร่วมการอบรม สัมมนา และเครือข่ายวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อยกระดับสมรรถนะการบริหารงานให้สูงขึ้น การนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการพัฒนาองค์กรให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ยังต้องประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองอยู่เสมอและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

ด้านการทำงานเป็นทีม มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันโดยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและความร่วมมือที่ดี นอกจากนี้ การส่งเสริมกิจกรรมและโครงการที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีมยังช่วยกระตุ้นการทำงานร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารควรยกย่องและชมเชยการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้กับทีม

ด้านการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรฝึกฝนและพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล การใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการวางแผนและพัฒนางานจะช่วยให้การบริหารมีความแม่นยำและประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งยังช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการทำงานอย่างสร้างสรรค์และทันสมัย

ด้านการสื่อสารและการจูงใจ มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรสามารถถ่ายทอดนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้แก่บุคลากรอย่างเข้าใจง่าย ชัดเจน และตรงประเด็น เพื่อให้ทุกคนมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการเจรจาต่อรองและการโน้มน้าวใจบุคลากรเพื่อสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานของสถานศึกษา การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ

ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้บริหารต้องสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์นี้ให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้ การนำวิสัยทัศน์ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายและแผนงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษายังเป็นส่วนสำคัญในการบริหารที่มุ่งสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารควรติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แน่ใจว่าสถานศึกษามุ่งสู่เป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารในการปรับตัวและนำพาสถานศึกษาผ่านการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำที่เน้นการมีวิสัยทัศน์ร่วม การกระตุ้นทางปัญญา และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างการทำงานร่วมกันในองค์กรและพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ สุขเกษม (2561) พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย โดยการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา คือ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารและการจูงใจ อยู่ในลำดับสุดท้าย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ความสามารถมีทักษะ ในการพัฒนาสถานศึกษา และจัดการศึกษาให้บรรลุผลเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิรัตน์ คนใหญ่ (2567) พบว่าสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุรพล แสนศิลา (2564) พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับ คะแนนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านแก้ปัญหาและการตัดสินใจของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ด้านคุณภาพของงานในยุคดิจิทัล ด้านความรับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษา ด้านความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ตามลำดับและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสภาพที่พึงประสงค์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ด้านคุณภาพของงานในยุคดิจิทัล ด้านความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และด้านความรับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า

ด้านการพัฒนาบุคลากร คือ ควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพและความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดอบรมและสัมมนาเพื่อตอบสนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษาคือการลงทุนที่สำคัญ ในขณะเดียวกัน การนิเทศและการติดตามผลการพัฒนาบุคลากรก็ต้องทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บุคลากรได้รับคำแนะนำและการปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารยังควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมรินทร์ จันทร์บุญนาค (2561) พบว่า การพัฒนาบริหารงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ว่าเป็นการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถยกระดับการบริหารงานบุคคล และตอบสนองความต้องการ ผลลัพธ์ด้านองค์กร คือ ระบบการพัฒนาบุคลากร มีกระบวนการพัฒนาบุคลากรมีมาตรฐานคุณภาพบุคลากร มีความเป็นเลิศด้านการจัดการ ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ ควรมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ถือเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานสถานศึกษา ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาและสามารถวัดผลได้ง่าย เช่น การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา หรือผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ การสร้างระบบติดตามและประเมินผลจะช่วยให้ข้อมูลที่ได้สามารถใช้ในการปรับปรุงการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์โดยใช้วิธีการจูงใจที่เหมาะสม รวมถึงการพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดการพัฒนาแนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรกมล สมแตง (2564) พบว่า ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์สามารถนำโรงเรียนสู่การเป็นมาตรฐานสากล ผู้บริหารจัดการบริหารด้วยระบบคุณภาพ ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและการบริหารจัดการ “ผู้บริหารต้องวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและเข้าใจบริบทของโรงเรียน กำหนดวิสัยทัศน์เป้าประสงค์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะต่อการทำงาน สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพการปฏิบัติงาน”

ด้านการบริการที่ดี คือ ควรมีการให้บริการที่ดีแก่ผู้รับบริการทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างความประทับใจและความเชื่อมั่น ผู้บริหารควรเน้นการให้บริการที่รวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม โดยต้องรับฟังความคิดเห็น ข้อร้องเรียน และข้อเสนอแนะจากผู้รับบริการเพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการบริการอย่างต่อเนื่อง การแสดงความเอาใจใส่และมีมนุษย

สัมพันธ์ที่ดีต่อผู้รับบริการทุกฝ่ายจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรและผู้รับบริการ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษาซึ่งตรงกับแนวคิดของ ปาริฉัตร ช่อชิต (2559) พบว่า สมรรถนะผู้บริหารด้านการบริการที่ดี เป็นเพราะผู้บริหารตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การบริการที่ดีผู้รับบริการก็จะได้รับความประทับใจ และชื่นชมสถานศึกษา ผู้บริหารให้ความสำคัญกับงานบริการ สนับสนุนงานด้านต่างๆ เช่น งานประชาสัมพันธ์ งานบริการวิชาการ เป็นต้น ในสถานศึกษา การบริการถือเป็นสิ่งสำคัญกับบุคลากรทุกคน ผู้บริหารมีความเป้นผู้นำด้านการบริการต่อผู้รับบริการ คือ นักเรียน ผู้ปกครองและผู้ที่มาติดต่อราชการทุกคนเท่าเทียมกันไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ ผู้บริหารเป็นแกนหลักในการกำหนดแนวทางการให้บริการเพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ และเทคนิคการพัฒนาระบบงานของสถานศึกษาให้เกิดความสะดวกสบายความพึงพอใจต่อผู้ใช้บริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พเยาว์ สุดรัก พบว่า สมรรถนะด้านการบริการที่ดีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความตั้งใจ เต็มใจ และกระตือรือร้นในการให้บริการเสียสละเวลาให้กับผู้รับบริการได้รับความพอใจ ผู้บริหารให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดี มีความพึงพอใจในการบริการและผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษามีการศึกษาความต้องการของผู้รับบริการและให้คำแนะนำ

ด้านการพัฒนาตนเอง คือ ควรมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและนานาชาติ ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารควรเข้าร่วมการอบรม สัมมนา และเครือข่ายวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อยกระดับสมรรถนะการบริหารงานให้สูงขึ้น การนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการพัฒนาองค์กรให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ยังต้องประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองอยู่เสมอและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะที่ได้รับสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริฉัตร ช่อชิต (2559) ได้กล่าวไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญต่อการบริหารการศึกษา ผู้บริหารควรมีการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง และมีการพัฒนาบุคลากรและการบริหารในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ เป็นผู้บริหารยุคใหม่มีวิธีการที่หลากหลายในการบริหารสถานศึกษา

ด้านการทำงานเป็นทีม คือ ควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันโดยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและความร่วมมือที่ดี นอกจากนี้ การส่งเสริมกิจกรรมและโครงการที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีมยังช่วยกระตุ้นการทำงานร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารควรยกย่องและชมเชยการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้กับทีมสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัชนีกร แสงสว่าง (2564) พบว่าในการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน

สร้างความตระหนักในการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยผู้บริหารสถานศึกษาคอยให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ โดยใช้ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และรับฟังข้อเสนอจากบุคลากรในสถานศึกษา

ด้านการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ คือ ควรมีการฝึกฝนและพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล การใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการวางแผนและพัฒนางานจะช่วยให้การบริหารมีความแม่นยำและประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งยังช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการทำงานอย่างสร้างสรรค์และทันสมัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของปาริฉัตร ช่อชิต (2559) ซึ่งได้กล่าวเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ไว้ว่า การบริหารงานของผู้บริหารมีการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆหาสาเหตุที่อันเนื่องมาจากงานที่เพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงวิธีทำงาน เพื่อให้สามารถทำได้ทันตามกำหนด ผู้บริหารมี ความเป็นผู้นำในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้นำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารมีทักษะทางความรู้ ความคิด มีปัญญาและมีวิสัยทัศน์ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ การเข้าร่วมประชุมสัมมนาการอภิปรายร่วมกับคนอื่น มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตัวเอง จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นใน สถานศึกษากระตุ้นให้คิดแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติมากกว่าสมรรถนะอื่นๆ คือ ด้านการวิเคราะห์และการสังเคราะห์

ด้านการสื่อสารและการจูงใจ คือ ควรมีการสามารถถ่ายทอดนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้แก่บุคลากรอย่างเข้าใจง่าย ชัดเจน และตรงประเด็น เพื่อให้ทุกคนมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการเจรจาต่อรองและการโน้มน้าวใจบุคลากรเพื่อสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานของสถานศึกษา การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์ (2562) ได้สรุปเรื่องทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยสรุปไว้ว่าการสื่อสารภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคลากรทางการศึกษาต้องทำความเข้าใจและนำมาใช้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการบริหารจำเป็นต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในทักษะการสื่อสาร สามารถเลือกใช้รูปแบบของการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกัน คนเป็นผู้บริหารจะต้องทราบว่าเมื่อต้องตัดสินใจเร่งด่วนจะสื่อสารอย่างไรให้ทันการณ์หากเมื่อเกิดการขัดแย้งและการต่อต้านจากบุคลากร จะใช้การสื่อสารเพื่อประสานความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์กรได้อย่างไร หรือแม้กระทั่งในสถานการณ์ที่มีข้อมูลที่ต้องปกปิดเป็นความลับ จะใช้การสื่อสารเพื่อป้องกันผลเสียต่อภาพลักษณ์ขององค์กรได้อย่างไร หากผู้บริหารสามารถเลือกใช้รูปแบบของการสื่อสารดังกล่าวได้อย่างเชี่ยวชาญแล้ว ย่อมสามารถลดปัญหาความขัดแย้ง ตลอดจนช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดความร่วมมืออย่างแข็งขันในการดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ คือ ควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้บริหารต้องสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์นี้ให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้ การนำวิสัยทัศน์ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายและแผนงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษายังเป็นส่วนสำคัญในการบริหารที่มุ่งสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารควรติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แน่ใจว่าสถานศึกษามุ่งสู่เป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ) (2565) พบว่า วิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีเพราะวิสัยทัศน์เป็น Roadmap ให้ทุกคนในสถานศึกษาได้ใช้เป็นประทีปนำทางในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่แท้จริงนั้นจะต้องมีกระบวนการลีลาของวิสัยทัศน์ครบทั้ง 3 มิติคือ คิดได้ (การสร้างวิสัยทัศน์) สื่อเป็น (การเผยแพร่วิสัยทัศน์)และโน้มนำให้มีการปฏิบัติล่วงหน้า (การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์) พร้อมทั้งมีการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบด้วย โดยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศนั้นจำเป็นจะต้อง มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรมจริยธรรม นำความรู้สู่สากล ก้าวทันเทคโนโลยี ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง” บริหารงานอย่างมืออาชีพและชุมชนมีส่วนร่วม หากผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติได้อย่างนี้แล้วการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศย่อมจะไม่เป็นเพียงแค่ความฝัน สรุปองค์ความรู้วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรมจริยธรรม นำความรู้สู่สากล ก้าวทันเทคโนโลยี ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง บริหารงานอย่างมืออาชีพซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่เร่งด่วนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องวางแผนในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมและพัฒนา

องค์ความรู้

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร สามารถอธิบายได้ดังนี้

การพัฒนาบุคลากร สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพและองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง การจัดอบรม สัมมนา และกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ จึงถือเป็นการลงทุนที่สำคัญ เพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษา ทั้งนี้ การนิเทศและติดตามผลควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บุคลากรได้รับคำแนะนำและปรับปรุงตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร

การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ และสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา เป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร ผู้บริหารควรพัฒนาเกณฑ์การประเมิน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือผลการดำเนินงานในแต่ละด้าน พร้อมทั้งจัดระบบติดตามและประเมินผลอย่างมี

ประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในระยะยาว นอกจากนี้ การใช้กลยุทธ์จูงใจที่เหมาะสมยังช่วยให้บุคลากรมุ่งมั่นสู่เป้าหมายร่วมกัน

การให้บริการที่ดี ผู้บริหารควรพัฒนาระบบการให้บริการให้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม ทั้งต่อผู้รับบริการภายในและภายนอกสถานศึกษา การส่งเสริมสมรรถนะของผู้บริหารด้านการบริการถือเป็นปัจจัยที่ช่วยยกระดับคุณภาพและภาพลักษณ์ขององค์กร การรับฟังความคิดเห็น ข้อร้องเรียน และข้อเสนอแนะอย่างจริงจัง พร้อมนำไปใช้ในการปรับปรุงบริการอย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการอย่างยั่งยืน

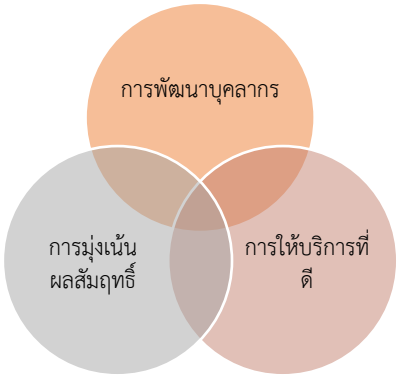

ภาพที่ 1 สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

ที่มา: กรกช กติยศ, 2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับ การนิเทศและติดตามผลการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงพัฒนา การพัฒนาคุณภาพการบริการในสถานศึกษา การประเมินผลและปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองอยู่เสมอ การยกย่องชมเชยการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรร่วมมือในการดำเนินงาน และ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับ การนิเทศและติดตามผลการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงพัฒนา การพัฒนาคุณภาพการบริการในสถานศึกษา การประเมินผลและปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองอยู่

เสมอ การยกย่องชมเชยการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรร่วมมือในการดำเนินงาน และ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง การนิเทศและติดตามผลการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

2) ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการบริการในสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

References

กมลวรรณ สุขเกษม. (2561). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. *สกลนคร*: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กิตติชัย เทียนไข. (2563). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ลพบุรี. *วารสารพัฒนาทักษะทางวิชาการอย่างยั่งยืน*.

จตุรพล แสนศิลา และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*.

จันทร์ผ่อง สมุทรผ่อง. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานทูบีนัมเบอร์วันสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จังหวัดเพชรบุรี ในปี พ.ศ. 2562. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ฉัตรกมล สมแตง. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. อุตรดิตถ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.

ธวัชชัย แสนดวง. (2565). *สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดชลบุรี*. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต*วิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ปกรณรัตน์ สุวรรณนภาศรี. (2566). รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการการเรียนรู้แนวใหม่ของครู โรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารพุทธจิตวิทยา*.

ปาริฉัตร ช่อชิต. (2559). สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต *8*. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พงษ์อิศรา ประหยัดทรัพย์. (2557). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนสู่การเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พงษ์ศธร ชมท่าไม้. (2567). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*.

พเยาว์ สุดรัก. (2553). ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต *1*. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม.

พิชามญชุ์ ลาวชัย. (2562). *สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 2*. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ). (2565). *วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัชนีกร แสงสว่าง. (2564). การศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สมศักดิ์ ฉัตรประยูร. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สุทธิรัตน์ คนใหญ่. (2567). *สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม*. นครปฐม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม.

อดุลศักดิ์ ทองคำ. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์. (2562). *ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

อารีย์ วีระเจริญ. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.

การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

Sustainable drug problem solving according to the 5 precepts of Ban Phae Pong community, Lao Yao subdistrict, Ban Hong district, Lamphun province

พระพงศพัศ ฐานวโร (กัญญาคำ) Phra Phongsaphat Thanavaro (Kanyakham)
พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร. Phramaha Intawong Issarabhāṇī, Dr.
พัลลภ หารุคำจา Panlob Harucomja
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Phongsaphat 92@gmail.com

Received 2025/07/02 *Revised* 2025/07/31 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาบริบทสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน และ 3) วิเคราะห์การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 15 รูป/คน นำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ชุมชนบ้านแพะโป่งมีบริบททางสังคมที่พึ่งพิงเกษตรกรรม ความสัมพันธ์ครอบครัวแน่นแฟ้นและผูกพันกับประเพณีท้องถิ่น โดยได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน

2) การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า การนำหลักศีล 5 มาใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดส่งผลให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกในการลด ละ เลิกพฤติกรรมเสี่ยง เกิดการร่วมมือเปิดเผยข้อมูลและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาส่งผลให้ความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น

3) วิเคราะห์การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนตามหลักศีล 5 ประกอบด้วย 1. ศีล 5 เป็นรากฐานจริยธรรมในการไม่เบียดเบียน 2. ใช้กระบวนการจัดการชุมชนแบบพุทธ โดยมีวัด

และพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง 3. มีกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทำให้การแก้ปัญหาเป็นระบบและต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การแก้ปัญหา, ยาเสพติด, หลักศีล 5.

Abstract

This research article aims to: 1) study the context, problems, and solutions related to drug issues in Ban Phae Pong Community, Laoyao Subdistrict, Ban Hong District, Lamphun Province; 2) examine the application of the Five Precepts in addressing drug problems in Ban Phae Pong Community, Laoyao Subdistrict, Ban Hong District, Lamphun Province; and 3) analyze sustainable drug problem solutions based on the Five Precepts in Ban Phae Pong Community, Laoyao Subdistrict, Ban Hong District, Lamphun Province. This study employed a qualitative research approach, collecting data through in-depth interviews with 15 key informants and presenting the findings descriptively.

The research results revealed that:

1) The context, problems, and solutions related to drug issues in Ban Phae Pong Community show that the community relies mainly on agriculture, has strong family ties, and maintains close connections with local traditions. However, it is affected by drug problems at the community level.

2) The application of the Five Precepts in addressing drug problems has raised awareness among community members to reduce, refrain from, and abandon risky behaviors. It has also fostered cooperation in sharing information and rehabilitating drug addicts through Buddhist activities, resulting in improved community safety and quality of life.

3) The analysis of sustainable drug problem solutions based on the Five Precepts indicates that sustainability relies on three key factors: (1) the Five Precepts serve as the foundation of ethical conduct and non-exploitation; (2) a Buddhist-based community management process, with temples and monks as the central driving force; and (3) inclusive participation mechanisms from all sectors, which ensure systematic and continuous solutions.

Keyword: Problem Solving, Drugs, Five Precepts.

บทนำ

การดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันมีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาด้านพฤติกรรมของบุคคลอันไม่พึงประสงค์และปัญหาสิ่งเสพติด ซึ่งสร้างความสับสนวุ่นวายเดือดร้อน และสร้างความทุกข์ยากให้กับบุคคลจำนวนมาก ส่วนหนึ่งก็ประสบปัญหาสิ่งเสพติดเช่นกัน คือ ยาบ้า ยาอี กัญชา และสุรา เป็นต้น สาเหตุเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงและการวางแผนในการพัฒนาสังคม ปัญหาเกิดขึ้นในสังคม ปัญหาเบียดเบียน ทำร้ายร่างกายกัน ปัญหาลักทรัพย์ ปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาคอรัปชั่นในชุมชน โดยเฉพาะปัญหาสุราและยาเสพติด ผู้คนดื่มสุราของมึนเมามากขึ้น เพราะปัญหาการดื่มสุราในระยะหลังมีแนวโน้มการดื่มสุราในกลุ่มวัยรุ่นชายหญิงมากขึ้น และการติดยาเสพติดมากขึ้น เพราะผู้เสพยาหวังแก้ปัญหาชีวิตหรือเพื่อลดความเคร่งเครียดด้วยวิธีการใช้ยาเสพติด (โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ, ม.ป.ป.: 303) จากสถานการณ์ดังกล่าว เห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการหลายมิติ โดยเริ่มจากการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับประชาชนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งถือเป็นกลุ่มเปราะบางและเข้าถึงสิ่งเสพติดได้ง่าย การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามตามหลักศีลธรรมและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักศีล 5 จะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างจิตสำนึกในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง ลด ละ เลิกพฤติกรรมเสี่ยง และสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

ยาเสพติด หรือของมึนเมา ในความหมายขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization or WHO) หมายถึง ยาหรือสารที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วติด ทำให้เกิดผลต่อจิตใจ อารมณ์และพฤติกรรม ทำให้เกิดอาการมึนเมาและขาดสติ จนในที่สุดจะทำให้เกิดอันตรายโรคภัยไข้เจ็บต่อร่างกายและจิตใจ พันธุกรรม คือ สาเหตุที่ผู้ติดสารเสพติด หรือผู้ติดสุราที่ไม่สามารถควบคุมการเสพหรือการดื่มได้จนมีอาการเสพติดเรื้อรัง (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2566) ผลกระทบจากปัญหายาเสพติดมีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัย การศึกษาความสุขของประชาชนโดยทั่วไป รวมถึงประเทศชาติโดยส่วนรวม รัฐยังต้องสูญเสียงบประมาณไปกับการบำบัดฟื้นฟูฯ และช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพปีละไม่ต่ำกว่า 2,000 ล้านบาท (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558 : 1) จากข้อมูลดังกล่าว เห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่ใช่เพียงเรื่องของการบำบัดฟื้นฟูเท่านั้น แต่จำเป็นต้องมีกระบวนการป้องกันเชิงรุก โดยเน้นสร้างจิตสำนึกและค่านิยมที่ถูกต้องควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง จึงจะสามารถลดต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน

สังคมปัจจุบันนี้ มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและทางด้านวัตถุมากขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง แต่ในทางตรงกันข้ามสภาพทางด้านจิตใจกับเสื่อมถอยลงหลีกเว้นจากศีลธรรม จึงมีการละเมิดทำผิดศีล 5 มากขึ้น การรักษาศีลห้า (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549 : 90) เป็นความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมตลอดจนข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในการฝึกตามข้อปฏิบัติ ขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคล เพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีความปลอดภัยใน

สุขภาพกายและสุขภาพจิต การที่บุคคลจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขจะต้องมีหลักมนุษยธรรมหรือศีล 5 คือ (1) เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ (2) เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ (3) เป็นผู้เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม (4) เป็นผู้เว้นขาดจากการ พูดเท็จ (5) เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมึนเมา ศีล 5 จึงเป็นหลักธรรมเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของคนในสังคม และเป็นหลักป้องกันภัยของคนในสังคม หลักเบญจธรรมในข้อที่ 5 ซึ่งเป็นคุณธรรมคู่กับเบญจศีลข้อที่ 5 คือ สติสัมปชัญญะ มีความระลึกได้และรู้สึกตัวก็จะไม่เสพสิ่งเสพติด ในการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมก็จะเป็นแนวทางป้องกันสิ่งเสพติดต่าง ๆ ในสังคมและชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ควรผลักดันให้ชุมชนร่วมกับวัดและพระสงฆ์ ดำเนินการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและบำบัดฟื้นฟูควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน หน่วยงานท้องถิ่น และองค์กรภาคีต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั้งกระบวนการป้องกัน แก้ไข และติดตามผล เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน มิใช่เพียงแก้ไขเฉพาะหน้า เพราะหากชุมชนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับรากฐานทางศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้การแก้ปัญหาสารเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนตามวิถีพุทธอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่ชุมชนจะต้องให้ความสำคัญเพราะเป็นปัญหาที่อยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด นำประเด็นต่าง ๆ มาวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหายาเสพติดให้เกิดความยั่งยืนตามหลักแหล่งศีลธรรม คือ การใช้หลักศีล 5 ในพื้นที่ชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ซึ่งในชุมชนมีความร่วมมือของผู้นำและคนในชุมชนในการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง พร้อมทั้งศึกษาบริบท สภาพปัญหาต่างๆ ในเชิงพื้นที่ และนำผลของการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางป้องกันสิ่งเสพติดในสังคมชุมชนท้องที่ท้องถิ่นทั่วไป อันจะเป็นเกราะป้องกันยาเสพติดในทุกระดับและส่งเสริมการพัฒนาสังคมให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมมีความสงบสุขร่มเย็น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
3. เพื่อวิเคราะห์การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนตามหลักศีล 5 ในชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ จำนวน 1 รูป 2) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและการบำบัดยาเสพติด จำนวน 2 คน 5) กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำนวน 3 คน 6) ผู้ปกครอง จำนวน 3 คน และ 7) เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอ้างอิงจากวัตถุประสงค์การวิจัยและประเด็นทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยประเด็นคำถามที่ครอบคลุมถึง

1) บริบทสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

2) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

3) ผลที่เกิดขึ้นและแนวทางการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนตามหลักศีล 5

ทั้งนี้ เครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Secondary Data) และสัมภาษณ์ภาคสนาม (Primary Data) ทั้งแบบกึ่งทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการนัดหมายล่วงหน้าและสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล พร้อมขออนุญาตใช้เครื่องมือบันทึกเสียงและถ่ายภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการตีความข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ นำข้อมูลทั้งที่ได้จากการศึกษาวิจัย นำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอในรูปแบบการสรุปประเด็น และนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งอาศัยข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นหลักในการดำเนินงานวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน” นี้มุ่งเน้นการสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยตามวัตุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 บริบท สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า บริบทของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม โดยเน้นการทำนา ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์ ชุมชนปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แต่ยังคงพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับประเพณีท้องถิ่น และความสัมพันธ์ในครอบครัวที่แน่นแฟ้น อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของยาเสพติดทำให้เกิดปัญหาความไม่ไว้วางใจและอาชญากรรมในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อความเป็นเอกภาพของชุมชน สภาพปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนบ้านแพะโป่งมีลักษณะคล้ายกับหลายพื้นที่ในภาคเหนือ โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของยาบ้าและยาเสพติดอื่น ๆ ปัจจัยที่ทำให้ปัญหานี้ขยายตัว ได้แก่ 1) ความยากจนและอาชีพเกษตรกรรมที่ไม่เพียงพอ ทำให้บางคนหันไปค้ายาเพื่อหารายได้เร็วขึ้น 2) การขาดข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด ทำให้วัยรุ่นมองว่ายาเป็นทางลัดในการใช้ชีวิต 3) การเคลื่อนย้ายแรงงาน วัยรุ่นที่ไม่มีงานทำมีความเสี่ยงต่อการถูกชักชวนเข้าสู่วงจรยาเสพติด 4) เครือข่ายอาชญากรรมที่ซับซ้อน การลักลอบนำยาเสพติดมีหลายรูปแบบ ทำให้การปราบปรามต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย การแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านแพะโป่งเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักรู้และปลูกจิตสำนึก มีการจัดอบรม สัมมนา และให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดแก่เยาวชนและประชาชน 2) การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน หน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาชุมชนร่วมมือกับชาวบ้านในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพใหม่ ๆ 3) การเฝ้าระวังและติดตามอย่างใกล้ชิด โดยจัดตั้ง “คณะกรรมการหมู่บ้าน” หรือ “อาสาสมัครป้องกันยาเสพติด” ที่ทำหน้าที่สอดส่องดูแลพฤติกรรมเสี่ยงของคนในชุมชน และทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยงานปกครองในพื้นที่ 4) การบำบัดและฟื้นฟูผู้เสพและผู้ติดยา จัดโครงการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดโดยบูรณาการกับระบบบริการสาธารณสุข 5) การส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนำวัฒนธรรมทางศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสำนึกด้านจริยธรรมและคุณธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า การประยุกต์หลักศีล 5 ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านแพะโป่งช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนบางส่วน โดยเฉพาะเยาวชนที่ได้รับการอบรมจากพระสงฆ์และผู้ใหญ่ในชุมชน เห็นได้จากการลดลงของจำนวนผู้ต้องโทษในคดียาเสพติดและความร่วมมือของชาวบ้านที่

เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติด การขับเคลื่อนชุมชนในการแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนนั้น มีหัวใจสำคัญอยู่ที่ “ความเป็นเจ้าของร่วม” และ “ความร่วมมือของทุกภาคส่วน” เมื่อชุมชนสามารถเข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง จัดทำข้อมูล เชิญชวนสมาชิกมาร่วมวางแผน และขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ ปัญหายาเสพติดก็จะไม่ใช่เรื่องไกลเกินกว่าจะแก้ไข การทำงานร่วมกันเช่นนี้ ไม่เพียงช่วยให้ชุมชนลดอัตราการใช้ยาเสพติดหรืออาชญากรรม แต่ยังสร้างความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกภายในชุมชน หลักของศีล 5 ซึ่งเมื่อถูกนำมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและบูรณาการร่วมกับความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ จะสามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหายาเสพติดได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความสุขของคนในชุมชนในระยะยาว

การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 สู่การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ศีลข้อ 1 “เว้นจากการฆ่าสัตว์” มีการส่งเสริมความเมตตา เอื้ออาทร และความรู้สึกรับผิดชอบต่อชีวิตและสุขภาวะของผู้อื่น จึงทำให้คนในชุมชนมีความตื่นตัวในการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงและผู้ติดยาเสพติด แทนที่จะผลักไสหรือใช้ความรุนแรง เกิดเครือข่าย “เพื่อนช่วยเพื่อน” และ “ครอบครัวช่วยครอบครัว” ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนแนวทางการบำบัดร่วมกัน

ศีลข้อ 2 “เว้นจากการลักทรัพย์” ชุมชนตระหนักว่าการเสพและค้ายาเสพติดเป็นต้นเหตุของอาชญากรรม การลักขโมย และการสูญเสียทรัพย์สิน จึงร่วมมือกันสร้างระบบเฝ้าระวัง เช่น การจัดทำบัญชีรายชื่อคนในชุมชน การตั้งเวรยาม และการประสานงานกับผู้นำชุมชน เมื่อพบพฤติกรรมเสี่ยงก็จะมีการเตือนหรือเข้าช่วยเหลือโดยเร็ว

ศีลข้อ 3 “เว้นจากการประพฤติผิดในกาม” แม้จะไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเสพยาเสพติด แต่การเคารพในครอบครัวและการไม่เบียดเบียนกันส่งผลให้บรรยากาศในครัวเรือนสงบสุข ลดความเครียดและแรงกดดันที่อาจผลักดันให้เกิดการใช้ยาเสพติด การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและคู่สมรสทำให้คนในชุมชนมีที่พึ่งทางใจ และลดความเสี่ยงที่จะหันไปพึ่งพายาเสพติด

ศีลข้อ 4 “เว้นจากการพูดเท็จ” การสร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์และเปิดใจกันในชุมชน ทำให้เกิดช่องทางสื่อสารข้อมูลปัญหายาเสพติดอย่างตรงไปตรงมา ชุมชนยืนยันใน “วาจาสัจจะ” ซึ่งทำให้การรายงานเหตุการณ์ผู้เสพหรือผู้ค้ายาเสพติดเป็นไปอย่างโปร่งใส ป้องกันการปกปิดหรือการปฏิเสธความจริงที่ทำให้ปัญหาบานปลาย

ศีลข้อ 5 “เว้นจากการเสพของมึนเมา” เป็นหัวใจหลักในการรณรงค์ไม่เสพยาเสพติด และไม่ดื่มสุราในโอกาสที่ไม่จำเป็น มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในวัดหรือศูนย์ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น งานบุญปลอดเหล้า งานบุญปลอดยา ทำให้คนรุ่นใหม่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่ได้รับการปลูกฝังเรื่องการละเว้นสิ่งเสพติด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนที่มีการ

เข้าถึงและแพร่ระบาดของยาเสพติดในวงกว้าง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงการใช้หลักธรรมทางศาสนาในการเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน ชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ด้วยการยึดมั่นในหลักศีล 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา โดยมีแนวคิดที่ว่า การเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีในตัวบุคคลผ่านการปฏิบัติตามศีล 5 จะสามารถช่วยให้ประชาชนในชุมชนห่างไกลจากยาเสพติดได้ โดยการใช้หลักการนี้ในการเสริมสร้างจิตใจและความเข้มแข็งให้แก่คนในชุมชน จึงเป็นการแก้ปัญหายาเสพติดที่ไม่เพียงแต่แก้ไขปัญหาชั่วคราว แต่ยังเน้นการสร้างสำนึกและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต ดังนั้นการบูรณาการหลักศีล 5 ไม่ได้เป็นเพียงแนวทางเชิงศาสนา หากแต่สามารถใช้เป็นแนวคิดและเครื่องมือทางสังคมที่มีพลังในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน ด้วยการสร้างวัฒนธรรมเมตตา ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการเฝ้าระวังร่วมกันในชุมชน 1) ศีล 5 เป็นฐานรากจริยธรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีสติและเห็นความสำคัญของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) กระบวนการจัดการชุมชนเชิงพุทธ ทั้งการมีพระสงฆ์และผู้นำศีลธรรมเป็นที่ปรึกษา การส่งเสริมการทำงานกลุ่มอาสาสมัคร รวมถึงการใช้วัดเป็นศูนย์กลางเรียนรู้และฟื้นฟู 3) กลไกการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน วัด ไปจนถึงหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดโครงสร้างการสนับสนุนที่แข็งแกร่งและต่อเนื่อง 4) ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นว่าการยึดถือศีล 5 ช่วยลดอัตราการใช้ยาเสพติด เพิ่มระดับความปลอดภัย และยกระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของคนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้นั้นสามารถอภิปรายตามประเด็นที่ศึกษาไว้ 3 ประเด็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 บริบท สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ชุมชนมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม โดยเน้นการทำนา ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์ ชุมชนสามารถปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แต่ยังคงพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ทั้งนี้ แม้ชุมชนจะมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเองและผูกพันกับเกษตรกรรม แต่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดยังมีจำกัด บางครอบครัวยังมีปัญหาความสัมพันธ์ภายในที่ไม่แน่นแฟ้นพอจะป้องกันปัจจัยเสี่ยง และบางส่วนมีพฤติกรรมการเสพที่ต่อเนื่อง ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดซ้ำหรือกระทำผิดซ้ำได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ พิมสุก (2565) ที่พบว่า ระยะเวลาในการเสพยาและพฤติกรรมเสพที่ต่อเนื่องมีผลต่อความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ รวมถึงสภาพแวดล้อมในเรือนจำและปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับการกลับไปเสพซ้ำ ซึ่งสะท้อนบริบทและสภาพปัญหาในชุมชนที่มีการใช้ยาเสพติดเป็นระยะเวลานาน และความยากลำบากในการปรับตัวให้พ้นจากวงจรดังกล่าว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ศรีประเสริฐ (2561)

ที่พบว่าความสำคัญของบริบทสังคมและสภาพแวดล้อม โดยสถานภาพครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของสมาชิกในชุมชน เนื่องจากสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวสามารถลดความถี่และปริมาณการใช้ยาเสพติดได้อย่างมีนัยสำคัญ ในทำนองเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุตสาหะ คงสถาน (2561) ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความรู้เรื่องยาเสพติดและสติสัมปชัญญะ มีผลสำคัญต่อการลดพฤติกรรมเสพสิ่งเสพติดในชุมชน โดยผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และการระลึกตัวในตนเองที่ดีจะมีแนวโน้มลดการใช้สารเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านแพะโป่งช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนบางส่วน โดยเฉพาะเยาวชนที่ได้รับการอบรมจากพระสงฆ์และผู้ใหญ่ในชุมชน ทั้งนี้เพราะ กระบวนการนำหลักศีล 5 มาถ่ายทอดผ่านการสอน การจัดกิจกรรม และการให้คำปรึกษา ทำให้เยาวชนและคนในชุมชนตระหนักถึงโทษของยาเสพติด มีแรงจูงใจในการละเว้นพฤติกรรมเสี่ยง และเกิดการสร้างเครือข่ายดูแลซึ่งกันและกันในระดับครอบครัวและชุมชน ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิบูลวรานุกิจ (ประทีป ฐิตปทีป) (2566) พบว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักศีล 5 พร้อมใช้กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสามารถลดปัญหายาเสพติดในระดับชุมชนได้ และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกเรื่องละเว้นสุราและยาเสพติด ใกล้เคียงกับแนวทางที่บ้านแพะโป่งดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประวิทย์ ปวิชโช (ปานทอง) (2566) เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด: กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ บุรีรัมย์” ที่ชี้ว่า การสอนหลักศีล 5 พร้อมหลักปรัชญาพุทธ เช่น การคบกัลยาณมิตรและการเสริมสร้างสติ สามารถช่วยให้เยาวชนเข้าใจโทษของยาและเสริมพลังในการปฏิเสธสิ่งเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับผลว่าเยาวชนบ้านแพะโป่งเริ่มเห็นคุณค่าของการไม่เสพย า นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสนิท สำโร (2566) พบว่า การผสมผสานศีล 5 กับหลักเบญจธรรม เช่น สติและเมตตา ช่วยเสริมการควบคุมตนในสถานการณ์ต่าง ๆ และลดความประมาท ซึ่งสนับสนุนว่าการอบรมในชุมชนบ้านแพะโป่งช่วยสร้างสติและจิตรับผิดชอบต่อกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า การบูรณาการหลักศีล 5 ไม่ได้เป็นเพียงแนวทางเชิงศาสนา หากแต่สามารถใช้เป็นแนวคิดและเครื่องมือทางสังคมที่มีพลังในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน ชุมชนได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง เช่น เยาวชน และผู้เคยมีประวัติใช้ยาเสพติด เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การฟังธรรม การถือศีล และการร่วมกิจกรรมจิตอาสาในวัด เพื่อสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพราะ การนำหลักศีล 5 มาบูรณาการในกิจกรรม

และโครงการชุมชน ช่วยเสริมสร้างความมีวินัยทางสังคม ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการพัฒนาสติสัมปชัญญะ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดพฤติกรรมเสพยาและเพิ่มภูมิคุ้มกันทางจิตใจในกลุ่มเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ พระมหาธนกร กตปุญโญ (ดรกมลกานต์) (2561) ที่เสนอแนวทางการบำบัดแบบองค์รวมโดยใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับการฟื้นฟูจิตใจ ฝึกอาชีพ และปลูกฝังค่านิยมที่ดี ส่งผลให้ผู้รับการบำบัดสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและไม่กลับไปเสพยาเสพติดอีก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของชุมชนบ้านแพะโป่งที่นำหลักศีล 5 มาใช้เพื่อฟื้นฟูและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ที่มีแนวโน้มข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งในแง่การสร้างวินัยทางสังคม ความรับผิดชอบ และสติสัมปชัญญะ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ พระวิเชียร สิริวังโส (2562) พบว่า การส่งเสริมให้ชาวบ้านยึดถือหลักศีล 5 และการมีส่วนร่วมของวัดในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด สามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ลดแรงจูงใจในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะศีล 5 ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ใช้วิธีการอบรม ส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน วัด และกลุ่มเยาวชน ซึ่งมีลักษณะการดำเนินการคล้ายกับชุมชนบ้านแพะโป่งที่ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดและครอบครัว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโกศลพัฒนกิจ (วิเชียร ธมฺมเมธี) (2565) เรื่องการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ระบุว่า เมื่อชุมชนยึดหลักศีล 5 เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกัน จะเกิดจิตสำนึกร่วมและการเฝ้าระวังทางสังคม ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืน งานวิจัยนี้เน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักศีล 5 เป็นแนวทางเสริมสร้างคุณธรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งช่วยลดปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การเสพติดสุรา สิ่งเสพติด และพฤติกรรมเบี่ยงเบนในชุมชน แนวคิดนี้สอดคล้องกับรูปแบบของบ้านแพะโป่งที่ใช้ศีล 5 ไม่ใช่แค่ในทางธรรม แต่เป็นแนวทางสร้างระบบค่านิยมร่วมของชุมชน ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

องค์ความรู้

จากการศึกษาการแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนตามหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ซึ่งได้นำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรม สติ และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทำให้สมาชิกชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น และลดการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

การบูรณาการกิจกรรมทางศาสนาและชุมชนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ และความเข้มแข็งของเครือข่ายสังคม ทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของชุมชนชนบท สามารถสรุป “องค์ความรู้” เป็นแผนผังได้ดังนี้

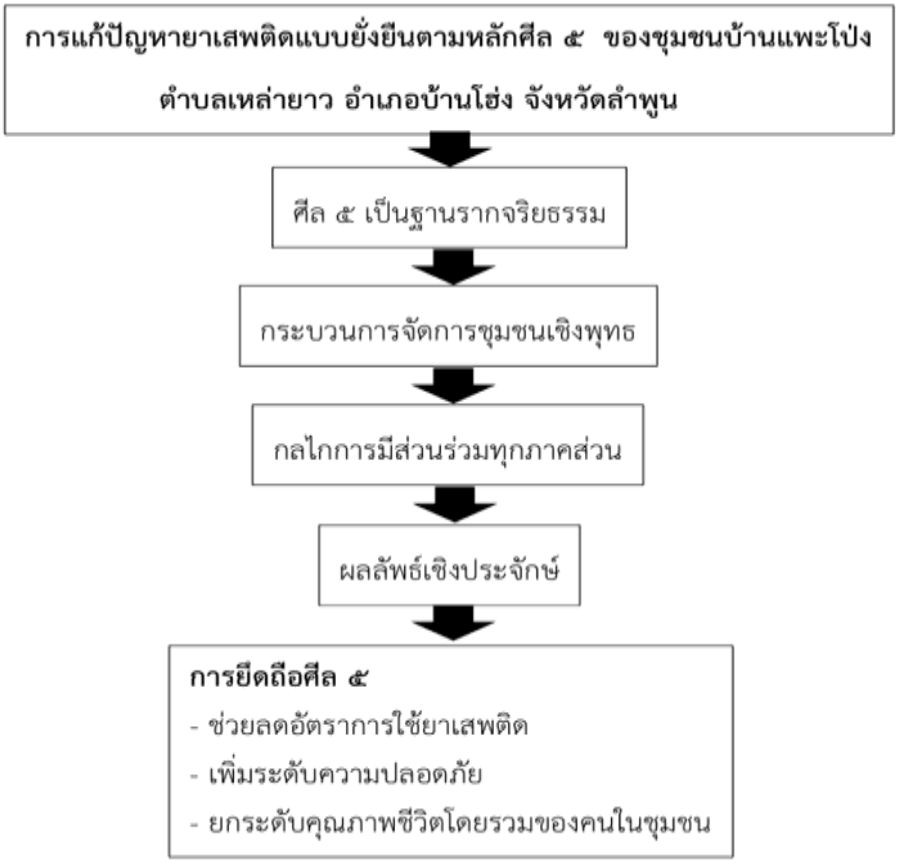

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้

ที่มา : พระพงศพัศ ฐานวโร (กัญญาคำ) และคณะ, 2568.

การศึกษาการแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังนี้

1) หลักศีล 5 เป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แก่ (1) ศีล 5 เป็นรากฐานคุณธรรมที่ช่วยสร้างสติ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (2) การยึดมั่นในศีล 5 ช่วยให้สมาชิกชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนมีพฤติกรรมดีขึ้นและลดการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2) การบูรณาการกิจกรรมทางศาสนาและชุมชน ได้แก่ (1) กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การฟังธรรม ถือศีล และจิตอาสา ทำให้เกิดการเสริมสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกันทางใจ (2) ช่วยสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสังคมในชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น

3) ภูมิคุ้มกันทางใจและเครือข่ายสังคม ได้แก่ (1) การร่วมกิจกรรมในชุมชนและวัด ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจต่อแรงจูงใจของยาเสพติด(2) เครือข่ายสังคมในชุมชนทำหน้าที่เฝ้าระวังและสนับสนุนสมาชิกให้เลิกพฤติกรรมเสี่ยง

4) ความยั่งยืนและความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนชนบท ได้แก่ (1) แนวทางนี้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนที่พึ่งพิงเกษตรกรรมและมีวิถีชีวิตแบบชุมชนชนบท (2) การแก้ไขปัญหาผ่านหลักศีล 5 และการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและครอบคลุม

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ชุมชนดังกล่าวมีลักษณะเป็นชุมชนชนบทที่มีฐานเศรษฐกิจอยู่บนพื้นฐานของเกษตรกรรมและการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นแบบครอบครัวขยาย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับปัญหายาเสพติดที่แทรกซึมเข้าสู่สังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงานที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งสะท้อนถึงความเปราะบางของโครงสร้างครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม และการขาดกลไกป้องกันที่มีประสิทธิภาพเมื่อชุมชนต้องเผชิญกับปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง จึงได้มีความพยายามในการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เข้ามาเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้ ปลูกฝังค่านิยม และฟื้นฟูพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีโอกาสได้รับการอบรมจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป จากเดิมที่อาจมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ก็เริ่มกลับมามีวินัยทางจิตใจ มีสติรู้เท่าทันอารมณ์ มีความกล้าปฏิเสธต่อสิ่งยั่วยุ และหันมาใส่ใจคุณค่าของชีวิตตนเองและครอบครัวมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การใช้หลักศีล 5 ยังไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระดับปัจเจกบุคคล แต่ยังขยายผลไปสู่การสร้างวัฒนธรรมร่วมของชุมชนที่มีรากฐานอยู่บนศีลธรรม เช่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา การฟังธรรม การรักษาศีลในวันสำคัญ และกิจกรรมจิตอาสาร่วมกันของชาวบ้าน กลายเป็นกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่ยั่งยืน และนำไปสู่การเฝ้าระวังเชิงสังคมโดยอัตโนมัติ ในระดับโครงสร้างของชุมชน การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดและฟื้นฟูผู้ที่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ได้กลายเป็นกลไกที่ทรงพลังในการส่งเสริมให้ผู้เคยมีประวัติเสพยาเกิดความหวังใหม่ มีแนวทางกลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ผ่านกระบวนการอบรมบำเพ็ญประโยชน์ และฝึกอาชีพภายในวัดหรือกิจกรรมของชุมชนที่มีลักษณะบูรณาการกันระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น และเครือข่ายชาวบ้าน ทำให้ชุมชนสามารถดูแลซึ่งกันและกันได้อย่างเข้มแข็ง

ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติดของบ้านแพะโป่ง ไม่ใช่แค่การปราบปรามหรือการบำบัดในลักษณะฉาบฉวย แต่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ใช้หลักศีล 5 เป็นศูนย์กลางในการสร้างวินัย จริยธรรม และความร่วมมือระหว่างชุมชน สะท้อนให้เห็นว่า หากชุมชนใดสามารถบ่มเพาะระบบคุณค่าและจิตสำนึกร่วมได้อย่างต่อเนื่อง ก็ย่อมสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างยั่งยืน และเป็นแบบอย่างให้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ส่งเสริมการศึกษาและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของยาเสพติดในโรงเรียนและชุมชน พร้อมพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มวัยรุ่น

2) สร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังและบำบัดฟื้นฟู โดยจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านและศูนย์บำบัดฟื้นฟูในชุมชน รวมถึงส่งเสริมการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักศีล 5 อย่างสม่ำเสมอในชุมชนและสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมในกลุ่มเยาวชน

2) พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดในชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนในชุมชนอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางและผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน

2) ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานและติดตามผลในระยะยาว เพื่อพัฒนากลยุทธ์และแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

References

เกรียงศักดิ์ พิมสุก. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต.

โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ. (2543). *ปัญหายาเสพติดในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัท รวมสาส์น.

ผกามาศ โรยทอง. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการบำบัดในสถานบริการจังหวัดภูเก็ต. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

พระครูวิบูลวรานุกิจ (ประทีป ฐิตปทีโป). (2566). การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2566). *ขยายความเรื่องศีล*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระประวิทย์ ปวิชโช (ปานทอง). (2566). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด : กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ จังหวัดบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระปลัดกิตติพันธ์ สจฺจวโร (วงค์สวัสดิ์). (2562). การบูรณาการการรักษาศีล 5 อย่างมีส่วนร่วมในสถานศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งสู่ชุมชน : กรณีศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธนกร กตปุญฺโญ (ดรกมลกานต์). (2561). พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสนิท สำโร. (2566). การประยุกต์ใช้ศีล 5 โดยมีหลักเบญจธรรมมาสนับสนุนในการดำเนินชีวิตยุคใหม่. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิศิษฐ์ ทวีสิงห์. (2560). การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมชาย ศรีประเสริฐ. (2561). การวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในชุมชนชนบท. *รายงานวิจัย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยชุมชนและสังคม.

สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2558). *รายงานสถานการณ์และแนวโน้มปัญหายาเสพติดของประเทศไทย ปีงบประมาณ 2558*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

อุตสาหะ คงสถาน. (2561). ศึกษาแนวทางป้องกันสิ่งเสพติดตามหลักพุทธธรรมในตำบลหนองตะครอง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

World Health Organization. (2004). *Neuroscience of psychoactive substance use and dependence*. Geneva: World Health Organization.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5

Creative Leadership of Educational Innovation Pilot School Administrators, under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5

อังศุมาลิน มารุ่งเรือง Aungsumalin Marungrueng
ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi
สังวาร วังแจ่ม Sangwan Wangcham
สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g673302104@northcm.ac.th

Received 2025/04/25 *Revised* 2025/07/04 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 113 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.94 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอยู่ในระดับมากที่ทุกด้าน

2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 พบว่า ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นของทุกคนในทีมงาน การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง การใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การมีกระบวนการระดมความคิดที่เป็นระบบ การนำความคิดเห็นไปใช้จริง และการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ ทั้งนี้ผู้บริหารควรต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในโรงเรียน เป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นจากทีมงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นอย่างจริงใจ นำข้อเสนอแนะไปปรับใช้ สื่อสารวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และควรมีการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่

ยั่งยืน และผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การแสวงหานวัตกรรมทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ทั้งหมดนี้จะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม และโลกแห่งการศึกษาในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

This research aim to 1) to study the creative leadership of school administrators, and 2) to investigate guidelines for developing creative leadership among administrators in pilot schools within the Innovative Education Area, under the jurisdiction of the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5. The population used in this study consisted of 113 teachers in the 2024 academic year, along with 5 experts selected through purposive sampling for interviews. The research instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of 0.94, and an interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that:

1) The creative leadership of school administrators in pilot schools under the Innovative Education Area was found to be at a high level in all aspects. 2) The guidelines for developing creative leadership among school administrators in pilot schools under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5 revealed that administrators should serve as positive role models in listening to the opinions of all team members, creating a culture of open communication, practicing attentive listening skills, implementing systematic brainstorming processes, applying feedback in practice, and promoting creative activities. Moreover, administrators should rely on the participation of all stakeholders within the school. They should model active listening to their teams, create opportunities for inclusive participation, sincerely consider opinions, incorporate suggestions for improvement, communicate the school's vision clearly, and consistently monitor progress. Administrators should also implement appropriate delegation of authority to support the sustainable development of educational quality. Furthermore, they should promote continuous learning and self-development, seek out educational innovations, build collaborative networks, utilize technology in administrative management, and foster an open and inclusive organizational culture. Altogether, these approaches will enable schools to strive for

excellence and respond effectively to the dynamic changes in society and the modern educational landscape.

Key words : Creative Leadership, School Administrators, Pilot Schools, Educational Innovation Pilot School.

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) มุ่งเน้นการกระจายศูนย์กลางความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยพัฒนาฐานข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้องแม่นยำ เปิดเผยข้อมูลเพื่อให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามการดำเนินงานของรัฐ พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ รวมถึงส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเข้าถึงเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของชุมชน โดยเน้นบทบาทของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาพื้นที่ (แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, 2561–2580: 41) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติฯ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 เมษายน 2562 เป็นเครื่องมือถ่ายทอดเป้าหมายยุทธศาสตร์สู่แผนระดับต่าง ๆ แบ่งช่วงเวลาออกเป็น 4 ช่วง ช่วงละ 5 ปี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมดุลด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

กระทรวงศึกษาธิการได้วางยุทธศาสตร์พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และเป็นพลเมืองเข้มแข็ง โดยเน้นการบริหารจัดการศึกษาที่คล่องตัว รองรับความหลากหลาย และส่งเสริมภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เช่น จังหวัดเชียงใหม่ที่ประกาศจัดตั้งเมื่อ 2 ตุลาคม 2561 โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น ผ่านความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาสังคม มีโรงเรียนนำร่อง 60 โรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา ต้องมีภาวะผู้นำ จูงใจบุคลากร มีวิสัยทัศน์ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถในการคิดแก้ปัญหา กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจ ยืดหยุ่น สื่อสารดี มีความมั่นใจในตนเองและผู้อื่น และใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส ผู้นำต้องสามารถสร้างแรงจูงใจ ใช้กระบวนการใหม่ ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วม และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ วิสัยทัศน์ จินตนาการ ความยืดหยุ่น และการแก้ปัญหาเชิงบวก

โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในรูปแบบทวิพหุ-ภาษา จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยน้ำขาว โรงเรียนบ้านสบลาน โรงเรียนบ้านพุย โรงเรียนบ้านมูเซอ และโรงเรียนบ้านขุนแม่ตื่นน้อย เป็นโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรม ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 ซึ่งพบปัญหาด้านการศึกษา ประเด็นปัญหา แบ่งสาเหตุ ได้ดังนี้ ด้านผู้เรียน สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในภาพรวมของจังหวัดเชียงใหม่คือโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่มีความแตกต่างกันมาก ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความแตกต่างกันด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งพื้นที่ที่เจริญในเมืองและพื้นที่สูงที่ห่างไกลความเจริญ และเมื่อแยกพิจารณาเป็นระดับ

การศึกษา สามารถจำแนกรายละเอียดของปัญหาได้ดังนี้ ระดับปฐมวัย พบประเด็นปัญหาเด็กไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำนักเรียนขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เด็กด้อยโอกาส/พิการ/กลุ่มเสี่ยงที่มีความต้องการพิเศษยังพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยมีสาเหตุจากขาดแคลนครู เทคนิควิธีการสอนและการจัดกระบวนการเรียนไม่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการคิดวิเคราะห์ ขาดสื่อ อุปกรณ์และรูปแบบวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่, 2563 : 11)

จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัดการบริหารจัดการโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 และศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ได้ทราบข้อมูลการบริหารสถานศึกษาของตนเอง สามารถใช้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนาตนเองได้ อีกทั้งการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหารให้ทำงานมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของ ดวง แข ขำนอก (2559 : 33 - 34)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านขุนแม่ตื่นน้อย โรงเรียนบ้านมูเซอ โรงเรียนบ้านสบลาน โรงเรียนบ้านพุย และโรงเรียนบ้านห้วยน้ำขาว ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 113 คน

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนทวิ/พหุภาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำนวน 1 คน ประธานชมรมทวิ/พหุภาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำนวน 1 คน ที่เป็นแหล่งข้อมูลในการสัมภาษณ์

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, ประสบการณ์ทำงาน)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม 32 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการคิดสร้างสรรค์	จำนวน 8 ข้อ
2) ด้านการมีความคิดยืดหยุ่น	จำนวน 8 ข้อ
3) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	จำนวน 8 ข้อ
4) ด้านการทำงานเป็นทีม	จำนวน 8 ข้อ

แต่ละด้านละประกอบไปด้วย 8 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ด้วยโปรแกรมประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม เสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ที่ได้จากแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ บุญชม ศรีสะอาด (2560 : 121)

วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 จาก

ผลการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอโดยวิธีพรรณนา นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุป และอภิปรายผล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับปฏิบัติ		
	μ	(σ)	แปลผล
ด้านการคิดสร้างสรรค์	4.53	0.63	มากที่สุด
ด้านความคิดยืดหยุ่น	4.54	0.60	มากที่สุด
ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	4.56	0.58	มากที่สุด
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.57	0.60	มากที่สุด
โดยรวม	**4.55**	**0.60**	**มากที่สุด**

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.57 รองลงมาคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.56 และด้านความคิดยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.56 และสุดท้าย คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.53 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังนี้

ด้านการคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การแสวงหานวัตกรรมทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง

ด้านความคิดยืดหยุ่น คือ ผู้บริหารควรใช้หลักการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร และช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารที่มีความคิดยืดหยุ่นจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในโรงเรียน ผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นจากทีมงานจะสามารถสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เปิดกว้างและเต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม

ด้านการทำงานเป็นทีม คือ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นของทุกคนในทีมงาน การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง การใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การมีกระบวนการระดมความคิดที่เป็นระบบ การนำความคิดเห็นไปใช้จริง และการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 เป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ เมื่อแยกพิจารณาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ด้านการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนางาน และมุ่งเน้นการต่อยอดนวัตกรรมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของจินตนา ดีดวงพันธ์ (2565) ที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาทีมงาน และภาวะผู้นำร่วม และเฉลิมพล ดีสวัสดิ์ (2566) ที่กล่าวว่าผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูคิดอย่างอิสระและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

ด้านความคิดยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยลำดับถัดมา ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สูงที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการปรับตัวให้เข้า กับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่าง เหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน มีความเป็นมิตร ไม่ใช้อำนาจเกินควร และสามารถปรับแนวคิดตามสถานการณ์ บุคคล และสิ่งแวดล้อมจริง สอดคล้องกับแนวคิดของเสาวนีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562) ที่เน้นการเปิดรับแนวคิดใหม่ กระจายอำนาจ และปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับผลวิจัยของพัชรี อินทาปัจ (2560) ที่พบว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่นในระดับมาก โดยเฉพาะความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความอดทนในทุกสถานการณ์

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สูงที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สร้างนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร ส่งผลให้สถานศึกษาพัฒนาและตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของอิบตีซาม เจะหะ (2564) ที่เน้นการมองภาพอนาคต วางเป้าหมายและกลยุทธ์บนพื้นฐานความจริง โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับแนวคิดของนงค์นุช จันทร์สัย (2565) ที่กล่าวถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วางแผนรอบคอบ มองการณ์ไกล เปิดรับสิ่งใหม่ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้ดีขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอแนะ แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดความรู้ร่วมกัน ช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาและพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นระบบและสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของจันจิรา น้ำขาว (2562) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมและการแบ่งงานตามความสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้ครูสร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของเตชินณ์ อินทบำรุง (2560) ที่พบว่าการทำงานเป็นทีมของบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการติดตามผลร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิผลสูงขึ้น

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

ด้านการคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การแสวงหานวัตกรรมทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ทั้งหมดนี้ส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา ดีดวงพันธ์ (2565) ที่เสนอว่า ผู้บริหารควรมีความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นแรงบันดาลใจ และเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับแก้วมณี ปัทมะ (2565) ที่เน้นว่าผู้บริหารต้องมองโลกในแง่ดี มีความคิดเชิงบวก แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี คล่องแคล่ว วางเป้าหมายตามความเป็นจริง และพัฒนาตนให้ทันเทคโนโลยี เพื่อพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ

ด้านความคิดยืดหยุ่น คือ ผู้บริหารควรใช้หลักการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร และช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารที่มีความคิดยืดหยุ่นสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทของโรงเรียนและความหลากหลายของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของนงค์นุช จันทร์สัย (2565) ที่พบว่าผู้บริหารควรสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับแก้วมณี ปัทมะ (2565) ที่เสนอว่า ผู้บริหารควรสร้าง

บรรยากาศการทำงานที่ดี เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ไม่ใช้อำนาจเกินควร เปิดรับแนวคิดใหม่ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรอย่างเต็มใจ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมในกระบวนการทำงาน

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในโรงเรียน ผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นจากทีมงานจะสามารถสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เปิดกว้างและเต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นอย่างจริงใจ นำข้อเสนอแนะไปปรับใช้ สื่อสารวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562 : 82) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมองภาพรวม เป็นผู้รับฟังที่ดี รับฟังเสียงสะท้อนจากภายนอก ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล บริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2565 : 82) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกำหนดวิสัยทัศน ผู้บริหารควรเป็นผู้รับฟังที่ดี รับฟังเสียงสะท้อนจากภายนอก ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล บริหารแบบมีส่วนร่วม

ด้านการทำงานเป็นทีม คือ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นของทุกคนในทีมงาน การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง การใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การมีกระบวนการระดมความคิดที่เป็นระบบ การนำความคิดเห็นไปใช้จริงและส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนพัฒนาได้อย่างเหมาะสม และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของนงค์นุช จันทร์สัย (2565) ที่เสนอว่า ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นและปัญหาภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีม ขณะที่เสาวนีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2565) เน้นว่าผู้บริหารต้องเปิดรับเสียงสะท้อนจากภายนอก ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม และมีภาวะผู้นำที่มีจินตนาการวางแผนเป็นระบบ พร้อมผลักดันนโยบายสู่ความสำเร็จ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5

ที่มา : อังศุมาลิน มารุ่งเรือง, (2567)

แผนภาพองค์ความรู้จากงานวิจัย ในงานวิจัยนี้สามารถสรุปออกปเป็น 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1) ด้านการคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การแสวงหานวัตกรรมทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง

2) ด้านความคิดยืดหยุ่น คือ ผู้บริหารควรใช้หลักการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร และช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารที่มีความคิดยืดหยุ่นจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน

3) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในโรงเรียน ผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นจากทีมงานจะสามารถสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เปิดกว้างและเต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม

4) ด้านการทำงานเป็นทีม คือ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นของทุกคนในทีมงาน การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง การใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การมีกระบวนการระดมความคิดที่เป็นระบบ การนำความคิดเห็นไปใช้จริง และการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์

สรุป และข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ และด้านความคิดยืดหยุ่น และ ด้านการคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายในแต่ละด้านคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสวงหาความรู้ คิดหาแนวทางใหม่ๆในการการพัฒนาตนเอง มีการกระจายอำนาจในการ บริหารงานขององค์การให้แก่ผู้ร่วมงาน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มองภาพรวมและทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดวิสัยทัศน์ร่วมกัน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นจากทุกคนในทีมงาน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เช่น การรับฟังความครูและบุคคลากร การกระจายอำนาจบุคลากรโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ในประเด็นต่อไปนี้ *ด้านการคิดสร้างสรรค์* ผู้บริหารควรแสวงหาความรู้ คิดหาแนวทางใหม่ๆในการการพัฒนาตนเอง เพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนางานในสถานศึกษา *ด้านความคิดยืดหยุ่น* ผู้บริหารควรกระจายอำนาจในการ บริหารงานของสถานศึกษาให้แก่ครูและบุคลากรโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ *ด้านการสร้างวิสัยทัศน์* ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคคลากร ผู้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนแสดงความคิดเห็น เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกัน *ด้านการทำงานเป็นทีม* ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นจากทุกคนในทีมงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5

2) ควรศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5

References

จันจิรา น้ำขาว. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จินตนา ดีดวงพันธ์. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์.(2021). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสาร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี อุบลปริทรรศน์.*

เฉลิมพล ดีสวัสดิ์. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.คณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คุณาวุฒิ สิงห์ทอง. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ซานีรา สุมาลี. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. *สารนิพนธ์การบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ดวงแข ขำนอก. (2559). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6.* (ม.ป.ท.).

ดาสวรรค์ วงศ์มีชัย. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยเทคนิคในเขตภาคใต้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

เตชินณ์ อินทบารุง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นาเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

นงค์นุช จันทร์สัย. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำบลแม่นาวาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่*

เขต 3. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10), กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น

ปิยวรรณ รามศิริ. (2561). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**.** *วารสารบริหารการศึกษา มศว,* 15(28), 12 – 25

พัชรี อินทาปัจ (2563) . *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. วิทยานิพนธ์ การบริหารการศึกษา.* คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2560). *ทักษะการบรหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พิศิษฐ์พงษ์ ไชยแก้ว. (11 กันยายน 2567). *สัมภาษณ์***.** ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยน้ำขาว. บ้านห้วยน้ำขาว ต.ม่อนจอง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่

เพ็ญนภา ศรีภูธร. (2562). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง. วิทยานิพนธ์ค.ม.* จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ภรณ์ทิพย์ ปั้นกอง. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแระถมศึกษาชลบุรี เขต 3. การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี.

ภาณุพงศ์ อุณชาติ และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2563). *ทักษะการบรหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ภาณุวัฒน์ ทวีกุล. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารฝ่ายกิจการนิสิตตามทัศนะของนิสิตและบุคลากร.* ฝ่ายกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ภูตะวัน แสนใจอิ. (29 สิงหาคม 2567). *สัมภาษณ์.* ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสบลานบ้านสบลาน ต.ยางเปียง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่.

มณีรัตน์ หนูสา. (30 สิงหาคม 2567). *สัมภาษณ์.* ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพุย. บ้านพุย ต.บ่อหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่.

วรรณา เทียนมี และเกษแก้ว ปวนแดง. (บรรณาธิการ). (ม.ป.ป.). *หลักสูตรทวิ-พหุภาษา.* [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].

สมชาย รุ่งเรือง. (2562). รูปแบบการพัฒนาผู้นำสู่การสร้างแรงผลักดันเชิงสร้างสรรค์. *Veridian , Silpakorn University,* 10(1), 29 – 46

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580***.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.(2563).*แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2567* กรุงเทพมหานคร .

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่. (2563). *คู่มือการขบเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมจังหวัด เชียงใหม่.* [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].

เสาวลักษณ์ พิมพ์สายทอง. (2562). แนวทางการพัฒนาบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอยุธยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

อัยรีน สมาแอ. (2562). การศึกษาภาวะผู้นาเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* บัณฑิตมหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

อิบตีซาม เจะหะ. (2564). *ภาวะผู้นาเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Parker, J. P., & Begnaud, L.G. (2004). *Developing Creative Leadership*. Portsmouth,

แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

Guidelines For The Management of Abandoned Temples in Maehongson Province

ยลรวี รัตนวิชัย Yollawee Rattanavichai
พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร. Phramaha Intawong Issarabhāṇī, Dr.
ไพรินทร์ ณ วันนา Pairin Na Wanna
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Yollawee 18@gmail.com

Received 2025/07/02 *Revised* 2025/07/30 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางพระพุทธศาสนา อรรถกถา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพทั่วไปของวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัดร้างที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 20 แห่ง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) วัดร้างที่ยังมีพระสงฆ์จำพรรษาและได้รับการดูแลจากชุมชน และ (2) วัดร้างที่เหลือเพียงซากโบราณสถานหรือพื้นที่ว่างเปล่าโดยไม่มีการประกอบกิจกรรมทางศาสนา

2) การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังประสบข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐที่ยังไม่เป็นระบบ ความล่าช้าในการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและป่าสงวน รวมทั้งข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม ความเชื่อของชุมชนไทใหญ่ที่มองว่าวัดร้างเป็น “วัดห่าง” ซึ่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และไม่ควรถูกรบกวน มีบทบาทสำคัญในการป้องกันการบุกรุกและการทำลายโดยไม่ตั้งใจ

3) วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนวัดร้างด้วยเทคโนโลยี GIS และระบบฐานข้อมูล การฟื้นฟูและอนุรักษ์ตามหลักวิชาการโดยคงรูปแบบและวัสดุดั้งเดิม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำ

แผนบริหารจัดการที่มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ชัดเจน โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ คณะสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อการบริหารจัดการวัดร้างอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : บริหารจัดการ, วัดร้าง, แม่ฮ่องสอน.

Abstract

The objectives of this research article are threefold: 1)To study the general condition of abandoned temples in Mae Hong Son Province; 2)To examine the management of abandoned temples in Mae Hong Son Province; and 3)To analyze guidelines for the management of abandoned temples in Mae Hong Son Province. This study employs a qualitative research methodology, collecting data from Buddhist scriptures, commentaries, relevant research works, and in-depth interviews with 12 key informants.

The research results revealed that:

1) The general condition of abandoned temples in Mae Hong Son Province shows that there are 20 abandoned temples registered with the National Office of Buddhism. These can be categorized into two types: (1) abandoned temples that still have resident monks and are maintained by the local community, and (2) abandoned temples that remain only as ancient ruins or vacant sites with no ongoing religious activities.

2) The management of abandoned temples in Mae Hong Son Province still faces several limitations, such as unstructured coordination between government agencies, delays in issuing land title documents, mountainous terrain and forest reserve areas, as well as economic and social constraints. However, the belief held by the Tai Yai community that abandoned temples are “Wat Hang” (distant or secluded temples), which are considered sacred spaces that should not be disturbed, plays an important role in preventing encroachment and unintentional destruction.

3) The analysis of management guidelines for abandoned temples in Mae Hong Son Province includes conducting surveys and registering abandoned temples using GIS technology and database systems; restoring and conserving the temples based on academic principles while preserving their original structures and materials; promoting the participation of local communities and relevant sectors; and developing a management plan with clear goals, vision, and mission. This should be achieved through integrated cooperation among government agencies, the monastic community,

local administrative organizations, and the public to ensure the sustainable management of abandoned temples.

Keyword: Management, Abandoned temple, Mae Hong Son.

บทนำ

"วัด" เป็นสถาบันทางศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยมาแต่โบราณ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนา การศึกษา วัฒนธรรม และจิตใจของชุมชน (อ่อนสี พนมกร, 2562 : 45) ทั้งนี้ วัดในพระพุทธศาสนาไม่ได้หมายถึงเพียงสถานที่ที่มีโบสถ์ วิหาร และกุฏิสำหรับพระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญกุศล การเรียนรู้หลักธรรม ตลอดจนการพัฒนาสังคมในระดับท้องถิ่น (จันทร์หอม จิตตินันท์, 2556 : 33) แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความยั่งยืนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน จากข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2535 : 12) ประเทศไทยมีวัดทั้งหมด 43,526 แห่ง แบ่งเป็นวัดมหานิกาย 38,934 แห่ง วัดธรรมยุต 4,588 แห่ง จีนนิกาย 16 แห่ง และอนัมนิกาย 25 แห่ง ในจำนวนนี้มีวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุจำพรรษาและไม่มีการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาอีกจำนวน 5,388 แห่ง แม้วัดเหล่านี้จะไม่มีพระสงฆ์ประจำอยู่ แต่ยังคงมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย และอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2535 : 7) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมิติทางนโยบายและกฎหมายที่ต้องบูรณาการการบริหารจัดการวัดร้างในเชิงระบบตามหลักการของทฤษฎีการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Management Theory) ที่เน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาวัดร้างไม่ควรถูกมองเพียงในมิติศาสนาเท่านั้น แต่ควรถือเป็นนโยบายสาธารณะที่ต้องบูรณาการความร่วมมือระหว่างรัฐ คณะสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อวางแนวทางดูแล ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์วัดร้างอย่างเป็นระบบ สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมให้เกิดผลอย่างยั่งยืน โดยสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการบูรณาการภาครัฐและเอกชน (Governance and Collaboration Framework) ซึ่งเน้นการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเชิงระบบและผลักดันนโยบายที่ตอบโจทย์บริบทท้องถิ่น

วัดมีบทบาทมากกว่าที่จะเป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์รวมของชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมถึงเป็นพื้นที่สำหรับการรวมตัวทางสังคม (สุขสำราญ ธีรเดช, 2560 : 41) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชุมชน การย้ายถิ่นฐาน ภัยธรรมชาติ รวมถึงความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ส่งผลให้วัดบางแห่งสูญเสียบทบาท กลายเป็นวัดร้างหรือพื้นที่วัดที่ไม่ได้ใช้งาน (ทองประเสริฐ จักร

พันธ์, 2561 : 64) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของวัฒนธรรมและความมั่นคงของชุมชนในระยะยาว (อ่อนสี พนมกร, 2562 : 52) แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่เตือนให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงของชุมชนและสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการปัญหาวัดร้างควรได้รับการกำหนดเป็นวาระเชิงนโยบายในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยบูรณาการความร่วมมือจากภาคประชาสังคม หน่วยงานรัฐ และคณะสงฆ์ เพื่อให้วัดยังคงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรม และสังคมได้อย่างยั่งยืน และลดผลกระทบต่อวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนในระยะยาว

ในบริบทของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าสงวน มีชุมชนชาติพันธุ์หลากหลาย เช่น กลุ่มไทใหญ่ ปกาเกอะญอ ที่ยังคงเคร่งครัดในพระพุทธศาสนา วัดร้างในพื้นที่นี้มีจำนวนไม่น้อย และส่วนใหญ่ยังคงได้รับการดูแลจากชุมชนหรือพระสงฆ์ในบางกรณี แต่หลายแห่งยังประสบปัญหาการขาดเอกสารสิทธิ์และการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566 : 23) การบริหารจัดการวัดร้างในพื้นที่เช่นนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาในมิติต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของการอนุรักษ์ทางกายภาพ การรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และการส่งเสริมบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางวิชาการ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานราชการเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การฟื้นฟูและการจัดการมีความยั่งยืน (จันทร์หอม จิตตินันท์, 2556 : 45; Ife, 2013 : 78) นอกจากนี้แนวทางการจัดการวัดร้างที่เหมาะสมควรคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนิเวศน์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่นโดยไม่ทำลายคุณค่าดั้งเดิมของวัด (รัชณีย์ เจริญนนท์ และคณะ, 2563 : 102) การสร้างความร่วมมือในระดับท้องถิ่นจึงเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสมและยั่งยืน (Mintzberg, 1983 : 123) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการบูรณาการภาครัฐและเอกชนในการจัดการปัญหาที่ซับซ้อน ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการวัดร้างในบริบทจังหวัดแม่ฮ่องสอนควรได้รับการผลักดันให้เป็นนโยบายสาธารณะที่ชัดเจน โดยอิงกับวิถีชีวิตของชุมชนชาติพันธุ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ภูเขาและป่าสงวน ควรมีการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐ คณะสงฆ์ องค์กรปกครองท้องถิ่น และชุมชนชาติพันธุ์ เพื่อให้วัดร้างสามารถกลับมาเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรม และการเรียนรู้ของชุมชนได้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวโดยไม่กระทบต่อคุณค่าดั้งเดิมและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่

ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์และพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อเสริมสร้างบทบาทของวัดให้กลับมามีชีวิตชีวาและสามารถดำรงอยู่ในสังคมร่วมสมัยได้อย่างยั่งยืน โดยยึดมั่นในกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่เชื่อมโยงระหว่างการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบูรณาการภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การบริหารจัดการวัดร้างเป็นไปอย่างมีระบบและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามแนวทางของ Creswell (2013) และ Yin (2014) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกและการวิเคราะห์เนื้อหาแบบมีโครงสร้าง (Structured Content Analysis) ซึ่งเหมาะสมกับการศึกษาเชิงสังคมและวัฒนธรรม (Ife, 2013; Mintzberg, 1983) โดยกำหนดประเด็นการศึกษา หลัก 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปและปัจจัยที่ทำให้เกิดวัดร้าง (ตามแนวแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ Giddens, 1984), 2) บทบาทและศักยภาพของวัดร้างต่อชุมชน (สอดคล้องกับแนวคิด Community Participation ของ Arnstein, 1969 และ Ife, 2013), 3) แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมและยั่งยืน (อ้างอิงทฤษฎี Integrated Management ของ Mintzberg, 1983 และแนวคิดการจัดการนโยบายสาธารณะของ Dunn, 2016)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informant) จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ 1. พระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป 2. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน 3. นักปราชญ์ จำนวน 1 คน 4. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 คน 5. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 คน 6. ผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยออกแบบโครงสร้างคำถามให้สอดคล้องกับ โจทย์การวิจัยที่มีรากฐานทางทฤษฎีด้านการบริหารจัดการวัดร้าง ซึ่งอ้างอิงแนวคิด ทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถาบัน (Institutional Theory) (Giddens, 1984) ทฤษฎีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (Ife, 2013) และกรอบแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Mintzberg, 1983; Dunn, 2016) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปและปัจจัยแวดล้อมของวัดร้าง 2) กระบวนการและรูปแบบการบริหารจัดการวัดร้าง 3) บทบาทของชุมชน ภาครัฐ และคณะสงฆ์ในการดูแลและพัฒนา 4) แนวทางเชิงกลยุทธ์เพื่อการจัดการวัดร้างอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา การจัดการชุมชน และการ

จัดการเชิงนโยบาย รวมทั้งทดสอบแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มทดลอง (Try Out) เพื่อปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมกับบริบทจริงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีตีความแบบอุปนัย (Analytic Induction) ผ่านการถอดเสียงและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ภายใต้บริบท (Context) เพื่อสังเคราะห์แนวคิดและแนวทางบริหารจัดการวัดร้างตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจบริบททางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัดร้าง เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวทางฟื้นฟูและบริหารจัดการวัดร้างอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สภาพทั่วไปของวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีวัดร้างที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจำนวนทั้งสิ้น 20 แห่ง ซึ่งวัดร้างเหล่านี้สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ตามลักษณะการใช้งานและสภาพทางกายภาพของพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มแรกคือวัดร้างที่ยังคงมีสภาพคล้ายวัดทั่วไป แม้ว่าจะไม่ได้มีสถานะเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์ แต่ยังคงมีพระสงฆ์พำนัก หรือมีการใช้พื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา รวมถึงได้รับการดูแลจากชุมชนและคณะสงฆ์ในพื้นที่ โดยลักษณะเด่นของกลุ่มนี้ ได้แก่ มีพระสงฆ์จำพรรษาอย่างน้อย 1 รูปขึ้นไป มีสิ่งปลูกสร้างหลัก เช่น เจดีย์ วิหาร กุฏิ ศาลาการเปรียญ หรืออาคารประกอบอื่น ๆ ที่อยู่ในสภาพดีหรือได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์จากชุมชนและหน่วยงานรัฐ และยังทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาและสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาของชุมชนใกล้เคียงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ บางแห่งยังอยู่ระหว่างดำเนินการยกฐานะให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอย่างสมบูรณ์ เช่น วัดสันจอง (ร้าง) ในขณะที่กลุ่มที่สองเป็นวัดร้างที่เหลือเพียงซากโบราณสถาน หรือเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ซึ่งไม่มีการใช้งานทางศาสนา ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา มีเพียงร่องรอยซากอิฐ ซากเจดีย์ หรือสิ่งปลูกสร้างเก่า ๆ ที่มักจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยกรมศิลปากร วัดในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภูเขาป่า หรือบริเวณที่เข้าถึงได้ยาก ส่งผลให้การฟื้นฟูและการดูแลรักษามีข้อจำกัดและท้าทายมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าสงวน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนและการบริหารจัดการวัดร้าง นอกจากนี้ วัฒนธรรมและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ เช่น ชาวไทใหญ่ ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิถีการใช้ประโยชน์พื้นที่วัดร้าง โดยชุมชนกลุ่มนี้ถือว่าวัดร้างหรือ “วัดห่าง” เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และควรหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ในเชิงโลก เช่น การอยู่อาศัย ทำกิน หรือขุดค้น เพราะเชื่อว่าจะนำมาซึ่งความไม่เจริญหรืออัปมงคลในพื้นที่ จึงทำให้วัดร้างเหล่านี้ยังคงได้รับการอนุรักษ์ในลักษณะทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยอัตโนมัติ หน่วยงานสำคัญ เช่น คณะสงฆ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวมทั้งชุมชน

ท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และจิตวิญญาณของวัดร้าง จึงมีความพยายามฟื้นฟูและยกฐานะวัดร้างให้กลับมาเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษา หรืออย่างน้อยเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน อีกทั้งยังใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า แนวทางที่เหมาะสมควรเน้นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบและแนวทางการดำเนินการที่ถูกต้องในการบริหารจัดการวัดร้าง เพื่อสร้างความตระหนักและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูวัดร้างอย่างถูกต้องตามกฎหมายและหลักวิชาการ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์และเจ้าคณะระดับพื้นที่ให้มีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการดูแล ฟื้นฟู และผลักดันวัดร้างให้ได้รับการยกฐานะอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งสนับสนุนในเรื่องงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน การจัดเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยอาศัยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชน เป็นอีกแนวทางสำคัญที่จะช่วยสร้างฐานข้อมูลที่ถูกต้องและสอดคล้องกันระหว่างชุมชน หน่วยงานราชการ และสำนักงานพระพุทธศาสนา ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถใช้เป็นหลักฐานประกอบการยื่นขอออกโฉนดหรือยกฐานะวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านเทคโนโลยี การนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และฐานข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ มีบทบาทสำคัญในการระบุและยืนยันขอบเขตพื้นที่ของวัดร้างอย่างแม่นยำ รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมที่ดิน กรมศิลปากร หน่วยงานป่าไม้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการวัดร้างประสบผลสำเร็จและยั่งยืน เพราะจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล การกำหนดนโยบายร่วม และการดำเนินงานอย่างสอดคล้องกับบริบทและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจบริบททางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัดร้าง เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวทางฟื้นฟูและบริหารจัดการวัดร้างอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้นั้นสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า วัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะที่หลากหลาย สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มสำคัญ ได้แก่ กลุ่มที่ยังคงมีพระสงฆ์หรือชุมชนใช้ประโยชน์ทางศาสนาอยู่ และกลุ่มที่เหลือเพียงซากโบราณสถานหรือพื้นที่รกร้าง การจำแนกเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้วัดร้างจะไม่มีสถานะตามกฎหมาย แต่ยังคงมี “สถานะทางสังคม” ในฐานะศูนย์รวมจิตใจของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีระบบความเชื่อและจารีตแบบดั้งเดิม

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อ่อนสี พนมกร (2562) พบว่า ชุมชนยังคงเคารพนับถือวัดร้างในฐานะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ แม้จะไม่มีพระสงฆ์หรือกิจกรรมทางศาสนาอย่างเป็นทางการก็ตาม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สพล องค์พิเชฐเมธา (2566) เรื่อง “วัดร้างกับความเชื่อท้องถิ่น: ศึกษากรณีพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า “ความรู้ท้องถิ่น” และคติความเชื่อดั้งเดิมมีบทบาทสำคัญในการรักษาคุณค่าทางจิตวิญญาณของวัดร้างในพื้นที่ภูมิภาคเหนือ และเป็นตัวกลางสำคัญในการส่งต่อความศรัทธาระหว่างคนในชุมชน นอกจากนี้ สภาพของวัดร้างที่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาบางรูปและมีการประกอบพิธีกรรมโดยชุมชน ยังแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของโครงสร้างศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แทนวุธยา ไทยสันทัด (2561) พบว่า วัดร้างบางแห่งสามารถกลับมาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางจิตวิญญาณได้ แม้จะยังไม่มีสถานะเป็นวัดอย่างเป็นทางการ ในขณะเดียวกัน ข้อค้นพบเรื่องการหลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่วัดร้างในเชิงโลกียะ เช่น การทำกินหรืออยู่อาศัย ก็สะท้อนความเคารพในเขตแดนศักดิ์สิทธิ์ของวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศาล มุกดารัศมี, กาญจนา แก้วอุดและรุ่งพงษ์ ชัยนาม (2558) เรื่อง “บทบาทและความหมายของคติความเชื่อเรื่องคำสาปพระร่วงที่ปรากฏในชุมชนของจังหวัดสุโขทัย: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปากน้ำ อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย” ที่ศึกษาคติความเชื่อเรื่องคำสาปพระร่วงในชุมชนบ้านปากน้ำ จังหวัดสุโขทัย โดยพบว่าความเชื่อในคำสาปมีบทบาทสำคัญในการรักษาขอบเขตของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ไม่ให้ถูกละเมิดหรือบุกรุกเพื่อประโยชน์ทางโลกียะ เช่น การใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรหรืออยู่อาศัย ความเชื่อนี้ทำให้ชุมชนยังคงยำเกรงและเคารพสถานที่ที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการอนุรักษ์พื้นที่ในลักษณะเดียวกับที่พบในกรณีวัดร้าง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความท้าทายอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องการจำแนกประเภทวัดร้างเพื่อการฟื้นฟู การประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ และข้อจำกัดด้านสิทธิในที่ดิน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาวัดร้างให้มีสถานะที่มั่นคงทางกฎหมาย การจำแนกวัดร้างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่ยังคงมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นวัด และ 2) กลุ่มที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์ในฐานะโบราณสถาน เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการวางแผนจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระทวีศักดิ์ ธมฺมกิตฺติโก (2562) พบว่า ได้เสนอให้วัดร้างถูกจัดลำดับความสำคัญตามลักษณะการใช้งานจริงของพื้นที่ ในประเด็นเรื่องการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนา กรมที่ดินและกรมป่าไม้ ซึ่งมีบทบาทที่ทับซ้อนกัน ทำให้การขอเอกสารสิทธิ์ของวัดร้างในพื้นที่แม่ฮ่องสอนมีความล่าช้าและใช้เวลาหลายปี ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณพศักดิ์ ภูคำศักดิ์ (2560) พบว่า มีปัญหาที่คล้ายกัน และเสนอให้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชนเพื่อเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิ์ แนวทางการฟื้นฟูวัดร้างที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมให้วัดร้างกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม หรือพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สพล องค์พิเชฐเมธา (2566) พบว่า บทบาทของชุมชนในการกำหนดทิศทางการใช้ประโยชน์ และเน้นการบริหารจัดการร่วมระหว่างชุมชนและภาครัฐเพื่อความยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องใช้แนวทางบูรณาการที่รวมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ ชุมชนท้องถิ่น และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูและการจัดการวัดร้างให้ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แทนวุธยา ไทยสันทัด (2561) พบว่า ปัญหาและโอกาสในการบริหารจัดการวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกับแม่ฮ่องสอน โดยเสนอให้มีการวางแผนบูรณาการและใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการเพื่อให้วัดร้างกลับมามีบทบาททางสังคมและวัฒนธรรม งานวิจัยนี้สนับสนุนแนวทางการจัดตั้งคณะกรรมการวัดร้างที่มีชุมชนเข้มแข็งและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การฟื้นฟูวัดร้างมีความยั่งยืนและตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในส่วนของการใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการขอออกเอกสารสิทธิ์ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ศรีปัญญา (2563) พบว่า ปัญหาสำคัญ คือ การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะการดำเนินการขอเอกสารสิทธิ์และบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้เสนอให้มีการจัดตั้ง “คณะทำงานผสม” ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ พระสงฆ์ และชุมชน เพื่อส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศติดตามสถานะการดำเนินงานเอกสารสิทธิ์เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและลดความล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่แม่ฮ่องสอนควรนำไปใช้เพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการบริหารจัดการวัดร้าง ในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการจัดเก็บและวางแผนฟื้นฟูวัดร้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร กิติพัฒน์ (2564) พบว่า งานวิจัยนี้นำเสนอการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัดร้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในแม่ฮ่องสอนที่ต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยสนับสนุนการวางแผนและการจัดการ ทำให้การบริหารวัดร้างมีความแม่นยำ โปร่งใส และมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนมีข้อมูลเชิงลึกในการตัดสินใจร่วมกันได้ดีขึ้น และยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ แทนวุธยา ไทยสันทัด (2561) พบว่า “การบริหารจัดการวัดร้างยุคใหม่” ต้องอาศัยเครื่องมือทางเทคโนโลยีเพื่อสร้างความแม่นยำ โปร่งใส และเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนาภรณ์ ศรีทอง (2565) พบว่า สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในแม่ฮ่องสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการฟื้นฟูและบริหารจัดการวัดร้างอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้เน้นว่า การจัดตั้ง “คณะกรรมการวัดร้าง” ที่ประกอบด้วยตัวแทนชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้ชุมชนมีบทบาทอย่างแท้จริง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการวัดร้างได้ดี

องค์ความรู้

องค์ความรู้จากการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เผยให้เห็นปัจจัยสำคัญทั้งด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และกฎหมาย ที่ส่งผลต่อการดูแลและฟื้นฟูวัดร้างอย่างยั่งยืน บทองค์ความรู้นี้สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลหลักที่ได้จากการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาการบริหารจัดการวัดร้างให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ที่ได้สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

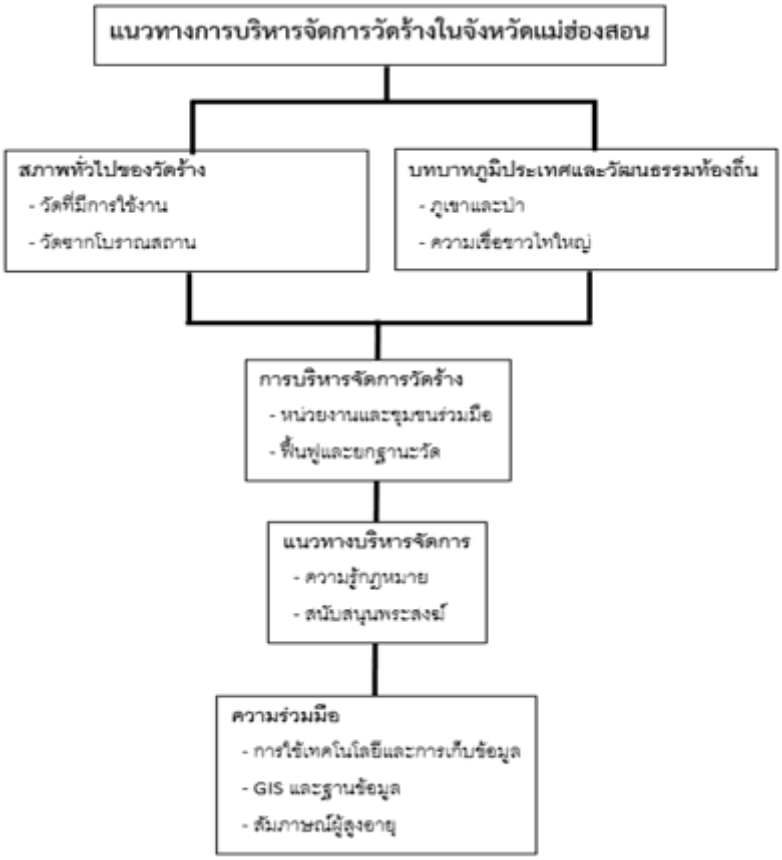

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้

ที่มา : ยลรวี รัตนวิชัย และคณะ, 2568.

การศึกษาการแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืนของชุมชนบ้านแพะโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังนี้

1) หลักศีล 5 เป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้ (1) ศีล 5 เป็นรากฐานคุณธรรมที่ช่วยสร้างสติ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (2) การยึดมั่นในศีล 5 ช่วยให้สมาชิกชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนมีพฤติกรรมดีขึ้นและลดการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2) การบูรณาการกิจกรรมทางศาสนาและชุมชน ดังนี้ (1) กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การฟังธรรม ถือศีล และจิตอาสา ทำให้เกิดการเสริมสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกันทางใจ (2) ช่วยสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสังคมในชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น

3) ภูมิคุ้มกันทางใจและเครือข่ายสังคม ดังนี้ (1) การร่วมกิจกรรมในชุมชนและวัด ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจต่อแรงจูงใจของยาเสพติด (2) เครือข่ายสังคมในชุมชนทำหน้าที่เฝ้าระวังและสนับสนุนสมาชิกให้เลิกพฤติกรรมเสี่ยง

4. ความยั่งยืนและความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนชนบท ดังนี้ (1) แนวทางนี้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนที่พึ่งพิงเกษตรกรรมและมีวิถีชีวิตแบบชุมชนชนบท (2) การแก้ไขปัญหาผ่านหลักศีล 5 และการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและครอบคลุม

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า วัดร้างในพื้นที่นี้มีจำนวนไม่น้อย และแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะตามบริบททางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งมีภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าไม้ มีประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาวไทใหญ่ ซึ่งมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและยึดถือวัดเป็นศูนย์กลางจิตวิญญาณ แม้วัดบางแห่งจะไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาแล้ว แต่ยังคงได้รับการเคารพจากชาวบ้าน และถูกเรียกว่า “วัดห่าง” ซึ่งเป็นพื้นที่ต้องห้ามมิให้ใช้ประโยชน์ในทางโลกีย์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า วัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถจำแนกออกได้เป็นสองประเภท คือ วัดร้างที่ยังมีสภาพใกล้เคียงวัดทั่วไป โดยยังมีพระสงฆ์พำนักอยู่บางส่วน หรือยังมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาในบางโอกาส กับวัดร้างที่เป็นเพียงพื้นที่ว่างเปล่าหรือมีเพียงซากอาคารโบราณสถาน ซึ่งไม่มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาใด ๆ กระทำอยู่ในพื้นที่ การบริหารจัดการวัดร้างเหล่านี้ยังขาดระบบการจัดการที่ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องเอกสารสิทธิ์และการขึ้นทะเบียนพื้นที่ เนื่องจากหลายแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน ทำให้กระบวนการขอยกฐานะเป็นวัดที่มีพระจำพรรษาต้องใช้เวลานาน และมีความซับซ้อนในการประสานงานกับหน่วยงานรัฐหลายแห่ง

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้เสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการวัดร้าง ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินวัดร้างให้กับชุมชน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบ GIS เพื่อยืนยันขอบเขตพื้นที่วัด การเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากผู้อาวุโสในชุมชน เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการพัฒนาวัดร้างอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนา กรมที่ดิน และกรมศิลปากร เพื่อร่วมกันผลักดันให้วัดร้างสามารถกลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้อีกครั้ง นอกจากนี้ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะสงฆ์เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการฟื้นฟูวัดร้าง โดยชุมชนที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความศรัทธาต่อวัดในท้องถิ่นจะมีแนวโน้มในการดูแลรักษาวัดร้างให้คงอยู่ เช่นเดียวกับตัวอย่างของวัดน้ำยวมและวัดพระธาตุแม่เย็นที่ได้รับการฟื้นฟูโดยความร่วมมือของชุมชน

ในพื้นที่ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วม และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

ดังนั้น การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำเป็นต้องมีแนวทางแบบบูรณาการที่คำนึงถึงบริบทท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา ข้อกฎหมาย และความพร้อมของชุมชน การใช้ประโยชน์จากวัดร้างควรดำเนินการอย่างระมัดระวัง โดยรักษาคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมไว้ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้วัดร้างเหล่านี้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว หรือพื้นที่สาธารณะตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อให้วัดร้างไม่เป็นเพียงมรดกแห่งอดีตที่ถูกลืม แต่กลายเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีชีวิตชีวาในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการดูแลวัดร้าง ควรจัดตั้ง คณะกรรมการบริหารจัดการวัดร้าง ที่มีตัวแทนจากชุมชนท้องถิ่น ภิกษุในพื้นที่ และภาครัฐ เพื่อร่วมกันวางแผนและติดตามการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง

2) สร้างเครือข่ายข้อมูลวัดร้างแบบเปิดเผย (Open Database) โดยจัดทำระบบข้อมูลกลางของวัดร้างในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงและใช้ประกอบการพัฒนาได้อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) พัฒนาหลักสูตรอบรมและเวิร์กช็อปสำหรับผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เพื่อเสริมความรู้ด้านกฎหมายและแนวทางการฟื้นฟูวัดร้างอย่างถูกต้องตามระเบียบ

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนผ่านกิจกรรมจิตอาสา หรือชมรมอนุรักษ์วัดร้าง เพื่อสร้างความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัดร้างอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในรูปแบบแผนภาพ (Flow Chart หรือ Roadmap) เพื่อใช้เป็นคู่มือการดำเนินงานสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจำแนกลักษณะวัดร้าง การกำหนดแนวทางฟื้นฟู และการติดตามผล

2) ทดลองใช้แนวทางบริหารจัดการวัดร้างในพื้นที่จริงที่มีลักษณะแตกต่างกันหลายพื้นที่ เพื่อประเมินผลความสำเร็จและข้อจำกัดในบริบทที่แตกต่างกัน และปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

References

กนกวรรณ ศรีปัญญา. (2563). การบริหารจัดการวัดร้างในจังหวัดเชียงราย. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

กาญจนาภรณ์ ศรีทอง. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูศาสนสถานในพื้นที่ชนบทภาคเหนือของประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทร์หอม จิตตินันท์. (2556). *บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้และวัฒนธรรมของชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนาเพื่อท้องถิ่น.

_____. (2556). *การสืบทอดคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมผ่านวัดในชุมชนชนบท*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิราพร กิติพัฒน์. (2564). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการวัดร้างในภาคเหนือ. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทองประเสริฐ จักรพันธ์. (2561). *วัดร้างกับวิถีชีวิตชุมชน: ศึกษากรณีภาคเหนือของประเทศไทย*. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แทนวุธยา ไทยสันทัด. (2561). วัดร้าง: ปัญหาและโอกาสสำหรับเมืองเก่าเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระทวีศักดิ์ ธมฺมกิตฺติโก. (2562). แนวทางการพัฒนาวัดร้างในเขตตำบลวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิศาล มุกดารัศมี, กาญจนา แก้วอุด, และรุ่งพงษ์ ชัยนาม. (2558). บทบาทและความหมายของคติความเชื่อเรื่องคำสาปพระร่วงที่ปรากฏในชุมชนของจังหวัดสุโขทัย : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปากน้ำ อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รัชณีย์ เจริญนนท์, วรรณา เครือวัลย์, และศุภลักษณ์ สมบูรณ์. (2563). *แนวทางการอนุรักษ์วัดร้างเชิงวัฒนธรรมและนิเวศน์ในภาคเหนือ*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สพล องค์พิเชฐเมธา. (2566). วัดร้างกับความเชื่อท้องถิ่น: ศึกษากรณีพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2535). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

_____. (2566). *รายงานสถานการณ์วัดในประเทศไทย พ.ศ. 2566*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สุขสำราญ ธีรเดช. (2560). *วัดกับบทบาททางสังคมไทย: การเปลี่ยนผ่านของชุมชนพุทธในโลกสมัยใหม่*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อ่อนสี พนมกร. (2562). *บทบาทของวัดในสังคมไทย: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาสังคมและวัฒนธรรมไทย.

_____. (2562). ศาสนสถานกับการดำรงอยู่ของชุมชน. กรุงเทพมหานครค : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.

Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Dunn, W. N. (2016). *Public policy analysis: An introduction (5th ed.)*. Routledge.

Giddens, A. (1984). *The constitution of society: Outline of the theory of structuration*. University of California Press.

Ife, J. (2013). *Community development in an uncertain world: Vision, analysis and practice*. Cambridge University Press.

Kvale, S. (1996). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Mintzberg, H. (1983). *Structure in fives: Designing effective organizations*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods (5th ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

Administration of the Child Development Center in the Digital Age of the Administrators in the Child Development Center under the Local Government Organization, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province.

วรายุภัสร์ จันทร์เมืองวรรณ์ Varayupat Junmuangwan
จันทรฉาย ยมสูงเนิน Junchai Yomsoongnern
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk
สังวาร วังแจ่ม Sangwan Wangcham
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302049@northcm.ac.th

Received 2025/07/02 *Revised* 2025/07/30 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล และ 2) หาแนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัลของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 10 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 108 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.96 และ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัลของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) แนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาองค์กรและบุคลากร จัดสรรอัตรากำลังครูให้เหมาะสมโดยใช้ระบบติดตามผลการดูแลเด็กด้วยเทคโนโลยี พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและติดตั้งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนการสอนให้เด็กคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่าย ตลอดจน

ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เหมาะสมกับบริบทยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, ยุคดิจิทัล, ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.

Abstract

This research aimed to 1) study the administration of child development centers in the digital age and 2) find ways to develop the administration of child development centers in the digital age of child development center administrators under local administrative organizations in San Kamphaeng District, Chiang Mai Province by using a mixed research methodology, both quantitative and qualitative. The sample consisted of 10 child development center administrators, child care teachers, and child development center management committees. The instruments used were a questionnaire with a reliability of 0.96 and 5 key informants were interviewed using a structured interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research found that:

1) The administration of child development centers in the digital age of child development center administrators was at a high level in all aspects.

2) The guidelines for developing the administration of child development centers in the digital age found that administrators should be leaders of change by using digital technology to develop organizations and personnel, allocate appropriate teacher staff using a technology-based child care tracking system, develop infrastructure, and install high-speed internet, encourage teachers and personnel to develop digital skills to organize teaching and learning for children to think analytically and creatively, support participation from communities and networks, and promote the creation of networks for exchanging knowledge between child development centers. To improve the quality of child development center management to be appropriate for the digital age context.

Keywords: Child Development Center Administration, Digital Age, The Administrator in the Child Development Center.

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบในทุกมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลต่อการดำเนินงานของภาครัฐไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการให้ทันสมัย และส่งเสริมการให้บริการประชาชนผ่านระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต อย่างไรก็ตาม จากการรายงานการประเมินตนเองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2566 พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายแห่งยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนบุคลากร ครูมีภาระงานสูงเกินไป อัตราส่วนครูต่อนักเรียนไม่เพียงพอ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้ตามเป้าหมาย รวมถึงขาดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในเรื่องนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จำเป็นในยุคดิจิทัล (Self-Assessment Report, 2566) หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในระยะยาว เด็กปฐมวัยอาจไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเสริมสร้างทักษะแห่งอนาคต การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (Northouse, 2019) ตลอดจนแนวคิดการบริหารตามสมรรถนะ (Competency-Based Management) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถเฉพาะด้านของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Boyatzis, 1982) เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความทันสมัย มีคุณภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง

จากปัญหาและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล โดยแยกประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประการแรก สภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการดำเนินงานด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ประการที่สอง ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ความขาดแคลนบุคลากร การขาดเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลอดจนข้อจำกัดด้านงบประมาณ และประการที่สาม แนวทางการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล เพื่อเสนอแนวทางการ

เสริมสร้างศักยภาพผู้บริหาร พัฒนาระบบสารสนเทศ จัดการความรู้ และสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การค้นหาคำตอบที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัลของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 10 คน ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 45 คน และคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 95 คน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 10 คน ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 45 คน และคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 53 คน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 108 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565 : 53) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 คน ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 3 คน และประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, ประสบการณ์)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม 50 ข้อ แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน 8 ข้อ
2. ด้านบุคลากร	จำนวน 9 ข้อ
3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	จำนวน 10 ข้อ
4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	จำนวน 11 ข้อ
5. ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน	จำนวน 5 ข้อ
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	จำนวน 7 ข้อ

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยข้อคำถามที่สร้างแบบสัมภาษณ์ นำมาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในตอนที่ 2 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน มากำหนดเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ โดยประเด็นการสัมภาษาษณ์ ได้แก่ แนวทางและวิธีการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล แนวทางและวิธีการจัดสรรอัตราส่วนครู/ผู้ดูแลเด็กให้เหมาะสม พอเพียงต่อจำนวนเด็กแต่ละกลุ่มอายุ ตามหลักการบริหารบุคลากร แนวทางและวิธีการขอรับงบประมาณเพื่อพัฒนา/ปรับปรุงระบบเทคโนโลยีดิจิทัลภายในศูนย์ให้ครูและบุคลากรเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา แนวทางและวิธีการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้การคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ทักษะเทคโนโลยี และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เด็ก แนวทางและวิธีการจูงใจครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ร่วมระดมทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาอาคาร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม แนวทางและวิธีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน ดังนี้ (n=108)

การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับปฏิบัติ		
	($\overline{X}$)	(S.D.)	แปลผล
ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.23	0.58	มาก
ด้านบุคลากร	4.20	0.53	มาก
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	4.24	0.55	มาก
ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	4.27	0.40	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน	4.21	0.55	มาก
ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	4.22	0.55	มาก
โดยรวม	**4.23**	**0.46**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27, ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24, ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ,ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 , ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ผู้บริหารควร 1.เป็นผู้นำในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมขององค์กร 2. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องทักษะการใช้เทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายในการทำงานและการเลือกใช้สื่อ

ดิจิทัลให้เหมาะสมตามวัย 4.จัดสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เด็ก สามารถค้นคว้า สร้างโอกาส สร้างจินตนาการ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

ด้านบุคลากร คือ ผู้บริหารควร 1.ปฏิบัติตามแนวทางมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พุทธศักราช 2561 โดยจัดสรรอัตรากำลังครู 1 คนต่อเด็ก 10 คน เพื่อดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง 2. ครูมีวุฒิการศึกษาตรงสายงานการสอน 3. ส่งเสริมให้บุคลากรที่ไม่มีวุฒิการศึกษาปฐมวัยได้เข้ารับการอบรม 4. มีแผนรองรับกรณีจำนวนเด็กเพิ่มขึ้นระหว่างปี 5. มีมาตรการด้านความปลอดภัย

ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย คือ ผู้บริหารควร 1. สนับสนุนประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ติดตั้งระบบอินเตอร์เน็ตความเร็วสูง อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ 2. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ให้ครูและบุคลากรเลือกใช้สื่อและแอพพลิเคชั่นต่างๆ 3. มีอาคารสถานที่เพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย

ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร คือ ผู้บริหารควร 1.ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะตนเอง ด้านเทคโนโลยีที่มีความจำเป็นในยุคดิจิทัล 2.พัฒนาเด็กเล็กด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ให้มีประสิทธิภาพ

ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน คือ ผู้บริหารควร 1. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน และทุกภาคส่วน ในการจัดการศึกษา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ 2. ระดมทรัพยากรสนับสนุน ปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่ ในการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3. พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้มีความพร้อมทางเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่ อบอุ่น ปลอดภัย และมีความสะอาดปลอดจากโรคภัยต่างๆ อยู่เสมอ

ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ ผู้บริหารควร 1.สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับพื้นที่ของตนเองให้เป็นที่รู้จัก 2. สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น รพสต. กลุ่มผู้สูงอายุ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์ 4. ใช้หลักสูตรท้องถิ่นเป็นตัวกลาง ผ่านช่องทางแอพพลิเคชั่นกลุ่มไลน์ กลุ่ม Facebook ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการทำงานร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัลของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะครูและผู้ดูแลเด็กมีการพัฒนาเด็กเล็กอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญา และภาษาเพื่อการสื่อสาร มีการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 และส่งเสริมสุขนิสัยที่ดีในชีวิตประจำวัน ผู้บริหารมีการ

ประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของปรมินทร์ ใจห้าว (2560) และจีรวรรณ แสนทวีสุข (2561) ที่พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามหลักวิชาการ

ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหาร ครู และบุคลากรมีการดูแลพื้นที่เล่น สนามเด็กเล่น ให้ปลอดภัย ตรวจสอบและควบคุมครุภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการฝึกทักษะเด็กเล็กเรื่องวินัยจราจรและการบริหารจัดการพื้นที่ให้สะอาดได้มาตรฐาน เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของจีรวรรณ แสนทวีสุข (2561) ที่พบว่า อาคารเรียนและสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคง แข็งแรง และเหมาะสมต่อการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของทองบ่วย นาจอมทอง (2559) ที่ระบุว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรการป้องกันอุบัติภัย วางแผนการอบรมให้ความรู้ด้านความปลอดภัยแก่เด็กอย่างเป็นระบบ

ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศ และส่งเสริมการพัฒนาครูให้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็กครบทั้ง 4 ด้าน พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกกาญจน์ ชัยชนะ (2563) ที่พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานตามกฎหมาย แผนงาน และประสานความร่วมมือกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรดา เกตุนิ่ม (2566) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการสื่อสารระหว่างองค์กรอย่างมีประสิทธิผลในยุคนิวนอร์มัล

ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการศึกษา โดยมีการประชุม อบรมสัมมนา และแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา ติดตาม และประเมินศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาครู เด็กปฐมวัย และองค์กรตามบริบทท้องถิ่น พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ต้นแบบด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของจีรวรรณ แสนทวีสุข (2561) และทองบ่วย นาจอมทอง (2559) ที่พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีการวางแผน กำหนดภารกิจอย่างชัดเจน และดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งในรูปแบบการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การประชุมผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน และการร่วมวางแผน เสนอแผนงาน โครงการ และงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของทองลักษณ์ ทัดทา (2559) ที่พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากตัวแทนชุมชนและผู้ปกครองเพื่อมีส่วนร่วมในการบริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัย

ของทองบ่วย นาจอมทอง (2559) ที่ชี้ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประชาสัมพันธ์ผลงานและเปิดโอกาสให้ชุมชนรับรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหาร ครู และบุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประชุมทางไกลได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ผู้บริหารมีการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ตามระเบียบต้นสังกัด แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านวิชาการและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมงต่อปีการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกกาญจน์ ชัยชนะ (2563) ที่พบว่าบุคลากรมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรดา เกตุนิ่ม (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีและการพัฒนาสวัสดิการบุคลากรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างนวัตกรรมองค์กร พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็ง จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกกาญจน์ ชัยชนะ (2563) ที่เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารและการเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหาร และสอดคล้องกับกชพร อุ้ยลี (2567) ที่ชี้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบ WIFI, AI และกล้องวงจรปิดมาใช้ในการบริหาร เพื่อยกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ก้าวสู่มาตรฐานสากล

ด้านบุคลากร มีแนวทางการพัฒนาคือ ผู้บริหารควรดำเนินการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พุทธศักราช 2561 โดยจัดสรรอัตรากำลังครู 1 คนต่อเด็ก 10 คน เพื่อดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง ครูควรมีวุฒิการศึกษาตรงสายงาน มีแผนรองรับกรณีจำนวนเด็กเพิ่มขึ้น และมีมาตรการด้านความปลอดภัย พร้อมทั้งส่งเสริมการอบรมบุคลากรที่ยังไม่มีวุฒิการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกกาญจน์ ชัยชนะ (2563) ที่เน้นการสรรหาครูที่มีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐาน และมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ตลอดจนการมอบหมายงานตามความสามารถ และสอดคล้องกับพรรณกร ไชยศรี (2563) ที่พบว่าควรมีการคัดเลือกบุคลากรอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการดูแลและจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย มีแนวทางการพัฒนาคือ ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสม รวมถึงการ

จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อพัฒนาการเด็กอย่างครบถ้วน สอดคล้องกับงานวิจัยของชนาภา อิ่มเงิน (2564) ที่เสนอให้พัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอาคารให้ปลอดภัยตามสุขลักษณะ และลภัตสดา นราพงษ์ (2560) ที่เน้นการมีอาคารเรียนถาวรที่มั่นคง แข็งแรง และการติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัย รวมถึงการจัดพื้นที่ใช้สอยและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอและปลอดภัยต่อการดำเนินชีวิตของเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีแนวทางการพัฒนาคือ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาเด็กเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกกาญจน์ ชัยชนะ (2563) ที่เน้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กโดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง และชนาภา อิ่มเงิน (2564) ที่เสนอให้มีการบูรณาการการอบรม เลี้ยงดู และการศึกษาอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับลภัตสดา นราพงษ์ (2560) ที่ชี้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการจัดกิจกรรมหลากหลายผ่านการเรียนรู้โดยการเล่น และมีการประเมินผลการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะและสมรรถนะที่เหมาะสมตามวัย

ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน มีแนวทางการพัฒนาคือ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ชุมชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งในด้านอาคารสถานที่ กิจกรรม และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของชนาภา อิ่มเงิน (2564) ที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และหน่วยงานภายนอก และสอดคล้องกับลภัตสดา นราพงษ์ (2560) ที่เสนอให้มีการประชุมคณะกรรมการและผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมสัมพันธ์กับชุมชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกด้านของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีแนวทางการพัฒนาคือ ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในพื้นที่ของตนเอง โดยส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น รพ.สต. กลุ่มผู้สูงอายุ และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Line และ Facebook ให้สอดคล้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณกร ไชยศรี (2563) ที่เสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายเพื่อสะท้อนความคิดเห็นและติดตามการดำเนินงาน และสอดคล้องกับทองบ่วย นาจอมทอง (2559) ที่เน้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัลของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: วรายุภัสร์ จันทร์เมืองวรรณ์, (2567)

ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีแนวทางการพัฒนา คือ 1. ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมขององค์กร 2. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องทักษะการใช้เทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายในการทำงานและการเลือกใช้สื่อดิจิทัลให้เหมาะสมตามวัย 4.จัดสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เด็กสามารถค้นคว้า สร้างโอกาส สร้างจินตนาการ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

ด้านบุคลากร มีแนวทางการพัฒนา คือ 1. ผู้บริหารควรปฏิบัติตามแนวทางมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พุทธศักราช 2561 โดยจัดสรรอัตรากำลังครู 1 คนต่อเด็ก 10 คน เพื่อดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง 2. ครูมีวุฒิการศึกษาตรงสายงานการสอน 3. ส่งเสริมให้บุคลากรที่ไม่มีวุฒิการศึกษาปฐมวัยได้เข้ารับการอบรม 4. มีแผนรองรับกรณีจำนวนเด็กเพิ่มขึ้นระหว่างปี 5. มีมาตรการด้านความปลอดภัย

ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีแนวทางการพัฒนา คือ 1. ผู้บริหารควรสนับสนุนประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ติดตั้งระบบอินเตอร์เน็ตความเร็วสูง อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ 2. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ให้ครูและบุคลากรเลือกใช้สื่อและแอพพลิเคชั่นต่างๆ 3. มีอาคารสถานที่เพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย

ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร มีแนวทางการพัฒนา คือ 1. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะตนเอง ด้านเทคโนโลยีที่มีความจำเป็นในยุคดิจิทัล 2. พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ให้มีประสิทธิภาพ

ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน มีแนวทางการพัฒนา คือ 1. ผู้บริหารควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน และทุกภาคส่วน ในการจัดการศึกษา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ 2. ระดม

ทรัพยากรสนับสนุน ปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่ ในการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3. พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้มีความพร้อมทางเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่ อบอุ่น ปลอดภัย และมีความสะอาดปลอดจากโรคภัยต่างๆ อยู่เสมอ

ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีแนวทางการพัฒนา คือ 1. ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับพื้นที่ของตนเองให้เป็นที่รู้จัก 2. สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น รพสต. กลุ่มผู้สูงอายุ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์ 4. ใช้หลักสูตรท้องถิ่นเป็นตัวกลาง ผ่านช่องทางแอพพลิเคชั่นกลุ่มไลน์ กลุ่ม Facebook ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการทำงานร่วมกัน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านบุคลากร ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อยกระดับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ควรดำเนินการดังนี้:

1) กำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จัดสรรงบประมาณและสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และระบบจัดเก็บข้อมูลออนไลน์ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนการสอนให้ครอบคลุมทุกด้าน

2) พัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จัดอบรมครูและบุคลากรให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการงาน และการประเมินผลพัฒนาแนวคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และการสร้างนวัตกรรมของบุคลากรให้ตอบโจทย์ยุคดิจิทัล

3) ปรับปรุงอัตรากำลังบุคลากรให้เหมาะสมกำหนดอัตราส่วนครู/ผู้ดูแลเด็กต่อจำนวนเด็กในแต่ละช่วงวัยให้เพียงพอ เพื่อให้เกิดการดูแลอย่างทั่วถึง

4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนทรัพยากรด้านเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเด็กปฐมวัย สนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

5) พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ปรับปรุงอาคารสถานที่ให้ทันสมัย ปลอดภัย และเหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก โดยติดตั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสม

6) จัดทำระบบติดตามและประเมินผล พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการบริหารงานและการจัดการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ข้อมูลปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ด้านการบริหารจัดการ ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรให้คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และสร้างนวัตกรรมที่จำเป็นในยุคดิจิทัล

2) ด้านบุคลากร จัดอัตราส่วนครู/ผู้ดูแลเด็กให้เหมาะสมกับจำนวนเด็กในแต่ละช่วงวัย

3) ด้านอาคารสถานที่ฯ พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้เข้าถึงได้ทุกที่

4) ด้านวิชาการและกิจกรรม พัฒนาครูให้มีทักษะใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ด้านการมีส่วนร่วมฯ ส่งเสริมให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีของศูนย์

6) ด้านเครือข่ายพัฒนาเด็กปฐมวัย ส่งเสริมการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในยุคดิจิทัลของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

2) ควรศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาครูและบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยุคดิจิทัล ของผู้บริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

References

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564.* (ออนไลน์) แหล่งที่มา: https://www.moe.go.th.[30 กันยายน 2567]

กนกกาญจน์ ชัยชนะ. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 8(2), 151-164.

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. การศึกษาค้นคว้า อิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกริก.

ขันแก้ว พรมคำ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา* . มหาวิทยามหาสารคาม.

จีรวรรณ แสนทวีสุข. (2561). ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลตำบลโพธิ์ไทร อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชนาภา อิ่มเงิน. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. *การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการจัดการ) สำหรับนักบริหาร*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทองบ่วย นาจอมทอง. (2559). แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด.*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการศึกษา* . มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ทองลักษณ์ ทัดทา. (2559). แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัย*.มหาสารคาม, 35(3), 72-95.

พรรณกร ไชยศรี. (2563). แนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*.(พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสน์.

ปรมินทร์ ใจห้าว. (2560). แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร*. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลภัตสดา นราพงษ์. (2560). แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ. *วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันกลาง. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566*.ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันกลาง.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าเปา. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566*.ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าเปา.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสันโค้ง. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566.*ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสันโค้ง.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบวกค้าง. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566.*ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบวกค้าง.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลสันกำแพง. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของประจำปีการศึกษา 2566.*ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลสันกำแพง.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ปู่คา. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566.*ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ปู่คา.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้. (2566*). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566.*ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองต้นเปา. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566.*ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองต้นเปา.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลห้วยทราย. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566.*ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลห้วยทราย.

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลร้องวัวแดง. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566.*ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลร้องวัวแดง.

ศิรดา เกตุนิ่ม. (2566). แนวทางการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในยุคนิวนอร์มัล เขตอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*,10(4), 97-109.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. .

Boyatzis, R. E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance.* John Wiley & Sons.

Northouse, P. G. (2019). *Leadership: Theory and practice (8th ed.).* Sage Publications.

การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ : วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

A study of the role of monks in the conservation of forest resources in national reserved forests: the temple in the national forest mae rim district, chiang mai province

กัมปนาท แก้วนำ Kumpanart Kaewnum
พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร. Associate Professor Dr.Phrakhru Sirisutanuyut
ธวัชชัย ไชยวุฒิ Thawatchai Chaiwut
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Kumpanart 124 @gmail.com

Received 2025/07/02 *Revised* 2025/07/10 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2) ศึกษากระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 3) วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า

1) บทบาทของพระสงฆ์ต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ป่าไม้ ทั้งในเชิงกายภาพ เช่น การบวชป่า การตั้งเขตอภัยทาน และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในวัด และในเชิงจิตวิญญาณ โดยนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และแนวคิดพุทธเศรษฐกิจมาสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชน พร้อมมองว่าป่าไม้คือแหล่งสงบสำหรับการปฏิบัติธรรม

2) กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ ประกอบด้วย 1) การอนุรักษ์โดยใช้หลักพุทธธรรม เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม 2) การอนุรักษ์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การสร้างแนวกันไฟ 3) การอนุรักษ์โดยใช้อำนาจรัฐ เช่น การ

เข้าร่วมโครงการพุทธอุทยาน 4) การอนุรักษ์โดยใช้กระบวนการชุมชน เช่น การเป็นแบบอย่างและร่วมมือกับโรงเรียน ชุมชน

3) วิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ ได้แก่ การอบรมเพิ่มพูนความรู้ การสร้างเครือข่ายวัด และการส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอก เพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : พระสงฆ์, การอนุรักษ์ป่าไม้, ป่าสงวนแห่งชาติ, พุทธธรรม.

Abstract

This research aimed to: 1) study the roles of exemplary monks in forest resource conservation, 2) examine the conservation processes of forest resources by monks in the Mae Rim National Reserved Forest, Mae Rim District, Chiang Mai Province, and 3) analyze the roles of monks in conserving forest resources in the aforementioned area. A qualitative research methodology was employed, using in-depth interviews with 10 key informants, consisting of monks actively involved in forest conservation and representatives from relevant local agencies.

The research results revealed that:

1) The role of exemplary monks in forest resource conservation revealed that monks play an important role in preserving forests, both in the physical aspect—such as ordaining forests, establishing wildlife sanctuaries, and developing learning centers within temples—and in the spiritual aspect by applying Buddhist principles like the Four Brahmaviharas, the Four Iddhipadas, and the Buddhist economic concept to cultivate environmental awareness in the community. They also view forests as peaceful places for spiritual practice.

2) The process of forest resource conservation by monks in the Mae Rim National Reserved Forest, Mae Rim District, Chiang Mai Province, found that monks' conservation activities include: (1) conservation through Buddhist principles to raise awareness and participation in environmental care; (2) conservation through local wisdom, such as creating firebreaks; (3) conservation through government authority, such as participating in Buddhist park projects; and (4) conservation through community processes, such as serving as role models and collaborating with schools and local communities.

3) The analysis of the role of monks in forest resource conservation in temples located within the Mae Rim National Reserved Forest, Mae Rim District, Chiang Mai Province, found that strategies to strengthen the monks' role include providing additional training, building temple networks, and promoting cooperation with communities and external organizations for sustainable forest conservation.

Keywords: Buddhist Monks, Forest Conservation, National Reserved Forest, Buddhist Principles.

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิด โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ซึ่งไม่เพียงแต่ทำหน้าที่รักษาสมดุลของระบบนิเวศและผลิตออกซิเจนเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานของวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศาสนาในหลายสังคม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565: 12) ป่าไม้ในหลายศาสนายังถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา โดยพระพุทธเจ้าทรงประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานในป่าใต้ต้นไม้ เช่น ต้นสาละ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559: 114) นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังกำหนดข้อบัญญัติที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การห้ามตัดต้นไม้ ห้ามเผาป่า และข้อปฏิบัติที่ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ธรรมชาติ (พระพุทธทาสภิกขุ, 2543: 86) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิรันดร์ จำนงค์ทิพย์, 2562: 49) ในบริบทของประเทศไทย บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้นได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น การบวชป่า การตั้งเขตอภัยทาน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ในวัด และการจัดตั้งเครือข่ายวัดเพื่อการอนุรักษ์ (สุนทร พันธ์เจริญ, 2563: 93) โดยเฉพาะในภาคเหนือที่มีพื้นที่ป่าค่อนข้างมาก พระสงฆ์มักทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน ขณะเดียวกัน กรมป่าไม้ (2563: 22) ได้ส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ผ่านโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างรัฐและวัดอย่างเป็นระบบ

สำหรับพื้นที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีภูมิประเทศที่หลากหลาย ทั้งภูเขา ที่ราบ และแม่น้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำแม่ริม และแม่น้ำแม่สา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561: 35) มีวัดจำนวน 75 วัด แบ่งเป็นวัดในสังกัดมหานิกาย 69 วัด และธรรมยุติกนิกาย 6 วัด โดยมีที่พักสงฆ์ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม จำนวน 8 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ โป่งแยง แม่แรม และสะลวง (ศิริพร ไชยยะวงศ์, 2564: 68) ที่พักสงฆ์เหล่านี้ต้องดำเนินการขออนุญาตใช้พื้นที่กับกรมป่าไม้ และเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามนโยบายของรัฐ (กรมป่าไม้, 2567: 4) ซึ่งการจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้พื้นที่เพื่อศาสนกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็น

โจทย์สำคัญที่ต้องการการวางแผน การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามในการอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม แต่การดำเนินงานยังคงประสบปัญหาหลายประการ เช่น ความขัดแย้งระหว่างการใช้พื้นที่ของที่พักสงฆ์กับข้อกำหนดทางกฎหมายที่ต้องขออนุญาตใช้พื้นที่กับกรมป่าไม้ ซึ่งหากขาดการกำกับดูแลที่เหมาะสม อาจนำไปสู่การบุกรุกหรือใช้ประโยชน์เกินขอบเขตที่กำหนด นอกจากนี้ การอนุรักษ์ป่ายังต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง แต่ในบางพื้นที่การมีส่วนร่วมอาจยังไม่ต่อเนื่องหรือขาดความเข้าใจร่วมกันอย่างชัดเจน อีกทั้งวิถีชีวิตของชุมชนบางส่วนยังต้องพึ่งพาป่าไม้เพื่อเศรษฐกิจในครัวเรือน ทำให้การอนุรักษ์อาจขัดกับวิถีเดิมหากไม่มีมาตรการรองรับหรือทางเลือกที่เหมาะสม ขณะเดียวกัน แม้พระสงฆ์จะนำหลักธรรมมาสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม แต่การถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติจริงยังคงเผชิญข้อจำกัด ทั้งในด้านสื่อการเรียนรู้ การฝึกอบรม และการเชื่อมโยงเครือข่ายวัดที่ยังต้องการการสนับสนุนต่อเนื่อง รวมถึงปัญหาไฟป่าซึ่งเป็นภัยคุกคามสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอเพื่อจัดการอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและการทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ที่กำลังเผชิญแรงกดดันจากการพัฒนาและการท่องเที่ยว (พระครูใบฎีกาถาวร สุรปญฺโญ, 2554 : 1) ทั้งนี้ การบูรณาการระหว่างหลักธรรม พื้นที่ป่า และชุมชน เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยผลักดันการอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพในภูมิภาคนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ต้นแบบกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2) เพื่อศึกษากระบวนการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของพระสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปวิเคราะห์และตีความอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างสำคัญจำนวน 10 รูป/คน ถูกคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์ในพื้นที่

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

ผู้วิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structured In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยสร้างเครื่องมือการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักพระพุทธศาสนา และสถานการณ์การจัดการพื้นที่ป่าสงวน เพื่อนำมาจัดทำเป็นแนวคำถาม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีโครงสร้างคำถาม ดังนี้

โครงสร้างคำถามในแบบสัมภาษณ์

ประเด็นที่ 1 : สภาพทั่วไป

(1) ท่านช่วยเล่าภูมิหลังของวัด/ที่พักสงฆ์ที่ท่านดูแลให้ฟังหน่อยได้หรือไม่?

(2) สภาพแวดล้อมรอบวัด/ที่พักสงฆ์เป็นอย่างไร มีปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้หรือไม่?

ประเด็นที่ 2 : บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้

(3) ท่านได้ดำเนินกิจกรรมใดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้บ้าง?

(4) ท่านใช้หลักธรรมใดในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์แก่ชุมชน?

(5) ท่านมีวิธีการอย่างไรในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการดูแลป่าไม้?

(6) ท่านมีการประสานงานหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างไร?

ประเด็นที่ 3 : แนวทางการอนุรักษ์ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นและกฎหมาย

(7) ท่านมองว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำแนวกันไฟ มีประสิทธิภาพเพียงใด?

(8) มีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับกฎระเบียบ หรือการขออนุญาตใช้พื้นที่หรือไม่?

ประเด็นที่ 4 : ปัญหาและอุปสรรค

(9) ในการดำเนินงานอนุรักษ์ป่าไม้ ท่านพบอุปสรรคอะไรบ้าง?

(10) ท่านคิดว่าชุมชนมีความเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมเพียงพอหรือไม่?

ประเด็นที่ 5 : ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา

(11) ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเพื่อให้การอนุรักษ์ป่าไม้โดยพระสงฆ์และชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น?

(12) ท่านเห็นว่าหน่วยงานรัฐควรสนับสนุนหรือปรับปรุงส่วนใดเพื่อช่วยงานอนุรักษ์ป่าไม้ของวัด?

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวเสนอต่อ ผู้ทรงคุณวุฒิ (อย่างน้อย 3 ท่าน) เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา ความเหมาะสมของประเด็นคำถามและลำดับการถาม จากนั้นจึงปรับปรุงตามคำแนะนำ ก่อนนำไปทดสอบจริงกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Try Out) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมืออีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากเอกสารวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยสกัดและจัดหมวดหมู่ประเด็นสำคัญตามบริบทของการวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักการ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นกรอบแนวทางหลัก โดยพิจารณาจากแนวคิดและกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทำการอ่านทบทวนเอกสารอย่างรอบด้าน สรุปสาระสำคัญ จัดกลุ่มเนื้อหาตามหมวดหมู่หรือหัวข้อที่กำหนดขึ้น แล้วนำเสนอข้อมูลในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์และแนวโน้ม

ส่วนข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูก ถอดความอย่างละเอียด ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้หลัก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ การวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) โดยจำแนกประเด็นตามคำถามวิจัย รวบรวมแนวคิดหรือสาระที่ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลมาสรุป ตีความ จัดหมวดหมู่ และจัดทำข้อค้นพบเชิงลึก เพื่อให้ได้ภาพรวมและรายละเอียดเชิงคุณภาพที่สะท้อนบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 บทบาทพระสงฆ์ต้นแบบกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยพระสงฆ์ในวัดต่างๆ ถือเป็นการดำเนินชีวิตที่สะท้อนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งยึดมั่นในความเรียบง่าย การปลีกวิเวก และการใช้ธรรมชาติเป็นสถานที่ในการฝึกจิต เพื่อการพัฒนาจิตวิญญาณและการบรรลุธรรม โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในสายปฏิบัติธรรมตามแนวพระป่า มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่าเขา ภูผา ถ้ำ หรือแม้กระทั่งป่าช้า ล้วนเป็นพื้นที่ที่ถูกเลือกใช้ในการฝึกจิตตามหลัก "รุกมูล 4" ซึ่งประกอบด้วย โคนไม้ ถ้ำ ป่าช้า และที่โล่งแจ้ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อการปลีกวิเวก ฝึกสมาธิ และเข้าถึงสัจธรรมแห่งพระพุทธศาสนา สถานที่เหล่านี้ถือเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการตัดขาดจากโลกียวิสัย ลดทอนกิเลส และเปิดโอกาสให้จิตของพระสงฆ์ได้ฝึกฝนจนเข้าสู่ภาวะแห่งความสงบและปัญญา ในท่ามกลางความเงียบสงบของป่าไม้ พระสงฆ์สามารถดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและสมถะ ซึ่งตรงกับหลักการแห่งพระธรรมวินัยที่เน้น

ความไม่ยึดติดกับลาภ ยศ สรรเสริญ และสิ่งของภายนอก วิถีชีวิตเช่นนี้มิได้เป็นเพียงการฝึกตนเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์เท่านั้น แต่ยังส่งผลทางอ้อมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ เพราะเมื่อพระสงฆ์เข้าไปใช้ป่าเป็นที่ปฏิบัติธรรม ย่อมต้องรักษาความสงบและความบริสุทธิ์ของพื้นที่โดยรอบ ส่งผลให้ผืนป่านั้นได้รับการดูแลรักษาอย่างเงียบๆ และเป็นธรรมชาติ พระสงฆ์ต้นแบบในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ป่าไม้ผ่านวิถีชีวิตตามหลักธรรม โดยเฉพาะแนวทางของ “พระป่า” ที่ยึดหลักความสมถะ ปลีกวิเวก และใช้ธรรมชาติเป็นสถานที่ฝึกจิตใจ เช่น การอยู่ในถ้ำ ป่าช้า หรือป่ารกทึบตามหลัก “รุกขมูลเสนาสนะ” ทำให้พื้นที่เหล่านั้นกลายเป็นเขตสงวนโดยธรรมชาติ พระสงฆ์เหล่านี้ยังถ่ายทอดธรรมะอย่างมีชีวิต ใช้ตนเป็นแบบอย่างแก่ชาวบ้านผ่านการดำรงชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน การจัดกิจกรรมปลูกป่าร่วมกับชาวบ้าน การบวชป่า และการสอนธรรมะที่เชื่อมโยงธรรมชาติกับชีวิตประจำวัน ตัวอย่างพระสงฆ์สำคัญที่เป็นต้นแบบ ได้แก่ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ผู้มีบทบาททั้งในการฝึกตนและการอนุรักษ์ธรรมชาติทางจิตวิญญาณและกายภาพควบคู่กัน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม พบว่า กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ มีหลายวิธีที่ช่วยส่งเสริมความเข้าใจและจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ ในบริบทของสังคมไทย พระสงฆ์มิได้มีบทบาทจำกัดอยู่เพียงการประกอบศาสนพิธีหรือการชี้แนะแนวทางธรรมเท่านั้น หากแต่ยังเป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ใกล้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ พระสงฆ์กลับมีบทบาทสำคัญในการปลุกจิตสำนึกของชาวบ้านให้เห็นคุณค่าของป่าไม้ และร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านวิถีแห่งธรรมที่เรียบง่าย แต่ทรงพลัง และสอดคล้องกับรากฐานวัฒนธรรมของท้องถิ่น พระสงฆ์จำนวนมากได้ใช้ “การบรรยายธรรม” เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังความเข้าใจเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิต ทั้งในฐานะแหล่งต้นน้ำ ที่ทำให้ชุมชนมีน้ำใช้ตลอดปี แหล่งอาหารจากพืชพรรณนานาชนิด และแหล่งสมุนไพรพื้นบ้านที่ยังคงมีความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพของผู้คนในพื้นที่ การถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้ผ่านแนวทางแห่งพระธรรม ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาป่าไม้ มิใช่ด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นการสำนึกต่อคุณค่าที่ธรรมชาติมีต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์อย่างแท้จริง การบิณฑบาตซึ่งเป็นกิจวัตรสำคัญของพระสงฆ์ ก็ถูกใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารและปลุกเร้าจิตสำนึกของชาวบ้านในเรื่องสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์บางรูปถือโอกาสขณะรับบาตรพูดคุยกับชาวบ้านถึงเรื่องการไม่เผาป่า การดูแลต้นน้ำ หรือแม้แต่การไม่ล่าสัตว์ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่เรียบง่ายแต่สัมผัสถึงใจ เพราะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่จิตใจผู้คนเปิดกว้างต่อการรับธรรมะ แนวทางเช่นนี้ไม่เพียงแต่สืบทอดธรรมเนียมดั้งเดิมของพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการแทรกซึมแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมอย่างลึกซึ้งในชีวิตประจำวันของชาวบ้านโดยไม่รู้ตัว อีกหนึ่งวิธีการที่เห็นได้ทั่วไปตามวัดที่

มีพื้นที่ป่าหรือใกล้ชุมชน คือการติดตั้งป้ายคติธรรมตามทางเดินรอบวัดหรือแนวป่า ซึ่งแฝงไว้ด้วยพุทธสุภาษิตหรือข้อความที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น “ป่าคือชีวิต” “ห้ามเผาป่า” หรือ “การตัดต้นไม้คือการทำลายบุญบารมี” ป้ายเหล่านี้แม้จะดูเล็กน้อย แต่กลับมีพลังในการกระตุ้นจิตสำนึกอย่างเงียบ ๆ โดยเฉพาะต่อผู้มาเยือนที่ได้ผ่านพบกับข้อความเหล่านี้ระหว่างการเดินชมธรรมชาติรอบวัด หรือผู้ที่กำลังอยู่ในช่วงเวลาของความสงบทางจิตใจ พระสงฆ์ในหลายพื้นที่ยังทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนในการจัดกิจกรรมปลูกป่า โดยเน้นการปลูกพืชพื้นถิ่นที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น สมุนไพรต่าง ๆ หรือไม้ยืนต้นที่มีประโยชน์ต่อระบบนิเวศ กิจกรรมเหล่านี้มักทำร่วมกับชาวบ้าน เด็กนักเรียน หรือกลุ่มจิตอาสา ซึ่งไม่เพียงแต่เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน แต่ยังช่วยปลูกฝังความรู้สึก “เป็นเจ้าของ” และ “เป็นผู้ดูแลร่วมกัน” ของคนในท้องถิ่นต่อผืนป่าอีกด้วย การปลูกป่าจึงไม่ใช่เพียงกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ แต่เป็นการบ่มเพาะทัศนคติของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 วิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม พบว่า มีความสำคัญอย่างยิ่ง พระสงฆ์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณและศูนย์รวมจิตใจชุมชน มีบทบาทสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ผ่านการแสดงธรรมและกิจวัตรประจำวัน เช่น การเน้นคุณค่าของป่าไม้ทั้งในด้านธรรมชาติและจิตวิญญาณ ส่งผลให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการรักษาป่าไม้เป็นรากฐานของชีวิตและวิถีชุมชน

บทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ประกอบด้วย

1) การใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับชุมชนในการปลูกป่าและบวชป่าในโอกาสสำคัญ เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูและสร้างสัญลักษณ์แห่งความรับผิดชอบต่อธรรมชาติ

2) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การสร้างแนวกันไฟร่วมกับชุมชนและหน่วยงานรัฐ เพื่อลดความเสียหายจากไฟป่า และร่วมปลูกป่าฟื้นฟูระบบนิเวศ สร้างแหล่งที่อยู่อาศัยสัตว์ป่าและลดภาวะโลกร้อน

3) การเข้าร่วมโครงการรัฐ เช่น พุทธอุทยาน และการประสานงานกับโครงการหลวง เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการใช้พื้นที่ป่าสงวนในการพัฒนาวัดและกิจกรรมอนุรักษ์

4) การบูรณาการงานอนุรักษ์กับชุมชนและโรงเรียน โดยวัดเป็นศูนย์กลางสร้างจิตสำนึกและสนับสนุนอุปกรณ์ เช่น อุปกรณ์ดับไฟป่า เพื่อเสริมประสิทธิภาพการดูแลรักษาป่าไม้

โดยรวม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงหลักธรรม ค่านิยมท้องถิ่น และความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐ สร้างกลไกการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 บทบาทพระสงฆ์ต้นแบบกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยพระสงฆ์ในวัดต่าง ๆ ถือเป็นการดำเนินชีวิตที่สะท้อนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งยึดมั่นในความเรียบง่าย การปลีกวิเวก และการใช้ธรรมชาติเป็นสถานที่ในการฝึก

จิต เพื่อการพัฒนาจิตวิญญาณและการบรรลุธรรม โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และอริยสัจ 4 ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังจิตสำนึกแก่ญาติโยมผ่านการเทศน์สอนและการดำเนินชีวิตอย่างเป็นแบบอย่าง จุดเน้นของการสื่อสารทางธรรมเหล่านี้คือการเห็นคุณค่าของสรรพชีวิต ความเมตตาต่อสัตว์ป่า และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล ทั้งนี้เพราะ วิถีของพระสงฆ์ที่ใช้ธรรมชาติเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติธรรม มิได้เป็นเพียงการดำรงอยู่เพื่อแสวงหาความสงบส่วนตนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพื้นที่เรียนรู้ทางจิตวิญญาณให้แก่ชุมชนโดยรอบ ทำให้ชุมชนเห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและเอื้อเฟื้อต่อระบบนิเวศในระยะยาว แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของประเวศ วะสี (2555) ที่มองว่าพระสงฆ์ในสังคมไทยควรทำหน้าที่เป็น "ผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน" ซึ่งสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่าและจริยธรรมในระดับฐานรากได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดรับกับงานของนิรันดร์ จำนงค์ทิพย์ (2562) ที่ชี้ว่าการนำหลักธรรมะมาประยุกต์ใช้ในบริบทของสิ่งแวดล้อมสามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม มีหลากหลายวิธีที่ส่งเสริมจิตสำนึกและความเข้าใจในการรักษาธรรมชาติ พระสงฆ์ไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงประกอบศาสนพิธี แต่ยังถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท มีบทบาทสำคัญในการปลุกจิตสำนึกและร่วมอนุรักษ์ผ่านวิถีธรรมที่เรียบง่ายและสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

พระสงฆ์ใช้พิธีกรรมทางศาสนาเป็นสื่อกลางสร้างความผูกพันระหว่างชุมชนกับป่า เช่น พิธีบวชต้นไม้ ทำบุญป่าประจำปี และจาริกแสวงบุญในป่า ซึ่งช่วยเปลี่ยนพื้นที่ป่าให้เป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ป้องกันการบุกรุกได้ดี (อัจฉราวดี ศิริวงศ์, 2561) รวมถึงการบูรณาการกิจกรรมทางศาสนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสร้าง “ชุมชนเชิงพุทธนิเวศ” ที่มีเครือข่ายดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (สุนทร พันธ์เจริญ, 2563) นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังเป็นแกนกลางในการรวมพลังชุมชน องค์กรรัฐ และภาคประชาสังคม จัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังไฟป่า กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำ และอบรมเยาวชน ส่งผลให้การอนุรักษ์ไม่ใช่เพียงคำสั่งสอน แต่ขยายสู่ระบบความร่วมมือเชิงเครือข่าย สร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง (ศรีสุวรรณ ตันติเจริญ, 2565)

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม เป็นภารกิจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศ ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของภาครัฐเท่านั้น แต่รวมถึงพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและศูนย์รวมใจชุมชน บทบาทนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2561) ที่เห็นว่าพระสงฆ์ควรเป็น "นักพัฒนาจิตสำนึก" โดยประยุกต์หลักธรรมะแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมระดับรากหญ้า อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ยังเผชิญข้อจำกัด เช่น ขาดการสนับสนุนระยะยาวจากรัฐ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมไม่เพียงพอ และแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวและความขัดแย้งเรื่องแนวเขตป่า

อนุรักษ์ (ศิริพร ไชยยะวงศ์, 2564) ข้อจำกัดด้านนโยบายและระบบราชการยังเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์อย่างแท้จริง แม้จะมีข้อจำกัดดังกล่าว กรณีศึกษาที่แม่ริมชี้ให้เห็นว่าพระสงฆ์สามารถใช้ “ทุนทางวัฒนธรรม” อย่างศรัทธาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ได้อย่างเข้มแข็ง การบูรณาการภูมิปัญญาพื้นบ้านกับหลักธรรมะไม่เพียงช่วยให้การอนุรักษ์ยั่งยืน แต่ยังส่งเสริมการยอมรับจากชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่ควรขยายผลสู่พื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

องค์ความรู้

การศึกษาการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ : วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่และตอกย้ำความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะกลไกทางสังคมและจิตวิญญาณที่สามารถมีบทบาทร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ โดยองค์ความรู้ที่สำคัญจากการวิจัย สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

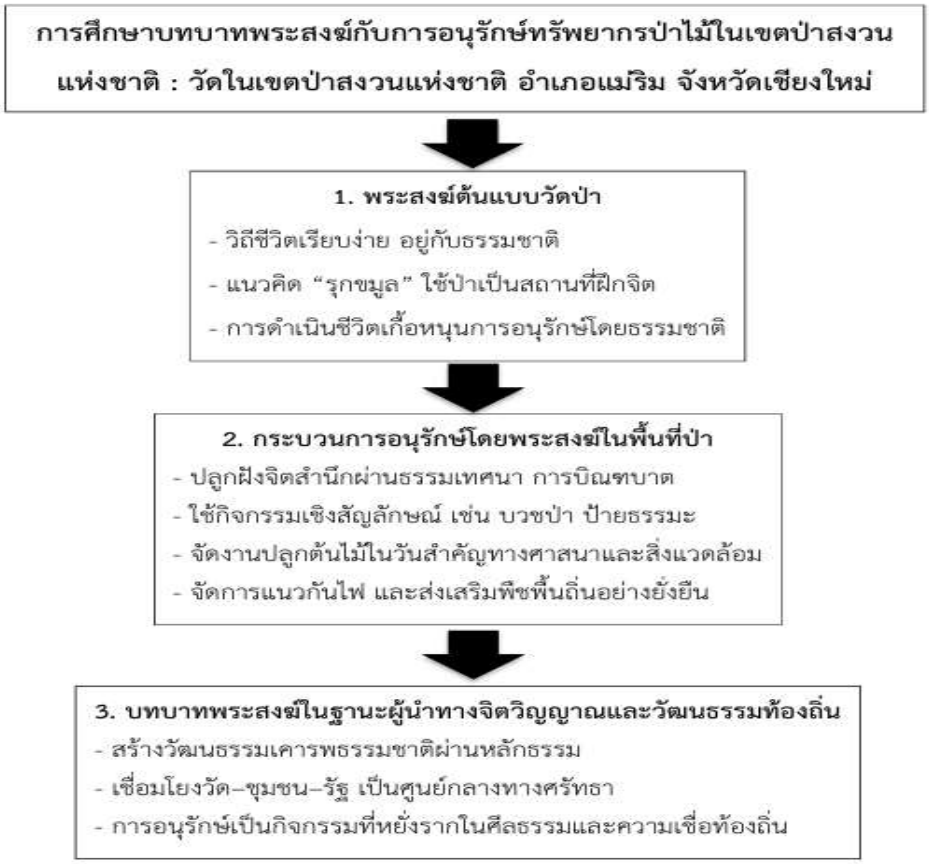

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้
ที่มา : กัมปนาท แก้วนำ, 2568.

จากแผนผังการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ : วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย โดยเฉพาะในสายพระป่า ซึ่งเชื่อมโยงธรรมะกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง

2) กระบวนการอนุรักษ์เป็นงานร่วมในชุมชน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานกับชุมชน โรงเรียน หน่วยงานรัฐ และกลุ่มจิตอาสา ผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น ปลูกป่า บวชป่า และสร้างแนวกันไฟ

3) การบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 เข้ากับแนวคิดสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือสร้างจิตสำนึกและจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในคำสอนและการปฏิบัติ

4) พุทธศาสนาเป็นพลังทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ ผ่านกิจกรรมวันสำคัญ เช่น ปลูกต้นไม้ วันวิสาขบูชา หรือพิธีบวชป่า ซึ่งสร้างความตระหนักและเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) แนวทางขับเคลื่อนในเขตป่าสงวนคือการมีพื้นที่วัดเป็น “เขตอนุรักษ์ทางจิตวิญญาณ” บูรณาการการศึกษาในวัดกับโรงเรียน และทำงานร่วมกับภาครัฐ สามารถขยายผลในพื้นที่อื่นได้

6) ศรัทธาและวัฒนธรรมเป็นพลังทางสังคมสำคัญ พระสงฆ์สร้างความศรัทธาร่วมผ่านวิถีธรรมะที่เรียบง่ายแต่ทรงพลัง ทำให้การอนุรักษ์กลายเป็นภารกิจของชุมชน

สรุป และข้อเสนอแนะ

พระสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในหลายมิติ โดยเฉพาะในฐานะผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน ถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และอริยสัจ 4 เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชาวบ้าน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและค่านิยมในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล ในด้านพิธีกรรม พระสงฆ์จัดกิจกรรม เช่น การบวชต้นไม้ การทำบุญป่า และการเดินจาริกในพื้นที่ป่า ซึ่งช่วยยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าให้เป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” มากกว่าทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สื่อทางศาสนาเหล่านี้สร้างความตระหนักและความผูกพันของชุมชนกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง

ในเชิงสังคม พระสงฆ์ยังประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และองค์กรภาคประชาชนจัดกิจกรรมอนุรักษ์ เช่น การปลูกป่า การอบรมเยาวชน และการตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังไฟป่า โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของพระสงฆ์เผชิญข้อจำกัด เช่น การขาดการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่เพียงพอ และแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในพื้นที่ ทำให้บางครั้งต้องแบกรับภาระโดยลำพัง

กรณีศึกษาที่แม่ริมแสดงให้เห็นว่า ศรัทธาในพระสงฆ์และหลักธรรมะเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่ทรงพลังในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ แม้ขาดงบประมาณหรือเทคโนโลยีขั้นสูง ความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สนับสนุนบทบาทพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านโครงการและงบประมาณที่เหมาะสม

2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน และภาครัฐในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (ฉบับกระชับ)

1) จัดทำ คู่มือแนวทางการอนุรักษ์ป่าไม้สำหรับพระสงฆ์และวัด ที่สอดคล้องกับกฎหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นต้นแบบให้วัดต่าง ๆ ปฏิบัติได้จริง

2) พัฒนา หลักสูตรฝึกอบรมพระสงฆ์และแกนนำชุมชน ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) หรือเครื่องมือเฝ้าระวังไฟป่า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงานอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ขยายการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอื่น ๆ เพื่อเห็นภาพรวมที่กว้างขึ้น

2) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนงานอนุรักษ์ของพระสงฆ์ เช่น GIS หรือแอปพลิเคชันมือถือ

References

กรมป่าไม้. (2563). *รายงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้.

_____. (2563). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับพระสงฆ์*. สำนักส่งเสริมการปลูกป่า.

_____. (2567). *กฎกระทรวง ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2507)*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: https: / / www. forest. go. th/ land/ wp- content/ uploads/ sites/ 29/ 2017/ 10 /K1003.pdf. [1 กุมภาพันธ์ 2568].

นิรันดร์ จำนงค์ทิพย์. (2562). การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อม. *วารสารพุทธศาสน์ศึกษา,* 10(1), 45-53.

_____. (2562). *พระสงฆ์กับบทบาทการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. วารสารธรรมวิชญ์,* 8(2), 44–52.

ประเวศ วะสี. (2555). *ศีลธรรมเพื่อสังคม*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสุขภาพไทย.

พระมหาธีระวุฒิ ธีรธมโม (โสมเกษตรินทร์). (2543). “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาสจังหวัดอุบลราชธานี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธรรมนิเทศ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูใบฎีกาถาวร สุรปญฺโญ (เสนสอน). (2554). การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทของพระนิภากรโสภณ (ไกร ฐานิสสโร) วัดหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพุทธทาสภิกขุ. (2543). *ธรรมะกับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

ศิริพร ไชยยะวงศ์. (2564). *การจัดการที่พักสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ: กรณีศึกษาอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่*. วารสารสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา, 8(2), 67-75.

_____. การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 13(1), 60–75.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). *รายงานสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ปี 2565*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2566). *ต้นสาละอินเดีย*. [ออนไลน์].แหล่งข้อมูล : http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ต้นสาละอินเดีย-1-กุมภาพันธ์. [24 กุมภาพันธ์ 2568].

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *รายงานสถิติภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุนทร พันธ์เจริญ. (2563). แนวคิดพุทธกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา,* 15(1), 85–96.

_____. (2563). บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารการพัฒนาท้องถิ่น,* 15(1), 85-99.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2561). *พุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

อัจฉราวดี ศิริวงศ์. (2561). *ศาสนากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

การพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3

Human Resource Development in the Digital Age of School group in the Mueang Ngai sub-district Educational Quality Development Centers, and the Ping Khong Sub-district Educational Quality Development Network CenterUnder the Chiang Mai Primary Educational Service Office 3

จักรพงศ์ ปัญญา Jakkrapong Panya
สาโรจน์ แก้วอรุณ Sarod Kaewarun
สุดาภรณ์ สืบสุติน Sudaporn Suebsutin
สุดา เนตรสว่าง Suda Netsawang
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g673302067@northcm.ac.th

Received 2025/07/02 *Revised* 2025/07/10 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาบุคลากรและศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 161 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.97 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ศึกษาการพัฒนาบุคลากรและศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรจัดการอบรม สัมมนา จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมด้านกฎหมายดิจิทัลและกรอบธรรมาภิบาลดิจิทัล เปิดโอกาสให้แกนนำเข้าร่วมอบรมงานด้านดิจิทัลเพื่อมาขยายผลในสถานศึกษา ฝึกการใช้ AI Big Data และแพลตฟอร์มการเรียนการสอนและนำผลมาประยุกต์ใช้งานในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) study the development of personnel and identify approaches for developing personnel in the digital era, and 2) examine the approaches to personnel development in the digital era in schools under the Educational Quality Development Center of Muang Ngai Subdistrict and its network in Ping Khong Subdistrict, under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3. The research population consisted of 161 participants, including school administrators, teachers, educational personnel, and experts. Research instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of 0.97 and a structured interview. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed that :

1) The overall personnel development and approaches to personnel development in the digital era in the targeted schools were at a high level in all aspects.

2) The proposed approaches to personnel development in the digital era include organizing training sessions and seminars, implementing projects to enhance personnel's technological knowledge and understanding, promoting participation in digital law and digital governance framework training, encouraging digital leaders to attend training and share knowledge within their schools, and providing practice opportunities in AI, Big Data, and educational platforms for effective application in school settings.

Keywords: Personnel Development in the Digital Age, School Administrators.

บทนำ

ยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยความเร็วและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง ทำให้พบว่ามนุษย์ต้องปรับตัวและพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์และ

ความต้องการที่ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ และทำให้มองเห็นถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจและการปรับตัวต่อเทคโนโลยี ใหม่ๆ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันและการทำงาน การพัฒนามนุษย์ในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่มนุษย์ต้องเผชิญหน้าในยุคปัจจุบัน การพัฒนามนุษย์ในยุคดิจิทัลเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมที่สำคัญต่ออนาคตที่ผ่านมา ไม่เพียงแค่เกี่ยวกับ การเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เพื่อใช้ในการทำงาน แต่ยังเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความ เปลี่ยนแปลงและการท้าทายในอนาคตที่รวดเร็วและเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อรรถยุทธ คงคาวงค์ (2563:124) ระบุว่าการทำงานแบบดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างมาก มนุษย์ต้องพัฒนาทักษะร่วมกับระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์จึงมีบทบาทสำคัญ การทำงานร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อสร้างประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นเป็นสิ่งจำเป็น การพัฒนาทักษะใหม่ เช่น การโปรแกรมและการแก้ไขปัญหา เป็นพื้นฐานสำคัญ ความสำคัญของความเป็นมนุษย์ในการรักษาความเป็นส่วนตัวและการเชื่อมโยงกับผู้อื่นต้องไม่ถูกละเลย มนุษย์ต้องมีความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน การรักษาความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงานเป็นสิ่งที่ต้องใส่ใจ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแรงในยุคเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้จัดทำแผนปฏิบัติราชการ พ.ศ. 2567 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล เช่น ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการสร้างนวัตกรรม (Co-creation) ส่งเสริมพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง พัฒนาทักษะการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล (Personalized Learning) เช่น อบรมเชิงปฏิบัติการ (Intensive Training) ออนไลน์ (Online Training) และ e-learning ใช้ฐานข้อมูล Q-info และ DMC เพื่อจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูพบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงลึกและการสร้างนวัตกรรมยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวัง

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อจะได้เป็นแนวทางประยุกต์ใช้และเกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้บริหารโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 161 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน Crejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 43) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนครูของแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 124 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1. แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี 2) ด้านการปฏิบัติตามและใช้กฎหมายดิจิทัล 3) ด้านความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล 4) ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางาน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท Likert Crejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 74-93) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.แบบสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) เกี่ยวกับแนวทางการทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูชำนาญการพิเศษ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านใหม่ โรงเรียนบ้านออน โรงเรียนบ้านแม่ป๋าม โดยข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ นำมาจากข้อคำถามของแต่ละด้านจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้วยโปรแกรมประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อ รายด้าน และ โดยรวม เสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ		
	(μ)	(σ)	แปลผล
1. ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี	4.45	0.55	มาก
2. ด้านการปฏิบัติตามและใช้กฎหมายดิจิทัล	4.42	0.57	มาก
3. ด้านความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล	4.46	0.53	มาก
4. ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางาน	4.40	0.54	มาก
โดยรวม	**4.43**	**0.55**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า การพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.43 เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า ด้านความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 รองลงมา คือ ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ด้านการปฏิบัติตามและใช้กฎหมายดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 และด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า

ด้านการปฏิบัติตามและใช้กฎหมายดิจิทัล คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมด้านกฎหมายดิจิทัลและกรอบธรรมภิบาลดิจิทัล ควรมีการสนับสนุนการศึกษาหาความรู้ด้านดิจิทัลให้บุคลากรในรูปแบบออนไลน์ ควรมีการส่งเสริมการใช้ AI ในการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อความถูกต้องแม่นยำ

ด้านความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล คือ ผู้บริหารควรต้องสนับสนุนบุคลากรแกนนำเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อนำมาขยายผลในสถานศึกษา ควรส่งเสริมการเรียนรู้แก่บุคลากรในเรื่อง Digital Leadership , AI , Big Data , Blockchain เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ควรส่งเสริมให้บุคลากรประยุกต์ใช้AIในการเรียนการสอนและการจัดทำสื่อการเรียนรู้

ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางาน คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนการใช้ AI , Big Data และแพลตฟอร์มการเรียนการสอนและนำผลของการใช้งานมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรได้ทดลองนำเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆมาใช้กับองค์กร ควรมีการส่งเสริมและเห็นคุณค่าของการประยุกต์และปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาความรู้ทักษะของตนเองในช่องทางต่างๆ

อภิปรายผลการวิจัย

อธิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 สามารถอภิปรายผลตามการวิจัยที่พบและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาทักษะทำงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลรองลงมาคือผู้บริหารสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในที่ทำงานและผู้บริหารสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพในการทำงานส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดผู้บริหารสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การใช้ Cloud computing หรือโปรแกรมสืบค้นข้อมูลออนไลน์ การปรับใช้เทคโนโลยีตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยให้ข้อมูลที่ชัดเจนและเน้นประโยชน์ในการทำงาน มีการจัดทำโครงการอบรมพัฒนาทักษะดิจิทัล เช่น ระบบคลาวด์ การวิเคราะห์ข้อมูล และแพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงการส่งเสริมการใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนและการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญลักษณ์ จำจด (2561) ที่พบว่าสมรรถนะครู กศน. ตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากสมรรถนะขั้นต้น พื้นฐาน และประยุกต์ ช่องว่างระหว่างสมรรถนะปัจจุบันกับที่คาดหวังมีความแตกต่างกัน โดยสมรรถนะประยุกต์มีช่องว่างมากที่สุด แนวทางพัฒนาเน้นการออกแบบนโยบาย แผนพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัล จัดหลักสูตรที่เน้นการทำงานออนไลน์ จัดการความรู้ (Digital KM) และสร้างการมีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีแผนพัฒนาตนเอง กำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ติดตามและประเมินผลการพัฒนาความเข้าใจการใช้เทคโนโลยีอย่างจริงจังในทุกระดับ

ด้านการปฏิบัติตามและใช้กฎหมายดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎระเบียบและแนวปฏิบัติด้านดิจิทัลขององค์กร รองลงมา คือผู้บริหารสนับสนุนให้อบรมเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงด้านดิจิทัลในองค์กร และผู้บริหารดำเนินการปฏิบัติตามมาตรฐานภาครัฐอย่างเคร่งครัด ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารดำเนินการประเมินความเสี่ยงด้านดิจิทัลเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้น การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลและการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล พร้อมประเมินผลความเข้าใจผ่านแบบทดสอบ มีการอบรมและสื่อสารเพื่อให้บุคลากรใช้กฎหมายได้ถูกต้อง สนับสนุนกรอบธรรมาภิบาลและแนวทางกำกับดูแลเทคโนโลยี พัฒนาแนวทางความปลอดภัยของข้อมูลและการใช้ AI วิเคราะห์การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างแม่นยำ สอดคล้องกับ อลิศรา เปี่ยมถาวร (2560) ที่พบว่าสมรรถนะบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยเน้นการพัฒนาทักษะ เช่น การสื่อสาร การปรับตัว การเรียนรู้สิ่งใหม่ และแบ่งแผนพัฒนาเป็นระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรให้ทันต่อยุคดิจิทัล

ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎระเบียบและแนวปฏิบัติด้านดิจิทัลขององค์กร รองลงมา คือผู้บริหารสนับสนุนให้อบรมเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงด้านดิจิทัลในองค์กร และผู้บริหารดำเนินการปฏิบัติตามมาตรฐานภาครัฐอย่างเคร่งครัด ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารดำเนินการประเมินความเสี่ยงด้านดิจิทัลเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้น การสนับสนุนบุคลากรแกนนำให้เรียนรู้และเผยแพร่เทคโนโลยีดิจิทัลโดยประยุกต์ใช้ AI เชื่อมโยงงานด้านอื่นในสถานศึกษา ส่งเสริมการอบรมเพื่อขยายผลการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ สนับสนุนผู้นำให้เข้าใจ Digital Leadership พร้อมอบรมเทคโนโลยีใหม่ เช่น AI, Big Data, Blockchain เพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นการใช้ AI ในการสอนและพัฒนาสื่อ สอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ. (2560) ที่เสนอแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลข้าราชการ โดยเน้นการสร้างกำลังคนแบบบูรณาการ การพัฒนาตนเอง และการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

อภิปรายผลการวิจัย ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองงายและเครือข่ายศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลปิงโค้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ดังนี้

ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี คือ ผู้บริหารควรจัดการอบรม สัมมนา สนับสนุนบุคลากรในการทำโครงการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่จะช่วยในการสร้างเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงานภายในองค์กรเพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสนับสนุนในเรื่องการใช้ AI ในการบริหารจัดการภายในองค์กรเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง รวดเร็วและแม่นยำทันต่อเหตุการณ์หรือสถานการ์ในยุคปัจจุบันที่ก้าวสู่ยุคในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา วงศ์ใหญ่ (2560) ศึกษาแนวทางพัฒนาการรู้ดิจิทัลของพลเมืองดิจิทัลเนทีฟ พบว่าควรเตรียมความพร้อมโดยสอนให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ปรับตัวกับการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลง การรู้ดิจิทัลเป็นทักษะสำคัญต่อการศึกษาและการดำรงชีวิต ครอบครัวและครูมีบทบาทหลักในการสอดส่องดูแล แนะนำ และให้คำปรึกษาเยาวชนในการใช้เทคโนโลยีด้วยความเข้าใจ

ด้านการปฏิบัติตามและใช้กฎหมายดิจิทัล คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ด้านกฎหมายดิจิทัลและกรอบธรรมาภิบาลในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อป้องกันด้านความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัวของตนเองและผู้อื่น สนับสนุนการศึกษาหาความรู้ด้านดิจิทัลให้แก่บุคลากรในหลายๆด้าน เช่น การศึกษาในรูปแบบออนไลน์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรในหน่วยงาน และศึกษาในเรื่องของAIที่จะเป็นตัวช่วยสำคัญในการค้นหาข้อมูลในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยจากการศึกษา เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการกำกับ ดูแลเนื้อหาการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่นำเข้าสู่ระบบโดยผู้ใช้บนสื่อสังคมออนไลน์ ได้ศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลเนื้อหาการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่ถูกสร้างและ นำเข้าสู่ระบบโดย

ผู้ใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์ แต่ใน ขณะเดียวกัน ก็เป็นดาบสองคมที่อาจเป็นเครื่องมือสร้างการสื่อสารในทางลบ ไปจนถึงการสร้าง ประเด็นเพื่อเน้นย้ำความแตกแยกทางความคิดให้มากขึ้นได้เช่นกัน

ด้านความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนบุคลากรที่เป็นแกนนำหรือหัวหน้าฝ่ายงานต่างๆในองค์หรือสถานศึกษาเข้าร่วมรับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น เรื่อง Digital Leadership , AI , Big Data , Blockchain แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาขยายผลให้แก่บุคลากรในองค์หรือสถานศึกษา เพื่อเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน สนับสนุนบุคลากรในการเรื่องการประยุกต์ใช้ AI เพื่อมาปรับใช้ในการเรียนการสอนและการจัดทำสื่อต่างๆเพื่อเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิศรา เปี่ยมถาวร (2560) ศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาชีพเทคโนโลยีดิจิทัลในภาคเอกชน โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าควรพัฒนา 9 สมรรถนะ เช่น การปรับตัว ทักษะสื่อสาร ความรู้กฎหมาย และการทำงานเป็นทีม แนวทางพัฒนาแบ่งเป็นแผนระยะยาว 3 ปี เพื่อขยายธุรกิจและแผนระยะสั้น 1 ปี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในยุคดิจิทัล

ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางาน คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรหรือสถานศึกษาเห็นคุณค่าของการประยุกต์ใช้และปรับใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเช่นการใช้ AI Big Data และแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์หรือทดลองนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในองค์กรหรือสถานศึกษาแล้วนำผลที่ได้มาประยุกต์ใช้ในองค์กรหรือสถานศึกษาและมีการติดตามผลของการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 แผนผังความรู้
ที่มา : จักรพงษ์ ปัญญา, 2568.

โดยอธิบายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี คือ ผู้บริหารควรจัดการ อบรม สัมมนา จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีควรส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ด้านการปฏิบัติตามและใช้กฎหมายดิจิทัล คือ ผู้บริหารความสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมด้านกฎหมายดิจิทัลและกรอบธรรมภิบาลดิจิทัล ควรมีการสนับสนุนการศึกษาหาความรู้ด้านดิจิทัลให้บุคลากรในรูปแบบออนไลน์

ด้านความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล คือ ผู้บริหารความต้องสนับสนุนบุคลากรแกนนำเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อนำมาขยายผลในสถานศึกษา ควรส่งเสริมการเรียนรู้แก่บุคลากรในเรื่อง Digital Leadership , AI , Big Data , Blockchain เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางาน คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนการใช้ AI , Big Data และแพลตฟอร์มการเรียนการสอนและนำผลของการใช้งานมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรได้ทดลองนำเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆมาใช้กับองค์กร

สรุป และข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านดิจิทัล อย่างเป็นระบบ เช่น บรรจุการอบรมทักษะดิจิทัล การใช้ AI, Big Data, Blockchain และกฎหมายดิจิทัล เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาครูและบุคลากรทั่วประเทศ

2) สนับสนุนงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น จัดสรรงบสำหรับจัดอบรม พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลออนไลน์ และสนับสนุนอุปกรณ์ให้สถานศึกษาสามารถใช้งานเทคโนโลยีได้จริง

3) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ประเมินความสามารถด้านดิจิทัลของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการติดตามและประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) จัดอบรม/สัมมนาเฉพาะทางอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะประเด็นที่บุคลากรมีคะแนนเฉลี่ยน้อย ได้แก่ ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี เช่น การฝึกอบรมการใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐานและขั้นสูง ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายดิจิทัล เช่น เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ICT มาบรรยาย

2) แต่งตั้งแกนนำดิจิทัลในโรงเรียน เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) โดยได้รับการสนับสนุนให้เข้าอบรม Digital Leadership และนำองค์ความรู้มาขยายผลในโรงเรียน

3) สร้างพื้นที่ทดลองและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ห้องเรียนทดลอง (Digital Sandbox) เพื่อให้บุคลากรกล้านำ AI, Big Data, และแพลตฟอร์มใหม่ ๆ มาลองใช้และสะท้อนผล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่ตัวแปรมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด เพื่อพัฒนาความรู้เชิงลึกและสร้างแนวทางพัฒนาได้อย่างแม่นยำ ได้แก่:

1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของครูและบุคลากรในโรงเรียนชนบท เพื่อออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมที่ตรงกับบริบท

2) ศึกษาความตระหนักรู้และความสามารถในการปฏิบัติตามกฎหมายดิจิทัล โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

3) วิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับผลของการอบรม Digital Leadership, AI, Big Data และ Blockchain ต่อทักษะการบริหารจัดการงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา

References

ธัญลักษณ์ จำจด. (2561). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ของครู กศน.ตำบล สังกัด สำนักงาน กศน.จังหวัดชลบุรี. *หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิตยา วงศ์ใหญ่ (2560). แนวทางการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของดิจิทัลเนทีฟ. Veridian E-Journal,Silpakorn University . บทความ : มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 10 (2),

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ศุภกร ถือธรรม. (2564). การศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรสานักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*วารสารการบริหารการศึกษา มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 1(3), 13 - 21.

อรรถยุทธ คงคาวงค์. (2563). *องค์กรยุคดิจิทัล: กลยุทธ์และแนวทางสู่ความสำเร็จ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อลิศรา เปี่ยมถาวร. (2560). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำงานของบุคลากรในสายวิชาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ปฏิบัติงานในภาคเอกชน: กรณีศึกษาบริษัทเทคโนโลยีสารสนเทศ *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไต บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

A Study of the Buddhist Principles That Appear in the Tai Ethnic Group's Jong Para Procession Tradition, Ban Muang Pon, Khun Yuam District, Mae Hong Son Provinceprovince

พระสมุห์วรวิทย์ กนฺตวณฺโณ Phra Samuha Worawit Kantawanno
พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี, ดร. Phramaha Intawong Issarabhāṇī, Dr.
ไพรินทร์ ณ วันนา Pairin Na Wanna
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Empk.1992@gmail.com

Received 2025/07/02 *Revised* 2025/07/10 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีแห่จองพาราในจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไต บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไตบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 26 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประวัติและความเป็นมาของประเพณีแห่จองพาราในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า เป็นพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไต จัดขึ้นช่วงออกพรรษา โดยมีการสร้าง “จองพารา” หรือศาลาจำลองที่ประดับตกแต่งอย่างสวยงาม เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและอุทิศแก่ผู้ล่วงลับ สะท้อนศรัทธา ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) หลักพุทธธรรมที่ปรากฏ ได้แก่ (1) ทาน คือ การร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการจัดงานและการแบ่งปันสิ่งของ (2) ศีล คือ การรักษาศีล ฟังธรรม ทำบุญ และปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา (3) ภาวนา (การฝึกจิต/เจริญปัญญา) คือ การที่ผู้เข้าร่วมพิธีสำรวมจิต ตั้งใจฟังบทสวดและคำสอนของพระสงฆ์ เพื่อพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญาผ่านการพิจารณาธรรมะ (4) กตัญญูกตเวที คือ การอุทิศบุญให้บรรพบุรุษ แสดงความเคารพผู้มีพระคุณ และการร่วมกันดูแลชุมชนและงานบุญ (5) สังฆสามัคคี คือ ความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้านในการจัดพิธีและตกแต่งจองพารา เสริมสร้างความสามัคคีและสายสัมพันธ์ในชุมชนผ่านการปฏิบัติธรรมร่วมกัน

3) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในประเพณี พบว่า ในประเพณีแห่จองพาราศรัทธามีบทบาทสำคัญ เป็นแรงขับเคลื่อนให้ชุมชนมุ่งมั่นสร้างสรรค์อนุรักษ์ประเพณีอย่างเต็มกำลัง ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจและตั้งใจดำรงรักษาไว้ หลักกตัญญูกตเวทีปรากฏอย่างชัดเจนต่อบรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และทุกผู้มีพระคุณต่อวัดและหมู่บ้าน ชุมชนเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัย และมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพชนผู้ล่วงลับ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏได้แก่ (1) ทาน คือ การร่วมแรงร่วมใจของชุมชน (2) ศีล คือ การรักษาศีล ฟังธรรม ทำบุญ และปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา (3) ภาวนา (การฝึกจิต/เจริญปัญญา) คือ การที่ผู้เข้าร่วมพิธีสำรวมจิต เพื่อพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญา (4) กตัญญูกตเวที คือ การอุทิศบุญให้บรรพบุรุษ แสดงความเคารพผู้มีพระคุณ (5) สังฆสามัคคี คือ ความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้านผ่านกิจกรรมและการปฏิบัติธรรมร่วมกัน

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, ประเพณีแห่จองพารา, ชาติพันธุ์ไต.

Abstract

This research aimed to: (1) study the history and background of the Jong Para procession tradition in Mae Hong Son Province; (2) study the Buddhist principles reflected in the Jong Para tradition of the Tai ethnic group in Ban Muang Pon, Khun Yuam District, Mae Hong Son Province; and (3) analyze the Buddhist principles embodied in this tradition. This is a qualitative study conducted through in-depth interviews with 26 key informants. Data were analyzed through descriptive content analysis.

The research results revealed that:

1) The history and background of the Jong Para procession in Mae Hong Son Province show that it is a religious and cultural ritual of the Tai ethnic group held during the end of Buddhist Lent (Ok Phansa). Communities construct beautifully decorated Jong Para, small pavilions or symbolic structures, to be offered as merit-making acts for the Buddha and dedicated to deceased ancestors, reflecting the community's faith, beliefs, and local wisdom.

2) The Buddhist principles that appear in this tradition include: (1) Dana (generosity), the collective effort of the community to organize the event and share offerings; (2) Sila (moral precepts), maintaining precepts, listening to Dhamma talks, making merit, and following Buddhist teachings; (3) Bhavana (mental cultivation/wisdom development), participants keep their minds calm, attentively listen to chants and sermons to cultivate mindfulness, concentration, and insight; (4)

Gratitude (Katannukatavedi), dedicating merit to ancestors, showing respect to benefactors, and cooperating to care for the community and its religious activities; (5) Sangha Samaggi (community harmony), collaboration between monks and laypeople in organizing and decorating the Jong Para, strengthening unity and social bonds through collective spiritual practice.

3) Analysis of the Buddhist principles in the tradition shows that faith plays a vital role as the driving force that motivates the community to creatively conserve the Jong Para procession, instilling pride in younger generations and encouraging them to preserve it. The principle of gratitude is distinctly evident toward ancestors, teachers, community leaders, monks, and benefactors of the temple and village. The community values mutual dependence and collective merit- making dedicated to deceased relatives. The Buddhist principles observed in this practice include: (1) Dana, the cooperative efforts of the community; (2) Sila, observing precepts, listening to Dhamma, making merit, and practicing Buddhist discipline; (3) Bhavana, participants keeping their minds composed to cultivate mindfulness, concentration, and wisdom; (4) Gratitude (Katannukatavedi), merit dedication to ancestors and expressing respect for benefactors; (5) Sangha Samaggi, collaboration between monks and laypeople through rituals and shared spiritual practice.

Keywords: Buddhist Principles, the Tradition of the Jong Para Procession, the Tai Ethnic Group.

บทนำ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่ชายแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไตใหญ่ (ไต) ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีมาอย่างยาวนาน ชาวไตในพื้นที่นี้ยังคงยึดถือหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมและประเพณีในรอบปี ซึ่งสะท้อนถึงการหลอมรวมระหว่างความเชื่อ ศรัทธา และอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างแนบแน่น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2549: 112) จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความโดดเด่นด้าน อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไต ซึ่งยังคงรักษา ประเพณีและวิถีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะ ประเพณีแห่จองพารา ซึ่งเป็นพิธีกรรมสำคัญที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อ ศรัทธา คุณค่าทางจิตวิญญาณ และการรวมพลังของชุมชน การศึกษาเรื่องนี้จึงมีความสำคัญเพราะช่วย เข้าใจบทบาทของพุทธธรรม ที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมพื้นถิ่น

อัตลักษณ์ของชาวไตส่วนใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ล้วนเกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับชาวไตบ้านเมืองปอน ที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน ชาวบ้านดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ทำสวน ทำไร่ ปลูกข้าว กระเทียม และถั่วลิสง ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นไทยใหญ่ หนึ่งในพื้นที่ที่สามารถสังเกตเห็นวิถีวัฒนธรรมของชาวไตได้อย่างชัดเจน คือ “บ้านเมืองปอน” ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังคงรักษารูปแบบการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม ทั้งในด้านการเกษตร การประกอบอาชีพ ตลอดจนการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น คำว่า “ปอน” มาจากคำว่า “พร” ซึ่งมีความหมายว่าความเป็นสิริมงคล และยังมีการสันนิษฐานอีกว่าอาจหมายถึง “พญา” หรือ “เมืองใหญ่” ที่แสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีต (แม่ฮ่องสอนกรีนทราเวล, 2563) พื้นที่แห่งนี้จึงเป็นศูนย์กลางของการสืบทอดประเพณีสำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวไต โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีแห่จองพารา เป็นต้น งานวิจัยนี้จะสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม ศาสนา และศิลปกรรม ช่วยเสนอแนวทาง อนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาชาวไต ให้คงอยู่และปรับตัวในสังคมร่วมสมัย อีกทั้งยังเป็น ข้อมูลอ้างอิงเชิงวิชาการ ที่หน่วยงานท้องถิ่น ชุมชน หรือสถาบันการศึกษา สามารถนำไปใช้ต่อยอดเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้จริง

กิจกรรมสำคัญในช่วงเทศกาลออกพรรษา หรือที่ชาวไตเรียกว่า “ปอยออกหว่า” คำว่า “ออกหว่า” มาจากภาษาพื้นถิ่นไต หมายถึงการออกจากฤดูฝน ซึ่งสอดคล้องกับคำว่า “ออกพรรษา” ในภาษากลาง โดยประเพณีแห่จองพาราเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงนี้ โดยมีความหมายสำคัญคือการสร้าง “จองพารา” หรือ “ปราสาทพระ” เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และต้อนรับการเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามความเชื่อที่สืบทอดมาแต่โบราณ (โฮเทล ไดเร็ค, 2555) การจัดทำจองพารานั้น ต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ทั้งในด้านแรงงาน เวลา และทรัพยากร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมและหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในพฤติกรรมของชาวบ้านอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ชาวไตยังมีประเพณีประจำเดือนตลอดทั้ง 12 เดือน ตามปฏิทินจันทรคติ ซึ่งทุกประเพณีล้วนเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา เช่น ปอยหลู่ข้าวใหม่ ปอยส่างลอง ปอยหลู่ตานส่างกานก๋ำหว่า ปอยจ่ากะ และปอยหลู่ส่างกาน ฯลฯ โดยเฉพาะ “ปอยเหลินสิบเอ็ด” หรือประเพณีออกพรรษา เป็นช่วงเวลาสำคัญในการบูชาพระพุทธเจ้าและแสดงความเคารพต่อพระธรรมคำสอนผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมอย่างงดงาม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2549: 115)

ในประเพณีแห่จองพารา การจัดสร้าง “จองพารา” ใช้โครงไม้ไผ่ตกแต่งด้วยกระดาษสา กระดาษสี ลวดลายศิลปะแบบไต เช่น ลายนอนเคอ (เถาไม้เลื้อย) และลายใบหมากเก๋ง (ลายสับปะรด) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความงามทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ (สำนักส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรม มช., 2564: ออนไลน์) ประชาชนจะนำของถวาย เช่น ข้าว ผลไม้ ขนม ไปประดิษฐานบนจองพารา และจุดธูปเทียนอัญเชิญพระพุทธองค์เสด็จประทับเพื่อความเป็นสิริมงคล (กรกนก สนิทการ, 2560: 7)

จากนั้นจะตั้งจองพาราไว้จนครบ 7 วัน ก่อนจะทำการเผา ทิ้ง หรือย้ายออกนอกรั้วบ้าน ไม่เก็บไว้ภายในบ้าน ในเทศกาลจองพารา จะมีการละเล่นพื้นเมือง เช่น รำกิ่งกะหล่า รำสิงโต หรือ “ก้าโต” และการฟ้อนรำที่สะท้อนถึงความศรัทธาและความรื่นเริงในพิธีกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสั่งสมบุญและสร้างความสามัคคีในชุมชน (มณฑิรา ศิริสว่าง, 2559: 102) โดยชาวไตมีความเชื่อว่า หากได้สร้างจองพาราและร่วมแสดงออกในประเพณีนี้ จะเกิดสิริมงคลแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม

นอกจากนี้ หากพิจารณาในมิติของพุทธธรรมจะพบว่า ประเพณีแห่จองพาราสะท้อนหลักธรรมหลายประการ ได้แก่ (1) เมตตา ซึ่งปรากฏผ่านความร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนที่ช่วยกันสร้างจองพารา และดูแลซึ่งกันและกันอย่างมีไมตรีจิต (2) ทาน ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งของ แรงงาน เวลา เพื่อการบำเพ็ญกุศลและถวายเป็นพุทธบูชา (3) ศรัทธา ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่องและศักดิ์สิทธิ์ และ (4) กตัญญูกตเวที ซึ่งปรากฏผ่านการระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์ และบรรพบุรุษ ผ่านกิจกรรมอุทิศส่วนกุศลและการฟื้นฟูองค์ความรู้ให้คนรุ่นหลัง (มณฑิรา ศิริสว่าง, 2559: 105) ประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ ความร่วมแรงร่วมใจและรูปแบบการจัดพิธีกรรมที่สะท้อน เมตตา ทาน ศรัทธา และกตัญญูกตเวที การใช้สัญลักษณ์ เช่น โครงสร้างจองพารา ลวดลายศิลป์แบบไต ที่บ่งบอกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ การผสานระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตการเกษตรพื้นถิ่น ความหมายทางสังคมของการร่วมพิธีที่สร้างสามัคคีและความเป็นหนึ่งเดียวในชุมชน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาวไตในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมุ่งหวังที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรม ศาสนา และศิลปกรรมในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การศึกษาเชิงชุมชน และการเชื่อมโยงพุทธธรรมกับวิถีชีวิตไต ซึ่งมีคุณค่าต่อสังคมในระดับท้องถิ่นและสังคมไทยโดยรวม เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างอัตลักษณ์ของชุมชนกับพระพุทธศาสนา และนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปในสังคมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) ศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีแห่จองพาราในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไตบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไตบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสารหลักฐานทางวิชาการ (Documentary Research) ทั้งเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) เช่น หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมจองพารา ขอบเขตเนื้อหาครอบคลุม (1) ประเพณีแห่จองพาราของชาวไตในจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2) หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพารา

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมจองพารา ประกอบด้วย (1) พระสงฆ์ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดพิธีแห่จองพารา จำนวน 4 รูป (2) นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไตหรือประเพณีจองพารา จำนวน 1 คน (3) ผู้นำองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับงานศาสนา วัฒนธรรมในท้องถิ่น จำนวน 2 คน (4) ผู้นำชุมชนเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้มีความรู้เรื่องประเพณีจองพารา จำนวน 4 คน (5) พุทธศาสนิกชนที่มีส่วนร่วมจริงในประเพณีจองพารา จำนวน 15 คน รวมจำนวน 26 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

ผู้วิจัยใช้ เครื่องมือหลัก คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structured In-depth Interview) ซึ่งสร้างขึ้นโดยมีรายละเอียดดังนี้

การสร้างเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) ศึกษาทบทวนเอกสารทางวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีจองพารา หลักพุทธธรรม วิถีวัฒนธรรมไต (ไตใหญ่) 2) วิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อกำหนดประเด็นคำถาม 3) จัดทำร่าง แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (เช่น ตำแหน่ง อายุ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง) (2) ข้อมูลเนื้อหาเฉพาะ เช่น บทบาท ความเชื่อ การมีส่วนร่วม การตีความหลักพุทธธรรมในประเพณีจองพารา (3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาประเพณี 4) ออกแบบคำถามให้เป็น คำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่ารายละเอียดจากประสบการณ์ ความเชื่อ และความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

การตรวจสอบเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสัมภาษณ์ร่างแรกส่งให้ ผู้ทรงคุณวุฒิ/อาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 2-3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุม และความชัดเจนของเนื้อหาและภาษา 2) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์เหมาะสมต่อกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม (พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ฯลฯ) 3. การทดลองใช้ (Try-out) 1) ทดลองใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 2-3 คน 2) ประเมินความเข้าใจ ความยากง่ายของคำถาม และระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 3) ปรับปรุงอีกครั้งตามผลการทดลองใช้ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและเหมาะสมกับภาคสนามจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารทางวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีจองพารา หลักพุทธธรรม วิถีวัฒนธรรมไต (ไตใหญ่) และข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน แล้วนำวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการ นำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม ศาสนา และศิลปกรรมในพิธีกรรมดังกล่าว รวมถึงนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ในสังคมร่วมสมัยต่อไป การศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไทใหญ่ บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผลการศึกษาวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของประเพณีแห่จองพาราในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ประเพณีแห่จองพารา เป็นหนึ่งในประเพณีท้องถิ่นอันโดดเด่นของชาวแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนาน และเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความศรัทธา ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยใหญ่ (ไต) ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำว่า “จองพารา” (หรือบางครั้งเรียกว่า “จ๊องพารา”) เป็นคำในภาษาไต (ไทยใหญ่) ใช้เรียกโครงสร้างหรือปราสาทจำลองซึ่งนิยมสร้างขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษาตามประเพณีของชาวไทยใหญ่ในพื้นที่แม่ฮ่องสอนและพื้นที่ใกล้เคียงในประเทศเมียนมา โดย “จอง” หมายถึง “โรง” หรือ “ปราสาท” ส่วน “พารา” มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ดังนั้น การสร้างจองพาราจึงหมายถึงการสร้างสถานที่จำลองซึ่งเปรียบเสมือนปราสาทหรือศาสนสถานสำหรับถวายเป็นพุทธบูชา จองพารา มักถูกประดับประดาด้วยกระดาษสี ดอกไม้ ธง ร่ม และเครื่องสักการะที่เป็นงานฝีมือท้องถิ่น ซึ่งสื่อถึงความประณีตบรรจง ความศรัทธา และความเคารพในพระพุทธศาสนาของคนในชุมชน การสร้างจองพาราในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีรากฐานจากวัฒนธรรมไทยใหญ่ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับประเทศเมียนมาที่อยู่ติดชายแดน

ในอดีต ขนาดของจองพาราที่สร้างขึ้นอาจไม่ใหญ่โตเท่าในปัจจุบัน เนื่องจากข้อจำกัดด้านวัสดุและเทคโนโลยี แต่ความสำคัญของพิธีกรรมยังคงชัดเจน เมื่อถึงช่วงใกล้วันออกพรรษา ชาวบ้านและเจ้าเมืองจะร่วมกันสร้างปราสาทหรือโครงสร้างไม้ไผ่ และตกแต่งด้วยกระดาษหลากสีอย่างประณีต ชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับความสวยงาม การตกแต่ง และการเรียงลำดับชั้นของจองพาราให้มีลักษณะคล้ายปราสาท มีการนำเครื่องสักการะพระพุทธเจ้าและของที่ระลึกสำหรับอุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับมาประดับด้วย เมื่อสร้างเสร็จแล้วจะมีการจัดขบวนแห่จองพาราไปตามถนนหนทางจนถึงวัดหรือพื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปัจจุบัน เมื่อเทคโนโลยีและวัสดุพัฒนาขึ้น จองพารา จึงมีความงดงาม อลังการ และประณีตมากขึ้น กิจกรรมนี้ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อจากบรรพบุรุษชาวไทยใหญ่และแพร่หลายไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไทใหญ่ บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า มีหลักพุทธธรรมสำคัญดังนี้

1) ทาน (การให้) คือ การร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนในการระดมทุนและจัดหาวัสดุเพื่อตกแต่งจองพารา สะท้อนถึงการให้ทานทั้งทรัพย์และแรงงาน รวมถึงการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษและผู้ล่วงลับ ซึ่งเป็นการให้บุญทางจิตใจ ตลอดจนการแบ่งปันความสุขกันในหมู่ญาติมิตร

2) ศีล (ระเบียบวินัยในการประพฤติ) คือ ตลอดงานประเพณี สมาชิกในชุมชนจะเข้าวัด รักษาศีล รับฟังพระธรรมเทศนา ทำบุญตักบาตร การแต่งกายด้วยความสุภาพเรียบร้อยและการปฏิบัติตามจารีตท้องถิ่น แสดงถึงความเคารพในขนบธรรมเนียมและการดำรงตนตามหลักศีลในพระพุทธศาสนา

3) ภาวนา (การฝึกจิต/เจริญปัญญา) คือ ในช่วงที่พระสงฆ์สวดมนต์เจริญพระพุทธมนต์ ผู้เข้าร่วมพิธีจะสำรวมจิตใจให้สงบ เพื่อเสริมสร้างสมาธิและสติ โดยบทสวดและคำสอนของพระสงฆ์ถือเป็นแนวทางในการเจริญปัญญาผ่านการใคร่ครวญธรรมะที่ได้ยินได้ฟัง

4) กตัญญูกตเวที คือ การตั้งจองพาราเพื่ออุทิศบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษ แสดงถึงความเคารพและระลึกถึงผู้มีพระคุณ การร่วมกันดูแลชุมชนและพัฒนางานบุญต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์ของความกตัญญูต่อท้องถิ่นและต่อพระพุทธศาสนา

5) สังฆสามัคคี (ความสามัคคีในหมู่สงฆ์และชาวบ้าน) คือ การร่วมแรงร่วมใจในการตกแต่งจองพาราและเข้าร่วมพิธีกรรมในวัด ช่วยเสริมสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และฆราวาส ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความสามัคคีกลมเกลียวมากยิ่งขึ้นผ่านการปฏิบัติธรรมร่วมกัน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไทใหญ่ บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ประเพณีแห่จองพารา เป็นหนึ่งในกิจกรรมสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ (หรือชาวไทยใหญ่) ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีจุดหมายสำคัญในการถวายทานและแสดงความเคารพต่อพระพุทธศาสนา ตลอดจนเป็นช่วงเวลาแห่งการสืบทอดและแสดงออกถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง เมื่อพิจารณาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา กตัญญูกตเวที และสังฆสามัคคี จะเห็นได้ว่าหลักธรรมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเกื้อหนุนให้ประเพณีแห่จองพาราดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและเป็นรูปธรรม

โดยเฉพาะที่ บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน นับว่ามีความเป็นเอกลักษณ์และความโดดเด่นอย่างยิ่ง เนื่องจากชุมชนไทใหญ่ยังคงมีความเข้มแข็งในการร่วมมือกันจัดขบวนแห่และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงหลักพุทธธรรมอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการให้ทานและเสียสละ การรักษาศีลและขนบธรรมเนียม การฝึกจิตภาวนา การระลึกบุญคุณบรรพบุรุษ และการสร้างความสามัคคีระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมกับพระพุทธศาสนา ทำให้ประเพณีนี้ยังคงสืบสานต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของประเพณีแห่จองพาราในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ประเพณีแห่จองพารา เป็นพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีรากฐานลึกซึ้งจากกลุ่มชาติพันธุ์ไตในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนการผสมผสานระหว่างคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ศิลปกรรมท้องถิ่น และการจัดขบวนที่มีระบบแบบแผนและระเบียบพิธีกรรมที่ชัดเจน ประเพณีนี้ยังมีการเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับประเพณีจากรัฐฉาน ประเทศเมียนมา ซึ่งเป็นแหล่งรากวัฒนธรรมสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไต คำว่า “จองพารา” จึงไม่ใช่เพียงสัญลักษณ์เชิงรูปธรรมของโครงสร้างไม้ไผ่ที่ประดับตกแต่งอย่างวิจิตรเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในช่วงเทศ กาลออกพรรษาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นสัญลักษณ์เชิงนามธรรมที่สะท้อนถึงความเคารพ ความศรัทธา และจิตวิญญาณของชาวไตที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ สาเหตุที่ประเพณีนี้คงอยู่ได้อย่างมั่นคง ก็เพราะชุมชนยังคงรักษาขนบ ความเชื่อ และรูปแบบงานศิลป์ดั้งเดิมได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มวัยในชุมชน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ พุทธธิดา เจียมวิจิตร (2564) ซึ่งศึกษาประเพณีออกหว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ โดยชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมของชุมชนชาติพันธุ์มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมศิลปกรรม ความเชื่อ และศาสนาไว้อย่างเป็นหนึ่งเดียว ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับงานของ วรรณพร วงศ์คำจันทร์ (2561) ที่เน้นว่าการจัดขบวนแห่และโครงสร้างพิธีกรรม เช่น “จอง” มีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไตให้โดดเด่นและเป็นที่จดจำ นอกจากนี้ ข้อค้นพบเกี่ยวกับการที่ชุมชนยังหลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่วัดร้างในเชิงโลกียะ เช่น การใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือทำกิน ก็สะท้อนถึงความเคารพในเขตแดนศักดิ์สิทธิ์ของวัดร้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์หอม จิตตินันท์ (2556) ที่ย้ำว่าการสืบทอดคติความเชื่อในชุมชนท้องถิ่นช่วยรักษาบริบทและขอบเขตพื้นที่วัดร้างไม่ให้ถูกแทรกแซงทางกายภาพหรือเชิงพาณิชย์

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไตบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ประเพณีแห่จองพารา ของชาติพันธุ์ไตบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพิธีกรรมที่แฝงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้อย่างแนบแน่น โดยมีหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา กตัญญูกตเวที และสังฆสามัคคี ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนผ่านพฤติกรรมของคนในชุมชน ทั้งในด้านการเสียสละแรงกาย แรงทรัพย์ ความร่วมมือในกิจกรรมสาธารณะ ตลอดจนการแสดงออกถึงความเคารพในพระพุทธศาสนา ความกตัญญู และจิตสาธารณะ ที่เป็นเช่นนี้เพราะประเพณีแห่จองพารามิใช่เพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็น พื้นที่การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติคุณธรรม ของคนในชุมชนที่ดำเนินต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น การร่วมแรงร่วมใจสร้างจองพารา การระดมทุน ทรัพยากร และแรงงาน รวมถึงการแบ่งปันอาหารและสิ่งของแก่ผู้เข้าร่วมงาน ล้วนสะท้อนให้เห็นถึง หลักทาน อย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน การเข้าวัด รักษาศีล แต่งกายเรียบร้อย และสำรวมกายวาจาในพิธีกรรม เป็นการแสดงออกถึง หลักศีล ส่วนการสวดมนต์ ฟังธรรม และน้อมนำคำสอนมาใคร่ครวญเป็นการฝึก ภาวนา เพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา นอกจากนี้

การตั้งจองพาราเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษยังแสดงถึง กตัญญูกตเวที ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมชาวพุทธ ขณะเดียวกันความสามัคคีของพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมแรงร่วมใจตกแต่งจองพาราและจัดพิธีกรรม ก็เป็นการประพฤติ สังฆสามัคคี อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้เชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นกระบวนการบ่มเพาะคุณธรรมในวิถีชีวิตท้องถิ่น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ วิภารัตน์ ติรพงศ์ไพบูลย์ (2565) ที่ศึกษาเรื่อง ประเพณีตานก๋วยสลาก ของล้านนา ซึ่งพบว่า พิธีกรรมดังกล่าวไม่เพียงเน้นการให้ทาน แต่ยังเป็นพื้นที่บ่มเพาะคุณธรรมในลักษณะเดียวกับประเพณีจองพารา เช่นเดียวกับงานของ ปรียาภรณ์ จันต๊ะรังสี (2563) ที่ศึกษาประเพณีไทลื้อ พบว่าหลักทาน ศีล และภาวนา ปรากฏชัดผ่านกิจกรรมและพฤติกรรมของชุมชน ขณะที่ อิศรา ตันติมงคลชัย (2562) ชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมของชาวไทยพวน เช่น ประเพณีออกพรรษา มีโครงสร้างที่หล่อหลอมพุทธธรรมเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไต บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ประเพณีแห่จองพารา ของชาติพันธุ์ไตบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน แสดงให้เห็นถึงการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในชีวิตจริงได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะ เมตตา กตัญญูกตเวที และศรัทธา ซึ่งปรากฏผ่านพฤติกรรมของคนในชุมชน ทั้งในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การอุทิศบุญกุศลให้บรรพบุรุษ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเรียนรู้และสืบทอดกิจกรรมที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณ เป็นเช่นนี้เพราะ ประเพณีแห่จองพารา ไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ หากแต่เป็นกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ได้เรียนรู้และฝึกฝนคุณธรรมผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การที่คนในหมู่บ้านพร้อมใจกันช่วยกันสร้างจองพารา ประดับตกแต่งซุ้มไม้ไผ่ ร่วมแรงร่วมใจจัดการเรื่องสถานที่และต้อนรับผู้มาเยือนอย่างอบอุ่น ล้วนสะท้อนถึง เมตตาธรรม ที่หมายถึงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยไม่มีเงื่อนไข ในขณะเดียวกัน กตัญญูกตเวที ปรากฏอย่างชัดเจนผ่านการอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ และการร่วมกันดูแลสืบสานขนบธรรมเนียมดั้งเดิมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพชน ส่วน ศรัทธา ทำหน้าที่เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ทุกคนในชุมชนพร้อมใจกันปฏิบัติตามขนบและคำสอนทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ ณัฐวดี ภูษิตานนท์ (2566) ที่พบว่า พลังศรัทธาในศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนให้เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน และเป็นพลังในการรักษาประเพณีให้คงอยู่ต่อไป ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานของ อัจฉรา อ่อนพรม (2565) ที่เน้นว่าการฝึกคุณธรรมอย่างเมตตาและกตัญญูสามารถเกิดขึ้นจริงผ่านกิจกรรมทางศาสนา และสอดคล้องกับงานของ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 บทบาทพระสงฆ์ต้นแบบกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยพระสงฆ์ในวัดต่าง ๆ นั้น ถือเป็นการดำเนินชีวิตที่สะท้อนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างชัดเจน โดยยึดมั่นในความเรียบง่าย การปลีกวิเวก และการใช้ธรรมชาติเป็น

สถานที่ในการฝึกจิตเพื่อการพัฒนาจิตวิญญาณและการบรรลุธรรม นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งระหว่างธรรมชาติและการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และอริยสัจ 4 ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกแก่ญาติโยมผ่านการเทศน์สอนและการดำเนินชีวิตอย่างเป็นแบบอย่าง จุดเน้นของการสื่อสารทางธรรมเหล่านี้ คือ การเห็นคุณค่าของสรรพชีวิต การปลูกฝังความเมตตาต่อสัตว์ป่า และการส่งเสริมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้เพราะธรรมชาติถูกมองว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกจิตวิญญาณ ซึ่งทำให้การอนุรักษ์ป่าไม้ไม่ใช่เพียงแค่กิจกรรมเชิงกายภาพ แต่เป็นการสืบสานคุณค่าทางจิตใจและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน แนวทางดังกล่าวมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการใช้หลักธรรมะเป็นกรอบแนวคิดช่วยสร้างแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ที่ลึกซึ้งกว่าการบังคับจากภายนอก เพราะพระสงฆ์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณมีความน่าเชื่อถือและได้รับความเคารพสูงในชุมชน ทำให้คำสอนและการปฏิบัติของท่านส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของชาวบ้านอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ การใช้หลักธรรมะยังเป็นการบูรณาการระหว่างความเชื่อทางศาสนาและความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทำให้การอนุรักษ์มีความหมายและความยั่งยืนมากขึ้น แนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของประเวศ วะสี (2555) ที่มองว่าพระสงฆ์ในสังคมไทยควรทำหน้าที่เป็น “ผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน” ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่าและจริยธรรมในระดับฐานรากอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชุมชนอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน นอกจากนี้ งานวิจัยของนิรันดร์ จำนงค์ทิพย์ (2562) ยังชี้ว่าการนำหลักธรรมะมาประยุกต์ใช้ในบริบทของสิ่งแวดล้อม ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชุมชนในทางที่สนับสนุนการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากหลักธรรมะนั้นปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องความเมตตาและการเคารพในชีวิตสรรพสัตว์ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการรักษาความสมดุลทางนิเวศวิทยา ทั้งยังช่วยสร้างความผูกพันทางจิตวิญญาณที่ยั่งยืนกับธรรมชาติ ทำให้ชุมชนไม่เพียงแต่เห็นประโยชน์ทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังให้คุณค่าทางจิตใจซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนที่ยั่งยืนกว่า ดังนั้นพระสงฆ์จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้นำทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่สามารถบูรณาการหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม พบว่า กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ มีหลายวิธีที่ช่วยส่งเสริมความเข้าใจและจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ ในบริบทของสังคมไทย พระสงฆ์มิได้มีบทบาทจำกัดอยู่เพียงการประกอบศาสนพิธีหรือการชี้แนะแนวทางธรรมเท่านั้น หากแต่ยังเป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ใกล้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ พระสงฆ์กลับมีบทบาทสำคัญในการปลุกจิตสำนึกของชาวบ้านให้เห็นคุณค่าของป่าไม้ และร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านวิถีแห่งธรรมที่เรียบง่าย แต่ทรงพลัง และสอดคล้องกับรากฐานวัฒนธรรมของท้องถิ่น อีกทั้งพระสงฆ์ในพื้นที่ยังมีความสามารถในการใช้พิธีกรรมทางศาสนา

เป็นสื่อกลางในการสร้างความผูกพันระหว่างชุมชนกับป่า เช่น พิธีบวชต้นไม้ การทำบุญป่าประจำปี และการจาริกแสวงบุญในพื้นที่ป่า ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการเปลี่ยนพื้นที่ป่าให้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ยากจะถูกบุกรุก แนวคิดนี้ตรงกับข้อเสนอของอัจฉราวดี ศิริวงศ์ (2561) ที่ชี้ว่าพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ เช่น การบวชต้นไม้ เป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่สามารถเปลี่ยนทัศนคติของผู้คนต่อธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้ง และเสริมสร้างกรอบคิดใหม่ในการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประสานงานและเป็นแกนกลางในการรวมพลังชุมชน องค์กรรัฐ และภาคประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังไฟป่า การปลูกป่า และการอบรมเยาวชน บทบาทนี้ได้รับการยืนยันและสนับสนุนจากงานวิจัยของพระมหาธีระวุฒิ ธีรธมโม (โสมเกษตรินทร์) (2543) ซึ่งพบว่าพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลที่สำคัญในการชี้นำและปลุกจิตสำนึกของประชาชนในชนบทให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักและการรวมพลังของชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ในขณะที่พระครูใบฎีกาถาวร สุรปญโญ (เสนสอน) (2554) พบว่า พระสงฆ์ยังเป็นแกนกลางที่ช่วยประสานงานระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งเครือข่ายและขับเคลื่อนกิจกรรมอนุรักษ์ เช่น การปลูกป่าและการจัดการไฟป่า รวมถึงการอบรมเยาวชนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ด้วยบทบาทเหล่านี้ พระสงฆ์จึงเปรียบเสมือนแกนกลางที่รวมพลังของชุมชน รัฐ และภาคประชาสังคมในการสร้างความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้น ไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่ของภาครัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะบทบาทพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลสูงในชุมชนไทย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม พบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติถือเป็นภารกิจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศในระดับประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นภารกิจของภาครัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเท่านั้น แต่ยังเป็นภารกิจร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม รวมถึงพระสงฆ์ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับป่าด้วย พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้ทรงศรัทธาของชาวบ้าน และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังทางสังคมของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชนท้องถิ่น บทบาทเชิงรุกของพระสงฆ์ในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2561) ที่เสนอว่าพระสงฆ์ควรทำหน้าที่เป็น "นักพัฒนาจิตสำนึก" โดยการประยุกต์หลักธรรมะเข้ากับแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับรากหญ้า แม้พระสงฆ์จะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ป่าไม้ แต่ก็ยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐในระยะยาว การขาดองค์ความรู้เฉพาะทางด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยเฉพาะการขยายตัวของเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวและความขัดแย้งเรื่องแนวเขตป่าอนุรักษ์ ทั้งนี้ สอดคล้องกับข้อค้นพบของศิริพร ไชยยะวงศ์ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการที่พักสงฆ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดเชิงนโยบายและระบบราชการที่ไม่

เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม กรณีศึกษาจากพื้นที่แม่ริมยังสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร พระสงฆ์ก็สามารถใช้ "ทุนทางวัฒนธรรม" อย่างศรัทธาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์อย่างเข้มแข็ง การบูรณาการองค์ความรู้พื้นบ้านเข้ากับหลักธรรมะไม่เพียงแต่ช่วยให้การอนุรักษ์มีความยั่งยืน แต่ยังเอื้อต่อการยอมรับของชุมชนในวงกว้าง ซึ่งเป็นแนวทางที่ควรนำไปปรับใช้ในบริบทพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกัน

องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยพบว่า ประเพณีแห่จองพารามิใช่เพียงพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ หากแต่เป็นเวทีปฏิบัติหลักพุทธธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยหล่อหลอมให้ชุมชนมีความรักสามัคคี เมตตา เสียสละ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และกตัญญูต่อบรรพบุรุษและครูบาอาจารย์ จึงเป็นรากฐานสำคัญต่อการคงอยู่ของอัตลักษณ์ชุมชนและการสืบสานคุณค่าพุทธธรรมสู่คนรุ่นหลังสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้

จากผลการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไตบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ ดังนี้

1) ประเพณีแห่จองพาราเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมและศาสนา ประเพณีนี้เป็นตัวอย่างของพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่หลอมรวมวิถีชีวิต ศิลปกรรมท้องถิ่น และความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์ไท

ใหญ่เอาไว้อย่างเป็นระบบ สะท้อนถึงการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างความศรัทธาร่วมกันและธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

2) หลักพุทธธรรมปรากฏเป็นพฤติกรรมปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน คนในชุมชนไม่เพียงแสดงออกถึงหลัก ทาน ศีล ภาวนา กตัญญูกตเวที และสังฆสามัคคี ในเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังนำมาประยุกต์ใช้จริงผ่านกิจกรรม เช่น การระดมทุน การร่วมแรงร่วมใจสร้างจองพารา การอุทิศบุญให้บรรพบุรุษ การสวดมนต์ และการจัดขบวนแห่ จึงแสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมไม่ได้เป็นเพียงคำสอนเชิงนามธรรม แต่มีชีวิตและบทบาทจริงในสังคม

3) เป็นกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดคุณธรรมระหว่างรุ่น ประเพณีแห่จองพาราทำหน้าที่เป็นกลไกในการฝึกฝนคุณธรรมให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนผ่านการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรม เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้า และตระหนักถึงความสำคัญของศาสนาในวิถีชีวิต

4) เป็นแบบอย่างของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าความเข้มแข็งของชุมชนและความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชน เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ประเพณีนี้ยังคงอยู่ได้ แม้สังคมจะเปลี่ยนไปตามกาลเวลา นี่คือหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าพลังของศรัทธาและคุณธรรมสามารถเป็นพลังต้านกระแสการเปลี่ยนแปลงที่คุกคามภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุป และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีแห่จองพาราของชาติพันธุ์ไทใหญ่ บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา ตลอดจนหลักพุทธธรรมที่ปรากฏและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในวิถีชีวิตของชุมชน ผ่านกิจกรรมประเพณีแห่จองพารา อันเป็นพิธีกรรมสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ที่ยืนยันถึงบทบาทของพิธีกรรมท้องถิ่นในการสืบทอดคติความเชื่อทางศาสนา การธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และการพัฒนาคุณธรรมของคนในชุมชน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมอื่น ๆ รวมถึงการสร้างสังคมคุณธรรมบนพื้นฐานของพุทธธรรมได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรส่งเสริมการศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทใหญ่ ผ่านโครงการให้ความรู้ในสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น

2) ควรสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พัฒนาเครือข่ายการตลาดสินค้าท้องถิ่น และจัดสรรการสนับสนุนทางการเงินหรือสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติด้านศิลปกรรม การจัดทำจองพารา และงานฝีมือที่เกี่ยวข้อง เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนรุ่นใหม่

2) ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐและชุมชน เพื่อร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานประเพณีให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทใหญ่ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างรอบด้าน

2) ควรศึกษารูปแบบการเผยแพร่และประยุกต์ใช้ประเพณีทางพระพุทธศาสนาในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน

References

กรกนก สนิทการ. (2560). “การศึกษาคุณลักษณะของสื่อประเพณีจองพาราและการนำไปใช้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์และนวัตกรรม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทรกุล ศุภชัย. (2554). “การศึกษาเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์และโบราณคดี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทร์หอม จิตตินันท์. (2556). “การสืบทอดคติความเชื่อและการอนุรักษ์พื้นที่วัดร้างในชุมชนท้องถิ่น”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐวดี ภูษิตานนท์. (2566). “พลังศรัทธาในศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการพัฒนาเยาวชนในชุมชนชาติพันธุ์: กรณีศึกษาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญมา ศรีสุข. (2558). “การศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะและวัฒนธรรม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปรียาภรณ์ จันต๊ะรังสี. (2563). Wการศึกษาประเพณีไทลื้อกับการสะท้อนหลักพุทธธรรมในพิธีกรรมชุมชน”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วิทยา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พุทธธิดา เจียมวิจิตร. (2564). “ประเพณีออกหว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ: การหล่อหลอมศิลปกรรม ความเชื่อ และศาสนา”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรรณพร วงศ์คำจันทร์. (2561). “การสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ผ่านโครงสร้างพิธีกรรมในประเพณีท้องถิ่น”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วิทยา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิภารัตน์ ติรพงศ์ไพบูลย์. (2565). “การศึกษาประเพณีตานก๋วยสลากของชาวล้านนา: การบ่มเพาะคุณธรรมผ่านพิธีกรรมท้องถิ่น”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2558). *ศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน.* เชียงใหม่ : ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2549). *รายงานการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. แม่ฮ่องสอน : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.

อัจฉรา อ่อนพรม. (2565). “การฝึกคุณธรรมเมตตาและกตัญญูผ่านกิจกรรมทางศาสนาในชุมชนท้องถิ่น”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อิศรา ตันติมงคลชัย. (2562). “พิธีกรรมประเพณีออกพรรษาของชาวไทยพวน: การหลอมรวมพุทธธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

The Learning Resources Administration in the 21st Century Age of School Administrators in the Galyani Vadhana Educational Quality Development Network under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6.

สรัลพิชญ์ จรูญโกมล Sarunpich Charoonkomon
เสกชัย ชมภูนุช Sekchai Chompoonuch
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g673302104@northcm.ac.th

Received 2025/04/27 *Revised* 2025/07/01 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6 โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น จำนวน 96 คน และการให้สัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.97

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการกำกับติดตาม ตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติ และ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ

2) แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ควรวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis ควรจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ควร

แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ จัดระบบเอกสาร ควรบันทึกข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนผ่านระบบ Online ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนให้ทันต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : การบริหารแหล่งเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21 , สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) Study the current state of learning resource management in the 21st century by school administrators, and 2) Explore guidelines for the development of 21st century learning resource management by school administrators within the Kalyaniwatthana Educational Quality Development Network, under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6. A mixed-methods research approach was employed, incorporating both quantitative and qualitative analyses. The sample group consisted of 96 participants, including school administrators, teachers, and school board members. In addition, in-depth interviews were conducted with a purposive sample of 5 individuals. The research instruments used were questionnaires and interview forms. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. The reliability of the instrument was 0.97.

Research findings revealed that:

1) The overall level of 21st-century learning resource management by school administrators was rated as high. When considered by individual aspects, all areas were also at a high level. Ranked from highest to lowest mean scores, the aspects were: Planning of learning resource management Reporting and summarizing the outcomes of learning resource management Supervising, monitoring, and evaluating the management of learning resources Implementation Use of information technology in learning resource management

2) The proposed guidelines for developing 21st-century learning resource management include: Analyzing the school's condition using SWOT Analysis principles Initiating development projects for internal learning resources Appointing a committee to supervise, monitor, and evaluate performance Developing an information database system and organizing documentation systematically Recording school information through online systems Developing the school's digital learning resources to keep pace with global changes

Keywords: Learning Resource Administration in the 21st Century, Galayani Vadthana Educational Quality Development Network

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม เป็นคนมีคุณภาพ คุณธรรม กล่าวคือ การศึกษาช่วยสร้างจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีจิตวิญญาณของผู้มีอารยะธรรมทางปัญญาและความงดงามทางจิตใจ การศึกษายังสามารถสร้างให้คนมีความรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ รวมถึงมีความอดทนในการต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิต การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกวัย ช่วยขัดเกลาให้คนเป็นมนุษย์ ดังคำกล่าวของท่านพุทธทาสภิกขุว่า “ เป็นมนุษย์เป็นได้เพราะใจสูง เหมือนหนึ่งยูงมีดีที่แววขน ถ้าใจต่ำเป็นได้แต่เพียงคนย่อมเสียที ที่ตน ได้เกิดมา ” จะเห็นว่าการศึกษานั้นช่วยอบรมพลเมือง ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิต สามารถช่วยให้ตนเองดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขอย่างมีปัญญา ช่วยค้ำจุนให้ชาติสามารถความดำรงอยู่ได้ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่ง ในการปลูกฝังความรักและหวงแหนในสิ่งที่แสดงความเป็นชาติ ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ เอกราช อาณาเขต ช่วยสร้างพลเมืองให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ ในการเลี้ยงตนเองและครอบครัว และช่วยให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถปกป้องตนเองและประเทศชาติให้ดำรงสถานภาพอยู่ได้ในสังคมโลกอย่างมีเสถียรภาพ (ธนัญญา เอ็มพงษ์ ,2561: ออนไลน์)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 มาตรา 25 กำหนดให้รัฐส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทั่วถึงและพอเพียง เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้หลากหลายและกว้างขวาง ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสาธารณะ และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2552: ออนไลน์) แหล่งเรียนรู้เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ช่วยเชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (ธัญรัตน์ บุตรพรหม, 2561: 24) นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ผ่านการคิดและปฏิบัติด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และเกิดความรักในท้องถิ่นของตนเอง.

โรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัด สพป.เชียงใหม่ เขต 6 มี 5 โรงเรียน 1 โรงเรียนสาขา และ 1 ห้องเรียนเคลื่อนที่ ได้แก่ บ้านสามัคคีสันม่วง บ้านจันทร์ บ้านแจ่มหลวง บ้านห้วยยา และบ้านขุนแม่รวม (สพป.เชียงใหม่ เขต 6, 2566) ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร การเดินทางยากลำบาก ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีข้อจำกัด จากการสังเคราะห์รายงาน SAR ปี 2566 พบว่า งบประมาณรายหัวไม่เพียงพอ แหล่งเรียนรู้มีปริมาณจำกัดและไม่ทันสมัย ผู้เรียนขาดโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาตนเอง (SAR, 2566)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณีวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและประธานกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ในปีการศึกษา 2567 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน ครูผู้สอนจำนวน 76 คน และประธานกรรมการสถานศึกษาจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 96 คน กลุ่มตัวอย่างศึกษาจากมาจากประชากรทั้งหมด

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 แบบ คือ

1) จัดทำแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล / ตำแหน่ง / สถานที่ทำงาน / วันเวลาที่ทำการสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านการปฏิบัติ ด้านการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ และด้านการใช้เทคโนโลยีในสารสนเทศในการการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

การหาคุณภาพเครื่องมือ

การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยเทคนิค IOC (Index of Item-objective Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC ที่มากกว่า 0.6 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 97) โดยผลการตรวจสอบ IOC มีค่าเท่ากับ 0.96 โดยมีการกำหนดคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญให้ ดังนี้ + 1 หมายถึง คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามปฏิบัติการ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถาม

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามปฏิบัติการ - 1 หมายถึง คำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามปฏิบัติการ

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) หรือความสอดคล้องภายในด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Cronbach Coefficient) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คน จากโรงเรียนในกลุ่มเคลือข่ายพัฒนศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย โรงเรียนบ้านห้วยปู โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย และโรงเรียนบ้านแม่ตะละ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าแอลฟาตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 99) โดยเกณฑ์สัมประสิทธิ์ แอลฟา (alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.97 จึงถือว่ายอมรับได้ จึงดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวม (n = 96) โดยรวมและรายด้าน

การบริหารแหล่งเรียนรู้	ระดับปฏิบัติ		
	μ	(σ)	แปลผล
ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	4.02	0.49	มาก
ด้านการปฏิบัติ	3.85	0.53	มาก
ด้านการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้	3.86	0.54	มาก
ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้	3.92	0.49	มาก
ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารแหล่งเรียนรู้	3.83	0.57	มาก
โดยรวม	3.89	0.72	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รองลงมา คือ ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมากด้านการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ด้านการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ รองลงมาคือ การกำหนดโครงการ แผนงาน และกิจกรรม พร้อมระยะเวลาอย่างชัดเจน และการจัดตั้งคณะทำงานบริหารแหล่งเรียนรู้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนทรัพยากร ซึ่งแม้อยู่ในอันดับสุดท้าย แต่ยังอยู่ในระดับมากเช่นกัน.

ด้านการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน จัดอบรมให้ความรู้แก่ครู นักเรียน และชุมชน และดำเนินการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งแม้อยู่ในอันดับสุดท้าย แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก.

ด้านการติดตามตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเป็นแหล่งเรียนรู้ และมีกระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม สนับสนุนอย่างเป็นระบบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การรายงานผลการประเมินการดำเนินงานตามแผนงาน ซึ่งยังอยู่ในระดับมาก.

ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารมอบหมายให้ครูประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อนำไปใช้ในการบริหาร และการประเมินผ่าน

กระบวนการกลุ่ม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งยังอยู่ในระดับมาก.

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารแหล่งเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้คอมพิวเตอร์ได้เต็มศักยภาพ การค้นคว้าหาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลผ่านอุปกรณ์ไอที และการเผยแพร่ผลงานผ่าน social media ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การติดตั้งอุปกรณ์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเชื่อมโยงนักเรียนและครู ซึ่งยังอยู่ในระดับมากเช่นกัน.

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แนวทางการพัฒนา คือ ดำเนินการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis หาจุดแข็ง และจุดอ่อนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ แล้วจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน เพื่อจัดสรรงบประมาณบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน

ด้านการปฏิบัติ มีแนวทางการพัฒนา ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ตามปฏิทินงานที่กำหนด จากนั้นจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยการกำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน กำกับ ติดตามและตรวจสอบผลการบริหารแหล่งเรียนรู้เป็นระยะๆ ตามปฏิทินปฏิบัติ การที่กำหนดไว้ ทำแบบสำรวจ วัดผลความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้ โดยใช้หลักการบริหาร PDCA

ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศจัดระบบเอกสาร และระบบสื่อ electronics มีการบันทึกข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนผ่านระบบ Online Website หรือ Page Facebook โดยใช้ Program ที่เป็นทั้งระบบ Application ผ่านระบบมือถือ และคอมพิวเตอร์

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนให้ทันต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ให้ทันสมัย พอเพียง และเหมาะสมกับระดับการศึกษาของผู้เรียน พร้อมให้บริการต่อคณะครู บุคลากร และนักเรียน พัฒนาระบบอินเตอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมพื้นที่ของโรงเรียน เพื่อให้คณะครู บุคลากร

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณีวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนมีการกำหนดโครงการ แผนงาน กิจกรรม และระยะเวลาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่บุคลากรครู และชุมชนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งจัดตั้งคณะทำงานบริหารแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ วันชัย ไชยชนะ (2565:70) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 22 พบว่า ด้านการวางแผน มีการกำหนดนโยบายรัฐ ระเบียบกฎหมายและเป้าหมายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการแต่ตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ กำหนดปฏิทินในการปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ สำรวจแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้โดยแยกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้

ด้านการปฏิบัติ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนมีการประสานงานกับชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ วันชัย ไชยชนะ (2565:70) พบว่า ด้านการปฏิบัติตามแผนงาน มีการจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้บูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ จัดทำคู่มือประกอบการบริหารแหล่งเรียนรู้

ด้านการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า ครู นักเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายจากที่ได้กำหนดไว้ และติดตามการดำเนินงานตามโครงการ แผนงาน กิจกรรมด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ ศศิมาภรณ์ แสงโอภาส (2558:88) พบว่า ด้านการตรวจสอบ ทบทวนกำกับติดตาม มีการประเมินผลและสรุปผลการสร้าง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน และเป็นระบบ

ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การใช้แหล่งเรียนรู้ต่อสาธารณชน ครู และชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งนำผลการสรุป รายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในปีการศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ กู้เกียรติ แดงสีดา (2563:70) พบว่า ด้านการสรุป รายงานผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษานำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสถานศึกษาเผยแพร่

ประชาสัมพันธ์ การใช้แหล่งเรียนรู้แก่สาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Infographic, Website, Facebook และสถานศึกษานำผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ มาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานการจัดการเรียนการสอนของครู ผ่านทางระบบ Social Media ส่งเสริมให้บุคลากรครู และนักเรียนใช้คอมพิวเตอร์ได้เต็มตามศักยภาพ และมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ วิเคราะห์ และตัดสินใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ กู้เกียรติ แดงสีดา (2563:70) พบว่า ด้านการดำเนินงานบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (Do) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษานำเครื่องมือสื่อสารในรูปแบบดิจิทัล มาใช้ในการการบริหารแหล่งเรียนรู้ เช่น Line, Facebook และสถานศึกษานำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการค้นหา ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล และได้นำผลการศึกษามาทำการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่ง ผลตาม

อภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6 ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผล พบว่า

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางการพัฒนา คือควรดำเนินการวิเคราะห์สภาพโดยใช้ SWOT Analysis เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้เป็นปัจจุบัน พร้อมจัดสรรงบประมาณอย่างชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแหล่งเรียนรู้ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเพื่อใช้งานได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพร ภูมิพลับ (2564:111) ที่พบว่าการวางแผนแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญ ช่วยลดปัญหาและเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การวางแผนใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการปฏิบัติ มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ คือ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ตามปฏิทินงานที่กำหนด จากนั้นจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยการกำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และให้เหมาะสมกับช่วงชั้นเรียนของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถค้นคว้าองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน สอดคล้องกับ รัชดาวรรณ ทองดา (2559:45) พบว่า ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรจัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ และควรจัดตั้งผู้รับผิดชอบดูแลด้านระบบสารสนเทศของแหล่งเรียนรู้ โรงเรียน และชุมชนควรมีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก โรงเรียนควรกำหนดแหล่งเรียนรู้ โดยแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และควรจัดทำระบบสารสนเทศ

ด้านการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน และดำเนินการตามปฏิทินปฏิบัติการที่กำหนดไว้ โดยใช้หลักการบริหาร PDCA เป็นแนวทางขับเคลื่อนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลในระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นปัจจุบัน ใช้โปรแกรมที่ทันสมัยในการประมวลผลกิจกรรมให้ถูกต้องและเชื่อถือได้ สอดคล้องกับ กู้เกียรติ แดงสีดา (2563:70) ที่เสนอให้ผู้บริหารและผู้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศ กำกับ และติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังใช้ โดยกำหนดเกณฑ์ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา มีการประเมินแบบ 360 องศาโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านเครื่องมือหลากหลาย เช่น Google Form หรือ QR Code รวมทั้งจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้าศึกษาดูงาน และจัดประชุมทบทวน วิเคราะห์ข้อดีข้อบกพร่อง พร้อมสำรวจความพึงพอใจอย่างสม่ำเสมอด้วยเทคโนโลยี.

ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ จัดเก็บเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบออนไลน์ เช่น Website หรือ Facebook Page โดยใช้โปรแกรมที่รองรับทั้งมือถือและคอมพิวเตอร์ สามารถสรุปและประมวลผลแบบ Real Time เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งเปิดช่องทางรับ Feedback สำหรับการพัฒนาต่อยอด มีการรายงานผลทุก 3 เดือน เพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา สอดคล้องกับ กู้เกียรติ แดงสีดา (2563:70) ที่เสนอให้สถานศึกษาตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับเครือข่ายโรงเรียน เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีการพัฒนาสื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานในรูปแบบหลากหลาย เช่น เอกสารรูปเล่ม E-book หรือ Facebook เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ.

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลให้ทันสมัย เหมาะสมกับระดับการศึกษา และรองรับการให้บริการแก่ครู บุคลากร และนักเรียน โดยจัดให้มีระบบอินเตอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมพื้นที่โรงเรียน รวมถึงปรับปรุงห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องภาษา ห้องวิทยาศาสตร์ พร้อมจัดงบประมาณซ่อมบำรุงวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดให้อยู่ในสภาพใช้งานได้เสมอ สอดคล้องกับ กู้เกียรติ แดงสีดา (2563:70) ที่เสนอแนวทางการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การอบรมบุคลากร การจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน และการใช้ Big Data อย่างเหมาะสม โดยสถานศึกษาควรพัฒนาสื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563:8) ที่เสนอการใช้ AI, AR และ VR เพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ตรงตามความถนัด และสอดคล้องกับ ธัญรัตน์ บุตรพรหม (2561:131) ที่เสนอให้มีการจัดหาสื่อ ICT อย่างเพียงพอ ซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุด และจัดหาใหม่ทดแทน รวมถึงมีระบบอินเตอร์เน็ตเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้.

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณีวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6

ที่มา : สรัลพิชญ์ จรูญโกมล, (2567)

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่21แนวทางการพัฒนา คือ ดำเนินการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis หาจุดแข็ง และจุดอ่อนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ แล้วจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน เพื่อจัดสรรงบประมาณบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน

ด้านการปฏิบัติ มีแนวทางการพัฒนา ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ตามปฏิทินงานที่กำหนด จากนั้นจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยการกำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน กำกับ ติดตามและตรวจสอบผลการบริหารแหล่งเรียนรู้เป็นระยะๆ ตามปฏิทินปฏิบัติ การที่กำหนดไว้ ทำแบบสำรวจ วัดผลความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้ โดยใช้หลักการบริหาร PDCA

ด้านการรายงานและสรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศจัดระบบเอกสาร และระบบสื่อ electronics มีการบันทึกข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนผ่านระบบ Online Website หรือ Page Facebook โดยใช้ Program ที่เป็นทั้งระบบ Application ผ่านระบบมือถือ และคอมพิวเตอร์

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนให้ทันต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ให้ทันสมัย พอเพียง และเหมาะสม

กับระดับการศึกษาของผู้เรียน พร้อมให้บริการต่อคณะครู บุคลากร และนักเรียน พัฒนาระบบอินเตอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมพื้นที่ของโรงเรียน เพื่อให้คณะครู บุคลากร

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6 พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายของแต่ละด้านคือ การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนทรัพยากรในการบริหารแหล่งเรียนรู้ สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การรายงานผลการประเมินการดำเนินงานตามแผนงานการบริหารแหล่งเรียนรู้ การสนับสนุนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สนับสนุนทรัพยากรในการบริหารแหล่งเรียนรู้ สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การรายงานผลการประเมินการดำเนินงานตามแผนงานการบริหารแหล่งเรียนรู้ การสนับสนุนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพทรัพยากรในการบริหารแหล่งเรียนรู้ สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การรายงานผลการประเมินการดำเนินงานตามแผนงานการบริหารแหล่งเรียนรู้ การสนับสนุนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

3) สถานศึกษา ครู และประธานคณะกรรมการศถานศึกษา ควรมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนทรัพยากรในการบริหารแหล่งเรียนรู้ สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การรายงานผลการประเมินการดำเนินงานตามแผนงานการบริหารแหล่งเรียนรู้ การสนับสนุนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษา เรื่อง งบประมาณสนับสนุนทรัพยากรในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา โดยใช้ทฤษฎีเชิงระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) ควรศึกษา เรื่อง สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

Reference

กมลพร ภูมิพลับ. (2562). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

กู้เกียรติ แดงสีดา. (2563). ยุคดิจิทัลกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2552). *ข้อตกลงเบื้องต้นก่อนจะเป็นนักศึกษา กศน.* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.moe.go.th. [2 พฤษภาคม 2561].

ธัญรัตน์ บุตรพรหม. (2561). การพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนท่าชนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ธนัญญา เอ็มพงษ์. (2561). *ความสำคัญของการศึกษา.* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://education.maggang.com/. [1 สิงหาคม 2566].

รัชดาวรรณ ทองดา. (2559:43-47). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านพันเสด็จนอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

วันชัย ไชยชนะ. (2565). การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ศศิมาภรณ์ แสงโอภาส. (2558). การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6. (2566) *ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2566.* เชียงใหม่ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6.

ศึกษาวิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ที่มีต่อพระพุทธศาสนา

Study and analyze the faith of the Pa-O ethnic group in Mueang Mae Hong Son District towards Buddhism

พระปลัดอาทิตย์ อาทิจฺโจ Phra Palat Athit Atijjo
พระมหาอินทร์วงค์ อิสฺสรภาณี,ดร. Phramaha Intawong Issarabhāṇī, Dr.
พัลลภ หารุคำจา Panlob Harucomja
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Athit Atijjo25@gmail.com

Received 2025/04/27 *Revised* 2025/07/01 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ 2) ศึกษาความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา และ 3) วิเคราะห์ความศรัทธาดังกล่าว การวิจัยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/คน และนำเสนอผลแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทชุมชนและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอมีถิ่นกำเนิดในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา และอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของไทย โดยเฉพาะจังหวัดแม่ฮ่องสอน วิถีชีวิตผูกพันกับเกษตรกรรม เช่น การทำไร่หมุนเวียน การใช้สมุนไพร และระบบเครือญาติ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอิงกับจารีต เครื่องแต่งกายใช้เสื้อสีเข้มและผ้าพันศีรษะสีสด อาหารและวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลจากชาวไทใหญ่และพม่า

2) ศึกษาความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า ด้านศาสนา ชาวปะโอนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างมั่นคง วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน กิจกรรมทางศาสนา เช่น ปอยส่างลอง และการทำบุญวันพระ มีบทบาทในการธำรงภาษา วัฒนธรรม และความสามัคคีของชุมชน

3) วิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า การวิเคราะห์ความศรัทธาพบ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ความเชื่อในพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งสูงสุด (2) ความเชื่อในกฎแห่งกรรม และ (3) ความเชื่อในการทำความดีผ่านทานศีล และภาวนา ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาจิตใจและความสงบสุขของชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ชาติพันธุ์ปะโอ, ความศรัทธา, พระพุทธศาสนา, แม่ฮ่องสอน

Abstract

This research aims to: 1) Study the community context and way of life of the Pa-O ethnic group, 2) Study the faith of the Pa-O ethnic group in Muang District, Mae Hong Son Province, towards Buddhism, 3) Analyze this faith. The research employed qualitative methods by collecting data from documents and in-depth interviews with 15 key informants. The findings are presented descriptively.

The research results revealed that:

1) Community Context and Lifestyle of the Pao Ethnic Group: The Pao ethnic group originated in Shan State, Myanmar, and currently resides in the northern region of Thailand, especially in Mae Hong Son Province. Their way of life is closely tied to agriculture, such as shifting cultivation, the use of medicinal herbs, and kinship systems. Their natural resource management is based on customs and traditions. Their clothing typically features dark-colored shirts and brightly colored headscarves. Their food and culture have been influenced by the Tai Yai and Burmese peoples.

2) Faith of the Pa-O ethnic group in Muang District, Mae Hong Son towards Buddhism: The Pa-O firmly practice Theravada Buddhism. Temples and monks serve as the spiritual centers of the community. Religious activities, such as the Poi Sang Long festival and making merit on Buddhist holy days, play important roles in preserving language, culture, and community solidarity.

3) Analysis of the faith of the Pa-O ethnic group towards Buddhism: The analysis identified three main aspects: (1) Belief in the Triple Gem (Buddha, Dhamma, Sangha) as the supreme refuge, (2) Belief in the law of karma, (3) Belief in cultivating goodness through giving (dāna), moral conduct (sīla), and meditation (bhāvanā), which form the foundation for the sustainable development of the community's mind and peace.

Keywords: Pa-O ethnic group, faith, Buddhism, Mae Hong Son.

บทนำ

สังคมไทยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และภาษา ซึ่งอยู่ร่วมกันภายใต้กรอบรัฐชาติเดียวกัน แม้รัฐไทยจะดำเนินนโยบายสร้างเอกภาพด้วยการหลอมรวมความแตกต่างให้กลายเป็นอัตลักษณ์แบบไทยเดียว หากแต่ในกระบวนการนั้น กลุ่มชาติพันธุ์จำนวนไม่น้อยกลับถูกจัดให้อยู่ในสถานะชายขอบของสังคม ทั้งในด้านสิทธิ ทรัพยากร และวัฒนธรรม เช่น

ชาวเขา ชาวมลายู และกลุ่มอื่น ๆ ที่ต้องต่อรองกับโครงสร้างอำนาจของรัฐผ่านการฟื้นฟูและประกาศอัตลักษณ์ของตน (กรมป่าไม้, 2521 : 45) หนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบเหล่านี้ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ ซึ่งมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา ปัจจุบันมีการตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่นในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น บ้านห้วยขาน บ้านห้วยซลอบ และบ้านห้วยมะเขือส้ม ซึ่งปรากฏการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งของคนปะโอและไทใหญ่ (อิสริยะ นันท์ชัย และโชติมา จตุรวงค์, 2562 : 16; ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565 : 32) ชาวปะโอ หรือที่เรียกตนเองว่า “ป่ะโอ่” มีภาษา วัฒนธรรม การแต่งกาย และพิธีกรรมเป็นของตนเอง อีกทั้งนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างเคร่งครัด โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ (วิรินทร์ญา กิตติคุณนพวัชร์, 2566 : 193–195)

พระพุทธศาสนาในบริบทของกลุ่มปะโอไม่ใช่เพียงระบบความเชื่อทางศาสนา แต่เป็นระบบคุณค่าที่ฝังแน่นในวิถีชีวิต โดยเฉพาะหลักความศรัทธาที่เชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องกรรมและผลแห่งกรรม เช่น “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ซึ่งกลายเป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมทางสังคมและสร้างวินัยทางจริยธรรม (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549 : 73) ความศรัทธาในมิติของพระพุทธศาสนาเช่นนี้ สะท้อนถึงแนวคิดที่ว่า “ศรัทธาเป็นรากฐานของปัญญา” ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2533 : 12) รูปแบบของความศรัทธาในกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอจึงมิใช่เพียงความเชื่อเชิงนามธรรม แต่ปรากฏชัดผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ ฟังเทศน์ รักษาศีล และการเข้าวัด ซึ่งเป็นกิจวัตรของชุมชนที่สะท้อนถึงความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นพลังที่หล่อหลอมทั้งอัตลักษณ์และความมั่นคงทางสังคม (สุชาติ ศรีวงค์, 2563 : 27) นอกจากนี้ วัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชนยังมีบทบาทเป็นสถานที่รวมกลุ่ม เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ และเป็นศูนย์รวมจิตใจ โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ครูผู้สอนธรรมะ และที่ปรึกษาทางจริยธรรม (สุนทร สัมพันธวงศ์, 2564 : 34)

อีกประเด็นสำคัญที่พบในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ คือ ความสามารถในการประนีประนอมระหว่างพระพุทธศาสนาและคติความเชื่อพื้นบ้าน เช่น ความเชื่อเรื่องผี หรือพิธีกรรมบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งดำรงอยู่ควบคู่กับการนับถือพระพุทธศาสนาโดยไม่ขัดแย้งกัน แต่เสริมสร้างพลังศรัทธารูปแบบเฉพาะที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน (วิไลพร พงษ์เจริญ, 2561 : 55) ลักษณะเช่นนี้เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความยืดหยุ่นทางวัฒนธรรม และความสามารถในการปรับตัวของชาวปะโอให้ดำรงอัตลักษณ์ของตนได้แม้ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พีระพล ศรีสุข, 2563 : 40) ในด้านโครงสร้างทางสังคม ชุมชนปะโอมีลักษณะของระบบเครือญาติแน่นแฟ้น ซึ่งส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนา โดยกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น งานบุญ การบวชเณร และพิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนเป็นกลไกในการรวมกลุ่มและถ่ายทอดค่านิยมที่ดีงาม (อรุณ ศรีบุญมา, 2562 : 61) แม้ในยุคที่วิถีชีวิตของกลุ่มปะโอกำลังเปลี่ยนแปลงจากแรงกดดันของระบบเศรษฐกิจใหม่ เช่น การปลูกพืชเศรษฐกิจ หรือการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน แต่ความศรัทธาในพระพุทธศาสนายังคงเป็นเสาหลักในการรักษาเสถียรภาพและอัตลักษณ์ของชุมชน (ชลธิชา ทองสุข, 2564 : 73)

การศึกษาความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอสามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่มองศาสนาเป็นระบบความหมายและกลไกการธำรงอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งความศรัทธามิใช่เพียงความเชื่อส่วนบุคคล แต่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านวัดและพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการรักษาคุณค่าทางจริยธรรมและเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ (พระสมุห์อานนท์ อินทว์โส และคณะ, 2562: 41) การหล่อหลอมอัตลักษณ์จึงไม่ใช่กระบวนการนิยามตนเองโดยลำพัง แต่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางพิธีกรรม การรวมกลุ่ม และความเชื่อที่สืบทอดอย่างต่อเนื่อง เช่น ความเชื่อในกฎแห่งกรรม การเคารพบูชาพระรัตนตรัย และการปฏิบัติบูชาในวันสำคัญทางพุทธศาสนา (นิยม สื่อดิจิทัล, 2562: 18) สิ่งเหล่านี้สะท้อนความศรัทธาเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อความมั่นคงของชุมชนปะโอในภาคเหนือของประเทศไทย อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของบูร์ดิเออที่มองว่าวัดเป็นพื้นที่ผลิตซ้ำค่านิยมทางสังคมและเป็นศูนย์กลางของความรู้และศีลธรรม (วิสาข์ แก้วสืบหิรัญ, 2563: 23) ดังนั้น การวิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอจึงต้องพิจารณาเชิงองค์รวมระหว่างศาสนา วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และโครงสร้างทางสังคม เพื่อเข้าใจบทบาทของศรัทธาในการธำรงวิถีชีวิตและความมั่นคงของชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน โดยมุ่งเน้นการสำรวจบทบาทของศรัทธาดังกล่าวในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และความมั่นคงของชุมชนในบริบทโลกการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมบนฐานของศรัทธา พร้อมทั้งสร้างพื้นที่ความรู้ที่เอื้อต่อการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างมีคุณค่าและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชน วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ

2) เพื่อศึกษาความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา

3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ผ่านการเก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 รูป/คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) พระสังฆาธิการในจังหวัด

แม่ฮ่องสอน 2) นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านชาติพันธุ์และพระพุทธศาสนา 3) ชาวปะโอในพื้นที่อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งครอบคลุมหลากหลายช่วงวัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ กลุ่มวัยทำงาน และเยาวชน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดจำนวน 15 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การเก็บข้อมูลใช้ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกชนิดปลายเปิดที่มีโครงสร้าง (Structured Open-ended Interview Form) โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1: ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

ประเด็นที่ 2: บริบทชุมชนและวิถีชีวิต

1) วิถีชีวิตประจำวันของชุมชนปะโอในพื้นที่นี้

2) ชุมชนปะโอมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร

3) ระบบความสัมพันธ์และเครือญาติในชุมชนส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร

ประเด็นที่ 3: ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

1) ความหมายของ “ความศรัทธา” ในชุมชนปะโอคืออะไร

2) พระพุทธศาสนาและวัดมีบทบาทอย่างไรต่อชุมชนและสมาชิก

3) คุณมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ การฟังเทศน์ อย่างไร

4) คุณเข้าใจเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างไร และมีผลต่อชีวิตอย่างไร

ประเด็นที่ 4: การประนีประนอมระหว่างพระพุทธศาสนาและความเชื่อพื้นบ้าน

1) ชุมชนปะโอมีความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างไร

2) ความเชื่อพื้นบ้านเหล่านี้สัมพันธ์หรือขัดแย้งกับพระพุทธศาสนาอย่างไร

3) การปฏิบัติพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับทั้งสองความเชื่อเกิดขึ้นอย่างไรในชีวิตประจำวัน

ประเด็นที่ 5: บทบาทของความศรัทธาในการธำรงอัตลักษณ์และความมั่นคงของชุมชน

1) ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาช่วยรักษาวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างไร

2) กิจกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชนอย่างไร

3) ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ความศรัทธายังมีบทบาทอย่างไรต่อความมั่นคงของชุมชน

ประเด็นที่ 6: ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

1) มีเรื่องราวหรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความศรัทธาหรือบทบาทของพระพุทธศาสนาในชุมชนไหม

2) คุณมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรมและความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis): สำหรับข้อมูลจากเอกสาร โดยสังเคราะห์สาระสำคัญ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis): สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล แยกประเด็น วิเคราะห์ความเชื่อมโยง และตีความหมายให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา” นี้มุ่งเน้นการสำรวจและวิเคราะห์บทบาทของศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนปะโอ โดยเฉพาะในด้านความเชื่อ พิธีกรรม และการปฏิบัติทางศาสนา ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงของชุมชนและการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในบริบทสังคมสมัยใหม่ ผลการวิจัยตามวัตุประสงค์ พบว่า

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 บริบทชุมชน วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ (Pa-O) หรือที่ในบางพื้นที่เรียกว่า “เผ่าต่องตู่” หรือ “ตองตู” เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ทางตอนใต้ของรัฐฉาน (Shan State) ในประเทศเมียนมา และกระจายตัวตามแนวพรมแดนภาคเหนือของประเทศไทย ชาวปะโอเป็นกลุ่มชนพื้นถิ่นในรัฐฉานที่ผสมผสานสายเลือดและวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียง เช่น ไทใหญ่ (Shan) และชาวพม่า จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอยังได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ชาวปะโอส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ กิจกรรมทางศาสนาจึงเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิต ทั้งการตักบาตร การเข้าวัด การฟังเทศน์ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา และการจัดเทศกาลต่าง ๆ ที่วัด โครงสร้างทางสังคมของชุมชนปะโอมักมีลักษณะเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์แบบเครือญาติหรือเครือข่ายในหมู่บ้านที่มีอายุยืนยาว พึ่งพากันในด้านการเกษตร การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนแรงงานในฤดูกาลเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว ชาวปะโอพึ่งพาการเกษตรบนพื้นที่สูง ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด ถั่ว และพืชผักในไร่หมุนเวียน ชาวปะโอมีการพัฒนาความรู้ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอาศัยหลักจารีตประเพณีในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ ชาวปะโอเริ่มปรับตัวสู่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ชา กาแฟ หรือผลไม้เมืองหนาว ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เครื่องแต่งกายของชาวปะโอมีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ เสื้อแขนยาวและกางเกงหรือกระโปรงสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม ผ้าพันศีรษะสีสันสดใสที่เป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมชาวปะโอ งานหัตถกรรมที่โดดเด่น เช่น งานทอผ้าและงานจักสาน ภาษาปะโอเป็นภาษาตระกูลทิเบต-พม่า มีสำเนียงและคำศัพท์เฉพาะที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ อาหารของชาวปะโอได้รับอิทธิพลจากทั้งอาหารไทใหญ่และอาหารพม่า ใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการประกอบอาหารและการดูแลสุขภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอยังได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธนิกายเถรวาท พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนปะโอในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะวัดหรือสำนักสงฆ์ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่คนในหมู่บ้านให้การเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ทั้งในยามปกติและในช่วงประสบปัญหาชีวิต ชาวปะโอส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ กิจกรรมทางศาสนาจึงเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิต ทั้งการตักบาตร การเข้าวัด การฟังเทศน์ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา และการจัดเทศกาลต่าง ๆ ที่วัด ทั้งพิธีเฉลิมฉลองทางศาสนาประจำปีและพิธีกรรมในวาระพิเศษ เช่น การทอดกฐินและผ้าป่า การทำบุญวันเข้าพรรษา รวมถึงประเพณีท้องถิ่น เช่น งานบุญหลังฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งล้วนสอดแทรกหลักคำสอนและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา ความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนปะโอผ่านวัดและพิธีกรรมทางศาสนา ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาในชุมชนปะโอยังส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจของครอบครัวเกี่ยวกับการออกบวช การรักษาวัฒนธรรม “สืบชะตา” ที่ได้รับอิทธิพลจากล้านนา และพิธี “ผูกข้อมือรับขวัญ” ผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม ค่านิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาพระปริยัติธรรมในระยะสั้นหรือเข้าวัดช่วงเข้าพรรษา ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน เป็นส่วนสำคัญที่หล่อหลอมอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมความสามัคคีภายในหมู่บ้าน พิธีกรรมและเทศกาลทางศาสนาต่าง ๆ การสืบทอดวัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสารและส่งต่อแนวปฏิบัติทางศาสนา การให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ภาษาและประเพณีแบบดั้งเดิมไปพร้อมกัน การพัฒนาสังคมปะโอจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และวัด ผสานความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมเข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นสายใยหลักที่ยังคงช่วยหล่อเลี้ยงคุณค่าทางจิตใจและสังคมของชุมชนปะโอในแม่ฮ่องสอนให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 วิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า ความศรัทธานี้ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ

1) ความเชื่อในพระรัตนตรัย

ความศรัทธาต่อพระรัตนตรัยของชาวปะโอไม่ได้หมายถึงเพียงความเลื่อมใสส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงไปถึงโครงสร้างของชุมชน วัดและสำนักสงฆ์จึงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งในด้านศาสนาและสังคม ชาวปะโอมองว่าวัดเป็นพื้นที่ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และเป็นสถานที่รวมจิตใจ พระพุทธรูปซึ่งตั้งอยู่ในวัดและชุมชน มักได้รับอิทธิพลจากศิลปะล้านนา ผสมผสานกับเอกลักษณ์ท้องถิ่น สื่อถึงความเป็น “พี่เลี้ยง” ทางจิตวิญญาณที่คอยดูแลชาวบ้าน พระธรรมคำสอนเป็นแนวทางชีวิตที่ถ่ายทอดผ่านการทำบุญ ฟังเทศน์ และศึกษาพระไตรปิฎกที่แปลเป็นภาษาท้องถิ่น ทำให้ชาวปะโอเข้าถึงหลักธรรมได้ง่ายขึ้น ส่วนพระสงฆ์นั้นเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ทำหน้าที่เชื่อม

สัมพันธ์ชุมชนผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานบุญและประเพณี การบูรณปฏิสังขรณ์วัดที่ต่อเนื่องสะท้อนถึงความศรัทธาที่ลึกซึ้งและความพยายามรักษาพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

2) ความเชื่อในกฎแห่งกรรม

ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมีบทบาทสำคัญในการกำกับพฤติกรรมของชาวปะโอ พวกเขาเชื่อว่าการกระทำใดก็ตามจะส่งผลตอบแทนกลับมา ไม่ว่าจะดีหรือร้าย จึงยึดมั่นในหลักศีล 5 ซึ่งเน้นการละเว้นจากการทำร้าย การลักทรัพย์ และการพูดเท็จ นอกจากนี้ การสะสมบุญผ่านการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความสงบสุขในชีวิต ความเชื่อนี้ยังส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมให้ชาวปะโอมีความเมตตา ช่วยเหลือกันและกันในยามยากลำบาก สร้างความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นในชุมชน โดยหลักคำสอนนี้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านการเลี้ยงดู ครอบครัว และการเทศนาในวัด

3) ความเชื่อในการทำความดี

การทำความดีในชีวิตประจำวันถือเป็นหัวใจสำคัญของชาวปะโอ การรักษาศีล ทาน และภาวนาไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นบรรทัดฐานของสังคมที่ช่วยควบคุมกาย วาจา ใจ ให้มีวินัยและพัฒนาจิตใจให้เข้าถึงแก่นธรรม การภาวนา หรือการฝึกสมาธิ เป็นการพัฒนาสติและปัญญา ช่วยให้บุคคลมีความสงบภายในใจ ชาวปะโอโดยเฉพาะผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญภาวนาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนเยาวชนและคนรุ่นใหม่ก็เริ่มตระหนักถึงประโยชน์ของสมาธิในแง่สุขภาพจิตและความสงบในชีวิตประจำวัน ความเชื่อเหล่านี้ช่วยหล่อหลอมให้ชุมชนมีความสามัคคีและมั่นคง

ดังนั้น ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนจึงเป็นกลไกสำคัญที่ผสานรวมระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และสังคมอย่างแยกไม่ออก ทั้งยังช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจและรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งผลการวิจัยที่ได้นั้นสามารถอภิปรายตามประเด็นที่ศึกษาไว้ 3 ประเด็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชน วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ปะโอมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอย่างลึกซึ้งกับวัดและพระสงฆ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสังคมของชุมชน โดยวัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่รวมตัวเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดค่านิยมที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้สมาชิกชุมชนมีความรู้สึกของความเป็นปะโอที่เข้มแข็งและมั่นคงในอัตลักษณ์ของตน ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพีระพล ศรีสุข (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมทางศาสนาและวัดเป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนปะโอ

และรักษาความต่อเนื่องของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ นอกจากนี้ อรุณ ศรีบุญมา (2562) ยังได้ระบุว่า รูปแบบวิถีชีวิตแบบครอบครัวและเครือญาติที่แน่นแฟ้นของชาวปะโอเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนให้ยังคงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับรายงานของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (2565) ที่ระบุว่าชุมชนปะโอมีการปรับตัวเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการเผชิญกับกระแสสังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของชุมชนในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ งานวิจัยของจิตรลดา ใจดี (2562) ยังแสดงให้เห็นว่า ชุมชนปะโอใช้กลไกทางสังคมและพิธีกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาระบบสังคมและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสนับสนุนความสำคัญของวัดและศาสนาในฐานะเสาหลักของชุมชนปะโอ ดังนั้น วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอนั้นมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับวัดและพระสงฆ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมอัตลักษณ์และสร้างความมั่นคงทางสังคม ทำให้ชุมชนสามารถดำรงวิถีชีวิตและรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า ความศรัทธาของชาวปะโอเป็นรากฐานทางจิตใจที่หล่อหลอมความมั่นคงของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ โดยความศรัทธานี้ไม่เพียงเป็นความเชื่อส่วนบุคคล แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน ตลอดจนเป็นแรงจูงใจในการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ อีกทั้งความศรัทธายังสะท้อนผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ ฟังเทศน์ และการเข้าวัด ซึ่งช่วยสร้างความผูกพันและเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชน ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ ศรีวงค์ (2563) ในหัวข้อ “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ภาคเหนือ” ซึ่งพบว่าวัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นแกนกลางสำคัญในการรักษาความมั่นคงทางจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชนปะโอ โดยเป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งถ่ายทอดคุณค่าทางศีลธรรมที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของชุมชน นอกจากนี้ งานวิจัยของวิไลพร พงษ์เจริญ (2561) เรื่อง “วัฒนธรรมและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ” ก็สนับสนุนว่าความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ ซึ่งมีการผสมผสานกับคติความเชื่อพื้นบ้าน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ในขณะเดียวกัน งานวิจัยของสมศักดิ์ นิลสุวรรณ (2564) เรื่อง “ศาสนาและการพัฒนาชุมชนในยุคสมัยใหม่” ยังชี้ให้เห็นว่าความศรัทธาต่อศาสนาเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาวัฒนธรรมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ดังนั้น ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการธำรงวิถีชีวิตและสร้างความมั่นคงทางสังคมในชุมชน แม้ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนายังคงเป็นเสาหลักที่ช่วยรักษาเอกลักษณ์และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอมีความลึกซึ้งและฝังรากแน่นอยู่ในวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

ประการที่ 1 ความเชื่อในพระรัตนตรัย ชาวปะโอให้ความเคารพและนับถือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นแกนกลางแห่งความศรัทธา วัดและสำนักสงฆ์จึงกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ทั้งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและพื้นที่สำหรับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังทำหน้าที่เป็นผู้นำจิตวิญญาณและครูสอนธรรมะที่ช่วยขับเคลื่อนชุมชนด้วยพลังศรัทธา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร สัมพันธวงศ์ (2564) ที่ระบุว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจและขับเคลื่อนชุมชน

ประการที่ 2 ความเชื่อในกฎแห่งกรรม ความเชื่อในกฎแห่งกรรมเป็นกรอบจริยธรรมที่กำกับพฤติกรรมของชาวปะโอ โดยเชื่อว่าการทำความดีจะได้รับผลดี และการทำชั่วจะได้รับผลร้าย ความเชื่อนี้ส่งผลให้ชาวปะโอยึดมั่นในหลักศีลธรรม เช่น ศีล 5 และการสะสมบุญผ่านการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนอย่างเข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะความเชื่อนี้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรลดา ใจดี (2562) ที่ชี้ว่าความศรัทธาทางศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนรักษาค่านิยมดั้งเดิมได้อย่างมั่นคง

ประการที่ 3 ความเชื่อในการทำความดี ความเชื่อในการทำความดีผ่านการปฏิบัติทาน ศีล และภาวนา เป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตชาวปะโอ ไม่เพียงเป็นแนวทางในการฝึกฝนตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นบรรทัดฐานร่วมของชุมชนที่ช่วยสร้างความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบในสังคม ทั้งนี้เพราะความเชื่อนี้หล่อหลอมให้ชุมชนมีเอกภาพและความมั่นคงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงคนทุกช่วงวัยและธำรงความสามัคคีในชุมชน สอดคล้องกับข้อค้นพบของวิรินทร์ญา กิตติคุณนพวัชร์ (2566) ที่ระบุว่าศิลปวัฒนธรรมและศาสนกิจเป็นเครื่องมือสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์และความสามัคคีของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นกลไกทางสังคมที่มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อพฤติกรรม ค่านิยม และอัตลักษณ์ของชุมชน ช่วยให้ชุมชนยังคงมั่นคงและดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา” สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้

ที่มา : พระปลัดอาทิตย์ อาทิจฺโจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา” สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ

กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอมีต้นกำเนิดในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา โดยมีการอพยพและตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมาช้านาน ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์นี้ช่วยสร้างความภูมิใจและยึดเหนี่ยวอัตลักษณ์ร่วมกันในหมู่สมาชิกชุมชน ส่งผลให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวในกลุ่มชาติพันธุ์

2) ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาและความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวปะโอถูกรวบรวมและสืบทอดผ่านพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ การฟังธรรมเทศนา และประเพณีสำคัญต่าง ๆ องค์ความรู้นี้ไม่เพียงแต่สะท้อนความเชื่อส่วนบุคคล แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการรวมกลุ่มและรักษาความมั่นคงทางจิตใจของชุมชน

3) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบยั่งยืน

ชาวปะโอใช้ความรู้ด้านเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เช่น การทำไร่หมุนเวียน และการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ องค์ความรู้นี้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการที่ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

4) ความรู้ในการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมและเครือญาติ

ระบบเครือญาติของชาวปะโอมีความเข้มแข็งและเป็นรากฐานของความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนา การสืบทอดความรู้ในด้านนี้ทำให้ชุมชนสามารถรักษาความสมานฉันท์และความมั่นคงภายในชุมชนได้ แม้ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก

5) ความรู้ในการปรับตัวและประนีประนอมกับความเปลี่ยนแปลงภายนอก

ชาวปะโอมีความสามารถในการผสมผสานระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและคติความเชื่อพื้นบ้าน เช่น ความเชื่อเรื่องผีและพิธีกรรมบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างเหมาะสม ความรู้ด้านนี้ทำให้ชุมชนสามารถรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมควบคู่กับการปรับตัวเข้ากับสังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา” ได้เปิดเผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ ซึ่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่เพียงเป็นระบบความเชื่อเชิงนามธรรมเท่านั้น หากแต่ยังแฝงอยู่ในทุกอณูของวิถีชีวิต ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงโครงสร้างทางสังคมโดยรวม พระพุทธศาสนาในนิกายเถรวาทได้ทำหน้าที่เป็นเสมือนรากแก้วที่ยึดโยงชุมชนปะโอไว้กับหลักคุณธรรม ความดี และการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับกฎแห่งธรรมชาติ ความศรัทธาที่ชาวปะโอมีต่อพระพุทธศาสนา แสดงออกผ่านการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ตลอดจนพิธีกรรมท้องถิ่นที่หลอมรวมเข้ากับหลักธรรมในทางพุทธศาสนาอย่างแนบเนียน ความศรัทธาของชาวปะโอสามารถจำแนกออกได้เป็นสามประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความเชื่อในพระรัตนตรัย ความเชื่อในกฎแห่งกรรม และความเชื่อในการทำความดี ซึ่งทั้งสามประเด็นนี้ล้วนเชื่อมโยงกับโครงสร้างของชุมชนปะโออย่างลึกซึ้ง ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้าน พระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบของผู้เข้าถึงสัจธรรม พระธรรมคือแนวทางแห่งปัญญา

และพระสงฆ์คือผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้เชื่อมโยงชุมชนเข้าด้วยกัน วัดจึงกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยึดเหนี่ยวผู้คนไว้ด้วยกันในทุกช่วงวัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรสนับสนุนบทบาทของวัดและพระสงฆ์ให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและคุณธรรมอย่างยั่งยืน

2) ควรจัดตั้งโครงการเผยแพร่และสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในระดับชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้พิธีกรรมทางศาสนาและกิจกรรมวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และผู้นำชุมชนในด้านการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและกระตุ้นความสนใจของคนทุกช่วงวัยในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

2) ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนและสมาชิกในชุมชนในการรักษาและสืบสานประเพณี รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบันทึกและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสืบทอดอัตลักษณ์อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบวิถีชีวิตและความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเข้าใจความเหมือนและแตกต่างในบริบทต่าง ๆ

2) ควรวิเคราะห์พัฒนารูปแบบการเผยแพร่อัตลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน โดยประยุกต์ใช้กับสังคมสมัยใหม่ควบคู่กับการรักษารากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิม

References

กรมป่าไม้. (2521). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กรมป่าไม้.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2549). *ศาสนาและวัฒนธรรม: บทบาทและความหมายในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิตรลดา ใจดี. (2562). การรักษาระบบสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์. *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชลธิชา ทองสุข. (2564). วิถีชีวิตและความศรัทธาของชาวปะโอในยุคปัจจุบัน. *วารสารสังคมศาสตร์*. 35(2), 65–78.

นิยม สื่อดิจิทัล. (2562). อัตลักษณ์ชาติพันธุ์กับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาพุทธศาสนาศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2533). *พุทธศาสนากับปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินติ้ง กรุ๊พจำกัด.

_____. (2562). ความศรัทธากับการพัฒนาชุมชน. *วารสารพุทธศาสน์ศึกษา*. 27(1), 40–50.

พระสมุห์อานนท์ อินทว์โส. ธีระพล บุญมี. & อัจฉรา ช้างพลาย. (2562). บทบาทของพระพุทธศาสนาในการธำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่และปะโอในภาคเหนือของประเทศไทย. *รายงานการวิจัย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.

พีระพล ศรีสุข. (2563). การอนุรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขามานุษยวิทยา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน.

วิรินทร์ญา กิตติคุณนพวัชร์. (2566). วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ปะโอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาศิลปศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน.

วิไลพร พงษ์เจริญ. (2561). วัฒนธรรมและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขามานุษยวิทยาและวัฒนธรรมศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิสาข์ แก้วสืบหิรัญ. (2563). ทุนทางวัฒนธรรมกับการสร้างความมั่นคงของชุมชนชาติพันธุ์: ศึกษาบทบาทของวัดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *รายงานวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2565). *รายงานการศึกษาชาติพันธุ์ในภาคเหนือ: กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ*. เชียงใหม่: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ศูนย์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2549). *การศึกษาพระพุทธศาสนาและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมศักดิ์ นิลสุวรรณ. (2564). ศาสนาและการพัฒนาชุมชนในยุค*สมัยใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการพัฒนาชุมชน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุชาติ ศรีวงค์. (2563). บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ภาคเหนือ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนทร สัมพันธวงศ์. (2564). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในภาคเหนือ. *วารสารพัฒนาชุมชน*. 18(1), 30–40.

อรุณ ศรีบุญมา. (2562). *สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

อิสริยะ นันท์ชัย และ โชติมา จตุรวงค์. (2562). *สถาปัตยกรรมจองวัดปะโอ (ต่องสู้) ในประเทศไทยและเมืองสะเทิม ประเทศพม่า. วารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย*. 16(1), 16.

ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

The Effects of Using Guidance Activities Package Set Based on the Four Noble Truths to Develop the Ability to Reduce Stress Levels Among Undergraduate Students of the Faculty of Technology and Environment, Prince of Songkla University, Phuket Campus.

โสภณ จันทร์ทิพย์ Sopon Junthip
วัลภา สบายยิ่ง Wanlapa sabalying
จิรสุข สุขสวัสดิ์ Jirasuk Suksawat
ศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประเทศไทย
School of Education, Sukhothai Thammathirat Open University
sopon.j@phuket.psu.ac.th

Received 2025/04/27 *Revised* 2025/07/01 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 2) เปรียบเทียบความสามารถในการลดระดับความเครียดระหว่างนักศึกษาที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 กับกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมทั่วไป และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองที่มีต่อชุดกิจกรรมดังกล่าว การวิจัยเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ใช้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการวัดก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน คัดเลือกจากผู้มีระดับความเครียดในระดับสูงตามแบบประเมิน SPST-20 และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียด ซึ่งมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .94 และชุดกิจกรรมแนะแนวที่พัฒนาขึ้นจากหลักอริยสัจ 4

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 นักศึกษากลุ่มทดลองมีความสามารถในการลดระดับความเครียดสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) เมื่อนำผลของกลุ่มทดลองมาเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม พบว่ากลุ่มทดลองมีความสามารถในการลดระดับความเครียดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมแนะแนวที่ใช้หลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความเครียด, ชุดกิจกรรมแนะแนว, หลักอริยสัจ 4, นักศึกษาปริญญาตรี.

Abstract

This study aimed to: (1) compare students' ability to reduce stress levels before and after participating in a guidance activity package based on the Four Noble Truths; (2) compare the stress reduction ability of students in the experimental group using the Four Noble Truths-based program and the control group using general guidance activities; and (3) examine the satisfaction levels of students in the experimental group toward the activity package. The research employed a quasi-experimental design, with both pre-test and post-test assessments. The sample consisted of 30 undergraduate students from the Faculty of Technology and Environment, Prince of Songkla University, Phuket Campus. They were selected through purposive sampling based on high stress levels (scoring 42–61 on the SPST-20 test) and voluntary participation. The students were divided into two groups: 15 in the experimental group and 15 in the control group. The research instruments included a stress reduction ability assessment tool (reliability = .94) and a set of guidance activities developed from the Four Noble Truths.

The results revealed that:

1) the experimental group showed a statistically significant improvement in stress reduction ability after participating in the program

2) students in the experimental group had significantly greater stress reduction ability than those in the control group

3) students expressed a high level of satisfaction with the guidance activity package based on the Four Noble Truths. These findings suggest that integrating Buddhist principles into guidance activities can effectively enhance students' psychological coping mechanisms and stress management skills.

Keywords:Stress, Guidance Activity Package, Four Noble Truths, Undergraduate Students.

บทนำ

จากบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชน ล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาวะ

ทางกายและจิตใจของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะนักศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนผ่าน ทั้งในด้านพัฒนาการทางอารมณ์ การเรียนรู้ การสร้างอัตลักษณ์ และการปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง หากนักศึกษาไม่สามารถรับมือกับแรงกดดันหรือปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมได้ อาจนำไปสู่ความเครียดในระดับที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การเรียนรู้ และคุณภาพชีวิต

จากการสำรวจและสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาที่เข้ารับการแนะแนว พบว่ามีนักศึกษาจำนวนมากประสบกับภาวะความเครียดในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทส่วนบุคคล เช่น ความคาดหวังของครอบครัว ปัญหาการเรียน การจัดสรรเวลา ความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือรุ่นพี่ รวมถึงปัญหาทางการเงินและสุขภาพจิต ปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฏฐพิชชชา คุณสันติพงษ์ และคณะ (2563) ซึ่งระบุว่านักศึกษามีระดับความเครียดที่สูงจากความไม่มั่นใจในชีวิต ความไม่แน่ใจในเส้นทางการเรียน และความกดดันจากปัจจัยแวดล้อมหลากหลายด้าน จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากนักศึกษายังขาดวุฒิภาวะ รวมถึงนักศึกษาขาดทักษะการรับรู้ปัญหาทำให้นักศึกษายังไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริงรวมถึงนักศึกษาไม่มีทักษะในการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาได้ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดส่งผลและทบทำให้นักศึกษาไม่สามารถควบคุมความคิดและอารมณ์ของตนเองได้และท้ายที่สุดทำให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันและในบทบาทนักศึกษาหากนักศึกษาไม่สามารถบริหารจัดการความเครียดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมได้ทำให้ประสิทธิภาพการเรียนลดน้อยลง ผลการเรียนตกต่ำ และในที่สุดทำให้ต้องพ้นสภาพการเป็นนักศึกษา

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อให้นักศึกษามีแนวทางในการลดระดับความเครียดได้ด้วยตนเองและหาทางแก้ไขอย่างถูกต้องและเหมาะสมโดยผู้วิจัยมุ่งเน้น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ทักษะด้านการรับรู้ปัญหา 2) ทักษะด้านการจัดการความคิดและอารมณ์ และ 3) ทักษะด้านการควบคุมพฤติกรรม เพื่อให้นักศึกษามีทักษะการจัดการความเครียดด้วยตนเอง มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4

2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 และกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมทั่วไป

3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองที่มีต่อชุดกิจกรรมแนะแนว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยมีแบบแผนในการวิจัยโดยมีการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการวัดก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 1

การทดลองจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองทำการทดสอบก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 (E_1) ด้วยแบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียดแล้วจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 (X) แก่นักศึกษากลุ่มทดลองจำนวน 12 ครั้ง เมื่อดำเนินการใช้ชุดกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ทำการทดสอบหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 (E_2) ด้วยแบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียดชุดเดิม ส่วนกลุ่มควบคุมทำการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมแนะแนวปกติ (C_1) ด้วยแบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียดร่วมกับหลักอริยสัจ 4 ชุดเดียวกันกับกลุ่มทดลอง แล้วจัดกิจกรรมแนะแนวปกติ ($\sim x$) เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ทำการทดสอบหลังการจัดกิจกรรม (C_2) ด้วยแบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียดชุดเดิม

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาปัจจุบันของคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปัจจุบันระดับปริญญาตรี ของคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต จำนวน 30 คน ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งได้มาจากการทำแบบวัดความเครียดของกรมสุขภาพจิต (SPST-20) โดยพิจารณาจากผู้ที่มีระดับคะแนนความเครียดอยู่ที่ระดับ 42-61 คะแนน ซึ่งมีระดับความเครียดในระดับสูงและสมัครใจเข้าร่วมโครงการและมีคะแนนจากแบบวัดไม่แตกต่างกัน แล้วใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่มเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน

ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ คาร์เวอร์และคนอื่น ๆ (Caver ; et 1989:) ซึ่งมีวิธีการบริหารจัดการเพื่อลดระดับความเครียด 3 วิธี ได้แก่ 1) การจัดการความเครียดแบบมุ่งปัญหา มุ่งไปจัดการกับต้นเหตุของปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเครียด 2) การบริหารจัดการลดระดับความเครียดแบบมุ่งแก้ไขเพื่อจัดการความคิดและอารมณ์ของโดยมุ่งเน้นการปรับระดับความเครียดที่เป็นสิ่งที่มากระตุ้นความคิดและอารมณ์ที่ทำให้เกิดความเครียด การหาเหตุผล การเปลี่ยนมุมมองเพื่อลดความวิตกกังวลให้เบาบางลงเพื่อให้เกิดความรู้สึกสบายใจ การฝึกมองปัญหาเชิงบวก การพึ่งหลักคำสอนของศาสนา 3) การจัดการความเครียดเพื่อให้อยู่ในระดับที่สมดุลเพื่อให้สามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและป้องกันไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต สุภาภัทร ทนเถื่อน (2553)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียด แบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ประเมินความสามารถในการลดระดับความเครียดผ่านพฤติกรรมใน 3 ด้าน ได้แก่ (1) การรับรู้ปัญหา (2) การจัดการความคิดและอารมณ์ และ (3) การจัดการพฤติกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาเครื่องมือนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการลดระดับความเครียด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของแบบวัดและสร้างข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โดยแบบวัดที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยจำนวนข้อทั้งหมด 50 ข้อ ครอบคลุมทั้ง 3 องค์ประกอบดังกล่าว หลังจากจัดทำร่างแบบวัดเบื้องต้น ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษาไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบพบว่า มีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ค่าความสอดคล้องในช่วงระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 จำนวน 42 ข้อ ส่วนอีก 8 ข้อได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จนครบจำนวน 50 ข้อ จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ โดยทำการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-total Correlation) พบว่าค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วงระหว่าง 0.18 ถึง 0.52 และมีค่าความเที่ยงของแบบวัดเท่ากับ 0.94

2) ชุดกิจกรรมแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดร่วมกับหลักอริยสัจ 4 สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งหมด 12 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1. ปฐมนิเทศ เริ่มต้นเรียนรู้ เข้าใจ ชีวิตใหม่ เพื่อตัวเอง กิจกรรมที่ 2. การรับรู้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 กิจกรรมที่ 3. ยอมรับ ทำใจ เข้าใจปัญหาด้วยหลักอริยสัจ 4 กิจกรรมที่ 4. แต่ละวันพันเรื่องจบได้ด้วยอริยสัจ 4 กิจกรรมที่ 5. ปรับความคิด พิชิตปัญหา กิจกรรมที่ 6. จิตคิดดี ชีวีมีสุข กิจกรรมที่ 7. แค่ปรับความคิดชีวิตเปลี่ยน กิจกรรมที่ 8. พฤติกรรมนำชีวิต กิจกรรมที่ 9. ชีวิตนี้ไม่มีปุ่ม Undo กิจกรรมที่ 10. กายพร้อมใจพร้อมเราทำได้ กิจกรรมที่ 11. บันทึกแห่งความภูมิใจ กิจกรรมที่ 12. ปัจฉิมนิเทศ ชีวิตแนวใหม่บนเส้นทางอริยสัจ 4 โดยมีขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวดังนี้

(1) ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียด ความเครียดประเภทต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดโดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพฤติกรรมความสามารถในการลดระดับความเครียด 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ปัญหา ด้านการจัดการความคิดและอารมณ์ ด้านการควบคุมพฤติกรรม

(2) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเครียดและความสามารถในการลดระดับความเครียด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับนักศึกษา โดยอ้างอิงจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนานักศึกษาและให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาที่

ผ่านมา พบว่านักศึกษายังขาดทักษะสำคัญ ได้แก่ (1) ทักษะการรับรู้ปัญหา (2) ทักษะการจัดการความคิดและอารมณ์ และ (3) ทักษะการควบคุมพฤติกรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษางานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดในทั้ง 3 ด้านเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียด

(3) จัดทำชุดกิจกรรมแนะแนวที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดโดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะตามองค์ประกอบ ดังนี้ ทักษะการรับรู้ปัญหา ทักษะการจัดการความคิดและอารมณ์ ทักษะการควบคุมพฤติกรรม โดยผู้วิจัยจัดชุดกิจกรรมแนะแนวจำนวน 12 กิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม 50 นาที โดยในแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย 1. ชื่อกิจกรรม 2. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 3. แนวคิด 4. กลุ่มเป้าหมาย 5. วัตถุประสงค์ 6. เทคนิคที่ใช้ 7. วิธีการดำเนินการ 7.1 ขั้นนำ 7.2 ขั้นดำเนินกิจกรรม 7.3 ขั้นสรุป 8. สื่อ/อุปกรณ์ 7) การประเมินผล

(4) นำชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดร่วมกับหลักอริยสัจ 4 สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องและความเหมาะสมของชุดกิจกรรมแนะแนว

(5) นำชุดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ สื่อที่ใช้ในกิจกรรม วิธีการดำเนินกิจกรรม การประเมินผลกิจกรรม ได้ค่าความเหมาะสมของกิจกรรม 3.75 (3.51-4.50 เหมาะสมมาก) จากนั้นทำการรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน มาปรับปรุงแก้ไข

(6) นำชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน มาทำการปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นข้อเสนอแนะ เมื่อปรับปรุงแก้ไขเสร็จนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาคนละกลุ่มกับกลุ่มทดลอง

โครงสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ชุดกิจกรรม	ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วันเดือนปี	เวลาจัดกิจกรรม
ปฐมนิเทศ	1	เริ่มต้น เรียนรู้ เข้าใจ ชีวิตใหม่ เพื่อตัวเอง	21/09/2567	10.10-11.00
	2	การรับรู้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4	21/09/2567	13.10-14.00
	3	ยอมรับ ทำใจ เข้าใจปัญหาด้วยหลักอริยสัจ 4	22/09/2567	10.10-11.00
	4	แต่ละวันพันเรื่องจบได้ด้วยอริยสัจ 4	22/09/2567	13.10-14.00
	5	ปรับความคิด พิชิตปัญหา	25/09/2567	13.10-14.00
	6	จิตคิดดี ชีวีมีสุข	28/09/2567	10.10-11.00
	7	แค่ปรับความคิดชีวิตเปลี่ยน	28/09/2567	13.10-14.00
	8	พฤติกรรมนำชีวิต	29/09/2567	10.10-11.00
	9	ชีวิตนี้ไม่มีปุ่ม Undo	29/09/2567	13.10-14.00
	10	กายพร้อมใจพร้อมเราทำได้	2/10/2567	13.10-14.00
	11	บันทึกแห่งความภูมิใจ	5/10/2567	10.10-11.00
	12	ชีวิตแนวใหม่บนเส้นทางอริยสัจ 4	6/10/2567	13.10-14.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้การศึกษาผลของชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต โดยดำเนินการทดลอง ดังนี้ ผู้วิจัย ให้นักศึกษากลุ่มทดลองและนักศึกษากลุ่มควบคุมทำแบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียดก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (Pre-Test). ผู้วิจัยนำแบบวัดเพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดชุดเดิม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดก่อนการทดลอง มาใช้วัดกับนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลอง (Post-Test) นำคะแนนจากแบบวัดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1) ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนและหลังการทดลอง

1.2 ทดลองความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลองซึ่งเป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติ (Independent-Sample t-test)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังต่อไปนี้ 1) ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 3 2) ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองก่อนและหลังทดลอง รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 4 3) ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 5 4)ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มทดลองที่มีต่อชุดกิจกรรมแนะแนวบนพื้นฐานอริยสัจ 4 เพื่อลดระดับความเครียด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้ทำแบบวัดระดับความสามารถในการลดระดับความเครียดโดยใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียด ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เปรียบเทียบพฤติกรรมความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกพึงพอใจของนักศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 จำนวน 12 ครั้งพบว่า กิจกรรมที่นักศึกษาชอบมากที่สุด คือ กิจกรรม “ชีวิตนี้ไม่มีปุ่ม Undo” หัวข้ออื่นๆ ที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 4.66 จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมเริ่มต้น เรียนรู้ เข้าใจ ชีวิตใหม่เพื่อตนเอง 2) กิจกรรมการรับรู้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4” 3) กิจกรรมยอมรับ ทำใจ เข้าใจปัญหาด้วยหลักอริยสัจ 4) 4) “จิตคิดดี คิดดี ชีวิตมีสุข” 5) “แค่ปรับความคิดชีวิตเปลี่ยน” และ 6) “ชีวิตแนวใหม่บนเส้นทางอริยสัจ 4” โดยมีกิจกรรมที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับทุกกิจกรรมแต่ยังถือว่าอยู่ในระดับสูง จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรม ปรับความคิด พิชิตปัญหา และ พฤติกรรมนำชีวิต มีข้อสังเกตุว่านักศึกษามีความพึงพอใจในทุกกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยในการจัดกิจกรรมทั้งหมดสูงกว่า 4.33 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อกิจกรรมที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม สำหรับค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ระดับ 0.45-0.51 แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ได้กล่าวว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการลดระดับความเครียดสูงขึ้นภายหลังการใช้กิจกรรมแนะแนว พบว่านักศึกษากลุ่มทดลองมีความใจเย็น มีสมาธิจดจ่อเพื่อรับฟังปัญหา สามารถจัดการความคิดและอารมณ์รวมถึงการจัดการความรู้สึก เข้าใจความรู้สึกของตนเอง สามารถบอกได้ว่าขณะนี้ตนรู้สึกอย่างไรหลังจากที่รับรู้ปัญหา รู้เท่าทันอารมณ์และความคิดของตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดของตนเองได้ สามารถวิเคราะห์เรื่องราวที่เกิดขึ้นโดยยึดหลักความเป็นจริง รวมถึงสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ สุทินรัมย์ (2560) ที่ได้กล่าวว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการควบคุมสติ ความคิดและอารมณ์รวมถึงมีความรู้เท่าทันตนเอง มีมุมมองในการแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักความเป็นจริงทำให้มีกำลังใจในการจัดการแก้ไขปัญหาในระดับสูงขึ้นเมื่อเทียบกับนักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมปกติสอดคล้องกับ งานวิจัยของ เจษฎา บุญมาโฮม (2563) ที่ได้กล่าวว่านักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมแนะแนวมีความฉลาดทางอารมณ์และความแข็งแกร่งในชีวิตสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีระดับสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมทั่วไป นอกจากนี้งานวิจัยของ วรรณพิมล บุนทยะพันธ์ และจิตตินันท์ บุญสถิรกุล (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลของโปรแกรมสติบำบัดร่วมกับการคิดแบบอริยสัจ 4 เพื่อลดภาวะความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ ฯ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมสติบำบัดร่วมกับการคิดแบบอริยสัจ 4 หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีสภาวะความเครียดลดลง เนื่องจากนักเรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจและเห็นถึงคุณประโยชน์ของการมีสติในการพิจารณาปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผลมองปัญหาโดยยึดหลักความเป็นจริงไม่ใช้อารมณ์มาปรุงแต่งสถานการณ์ มีสติอยู่กับเรื่องราวที่เกิดขึ้น ทำให้ระดับความเครียดลดลงและสามารถคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาได้หลากหลายช่องทางและสามารถเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดให้กับนักศึกษาและเกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาอย่างแท้จริง

สมมติฐานข้อที่ 2 ที่ระบุว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 มีความสามารถในการลดระดับความเครียดสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้าร่วมชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับหลักอริยสัจ 4 มี

ความสามารถในการลดระดับความเครียด รวมถึงมีพฤติกรรมและทักษะในการจัดการความเครียดสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากชุดกิจกรรมแนะแนวที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ความสามารถในการลดระดับของนักศึกษากลุ่มทดลองเพื่อพัฒนาทักษะในการรับรู้ปัญหา ทักษะการจัดการความคิดและอารมณ์ และทักษะการควบคุมพฤติกรรม นอกจากนี้กิจกรรมแนะแนวที่สร้างขึ้นผู้วิจัยได้ออกแบบให้มีการสอดแทรกสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงกับประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม กระบวนการดำเนินกิจกรรมมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำกรณีศึกษาที่ตนเองสนใจมาใช้วิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน กิจกรรมถูกพัฒนาโดยพิจารณาจุดบกพร่องและประเด็นที่ต้องพัฒนาของผู้เข้าร่วม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงและกระตุ้นความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม โครงสร้างของชุดกิจกรรมถูกออกแบบให้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเริ่มต้นจากการฝึกสมาธิเพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมมีสมาธิและความพร้อมในการเรียนรู้วัตถุประสงค์ของกิจกรรม ซึ่งช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม จากการสังเกตุพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีทักษะความสามารถด้านการรับรู้ปัญหา สามารถพัฒนาความสามารถในการแนวคิดเชิงบวก ลดการมองโลกในแง่ลบ และปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา สู่ภิภักดิ์ (2557) ที่ระบุว่าการวิเคราะห์สาเหตุของความเครียดตามหลักอริยสัจ 4 ช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา

กิจกรรม "พฤติกรรมนำชีวิต" ถูกออกแบบมาเพื่อ ส่งเสริมให้นักศึกษาสะท้อนพฤติกรรมของตนเอง วิเคราะห์พฤติกรรมที่ควรปรับปรุง และหาแนวทางพัฒนาพฤติกรรมโดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทางในการระบุสาเหตุของปัญหาและกำหนดแนวทางการปรับปรุง นอกจากนี้ กิจกรรม "ชีวิตนี้ไม่มีปุ่ม Undo" ได้รับการออกแบบเพื่อเน้นย้ำให้ผู้เข้าร่วมตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เนื่องจากความผิดพลาดบางอย่างไม่อาจย้อนกลับไปแก้ไขได้

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในมิติของการบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธศาสนาโดยเฉพาะ “หลักอริยสัจ 4” เข้ากับกระบวนการแนะแนวเชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการความเครียดของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากงานวิจัยนี้ ได้แก่:

แนวทางการใช้หลักอริยสัจ 4 ในกิจกรรมแนะแนวเชิงระบบงานวิจัยนี้ได้พัฒนา “ชุดกิจกรรมแนะแนว” ที่เชื่อมโยงแนวคิดเรื่องทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และมรรค ให้กลายเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักศึกษาสามารถมีส่วนร่วมเชิงประสบการณ์ และสะท้อนตนเองได้อย่างลึกซึ้ง

รูปแบบการพัฒนาทักษะการลดความเครียดที่อิงหลักธรรมงานวิจัยได้เสนอกรอบทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การจัดการอารมณ์ และการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวคิดทางธรรมสามารถเสริมสร้างทักษะทางจิตวิทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักฐานเชิงประจักษ์ว่าหลักธรรมสามารถปรับใช้ในกิจกรรมแนะแนวร่วมสมัยได้จริง การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่า การนำหลักอริยสัจ 4 มาเป็นฐานคิดในการออกแบบกิจกรรมแนะแนวสามารถช่วยลดระดับความเครียดของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

โมเดลทางเลือกใหม่สำหรับแนะแนวการศึกษาในบริบทไทย ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถ ในการลดระดับความเครียด นักศึกษากลุ่มทดลองมีระดับคะแนนความสามารถในการลดระดับความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภายหลังการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองมีระดับคะแนนความสามารถในการลดระดับความเครียดสูงกว่าก่อนทดลองซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ ว่า "นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการลดระดับความเครียดสูงขึ้นภายหลังการใช้กิจกรรมแนะแนว" ผลการศึกษาพบว่าภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียด นักศึกษากลุ่มทดลองมีระดับคะแนนความสามารถในการลดระดับความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภายหลักการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจัดการความเครียดสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้ชุดกิจกรรมทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า ภายหลังการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการลดระดับความเครียดสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมตัวแปรตามเพื่อให้เกิดความครอบครุมหัวข้อมากยิ่งขึ้นเพื่อจะสามารถนำชุดกิจกรรมไปใช้ในกลุ่มที่มีความหลากหลายของปัญหา

2) การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเพิ่มระยะการติดตามผล เพื่อศึกษาความยั่งยืนของพฤติกรรมและเพื่อติดตามดูพัฒนาการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

References

กันตาภา ศรีชมษร และ ตะวันรอน สังยวน. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษามหาวิทยาลัยรายภัฏเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.* 35.

กรมสุขภาพจิต. (2565, 25 มีนาคม). *กรมสุขภาพจิตแนะ 7 วิธีดูแลใจตนเองและคนรอบข้าง ลดเครียดจากภาวะสงคราม*. MGR Online.

กรมสุขภาพจิต. (2566). *รายงานประจำปี.* กรมสุขภาพจิต

กัลยาณี ตันตรานนท์ และคณะ, (2565). ประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาสัมมาทิฐิต่อระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารพยาบาลทหารบก,* 23(2), 129–137.

จุฑามาศ สุทินรัมย์. (2560). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนรมย์บุรีพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก จังหวัดบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เจษฎา บุญมาโฮม,นพวรรณ คะนึงชัย,และอรพิณ พัฒพล. (2563). ผลของโปรแกรมการแนะแนวที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์และแข็งแกร่งในชีวิตของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*, 76

ธันญารัตน์ จันทรเสนา.และคณะ (2555). ความเครียดของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

ณัฏฐพิชชชา คุณสันติพงษ์ และคณะ, (2563). การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดในนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ มหาวิทยาลัยในเขตภาคตะวันออก. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร,* 3(3), 52–63.

ภัทรวดี ศรีนวล. (2562). ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการความเครียดต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ,* 2(1), 186–195.

วรันธร อรรคปทุม และนิศากร หวลจิตร์. (2567). การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการความเครียดของนักศึกษาคณะครุศาสตร์. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุมชลบุรี*, 10(1), 126–139.

วรรณพิมล บุนทยะพัธน์, และ จิตตินันท์ บุญสถิรกุล. (2565). ผลของโปรแกรมสติบำบัดร่วมกับการคิดแบบอริยสัจ 4 เพื่อลดภาวะความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีอยุธยาในพระอุปถัมภ์ฯ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(6), 2545–2554.

วัชรี แสงสาย, ทัศนีย์ ทิพย์สูงเนิน, และสมจิตต์ เวียงเพิ่ม. (2563). ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์ร่วมกับการฝึกทักษะการหายใจคลายเครียดต่อความเครียดและความสามารถในการเผชิญปัญหาของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 1 รุ่นที่ 65 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ,* 13(2), 512–520.

สุกัญญาวีณ์ โมกขาว, วรพนิต ศุกระแพทย์, และวลัยนารี พรมลา. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ,* 44 (2), 60–71.

สุภาภัทร ทนเถื่อน. (2553). การศึกษาความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

Internal Supervision Management within the Digital Age School of School Administrators in Rimkok Interdisciplinary Area under the Chiang Rai Secondary Educational Service Area Office

รพิชญา รวยวัฒนรัช Rapichaya Ruaywattanarat
จันทรฉาย ยมสูงเนิน Janchai Yomsungnern
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302081@northcm.ac.th

Received 2025/04/27 *Revised* 2025/07/01 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น จำนวน 210 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95 และแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) แนวทางพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า 1) ด้านศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา การนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการมาเป็นพื้นฐาน กำหนดเป็นกิจกรรมและแนวทางการนิเทศ 2) ด้านวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารใช้การ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือ วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการนิเทศได้ตรงจุด 3) ด้านปฏิบัติการนิเทศภายใน

สถานศึกษา นำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการนิเทศรูปแบบออนไลน์ภายในสถานศึกษา และ 4) ด้านประเมินผล และรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา นำการประเมินผล สรุปรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการนิเทศต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารงานนิเทศการศึกษา, การนิเทศยุคดิจิทัล, แนวทางพัฒนาการนิเทศทางการศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) study the supervision management in digital educational institutions of school administrators and 2) study the development guidelines for supervision management in digital educational institutions of school administrators in Rimkok Sub-district, Chiang Rai Secondary Educational Service Area Office by using a mixed research methodology, both quantitative and qualitative. The sample group used in the research was 210 school administrators and teachers, and in-depth interviews with 5 experts by purposive selection. The instruments were a questionnaire with a reliability of 0.95 and a structured interview. Data were analyzed by finding the mean and standard deviation.

The research results found that:

1) The supervision management in digital educational institutions of school administrators in Rimkok Sub-district, Chiang Rai Secondary Educational Service Area Office was found to be at a high level in all aspects.

2) The development guidelines for supervision management in digital educational institutions of school administrators in Rimkok Sub-district, Chiang Rai Secondary Educational Service Area Office found that: 1) In terms of studying the current conditions and needs of supervision in educational institutions, the results of the analysis of the current conditions, problems, causes of problems, and needs were used as a basis. Set as activities and guidelines for supervision 2) In terms of planning for internal supervision in educational institutions, administrators use SWOT Analysis as a tool to analyze the current situation, problems and causes of problems from strengths, weaknesses, opportunities and obstacles, and analyze trends of changes in supervision accurately. 3) In terms of internal supervision operations, digital technology is used in online supervision in educational institutions. 4) In terms of evaluation and reporting of internal supervision results, the evaluation results are summarized and the

results of internal supervision reports are used to improve and develop the supervision guidelines.

Keywords : Educational Supervision Management, Digital Supervision, Guidelines for the Development of Educational Supervision.

บทนำ

โลกในปัจจุบัน เป็นสังคมที่มีการแข่งขันสูงจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การสื่อสาร และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและความท้าทายในระดับประเทศและระดับโลก ประเทศที่สามารถพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพจะได้เปรียบในการแข่งขัน สะท้อนถึงความสำคัญของระบบการศึกษาในฐานะเครื่องมือหลักในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามการพัฒนาทุนมนุษย์ในประเทศไทยยังมีปัญหาในด้านคุณภาพ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และการพัฒนาทักษะแรงงานที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษานับเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการเสริมสร้างสมรรถนะของครูและบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งปัจจุบันยังพบว่าการดำเนินงานด้านนิเทศภายในขาดความต่อเนื่อง ขาดแนวทางที่ชัดเจน และไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่การศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาบุคลากรครูให้มีบทบาทเป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” ถือเป็นเป้าหมายหลักที่ระบุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ไปสู่ฐานสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2563)

การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีลักษณะการจัดการที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนกระบวนการนิเทศ การสื่อสาร การติดตาม และประเมินผล เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ลดความซ้ำซ้อนของงาน และใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาครูได้อย่างตรงจุด อย่างไรก็ตาม การนิเทศในยุคดิจิทัลยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และเครื่องมือเทคโนโลยี โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชนบท เช่น กลุ่มโรงเรียนในสหวิทยาเขตริมกก จังหวัดเชียงราย ที่ยังขาดทรัพยากรและการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ขาดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดภาระงานซ้ำซ้อน ครูมีภาระงานอื่นมาก จึงทำให้มีเวลาน้อยในการจัดการเรียนการสอน และขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศอย่างมีคุณภาพ (อารยา ยะชัยยะ และคณะ,2565)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการคุณภาพการเรียนรู้ และพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เพื่อให้แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา

ที่ได้จากงานวิจัยมาพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนในสหวิทยาเขตริมกก ช่วยพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอน และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน และครูผู้สอน จำนวน 450 คน ผู้บริหารและครูผู้สอนในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 458 คน

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน และครูผู้สอน จำนวน 202 คน ผู้บริหารและครูผู้สอนในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงรายรวมทั้งสิ้นจำนวน 210 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูป ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 43) และเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และครูผู้สอน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำนวน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านศึกษาความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา 2) ด้านวางแผนการนิเทศ

ภายในสถานศึกษา 3) ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา 4) ด้านประเมินผล และรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก 3 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย 1 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยนำข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ นำมาจากผลการวิเคราะห์ข้อคำถามในตอนที่ 2 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของแต่ละด้าน โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้ ด้านที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยสอบถามถึงวิธีการหรือแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรให้รับการนิเทศตามสภาพที่เป็นจริงตามตัวบ่งชี้ด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ด้านที่ 2 การวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยสอบถามวิธีการหรือแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากร นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการมากำหนดเป็นกิจกรรมและแนวทางในการปฏิบัติงานนิเทศและการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยสอบถามวิธีการหรือแนวทางในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างระบบการนิเทศรูปแบบออนไลน์เพื่อติดตาม ให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านที่ 4 การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยสอบถามวิธีการหรือแนวทางในการให้ความสำคัญต่อการประเมินผล สรุป และจัดทำรายงานผลการนิเทศเป็นรูปเล่มเพื่อเผยแพร่การนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านศึกษาความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.24	0.09	มาก
ด้านวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.17	0.09	มาก
ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.22	0.14	มาก
ด้านประเมินผล และรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.17	0.11	มาก
โดยรวม	**4.20**	**0.02**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ด้านศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านประเมินผลและรายงานผลภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า

ด้านศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหาร ส่งเสริมครูผู้สอนและบุคลากร นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการมาเป็นพื้นฐาน กำหนดเป็นกิจกรรมและแนวทางการนิเทศ ตามหลักการมีส่วนร่วมจากทุกคนในสถานศึกษา ประชุมชี้แจง ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา นิเทศตามหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาฯ มาเป็นผู้นิเทศ ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือให้การนิเทศภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารใช้การ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือ วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส

และอุปสรรค วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการนิเทศได้ตรงจุด นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูมาวางแผนการนิเทศได้อย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรร่วมสะท้อนความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูล มาวางแผนการนิเทศได้อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ความต้องการของครูและโรงเรียนได้จริง

ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา มีแนวทางพัฒนา คือ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการนิเทศรูปแบบออนไลน์ช่วยให้ดำเนินการนิเทศได้ทุกที่ทุกเวลา ลดข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลาในการนิเทศได้ ออกแบบระบบการนิเทศออนไลน์ที่ครอบคลุมขั้นตอนการนิเทศ ใช้แพลตฟอร์มและเครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และจัดการสื่อสารออนไลน์ระหว่างผู้บริหารและครูได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ด้านการประเมินผล และรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา มีแนวทางพัฒนา คือ นำการประเมินผล สรุปรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา ไปปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการนิเทศต่อไป สร้างแรงจูงใจในการจัดทำรายงานผลการนิเทศเพื่อเผยแพร่และสะท้อนให้สถานศึกษาได้ทราบถึงผลสำเร็จและข้อบกพร่องของการนิเทศการศึกษา และกำหนดเป็นข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติประจำปี

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า

ด้านศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาโดยอาศัยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์กับครูและบุคลากร วางกลยุทธ์ และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังสนับสนุนให้ครูจัดทำข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานและวิเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อนำมาใช้วางแผนการนิเทศภายในให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวทางของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) พบว่า การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ รวมถึงการสร้างเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศผ่านการประชุมหรือสัมมนา

ด้านวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูและบุคลากรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการใช้ ICT ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีการกำหนดแนวทางการนิเทศที่สอดคล้องกับปัญหาและบริบทของสถานศึกษา วางแผนปฏิทินการนิเทศโดยอาศัยเทคโนโลยี และเลือกใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการพัฒนา สอดคล้องกับแนวทางของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ที่เน้นให้การ

วางแผนการนิเทศต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) รวมทั้งดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู บุคลากร และนักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังชี้แจงบทบาทของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศให้ครูเข้าใจอย่างชัดเจน และดำเนินกิจกรรมการนิเทศทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับทองคำ อำไพ (2564) ที่ระบุว่าการปฏิบัติการนิเทศหมายถึงการดำเนินการตามแผน ปฏิทิน และโครงการนิเทศ โดยเน้นการสร้างความเข้าใจแก่ครู การสร้างขวัญกำลังใจ และการให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านประเมินผลและรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน เทียบกับผลลัพธ์ในอดีต เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของทองคำ อำไพ (2564) และเทวินทร์ ประสิทธิ์เสริฐ (2563) ที่เน้นว่าการประเมินผลควรมีการตรวจสอบความสอดคล้องกับเป้าหมาย มาตรฐาน และบันทึกผลการทำงานไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการปรับปรุงต่อไป ยังสอดคล้องกับธารทิพย์ ดำยศ (2561) ที่เน้นความสำคัญของการจัดทำเครื่องมือประเมินที่ครูมีส่วนร่วม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานผลการนิเทศเป็นรูปเล่มเพื่อเผยแพร่และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

อภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า

ด้านศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารส่งเสริมให้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์บริบท ปัญหา และความต้องการมาใช้วางแผนการนิเทศ โดยเน้นการพัฒนาทักษะ การใช้เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศ เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกเข้ามาให้คำแนะนำ และผู้บริหารบางรายเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพ กระบวนการนิเทศจึงเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน พร้อมส่งเสริมการพัฒนาตนเองและการนิเทศอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับจักรกฤษณ์ กังหัน (2565) กระตุ้นและการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับครูอย่างมีลำดับขั้นตอน การสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้การดำเนินการนิเทศภายในบรรลุวัตถุประสงค์ และให้คำแนะนำใน การปรับปรุงและพัฒนางานหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) สร้างการรับรู้ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุมการสัมมนา เพื่อสร้างวิสัยทัศน์หรือสร้างเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงาน

ด้านวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารจัดประชุมร่วมกับครูและบุคลากรเพื่อระดมความคิดเห็น ตรวจสอบข้อมูล และกำหนดแนวทางการนิเทศอย่างมีส่วนร่วมมีการตั้งคณะทำงานวางแผน กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPIs) และวางลำดับขั้นตอนกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ใช้เครื่องมือวิเคราะห์ เช่น SWOT Analysis เพื่อประเมินปัญหาและวางแผนแก้ไข พร้อมสร้างระบบติดตามประเมินผล และเปิดรับความคิดเห็นจากผู้รับการนิเทศเพื่อนำมาปรับปรุงแผนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวทางของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ที่เน้นให้การวางแผนการนิเทศต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารเข้าร่วมอบรม ศึกษาดูงานและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้พัฒนาระบบนิเทศ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน มีการออกแบบระบบนิเทศออนไลน์ที่ครอบคลุมทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การให้คำปรึกษา การอบรม ไปจนถึงการสังเกตการสอน ผู้บริหารจัดเก็บข้อมูลการนิเทศอย่างเป็นระบบ จัดทำแบบประเมินออนไลน์ และจัดทำสื่อคู่มือเพื่อให้บุคลากรเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การนิเทศออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ พร้อมทั้งเสริมสร้างช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้บริหารและครู สอดคล้องกับจักรกฤษณ์ กังหัน (2565) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินการสร้างระบบการนิเทศรูปแบบออนไลน์เพื่อติดตามให้คำปรึกษา อำนวยความสะดวกในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา

ด้านประเมินผล และรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จและติดตามผลการดำเนินงานตามแนวทางที่วางไว้ พร้อมสรุปผลการนิเทศเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนางานนิเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น กระบวนการนี้ดำเนินการโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย และสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจัดทำรายงานผลการนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร รูปเล่ม หรือเว็บไซต์ และส่งเสริมให้มีการนำเสนอในเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการประเมินยังช่วยสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองและภาคภูมิใจในผลงานที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับธารทิพย์ ดำยศ (2561) ที่เน้นความสำคัญของการจัดทำเครื่องมือประเมินที่ครูมีส่วนร่วม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานผลการนิเทศเป็นรูปเล่มเพื่อเผยแพร่และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้

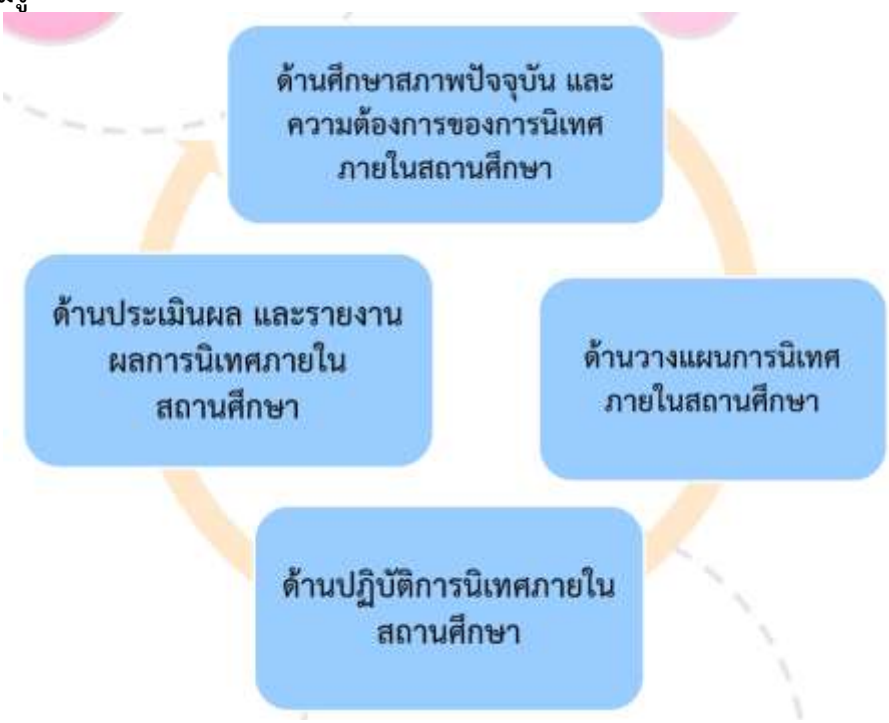

ภาพที่ 1 การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

ที่มา: รพิชญา รวยวัฒนรัช, (2567)

ด้านศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการของการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้บริหารนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดกิจกรรมและแนวทางการนิเทศนั้น ต้องอาศัยการพัฒนาทักษะ การใช้เครื่องมือสนับสนุน การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสถานศึกษา ผู้บริหารประชุมชี้แจ้งครูและบุคลากร เข้าใจในบริบทของสถานศึกษา ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดการนิเทศภายในภายในสถานศึกษา

ด้านวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารประชุมร่วมกับบุคลากร จัดให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกับครูและบุคลากร เพื่อรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของผลวิเคราะห์ และจัดตั้งคณะทำงานหรือกลุ่มย่อยที่ประกอบด้วยผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและมากำหนดกิจกรรมและแนวทางการปฏิบัติงานนิเทศ การวางแผนนิเทศภายในสถานศึกษา นำผลการวิเคราะห์มาสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPIs) ในการนิเทศ ให้เห็นภาพที่ชัดเจนละมีเป้าหมาย

ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารมีการเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ มีการศึกษาดูงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ส่งเสริมครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษา เลือกใช้แพลตฟอร์มและเครื่องมือที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของสถานศึกษา

ด้านประเมินผล และรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาผู้บริหารในการประเมินผล สรุปและจัดทำรายงานผลการนิเทศ ดตามและประเมินผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาผู้บริหารนำผลการประเมินมาใชในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทาง การพัฒนาผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นการแสดงถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้เรียนและสถานศึกษา ผู้บริหารความตระหนักและความเข้าใจต่อ

สรุป และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ทำให้เห็นว่า การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีการดำเนินงานในระดับมาก ทั้งในด้านศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ การวางแผน การปฏิบัติการ รวมถึงการประเมินผลและรายงานผล อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยี โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ส่งผลต่อภาระงานและแรงจูงใจของครูในการเข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สนับสนุนและส่งเสริมการจัดทำระบบรายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสำหรับพัฒนาระบบสารสนเทศและเครื่องมือดิจิทัลที่ช่วยในการจัดเก็บและเผยแพร่ผลการนิเทศ

3) กำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการนิเทศภายในในยุคดิจิทัล เพื่อสร้างความสอดคล้องและคุณภาพในทุกสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) พัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน

2) ส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเผยแพร่รายงานผลการนิเทศ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและประสิทธิภาพในการสื่อสาร

3) จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดตามผลการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือระหว่างครูในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาในบริบทของสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เพื่อศึกษากระบวนการวางแผน กลยุทธ์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการนิเทศภายใน

2) การศึกษาดังกล่าวจะช่วยพัฒนาแนวทางการจัดทำแผนการนิเทศภายในที่เป็นระบบและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในระดับสถานศึกษา

References

ขันแก้ว พรมคำ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทองคำ อำไพ. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เทวินทร์ ประสิทธิ์เสริฐ. (2552). หลักการทำงานตามวงจรเดมมิ่ง The Deming Cycle. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.cgpcenter.com. [17 มิถุนายน 2567]

เทวินทร์ ประสิทธิ์เสริฐ. (2565). กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 13(1).144-153

ธารทิพย์ ดำยศ. (2561). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. *บัณฑิตวิทยาลัย*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2561). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร:สุวีริยาสาส์น.

ปฏิพัทธ์ น้อมสูงเนิน. (2564). *สภาพและปัญหาการนิเทศภายในของสถานศึกษาในอำเภอบุณฑริก.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2563). *แนวทางการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์วิธีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อารยา ยะชัยยะ และคณะ. (2565). การพัฒนาระบบนิเทศออนไลน์เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่,* 11(1), 99-114.

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 2

Competence of School Administrators in the 21st Century of the Schools in the Huay Hom Educational Management Center under the Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 2

พัฒนพงษ์ วงค์แสน Patthanapong Wongsaen
ประกอบ สาระวรรณ Prakob Sarawan
ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi
สังวาร วังแจ่ม Sangwan Wangcham
สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302092@northcm.ac.th

Received 2025/04/17 *Revised* 2025/06/30 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 และ 2) หาแนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นการวิจัยผสมวิธี คือ ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 84 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.99 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) แนวทางพัฒนา คือ 1) การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน 2) ความสมดุลระหว่างบทบาทของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถบริหารจัดการทีมได้

อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในทุกรูปแบบให้เห็นเป็นแบบอย่าง 4) บริการดูแลบุคลากร นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกคนอย่างเป็นธรรม 5) นำการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลมาใช้ 6) พัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคนโลยีเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ

คำสำคัญ : สมรรถนะ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21.

Abstract

This research is to 1) study the general education administrators of 21 educational institutions in the educational center in the Huai Hom education area, Mae Hong Son Educational Service Area 2 and 2) find the source of development of the educational system of 21 educational institutions in the educational center in the Huai Hom education area in the Mae Hong Son Educational Service Area 2. It is a mixed research, quantitative and qualitative research. The office and the sample group are 84 senior education administrators and teachers of the 2567 educational center and 7 qualified consultants in the specific search. The tools used are documents and interview forms with a reliability of 0.99. Data analysis includes data analysis with standardized proteins and content analysis.

The results of the research found that:

1) Students of senior education administrators of 21 general education institutions in the educational center in the Huai Hom education area Roman Hong Son Area Education Office 2 can be inspected normally in all aspects.

2) The commitment to development is 1) Results-oriented management to attract and consider the components. 2) Check during the consideration with an effective team navigation system. 3) Self-development online to know any form. 4) Student care service and connect everyone fairly. 5) Apply moral leadership standards and good governance principles. 6) Develop software and education and education and research technology for formal consideration.

Keywords: Competence, School Administrators, ^{21}st Century.

บทนำ

ภาครัฐของไทยกำลังเผชิญกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงโลกอย่างรวดเร็ว รุนแรง และผันผวนในทุกมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภายในองค์กร การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของ

ภาครัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องเร่งพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการประชาชนสู่รูปแบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ พร้อมทั้งปฏิรูปโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบทการพัฒนาประเทศ หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล การทำงานของภาครัฐต้องมีความเชิงรุก มีการมองภาพรวมอย่างรอบด้านและระยะยาว มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการ จึงได้วางแนวทางการพัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง ทันสมัย และมีบุคลากรที่มีความเป็นมืออาชีพ โดยส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาชน ผ่านการทบทวนบทบาทภารกิจ อำนาจหน้าที่ โครงสร้าง และระบบงานของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนภารกิจให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ 4.0เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานในสังกัดจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการของตนเองอย่างสอดคล้องและมีทิศทางเดียวกัน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้นำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มาเป็นกรอบในการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ การพัฒนาคนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และการมีส่วนร่วมของสังคม (All For Education) ตลอดจนบูรณาการแนวทางตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) เพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาในประเทศ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และปัญหาสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2, 2566)

การศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดการจัดการตามสมรรถนะ (Competency-Based Management) ของ Boyatzis (1982) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถเฉพาะด้านของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสูงสุด โดยสมรรถนะที่ผู้บริหารควรพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1.ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2.ด้านการทำงานเป็นทีม 3.ด้านการพัฒนาตนเอง 4.ด้านการบริการที่ดี 5.ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ และ 6.ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ การพัฒนาสมรรถนะ

ทั้ง 6 ด้านนี้จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในยุคดิจิทัล

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสนใจศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 7 โรง มีข้าราชการครู 77 คน และผู้บริหาร 7 คน โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางในการสรรหาและกำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่การบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม ซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะการจัดการศึกษา อีกทั้งผลการวิจัยยังช่วยให้ทราบว่าบุคลากรเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านใดบ้าง เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้สมรรถนะที่มีอยู่และที่ซ่อนเร้นมาบริหารจัดการศึกษาและภาระงานที่รับผิดชอบให้บรรลุผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับ ตลอดจนช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัด การศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นการวิจัยผสมวิธี คือ ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 7 คน ครูผู้สอน จำนวน 77 คน รวมทั้งหมด 84 คน (ระบบสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2567)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ วิทยะฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน, ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้น ไป จำนวน 4 คน และครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 7 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบดังนี้

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และ ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม 36 ข้อ แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	จำนวน 6 ข้อ
2. ด้านการทำงานเป็นทีม	จำนวน 6 ข้อ
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	จำนวน 6 ข้อ
4. ด้านการบริการที่ดี	จำนวน 6 ข้อ
5. ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ	จำนวน 6 ข้อ
6. ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ดี	จำนวน 6 ข้อ

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert) (บุญชม ศีสะอาด, 2560 : 23) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาระดับมาก

3 หมายถึง มีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาระดับน้อย

1 หมายถึง มีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จาก แบบสอบถามแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้น ไป จำนวน 4 คน และครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ 7 คน โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้ แนวทางการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพต่อเนื่องในการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน แนวทางการพัฒนาการวางตัวเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การยอมรับฟังความคิดเห็น การสร้าง

ทีมงานเข้มแข็ง การสร้างขวัญกำลังใจ การยกย่องชื่นชมบุคลากร แนวทางการพัฒนาทักษะความสามารถโดยเฉพาะด้านภาษาอังกฤษเพื่อแสวงหาความรู้ แนวทางการพัฒนาการให้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรในด้านต่าง ๆ แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตนตามมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม การเป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น การบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล แนวทางการพัฒนาการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบงานของสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ด้วยโปรแกรมประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้าน และ โดยรวม เสนอในรูปแบบ ตารางประกอบการบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัด การศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	ระดับปฏิบัติ		
	(x)	(S.D.)	แปลผล
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.75	1.01	มาก
ด้านการทำงานเป็นทีม	3.85	1.03	มาก
ด้านการพัฒนาตนเอง	3.65	0.99	มาก
ด้านการบริการที่ดี	3.80	1.01	มาก
ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ	3.95	1.01	มาก
ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ดี	3.84	0.99	มาก
โดยรวม	**3.81**	**0.02**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีสมรรถนะอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ด้านการบริการที่ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน บริหารโดยเน้นประสิทธิภาพและผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม วางแผนอย่างเป็นระบบ ใช้วงจร PDCA พัฒนาคุณภาพงานและบุคลากร ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร และมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่านออกเขียนได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา

ด้านการทำงานเป็นทีม คือ มีความสมดุลระหว่างบทบาทผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และผู้ตามที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็น สร้างทีมงานที่เข้มแข็งผ่านวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ใช้กระบวนการ PLC กำหนดเป้าหมายและบทบาทชัดเจน ส่งเสริมการสื่อสาร พัฒนาแรงจูงใจ และวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบและยุติธรรม

ด้านการพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องผ่านการอ่าน ฟัง พูด และเขียน ใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เข้ารับการอบรมตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาแห่งสหภาพยุโรป (Common European Framework of Reference for Languages:CEFR) ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษในโรงเรียน และบูรณาการภาษาอังกฤษควบคู่กับการเรียนการสอนในชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มศักยภาพและมาตรฐานการบริหารสู่ระดับสากล

ด้านการบริการที่ดี คือ ให้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ความสำคัญกับการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม โปร่งใส ร่วมกับครูในกระบวนการประเมิน สร้างวัฒนธรรมการบริการที่เป็นเลิศ พัฒนาทักษะการสื่อสาร และให้บริการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ คือ ปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรม นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกมิติ ชี้แจงแนวปฏิบัติที่ชัดเจนแก่ทีมงาน ตัดสินใจอย่างยึดมั่นในคุณธรรมและจรรยาบรรณ เพื่อสร้างองค์กรที่มีคุณภาพ โปร่งใส และได้รับการยอมรับจากสังคม

ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ดี คือ ประยุกต์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาระบบงาน ส่งเสริมการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมในการบริหาร พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของบุคลากร สนับสนุนการทำวิจัยและนวัตกรรมการเรียนรู้ และจัดการทรัพยากรเทคโนโลยีเพื่อรองรับการเรียนการสอนแบบ Active Learning

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า

ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะข้อที่ว่า “ผู้บริหารมีความซื่อตรง ยอมเสียสละเพื่อประโยชน์ของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” แสดงถึงความเป็นผู้นำที่ยึดมั่นในหลักจริยธรรม การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีส่งผลต่อความเชื่อถือในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ หทัยพัชร ทองเดช (2560) ที่ระบุว่าผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤพล สายวิลัย และ จิราภรณ์ ผันสว่าง (2566) รวมถึง สุฑาทิพย์ กงชัยภูมิ และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2566) ซึ่งพบว่าผู้บริหารส่งเสริมกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างเข้มแข็ง

ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะในข้อที่ว่า “ผู้บริหารมีทัศนคติที่ดีในการบริหารทีมงานอย่างโปร่งใส” ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนบุคลากร ปรับตัวเข้ากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ กนกอร จุลินทร (2560) ที่เน้นความร่วมมือและบทบาททีมงาน และสอดคล้องกับผลวิจัยของ ทัศพล ลุสีดา และ สิทธิชัย สอนสุภี (2565) รวมถึง นฤพล สายวิลัย และ จิราภรณ์ ผันสว่าง (2566) ที่พบว่าผู้บริหารมีความเป็นเอกภาพ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร และบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ด้านการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะในข้อที่ว่า “ผู้บริหารพัฒนางาน เครื่องมือ อุปกรณ์ และกระบวนการ เพื่อให้การดำเนินงานสะดวกรวดเร็ว” สอดคล้องกับความจำเป็นในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา ผู้บริหารจึงนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพ ส่งเสริมการอบรมบุคลากร และพัฒนาระบบเครือข่ายในโรงเรียน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2566) และ สุฑาทิพย์ กงชัยภูมิ และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2566) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและพัฒนาระบบสื่อสารในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ.

ด้านการบริการที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะในข้อที่ว่า “ผู้บริหารจัดให้มีรูปแบบการพัฒนาอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษา” และมีทัศนคติที่ดีในการให้บริการอย่างเต็มใจ เป็นกัลยาณมิตร และมีอัธยาศัยไมตรี การบริหารที่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจและเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ กนกอร จุลินทร (2560) ที่เน้นการ

บริหารบริการโดยคำนึงถึงความต้องการของครู นักเรียน และชุมชน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย แสนดวง (2565) และ กฤษณะ เชียงแรง (2564) ที่พบว่า ผู้บริหารมีความตั้งใจ กระตือรือร้น และศึกษาความต้องการของผู้รับบริการอย่างรอบด้าน

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยค่าเฉลี่ยทั้งในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีสมรรถนะสูงที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการพัฒนางานในทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ งานบริหารทั่วไป งานบุคคล และงบประมาณ อีกทั้งยังเป็นที่ปรึกษาและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริลักษณ์ น้ำใส และอุไร สุทธิแย้ม (2566) และผลการวิจัยของ สุนันทินี สุขสวัสดิ์, ทรงยศ แก้วมงคล และดวงกมล แก้วแดง (2566), นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2565) และ ทัศพล ลุสีดา และสิทธิชัย สอนสุภี (2565) ที่พบว่าผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดแนวทางปฏิบัติอย่างชัดเจน ติดตามผล และกระตุ้นบุคลากรสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยค่าเฉลี่ยทั้งในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีสมรรถนะสูงที่สุดคือ การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการบริหารงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้บริหารมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นกับครูและผู้บริหารด้วยกันในหลายด้าน อาทิ การจัดการหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผล รวมถึงเข้าร่วมประชุม อบรม และสัมมนาทางวิชาการอยู่เป็นประจำ สอดคล้องกับแนวคิดของ กนกอร จุลินทร (2560) และผลการวิจัยของ นัจภัค บูชาพิมพ์ และจิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย (2561), กฤษณะ เชียงแรง (2564) และ สิริลักษณ์ น้ำใส และอุไร สุทธิแย้ม (2566) ที่ชี้ว่าผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ต้องมีทักษะการเรียนรู้ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการเติบโตของบุคลากรในสายวิชาชีพ.

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน ใช้วงจรพัฒนาคุณภาพ PDCA ในการวางแผนและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ รวมทั้งการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อปรับปรุงงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวัลย์ อ้ายปั๋น และรัตนา กาญจนพันธ์ (2564 : 24), นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2566 : 14) และ ประเสริฐ กาเลิศทอง (2560 : 84-86) ที่ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ ตัวชี้วัด และการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีควรมีความสมดุลระหว่างบทบาทของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และผู้ตามที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การสร้างทีมงานที่เข้มแข็งต้องอาศัยวัฒนธรรมองค์กรที่ดี กระบวนการพัฒนาครูและสถานศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่มเรียนรู้ การให้แรงจูงใจ และการกำหนดเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน รวมทั้งสนับสนุนการอบรมออนไลน์ การใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร และการสร้างระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และทบทวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2566 : 14) และ ประเสริฐ กาเลิศทอง (2560 : 84-86) ที่เน้นการมอบหมายงานตามความเหมาะสม การสร้างความสามัคคี การส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และการสนับสนุนขวัญกำลังใจของบุคลากรในองค์กร

ด้านการพัฒนาตนเอง ควรเน้นการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในทุกรูปแบบ และสร้างแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาไทย จัดกิจกรรมแข่งขันทักษะภาษาอังกฤษหลากหลายรูปแบบสำหรับนักเรียน และสนับสนุนการอบรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษตามกรอบ CEFR เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวัลย์ อ้ายปั๋น และรัตนา กาญจนพันธ์ (2564 : 25) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นวิชาการกับครู และเปิดกว้างในการพัฒนาวิชาชีพ ตลอดจนสอดคล้องกับ ประเสริฐ กาเลิศทอง (2560 : 84-86) และ จีรพรณัฏฐ์ ภุมรินทร์ และสายสุดา เตียเจริญ (2562 : 217) ที่ย้ำว่าผู้บริหารควรค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง และประยุกต์ความรู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษา

ด้านการบริการที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรให้บริการและดูแลบุคลากร นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และไม่มีอคติ โดยเน้นการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกับครู กำหนดรูปแบบการประเมินอย่างเป็นระบบ ยึดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนเพื่อสร้างความยุติธรรมในองค์กร นอกจากนี้ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการสื่อสารให้ดีเยี่ยม บริการด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการบริการที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวัลย์ อ้ายปั๋น และรัตนา กาญจนพันธ์ (2564 : 25), ประเสริฐ กาเลิศทอง (2560 : 84-86) และ จีรพรณัฏฐ์ ภุมรินทร์ และสายสุดา เตียเจริญ (2562 : 217) ที่ชี้ว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับ การพัฒนาระบบบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มาติดต่อราชการ

ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมอย่างเคร่งครัด และนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร โดยเริ่มจากการเป็นแบบอย่างที่ดี โปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในองค์กร ผู้บริหารต้องชี้แจง ทำความเข้าใจ และกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมอย่างแท้จริง รวมถึงตัดสินใจโดยยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพทุกครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร แสนสุข (2564 : 142), นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2566 : 14) และ สุฑาทิพย์ กงชัยภูมิ และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์

เกษม (2566 : 108) ที่เน้นว่าผู้บริหารควรเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ประพฤติตนตามหลักธรรมาภิบาล และสนับสนุนโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา

ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของบุคลากร เพื่อให้สถานศึกษาก้าวทันยุคดิจิทัล มีการส่งเสริมการวิจัย นวัตกรรม และการใช้ Active Learning ผ่านสื่อ Online และ Offline นิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้และปรับปรุงตามบริบทของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศพล ลุสีดา และสิทธิชัย สอนสุภี (2565 : 97), หทัยพัชร ทองเดช (2560 : 84-86), นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2566 : 14) และสุฑาทิพย์ กงชัยภูมิ และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2566 : 108) ที่ชี้ว่าผู้บริหารควรเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี มีความสามารถในการเลือกใช้ ปรับใช้ และพัฒนาระบบโครงข่ายให้ครอบคลุม พร้อมส่งเสริมบุคลากรให้ใช้นวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ที่มา: พัฒนพงษ์ วงค์แสน, (2567)

ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ ควรให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมและนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ต้องเริ่มจากการเป็นแบบอย่างที่ดี การนำหลักการบริหารที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมมาใช้ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของสังคม ชี้แจงทำความเข้าใจ

ด้านการพัฒนาตนเอง ควรมีการพัฒนาตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในทุกรูปแบบให้เห็นเป็นแบบอย่าง กระตุ้นบุคลากรภายในโรงเรียนให้ใช้ภาษาอังกฤษง่ายๆเพื่อการสื่อสารเป็นประจำ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเพื่อจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ด้านการบริการที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรจะต้องสามารถให้บริการและดูแลบุคลากร นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกคนอย่างเป็นธรรม โดยไม่มีอคติหรือการเลือกปฏิบัติ ทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างยุติธรรมและโปร่งใส

ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ดี ควรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ จำเป็นต้องส่งเสริม การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการบริหารงานสนับสนุน เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการพัฒนาสถานศึกษา และส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของบุคลากร ทั้งนี้ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถก้าวทันโลกยุคดิจิทัล

ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีควรมีความสมดุลระหว่างบทบาทของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถบริหารจัดการทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กับการเป็นผู้ตามที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นสิ่งสำคัญคือการสร้างทีมงานที่เข้มแข็งผ่านวัฒนธรรมองค์กรที่ดี

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ควรมีการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นแนวทางที่เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานในสถานศึกษา โดยผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม แนวทางสำคัญการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุป และข้อเสนอแนะ

วิจัย เรื่องสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาศูนย์บริหารการจัดการศึกษาห้วยห้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ทำให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเอง การให้บริการที่ดี การมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ และการใช้เทคโนโลยีที่ดี ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการสมรรถนะทั้ง 6 ด้านเป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณาการเลื่อนตำแหน่ง การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาผู้บริหาร รวมถึงกำหนดเป็นแนวทางให้สถานศึกษาในสังกัดใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้บริหารอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรจัดโครงการพัฒนาผู้บริหารโดยใช้กระบวนการ PLC และการศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทั้ง 6 ด้านให้กับผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

2) ควรใช้วงจร PDCA เป็นแนวทางพัฒนาผู้บริหาร โดยให้ผู้บริหารวางแผน พัฒนา ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง

3) ควรพัฒนาผู้บริหารให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการบริหารงาน การติดตามงาน การจัดการเรียนรู้ และการสื่อสารกับครู บุคลากร นักเรียนและผู้ปกครอง

4) ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นโค้ชและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความร่วมมือ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในกิจกรรมของโรงเรียน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

5) ส่งเสริมให้สถานศึกษากำหนดแนวทางการติดตามประเมินสมรรถนะของผู้บริหารร่วมกับครูและคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความยุติธรรม โปร่งใส และตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการพัฒนาตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อนำผลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

2) ควรวิจัยเรื่อง รูปแบบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการใช้เทคโนโลยีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อที่จะได้มีรูปแบบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

References

กนกอร จุลินทร. (2560). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* .คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *รายงานผลการประเมินผลแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564.*(ออนไลน์).แหล่งที่มา :https://www.moe.go.th/) [5 ตุลาคม 2567]

กฤษณะ เชียงแรง. (2564). การศึกษาสมรรถนะหลักผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขตเบญจมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. *วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

กิตติ์พิพัชญ์ ใจพันธ์. (12 กันยายน 2567).ผู้อำนวยการโรงเรียน. โรงเรียนบ้านดงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2.*สัมภาษณ์.*

เกรียงไกร แสนสุข. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จีรพรณัฏฐ์ ภูมรินทร์และสายสุดา เตียเจริญ. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษากับการจัดารเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย,* 11(1), 207-223.

ทัศพล ลุสีดา และสิทธิชัย สอนสุภี. (2565). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสภาพที่เป็นจริง ในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย. *วารสารปัญญาปณิธานมหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 7(1), 97-110.

ทิพวัลย์ อ่างคำ. (2561). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการสู่ความเป็นเลิศมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือ. *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา*. วิทยาลัยมหาวิทยาลัยสยาม.

ทิพวัลย์ อ้ายปั๋น และรัตนา กาญจนพันธุ์. (2564). สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในเครือข่ายมูลนิธิคริสจักรเซเว่นธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสแห่งประเทศไทย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร.*Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(4), 17-31.

ธวัชชัย แสนดวง. (2565). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ.

นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง. (2566) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ในสหวิทยาเขตสาเกตนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 3(1), 14-26.

นัจภัค บูชาพิมพ์และจิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2561). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(2), 332-345

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*(พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพมหานคร : สุวิริยาสน์.

ประเสริฐ กาเลิศทอง. (2560). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1. *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารหารศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมงคลพระนคร. (2562) *สมรรถนะ*.(ออนไลน์), แหล่งที่มา: https://www.rmutp.ac.th/.[12 กันยายน 2567]

สนาน คงอ้าย. (12 กันยายน 2567) . ผู้อำนวยการโรงเรียน. โรงเรียนบ้านดูลาเปอร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2.*สัมภาษณ์*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. (2567). *สรุปข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567.* (ออนไลน์).แหล่งที่มา : https://ms.mhs2.go.th/.[27 กันยายน 2567]

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2. (2556) *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* (ออนไลน์).แหล่งที่มา: https://ms.mhs2.go.th/.[5 ตุลาคม 2567]

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ฉบับปรุบปรุง 2560*. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณการเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565) *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566-2570.* (ออนไลน์).แหล่งที่มา: https://ops.moe.go.th/. [16 มกราคม 2568]

สิริลักษณ์ น้ำใส และอุไร สุทธิแย้ม. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู กลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 34(2), 56-70.

สุฑาทิพย์ กงชัยภูมิ และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2566). สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษามอหินขาว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารเสียงจากมหายาน,* 10(1), 98-109.

สุนันทินี สุขสวัสดิ์ ทรงยศ แก้วมงคลและดวงกลม แก้วแดง. (2566). สมรรถนะแนวใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารรัชต์ภาคย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 17(52), 600-615.

หทัยพัชร ทองเดช. (2560). การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพาสระบุรีสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

การบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

School Management According to the Moral School Program of the Ratchaphruek School Group under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1

ภัชสนัญญา พูลเกษร Passananya Poolkesorn
ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi
สังวาร วังแจ่ม Sangwan Wangcham
สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
ɡ 673302105@northcm.ac.th

Received 2025/04/17 *Revised* 2025/06/27 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และหาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 113 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม และศึกษานิเทศก์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.95 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า 1) การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนและคัดเลือกครูแกนนำที่มีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีการส่งครูเข้าร่วมอบรมการพัฒนาด้านโรงเรียนคุณธรรมและให้ครูแกนนำกลับมาขยายผลให้กับครูท่านอื่นๆ เพื่อให้

ช่วยขับเคลื่อนกระบวนการบริหารและดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ควรให้ผู้ปกครองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และดำเนินงานในทุกขั้นตอน เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ 3) การวางแผนการบริหารงานแนวทางการพัฒนาด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม ด้านการประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม และจัดการนิเทศติดตามโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4) ส่งเสริมให้มีการ PLC เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้พัฒนาให้เป็นนวัตกรรม มีการจัดการองค์ความรู้และนำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนคุณธรรม, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.

Abstract

The purpose of this research was to study the management of schools according to the moral school program of the schools in the Ratchapruek School Group under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1 and find ways to improve the management of schools according to the moral school program of the schools in the Ratchapruek School Group under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1. The sample group included 113 school administrators and teachers in the 2024 academic year and 5 qualified selective experts in an interview, namely, the school administrators, the teachers in charge of the moral school program and the supervisors. The tools used included questionnaires and interviews, data analysis with mean standard deviations, and content analysis.

The results of the research found that:

1) The overall was at a high level, when considered on a side-by-side basis, it was found to be at a high level in all aspects, in descending order of average values, as follows: moral planning, communication, moral monitoring, moral performance, and evaluation, improvement, and development of moral performance, respectively.

2) The development guidelines were 1) The responsible person should be clearly appointed and selected for teacher leadership who is knowledgeable, competent, and has leadership. The teacher should be sent to participate in the moral school development training and have the teacher lead back to expand the results for other teachers in order to help drive the management process and implement the development of the moral school in accordance with the goals of the school continuously. 2) Cooperation with external agencies should be established. Community parents should be involved in the moral school development process. and perform at all stages to achieve the objectives set out. 3) There should be management plans, guidelines for

communication development, monitoring of moral work, evaluation, improvement and development of moral work practices, and regular monitoring of schools. 4) PLCs should be encouraged to ensure knowledge innovative transfer, knowledge management and implementation on a regular basis.

Keywords: School Management, Moral School Program, Ratchaphruek Group, Under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีจุดมุ่งหมายการขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นไปสู่การ ปฏิบัติเพื่อใช้กระบวนการพัฒนาคุณธรรมบูรณาการในทุกกระบวนการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 13) มีแนวทางการขับเคลื่อน 9 จุดเน้น ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการโดยให้จุดเน้นการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นจุดเน้นที่ 3 เพื่อมุ่งให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนโดยมีศูนย์โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณดำเนินการตอบสนองโดยผลิตคู่มือแนวทางในการดำเนินงานขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมเพื่อให้สถานศึกษานำไปปรับใช้เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายการดำเนินงานทุกโรงเรียนแม้แต่โรงเรียนในกลุ่มราชพฤกษ์สามารถนำแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้ตามความเหมาะสมของสภาพบริบทของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สำคัญมุ่งสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้บริการที่ดี เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ปรับระบบการบริหารงานเน้นความถูกต้องเป็นธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ได้บูรณาการกลยุทธ์จุดเน้นการปลุกจิตสำนึกของบุคลากรในสังกัดให้มีความรู้ เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม เพื่อร่วมพลังในการปรับทัศนคติการทำงาน และขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาให้กับบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่ทุกคน พร้อมทั้งดำเนินการพัฒนาขยายผลเชื่อมโยงการปฏิบัติงานลงสู่ผู้รับบริการในสถานศึกษาในทุกมิติ เพื่อนำการศึกษาแก้ปัญหาสำคัญของสังคม ด้วยการประสานการทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ ทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก ครู นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง เพื่อรวมพลังในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 : 26)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เป็นหน่วยงานการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษาทั้งหมด 115 โรงเรียน ซึ่งมีอุดมการณ์ “เราจะสร้างเด็กดี เด็กเก่ง สู่สังคมไทยและสังคมโลก” (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1, 2567 : 8) การบริหารสถานศึกษา คือ การบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้า

ร่วมดำเนินการ มีรูปแบบขั้นตอน กติกา และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผลการศึกษาเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีกระบวนการที่ให้บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันดำเนินการจัดกิจกรรม โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษามากที่สุด

จากการศึกษา จะเห็นได้ว่าการบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันดำเนินการจัดกิจกรรม โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษามากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพ และนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ และมีกระบวนการในการบริหารที่ดี

จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัดของโครงการ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1และศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ได้ทราบข้อมูลการบริหารสถานศึกษาของตนเอง สามารถใช้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนาตนเองได้ อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหารให้ทำงาน มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด165 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 13 คน และครู 152 คน (ระบบสารสนเทศ (Info) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565 : 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Proportional Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนของแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการศึกษาค้นคว้า ตำรา วารสาร บทความ แนวคิดของนักวิชาการต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบประกอบด้วยดังนี้

2.1 แบบสอบถาม ซึ่งมีจำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีรายละเอียดดังนี้ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่ได้จากแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 66 อ้างถึงใน ณัฏฐ์ณิชา ชัยนนถี, 2564 : 49) ตัวแปรการวิจัยมี 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการวางแผนงานด้านคุณธรรม จำนวน 8 ข้อ

2) ด้านการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม จำนวน 8 ข้อ

3) ด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม จำนวน 8 ข้อ

4) ด้านการประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม จำนวน 8 ข้อ

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยนำประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของแต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นคำถามสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหานำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 (n = 4.40)

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	ระดับปฏิบัติ		
	($\overline{X}$)	(S.D.)	แปลผล
ด้านการวางแผนงานด้านคุณธรรม	4.43	0.62	มาก
ด้านการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม	4.37	0.65	มาก
ด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม	4.41	0.57	มาก
ด้านการประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน-ด้านคุณธรรม	4.38	0.62	มาก
โดยรวม	**4.40**	**0.61**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนงานด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.43 รองลงมาคือ ด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.41 และด้านการประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.38 ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.37

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า

ด้านการวางแผนงานด้านคุณธรรม คือ มีการคัดเลือกครูแกนนำที่มีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีการส่งครูเข้าร่วมอบรมการพัฒนาด้านโรงเรียนคุณธรรมและให้ครูแกนนำกลับมาขยายผลให้กับครูท่านอื่นๆ และร่วมกันคัดเลือกนักเรียนแกนนำที่มีพฤติกรรมที่ดี

ด้านการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม คือ ให้ผู้ปกครองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ให้นักเรียนถอดบทเรียนคุณธรรมอัตลักษณ์ของครอบครัวตนเองออกมาเพื่อส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นต้องสร้างสภาพแวดล้อมทั้งโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน วัด รวมถึงการเผยแพร่ความดีในทุกๆ ช่องทาง

ด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม คือ มีการวางแผนการบริหารงานโดยมุ่งเน้นการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ และนำข้อเด่น ข้อด้อยมาถอดองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน มีการใช้การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูที่เกิดจากปัญหาจริงและมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาของผู้เรียนทั้งด้านการเรียนและด้านพฤติกรรม

ด้านการประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม คือ ส่งเสริมให้มีการ PLC การถอดบทเรียนจากโครงงานคุณธรรมที่โดดเด่น และสร้างให้เป็นนวัตกรรมของโรงเรียน โดยเน้นโครงงานที่ตัวนักเรียนได้มีส่วนคิด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในการขับเคลื่อนกระบวนการอย่างเป็นระบบ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เพียงลำพังจากผู้บริหาร ทั้งนี้การสื่อสารและการวางแผนร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและยอมรับในคุณค่าของโรงเรียนคุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) ที่เน้นความคิดริเริ่มของครูและภาวะผู้นำของผู้บริหารในการสร้างการรับรู้และการยอมรับงานคุณธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของณัฐพร ส่งศรี (2561) ที่พบว่าการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมในกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับเกรียงไกร ผาดไธสง (2562) ที่เสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในจังหวัดปทุมธานี และพระมหารถศรี อินธิสิทธิ์ (2563) ที่ศึกษากรณีโรงเรียนบ้านกลางนาเดื่อ รวมถึงสมปอง ใจดีเฉย (2557) ที่พบว่ากระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า

ด้านการวางแผนงานด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะการที่ผู้บริหารจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนด้านคุณธรรมให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครู ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้งนี้การบริหารงานคุณธรรมต้องใช้เวลา ความพยายาม และความร่วมมือทั้งระบบ ไม่สามารถพึ่งผู้บริหารฝ่ายเดียวได้ จึงต้องมีการวางแผนและสื่อสารให้เกิดความเข้าใจและยอมรับร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร ส่งศรี (2561) ที่เสนอให้บูรณาการงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน เพื่อใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างการมีส่วนร่วมในทีมงาน ส่วนเกรียงไกร ผาดไธสง (2562) เน้นการบรรจุแผนงานด้านคุณธรรมไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว ปานกลาง และแผนปฏิบัติการรายปี ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานเกิดความต่อเนื่องและนำไปสู่ความยั่งยืนของโรงเรียนคุณธรรม.

ด้านการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก แม้อยู่ในลำดับสุดท้าย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนมีมาตรการรักษาความปลอดภัยและจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เพื่อส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม ซึ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยามีผลต่อการเรียนรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ผู้บริหารจึงควรเน้นการสร้างบรรยากาศที่ดี มีความ

ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมสะอาด อาคารสถานที่พร้อมใช้งาน และส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหารถศรี อินธิสิทธิ์ (2563) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมที่ดีส่งผลต่อจิตใจ ทัศนคติ และการยอมรับโรงเรียนมากขึ้น รวมถึงผลวิจัยของณัฐพร ส่งศรี (2561) ที่กล่าวว่า โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์บริบทโรงเรียนและชุมชน มีการระดมสมองเพื่อกำหนด “คุณธรรมเป้าหมาย” และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ซึ่งช่วยให้การบริหารงานด้านคุณธรรมมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม.

ด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนนำโครงงานหรือกิจกรรมที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีไปขยายผลให้กับโรงเรียนอื่น มีการแลกเปลี่ยน เยี่ยมชม และศึกษาดูงานระหว่างโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านคุณธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการติดตาม ตรวจสอบ และพัฒนางาน เนื่องจากการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยังเป็นแนวคิดใหม่ในบางพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงช่วยให้โรงเรียนสามารถนำวิธีปฏิบัติที่ดีหรือ Best Practice ไปปรับใช้ได้เหมาะสมกับบริบทตนเอง และขยายผลสู่โรงเรียนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของพระมหารถศรี อินธิสิทธิ์ (2563) สนับสนุนแนวคิดนี้ โดยกล่าวว่าการจัดนิทรรศการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่าย และความภาคภูมิใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน อีกทั้งยังส่งเสริมขวัญกำลังใจในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวทางจากศูนย์โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) ที่เน้นการจัดการความรู้แบบเป็นระบบ เช่น การค้นหา สร้าง รวบรวม และจัดเก็บองค์ความรู้ให้เข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องสามารถเรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยเฉพาะในเรื่องเทคนิค วิธีการแก้ปัญหา และปัจจัยสู่ความสำเร็จ.

ด้านการประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของการบริหารงานคุณธรรม โดยมีการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนเป็นคนดีอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหาร ครู ทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีการประเมินผลวิเคราะห์ผลกระทบของการบริหารงานคุณธรรม สอดคล้องกับคู่มือโรงเรียนคุณธรรมของมูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) ที่เน้นการประเมินผล การพัฒนาคุณธรรมทั้งโรงเรียน และใช้โครงงาน/กิจกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญ รวมถึงการถอดบทเรียนและสร้างองค์ความรู้ นอกจากนี้งานวิจัยของเกรียงไกร ผาดไธสง (2562) ยังชี้ให้เห็นถึงการประเมินทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินโครงการ มีการนำเป้าหมายของแผนงานมาใช้เป็นเกณฑ์ประเมิน และใช้ผลการประเมินพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้

จากภาพองค์ความรู้นี้ แสดงถึง แนวทางพัฒนาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 (วงจร PDCA) ซึ่งมีกระบวนการบริหารจัดการด้านคุณธรรม ซึ่งเป็นวงจรที่มีลักษณะต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่:

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 (วงจร PDCA)

ที่มา : ภัชสนัญญา พูลเกษร และคณะ, 2568.

แผนภาพนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานด้านคุณธรรมที่เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรให้มีจริยธรรมและคุณธรรมอย่างยั่งยืน และอธิบายความหมายของแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการวางแผนงานด้านคุณธรรม คือ ควรมีการคัดเลือกครูแกนนำที่มีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีการส่งครูเข้าร่วมอบรมการพัฒนาด้านโรงเรียนคุณธรรมและให้ครูแกนนำกลับมาขยายผลให้กับครูท่านอื่นๆ และร่วมกันคัดเลือกนักเรียนแกนนำที่มีพฤติกรรมที่ดี

ด้านการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม คือ ควรให้ผู้ปกครองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ให้นักเรียนถอดบทเรียนคุณธรรมอัตลักษณ์ของครอบครัวตนเองออกมาเพื่อส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นต้องสร้างสภาพแวดล้อมทั้งโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน วัด รวมถึงการเผยแพร่ความดีในทุกๆ ช่องทาง

ด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม คือ ควรมีการวางแผนการบริหารงานโดยมุ่งเน้นการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ และนำข้อเด่น ข้อด้อยมาถอดองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู

นักเรียน มีการใช้การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูที่เกิดจากปัญหาจริงและมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาของผู้เรียนทั้งด้านการเรียนและด้านพฤติกรรม

ด้านการประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม คือ ควรส่งเสริมให้มีการ PLC การถอดบทเรียนจากโครงงานคุณธรรมที่โดดเด่น และสร้างให้เป็นนวัตกรรมของโรงเรียน โดยเน้นโครงงานที่ตัวนักเรียนได้มีส่วนคิด

สรุป และข้อเสนอแนะ

การบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนงานด้านคุณธรรม ด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม ด้านการประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม และด้านการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายในแต่ละด้าน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการคัดเลือกครูและนักเรียนที่มีภาวะผู้นำ เพื่อเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนงานด้านคุณธรรม โรงเรียนมีการนิเทศจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกให้มีการนิเทศติดตามตรวจสอบความก้าวหน้า ให้คำปรึกษาอย่างเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน โรงเรียนมีการสร้างระบบการจัดองค์ความรู้ (Knowledge Management) เกิดการสร้างสิ่งใหม่มีผลงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) สามารถเผยแพร่ได้และพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเป็นของโรงเรียน และโรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกโรงเรียนเพื่อร่วมมือกันปฏิบัติงานขับเคลื่อนการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเสนอให้กับกระทรวงศึกษาธิการ โดยต้องมีการกำหนดแผนนโยบาย เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งระยะสั้นและยาว ต้องมีโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาบุคลากรและนักเรียน ให้มีความรู้เข้าใจในการดำเนินงานตามที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ส่งเสริมให้มีประสบการณ์ที่มากขึ้นด้วยการร่วมการแลกเปลี่ยนความรู้กับบุลคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ต้องพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางสื่อพิมพ์ สื่อสังคมออนไลน์ ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อให้ทั้งบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษาทันต่อข้อมูลและอย่างต่อเนื่องและต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำร่วมพัฒนารวมถึงการส่งเสริมในกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ โดยต้องมีระบบการบริหารจดัการที่ดีให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ในการบริหารโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community หรือ PLC) มาประยุกต์ใช้ในดำเนินงานให้มีระบบที่ดีมากยิ่งขึ้น ต้องร่วมมือกับครูและบุคลากร ทางการศึกษาอย่างจริงจังในการกำหนดเป้าหมาย

มอบหมายภาระหน้าที่อย่างชัดเจน รวมถึงอธิบายหลักและวิธีการดำเนินงานด้านคุณธรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และต้องใชก้ระบวนการนิเทศ กำกับติดตาม มีการรายงานผลอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาและนำผลในการดำเนินงานมาวางแผนในการพัฒนาในปีต่อไปให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ต้องศึกษากระบวนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมด้วยการ อบรม รับฟังสัมมนา ให้เกิดความรู้และเขาใจเพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการดำเนินงานของตนเอง ต้องออกแบบแผนการจดัการเรียนรู้ทีÉเสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้เรียนโดยผ่านโครงงานคุณธรรมและ กิจกรรมอื่นที่โรงเรียนกำหนดไว้ในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ต้องมีวิธีการประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคลและแจ้งผลการปฏิบัติจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมนในการปฏิบัติด้านต่าง ๆ ต้องใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community หรือ PLC) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในโรงเรียนและภายในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายและจะต้องมีความมุ่งมั้น ตั้งใจมากขึ้นในการพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม ฝึกปฏิบัติในการเป็นวิทยากร โดยเริ่มจากห้องเรียน สู่ระดับชั้น สู่ระดับโรงเรียน และ กลุ่มเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้เกิดความเชี่ยวชาญในทุก ๆ ด้าน

2) ผู้บริหารครูและนักเรียนแกนนำต้อร่วมมือกันสร้างความรู้ ความเขาใจและให้กำลังใจในการปฏิบัติตน รวมถึงกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง โรงเรียนและประเทศชาติหลังการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ต้องร่วมปฏิบัติกิจกรรมละลายพฤติกรรมด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีและแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ควรพัฒนา เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำความดีต้องตั้งกลุ่มทำโครงงานคุณธรรมด้วยความสนใจเรื่องที่อยากจะทำร่วมกันและสอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และคุณธรรมโรงเรียนที่กำหนดไว้ต้องแบ่งภาระหน้าที่ขอบข่ายการปฏิบัติงาน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานช่วยเหลือกัน มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบและมีอุดมการณ์ด้านคุณธรรมด้วยการปฏิบัติตนให้มีพฤติกรรมที่ดีด้วยจิตใต้สำนึกในการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมและผู้บริหารและครูต้องส่งเสริมกลุ่มนักเรียนให้กล้าแสดงออกโดยการประกวดโครงงานคุณธรรม (Best practice) จากการแก้ไขหรือพัฒนาจากห้องเรียนหรือโรงเรียน จนนำไปสู่การขยายผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างเครือข่ายด้าน คุณธรรมระหว่างโรงเรียน และชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษา ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดอบรมสัมมนา PLC การศึกษาดูงานเพื่อให้พัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในกลุ่มราชพฤกษ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในประเด็นต่อไปนี้

ด้านการวางแผนงานด้านคุณธรรม ควรมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนและคัดเลือกครูแกนนำที่มีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีการส่งครูเข้าร่วมอบรมการพัฒนาด้านโรงเรียนคุณธรรม และให้ครูแกนนำกลับมาขยายผลให้กับครูท่านอื่นๆ เพื่อให้ช่วยขับเคลื่อนกระบวนการบริหารและดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ด้านการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม ควรมีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ควรให้ผู้ปกครองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และดำเนินงานในทุกขั้นตอน เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม ควรมีการวางแผนการบริหารงานแนวทางการพัฒนาด้านการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรม ด้านการประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม และจัดการนิเทศติดตามโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม ควรส่งเสริมให้มีการ PLC เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้พัฒนาให้เป็นนวัตกรรม มีการจัดการองค์ความรู้และนำมาปฏิบัติสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2) ควรศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลกระบวนการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ในกลุ่มราชพฤกษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

References

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กระทรวงศึกษาธิการ.

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1*. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเกริก

เกรียงไกร ผาดไธสง. (2562). *แนวทางการส่งเสริมการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี.* วิทยานิพนธ์ ศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ชามา เทียนโสภา. (2566). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนเพื่อส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งความสุข. *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนเรศวร

ณัฏฐ์ณิชา ชัยนนถี. (2564). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัดองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย. *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารสถานศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา

ณัฐพร ส่งศรี. (2561). *แนวทางการส่งเสริมการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร

ธัวรัตน์ ทองแพ. (10 สิงหาคม 2567). ครูโรงเรียนวัดมหาวนาราม บ้านมะขามเตี้ย ต.หัวรอ อ.เมือง จ.พิษณุโลก. *สัมภาษณ์.*

นรมน ขันดี. (2561). การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารสถานศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นรินทร์ ขวัญคาวิน และคณะ. (2564). การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จ. *วารสารครุศาสตร์สาร.* 15 (1), 13-27.

โนรอายดา มามะ, และคณะ. (2561). การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษารุ่นที่ 3 (ภาคใต้). *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี,* 29 (3), 1

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10).* กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาสน์.

บัญชร จันทร์ดา. (2559). *การพัฒนาแนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำของโรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.* (รายงานการศึกษาส่วนบุคคลหลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับสูง กระทรงศึกษาธิการ นบส.ศธ.รุ่นที่ 6). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงศึกษาธิการ

ปิยธิดา ชัยหมอน. (10 สิงหาคม 2567). ครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 8 (บ้านมะขามสูง) บ้านมะขามสูง ต.มะขามสูง อ.เมือง จ.พิษณุโลก. *สัมภาษณ์.*

พฤษภา แก้วภู่. (10 สิงหาคม 2567). ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระโคล่ บ้านสระโคล่ ต.หัวรอ อ.เมือง จ.พิษณุโลก.*สัมภาษณ์.*

พระมหารถศรี อินธิสิทธิ์ (ติกฺขปญฺโญ). (2563). *การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ต้นแบบ : กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารสถานศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พงพันธ์ ติยะบุตร. (2562: 45). *การศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.*วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). *คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม.* สำนักพิมพ์สหมิตร พริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง จำกัด.

สมปอง ใจดีเฉย. (2557). *การศึกษาวิจัยกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม.* ศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาพ อนทุภูติ. (10 สิงหาคม 2567). ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาวนาราม บ้านมะขามเตี้ย ต.หัวรอ อ.เมือง จ.พิษณุโลก. *สัมภาษณ์.*

สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2561). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ.* วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยศิลปากร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* : พิษณุโลก.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *มาตรฐานและตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม.* : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี. (2562). *การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมระดับเพชรต้นแบบตามโครงการ "โรงเรียนคุณธรรมนนทบุรี เทิดไท้องค์ราชัน"*

อติ เลี้ยงเพ็ชร. (11 กุมภาพันธ์ 2567). ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.พิษณุโลก. *สัมภาษณ์.*

อุบลวรรณ ประจง. (2566). *การศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Leadership of School Administrators in the Bani Era World of Schools under the Office of the Special Education Administration, Group 6, Muang District, Chiang Mai Province

ธนากร ไกรงาม Thanagorn Graingam
ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302021@northcm.ac.th
tasnee99@gmail.com

Received 2025/04/17 *Revised* 2025/06/30 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ และ 2) หาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 279 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.90 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ผู้บริหารควรสื่อสารชัดเจน สร้างกำลังใจ รับฟังทีมงาน และเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น หน่วยงาน และชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง มอบอำนาจให้ครูมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา พร้อมสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและเป็นต้นแบบในการใฝ่เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีในการบริหารและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การศึกษายุคบานี่, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

Abstract

This research aims to 1) study and 2) find ways to develop leadership of school administrators in the Bani era of educational institutions under the Office of Special Education Administration, Group 6, Mueang District, Chiang Mai Province. The research is a descriptive research. The sample consists of 279 school administrators and teachers in the 2024 academic year and 6 qualified interviewers. The instruments used are a questionnaire with a reliability of 0.90 and an interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research found that:

1) The leadership of school administrators in the Bani era of educational institutions under the Office of Special Education Administration, Group 6, Mueang District, Chiang Mai Province was at a high level in all aspects.

2) Guidelines for developing leadership of school administrators in the Bani era: School administrators should communicate clearly, encourage, listen to their teams, and provide opportunities for creative exchange of ideas. They should create networks of cooperation with other schools, agencies, and communities to continuously exchange resources and build good relationships. They should empower teachers to participate in solving problems, provide continuous support, and be role models in learning. They should use technology to manage and support learning management. Including promoting teachers to develop technology skills for the maximum benefit of students.

Keywords: Leadership, Educational Institution Administrators, Bani-era Education, Office of Special Education Administration.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี (Digital Disruption) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โรคอุบัติใหม่ และความผันผวนทางเศรษฐกิจและสังคมระดับโลก ทำให้เกิดสภาพความไม่แน่นอนสูง (VUCA World) อย่างไรก็ตาม สภาพโลกในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้นจน VUCA ไม่สามารถอธิบายได้ทั้งหมด จึงเกิดแนวคิด BANI World ของ Jamais Cascio ซึ่งประกอบด้วย โลกที่เปราะบาง (Brittle) โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (Anxious) โลกที่ไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และโลกที่เข้าใจยาก (Incomprehensible) โดยแนวคิด BANI World ไม่เพียงมองถึงการเปลี่ยนแปลงภายนอกองค์กร แต่

ยังครอบคลุมผลกระทบทางอารมณ์ เช่น ความเครียด ความลังเล และความสับสนของบุคลากรในองค์กร (Latif Suzana Abd, 2021)

การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาทั่วโลก โดยองค์การอนามัยโลกประกาศให้การระบาดเป็นการระบาดใหญ่เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ส่งผลให้มีการปิดสถานศึกษาในหลายประเทศ มีนักเรียนกว่า 1.57 พันล้านคนจาก 188 ประเทศไม่สามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาได้ (UNESCO, 2020) สำหรับประเทศไทยได้เลื่อนการเปิดภาคเรียนเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ภายใต้นโยบาย “โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินต่อผ่านระบบทางไกลและเทคโนโลยีออนไลน์ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงสู่การจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างฉับพลันได้สร้างปัญหาในหลายด้าน โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความพร้อมบุคลากร และการเข้าถึงเทคโนโลยี เช่น สถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้แก่ เด็กพิการ เด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้ และเด็กด้อยโอกาส ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วภายใต้ข้อจำกัดรอบด้าน และเผชิญกับปัญหาการประสานงาน การจัดหาอุปกรณ์ การเตรียมความพร้อมของครู ตลอดจนการสื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชน (ประกาทิพย์ ผาสุข, 2567; ปิยเชษฐ์ โกย, 2567; อัมรินทร์ พันธ์วิไล, 2567)

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้นำทางการศึกษาในยุค BANI World ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการ มีความยืดหยุ่น สามารถประเมินสถานการณ์รอบด้าน และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมต่อสภาพการณ์ เพื่อให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง (Latif Suzana Abd, 2021) รวมถึงการรักษาบทบาทของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนแม้เผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและความท้าทายในระดับโลก

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุค BANI ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต อีกทั้งใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคใหม่ อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ คณะผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่จัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสจำแนกเป็นคณะผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน และคณะครูจำนวน 259 คน รวมทั้งสิ้น 279 คน (ข้อมูลตามระบบสารสนเทศ ปีการศึกษา 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน Krejcie and Morgan (กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565 : 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 162 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจากแต่ละ ด้านจำนวน 4 ด้าน มีประเด็นคำถาม ดังนี้ ด้านการแก้ปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์และทำการตรวจสอบสาเหตุของปัญหา ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสถานศึกษาอื่น หน่วยงานอื่น และชุมชน ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจกับครูและบุคลากร โดยไม่ขัดต่อกฎและระเบียบของทางราชการ ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยี มาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาวิธีการและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของโลกยุคบานี่

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, ประสบการณ์)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม 30 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการแก้ไขปัญหา จำนวน 8 ข้อ
2) ด้านความร่วมมือ จำนวน 8 ข้อ
3) ด้านความยืดหยุ่น จำนวน 7 ข้อ
4) ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี จำนวน 7 ข้อ

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท Likert (ธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565 : 55) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) โดยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์จากข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดจากแบบสอบถามในแต่ละด้านประเด็น กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีผลงานระดับชาติ จำนวน 3 คน,รองผู้อำนวยการฝ่ายบุคลากร จำนวน 2 คน,ครูผู้สอนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย (x) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถาน ศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่	ระดับความพร้อม			ลำดับ
	x	S.D.	แปลผล	
ด้านการแก้ไขปัญหา	4.69	0.53	มากที่สุด	2
ด้านความร่วมมือ	4.68	0.51	มากที่สุด	3
ด้านความยืดหยุ่น	4.63	0.57	มากที่สุด	4
ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี	4.76	0.46	มากที่สุด	1
โดยรวม	**4.69**	**0.51**	**มากที่สุด**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า ด้านที่มีความพร้อมสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี มีภาวะผู้นำในโลกยุคบานี่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 รองลงมา คือ ด้านการแก้ไขปัญหา มีภาวะผู้นำในโลกยุคบานี่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ลำดับต่อมา คือ ด้านความร่วมมือ มีภาวะผู้นำในโลกยุคบานี่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านความยืดหยุ่น มีภาวะผู้นำในโลกยุคบานี่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีผลงานระดับชาติ จำนวน 3 คน,รองผู้อำนวยการฝ่ายบุคลากร จำนวน 2 คน,ครูผู้สอนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน ระหว่างวันที่ 3 - 14 กุมภาพันธ์ 2568 ประเด็นการสัมภาษณ์ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของแต่ละด้านมากำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

ด้านการแก้ไขปัญหา คือ ควรเน้นการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวก การจัดการความขัดแย้ง และการเรียนรู้เพื่อปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและไม่แน่นอนได้อย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ

ด้านความร่วมมือ คือ ควรมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การพัฒนาทักษะการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ รวมถึงการออกแบบกิจกรรมหรือโครงการที่เอื้อให้เกิดการประสานความร่วมมืออย่างยั่งยืน ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้ทันต่อบริบทสังคมในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ด้านความยืดหยุ่น คือ ควรเน้นการมอบอำนาจอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบระเบียบราชการอย่างมีเหตุผล เปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้และเติบโต จากการตัดสินใจของตนเอง พร้อมทั้งบริหารด้วยหลักความเป็นธรรม ความไว้วางใจ และการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่น ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและเติบโตอย่างมั่นคงในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี คือ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะด้านดิจิทัล การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเป็นต้นแบบในการใช้เทคโนโลยี การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนเทคโนโลยีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม และการอบรมบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษามีความคล่องตัว สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีในระดับมากที่สุด โดยข้อที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนและจัดหานวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้แก่ครูเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีในโลกยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณนภา จำเนียรพืช (2564), วสันต์ชัย สดคมขำ (2563) และกษมา อุดทาเรือน (2566) ซึ่งล้วนชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารส่งผลต่อการพัฒนาทักษะครู การบูรณาการเทคโนโลยี และการสร้างทัศนคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ด้านการแก้ไขปัญหา ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารสามารถตระหนักและหาแนวทางใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม แสดงถึงความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ คิดเชิงสร้างสรรค์ และตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารยังมีทักษะการสื่อสาร การเจรจา และการประสานงานที่ดี ส่งผลให้สามารถรับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรวรรณ เวชกามา (2563), คณพศ ใครสมุทร (2567), และ ศศิพร สายวิชัย (2567) ที่พบว่า ความสามารถในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด และส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ด้านความร่วมมือ ภาวะผู้นำด้านความร่วมมืออยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีต่อบุคลากรในโรงเรียน เปิดกว้างต่อความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะ ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วม และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในองค์กร ส่งผลให้เกิดความร่วมมือ

ภายในสถานศึกษาและกับเครือข่ายภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ทองใบ และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2564), จีรยุทธ มณีเกศนาครา (2567) และกิตติพงศ์ ทาปง (2567) ที่ระบุว่า ภาวะผู้นำที่เน้นการมีส่วนร่วมและใฝ่บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการทำงานเป็นทีมและความผูกพันต่อองค์การของครู

ด้านความยืดหยุ่น แม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย แต่ระดับภาวะผู้นำด้านความยืดหยุ่นของผู้บริหารยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสามารถปรับตัวต่อบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความกล้าในการทดลองแนวทางใหม่ ๆ และเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ตนเองและบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของพิณภัทรา เวทย์วิทยานุวัฒน์ (2566), ณัฐพร สายศร (2563), และ ยะห์มีน ดาฮารี (2566) ที่พบว่าภาวะผู้นำแบบยืดหยุ่นส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อโลกที่ไม่แน่นอนได้อย่างเหมาะสม

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลตามผลการจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ดังนี้

ด้านการแก้ไขปัญหา ผู้บริหารควรมีการสื่อสารอย่างชัดเจน ตรงประเด็น ปราศจากอารมณ์ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเสริมสร้างกำลังใจเชิงบวกแก่ครู เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีควบคู่กับการบริหารความขัดแย้งอย่างเป็นธรรม เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็น โดยผู้นำต้องเรียนรู้และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ซึ่งจะช่วยให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนี จอมศรี (2564) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรมีความรู้ ทักษะการสื่อสาร และบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ รวมถึงสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อัษฎาศรีล้านมี (2566) ที่กล่าวว่าผู้นำควรกล้าเผชิญกับความท้าทาย ใช้การสื่อสารสร้างแรงจูงใจ เสริมสร้างขวัญกำลังใจ และเปิดรับความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษา หน่วยงานภายนอกและชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี สนับสนุนการเรียนรู้ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนผ่านกิจกรรมและสื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรภัทร โคตรบรรเทา และคณะ (2563) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรให้อิสระในการตัดสินใจ สนับสนุนงบประมาณ และสร้างเครือข่ายกับชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร รวมถึงงานวิจัยของ นัฐพล พันโน (2566) ที่กล่าวว่าผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน สนับสนุนการทำงานเป็นทีม และสร้างระบบประเมินที่ยุติธรรม เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ

ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารควรบริหารด้วยความยืดหยุ่น มอบอำนาจในการตัดสินใจภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน พร้อมทั้งกำกับดูแลให้

เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร ความยืดหยุ่นที่สมดุลจะช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพ และสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยของ วงศกร เพียรชนะ (2566) เสนอว่าผู้บริหารต้องมีทัศนคติเชิงบวก เปิดรับข้อมูลใหม่ และวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้านเพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดในการตัดสินใจ และสามารถพัฒนาตนเองเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ขวัญข้าว ตะติยรัตน์ และคณะ (2566) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรสร้างความผูกพันในองค์กร ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างค่านิยมร่วมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง

ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี ผู้บริหารควรมีทักษะและเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยี สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเครื่องมือดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่บุคลากร เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ออระญา ปะภาวะเต และบุญชม ศรีสะอาด (2564) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาทักษะเทคโนโลยี พร้อมทั้งเสริมสร้างจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล และงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ ธีรปรเมศวร์ และคณะ (2566) ที่ระบุว่าผู้นำทางเทคโนโลยีควรมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อ การสื่อสารในยุคดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : ธนากร ไกรงาม, (2567)

ด้านการแก้ไขปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารอย่างชัดเจนตรงประเด็น ปราศจากอารมณ์และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายพร้อมส่งเสริมกำลังใจเชิงบวกแก่ครู สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ควบคู่กับการบริหารความขัดแย้งอย่างเป็นธรรมเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็น ผู้นำต้องปรับตัวเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและปรับแนวทางแก้ไขปัญหาให้เหมาะสม

ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น หน่วยงานภายนอกและชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี สนับสนุนการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน

ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารควรบริหารด้วยความยืดหยุ่นโดยมอบ อำนาจการตัดสินใจแก่ครูและบุคลากรภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนเสริมสร้างความมั่นใจและความคิดสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันต้องกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎระเบียบและเป้าหมายของโรงเรียน

ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะด้านเทคโนโลยีและเป็นต้นแบบในการนำดิจิทัลมาใช้ในการบริหารและการเรียนการสอนควรสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม

สรุป และข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี รองลงมา ด้านการแก้ไขปัญหา ตามด้วยด้านความร่วมมือ และด้านความยืดหยุ่น ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายในแต่ละด้านคือ ด้านเทคโนโลยี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยี ด้านการแก้ไขปัญหา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสื่อสารโดยใช้ศาสตร์และศิลป์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ด้านความร่วมมือ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสถานศึกษาอื่น หน่วยงานอื่น และชุมชน ด้านความยืดหยุ่น คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจกับครูและบุคลากรโดยไม่ขัดต่อกฎและระเบียบของทางราชการ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุค บานี่ ในประเด็นต่อไปนี้

2) ด้านการแก้ไขปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารอย่างชัดเจน ตรงประเด็น และปราศจากอารมณ์ พร้อมส่งเสริมบรรยากาศการทำงานเชิงบวก ควบคู่กับการบริหารความขัดแย้งอย่าง

เป็นธรรม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่น เพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนและนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ

3) ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อเพิ่มโอกาสในการได้รับการสนับสนุน นำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนอย่างมั่นคงและยั่งยืน

4) ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบอำนาจการตัดสินใจอย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันต้องกำกับดูแลให้เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียน ความสมดุลนี้จะช่วยเสริมความร่วมมือและพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าตามยุคสมัย

5) ด้านผู้นำทางเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นต้นแบบในการใช้เทคโนโลยี และสนับสนุนครูในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและจัดหาเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม พร้อมส่งเสริมการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะบุคลากรให้สามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ไขปัญหาในโลกยุคบานี่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2) ควรวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรในโลกยุคบานี่ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3) ควรวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานสถานศึกษาในโลกยุคบานี่โดยหลักความยืดหยุ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

4) ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโลกยุคบานี่ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Reference

กรรณิการ์ ทองใบ และประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2564). บทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 4(1), 313-328.

กษมา อุดทาเรือน. (2566). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน. *การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

กิตติพงศ์ ทาปง. (2567). ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. *Mahamakut Graduate School Journal*, 21(1), 19-35.

ขวัญข้าว ตะติยรัตน์ ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน และสุพจน์ ดวงเนตร. (2566). แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นความยืดหยุ่นในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 17(2), 236-245.

คณพศ ใครสมุทร และวรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2567). ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารกับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *Journal of Dhamma for Life*, 30(3), 682-704.

จีรยุทธ มณีเกศนาครา สมชัย ชวลิตธาดา และวิเชียร อินทรสมพันธ์. (2567). ภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้. *Journal of MCU Ubon Review*, 9(2), 2080-2092.

ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา และประทุมทอง ไตรรัตน์. (2566). สมรรถนะของผู้นำทางการศึกษาเพื่อการอยู่รอดและเติบโตในยุค BANI World. *วารสารสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค*, 9(1), 17-28.

ซูฮัยรี บืองาฉา และ นัสรียะห์ อาบู. (2567). องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงรุกของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในยุค BANI World. *Journal of Buddhist Education and Research*, 10(4), 591-598.

ณัฐพร สายศร วรรณวิศา สืบนุสรณ์คล้ายจำแลง และสุดารัตน์ สารสว่าง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 147-161.

ณัฐวุฒิ ธีรปรเมศวร์ วินัย ทองภูบาล และสมาน อัศวภูมิ (2566). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น. *สมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 6(1), 205-217.

ธีรภัทร โคตรบรรเทา รังสรรค์ ลุนบง สัญญารัก จันทรอุดร และรุ่งรัตน์ ธรรมทอง. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 10(3), 151-161.

นัฐพล พันโน. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ประกาทิพย์ ผาสุข. (23 สิงหาคม 2567). การสัมภาษณ์.ผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่

ปิยเชษฐ์ โกย. (1 กันยายน 2567). รองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่.สัมภาษณ์.

พิณภัทรา เวทย์วิทยานุวัฒน์ และชนมณี ศิลานุกิจ. (2566). *ภาวะผู้นำแบบยืดหยุ่นของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*. *สหวิทยาการและการจัดการร่วมสมัย*, 2(2), 1-13.

ยะห์มีน ดาฮารี และชวลิต เกิดทิพย์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมตามทัศนะของครูในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *สังคมวิจัยและพัฒนา*, 5(4), 44-61.

รัชนี จอมศรี. (2564). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9. *สารสนเทศ*, 20(2), 32-46.

วรรณนภา จำเนียรพืช. (2564). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา*. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วนัสนันท์ สลีอ่อน และ ชนมณี ศิลานุกิจ. (2567). การบริหารความเปลี่ยนแปลงแบบ BANI World ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *นิติรัฐ*, 2(2), 36-47.

วสันต์ชัย สดคมขำ. (2563). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1*. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วงศกร เพียรชนะ. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุควิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศศิพร สายวิชัย ปาริชา มารี เคน และคมสันทิ์ ขจรปัญญาไพศาล. (2567). การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 18(3), 102-111.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานสถานภาพการศึกษาไทยประจำปี 2563.(ออนไลน์). แหล่งข้อมูล :https://www.onec.go.th/report2563.pdf.[3 ตุลาคม 2567]

อมรวรรณ เวชกามา. (2563). ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้อำนวยการกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ออระญา ปะภาวะเต และ บุญชม ศรีสะอาด. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. *Journal of Modern Learning Development,* 6(4), 191-200.

อัมรินทร์ พันธ์วิไล. (2567, 6 กันยายน). ผู้อำนวยการโรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร จังหวัดเชียงใหม่.สัมภาษณ์.

อัษฎา ศรีล้านมี. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในยุควิถีใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* . มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Latif Suzana Abd. (2021). Digital Transformation in School Leadership during Pandemic Era.(ออนไลน์) แหล่งข้อมูล :https://example.com/latif2021.[10 ตุลาคม 2567]

UNESCO. (2020). Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373717.[3 ตุลาคม 2567]

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

The Administration of Learning Resources Under Organizations in Maerim District in Chiangmai Province.

อัณณณาอร ผิวทอง Aunchanaon Piwtong
ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi
สังวาร วังแจ่ม Sangwan Wangcham
สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302019@northcm.ac.th

Received 2025/04/17 *Revised* 2025/06/30 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) หาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 108 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.96 และแบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ด้านการกำกับติดตามดูแลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข สรุป และรายงานผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ วางแผนกำหนดเป้าหมายและแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนและชุมชน จัดสรรทรัพยากรและแนวทางดำเนินงานอย่างเป็นระบบ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยสร้างความร่วมมือกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ติดตามและประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรม

สื่อ และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาต่อยอด วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อปรับแผนและกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมจัดทำรายงานเพื่อแจ้งผู้เกี่ยวข้องและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : แหล่งเรียนรู้, การบริหารแหล่งเรียนรู้, การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) study The management of learning resources in educational institutions under the Mae Rim District Local Administrative Organization, Chiang Mai Province, and 2) find ways to develop the management of learning resources in educational institutions under the Mae Rim District Local Administrative Organization, Chiang Mai Province. It was a mixed-method descriptive research. The sample consisted of 108 school administrators, teachers in the 2024 academic year, and 5 qualified interviewees. The instruments used were a questionnaire with a reliability of 0.96 and an interview form. Data were analyzed by finding the mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1) The management of learning resources in educational institutions under the Mae Rim District Local Administrative Organization, Chiang Mai Province, in terms of planning and management of learning resources, operations of learning resource management, supervision, and assessment of learning results from learning resources, and using evaluation results to improve, summarize, and report results, were all at a high level.

2) Guidelines for the development of learning resource management in educational institutions under the Mae Rim District Local Administrative Organization, Chiang Mai Province Plan to set goals and develop learning resource plans that are consistent with learners and communities. Allocate resources and operational guidelines systematically. Develop learning resources both inside and outside the school by creating cooperation with teachers, students, parents, and communities to create diverse learning resources. Continuously monitor and evaluate the use of learning resources, including activities, media, and learning outcomes of learners, to use the data for further development. Analyze evaluation results to adjust plans and activities to be appropriate for learners. Develop effective learning formats and prepare reports to inform relevant persons and develop continuously.

Keywords: Learning Resources, Learning Resource Management, Learning Resource Management of Educational Institutions.

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้และได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการศึกษาในทุกระดับ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 4 ของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยังได้เน้นย้ำการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ และศูนย์การเรียนรู้อื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) แหล่งเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสและส่งเสริมการพัฒนาทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการอ่าน การเขียน คณิตศาสตร์ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศและเทคโนโลยี (อมรรัตน์ เตชะนอก และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตาม ในระดับสถานศึกษายังพบปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้บางแห่งยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน ขาดการประสานงานระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงขาดการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หากไม่เร่งดำเนินการปรับปรุงจะทำให้ผู้เรียนเสียโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในอนาคต

การบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาจึงต้องยึดหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยสนับสนุนให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบบูรณาการ รวมถึงการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน จากการศึกษาภาคสนามและสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และผู้นำชุมชนในตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการบริหารแหล่งเรียนรู้ยังขาดความร่วมมือและการวางแผนอย่างเป็นระบบ รวมถึงขาดการประเมินและพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนา เพื่อให้การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาในบริบทที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธี ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพของการบริหารแหล่งเรียนรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 อ้างถึงในกิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565 : 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม รักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษโรงเรียนบ้านดอนแก้ว จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนดอนแก้วเนรมิตปัญญา จำนวน 1 คน ครูวิชาการวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน และผู้นำชุมชนที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, ประสบการณ์)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม 40 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) การวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ

2) การดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ

3) การกำกับติดตามดูแลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ

4) การนำผลการประเมิน มาปรับปรุงแก้ไข สรุปและรายงานผล จำนวน 10 ข้อ

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) โดยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้ สอบถามแนวทางการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เช่น การประสานความร่วมมือ การจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและปลอดภัย สอบถามแนวทางการดำเนินงานในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสร้างอุดมการณ์ร่วมและความรับผิดชอบ สอบถามแนวทางการติดตามดูแลและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ตามแผนการดำเนินงาน สอบถามแนวทางการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข สรุป และรายงานผล เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร กับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หรือผู้ที่รักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน, ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านดอนแก้ว จำนวน 1 คน ,รองผู้อำนวยการโรงเรียนดอนแก้วเนรมิตปัญญา จำนวน 1 คน, ครูวิชาการที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน และผู้นำชุมชนที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผล โดยหาค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม นำเสนอผลในรูปแบบตารางพร้อมการบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	ระดับปฏิบัติ		
	(x)	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	4.39	0.41	มาก
2. ด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	4.47	0.36	มาก
3. ด้านการกำกับติดตามดูแลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	4.51	0.42	มากที่สุด
4. ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข สรุป และรายงานผล	4.42	0.52	มาก
โดยรวม	**4.45**	**0.33**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการกำกับติดตามดูแลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข สรุป และรายงานผล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้นำชุมชน ระหว่างวันที่ 20 มกราคม – 18 กุมภาพันธ์ 2568 โดยประเด็นสัมภาษณ์มาจากข้อคำถามที่ได้จากค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแบบสอบถาม พบว่า

ด้านการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ สร้างเครือข่ายกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุดชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ และแพลตฟอร์มออนไลน์ พัฒนาโครงการฝึกประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ จัดระบบรักษาความปลอดภัยทางกายภาพและดิจิทัล พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและภาคประชาสังคม

ด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน และชุมชน พัฒนาทรัพยากรร่วมกัน สร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันองค์ความรู้ผ่านสื่อดิจิทัลและพื้นที่สาธารณะ ปลูกฝังแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ง่าย กำหนดนโยบายที่ชัดเจน โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

ด้านการกำกับติดตามดูแลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น อัตราการเข้าใช้ ความพึงพอใจของผู้เรียน ใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสอบถาม การสังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์ผลกระทบต่อผู้เรียนและชุมชน ทบทวนและปรับแผนต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยี เช่น AI และแพลตฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มความแม่นยำ

ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข สรุป และรายงานผล จัดระบบติดตามและประเมินผลจากนักเรียนและครู นำผลประเมินมาพัฒนาเนื้อหาและอุปกรณ์การเรียนรู้ เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการ จัดทำรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อใช้พัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นต้นแบบที่มีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ด้านการกำกับติดตามดูแลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนสามารถนำองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งมีการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการของโรงเรียนที่ส่งเสริมการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้จริงในกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงบทบาทของครูและบุคลากรในการสนับสนุนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดารัตน์ งามวิลัย (2561) วีระพงศ์ ปัฐวี (2566) และชุติมาพร เชาวน์ไว (2562) ซึ่งพบว่าการกำกับติดตามดูแลและประเมินผลอย่างมีระบบ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีการสร้างความเข้าใจให้แก่ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษา การสื่อสารและการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้งานแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโชคชัย แสนวิชา (2564) กริชติศักดิ์ เซียมตะคุ (2566) และวีระพงศ์ ปัฐวี (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ดีต้องมีการประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจ และส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง

ด้านการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีการสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดกิจกรรมและโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของกมลพร ภูมิพลับ (2564) วีระพงศ์ ปัฐวี (2566) และกริชติศักดิ์ เซียมตะคุ (2566) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการวางแผนที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเหมาะสม

ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข สรุป และรายงานผลอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนสามารถระบุสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำ การวิเคราะห์ปัญหาและการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน มีส่วนช่วยในการพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกมลพร ภูมิพลับ (2564) วีระพงศ์ ปัฐวี (2566) และกริชติศักดิ์ เซียมตะคุ (2566) ที่เน้นถึงการมีระบบประเมินผล การทบทวน และการปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย อาทิ ห้องสมุดชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และเสริมทักษะด้านเทคโนโลยี ตลอดจนการจัดโครงการฝึกประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ นอกจากนี้ ควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยทั้งทางกายภาพและดิจิทัล รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและภาคประชาสังคม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของประภัสสร จงตรอง (2566) และชุติมาพร เชาวน์ไว (2562) ซึ่งเสนอว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการส่งเสริมความเข้าใจในบทบาทของแหล่งเรียนรู้ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

ด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น ภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาทรัพยากรและสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันองค์ความรู้ผ่านสื่อดิจิทัลและพื้นที่สาธารณะ ควรปลูกฝังแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ

สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ควบคู่กับการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร จงตรอง (2566) กริชติศักดิ์ เซียมตะคุ (2566) ที่เน้นการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาทรัพยากรร่วมกัน และการกำหนดนโยบายการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ด้านการกำกับติดตามดูแลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การวัดอัตราการเข้าใช้และความพึงพอใจของผู้เรียน ควรใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบสอบถาม และการสังเกตพฤติกรรม รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบต่อผู้เรียนและชุมชน ทั้งนี้ควรมีการทบทวนและปรับปรุงแผนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการเทคโนโลยี เช่น AI และแพลตฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผลให้แม่นยำและรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของชุติมาพร เชาวน์ไว (2562) และวีระพงศ์ ปัฐวี (2566) ที่เน้นการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายและการติดตามผลอย่างมีระบบ

ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข สรุป และรายงานผล สถานศึกษาควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนและครูเพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงเนื้อหา ตลอดจนพัฒนาอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น พร้อมทั้งวางระบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระเบียบและเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ควรมีการสรุปผลและรายงานต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนาสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีมาตรฐาน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร จงตรอง (2566) และกริชติศักดิ์ เซียมตะคุ (2566) ที่เสนอให้สถานศึกษามีระบบประเมินผลแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและจัดทำข้อมูลการประเมินอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : อัณณณาอร ผิวทอง,(2567)

ด้านการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุดชุมชน และศูนย์การเรียนรู้ พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อสนับสนุนการศึกษาและเสริมทักษะด้านเทคโนโลยี ควบคู่กับการจัดโครงการฝึกประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ

ด้านการกำกับติดตามดูแลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น อัตราการเข้าใช้และความพึงพอใจของผู้เรียน ใช้เครื่องมือที่หลากหลาย แหล่งเรียนรู้ มีแบบสอบถาม แบบสังเกตแบบประเมินและแบบสรุปโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น ภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อพัฒนาทรัพยากรร่วมกัน และสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันองค์ความรู้ผ่านสื่อดิจิทัลและพื้นที่สาธารณะควรปลูกฝังแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขสรุป และรายงานผล มีระบบติดตามและประเมินผลโดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนและครู นำผลการประเมินมาปรับปรุงเนื้อหาและอุปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมพัฒนาระบบบริหารจัดการให้เป็นระเบียบและเข้าถึงง่าย สุดท้ายควรสรุปผลและรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นต้นแบบที่มีคุณภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูจัดทำสื่อ นวัตกรรม และใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน เช่น วัด หน่วยงานราชการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในด้านการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากร ความสำเร็จของการบริหารแหล่งเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ความพร้อมด้านทรัพยากรของโรงเรียน และนโยบายการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับโอกาสเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับสูงสุดควรดำเนินการ ดังนี้

1) กระทรวงศึกษาธิการและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรกำหนด นโยบายสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร สำหรับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัด อปท. ให้มีความทันสมัย และตอบสนองต่อการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21

2) จัดทำนโยบายการพัฒนาเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างเป็นระบบ

3) ส่งเสริม นโยบายการนำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัล มาสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับโรงเรียนในสังกัด อปท.

4) สนับสนุนให้ หน่วยงานต้นสังกัดกำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ระบบดิจิทัลและ AI ในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สำหรับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม และโรงเรียน

1) จัดทำแผนพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยสร้างเครือข่ายกับชุมชน หน่วยงานรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

2) พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์และจัดฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ เพื่อเสริมทักษะและเพิ่มโอกาสเรียนรู้ให้กับนักเรียน

3) จัดอบรมและศึกษาดูงานด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ ให้แก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

4) พัฒนาระบบประเมินและติดตามผลการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5) สรุปและรายงานผลต่อผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปใช้วางแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

2) ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

3) ควรศึกษากลยุทธ์กการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

References

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ .

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2566-2570).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

กมลพร ภูมิพลับ. (2564). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.

กริชติศักดิ์ เชียมตะคุ. (2566). แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

โชคชัย แสนวิชา. (2565). การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเมืองใต้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชุติมาพร เชาวน์ไว. (2562). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 135 ตอนที่ 82 หน้า 1.

วีระพงศ์ ปัฐวี. (2566). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. *การศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุดารัตน์ งามวิลัย. (2561). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตร่มเกล้านวมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อมรรัตน์ เตชะนอก, รัชนี จรุงศิรวัฒน์, และพระฮอนด้า วาทสทฺโท. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษ ที่ 21. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(9), 1-11.

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570) เปลี่ยนแปลงครั้งที่ 3/2566.* เชียงใหม่: องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว .

การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

Internal Supervision in the Digital Age of the Udon Educational Development Network, Doi Tao District, under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5

วีรยุทธ วงค์ดี Weerayut Wongdee
สุรัตน์ ศรีดาเดช Surat Sridadej
สิทธิชัย มูลเขียน Sittichai Mulkhien
สุรีย์มาศ สุขกสิ Sureemat Sukkasi
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302043 @northcm.ac.th

Received 2025/04/16 *Revised* 2025/06/30 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการนิเทศภายในยุคดิจิทัล และ 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นการวิจัยเชิงบรรยายทั้งปริมาณและคุณภาพ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนปีการศึกษา 2567 จำนวน 86 คน และกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.96 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในยุคดิจิทัล รองลงมา 2) ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศภายในยุคดิจิทัล 3) ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในยุคดิจิทัล 4) ด้านการกำหนดเป้าหมายการนิเทศภายในยุคดิจิทัล และ 5) ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาการนิเทศภายในยุคดิจิทัล ลำดับสุดท้าย

2) แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ด้านการกำหนดเป้าหมายเน้นในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการนิเทศที่ชัดเจน วัตถุประสงค์ของการนิเทศต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะ

บุคลากร กระบวนการนิเทศและความปลอดภัยของข้อมูลด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศ มีกระบวนการวางแผนที่ชัดเจนและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของโรงเรียน ด้านการปฏิบัติการนิเทศใช้รูปแบบการนิเทศที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับยุคดิจิทัล การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ใช้รูปแบบการนิเทศที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการประเมินผล มีการวางเกณฑ์การประเมินกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน

คำสำคัญ : การนิเทศภายใน, สถานศึกษา,ยุคดิจิทัล,สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.

Abstract

This research is to 1) study internal supervision in the digital age and 2) study the direction of development of internal supervision in the digital age of educational institutions in the Udon Phatthana Education Network, Doi Tao District, in the Office of the Basic Education Commission, Chiang Mai Area 5. It is an academic research in both quantity and quality. The directors of educational institutions and teachers of the 2024 academic year center, totaling 86 people, and the sample group was selected by specific methods, including 7 qualified professors, using the governance system, organization, with a reliability value of 0.96 and an interview form to analyze data in the standard part and content analysis.

The research results found that:

1) The overall internal supervision in the digital age of educational institutions was at a high level. When considering each aspect, it was found to be at a high level in all aspects, namely 1) Digital Age Internal Supervision Operations, followed by 2) Digital Age Internal Supervision Planning and Preparation, 3) Digital Age Internal Supervision Evaluation, 4) Digital Age Internal Supervision Goal Setting, and 5) Digital Age Internal Supervision Problem Analysis. Lastly,

2) Digital Age Internal Supervision Development Guidelines of Educational Institutions In terms of goal setting, it focuses on setting clear goals and guidelines for supervision. The objectives of supervision must be consistent with the education quality development plan. In terms of problem analysis, infrastructure development, personnel skills, supervision process, and data security, planning and preparation for supervision have a clear planning process that can be adjusted according to the school context. In terms of supervision operations, flexible supervision formats are used that are appropriate for the digital age, using online platforms. In terms of supervision

evaluation, a digital technology-based supervision format is used for evaluation. Clear and standardized evaluation criteria and indicators are set.

Keywords: Internal Supervision, Educational Institution, Digital Age, Primary Educational Service Area Office.

บทนำ

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การสื่อสารและการคมนาคมระหว่างประเทศ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างฉับไวด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และนวัตกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยมุ่งพัฒนาการศึกษาให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันและความสามารถในการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่เน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในโลกยุคดิจิทัล ทั้งยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในระบบการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งยกระดับการบริหารจัดการการศึกษาทั้งระบบ

ความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการศึกษาสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ที่ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) นอกจากนี้ ยังเน้นให้ผู้เรียนทุกวัยมีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้ทันสมัย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะมีนโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาคการศึกษา แต่จากการศึกษาสถานการณ์จริง พบว่า สถานศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ยังประสบปัญหาในการนำนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษา ทั้งในแง่ของการขาดทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ความกังวลเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ความเข้าใจผิดว่าการใช้เทคโนโลยีจะเพิ่มภาระงาน และทัศนคติที่ยังยึดติดกับวิธีการนิเทศแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ ยังพบ ความกังวลเกี่ยวกับการถูกตรวจสอบและประเมินผลผ่านระบบดิจิทัล และการขาดเวลาในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี เนื่องจากภาระงานที่มากอยู่แล้ว การขาดทักษะและทัศนคติที่ไม่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการนิเทศภายใน และอาจทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลในอนาคต

กระบวนการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านโครงสร้างองค์กร บทบาทหน้าที่ และเทคนิควิธีการ โดยเน้นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้

ทักษะ และเจตคติของบุคลากร (จิติมา วรรณศรี, 2557 อ้างอิงใน จักรกฤษณ์ กังหัน, 2565) การนิเทศภายในจึงกลายเป็นพันธกิจสำคัญที่เสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ สอดรับกับเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องการผู้เรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ แต่พบว่า ปัญหาต่าง ๆ มีมากมาย เช่น ขาดความต่อเนื่องในการนิเทศภายใน ขาดความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้สอน และผู้รับการนิเทศ การนิเทศยังคงเน้นการตรวจสอบมากกว่าการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อพัฒนา อีกทั้งขาดการนำข้อมูลจากการนิเทศไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมถึงบุคลากรบางส่วนยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน ทำให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 เป็นไปได้ยาก ดังนั้น การพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องออกแบบให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ใช้ข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ประกอบการนิเทศ เน้นการนิเทศเชิงสร้างสรรค์ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนกระบวนการนิเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างยั่งยืน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัด ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าประสงค์ในการสร้างบุคลากรแห่งการเรียนรู้ที่มีนวัตกรรม มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม จากการประเมินการดำเนินงานในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา พบว่า ยังมีข้อจำกัดในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศภายใน ทำให้เกิดความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการนิเทศการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนให้ตอบสนองต่อบริบทของโลกยุคดิจิทัล

จากการศึกษาข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยในฐานะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสนใจที่จะศึกษาการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของการดำเนินงาน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคสมัยและรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เปนการวิจัยเชิงบรรยายทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อศึกษาการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ในเครือขายอุดรพัฒนาการศึกษาอำเภอดอยเตา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม เขต 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา ในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 7 โรงเรียน ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 78 คน อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ปีการศึกษา 2567 รวมจำนวน 86 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเลือกสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน และครูวิชาการวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, ประสบการณ์

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม 48 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการกำหนดเป้าหมายของการนิเทศภายในยุคดิจิทัล จำนวน 9 ข้อ
2) ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาการนิเทศภายในยุคดิจิทัล จำนวน 8 ข้อ
3) ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศภายในยุคดิจิทัล จำนวน 9 ข้อ
4) ด้านการปฏิบัติการนิเทศการนิเทศภายในยุคดิจิทัล จำนวน 9 ข้อ
5) ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในยุคดิจิทัล จำนวน 13 ข้อ

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) (อ้างถึงในธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565 : 55) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง นิเทศภายในยุคดิจิทัล ระดับมากที่สุด
4 หมายถึง นิเทศภายในยุคดิจิทัล ระดับมาก
3 หมายถึง นิเทศภายในยุคดิจิทัล ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง นิเทศภายในยุคดิจิทัล ในระดับน้อย
1 หมายถึง นิเทศภายในยุคดิจิทัล ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เลือก

เฉพาะเจาะจง ประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมาย สอบถามข้อเสนอแนะการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการนิเทศภายในยุคดิจิทัลให้ชัดเจน สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผ่านการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้กระบวนการนิเทศตอบโจทย์คุณภาพตามที่สถานศึกษาต้องการ ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา สอบถามปัญหาอุปสรรคที่สถานศึกษาประสบในการนิเทศยุคดิจิทัล และวิธีการนำ AI และ Big Data มาใช้ในการจัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศให้มีประสิทธิภาพ ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศ สอบถามแนวทางการวางแผนและเตรียมการนิเทศยุคดิจิทัลที่ใช้เครื่องมือทันสมัย เหมาะสมกับเทคโนโลยี พร้อมทั้งการจัดการทรัพยากรและบุคลากรให้ครบทุกด้าน เพื่อให้การนิเทศดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและเกิดผลสัมฤทธิ์ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ สอบถามรูปแบบ แนวคิด วิธีการนิเทศที่ใช้แนวทาง Coaching ผ่านแอปพลิเคชัน ให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรได้สะดวก รวดเร็ว ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการประเมินผลการนิเทศ สอบถามแนวทางการประเมินผลการนิเทศยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเก็บ เปรียบเทียบผลจากหลายแหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำ ใช้ปรับปรุงพัฒนาการนิเทศให้เกิดคุณภาพสูงสุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยหา เฉลี่ยของประชากร (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ) เป็นรายข้อ รายด้าน และ โดยรวม เสนอในรูปแบบ ตารางประกอบการบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในยุคดิจิทัล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยรวมรายด้าน (n=86)

การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา	ระดับปฏิบัติ		
	(μ)	(σ)	แปลผล
ด้านการกำหนดเป้าหมาย	**4.03**	**0.77**	**มาก**
ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา	**4.01**	**0.75**	**มาก**
ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศ	**4.05**	**0.72**	**มาก**
ด้านการปฏิบัติการนิเทศ	**4.06**	**0.73**	**มาก**
ด้านการประเมินผลการนิเทศ	**4.04**	**0.71**	**มาก**
โดยรวม	**4.03**	**0.73**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ อยู่ในอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศ ตามด้วย ด้านการประเมินผลการนิเทศ และด้านการกำหนดเป้าหมาย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา อย่างไรก็ตาม ทุกด้านยังคงอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งในการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่าย อุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

ด้านการกำหนดเป้าหมายของการนิเทศภายในยุคดิจิทัล สรุปว่า สถานศึกษาควรวางแผนอย่างชัดเจน ยืดหยุ่นตามบริบทโรงเรียน โดยประเมินความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและทักษะดิจิทัลของครู ควรมีกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ เช่น การพัฒนาทักษะดิจิทัล พร้อมกำหนดระยะเวลาและติดตามผล จัดตั้ง PLC ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการประชุม อบรม และนิเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา

ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาของการนิเทศภายในยุคดิจิทัล สรุปว่า การนิเทศภายในยุคดิจิทัล ควรต้องพัฒนาใน 4 ด้าน คือ โครงสร้างพื้นฐาน ทักษะบุคลากร กระบวนการนิเทศ และความปลอดภัยของข้อมูล โดยเน้นการอบรมพัฒนาทักษะ ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างระบบประเมินผลที่ต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศภายในยุคดิจิทัล สรุปว่า ควรวางแผนกำหนดเป้าหมายการนิเทศให้ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและเขตพื้นที่ ใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย เช่น การประชุมออนไลน์ อบรมครูพัฒนาทักษะดิจิทัล และสร้าง

แรงจูงใจให้ครูพัฒนาตนเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี และร่วมวางแผนกำหนดปฏิทินนิเทศอย่างชัดเจน พร้อมประเมินข้อจำกัดทางเทคโนโลยีในแต่ละโรงเรียนเพื่อการปรับปรุง

ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในยุคดิจิทัล สรุปว่า การดำเนินการนิเทศควรใช้รูปแบบที่ยืดหยุ่น เช่น การประชุมออนไลน์ผ่าน Zoom, Google Meet ควบคู่กับการลงพื้นที่จริง ใช้ Coaching & Feedback เพื่อพัฒนาครูอย่างสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google Form และ QR Code ในการประเมินผล ควรนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่เน้นการสร้างขวัญกำลังใจ และประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปรับปรุงการนิเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในยุคดิจิทัล สรุปว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ควรกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น ความเข้าใจและการนำผลนิเทศไปใช้จริง รวมถึงความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ ควรมีการสรุปผลทันทีเพื่อปรับปรุงได้อย่างรวดเร็ว รักษาคุณธรรม จริยธรรม และข้อมูลส่วนบุคคล พร้อมเน้นความยุติธรรมและความโปร่งใสในการประเมินทุกขั้นตอน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า การศึกษาการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น LINE, Facebook Live เป็นช่องทางสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ การดำเนินการนิเทศเป็นไปตามแผนและนโยบาย มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นกัลยาณมิตร มีเครื่องมืออุปกรณ์พร้อมใช้งาน และใช้วิธีการนิเทศที่ยืดหยุ่น ลดข้อจำกัดด้านเวลาและการเดินทาง ความสำเร็จของการนิเทศขึ้นอยู่กับการสนับสนุนจากผู้บริหารและการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล ศรีทวี (2563), วรพล ศรีเทพ (2567) และสถิตย์ กุลสอน (2564) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีผสมผสานในกระบวนการนิเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและพัฒนาการเรียนรู้

ด้านการวางแผนและการเตรียมการนิเทศภายในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยรองลงมาอยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษาดำเนินการประสานงานอย่างชัดเจนระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำหนดบทบาทหน้าที่ เตรียมเนื้อหา แผนการสอน และการเข้าถึงระบบออนไลน์อย่างเป็นระบบ การวางแผนมีความยืดหยุ่นและปรับได้ตามสถานการณ์ เพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัจฉรา กาใจ (2562), ศศริดา พันชัยภู (2564) และศิริพร อิ่มชื่น (2566) ที่ชี้ว่าการมีโครงสร้างการนิเทศที่ชัดเจนและการใช้ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการนิเทศยุคดิจิทัล

ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การประเมินผลเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google Form, Microsoft Forms การจัดเก็บข้อมูลในระบบสารสนเทศเพื่อวางแผนพัฒนาและปรับปรุงการนิเทศต่อไป การประเมินมุ่งเน้นความโปร่งใส ยุติธรรม และรักษาจริยธรรมในการประเมินผลอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย อินทรกำแหง (2562), ศศิรดา พันชัยภู (2564) และจักรกฤษณ์ กังหัน (2565) ที่พบว่าการประเมินผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความแม่นยำ และความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาครู

ด้านการกำหนดเป้าหมายของการนิเทศภายในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยสถานศึกษาสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการนิเทศให้กับครูและบุคลากร กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ และเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการติดตามผลและปรับปรุงเป้าหมายตามความจำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทพร พนาตรีสวัสดิ์ (2559) และบทความวิจัยในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร (2564) ที่เน้นการกำหนดระบบเป้าหมายการนิเทศที่ยืดหยุ่นและเน้นการประเมินผลต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาของการนิเทศภายในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้ายแต่ยังอยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จุดแข็ง จุดอ่อน และบริบทของโรงเรียนอย่างละเอียด เพื่อปรับการนิเทศให้สอดคล้องกับสภาพจริง แม้มีปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี แต่การทำงานร่วมกันของผู้บริหารและครูช่วยลดอุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของ จามรี เชื้อชัย (2564), วาสนา ต่อชาติ (2563) และอารีลักษณ์ ปุ๊กน้อย (2567) ที่ระบุว่าการวิเคราะห์สภาพปัญหาอย่างเป็นระบบเป็นหัวใจสำคัญในการปรับกระบวนการนิเทศให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในยุคดิจิทัล พบว่า

ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในยุคดิจิทัล คือ ควรมีรูปแบบการนิเทศที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับยุคดิจิทัล โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, LINE, Facebook Live เพื่อช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และการเดินทาง ใช้รูปแบบ Coaching & Feedback Model พัฒนาครูอย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยี เช่น Google Form, QR Code ในการประเมินผลการนิเทศ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร อิ่มชื่น (2565), Saroj Dhtrabhaddo (2018) อ้างอิงใน ศศิรดา พันชัยภู (2564), และวาสนา ต่อชาติ (2566) ที่เน้นการประยุกต์เทคโนโลยีเพื่อเสริมศักยภาพการนิเทศและการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูในยุคดิจิทัล

ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศภายในยุคดิจิทัล คือ ควรมุ่งเน้นการกำหนดเป้าหมายและแนวทางนิเทศที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและเขตพื้นที่ ใช้รูปแบบนิเทศที่หลากหลาย พัฒนาทักษะดิจิทัลของครู และส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์

ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการเรียนรู้ดิจิทัล และร่วมกำหนดปฏิทินการนิเทศ รวมถึงประเมินข้อจำกัดของเทคโนโลยีในแต่ละโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิรดา พันชัยภู (2564), จักรกฤษณ์ กังหัน (2565) และศิริพร อิ่มชื่น (2566) ที่ชี้ว่าการวางแผนการนิเทศในยุคดิจิทัลต้องมีโครงสร้างที่ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในยุคดิจิทัล คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประเมินผลการนิเทศ การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น ความเข้าใจและการนำผลการนิเทศไปใช้ รวมถึงการสรุปผลอย่างรวดเร็ว และการรักษาความลับของข้อมูล มุ่งเน้นให้ข้อเสนอแนะเชิงบวก และเน้นความยุติธรรม โปร่งใสในกระบวนการประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongyai (2017) อ้างอิงใน ศศิรดา พันชัยภู (2564), วาสนา ต่อชาติ (2566) และศิริพร อิ่มชื่น (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการประเมินการนิเทศในยุคดิจิทัลต้องมีความแม่นยำ รวดเร็ว และส่งเสริมพัฒนาการสอนอย่างมีคุณภาพ

ด้านการกำหนดเป้าหมายของการนิเทศภายในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรมีการวางแผนกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ยืดหยุ่นได้ตามบริบท มีการประชุมวิเคราะห์สภาพปัญหา กำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียน กำหนดเป้าหมายที่วัดผลได้ พร้อมทั้งส่งเสริมการจัดตั้ง PLC เพื่อพัฒนาการสอนร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวันธร รุ่งรัตน์ (2558) อ้างอิงใน จักรกฤษณ์ กังหัน (2565), กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์ (2562) และปกรณ์พงศ์ อินทองแก้ว (2563) ที่ยืนยันว่าการกำหนดเป้าหมายการนิเทศที่ชัดเจน ช่วยให้การพัฒนาครูมีทิศทางและบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาของการนิเทศภายในยุคดิจิทัล คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะบุคลากร กระบวนการนิเทศ และความปลอดภัยของข้อมูลควบคู่กัน โดยเน้นการอบรมพัฒนาแพลตฟอร์ม และสร้างระบบรักษาความปลอดภัยด้านข้อมูล เพื่อให้สามารถดำเนินการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรีกานต์ ทำมาน (2564) อ้างอิงใน วราพินทร์ ชาววิวัฒน์ (2565), กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต (2565) และศศิรดา พันชัยภู (2564) ที่พบว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู และการจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนิเทศในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ที่มา : วีรยุทธ วงค์ดี,(2567)

ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ สถานศึกษาควรวางแผนที่ชัดเจนและยืดหยุ่นตามบริบท มีการประชุมวิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางพัฒนา ประเมินความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและทักษะดิจิทัลของครู และสนับสนุนการประเมินผลออนไลน์

ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา ควรพัฒนา 4 ด้านหลัก ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ทักษะบุคลากร กระบวนการนิเทศ และความปลอดภัยข้อมูล พร้อมทั้งจัดอบรมและพัฒนาแพลตฟอร์มการนิเทศ

ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศ เน้นการกำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย จัดอบรมพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล

ด้านการปฏิบัติการนิเทศใช้รูปแบบยืดหยุ่น เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ (Zoom, Google Meet, LINE) เพื่อลดข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ ผสมผสานการประชุมออนไลน์กับการลงพื้นที่ ใช้ Coaching & Feedback และประเมินผลผ่าน Google Form, QR Code

ด้านการประเมินผลการนิเทศใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประเมิน กำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น การนำผลนิเทศไปใช้ ความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ และสรุปผลการประเมินทันทีหลังการนิเทศ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเครือข่ายอุดรพัฒนาการศึกษา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ทำให้เห็นว่าการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติการนิเทศที่มีความยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ การวางแผนมีความเป็นระบบและปรับได้ตามสถานการณ์ การประเมินผลใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้รวดเร็วและโปร่งใส การกำหนดเป้าหมายมีความชัดเจน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ส่วนการวิเคราะห์สภาพปัญหามีการใช้ข้อมูลสารสนเทศและความร่วมมือในการแก้ไขข้อจำกัด การวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการนิเทศเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาครูให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรระดับมหภาค เช่น กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1) กำหนดนโยบายสนับสนุนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล โดยกำหนดให้การใช้เทคโนโลยีในการนิเทศเป็นมาตรฐานร่วมของสถานศึกษา

2) จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ให้โรงเรียนสามารถดำเนินการนิเทศภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) จัดตั้งแพลตฟอร์มกลางสำหรับการนิเทศภายในยุคดิจิทัล เพื่อใช้ในการติดตาม วิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

4) พัฒนาเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดการนิเทศภายในยุคดิจิทัล เพื่อใช้เป็นแนวทางเดียวกันในการติดตามคุณภาพการบริหารจัดการศึกษา

5) ดำเนินการอบรมเชิงนโยบายและเสริมสร้างทักษะดิจิทัลแก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สำหรับสถานศึกษาในพื้นที่วิจัย (เครือข่ายอุดรพัฒนา อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่) ควรดำเนินการดังนี้

1) กำหนดเป้าหมายการนิเทศภายในให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

2) พัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูและผู้บริหาร โดยเฉพาะในด้านที่มีค่าคะแนนต่ำ เช่น การใช้ Dashboard และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการติดตามและวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนการสอน

3) จัดทำแผนการนิเทศภายในที่มีความครอบคลุม ยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความพร้อมและสภาพบริบทของโรงเรียน

4) ใช้กระบวนการนิเทศแบบ Coaching & Feedback เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูรายบุคคล โดยเฉพาะในด้านที่ยังมีผลการดำเนินงานในระดับต่ำ

5) ดำเนินการติดตามผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และจัดประชุม PLC (Professional Learning Community) เป็นระยะ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา จุดอ่อน และหาแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาการนิเทศภายในอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการนิเทศในยุคดิจิทัลในเครือข่ายอุดรพัฒนา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

2) ควรวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการนิเทศภายในยุคดิจิทัลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ในเครือข่ายอุดรพัฒนา อำเภอดอยเต่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

References

กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต. (2565). สภา ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. *วารสารรัชต์ภาค*, 16(47), 189-206.

จามรี เชื้อชัย. (2564). การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยรูปแบบการนิเทศ SOLE. *วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, 2(2).13-29

จักรกฤษณ์ กังหัน. (2565). สภาพและแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนเอกชนจังหวัดแพร่. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชวันธร รุ่งรัตน์(2558). แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา อำเภอไพศาลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. *การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.*มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.นครสวรรค์.

นนทพร พนาตรีสวัสดิ์. (2559). กลยุทธ์การนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก. *An Online Journal of Education*, 12(4), 75–92.

ปกรณ์พงศ์ อินทองแก้ว. (2563). ปัจจัยและแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

วรพล ศรีเทพ. (2567). การบริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษาดิจิทัล 5.0. *วารสารการบริหารและความเป็นผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 1(2), LEADRU0102e0899

วราพินทร์ ชาววิวัฒน์. (2565). แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 .*วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร, คณะศึกษาศาสตร์.

วาสนา ต่อชาติ. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลในยุคดิจิทัล. *วารสารวิจัยศิลปวิทยาการลุ่มน้ำโขง*.31(1),12-26

ศศิรดา พันชัยภู และคณะ. (2564). รูปแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*.10(4),1-15

ศิริพร อิ่มชื่น. (2566). บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *วารสารนวัตกรรมและการวิจัยทางการศึกษา* , 7(1), 317-330.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.*สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.

สถิตย์ กุลสอน. (2564). การพัฒนาการเรียนรู้แบบผสมผสานเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครูที่ดีของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.*วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(3),96-110

สุภัจฉรา กาใจ. “แนวทางการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่องานนิเทศภายในของโรงเรียนนาโบสถ์ ”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อารีลักษณ์ ปุ๊กน้อย. (2567). การนิเทศการศึกษาในยุควิถีใหม่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, ภาควิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Tisarat, K. . (2023). Academic Leadership of School Administrators under the Local Administrative Organization in Roi Et Province. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 3(3), 35–48.

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจานเจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

The Happy Organization of the Schools in the Mae Kachan, Chedi Mai Network Center under the Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2

กรรณิการ์ จิตรเกษม Kannikar Jitkasem
ประกอบ สาระวรรณ Prakob Sarawan
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302089@northcm.ac.th

Received 2025/04/16 *Revised* 2025/06/30 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 และ 2)หาแนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เป็นการวิธีแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ปีการศึกษา 2567 จำนวน 147 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.97 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การศึกษาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจานเจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) แนวทางการพัฒนา พบว่า ความสุขทางด้านร่างกาย โดยจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ส่งเสริมออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ งดเว้นยาเสพติด และจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปี ความสุขทางด้านจิตใจ ส่งเสริมบุคลากรให้มีทัศนคติและจิตใจที่ดี โดยเป็นผู้นำและตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ความสุขทางสังคม ส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชุมวางแผนระบบการทำงาน ความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา โดยให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมภายในสถานศึกษา ความสุขจากการผ่อนคลาย โดยจัดกิจกรรมให้บุคลากรได้มีเวลาผ่อนคลาย ความสุขทางด้านการเงิน ส่งเสริมให้บุคลากรวางแผนการใช้

จ่ายเงินด้วยบัญชีรายรับรายจ่าย ความสุขทางสมอง ส่งเสริมพัฒนาทักษะและการทำงานอย่างเป็นระบบ ความสุขของครอบครัว เปิดโอกาสให้ครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

คำสำคัญ : องค์กรแห่งความสุข, สถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) The study of the organization of happiness of educational institutions in the Mae Khachan Chedi Mai Network Center, under the Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai, Area 2, and 2) find ways to develop the organization of happiness of educational institutions in the Mae Khachan Chedi Mai Network Center, under the Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai, Area 2. It was a mixed-method method. The population and samples were 147 school administrators and teachers in the 2024 academic year and 5 qualified interviewers who were specifically selected. The instruments used were a questionnaire with a reliability of 0.97 and a structured interview. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research found that:

1) The study of the organization of happiness of educational institutions in the Mae Khachan Chedi Mai Network Center, under the Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai, Area 2, found that overall, it was at a high level in all aspects.

2) Development guidelines found that physical happiness by organizing training to provide knowledge about health care, promoting exercise, eating healthy food, abstaining from drugs, and organizing an annual health check-up program; mental happiness by promoting personnel to have a good attitude and mind by being a good leader and example in following rules and regulations; social happiness by promoting effective communication and meeting to plan the work system; cultural and religious happiness By having teachers and personnel participate in preserving arts and culture within the educational institution. Happiness from relaxation by organizing activities for personnel to have time to relax. Financial happiness by encouraging personnel to plan spending with income and expenditure accounts. Mental happiness by promoting skill development and working systematically. Family happiness by giving families opportunities to participate in school activities to create good relationships.

Keywords: Organization of Happiness, Educational institutions, Office of the Primary Educational Service Area.

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อแข่งขันและอยู่รอด งานจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวันที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การทำงานที่มากขึ้นส่งผลให้เวลาสำหรับการใช้ชีวิตด้านอื่นลดน้อยลง จนก่อให้เกิดความเครียด ความเหนื่อยล้า และลดความสุขในการทำงานลงอย่างเห็นได้ชัด (ทิพวัลย์ รามรง, 2557) ด้วยเหตุนี้แนวคิด “องค์กรแห่งความสุข” จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อสร้างความสุขให้แก่บุคลากรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อันสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในทุกมิติ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความสุขและพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลก

แนวคิดองค์กรแห่งความสุขได้ถูกนำมาปรับใช้ในระบบการศึกษาเช่นกัน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีคุณธรรม และมีความสุข อีกทั้งงานวิจัยหลายแห่งได้ยืนยันว่าการส่งเสริมสุขภาพกายและจิต การพัฒนาทักษะชีวิต การปลูกฝังศีลธรรม และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและคุณภาพชีวิตของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, 2556) องค์กรแห่งความสุขควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 8 ด้าน ได้แก่ ความสุขทางร่างกาย ความสุขทางจิตใจ ความสุขทางสังคม ความสุขทางวัฒนธรรม ความสุขทางศาสนา ความสุขจากการผ่อนคลาย ความสุขทางการเงิน และความสุขทางสมองและครอบครัว (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, 2556; ทิพวัลย์ รามรง, 2557) องค์ประกอบเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการประเมินและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ เพื่อสร้างความสุขอย่างรอบด้านให้กับบุคลากรและส่งผลต่อคุณภาพการทำงานอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาสภาพการณ์จริงในพื้นที่ เช่น ศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ จังหวัดเชียงราย พบว่าครูและบุคลากรการศึกษาประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งเรื่องสุขภาพกาย ความเครียดสะสม ปัญหาหนี้สิน ความขัดแย้งในครอบครัว การขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง และการขาดศีลธรรมจรรยา ซึ่งปัญหาเหล่านี้กลายเป็นอุปสรรคต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุข หากไม่ได้รับการพัฒนา อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในระยะยาว แม้ในปัจจุบันเครือข่ายสถานศึกษาจะมีการจัดทำแผน นโยบาย และกิจกรรมที่มุ่งสร้างความสุขให้แก่บุคลากร เช่น การส่งเสริมสุขภาพกายและใจ การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และการพัฒนาทักษะชีวิต แต่การดำเนินงานยังขาดความเป็นระบบและแนวทางที่ชัดเจนในการประเมินและพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “องค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งความสุขในบริบทสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยมุ่งเน้นในโรงเรียนเครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขที่เหมาะสม ชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างความสุขให้กับบุคลากร ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน และยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน-เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เป็นการวิจัยแบบ ผสมวิธี (Mixed Methods) โดยใช้ทั้ง การวิจัยเชิงปริมาณ และ การวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกัน เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 147 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 135 คน (ระบบสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ปีการศึกษา 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan,1970 : 608 อ้างถึงใน กัลยารัตน์ ก้อนแก้ว, 2567 : 1046) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเรื่องเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, ประสบการณ์) ตอนที่ 2 แบบสอบถาม 40 ข้อ แบ่งเป็น 8 ด้าน ดังนี้

1) ความสุขทางด้านร่างกาย(Happy Body) จำนวน 5 ข้อ
2) ความสุขทางด้านจิตใจ (Happy Heart) จำนวน 5 ข้อ
3) ความสุขทางด้านสังคม (Happy Society) จำนวน 5 ข้อ
4) ความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา (Happy Soul) จำนวน 5 ข้อ
5) ความสุขจากการผ่อนคลาย (Happy Relax) จำนวน 5 ข้อ
6) ความสุขทางด้านการเงิน (Happy Money) จำนวน 5 ข้อ
7) ความสุขทางสมอง (Happy Bram) จำนวน 5 ข้อ
8) ความสุขของครอบครัว (Happy Family) จำนวน 5 ข้อ

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 66 อ้างถึงใน ณัฏฐ์ณิชา ชัยนนถี, 2564 : 49) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีความสุข อยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีความสุข อยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีความสุข อยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีความสุข อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยกำหนดประเด็นจากข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน เพื่อหาแนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุข เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน โดยมีประเด็น ได้แก่ ด้านร่างกาย แนวทางจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ด้านจิตใจ แนวทางพัฒนาการสื่อสารให้บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดี ด้านสังคม แนวทางส่งเสริมการเคารพกฎระเบียบ ด้านวัฒนธรรมและศาสนา แนวทางทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม ด้านการผ่อนคลาย แนวทางพัฒนาระบบการทำงานให้เป็นระบบ ด้านการเงิน แนวทางส่งเสริมการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ด้านสมอง แนวทางพัฒนาผลงานเพื่อความก้าวหน้าในสายงาน ด้านครอบครัว แนวทางจัดกิจกรรมที่ครอบครัวสามารถร่วมกับโรงเรียนได้ การสัมภาษณ์นี้มุ่งรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเพื่อใช้กำหนดแนวทางสร้างองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

การวิเคราะห์องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวม และรายด้าน เสนอในรูปแบบตารางแล้วนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่าย แม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยรวมและรายด้าน (n=147)

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจานเจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความสุขทางด้านร่างกาย	4.29	0.72	มาก
ความสุขทางด้านจิตใจ	4.20	0.70	มาก
ความสุขทางด้านสังคม	4.24	0.70	มาก
ความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา	4.29	0.71	มาก
ความสุขจากการผ่อนคลาย	4.11	0.58	มาก
ความสุขทางด้านการเงิน	4.38	0.51	มาก
ความสุขทางสมอง	4.30	0.56	มาก
ความสุขทางด้านครอบครัว	4.20	0.71	มาก
โดยรวม	**4.25**	**0.65**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่าย แม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ความสุขทางด้านการเงิน รองลงมา คือ ความสุขทางสมอง ความสุขทางร่างกาย และความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา ความสุขทางด้านสังคม ความสุขทางด้านจิตใจ และความสุขทางด้านครอบครัว ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ความสุขจากการผ่อนคลาย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่าย แม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า

ความสุขทางด้านการเงิน คือ ส่งเสริมให้ครูแลบุคลากรมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสม โดยจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในแต่ละเดือน ฝึกการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ปลูกฝังนิสัยในการประหยัดและเก็บออมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินเกินความสามารถในการชำระ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงิน นอกจากนี้ควรจัดตั้งระบบธนาคารโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการออมการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล และการมีเงินเก็บที่เพียงพอสอดคล้องกับรายรับและสถานะทางเศรษฐกิจของตน

ความสุขทางสมอง คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีโอกาสสร้างผลงานเพื่อความก้าวหน้าในสายงาน ส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การศึกษาต่อ และการศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาตนเองให้ก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น อีกทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับไปยังเพื่อนร่วมงานเพื่อยกระดับคุณภาพโดยรวมของสถานศึกษา

ความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา คือ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมภายในสถานศึกษา โดยมีการจัดอบรมจิต นำหลักธรรมทางศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน มีศีลธรรมเป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความซื่อสัตย์ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนร่วมงาน การสร้างสัมพันธภาพอันดีต่อกัน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและมีจิตอาสา มีการเชิญชวนให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆทางศาสนา

ความสุขทางด้านร่างกาย คือ จัดอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลรักษาสุขภาพ ให้บุคลากรหมั่นออกกำลังกายเป็นประจำ เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด และจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปี

ความสุขทางด้านสังคม คือ เป็นผู้นำและแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเคารพกฎระเบียบของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด โดยสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีการติดต่อสื่อสารและเคารพซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้บุคลากรตระหนักในบทบาทหน้าที่ มีความรับผิดชอบ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำหนดระเบียบที่ชัดเจนและจัดให้มีรางวัลเพื่อจูงใจการปฏิบัติตามระเบียบอย่างมีความสุข

ความสุขทางด้านจิตใจ คือ ผู้บริหารและสถานศึกษาควรส่งเสริมการสื่อสารที่ดีในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความรู้สึกยินดีและความผูกพันในการทำงานให้แก่บุคลากร รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและมีความสุขในการทำงาน ปลูกฝังความรักในสถานศึกษา ความรับผิดชอบและน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และยกย่องบุคลากรที่เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงาน

ความทางด้านครอบครัว คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้ครูและบุคลากรสามารถนำครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมด้วยได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว และมีการเชิญชวนบุคลากรให้นำสมาชิกในครอบครัวมาร่วมงานหรือช่วยเหลือกิจกรรม ต่างๆ

ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมวันปีใหม่ วันเด็ก วันพ่อ วันแม่ กีฬาสี หรืองาน เลี้ยงสังสรรค์ต่างๆ เป็นต้น

ความสุขจากการผ่อนคลาย คือ จัดให้มีการประชุมเพื่อวางแผนระบบการทำงานที่ดีตามลำดับขั้นที่ชัดเจน มีการมอบหมายงาน และแบ่งงานตามความถนัด และความสามารถของบุคลากร เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้ง หรือความเครียดในการทำงานมีกิจกรรมที่เป็นการผ่อนคลาย มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในองค์กร และจัดกิจกรรมผ่อนคลาย ความเครียดด้วยวิธีการที่หลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า

ความสุขทางด้านการเงินของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับดี อาจเป็นเพราะบุคลากรได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีการวางแผนทางการเงินผ่านการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถชำระหนี้สินได้ตรงตามกำหนดเวลา นอกจากนี้ องค์กรยังมีสวัสดิการทางการเงินเพื่อช่วยเหลือเมื่อจำเป็น และบุคลากรสามารถออมเงินจากรายได้ที่ได้รับ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุวารีศิริ ภู่เปี่ยมสินธุ์ (2557) ที่ระบุว่าดัชนีความสุขในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ การรู้จักใช้จ่ายเงิน และการสร้างขวัญกำลังใจซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสุขทางการเงิน อีกทั้งสอดคล้องกับ พิมพ์ชนก โสภณานนท์ (2561) ที่พบว่าการมีรายได้ที่เพียงพอและการจัดการรายจ่ายที่เหมาะสมช่วยลดความเครียดและสร้างความมั่นคงทางการเงินส่งผลต่อความสุขของบุคลากรในองค์กรอย่างยั่งยืน

ความสุขทางสมองของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์กรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้พัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน รวมถึงให้บุคลากรสร้างผลงานเพื่อความก้าวหน้าในสายงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และ ธีร์ธรร วุฑฒิวัตรชัยแกว (2560) ที่ระบุว่าความสำเร็จขององค์กรแห่งความสุขเกิดจากการพัฒนาคนและการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งสอดคล้องกับ ภัทรพล สายแวว (2564) ที่เสนอว่าการเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนางานเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างองค์กรแห่งความสุขและความยั่งยืน

ความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต องค์กรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและศาสนา สอดคล้องกับ สามารถ บุญรัตน์ (2559) ที่เสนอว่าการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขตามแนวพุทธควรเน้นการสร้างความสุขทั้งกายภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ พร้อมทั้งเน้นการหลอมรวมวัฒนธรรมองค์กรเพื่อสร้างอัตลักษณ์ และสอดคล้องกับ อรนุช สุวรรณศรี

(2562) ที่พบว่ากิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมภายในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความผูกพันและความสุขให้บุคลากร

ความสุขทางด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรมีสุขภาพกายแข็งแรง ได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึง และร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ องค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสุขภาพ ส่งผลให้บุคลากรมีสุขภาพจิตที่ดี สัมพันธ์กันในที่ทำงาน สอดคล้องกับ พิกุล พุ่มช้าง (2559) ที่พบว่าความสุขทางกายภาพและจิตภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรแห่งความสุข และ ศุภกิจ บุญวงศ์ (2561) ที่ชี้ว่าสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมสุขภาพจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและลดอัตราการลางาน

ความสุขทางด้านสังคม อยู่ในระดับมาก บุคลากรมีความเคารพกฎระเบียบ มีบทบาทในกิจกรรมชุมชน เช่น การทำกิจกรรมจิตอาสา สอดคล้องกับ ศศิธร เหล่าเท้ง (2557) ที่พบว่ากิจกรรมสร้างสุขในองค์กร (Happy Society) มีอิทธิพลบวกต่อความสุขและประสิทธิภาพการทำงาน อีกทั้งตรงกับ นพดล ทองพูล (2560) ที่พบว่าการสร้างเครือข่ายสังคมและการมีส่วนร่วมในชุมชนช่วยลดความเครียดและสร้างความผูกพันกับองค์กร

ความสุขทางด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก บุคลากรรู้สึกยินดีและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความสุข สนุก และตั้งใจในการทำงาน โดยองค์กรสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร สอดคล้องกับ กอปรลาภ อภัยภักดิ์ (2563) ที่ระบุว่าบรรยากาศองค์กรแห่งความสุขช่วยให้บุคลากรรักงาน รักองค์กร และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน อีกทั้งสอดคล้องกับ ภัทรพล สายแวว (2564) ที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อกูลเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตและความสุขที่ยั่งยืน

ความสุขทางด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรมีครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับกำลังใจ การจัดสรรเวลาการทำงานอย่างเหมาะสมไม่กระทบชีวิตครอบครัว องค์กรมีนโยบายและกิจกรรมที่ให้ครอบครัวมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ ฐิติกรณ์ อาจะสมิต (2563) ที่เน้นวัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัวเพื่อสร้างความสมดุลชีวิตและงาน อีกทั้งสอดคล้องกับ อุษณีย์ คำมี (2561) ที่พบว่าการสนับสนุนจากครอบครัวช่วยเสริมสร้างพลังใจและความสุขในชีวิตการทำงาน

ความสุขจากการผ่อนคลาย อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรมีวิธีผ่อนคลายความเครียด เช่น การทำงานอดิเรก องค์กรมีระบบงานที่ยืดหยุ่น ลดความเครียด และรักษาสมดุลชีวิต สอดคล้องกับ กอปรลาภ อภัยภักดิ์ (2563) ที่ชี้ว่าการสร้างบรรยากาศที่เบิกบานใจช่วยให้บุคลากรรักองค์กรและทุ่มเทให้กับงาน อีกทั้งสอดคล้องกับ ปิยะฉัตร เจริญสุข (2562) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมพักผ่อนในองค์กร เช่น กีฬา งานอดิเรก ช่วยลดความเครียดและสร้างความสุขในองค์กรอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า

ความสุขทางด้านการเงิน สามารถพัฒนาได้โดยการส่งเสริมทักษะการวางแผนทางการเงินอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือน การใช้จ่าย

อย่างมีเหตุผล และการสร้างวินัยในการประหยัดและออมเงินอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนส่งเสริมการหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินที่เกินขีดความสามารถในการชำระหนี้ เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเงินในระยะยาว อีกทั้งการจัดตั้งระบบธนาคารโรงเรียนสำหรับครู บุคลากร และนักเรียน จะช่วยปลูกฝังพฤติกรรมการออมและการบริหารการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้บุคลากรมีค่าใช้จ่ายที่สมดุลกับรายได้ มีเงินออมสำรอง และสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุวารีศิริ ภู่เปี่ยมสินธุ์ (2557) ซึ่งระบุว่าปัจจัยด้านรายได้ ค่าตอบแทน และวินัยทางการเงิน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อระดับความสุขของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสุขทางสมอง ความสุขทางสมองของบุคลากรในสถานศึกษาสามารถพัฒนาได้โดยการส่งเสริมให้มีโอกาสสร้างผลงานเพื่อความก้าวหน้าในสายงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรสนับสนุนการพัฒนาตนเองผ่านการจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ การส่งเสริมการแสวงหาความรู้ใหม่ การเปิดโอกาสในการศึกษาต่อ และการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ การสนับสนุนดังกล่าวจะช่วยให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น สามารถก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นใจ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เพื่อนร่วมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และธีร์ธรร วุฑฒิวัตรชัยแกว (2560) ซึ่งระบุว่าการพัฒนาความสามารถของบุคลากรอย่างต่อเนื่องและการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุขอย่างยั่งยืน

ความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา สามารถพัฒนาได้โดยการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และนำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตและการทำงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีศีลธรรม ซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีในองค์กร รวมถึงปลูกฝังจิตอาสาและการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ตลอดจนเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสามารถ บุญรัตน์ (2559) ที่ชี้ว่าการสร้างความกลมกลืนทางจิตใจ วัฒนธรรม และปัญญา เป็นหัวใจสำคัญขององค์กรแห่งความสุขอย่างยั่งยืน

ความสุขทางด้านร่างกาย สามารถพัฒนาได้โดยการที่ผู้บริหารและสถานศึกษาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง ส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ พร้อมทั้งรณรงค์ให้งดเว้นการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อเสริมสร้างสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง นอกจากนี้ควรมีการจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพิกุล พุ่มช้าง (2559) ซึ่งชี้ว่าสุขภาพที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กร

ความสุขทางด้านสังคม สามารถพัฒนาได้โดยการที่ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้นำและแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเคารพกฎระเบียบอย่างจริงจัง การสร้างสภาพแวดลอมทางสังคมที่ดี เช่น การติดต่อสื่อสารที่ดี การเคารพซึ่ง

กันและกัน และการส่งเสริมความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ควรกำหนดกฎระเบียบอย่างชัดเจน พร้อมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามระเบียบ เพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานอย่างยั่งยืน แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของศศิธร เหล่าเท้ง (2557) ที่เน้นว่าความสุขทางสังคมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

ความสุขทางด้านจิตใจ สามารถพัฒนาได้โดยการที่ผู้บริหารและสถานศึกษาส่งเสริมการสื่อสารที่ดีภายในองค์กร สร้างความรู้สึกยินดีและภาคภูมิใจในงาน รวมทั้งสร้างบรรยากาศการทำงานที่สนุกสนานและเต็มไปด้วยความสุข เพื่อเสริมสร้างความตั้งใจและความรับผิดชอบในการทำงาน ควรปลูกฝังความรักในสถานศึกษา รักงาน รักเพื่อนร่วมงาน และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งยกย่องผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของกอปรลาภ อภัยภักดิ์ (2563) ซึ่งระบุว่าการสร้างบรรยากาศแห่งความสุขช่วยส่งเสริมความรักในงานและประสิทธิภาพการทำงานอย่างยั่งยืน

ความสุขทางด้านครอบครัว สามารถพัฒนาได้โดยการที่ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรนำครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา เช่น วันปีใหม่ วันเด็ก วันพ่อ วันแม่ กีฬาสี และกิจกรรมสังสรรค์ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคลากร ครอบครัว และสถานศึกษา การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวช่วยสร้างความอบอุ่นในครอบครัว และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในชีวิตส่วนตัวและการทำงานอย่างมีความสุข แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติกรณ์ อาจะสมิต (2563) ที่เน้นความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัวและการส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัวกับการทำงาน

ความสุขจากการผ่อนคลาย สามารถพัฒนาได้โดยการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมวางแผนระบบการทำงานอย่างชัดเจน กำหนดขั้นตอนการทำงานและมอบหมายงานตามความถนัดของบุคลากร เพื่อลดความขัดแย้งและความเครียดในการทำงาน นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในองค์กร เพื่อช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดและฟื้นฟูพลังใจของบุคลากร แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของกอปรลาภ อภัยภักดิ์ (2563) ซึ่งระบุว่าการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความเบิกบานใจและการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกในการทำงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสุขและประสิทธิภาพในองค์กร

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจานเจดีย์ใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ที่มา: กรรณิการ์ จิตรเกษฒ, (2567)

ความสุขทางด้านการเงิน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักวางแผนการใช้เงิน โดยจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ในแต่ละ เดือนอย่างเหมาะสม ฝึกการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

ความสุขทางสมอง คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้ทำผลงานเพื่อความก้าวหน้าในสายงาน การส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเอง การฝึกอบรมให้มีความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

ความสุขทางวัฒนธรรมและศาสนา คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมภายในสถานศึกษาโดยมีการจัดอบรมจิต นำหลักธรรมทางศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน มีศีลธรรมเป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ความสุขทางด้านร่างกาย คือ ผู้บริหาร และสถานศึกษาควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลรักษาสุขภาพ ให้บุคลากรหมั่นออกกกำลังกายเป็นประจำ

ความสุขทางด้านจิตใจ คือ ผู้บริหารและสถานศึกษามีการส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนภายในสถานศึกษามีการสื่อสารในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดีโดยส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้สึกยินดีต่อการทำงานในสถานศึกษาสร้างความรู้สึกให้เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมีการสร้างบรรยากาศให้มีความรู้สึกมีความสนุก และมีความสุขในการทำงาน

ความสุขทางด้านครอบครัว คือ ผู้บริหาร ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้ครูและบุคลากรสามารถนำครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมด้วยได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

ความสุขจากการผ่อนคลาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการประชุมเพื่อวางแผนระบบการทำงานที่ดีตามลำดับขั้นที่ชัดเจน มีการมอบหมายงาน และแบ่งงานตามความถนัด และความสามารถของบุคลากร

สรุป และข้อเสนอแนะ

วิจัย เรื่อง องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ทำให้เห็นว่าสถานศึกษาในพื้นที่ส่วนใหญ่มีองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุขอยู่ในระดับมาก โดยมีการส่งเสริมความสุขทางสมอง วัฒนธรรม และศาสนา จิตใจ ครอบครัว และการผ่อนคลายในระดับดี บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง รักษาศีลธรรม มีความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงานและครอบครัว แต่ยังพบว่าองค์ประกอบด้านความสุขทางการเงินและการผ่อนคลายบางด้านยังมีคะแนนน้อยที่สุด เนื่องจากบางบุคลากรยังมีภาระหนี้สิน ความกังวลเรื่องรายได้ และความเครียดจากปริมาณงานที่มาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มความสุขในด้านที่มีคะแนนน้อย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนทุกแห่งในเครือข่ายเป็นวาระสำคัญในแผนปฏิบัติราชการ

2) ควรจัดโครงการส่งเสริมความสุขของบุคลากร เช่น โครงการอบรมวางแผนการเงินส่วนบุคคล และการจัดการหนี้สินเพื่อสร้างความมั่นคง

3) ควรมีนโยบายสร้างสมดุลชีวิตและการทำงาน (Work-Life Balance) ด้วยการกำหนดวันกิจกรรมสร้างสุขในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

4) ควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลความสุขบุคลากรปีละ 1 ครั้ง เพื่อใช้ปรับปรุงแผนพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายแม่ขะจาน เจดีย์ใหม่ ควรจัดกิจกรรมอบรมเรื่องการวางแผนการเงิน การออม และการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายให้กับครูและบุคลากรเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเงิน (คะแนนต่ำสุด)

2) ควรจัดระบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่น มอบหมายงานตามความถนัดของบุคลากรเพื่อลดความเครียดจากงาน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พักผ่อนและทำกิจกรรมผ่อนคลายอย่างเหมาะสม

3) ควรจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและครอบครัว เช่น วันครอบครัวสัมพันธ์ หรือกิจกรรมกีฬาสี เพื่อสร้างพลังใจและความสุขในการทำงาน

4) ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการพูดคุยระบายความเครียดภายในทีมงาน หรือมีช่องทางให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาแนวทางการบริหารองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอื่น

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอื่น

References

กอปรลาภ อภัยภักดิ์. (2563). บรรยากาศองค์กรแห่งความสุข: คนเบิกบาน งานสำเร็จ. *วารสารมจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 326.

กัลยารัตน์ ก้อนแก้ว. (2567). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในสหวิทยาเขตดอยสุเทพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์*, 9(1), 1046.

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2556). แนวคิดการสร้างองค์กรแห่งความสุข.*วารสารผู้บริหารมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร,* 3 ,41-47

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และดวงเนตร ธรรมกุล. (2558). การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในประชากรผู้สูงวัย. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 9(2), 1-8.

ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, และธีร์ธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว. (2559). *องค์กรแห่งความสุข.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอทโฟร์พรินท์ จำกัด.

ฐิติกรณ์ อาจะสมิต (2563).แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1.*วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณัฏฐ์ณิชา ชัยนนถี. (2564). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย .*วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ทิพวัลย์ รามรง, สานิต ฤทธิ์มนตรี.(2554). แนวทางการเสริมสร้างองค์กรแห่งความสุขในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 44(1) ,185-208 ..

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562,” (1 พฤษภาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 136 ตอนที่ 57ก.

พิกุล พุ่มช้าง. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา: การวิเคราะห์โมเดลเปรียบเทียบการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ภัทรพล สายแวว.(2564).แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศศิธร เหล่าเท้ง (2557). *อิทธิพลของกิจกรรมสร้างสุขในองค์กรตามแนวทางความสุข 8 ประการที่มีต่อความสุขในการทำงาน ประสิทธิภาพการทำงาน และความตั้งใจในการลาออก ของพนักงาน.* บริษัทริกิการ์เม้นส์ จำกัด นิคมอุตสาหกรรมราชบุรี.

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. คุณภาพชีวิตการทำงานและความสุข : พิมพ์ครั้งที่ 1นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัย มหิดล, 2556 *เอกสารทางวิชาการ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม* มหาวิทยาลัยมหิดล.

สามารถ บุญรัตน์. (2559). แนวโน้มการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 1(1),74-83

สุวารีศิริ ภู่เปี่ยมสินธุ์. (2557). ดัชนีความสุขในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน .*ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อิสริยา กลิ่นสุนทร. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21 ที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

The Transformational Leadership in Digital Age of School Administrators within Mueang Khong Subdistrict and Mae Na Subdistrict Educational Quality Development Center under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3

นิพนธ์ ดอกพอ Niphon Dokpho
เสกชัย ชมภูนุช Sekchai Chompoonuch
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk
ประเสริฐ ต้นโนนเชียง Prasert Tonnonchiang
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
G663302088@northcm.ac.th

Received 2025/04/18 *Revised* 2025/06/30 *Accepted* 2025/07/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู จำนวน 91 คน ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานและการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสู่การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกตามลำดับ

2) แนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ควรมีการวางแผนงาน มีแนวทางที่ชัดเจน กำหนดแผนงานในรูปแบบของ model ควรกำหนดบทบาท

และทิศทางขององค์การได้อย่างชัดเจน ควรใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบการศึกษาในสถานศึกษา ควรสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาสู่องค์กรในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ยุคดิจิทัล ,สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.

Abstract

The purpose of this research was to study the Condition and to study the development guidelines of the transformational leadership in the digital age of school administrators within Mueang Khong Subdistrict and Mae Na Subdistrict Educational Quality Development Center under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3. The sample group used in the research consisted of school administrators, teachers, a total of 91 people, and 5 interview informants. The research tools questionnaires and interview forms. Statistic used in the data analysis, included the percentage, average, standard deviation, and content analysis, and then presented by descriptive methods.

The results showed that :

1) the transformational leadership in the digital age of school, in overall, was at a high level, and in descending order as follows, the ideological influence in the digital age, the stimulating the use of intelligence through learning in the digital age, inspiration to have a vision in the digital age and creating a digital learning culture that takes into account individuality.

2) Guidelines for the transformational leadership in the digital age of school were that administrators should create the learning environment should be designed to support the development of the institution towards a digital era., There should be a clear plan and direction, with a well-defined framework in the form of a model. The roles and direction of the organization should be explicitly established. Technology should be utilized to enhance the educational system within institutions.

Keywords : transformational leadership, digital age, Office of the Primary Educational Service Area.

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข Computer-Integrated Manufacturing (CIM) (2561 :

ออนไลน์) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาในทุกแวดวงธุรกิจและอุตสาหกรรม ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ในภาพกว้าง แนวโน้มหลักๆ ที่ควรพิจารณา ได้แก่ 1.การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (Demographic shifts) ที่หลายๆ ประเทศ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2.การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรและสภาวะอากาศ (Resource scarcity and climate change) โดยทรัพยากรมีน้อยลงจนถึงขาดแคลน และอุณหภูมิโลกร้อนขึ้นจนเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป 3. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างไม่เคยมีมาก่อน (Technological breakthroughs) ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ อย่างที่ไม่มีมาก่อนในอดีต 4.การเกิดโรคติดเชื้ออุบัติใหม่ (Emerging infectious diseases) การระบาดของเชื้อใหม่ๆ ทำให้คนต้องปรับพฤติกรรมในการใช้ชีวิต รวมถึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ยา วัคซีน วัสดุป้องกัน เป็นต้น

ทั้งนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยในด้านอื่น ๆ ด้านการเติบโตของการทำงาน การเรียนและการอบรมแบบออนไลน์ แนวโน้มการระบาดของโรคติดเชื้ออุบัติใหม่ และปัจจัยอื่นๆ ส่งผลให้หลายๆ ธุรกิจ มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินธุรกิจ โดยมีสัดส่วนการให้บริการในแบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อลดการรวมกลุ่มคนจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และสอดคล้องกับกระแสของคนรุ่นใหม่ๆ ในเรื่องของ work life balance ที่ทำให้ทุกคนมีเวลาเพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น โรงเรียนและมหาวิทยาลัยในหลาย ๆที่ เพิ่มการเรียนการสอนแบบออนไลน์ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อการศึกษาไทยในอนาคตสะท้อนถึงการปรับตัวให้ทันต่อโลกยุคใหม่ โดยเริ่มจากการเปลี่ยนบทบาทของนักเรียนให้เป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านทักษะ ความคิด และจิตสำนึกความเป็นพลเมือง โดยเน้นการพัฒนาเรื่องการมีส่วนร่วมทางสังคม การแก้ไขปัญหา และทักษะทางอารมณ์และสังคม นอกจากนี้ยังมีการขยับจากแนวคิดการเรียนเพื่อหางาน ไปสู่การเรียนรู้เพื่อสร้างอนาคตในแบบที่ต้องการ โดยมุ่งเน้นที่ทักษะและสมรรถนะมากกว่าวุฒิวิชาชีพ เทคโนโลยีจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในแง่ของการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการศึกษาผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลและค้นหาปัญหาอย่างเป็นระบบ พร้อมกันนี้ยังส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเปิดกว้างให้การศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกช่วงวัย และท้ายที่สุดคือการสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความหลงใหล (passion) เพื่อปลดล็อกศักยภาพและพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

การพัฒนาสมรรถนะให้เด็กๆ การเปลี่ยนแปลงสำคัญก็คือการหันมาจริงจังและใส่ใจกับความชื่นชอบ ความสนใจ หรือ Passionของเด็กๆ นั่นเองโมเดลการเรียนรู้ที่มี Passion เป็นหัวใจจริงๆ ยังมีชื่ออย่างเป็นทางการอีกด้วย เรียกว่า ‘The Montessori Method’ ซึ่งมีแก่นหลักคือการให้ตัวเด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้อิสระแก่เด็กในการสนใจและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ตามความชอบของเขา บ่มเพาะคุณลักษณะความสามารถในการนำตนเอง (autonomy) และการรู้จักตัวเอง (agency) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญทีเดียวต่อการกำเนิดของความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข มีสุขภาพใจ และกายที่ดี ลลิตา วิมลชาติ (2565 : 29) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่งผลให้ไม่สามารถคาดการณ์อนาคตด้วยแนวคิดแบบเดิมได้อีกต่อไป ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องปรับวิธีคิดให้หลุดพ้นจากกรอบเก่า มุ่งสู่แนวทางใหม่ที่เข้าใจการแข่งขันใน

ยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโรงเรียน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารยุคใหม่ต้องมีศักยภาพทั้งในด้านความรู้ ความเป็นมืออาชีพ และความสามารถในการผสานศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการอย่างสมดุล เพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ แรงจูงใจ และทักษะการสื่อสารที่ดี จะสามารถสร้างความร่วมมือและความเสียสละในหมู่บุคลากร นำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการทำงาน ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ ฝาง แม่อาย ไชยปราการ เชียงดาว และเวียงแหง มีศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะในอำเภอเชียงดาว เช่น ศูนย์ฯ เมืองคอง และศูนย์ฯ แม่นะ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่หุบเขาที่ล้อมรอบด้วยภูเขาและป่าไม้ มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่าน และมีประชากรที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย เช่น ไทยใหญ่ ลีซอ มูเซอ กะเหรี่ยง และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ของพื้นที่เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารต้องพิจารณาในการวางแผนพัฒนาและขับเคลื่อนการศึกษาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก.

จากการรายงานข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 - 2564 ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3พบว่า คะแนนเฉลี่ยในปีการศึกษา 2564 วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ ลดลงจากปีการศึกษา 2563 และต่ำกว่าระดับประเทศ ผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 - 2564 ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 3 พบว่า วิชาภาษาไทยลดลงจาก ปีการศึกษา 2563 แต่สูงกว่าระดับประเทศ วิชาภาษาอังกฤษ ลดลงจาก ปีการศึกษา 2563 และต่ำกว่าระดับประเทศ วิชาคณิตศาสตร์ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2563 แต่ต่ำกว่าระดับประเทศ วิชาวิทยาศาสตร์ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2563 แต่ต่ำกว่าระดับประเทศ โดยเฉลี่ยรวม 4 สาระ ลดลงจากปีการศึกษา 2563 และต่ำกว่าระดับประเทศ (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 3 : 20-21)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 และนำพาการศึกษาไปสู่ความก้าวหน้าในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อ การพัฒนาในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุค

ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยศึกษางานวิจัยจากนักการวิชาการ เพื่อประกอบการพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อการวิจัย ประกอบด้วย สุภาพ ฤทธิ์บำรุง(2556)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ปีการศึกษา 2567 โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และจำนวนข้าราชการครู 106 คนจำนวนรวมทั้งหมด 118 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan,1970, pp. 607 - 610, อ้างถึงใน อาวัช นนท์ อิ่มเพ็ง, 2566 : 89) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 91 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ประสบการณ์ทำงาน)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม 40 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล จำนวน 10 ข้อ
2.ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสู่การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัล จำนวน 10 ข้อ
3.ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล จำนวน 10 ข้อ
4.ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจก จำนวน 10 ข้อ

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จากผลการสัมภาษณ์โดยวิธีการพรรณนาผลจากการสังเคราะห์ข้อมูล

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ศึกษา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อ ประยุกต์ใช้สร้างแบบสอบถาม 2) สังเคราะห์ข้อมูล กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ 3) ปรับแบบสอบถามตามคำแนะนำ แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงและหาค่า IOC 4) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC เกิน 0.60 และทดลองใช้กับกลุ่มนอกตัวอย่าง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.87 5) เสนอแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ด้วยโปรแกรมประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม เสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ที่ได้จากแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ บุญชม ศรีสะอาด (2560 : 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 – 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 – 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 – 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 – 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 จาก

ผลการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอโดยวิธีพรรณนา นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุป และอภิปรายผล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ดังนี้ พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับปฏิบัติ (μ)	(σ)	แปลผล
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล	4.22	0.91	มาก
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสู่การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัล	4.16	0.86	มาก
ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	4.22	0.76	มาก
ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจก	4.16	0.84	มาก
โดยรวม	**4.19**	**0.84**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้องดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลรองลงมาคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสู่การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลและด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกโดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่าโดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการสร้างแรงบันดาลใจยุคดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจก สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้และปรับตัว รองลงมาคือ มีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น และกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจน ส่วนข้อที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคือ การวางแผนและบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสู่การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การกระตุ้นให้บุคลากรเห็นคุณค่าของงาน รองลงมาคือ การสร้างทัศนคติที่ดี ส่งเสริมการคิดบวก และความร่วมมือในทีม ข้อที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ การกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารมีการบริหารงานแบบประชาธิปไตยมากที่สุด รองลงมาคือ การสร้างความเชื่อมั่นว่าทุกปัญหามีทางแก้ และการกระตุ้นให้ครูตระหนักถึงปัญหาในหน่วยงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งเสริมการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างมีคุณภาพ

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีมิตรภาพที่ดีต่อกันมากที่สุด รองลงมาคือ การทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาให้คณะครู และการกระจายความรับผิดชอบโดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละคน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้บริหาร

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ดังนี้ พบว่า

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล ในประเด็น ผู้บริหารมีการวางแผนและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลต้องมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในการบริหารสถานศึกษา โดยการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการวางแผนงาน มีแนวทางที่ชัดเจน

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสู่การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัล ในประเด็น ผู้บริหารมีการกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์การได้อย่างชัดเจน คือ ผู้บริหารควรการกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์การได้อย่างชัดเจน และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในยุคดิจิทัล

ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ในประเด็น ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานที่เป็นระบบเพื่อให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ คือ ผู้บริหารนำหลักการพัฒนาการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ซึ่งใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบการศึกษาในสถานศึกษา

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจก ในประเด็น ผู้บริหารเข้าใจ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาสู่องค์กรในยุคดิจิทัล

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ตามผลการวิจัยที่พบ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความสามารถในการกระตุ้นและเปลี่ยนแปลงการคิดและการทำงานของบุคลากร ใช้ทักษะในการสร้างแรงบันดาลใจ มีวิสัยทัศน์ชัดเจน พร้อมทั้งสนับสนุนการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงในสังคม อีกทั้งพัฒนาทักษะในการตัดสินใจอย่างมีข้อมูลและใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ พรวิภา เชยกลิ่น (2566) ที่กล่าวว่า ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ มีการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้ตลอดชีวิต คิดเชิงกลยุทธ์ กระจายความเป็นผู้นำ และบูรณาการความรู้ใหม่กับเดิมในการพัฒนาองค์กร อีกทั้งผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจะทำให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ฐิริญญา พรหมศร (2559) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับผลวิจัยของ นฤมล คหาแก้ว (2563) ที่ พบว่าอยู่ในระดับมาก และตรงกับผลวิจัยของ เบญจรัตน์ บุญประเสริฐ (2560) ที่ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง เขต 18 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นเชาวน์ปัญญา และการคำนึงถึงเอกัตบุคคล โดยรวมและรายด้านมีคาเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทในการสนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ ลลิตา วิมูลชาติ (2565) และสอดคล้องกับผลวิจัยของ ฐิติพร จุ้ยจำนงค์ (2564) และลลิตา วิมูลชาติ (2565) ที่พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมีของผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

ผู้บริหารมีการบริหารงานแบบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้ความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ อาวัชนนท์ อิ่มเพ็ง (2566) รวมถึงผลวิจัยของ ปิยพร ต่ายตระกูล (2566) รัตติยา จันทรเอียด (2561) กัญยาณี ชอบจิตร (2566) และนลินพร จินตเวชศาสตร์ (2565) ที่พบว่าผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การคิดสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ รวมทั้งมีทักษะทางเทคนิคที่ดีเยี่ยมในการบริหารงานยุคดิจิทัล

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสู่การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นคุณค่าของการทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการวางแผนในอนาคตอย่างชัดเจน โดยใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลจึงหมายถึง การรู้จักใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ นลินพร จินตเวชศาสตร์ (2565) ที่กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่มีทักษะการสื่อสารที่ดี กระตุ้นผู้ร่วมงานให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสนับสนุนให้เกิดขวัญและกำลังใจ ตลอดจนการให้รางวัลตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ปิยพร ต่ายตระกูล (2566) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารตั้งมาตรฐานในการทำงานไว้สูง เพื่อกระตุ้นและท้าทายความสามารถของครู

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจก มีค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารให้ครูมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมและโครงสร้างการเรียนรู้ที่รองรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งในด้านความสามารถ ทักษะ ความสนใจ หรือวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละคน โดยใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นตัวช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เข้ากับลักษณะเฉพาะตัวของครูได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐกฤตา กันทาใจ (2565) กล่าวว่า การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างสรรค์พลวัตในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลให้เป็นปกติในสถานศึกษาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลในสถานศึกษาได้อย่างทั่วถึง โดยการจัดหาและส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการเรียนรู้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของรัตติยา จันทร์เอียด (2561) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส งผลต อการเป็นองค์การแห่งการ เรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎรธานี การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ในภาพรวมและรายขออยู่ในระดับมาก ขอที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดย คำนึงถึงความรูปความสามารถ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และสอดคล้องกับผลวิจัยของ นลินพร จินตเวชศาสตร์ (2565) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ กำกับ และติดตามการ ปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน และให้คำแนะนำ สนับสนุน และช่วยเหลือการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ที่มา : นิพนธ์ ดอกพอ, (2567))

จากแผนภาพสามารถอธิบาย สรุปออกแยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในยุคดิจิทัล ในประเด็น ผู้บริหารมีการวางแผนและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลต้องมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในการบริหารสถานศึกษา โดยการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการวางแผนงาน มีแนวทางที่ชัดเจน

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสู่การมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัล ในประเด็น ผู้บริหารมีการกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์การได้อย่างชัดเจน คือ ผู้บริหารควรการกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์การได้อย่างชัดเจน และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในยุคดิจิทัล

ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ในประเด็น ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานที่เป็นระบบเพื่อให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ คือ ผู้บริหารนำหลักการพัฒนาการ

กระตุ้นการใช้ปัญญาผ่านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ซึ่งใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบการศึกษาในสถานศึกษา

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจก ในประเด็นผู้บริหารเข้าใจ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาสู่องค์กรในยุคดิจิทัล

สรุป และข้อเสนอแนะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบายวางแผนและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดบทบาทและทิศทางขององค์กร พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรจัดทำแผนการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดบทบาทและทิศทางขององค์กร พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้สถานศึกษาและครูดำเนินการตามแผนการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดบทบาทและทิศทางขององค์กร พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง การวางแผนและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

2) ควรวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองคองและตำบลแม่นะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

References

กาญจนา พรัดขำ. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

กาญจนา นามวงศ์.(2566).ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.*วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชณันภัสร์ ปิยะภัทรวิรัตน์. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดยะลา. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ฐิติพร จุ้ยจำนงค์. (2564). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษารางวัดพระราชทานกับกล ยุทธ์การจัดการความขัดแย้ง. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร.

ฐิริญญา พรหมศร. (2559). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

เบญจรัตน์ บุญประเสริฐ. (2560). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาตามทัศนะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง สังกดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. งานนิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปฏิธาน มหิเมือง. (2565).การศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารยุคดิจิทัลโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงราย.*การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ปิยพร ต่ายตระกูล.(2566). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรวิภา เชยกลิ่น. (2566).ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิมพิลา อำนาจ. (2566). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นฤมล คูหาแก้ว. (2563). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นลินพร จินตเวชศาสตร์. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1. การค้นคว้าอิสระ ศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ณัฐกฤตา กันทาใจ. (2565). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

รัตติยา จันทรเอียด.(2561). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่สงผลต่อการเป็นองค์การการแหงการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎรธานี. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎรธานี.

โรจนศักดิ์ อินทนน.(2566). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ บริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ลัทธวรรณ วงษ์โพย. (26566).*ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. คณะศึกษาศาสตร์.* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ลลิตา วิมูลชาติ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผนาการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบรี เขต 3. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วิชุดา บุญชู. (2561). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนดีเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรม ประจำปีการศึกษา2559 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตใ*มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วชิรพงศ์ พูลเกสร. (2565). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์.*การค้นคว้าอิสระ การบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อดิเทพ เส็งสาย. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร .

อารี กังสานุกูล. (2553) *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

อาวัชนนท์ อิ่มเพ็ง. (2566). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม

Guidelines for the targeted poverty alleviation according to the government policy of Lat Yao District, Nakhon Sawan Province according to Iddhipada

มุกระวี สินธนบริบูรณ์ Mukrawee Sinthanaboribun
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
mukkymukky2323@gmail.com

Received 2025/06/18 *Revised* 2025/07/04 *Accepted* 2025/07/18

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม และ 3)เสนอแนวการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม การวิจัยนี้เป็นแบบแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน โดยใช้แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.892 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คอรีเลชั่น และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1)ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า วัดจากดัชนีความยากจนหลายมิติ หรือดัชนี MPI 5 ด้าน ภาพรวม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ศึกษาความสัมพันธ์ของการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า ความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง

3)แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า 1).ด้านสุขภาพ 2)ด้านความเป็นอยู่ 3)ด้านการศึกษา 4)ด้านรายได้5)ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ ความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)

(วิริยะ) (จิตตะ) (วิมังสา)ควรตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว นโยบายหรือโครงการที่ช่วยให้ประชาชนในส่วนต่างๆ

คำสำคัญ : ปัญหาความยากจน, แบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาล, หลักอิทธิบาทธรรม.

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the targeted poverty alleviation according to the government policy of Lat Yao District, Nakhon Sawan Province; 2) to study the relationship of targeted poverty alleviation according to the government policy of Lat Yao District, Nakhon Sawan Province based on Iddhipada 4; and 3) to propose the guidelines for the targeted poverty alleviation according to the government policy of Lat Yao District, Nakhon Sawan Province based on Iddhipada 4. This was a mixed-methods research, consisting of quantitative research with a sample of 222 people using a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research was conducted by in-depth interviews with 24 key informants using an interview form and descriptive content analysis.

The research results found that:

1) Opinions on targeted poverty alleviation according to the government policy in Lat Yao District, Nakhon Sawan Province found that the multidimensional poverty index or 5-dimensional MPI index was measured, overall was at the highest average value

2) The relationship in terms of conformity in pairs as a whole had a high level of positive relationship of Pearson correlation (r = 0.64**)

3) Guidelines for the targeted poverty alleviation according to the government policy of Lat Yao District, Nakhon Sawan Province according to Iddhipada found that 1) health aspect, 2) living conditions aspect, 3) education aspect, 4) income aspect, and 5) in terms of access to government services, relationship with Iddhipada (Chanda), (Viriya), (Citta), (Vimangsa) should be intent on working for the benefit of the people more than personal benefit. Policies or projects that helped people in various areas.

Keywords: Targeted Poverty Problem According to Government Policy, Iddhipada.

บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าวิวัฒนาการของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากปี 2,000 การเปลี่ยนแปลงต่างๆไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมนั้นได้ส่งผลกระทบความเป็นอยู่ของมนุษย์ทุกคน ในขณะเดียวกันประเทศประสบปัญหาความยากจนที่เพิ่มความรุนแรงตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สาเหตุเกิดจากการพัฒนาตามทิศทางตะวันตกได้ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ยากจนเกิดความเหลื่อมล้ำแตกต่างทั้งด้านรายได้ไปจนถึงโอกาส และการเข้าถึงทรัพยากร การพัฒนา เศรษฐกิจที่พึ่งพาตลาดต่างประเทศ ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจการตลาด (สุวิมล สืบสุนทร, 2561)

ความสำคัญของปัญหาอำเภอลาวยาว เป็นอำเภอหนึ่งใน 15 อำเภอของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเกิดปัญหาความยากจนคือปัญหาสำคัญที่สงผลในแงลบตอการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังเป็นปัญหาที่สงผล กระทบโดยตรงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของมนุษย ซึ่งส่งผลกระทบตอการพัฒนาประเทศ เนื่องจากคนจนมักจะมีรายได้ไม่เพียงพอตอการดำรงชีพและมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน ทำให้ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ ทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่าง เชื่องช้าและไม่มั่นคง ทั้งนี้คนจนจะเป็นภาระต่อสังคม ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔ ว่ามีความสำคัญต่อการเรียนการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะถ้าขาดหลักอิทธิบาท ๔ แล้วย่อมทำให้บุคคลนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการทำงาน เพราะอิทธิบาท ๔ จะทำให้บุคคลที่นำไปปฏิบัตินั้นเกิดสร้างความพอใจในหน้าที่การงานของตนพร้อมทั้งมีความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนและกลับมาทบทวนไตร่ตรองหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นแล้วจึงนำข้อผิดพลาดนั้นไปแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 842-856)

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นผลให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาถึงบริบทการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยนำหลักพุทธรรมที่ว่าด้วยแก้ไขปัญหาความยากจนขั้นต้นที่เรียกว่า อิทธิบาทธรรม มาใช้เพื่อศึกษาถึงปัญหาความยากจน ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าจากการศึกษาในครั้งนี้จะนำมาเป็นแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาจนนำไปสู่ความขัดแย้งของชุมชน รวมถึงการสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าของอำเภอลาดยาว ในอนาคตอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม

2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม

3) เพื่อเสนอแนวการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม” โดยขอบเขตเนื้อหาศึกษาแนวคิดทฤษฎีในเรื่องของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทผู้นำ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องที่ แนวคิดการมีส่วนร่วมหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการคำนวณดัชนีมีความยากจนหลายมิติ (MPI) หลักอิทธิบาทธรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร ที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 494 คน ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 494 คน ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 คน ตำบลลาดยาว จำนวน 12 ตำบล ตำบลห้วยน้ำหอม ตำบลวังม้า ตำบลวังเมือง ตำบลสร้อยละคร ตำบลมาบแก ตำบลหนองยาว ตำบลหนองนมวัว ตำบลบ้านไร่ ตำบลเนินขี้เหล็ก ตำบลศาลเจ้าไก่ต่อ ตำบลสระแก้ว

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูป/คน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย 1) นายอำเภอลาดยาว 2) ปลัดอำเภอ 3) พัฒนาการอำเภอ4) พระสังฆาธิการ 5) รัฐศาสตร์ 6) สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ 7) กำนัน8) ผู้ใหญ่บ้าน 9) ประชาชน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เชิงปริมาณ

1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารรายงานวิจัยรายงานการประชุมต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัยเพื่อกำหนดนิยามตัวแปรที่ใช้ศึกษาตามกรอบแนวคิดของการวิจัยซึ่งได้นิยามตัวแปรที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิด

2) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าแบบสอบถามตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพร้อมทั้งนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรในการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

เชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และคำตอบที่เป็นจริงครอบคลุมในทุกประเด็นให้สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่มุ่งศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้ง

นี้ ผู้วิจัยแบ่งรูปแบบการสัมภาษณ์เป็น 2 รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 222 ชุดคิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมดและนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและ การสัมภาษณ์เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Researchเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง “การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม” ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม ในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตตะ หรือการเฝ้าระวัง รองลงมาคือ ด้านวิมังสา หรือการพัฒนา หรือยกระดับ ด้านฉันทะ หรือการสนับสนุน ส่งเสริม และด้านวิริยะ หรือการติดตาม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม ในภาพรวม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ในภาพรวม	ระดับความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านฉันทะ หรือการสนับสนุน ส่งเสริม	4.75	0.33	มากที่สุด
2. ด้านวิริยะ หรือการติดตาม	4.74	0.34	มากที่สุด
3. ด้านจิตตะ หรือการเฝ้าระวัง	4.78	0.31	มากที่สุด
4. ด้านวิมังสา หรือการพัฒนา หรือยกระดับ	4.77	0.32	มากที่สุด
รวม	**4.76**	**0.27**	**มากที่สุด**

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ของการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01** โดยมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวก มีโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง Pearson correlation (r = 0.64**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านจิตตะ (X3) กับด้านการเข้าถึงบริการรัฐ (Y5) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.70**) รองลงมา ด้านฉันทะ (X1) กับด้านรายได้ (Y4) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.66**) ด้านวิมังสา (X4) กับด้านรายได้ (Y4) กับด้านการเข้าถึงบริการรัฐ (Y5) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.64**)

ความสัมพันธ์ของการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม

	y1	y2	y3	y4	Y5	yรวม
X1	0.41**	0.26**	0.20**	0.66**	0.65**	0.49**
X2	0.48**	0.38**	0.27**	0.54**	0.55**	0.52**
X3	0.47**	0.36**	0.28**	0.68**	0.70**	0.57**
X4	0.56**	0.43**	0.27**	0.64**	0.64**	0.58**
xรวม	0.85**	0.83**	0.89**	0.82**	0.56**	0.64**

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า

ด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)(วิริยะ)(จิตตะ) พบว่า1) สุขภาพทางกาย การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้การฝึกทักษะ 2) สุขภาพจิต ความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นสินทรัพย์ ที่บุคคลมีอยู่หรือถูกพัฒนาขึ้นมา 3) สุขภาพสังคมความสามารถในการตรวจสอบความถูกต้อง 4) ภาวะผู้นำและเข้าถึงธรรมาภิบาลต้องมีระบบติดตาม ตรวจสอบ 5) สุขภาพทางปัญญา เชิญชวนให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการนำด้านสุขภาพ

ด้านความเป็นอยู่ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)(วิริยะ)(จิตตะ)พบว่า1) การสร้างความตระหนักให้ทุกคนเห็นคุณค่าความเป็นอยู่ที่ดีสามารถเป็นตัววัดทั่วไปที่สามารถช่วยผู้กำหนดนโยบายกำหนดรูปแบบและเปรียบเทียบผลกระทบของนโยบายต่างๆ 2) การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการปรับวิถีชีวิตเพื่อให้ได้มาซึ่งสุขภาพที่ดี 3)สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยโครงการบ้านมั่นคงสนับสนุนให้ท้องถิ่นปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค

ด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)(วิริยะ)(จิตตะ)(วิมังสา)พบว่า1) การเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์จริงเข้าถึงโอกาสระบบการศึกษา การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด 2)

การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง 3)การเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วม การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิต 4) การเรียนรู้เพื่อใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ 5)ประยุกต์ใช้ได้เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาด้ทันท่วงทีและจะได้มีคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปลูกฝัง

ด้านรายได้ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (วิริยะ)(จิตตะ) พบว่า1)การยกระดับและส่งเสริมโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพส่งเสริมการอาชีพ 2)การฝึกอบรมระบบบัญชีการทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคตของเด็กจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น 3)หลักธรรมาภิบาลในรายได้ยุติธรรมและไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน

ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)(วิริยะ)(จิตตะ)(วิมังสา) พบว่า1) การเข้าถึงบริการรัฐต้องแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ไม่ใช้การให้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว 2) นโยบายรัฐบาลต้องดำเนินงานที่โปร่งใส เปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายสาธารณะให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจน 3) แบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลต้องมีความเสียสละ โดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การช่วยเหลือชุมชนหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยไม่หวังประโยชน์ส่วนตัว 4) การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลต้องมีการกระทำที่ตรงไปตรงมา

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวตามลำดับของวัตถุประสงค์ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม วัดจากดัชนีความยากจนหลายมิติ หรือดัชนี MPI 5 ด้าน ภาพรวมโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุตวรธรรมกิจ และคณะ (2563) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา ผลการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา โดยภาพรวมแตกต่างกัน ประชาชนที่มีเพศและอายุต่างกัน การมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและอาชีพ การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยชูชิต ชายทวีป (2561) พบว่า ปัจจัยสำเร็จของ การแก้ไขปัญหาความยากจน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมการกระจายทรัพยากรนโยบายการขจัดปัญหาคอรัปชั่น และการตื่นรู้ของประชาชน โดยปัจจัยทั้ง 5 เป็นปัจจัยสำเร็จที่เหมาะสมกับองค์การภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ในการกำหนดแนวทางลดปัญหาความยากจนตามศักยภาพของตนให้น้อยลงเพื่อให้คนยากจนสามารถ สร้างอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายอย่างมีการจัดการที่เป็นระบบ ซึ่งเป็นภาระหนักขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องเพิ่มศักยภาพหรือพัฒนามนุษย์

ให้ถึงขีดสุดในการลดการพึ่งพาหรือรอ คอยสวัสดิการจากรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมุ่งมั่นในการเสริมกำลังให้กับ คนจนในการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิต เพื่อความกินดีอยู่ดีมีสุขโดยวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อหา องค์ประกอบตามหลักทฤษฎีในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้ลดน้อยลง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ของการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01**พบว่า เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านจิตตะ (X3) กับด้านการเข้าถึงบริการรัฐ (Y5) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.70**) รองลงมา ด้านฉันทะ (X1) กับด้านรายได้ (Y4) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.66**) ด้านวิมังสา (X4) กับด้านรายได้ (Y4) กับด้านการเข้าถึงบริการรัฐ (Y5) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.64**) และด้านวิริยะ (X2) กับด้านการเข้าถึงบริการรัฐ (Y5) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (r = 0.55**) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2561) พบว่า มีดังนี้1) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขัน 3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา 4) ด้านการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 5) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า

ด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ) (วิริยะ) (จิตตะ) การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การฝึกทักษะ การจัดปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้บุคคลครอบครัวและ สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล สราญจิตร (2558) พบว่า ปัญหาความยากจนในสังคม เป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานนับสิบปี ทั้งยังเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่มีความซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง และส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อ สังคมไทย เป็นต้นเหตุเกี่ยวเนื่องไปยังปัญหาต่างๆ อีกมากมาย กล่าวได้ว่าประเทศไทยยังไม่สามารถเอาชนะปัญหาความยากจนได้เนื่องจากประเทศไทยยังคงมีปัญหาความยากจนกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งยังมีสัดส่วนคนจน ค่อนข้างสูงแม้ว่าประเทศไทยจะมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้น กลับไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าภาครัฐต้องแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้อย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อขจัดปัญหาความยากจนให้หมด รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนให้ดีขึ้นได้ทำให้ภาวะความยากจนยิ่งทวีความ รุนแรงมากยิ่งขึ้นไปอีก ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนและการแผ่ขยายวงของความยากจนมากยิ่งขึ้นไปอีก

ด้านความเป็นอยู่ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ) (วิริยะ) (จิตตะ)เปรียบเทียบผลกระทบของนโยบายต่างๆ การสูญเสียพื้นที่สีเขียวอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดี ความอยู่ดีมีสุขเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ด้านสุขภาพ การงาน ครอบครัว และเศรษฐกิจมากมาย ระดับความอยู่ดีมีสุขที่สูงขึ้น การทำงานของภูมิคุ้มกันดีขึ้น ฟื้นตัวเร็วขึ้น การสร้างความตระหนักให้ทุกคนเห็นคุณค่า การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น (2555) ได้กล่าวว่า ความยากจนยังส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ตามมา โดยผู้ที่รายได้น้อยไม่ พอเพียงต่อการดำรงชีวิตทำให้เกิดภาระหนี้สินตามมาและความยากลำบากในการดำเนินชีวิตอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้เป็นแรงกดดันที่ทำให้ปัญหาความยากจน ทวีรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำได้รับความเดือดร้อนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่าคนกลุ่มนี้จะมีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนและไม่ถือเป็นคนจนก็ตาม ตัวอย่างเช่น ระดับราคาสินค้า โดยทั่วไปจะสูงขึ้นตามระดับการบริโภคของกลุ่มคนที่มีรายได้สูงโดยเป็นระดับราคาที่สูงเกินไปสำหรับ กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำ และการเกิดปัญหาบริโภคนิยม ในกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งเกิดจากการเลียนแบบ กลุ่มคนที่มีรายได้สูงทำให้เกิดปัญหาหนี้สินในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำเป็นต้น ด้วยเหตุนี้การแก้ปัญหาความ ยากจนและปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้จึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐต้องทำไปควบคู่กันหากต้องการประสบ ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ) (วิริยะ) (จิตตะ) (วิมังสา)เข้าถึงโอกาสระบบการศึกษา การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ตลอดชีวิตและสื่อการเรียนการสอนสำหรับครอบครัวยากจน การเรียนรู้เพื่อใช้ชีวิตประจำวัน ประยุกต์ใช้ได้เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาได้ทันท่วงที สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลย์ รัตนาภรณ์วงศ์และคณะ (2562) พบว่า การวิจัยทั้งในเชิงปริมาณเชิงคุณภาพ และการตรวจสอบรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง สรุปได้ว่า 1) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ได้พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งใน เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้ และ 2) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วย สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของบุคคลกับการแก้ปัญหาความยากจน ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งของชุมชนกับการแก้ปัญหาความยากจนและนวัตกรรมการจัดการ ภาครัฐในการแก้ปัญหาความยากจน

ด้านรายได้ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (วิริยะ) (จิตตะ) เงินทุนจากโครงการสนับสนุนของภาครัฐ มีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต แม้ว่าสัดส่วนคนจนของไทยจะลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีคนจนจำนวนหนึ่งการยกระดับและส่งเสริมโครงการเงินอุดหนุน การฝึกอบรมระบบบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ จังตระกูล (2565) การแก้ไขปัญหาความยากจนของ

ประชาชน โดยได้รับความอนุเคราะห์จากสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยสถานกงสุล จีน ประจำจังหวัดขอนแก่น ให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของจังหวัดขอนแก่น เดินทางไปศึกษาดูงานการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบตรงเป้า ณ ประเทศจีน พบว่า ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่นานาประเทศล้วนประสบและพยายามแก้ไข ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ คือ การระบุกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินมาตรการให้ความช่วยเหลือ และการบริหารจัดการให้เจาะจงและแม่นยำ โดยมีการจับคู่ระหว่างเจ้าหน้าที่กับครัวเรือนยากจน เพื่อให้สามารถดูแลได้อย่างใกล้ชิด ทำให้ทราบปัญหาที่แท้จริงและแก้ไขได้อย่างตรงจุด ส่งผลให้จำนวนคนยากจนและอัตราความยากจน ทำให้เกิดวัฏจักรความยากจน เป็นวงจรอุบาทว์ โง่-จน-เจ็บ ที่หลุดพ้นได้ยากแนวทางการ แก้ไขปัญหาความยากจน จะต้องมีการคิดค้นนโยบาย วิธีการ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ในการต่อสู้กับ ความยากจน และต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ระดับ ผู้บริหารประเทศ ระดับท้องถิ่น จนถึงครัวเรือนยากจน เพื่อกำจัดความยากจนให้หมดสิ้นไป

ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ) (วิริยะ) (จิตตะ) (วิมังสา)ควรตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวนโยบายหรือโครงการที่ช่วยให้ประชาชนในส่วนต่างๆ มีดังนี้ การเข้าถึงบริการรัฐต้องแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ นโยบายรัฐบาลต้องดำเนินงานที่โปร่งใส แบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลต้องมีความเสียสละ การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลต้องมีการกระทำที่ตรงไปตรงมาสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฺฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) ความยากจนยังส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ตามมา โดยผู้ที่รายได้น้อยไม่ พอเพียงต่อการดำรงชีวิตทำให้เกิดภาระหนี้สินตามมาและความยากลำบากในการดำเนินชีวิตอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธนพล สราญจิตร์ (2558) ที่ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้เป็นแรงกดดันที่ทำให้ปัญหาความยากจน ทวีรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำได้รับความเดือดร้อนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่า คนกลุ่มนี้จะมีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนและไม่ถือเป็นคนจนก็ตาม ตัวอย่างเช่น ระดับราคาสินค้า โดยทั่วไปจะสูงขึ้นตามระดับการบริโภคของกลุ่มคนที่มีรายได้สูงโดยเป็นระดับราคาที่สูงเกินไปสำหรับ กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำ และการเกิดปัญหาบริโภคนิยม ในกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งเกิดจากการเลียนแบบ กลุ่มคนที่มีรายได้สูงทำให้เกิดปัญหาหนี้สินในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การแก้ปัญหาความ ยากจนและปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้จึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐต้องทำไปควบคู่กันหากต้องการประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศทั้งภาครัฐและ เอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมคิดและปฏิบัติในการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศ ให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม” นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้ เป็น

การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) คือ เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)เพื่อนำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนเพื่อตอบโจทย์วิจัยตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

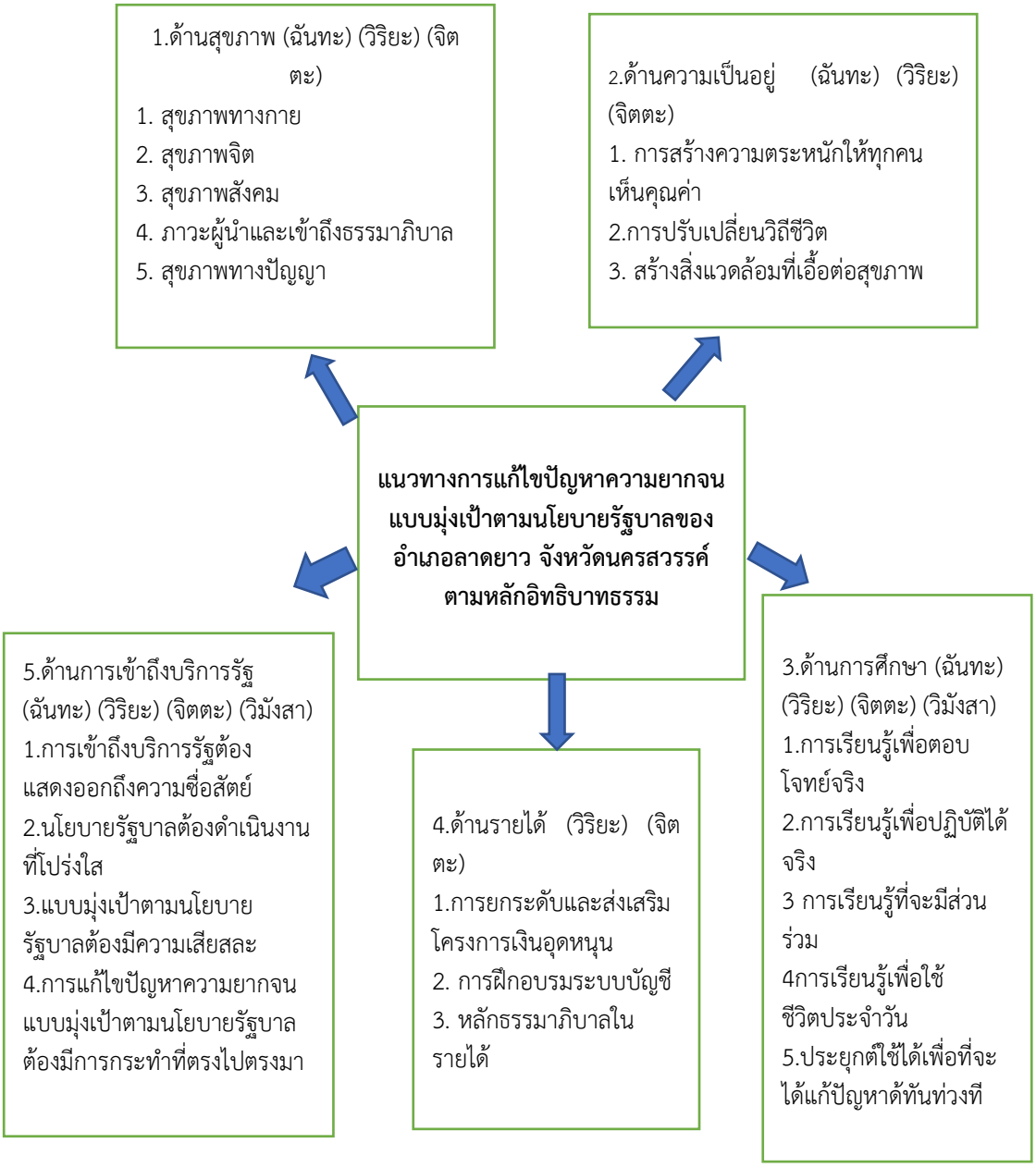

ภาพที่ 1 องค์ความรู้
ที่มา : มุกระวี สินธนบริบูรณ์, 2568.

สรุป แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า

ด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)(วิริยะ)(จิตตะ) พบว่า1) สุขภาพทางกาย การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้การฝึกทักษะ การจัดปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้บุคคลครอบครัวและชุมชน 2) สุขภาพจิต ความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นสินทรัพย์ ที่บุคคลมีอยู่หรือถูกพัฒนาขึ้นมา 3) สุขภาพสังคม ความสามารถในการตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของข้อมูล 4) ภาวะผู้นำและเข้าถึงธรรมาภิบาลต้องมีระบบติดตาม ตรวจสอบอยู่เสมอ 5) สุขภาพทางปัญญา เชิญชวนให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการนำด้านสุขภาพ

ด้านความเป็นอยู่ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)(วิริยะ)(จิตตะ)1พบว่า) การสร้างความตระหนักให้ทุกคนเห็นคุณค่าความเป็นอยู่ที่ดีสามารถเป็นตัววัดทั่วไปที่สามารถช่วยผู้กำหนดนโยบายกำหนดรูปแบบ 2) การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการปรับวิถีชีวิตเพื่อให้ได้มาซึ่งสุขภาพที่ดีมักจะมีข้ออ้างเสมอ 3)สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัย

ด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)(วิริยะ)(จิตตะ)(วิมังสา)พบว่า1) การเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์จริง เข้าถึงโอกาสระบบการศึกษา การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญ 3)การเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วม การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น 4)การเรียนรู้เพื่อใช้ชีวิตประจำวัน 5)ประยุกต์ใช้ได้เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาด้ทันท่วงทีและจะได้มีคุณธรรม

ด้านรายได้ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (วิริยะ)(จิตตะ)พบว่า 1)การยกระดับและส่งเสริมโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพส่งเสริมการอาชีพ 2)การฝึกอบรมระบบบัญชีการทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคตของเด็กจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น 3)หลักธรรมาภิบาลในรายได้ยุติธรรมและไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน ตัดสินใจอย่างรอบคอบ

ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม (ฉันทะ)(วิริยะ)(จิตตะ)(วิมังสา)พบว่า 1) การเข้าถึงบริการรัฐต้องแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ไม่ใช้การให้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว 2) นโยบายรัฐบาลต้องดำเนินงานที่โปร่งใสเปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายสาธารณะให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจน 3) แบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลต้องมีความเสียสละ โดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การช่วยเหลือชุมชนหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยไม่หวังประโยชน์ส่วนตัว 4) การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้า

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาลของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม”ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐและภาคปกครอง ด้านสุขภาพ ส่งเสริมสุขภาพดีถ้วนหน้าสำหรับครอบครัวยากจนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

2) ภาครัฐและภาคปกครอง ด้านความเป็นอยู่ส่งเสริมความเป็นอยู่สำหรับครอบครัวยากจนในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวรในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

3) ภาครัฐและภาคปกครอง ด้านการศึกษาส่งเสริมความเป็นอยู่สำหรับครอบครัวยากจนตามนโยบายรัฐบาลได้รับบริการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมสู่วัยเรียนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

4) ภาครัฐและภาคปกครอง ลดความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึงบริการรัฐ นโยบายรัฐบาล สำหรับครอบครัวยากจนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ควรส่งเสริมสุขภาพความเป็นอยู่ การศึกษา รายได้ และให้เข้ามามีส่วนร่วมในขับเคลื่อนพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า

2) อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ควรจัดโครงการต่างๆให้สอดคล้องกับครอบครัวยากจนที่มีความเป็นไปได้อย่างมีรูปธรรมตามความต้องการของประชาชนสามารถนำไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสื่อสารความยากจนแบบมุ่งเป้าตามนโยบายรัฐบาล ในการนำเสนอนโยบายต่อประชาชน

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำในการทำงานเพื่อประชาชนของประชาชนระดับท้องถิ่น

References

ชูชิต ชายทวีป. (2561). “ปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน”. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ***.** 3 (2) ,188-214.

ธนพล สราญจิตร์. (2558). “ปัญหาความยากจนในสังคมไทย”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 5 (2) ,12-21.

พระครูสุตวรธรรมกิจ. (2563). “การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”.*วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย*, 1 (2), 12-20.

พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม).(2561). “การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.*บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) .(2561). “การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.

วิบูลย์ รัตนาภรณ์วงศ์ และคณะ.(2562) .*การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศ.*กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช..

ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น. (2555). สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย. *วารสารนักบริหาร,* 32(1), 3-10.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น. (2564). *แก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดขอนแก่น ปี 2564 โครงการคู่เสี่ยว เกี่ยวก้อย แก้จนคนขอนแก่น*. ขอนแก่น: สำนักงานพัฒนาชุมชน.

สุวิมล สืบสุนทร**.** *การนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติตามโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ ข้างหลัง (Kalasin happiness model) กรณีศึกษา อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์***.** [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www3.ru.ac.th/mpa- _6014832024.pdf [30 มีนาคม 2567].

บทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง

The role of the Election Commission in promoting people's political participation through the Democracy and Election Promotion Center Project

ชุมพล เบียดตะคุ Chumpol Biadtaku
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Faculty of Political Science, Thammasat University
chum7869@hotmail.com

Received 2025/05/27 *Revised* 2025/07/25 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาขนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง 2) ศึกษาการดำเนินการของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และ3)ศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจงจำนวน 4 คน ผ่านการเคราะห์เชิงเนื้อหา นำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการศึกษาพบว่า

1) บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง พบว่า ที่มาคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ ความรูความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ และมีประสบการณด้านกฎหมาย มีความซื่อสัตยสุจริต อำนาจและบทบาทหนาที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ จัดหรือดำเนินการใหมีการจัดการเลือกตั้ง ควบคุมดูแล สืบสวนหรือไตสวนความผิด สั่งระงับสิทธิต่าง ๆ ดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมือง และหนาที่อื่น ๆ

2) การมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง พบว่า มีส่วนร่วม ดังนี้ 1.รูปแบบกลุ่มผลประโยชน์ 2.รูปแบบพรรคการเมือง 3.รูปแบบการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และ4.รูปแบบการแสดงออก

3) บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชน ผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง พบว่า มีประเด็นบทบาทดังนี้ 1.กำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาทุกระดับ 2. ตัดสินใจเพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม

และบริการสาธารณะ 3. ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 4. ตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง 5. การใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คำสำคัญ : บทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้ง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล.

Abstract

The research aims to 1) study the role of the Election Commission in promoting political participation of citizens through the Democracy and Election Promotion Center project; 2) study the operation of the Democracy and Election Promotion Center in promoting political participation of citizens; and 3) study the problems, obstacles, and development guidelines of the Democracy and Election Promotion Center. Qualitative research, study of related documents, and interviews with 4 purposive key informants were conducted through content analysis and descriptive presentation.

The results of the study found that:

1) The role of the Election Commission through the Democracy and Election Promotion Center project found that the origins of the Election Commission include knowledge and expertise in various academic fields and experience in the law, honesty, and integrity. The powers and roles of the Election Commission include organizing or conducting elections, supervising, investigating or investigating offenses, ordering the suspension of various rights, supervising the operations of political parties, and other duties.

2) The participation of citizens in politics through the Democracy and Election Promotion Center project found that there was participation as follows: 1. Interest group form 2. Political party form 3. Voting rights form And 4. Forms of expression

3) The role of the Election Commission in promoting political participation of citizens through the project of the Center for the Promotion of Democracy and Election Development found that there are the following roles: 1. Determining policies and planning development at all levels 2. Making decisions for economic and social development and public services 3. Monitoring the use of state power 4. Establishing a fund for the development of civic politics 5. Exercising the right to vote honestly and fairly

Keywords: The Role of the Election Commission, Political Participation, the Sub-district Election and Democracy Development Promotion Center.

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยการเลือกตั้งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองโดยประชาชนผ่านทางตัวแทน ซึ่งได้รับความยินยอมจากประชาชนตามหลักทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน การเลือกตั้งเป็นสิทธิหน้าที่ทางการเมืองที่มีความสำคัญ กล่าวคือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นสิทธิในการใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงของประชาชน ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งจึงมีความสัมพันธ์กัน คุณภาพของการเลือกตั้งนั้นส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คุณภาพของการเลือกตั้งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คุณภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้ส่งผลโดยตรงถึงอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือประสิทธิภาพของการบริหารจัดการเลือกตั้ง โดยที่ผ่านมาประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ทำให้ขาดเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับก่อนและฉบับปัจจุบันล้วนแต่กำหนดให้รัฐส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 78 บัญญัติให้รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ และหมวดที่ 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 256 ก.(1) ได้บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2561 มาตรา 22(5) บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชนในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาขน

บทบาทอำนาจหน้าที่ดังกล่าวคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะเห็นว่าหากประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นจะส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจและพัฒนาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พลเมืองมีคุณภาพจะทำให้กระบวนการเลือกตั้งมีคุณภาพ การเลือกตั้งก็จะเป็นไปโดยสุจริต โปร่งใสและเที่ยงธรรม นอกจากนี้ยังจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบตนเองพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาค เคารพความแตกต่าง เคารพสิทธิผู้อื่นเคารพกติกาและรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ผลลัพธ์ที่สำคัญคือการทำให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2554 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (สนง.กกต.) ได้ดำเนินการฝึกอบรมพลเมืองอาสาพัฒนา

ประชาธิปไตย(พลเมืองอาสา กกต.) ขึ้น เพื่อให้มีบทบาทส่งเสริมความรู้ประชาธิปไตยและการเลือกตั้งในตำบลและเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง(กปน.) ซึ่งตั้งแต่ปีงบประมาณพ.ศ. 2554 –2556 ได้มีการฝึกอบรมจำนวน 55,411 คน โดยมีเป้าหมายให้มีพลเมืองอาสา กกต. หน่วยเลือกตั้งละ 1 คน ต่อมาได้มีแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล (ศส.ปชต.) เพื่อช่วยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยทำให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด (สนง.กกต.จว.) มีศูนย์กลางการติดต่อประสานงานกับพลเมืองอาสา กกต. ที่ได้ผ่านการอบรมสามารถติดตามสนับสนุนการปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้นและพลเมืองอาสา กกต.มีสถานที่ติดต่อประสานงานและสามารถนำกิจกรรมการให้ความรู้ประชาธิปไตยและการเลือกตั้งไปสู่ตำบลและหมู่บ้านผ่านการจัดเวทีให้ความรู้ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมของชุมชนทำให้กิจกรรมการให้ความรู้เป็นรูปธรรมทั่วถึงควบคู่ไปกับวิถีชีวิตมากขึ้นรวมทั้งให้คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล (กก.ศส.ปชต.) เป็นศูนย์กลางในการสรรหาบุคคลเข้ามาเป็น กปน. ในภาวะปกติและในภาวะที่เกิดวิกฤตการณ์ทั้งนี้โดยไม่กระทบต่อ กปน. ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่เดิมและทำหน้าที่มาอย่างดีแล้วตลอดจนทำหน้าที่ในการช่วยสอดส่องสังเกตการณ์และแจ้งข่าวการทุจริตการเลือกตั้งและเป็นเครือข่ายที่ช่วยพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งอย่างจริงจังต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.)

2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.)

3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเชิงเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากเอกสาร เช่น มติคณะกรรมการการเลือกตั้งแนวทางการดำเนินงานคู่มือการดำเนินงานของ กก.ศส.ปชต.หนังสือสั่งการแบบตรวจติดตามและรายงาน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ ศส.ปชต.

กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จำนวน 4 คน โดยเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ ศส.ปชต. ประกอบด้วย 1. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเครือข่าย สำนักงาน

คณะกรรมการการเลือกตั้งจำนวน 1 คน 2. ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติตลอดจนการดำเนินงานของ ศส.ปชต.ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 3. ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติตลอดจนการดำเนินงานของ ศส.ปชต.ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ4. ตัวแทนคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล(ศส.ปชต.) ตำบลปาเสมัส อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส จำนวน 1 คน ในฐานะผู้ปฏิบัติตามนโยบายและแนวทางที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เครื่องมือการวิจัย

แบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยการสัมภาษณ์จะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน (Semi standardized interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีการเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า และขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์มีอิสระในการซักถาม เจาะลึกนอกเหนือไปจากแนวคำถามที่ได้กำหนดไว้นั้นประกอบด้วย 4 ตอนได้แก่ **ตอนที่ 1** คำถามเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทอย่างไรในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.) **ตอนที่ 2** คำถามเกี่ยวกับศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.) ดำเนินส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างไร **ตอนที่ 3** คำถามเกี่ยวกับศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.) มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ และแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาศูนย์อย่างไร โดยมีคำถามย่อยดังต่อไปนี้ ด้านบทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ 1) การดำเนินการจัดการเลือกตั้ง 2) ออกประกาศในการปฏิบัติตามกฎหมาย 3) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อโต้แย้ง 4)ประกาศผลการเลือกตั้ง หรือการออกเสียงประชามติ 5)ให้การศึกษาแก่ประชาชน 6) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน ส่วนด้านการมีส่วนทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 2)ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 3) ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง 4) ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง และ5) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและภาษาที่ใช้ เพื่อให้สามารถสื่อความหมายที่ชัดเจนและมีความเข้าใจที่ตรงกันหลังจากแก้ไขแล้วนำเครื่องมือที่ปรับปรุงไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษารองเพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง จัดหมวดหมู่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ปัจจัย และเงื่อนไขต่าง ๆ ด้วยหลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในลักษณะการสรุปเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.) พบว่า **1.ที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 222 บัญญัติ ให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยกรรมการจำนวนเจ็ดคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้ 1) ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่จะยังประโยชน์แก่การบริหาร และจัดการการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งได้รับการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหา จำนวนห้าคน 2) ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์ และเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำว่าอธิบดีผู้พิพากษา หรือตำแหน่งไม่ต่ำาอธิบดีอัยการ มาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวนสองคน และ**2.อำนาจและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง** คณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทหน่าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 224 ดังต่อไปนี้ 1) จัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ 2) ควบคุมดูแลการเลือกตั้งและการเลือกตาม (1) ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และควบคุมดูแลการออกเสียงประชามติใหเป็นไปชอบด้วยกฎหมาย เพื่อการนี้ ให้มีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวนได้ตามที่จำเป็นหรือที่เห็นสมควร 3) เมื่อผลการสืบสวนหรือไต่สวนตาม (2) หรือเมื่อพบเห็นการกระทำที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกตาม (1) มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือการออกเสียง ประชามติเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ให้มีอำนาจสั่งระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก การเลือกตั้ง หรือการเลือก หรือการออกเสียงประชามติ และสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้ง เลือกหรือออกเสียง ประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วย หรือทุกหน่วย 4) สั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก ตาม (1) ไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นกระทำการ หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ที่มีลักษณะเป็นการทุจริต หรือทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือก มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม 5) ดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามกฎหมาย 6) หน้าที่และอำนาจอื่นตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ในการสืบสวนหรือไต่สวนตาม (2) คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมอบหมายให้กรรมการการเลือกตั้งแต่ละคนดำเนินการ หรือมอบหมายให้คณะบุคคลดำเนินการภายใต้การกำกับ ของกรรมการการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดก็ได้ การใช้อำนาจตาม (3) ให้กรรมการการเลือกตั้งแต่ละคนซึ่งพบเห็นการกระทำความผิด มีอำนาจกระทำได้สำหรับหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งที่พบเห็นการกระทำความผิด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมคิดร่วมทำร่วมสร้าง การปกครองส่วนปฏิบัติตนตามกฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมภายใต้กฎหมายเดียวกัน และมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะชน มีศักยภาพ ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในเรื่องการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ การรวมตัวกันของบุคคลเป็นกลุ่มบุคคลหรือองค์กรในสังคม มีเป้าหมายหลักอยู่ ที่การรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเท่านั้น โดยไม่มีเป้าหมายที่จะเข้าไปเป็นรัฐบาลเพื่อบริหาร ประเทศแต่อย่างใด สำหรับเป้าหมายของแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไป บางกลุ่มอาจเรียกร้องให้รัฐบาล ทำตามสิ่งที่กลุ่มตนต้องการ เช่น การเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ราคาพืชผลการเกษตร หรือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่กลุ่มของตน หรืออาจเรียกร้องให้รัฐบาลจัดทำนโยบายหรือโครงการที่ กลุ่มตนจะได้เป็นโยชน์เป็นต้น 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบของพรรคการเมือง การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเชื่อทางการเมืองคล้ายคลึงกัน มีเป้าหมายหลัก อยู่ที่การส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อไปทำหน้าที่ทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติอย่างไรก็ตามการเข้า มารวมตัวกันในรูปแบบพรรคการเมืองยังมีเป้าหมายอื่นอีกเช่น การให้การศึกษาทางการเมืองแก่ ประชาชน การดูแลและรักษาผลประโยชน์ของส่วนร่วม การสร้างผู้นำทางการเมือง การควบคุมและ ติดตามตรวจสอบทางการเมือง ฯลฯ ในส่วนของประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง ได้เช่น การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การบริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมของพรรคการเมือง การช่วยรณรงค์หาเสียงในช่วงที่มีการเลือกตั้ง เป็นต้น 3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ถือเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สำคัญของการบริหาร ประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย แต่สิ่งที่ควรตระหนักคือ จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวนมาก ไม่ได้หมายความถึงความเป็นประชาธิปไตยของประเทศ หากแต่การใช้สิทธิเลือกตั้งในรูปแบบ ประชาธิปไตยที่แท้จริงต้องมีลักษณะดังนี้ การใช้สิทธิโดยอิสระ คือ การใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องเกิดจากความสมัครใจ ไม่ได้เกิดมาจากการบังคับหรือข่มขู่หรือสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเลือกตั้งโดยลับ การออกเสียงต้องกระทำแต่เพียงลำพัง โดยไม่มีผู้อื่นอยู่ร่วม ด้วย หรือสามารถล่วงรู้ได้ว่าผู้มีสิทธิเลือกผู้สมัครคนใดหรือออกเสียงอย่างไร การออกเสียงเลือกตั้ง ของบุคคล ไม่สามารถประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไปได้ ความเสมอภาคในการเลือกตั้ง บุคคลแต่ละคนมีสิทธิออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียง เท่านั้น ความเป็นกลาง บุคคลที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวกับในการเลือกตั้งทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงเข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง 4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบของการแสดงออก บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการเขียน การพูด การโฆษณาการ พิมพ์ซึ่งการแสดงออกเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของการวิพากษ์วิจารณ์ตามสื่อต่าง ๆ รัฐบาลต้องไม่ ขัดขวางหรือห้ามปรามการแสดงออกของประชาชน รัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความ

คิดเห็นก่อนลงมือดำเนินการทำกิจการใดที่มีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชน รวมทั้งความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ การมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องตระหนักว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศและต้องเข้าไปรับผิดชอบในกิจการของบ้านเมืองในทุกโอกาสที่สามารถกระทำได้ต้องไม่ละเลยหรือเพิกเฉย และ ควรส่งเสริมคนดีให้เข้ามาบริหารบ้านเมือง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.) พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตาม แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ 3)ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น 4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้ง กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถ แสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ 5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้ สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเทียงธรรม และหมวด 7 ให้อำนาจแก่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (1)ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย) (2)ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธาน วุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภาถอดถอนบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง (นายกรัฐมนตรีรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาล รัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครอง หรืออัยการสูงสุด รวมถึง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการ เลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง) ด้วยเหตุมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ เช่น ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือ ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างรุนแรง (3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งยอมมีสิทธิออกเสียง ประชามติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในกิจการตามที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติแบ่งเป็นกรณีดังต่อไปนี้ กรณีที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.) พบว่า ที่มาคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ และมีประสบการณ ด้านกฎหมาย มีความซื่อสัตยสุจริต อำนาจและบทบาทหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ จัดหรือดำเนินการใหมีการจัดการเลือกตั้ง ควบคุมดูแล สืบสวนหรือไตสวนความผิด สั่งระงับสิทธิต่าง ๆ ดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมือง และหน้าที่อื่น ๆ ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการการเลือกมีอำนาจ หน้าที่ รวมทั้งคุณลักษณะอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความเที่ยงธรรม ยุติธรรม และมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายต่าง ๆ จึงต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ รับรู้ให้มากที่สุดผ่านการอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์นิรันดร์ อุทัยกาญจนกุล (2016) พบว่า การจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งควรจัดอบรมความรู้ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง สม่ำเสมอ ในด้านการสืบสวนสอบสวน คณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนบางคน ยังไม่เข้าใจหลักการ สืบสวนสอบสวน ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ พบแนวทางแก้ไขปัญหาหลายประการ ควรพัฒนาแก้ไข กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจน ควรจัดตั้งสถาบัน เพื่อพัฒนาและฝึกอบรมบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และสอดคล้องกับการศึกษาของณัชชานุช พิชิตธนารัตน์ (2561) พบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีบทบาทอย่างจริงจังและหวังผลในการสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องผลร้ายของการทุจริตเลือกตั้งที่ส่งผลกระทบต่อสังคมให้แก่ประชาชน นำเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเข้ามาใช้ในการรณรงค์การ มาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดการทุจริตและใช้ในการป้องปรามการทุจริต เลือกตั้ง เช่น การใช้โซเชียลมีเดียในรูปแบบต่างเพื่อให้เข้าถึงประชาชนผู้ที่มีสิทธิการเลือกตั้ง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจ อบรมและให้ ความรู้แก่ปฏิบัติการในชุดป้องปราม หาข่าว และประสานงานข่าวโดยปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับผลเสีย จากการทุจริตเลือกตั้ง และมีการนิเทศน์งานอย่างเข้มข้น

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง(ศส.ปชต.) พบว่า 1.รูปแบบกลุ่มผลประโยชน์ 2.รูปแบบพรรคการเมือง 3.รูปแบบการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และ4.รูปแบบการแสดงออก ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้ง สื่อ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน และชุมชนต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้นเรื่อย ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพร ถิตย์ประเสริฐ (2548) พบว่า ประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อยมาก แต่หากมีแรงจูงใจ เช่น เงินทอง สิ่งของหรือมีผลประโยชน์แทน จึงจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล กุลเพชรโชติ (2552) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านการเมือง การเลือกตั้งเทศบาล ด้านการวางแผนพัฒนาเทศบาล และด้านการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล และสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์พัต วัฒนพงศ์ศิริ (2563) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านพัฒนาทางการเมือง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ด้านความสนใจทางการเมือง อยู่ในระดับมาก และด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง (ศส.ปชต.) พบว่า ลักษณะของแต่ละศูนย์ตั้งอยู่ในกศน.ตำบล. มีป้ายระบุชื่อศูนย์ มีการจัดทำป้ายข้อมูลสารสนเทศเป็นบางศูนย์ และพบว่านับแต่จัดตั้งและดำเนินงานมากิจกรรมที่จัดขึ้นเองโดย กก.ศส.ปชต.ยังมีน้อยโดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ตามที่จังหวัดหรือส่วนกลางกำหนด เป็นการปฏิบัติงานเชิงรับมากกว่าเชิงรุกนอกจากนี้ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนงาน โครงการ การบันทึกข้อมูลต่างๆและการรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบปัญหาต่างๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสนับสนุนหรืออาจมีข้อจำกัดหรือขาดปัจจัยทางการบริหารบางประการ เช่น งบประมาณผู้ที่ทำหน้าที่เป็น กรรมการประจำศูนย์ ภารกิจหรือหน้าที่ประจำให้มีเวลาจำกัดโดยให้ความสำคัญกับภารกิจของศูนย์น้อยจึงจัดลำดับไว้ท้ายทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับงานวิจัยของ คงฤทธิ์ กุลวงษ์ (2561) พบว่า ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับผู้นำ และการมีร่วมในการรับผลประโยชน์ทาง การเมืองน้อย และด้านการติดตามตรวจสอบ กล่าวคือประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ นโยบายของพรรคการเมือง และนักการเมืองน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพิศ สุขแสน (2552) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ การเคลื่อนไหวทางการเมือง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจังอยู่ในระดับต่ำ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพร ถิตย์ประเสริฐ (2548) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ ต้องใช้เวลาหาเลี้ยงชีพ ยังส่งผลต่อความสนใจในการติดตามข่าวสารทางการเลือกตั้งในระดับต่ำ

ส่วนแนวทางการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง (ศส.ปชต.) พบว่า 1. ส่งเสริมให้ประชาชนในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น 2. ส่งเสริมและสนับสนุนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ 3. ส่งเสริมและสนับสนุนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น 4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง และ5.ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้ สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรมทั้งนี้เพราะการสร้างสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาขนเห็นถึงความสำคัญของศูนย์ฯ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีนโยบายสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้ช่วยสนับสนุนภารกิจของศูนย์ ให้มีความ

เข้มแข็งและยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์นิรันดร์ อุทัยกาญจนกุล (2016) พบว่า บุคคลากรที่จัดการเลือกตั้งยังมีไม่เพียงพอ ประชาชนเกิดความสับสนในข้อระเบียบกฎหมาย จึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ควรจัดอบรมความรู้ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง สม่ำเสมอ ในด้านการสืบสวนสอบสวน คณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนบางคน ยังไม่เข้าใจหลักการ สืบสวนสอบสวนและสอดคล้องกับการศึกษาของโกวิทย์ พวงงาม (2557) พบว่า จำนวนบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะในส่วน ภูมิภาคมีจำนวนไม่เพียงพอและขาดความรู้ความเข้าใจในงานพรรคการเมืองที่ดีทำให้การส่งเสริม สนับสนุนพรรคการเมือง ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ และปัญหาหรือข้อจำกัดของพรรค การเมืองส่วนใหญ่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานของพรรคการเมือง ไม่ สามารถบริหารพรรคการเมืองและดำเนินการพัฒนาประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ พรรค การเมืองส่วนใหญ่ ยังขาดอุดมการณ์ทางการเมืองที่ถูกต้อง ไม่ตระหนักและให้ความสำคัญกับ ประโยชน์ส่วนรวม จึงทำให้การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เป็นไปในลักษณะการรณรงค์หาเสียง เป็นหลักและดำเนินการเฉพาะช่วงของการเลือกตั้ง

องค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง บทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง ทำให้เห็นภาพของคนที่ทำงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่มีทั้งอำนาจ หน้าที่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติปฏิบัติมากมายที่ผูกด้วยเงื่อนไขตามกฎหมายการเลือกและยังมีกฎหมายอื่น ๆ อีกมากมายที่พยายามวางบทบาทของคณะกรรมการเลือกให้มีสิทธิเด็ดขาดในการจัดการเลือกให้มีความสุจริต ยุติธรรม เที่ยงธรรม และเสมอภาคต่อทุกฝ่าย รวมทั้งกระบวนการสร้างขุมพลังอำนาจของประชาชนทั้งประเทศให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตัดสินใจร่วมกับศูนย์คณะกรรมการเลือกตั้งประจำท้องถิ่นและชุมชน แต่ถึงอย่างไรก็ตามการเลือกตั้งทุกครั้งย่อมมีเรื่องราวความผิดพลาดให้ปรากฏอยู่บ่อย ๆ จนทำให้ศูนย์การเลือกตั้งทุกระดับหมุ่นหมองไปตาม ๆ กันจนกลายเป็นวาทกรรมการเลือกข้างใดข้างหนึ่งเสมอ ดังนั้นบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ทำหน้าที่ดึงพลังจากประชาชนเข้ามาส่วนร่วมยังคงดำเนินการต่อไปจนเกิดความเข้มแข็งได้ในอนาคตดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 บทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านโครงการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง

ที่มา : ชุมพล เบียดตะคุ, 2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษาได้ศึกษา บทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านแผนการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล (ศส.ปชต.) ผู้ศึกษา จึงมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาเพื่อนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย/ ระเบียบ/ ข้อบังคับ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถดำเนินการได้โดยการจัดประชุมสัมมนา เพื่อการหาแนวทาง ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เกิดความง่ายต่อการปฏิบัติของบุคลากรทั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกิดจากการ ระดมความคิดเห็นจากผู้แทนของสถาบันการศึกษา ได้แก่ นักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านการเมือง นักวิชาการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญตัวแทนจากภาคประชาชนจะต้องเข้า มามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายร่วมกับสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งส่วนกลางและระดับจังหวัด ดังข้อเสนอดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานของ ศส.ปชต. โดยมีบุคลากรของทั้งสองหน่วยงานคือสนง.กกต. กับกศน. และอาจมีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ทิศทาง เป้าหมายของ ศส.ปชต.ที่ชัดเจน

2) การดำเนินการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งส่วนกลางและระดับจังหวัด ซึ่งในทางปฏิบัติสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควร จะดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมภายในสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งด้านการพัฒนาบุคลากร ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานมากขึ้น ดังนี้ (1) การจัดฝึกอบรม (2)การพัฒนาประชาธิปไตย (3) การเชิญบุคลากรมาให้การศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการทำงาน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งทางการเมืองที่สามารถปฏิบัติจริงได้ ส่งเสริมให้ตระหนักและให้ความสำคัญกับประโยชน์ ส่วนร่วม ไม่เห็นแก่กลุ่มและพวกพ้องมากเกินไป

2) ควรกำหนดยุทธศาสตร์แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประชาธิปไตย/ องค์กรภาคประชาชน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรจะกำหนดยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนที่จะผลักดันให้ประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วนในการควบคุมตรวจสอบทางการเมือง

3) ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งปรับปรุงระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ และควรมีระบบประเมินผลอย่างจริงจัง

4) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรจะกำหนดเป็นนโยบายที่สำคัญ และบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นโครงการระยะยาว อันจะส่งผลให้มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินภารกิจของศส.ปชต.ให้ไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมและยั่งยืน

5) ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบลโครงสร้างมีความเหมาะสมแต่ควรมีผู้นำชุมชนในทุกหมู่บ้านหรือควรมีครูหรือนักวิชาการศึกษาที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลนั้น

6) ควรมีการจัดทำแผนงานโครงการในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอโดยไม่ไปเบียดเบียนวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานอื่น

7) ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจรวมทั้งกิจกรรมของ ศส.ปชต. ในภาพกว้างทั้งประเทศเพื่อให้ส่วนราชการ หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ทราบทั้งนี้ควรจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทุกสื่อทุกแขนงและต่อเนื่อง

8) ควรมีการตรวจ ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานตามแผนงานโครงการบรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคใดที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงเป้าหมายที่ตั้งไว้บรรลุตามเป้าหมายหรือไม่บรรลุเพราะเหตุ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาและพัฒนาช่องการสื่อสารการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพสูงของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล (ศส.ปชต.)

2) การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง

3) ควรศึกษาบทบาทคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อการส่งเสริมการมีส่วนทางการเมืองของประชาชนผ่านแผนการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล (ศส.ปชต.) ตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธีและคัดเลือกพื้นที่อย่างเหมาะสมในระดับจังหวัด

References

โกวิทย์ พวงงาม. (2555). *บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกับการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับพรรคการเมืองในการพัฒนาประชาธิปไตย*: ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คงฤทธิ์ กุลวงษ์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*. 14 (3), 109–125.

ธนพล กุลเพชรโชติ. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านกรวด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์*. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ณัชชานุช พิชิตธนารัตน์. (2561). การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา.* 7 (1), 72 – 81.

ปิยพร ถิตย์ประเสริฐ. (2548). การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน : กรณีศึกษาเฉพาะชุมชนในเขตเทศบาล เมืองกาฬสินธุ์. *การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พงษ์นิรันดร์ อุทัยกาญจนกุล. (2016). อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2550 กรณีศึกษาการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 7 (2), 64 – 77.

พงษ์พัต วัฒนพงศ์ศิริ และสุรีย์พร สลับสี. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในเทศบาลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 1(2), 9-21.

สมพิศ สุขแสน. (2552).การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยอุตรดิตถ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา กรุงเทพมหานคร

Development of Social Studies Learning Activities to Promote Global Citizenship among Grade 10 Students at Learn Satit Pattana School, Bangkok

ชลันธร เรืองทัพ Chalanthorn Reangtap
สิทธิกร สุมาลี Sitthikorn Sumalee
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Chalanthorn.re@ku.th

Received 2025/05/27 *Revised* 2025/07/25 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในรายวิชาสังคมศึกษา และ 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในรายวิชาสังคมศึกษา มีรูปแบบการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบประเมินสมรรถนะ และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งผ่านการประเมินเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในรายวิชาสังคมศึกษา พบว่าหน่วยการเรียนรู้ มีคุณภาพอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

2) ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า มีผลการประเมินเฉลี่ย 20.97 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 83.90 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เฉลี่ย 12.96 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.39 ผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียน พบว่า มีผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนเฉลี่ย 12.83 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.55 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้, การเรียนรู้สังคมศึกษา, การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก.

Abstract

This research aimed to: 1) develop learning activities to promote global citizenship in the Social Studies subject 2) study the effects of using these learning activities to promote global citizenship in the Social Studies subject. Using a sample of 24 people, the tools include a lesson plan, a learning achievement test, and a student satisfaction questionnaire, were validated by experts. Basic statistics were used, namely: percentages, means, and standard deviations.

The research findings reveal that:

1) The development of the learning activities to promote global citizenship in the Social Studies subject, which were evaluated as being of the highest quality.

2) The results of implementing the learning activities to promote global citizenship in the Social Studies subject revealed that the average achievement score was 20.97 points, equivalent to 83.90%. The assessment of students' desirable characteristics showed an average score of 12.96 points, equivalent to 86.39%. The assessment of students' competencies showed an average score of 12.83 points, equivalent to 85.55%. The students' satisfaction with the Social Studies learning activities designed to promote global citizenship was at the highest level.

Keywords: Development of Learning Activities, Social Studies Learning, Promote Global Citizenship.

บทนำ

ความเป็นพลเมืองโลก คือ การที่มนุษย์มีความรู้และความเข้าใจในความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมระหว่างสังคมตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับนานาชาติ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติในการเคารพกติกาต่าง ๆ ในสังคม รับผิดชอบและช่วยเหลือในการแก้ปัญหาในสังคม เปิดใจ ยอมรับ และเคารพเอกลักษณ์รวมถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยไม่ตัดสินไปตามกระแสสังคม เพื่อปกป้องอนาคตของโลกและประชากรรุ่นต่อไป (ประพิมพ์พรรณ สุวรรณกุฎ, 2557 : 186; วิณาภรณ์ แตงจุ้ย, 2562 : 259; Ingebritsen, 2007 : 4; Hendershot and Sperandio, 2009 : 28; UNESCO, 2014 : 22; Oxfam, 2015 : 10) ซึ่งการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโลกมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนก็จะพัฒนาคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น คิดอย่างรอบคอบรวมถึงเข้าใจว่าการกระทำของตนส่งผลต่อผู้อื่นอย่างไร เคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนและช่วยเหลือสังคม คุณลักษณะเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เมื่อทุกคนปฏิบัติตามกฎและปฏิบัติต่อกัน

ด้วยความเมตตาและความเข้าใจ สังคมก็จะมีความยุติธรรมเกิดขึ้นเนื่องจากทุกคนมีสิทธิและความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังแสดงความเมตตาและการแบ่งปันต่อกันซึ่งทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้นสำหรับทุกคน (UNESCO, 2015 : 37)

แต่การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งความเป็นพลเมืองโลกในประเทศไทยยังไม่ได้จัดเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองโลก แต่จัดเพื่อให้ผู้เรียนรู้หน้าที่ของตนเองในสังคมไทย ซึ่งแตกต่างจากหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนด้วยความเต็มใจหรือทำด้วยจิตสำนึก ไม่ได้ถูกบังคับให้ทำ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งความเป็นพลเมืองโลกในประเทศไทยยังมุ่งเน้นความเป็นชาตินิยมแทนการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อตนเองไปสู่ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ต่อชุมชน จากนั้นจึงนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554 : 112)

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษามุ่งให้นักเรียนเกิดความรู้และความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในเวลา สถานที่ และสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ และสามารถนำความรู้และความเข้าใจนั้นไปปรับใช้กับสภาพสังคมได้อย่างเหมาะสม (วิทยา นนท์นภา, 2558 : 205; วิภาพรรณ พินลา, 2560 : 13-34) ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสำหรับการออกไปใช้ชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข รวมถึงการให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน ทั้งความต้องการเรียนของผู้เรียนและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองและคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ อีกทั้งการเชื่อมโยงประเด็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กันไว้เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาอย่างเป็นองค์รวม (กนก จันทร์ทอง, 2561 : 227-241; Ellis, 2010 : 216; Singer, 2014 : 110) ซึ่งโรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา มีวิสัยทัศน์โรงเรียนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลก มีความเป็นพลเมืองโลกที่ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในสังคมและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมของตนเอง สังคมประเทศ และสังคมโลกให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น แต่จากสถิติพบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพียง 63.09 คะแนน นอกจากนี้ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้โดยงานนิเทศการสอนพบว่า ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนเน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบบรรยาย เนื่องจากเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีมากเมื่อเทียบกับเวลาที่จำกัด โดยทางงานนิเทศการสอนได้ให้ข้อเสนอแนะว่าครูควรออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประเด็นในชีวิตประจำวันของนักเรียน แทนการถ่ายทอดเนื้อหาให้กับนักเรียนด้วยรูปแบบการบรรยายเพียงอย่างเดียว (โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา, 2567 : 26)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนาจึงมีความต้องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็น

พลเมืองโลกของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา กรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา กรุงเทพมหานคร

2) เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1) ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 147 คน (โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา, 2567 : 5)

2) ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 ที่ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ส31102 สังคมศึกษา 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning)

2) แบบประเมินผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน 4 ด้าน คือ (1) แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (2) แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (3) แบบประเมินสมรรถนะของผู้เรียน (4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ทำโดยศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัด รวมถึงกรอบแนวคิด เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก และการจัดการเรียนรู้รูปแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นสร้างแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และนำแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และ/หรือด้านการวัดประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาค่าความเที่ยงตรง (Content validity) ผ่านการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณเพื่อหาค่าดัชนี

ความสอดคล้อง ซึ่งข้อคำถามในแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 แสดงว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/ประเด็นที่ต้องการจะประเมิน จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรการสอน และ/หรือการสอนสังคมศึกษา จำนวน 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความสอดคล้องของตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ จากนั้นนำคะแนนจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ยแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และนำแผนการจัดการเรียนรู้กลับมาแก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

การสร้างและการหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ทำโดยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากนั้นสร้างแบบทดสอบและเกณฑ์การประเมิน และนำเสนอแบบทดสอบและเกณฑ์การประเมินต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำเสนอแบบทดสอบและเกณฑ์การประเมินต่อผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการสอน และ/หรือการสอนสังคมศึกษา จำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าความเที่ยงตรง (Content validity) ผ่านการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบและเกณฑ์การประเมิน และนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งข้อคำถามในแบบทดสอบและเกณฑ์การประเมินมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 แสดงว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/ประเด็นที่ต้องการจะประเมิน จากนั้นนำแบบทดสอบและเกณฑ์การประเมินกลับมาแก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้คำแนะนำ

การสร้างและการหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ทำโดยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ จากนั้นสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และกำหนดระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ และนำเสนอแบบสอบถามความพึงพอใจต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำเสนอแบบสอบถามความพึงพอใจต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าความเที่ยงตรง (Content validity) ผ่านการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจ และนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 แสดงว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/ประเด็นที่ต้องการจะสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจกลับมาแก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้คำแนะนำไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน (ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

วิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน 4 ด้าน คือ 1) แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 3) แบบประเมินสมรรถนะของผู้เรียน 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิร์นสาธิตพัฒนา กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.54) พบว่า

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	คะแนนประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ		แปลผล
	$\overline{X}$	S.D.	
1. การประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้	4.71	0.41	เหมาะสมมากที่สุด
2. การประเมินคุณภาพใบกิจกรรม	4.55	0.16	เหมาะสมมากที่สุด
3. การประเมินคุณภาพแนวการตอบใบกิจกรรม	3.83	0.29	เหมาะสมมาก
4. การประเมินคุณภาพแบบสังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	4.42	0.68	เหมาะสมมาก
5. การประเมินคุณภาพแบบประเมินสมรรถนะผู้เรียน	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.54**	**0.37**	**เหมาะสมมากที่สุด**

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การประเมินผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินอยู่ที่ร้อยละ 83.90

ตารางที่ 2 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ (n= 24)

จุดประสงค์การเรียนรู้	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้ (5 คะแนน)	4.04	80.80
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวได้ (5 คะแนน)	4.31	86.20
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนได้ (5 คะแนน)	4.29	85.80
4. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเทศชาติได้ (5 คะแนน)	4.06	81.20
5. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคมโลกได้ (5 คะแนน)	4.26	85.2
เฉลี่ยรวม	**20.97**	**83.90**

2.2 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียน พบว่า นักเรียนจำนวน 24 คน มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียนเฉลี่ย 12.63 คะแนน ส่วนผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียน พบว่า นักเรียนจำนวน 24 คน มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นในการทำงานเฉลี่ย 13.29 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.61

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (n = 24)

ด้าน	$\bar{X}$ **(15 คะแนน)**	**S.D.**	**ร้อยละ**
ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียน	12.63	2.22	84.17
ความมุ่งมั่นในการทำงาน	13.29	1.23	88.61
เฉลี่ยรวม	**12.96**	**1.81**	**86.39**

ผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้านการคิด พบว่า นักเรียนจำนวน 24 คน มีผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้านการคิดเฉลี่ย 13.25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.33 ส่วนผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้านการสื่อสาร พบว่า นักเรียนจำนวน 24 คน มีผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้านการสื่อสารเฉลี่ย 12.96 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.39 และผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้านการ

สื่อสาร พบว่า นักเรียนจำนวน 24 คน มีผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้านการสื่อสารเฉลี่ย 12.29 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.94

ตารางที่ 4 ผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียน (n = 24)

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
การคิด	13.25	1.33	88.33
การสื่อสาร	12.96	1.88	86.39
การแก้ไขปัญหา	12.29	2.18	81.94
เฉลี่ยรวม	**12.83**	**1.80**	**85.55**

2.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54)

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (n = 24)

รายการ	ความพึงพอใจ		แปลผล
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
ด้านเนื้อหา	4.53	0.68	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.57	0.64	มากที่สุด
ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	4.48	0.70	มาก
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.58	0.63	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.54**	**0.67**	**มากที่สุด**

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการ

จัดการเรียนรู้โดยภาพรวมตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดหลักการสำคัญคือ จัดเนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน อีกทั้งยังออกแบบกระบวนการการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงทั้งการเผชิญสถานการณ์และการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และมีอิสระในการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐพงษ์ พรมวงษ์ (2564) ที่ได้นำเสนอหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและฝึกการปฏิบัติจากสถานการณ์จริง ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ หรือการอภิปราย เป็นต้น รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ผ่านการทำผลงาน/ชิ้นงานที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะข้างต้นตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการเรียนรู้ เช่น โครงการ โครงงาน เป็นต้น นอกจากนั้นต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความพร้อมและความแตกต่างของผู้เรียน และจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียนการสอน รวมถึงระบบที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศของการแสดงความคิดเห็น อภิปราย หรือทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การประเมินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินอยู่ที่ร้อยละ 83.90 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้วางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดถือการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนทั้งด้านความรู้/ความเข้าใจ ด้านทักษะ/กระบวนการ และด้านค่านิยม/ทัศนคติในระหว่างการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การมีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาในสังคมโลก ความยุติธรรมและความเท่าเทียม การพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีทักษะสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเองได้ ใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหาได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สื่อสารกับผู้อื่นได้ ปฏิเสธความไม่เสมอภาคในสังคมได้ และมีค่านิยม/ทัศนคติในการเคารพสิทธิของผู้อื่น มีเหตุผล ตระหนักถึงความต้องการพื้นฐานของพลเมือง ตระหนักถึงผลของการกระทำของพลเมือง ยอมรับความแตกต่างและหลากหลายของบุคคล เข้าใจและเอาใจใส่ผู้อื่น มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับมนุษยชาติ และมีความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ สิริวรรณ ศรีพหล (2554) นันทนา ชมชื่น (2563) UNICEF (2013) Oxfam (2015) UNESO (2015)ได้นำเสนอคุณลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองโลกไว้ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลก ได้แก่ ปัญหาในสังคมโลก ลักษณะทางการเมืองและเศรษฐกิจโลก สิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมความเท่าเทียม การพัฒนาที่ยั่งยืน ความหลากหลาย การพึ่งพาซึ่งกันและ

กัน ภูมิศาสตร์โลก ดิจิทัลและข้อมูลสารสนเทศ นอกจากนี้ยังควรมีความสามารถต่าง ๆ ที่สำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลก ได้แก่ สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเองได้ ใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหาได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สื่อสารกับผู้อื่นได้ ใช้ทักษะต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตได้ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดวิพากษ์ การคิดสร้างสรรค์ ปฏิเสธความไม่เสมอภาคในสังคมได้ และควรมีความรู้สึกต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นบนสังคมโลก ได้แก่ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีเหตุผล มีขันติธรรม นับถือตนเอง ตระหนักถึงความต้องการพื้นฐานของพลเมือง ตระหนักถึงผลของการกระทำของพลเมือง ยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายระหว่างบุคคล มีแรงจูงใจในการดำเนินการเพื่อสิ่งแวดล้อม เข้าใจและเอาใจใส่ผู้อื่น มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับมนุษยชาติ รวมถึงมีความสามัคคี

ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความมุ่งมั่นใจการทำงานของผู้เรียน พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยู่ที่ร้อยละ 88.61 และนักเรียนมีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นใจการทำงานของผู้เรียนอยู่ที่ร้อยละ 88.33 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้วางแผนออกแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะสำคัญคือเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับชีวิตประจำวันของนักเรียน อีกทั้งยังมีการจัดเตรียมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และมีอิสระในการศึกษาด้วยตนเอง รวมถึงการเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและมีความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) ที่ได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยควรสร้างบรรยากาศภายในชั้นเรียนที่เป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้คิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล

ผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้านการคิด การสื่อสาร และการแก้ไขปัญหา พบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยสมรรถนะด้านการคิดอยู่ที่ร้อยละ 88.33 นักเรียนมีค่าเฉลี่ยสมรรถนะด้านการสื่อสารอยู่ที่ร้อยละ 86.39 และนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสมรรถนะด้านการแก้ไขปัญหาอยู่ที่ร้อยละ 81.94 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้วางแผนออกแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและฝึกการปฏิบัติจากสถานการณ์จริง รวมถึงมีการฝึกกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันระหว่างร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และมีการเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักทดสอบทางการศึกษา (2565) ที่ได้นำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน โดยควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงจุดยืนทางความคิดของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ เลือกวิธีการ และลงมือแก้ไขปัญหาในสังคม และส่งเสริมให้ผู้เรียนมี

ส่วนร่วมในการทำงานแบบรวมพลังกับผู้อื่นตามบทบาทของตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.54) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการนำแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกไปใช้ในการเรียนรู้ที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ณัฐพงษ์ พรมวงษ์ (2564) UNESCO (2015) ได้นำเสนอไว้ โดยควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อีกทั้งการปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาความรู้ ทักษะ ค่านิยมและทัศนคติของตนเอง และจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความพร้อมและความแตกต่างของผู้เรียน

องค์ความรู้

ตารางที่ 6 แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน	
เชิงนโยบาย	1. ผลักดันการนำแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นวาระแห่งชาติ
เชิงปฏิบัติ	1. กำหนดเป้าหมาย หลักการ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้ชัดเจน 2. ออกแบบหลักสูตรให้มีการเรียงลำดับเนื้อหาการเรียนรู้จากประสบการณ์ระดับบุคคลไปยังระดับโลก 3. จัดเตรียมบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน รวมถึงระบบที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และมีอิสระในการศึกษาด้วยตนเอง 4. จัดกระบวนการการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5. ออกแบบการวัดประเมินผลโดยการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติที่ได้รับจากการเรียนผ่านการปฏิบัติงาน (Performance assessment) รวมถึงการวัดประเมินความสามารถของผู้เรียนในการนำทักษะที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตจริงผ่านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดเตรียมให้ (Authentic assessment)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ความเป็นพลเมืองโลกมีความสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและแบ่งปันต่อกันซึ่งทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้นสำหรับทุกคน แต่การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในประเทศ

ไทยยังไม่ได้จัดเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองโลก แต่จัดเพื่อให้ผู้เรียนรู้หน้าที่ของตนเองในสังคมไทยเท่านั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนไรประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายที่ต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์บทบาทของตนเองในฐานะพลเมืองโลกที่สามารถเป็นมีส่วนหนึ่งในการแก้ไขหรือพัฒนาสังคมโลกได้ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่จำลองให้ผู้เรียนเห็นสภาพจริงหรือสภาพปัญหาที่เกิดในสังคมอันจะนำไปสู่การฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาในสังคม เช่น สถานการณ์จำลอง วิดีทัศน์ เป็นต้น

2) จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถฝึกการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนคววามคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม การอภิปรายหน้าชั้นเรียน Think-pair-share

3) จากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนนั้นควรมีการผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวทางสำหรับการปฏิบัติจริง อีกทั้งเพื่อให้การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกเป็นไปด้วยความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็นเพื่อให้ผลการวิจัยอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรว่ากิจกรรมการเรียนที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนได้หรือไม่

2) ควรมีการเก็บข้อมูลจากการให้ผู้เรียนเขียนบันทึกหลังการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพมากขึ้น

3) ควรพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ รวมถึงการบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในบริบทที่มีความหลากหลายมากขึ้น

References

กนก จันทร์ทอง. (2561). การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยบริการ.* 28 (2), : 227-241.

ณัฐพงษ์ พรมวงษ์. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.* พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นันทนา ชมชื่น. (2563). กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลก. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.* กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพมหานคร : สุวีริยสาสน.

ประพิมพ์พรรณ สุวรรณกุฎ. (2557). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.* กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิณาภรณ์ แตงจุ้ย. (2562). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิทยา นนท์นภา. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิภาพรรณ พินลา. แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารปาริชาต.* 30 (1), : 13-34.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2565). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย.

สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). *การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลก.* นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก: ประสบการณ์นานาชาติ.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย.

Alan J. Singer. (2014). *Social Studies for Secondary Schools: Teaching to Learn, learning to Teach.* England.

Arthur K. Ellis. (2010). *Teaching and Learning Elementary Social Studies.* Pearson.

Hendershot and Sperandio. (2009). *Study Aboard and Development of Global Citizen Identity and Cosmopolitan Ideals.* Columbia: Columbia University.

Ingebritsen, C. (2007). *Global Citizenship Task Force Report: How should We Promote and Structure Global Engagement at the university of Washington? How should we recognize and reward students as global learners?.* Washington: University of Washington.

Oxfam. (2015). *Education for global citizenship: A guide for schools.* GB.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch.* 2 (2), : 49-60.

UNESCO. (2014). *Global citizenship education, preparing learning for the citizenship of the challenge of the 21st century.* Paris.

UNESCO. (2015). *Global Citizenship Education Topics and Learning Objectives.* Paris: UNESCO.

การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

Dual Vocational Education System of Educational Institutions under the Office of Vocational Education, Suphan Buri Province

นพดล ขุนวังห์ Noppadol Khunvang
ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi
สังวาร วังแจ่ม Sangwan Wangcham
สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
ş 663302009@northcm.ac.th

Received 2025/04/01 *Revised* 2025/07/21 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีกลุ่มวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ รวมจำนวน 204 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) แนวทางพัฒนาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า แนวทางพัฒนา คือ 1) ด้านการจัดการหลักสูตร ควรกำหนดภาคเรียนที่เหมาะสมสำหรับการฝึกอาชีพ รวมถึงการเลือกวิชาหรือกลุ่มวิชาที่ตรงกับลักษณะงานในสถานประกอบการนั้นๆทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดรายละเอียดของรายวิชา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรเตรียมความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ สถานศึกษาและสถานประกอบการควรจัดเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์การศึกษาที่เหมาะสม เพื่อรองรับการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ 3) ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการควรจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่าย และมีการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง 4) ด้านการนิเทศติดตาม ควรจัดทำแผนการนิเทศในแต่

ละภาคเรียนเพื่อขออนุมัติผู้อำนวยการสถานศึกษา และในการนิเทศติดตามนั้นควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและวิธีการนิเทศที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งรายงานให้ผู้บริหารทราบ 5) ด้านการวัดและการประเมินผล ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการกำหนดลงในแผนการเรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง

คำสำคัญ : การบริหารอาชีวศึกษา, ระบบทวิภาคี, สถานศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) To study the management of dual vocational education in institutions under the Office of Vocational Education Commission, and 2) To study the development guidelines for the management of dual vocational education in institutions under the Office of Vocational Education Commission in Suphanburi Province. The research population consisted of school administrators and vocational teachers in the academic year 2024, as well as experts interviewed, totaling 204 individuals. The research instruments included questionnaires and interview forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis. The reliability coefficient was 0.95.

The research findings revealed that:

1) The management of dual vocational education in institutions under the Office of Vocational Education Commission in Suphanburi Province was, overall, at a high level in all aspects.

2) The school and the establishment should set appropriate semesters for vocational training, including the selection of subjects or subjects that match the nature of work in that establishment. Both parties have jointly defined the details of the course. 2) The school and the establishment should have preparatory meetings in terms of the building and school supplies, and school and establishments should prepare appropriate buildings, facilities, materials and educational materials to support teaching and vocational training. 3) Schools and establishments should prepare relevant personnel of both parties and appoint relevant functionaries. 4) Supervision teachers should prepare a supervision plan each semester to approve the director of the school, and in such supervision plan, a variety of information technology and communication methods should be used regularly and reported to the administrators. 5) Measurement and evaluation should be carried out systematically, defined into a learning plan, using a variety of methods appropriate to the actual situation.

Keywords: vocational education administration, dual system, Suphan Buri Provincial Vocational Education Office.

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 โดยมุ่งเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ ภาคการผลิตและบริการที่ เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ "คนเก่ง คนดี มีความสุข" คนมีทักษะความรู้ ตรงกับตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไป สำหรับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) มีเป้าหมาย แนวทางการพัฒนาคนผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะและสาขาที่ตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน ส่งเสริม สนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ ตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสมเต็มตามศักยภาพในแต่ละช่วงวัย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) แผนปฏิบัติราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง พัฒนากำลังคน เพื่อสร้างความ สามารถในการแข่งขันของประเทศ พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาส่งเสริมการสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

ทิศทางการจัดการอาชีวศึกษาของสุพรรณบุรีสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ศูนย์อาชีวศึกษา ทวิภาคีฉบับปรุง (2566) มีนโยบายให้สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูง ระดับจังหวัด ซึ่งเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาและการผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูงระดับจังหวัด ขับเคลื่อนได้อย่างมี เพื่อเพิ่มปริมาณผู้เรียนทวิภาคีสมรรถนะสูง ให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในจังหวัด พื้นที่ใกล้เคียง และของประเทศ จัดรูปแบบการบริหารงานภายในอาชีวศึกษาจังหวัด เพื่อรองรับการขับเคลื่อน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจัดทำแผนพัฒนาการดำเนินงานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูง ส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้กับสถานศึกษา และสถานประกอบการในจังหวัด เพื่อเพิ่มปริมาณผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้เป็นไปตามนโยบาย สำรวจข้อมูลความต้องการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าฝึกงาน และฝึกอาชีพของสถานประกอบการในจังหวัด เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลให้กับสถานศึกษาในจังหวัดและเครือข่าย กำกับ ติดตาม อำนวยความสะดวก สถานศึกษา

ทั้งรัฐและเอกชนในจังหวัด ให้รายงานผลข้อมูลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผ่านระบบฐานข้อมูลของศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี (DVE DATA) หรือระบบฐานข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง นิเทศการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในจังหวัด ให้เป็นไปตามนโยบาย กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง จัดเตรียมความพร้อมส่งเสริมและจัดกิจกรรมก่อน ระหว่าง และหลังฝึกงาน และฝึกอาชีพของนักเรียนนักศึกษาต่างพื้นที่รับผิดชอบ จัดทำแนวทางการทำงาน ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และอำนวยความสะดวก แก่นักเรียนนักศึกษาที่มาฝึกงาน และฝึกอาชีพในสถานประกอบการในจังหวัด สร้างความตระหนัก และความเข้าใจ เกี่ยวกับความปลอดภัยในการฝึกงาน และฝึกอาชีพ ทั้งในสถานศึกษาและในสถานประกอบการ และ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

จากการศึกษาแหล่งข้อมูลในการรายงานผลการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ประจำปีการศึกษา 2566 ในรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ประจำปีการศึกษา 2566 (สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบ ทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี 2566 : 2-4) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและสถานประกอบการ ยังต้องมีการพัฒนาเพื่อให้การจัดการฝึกอาชีพเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. 2566 ในหลายประเด็น เช่น ยังไม่มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการทำให้นักศึกษาขาดความรู้และทักษะในการทำงานเนื่องจากมีสถานประกอบการมีปริมาณมาก วัสดุ ครุภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการมีไม่เพียงพอ มีจำนวนครูฝึกไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ส่วนในด้านการนิเทศติดตาม สถานศึกษาไม่มีการจัดประชุมชี้แจงบุคลากรเพื่อให้ทราบถึงแนวปฏิบัติการนิเทศ การกำหนดตารางและปฏิบัติการนิเทศตามมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาไม่ชัดเจน และการบึกทึกการฝึกอาชีพไม่สอดคล้องกับการวัดและประเมินผลอันเนื่องมาจากการลงบันทึกประจำวัน เป็นต้น

จากสภาพปัญหาเรื่องการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อศึกษาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีและ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสำหรับผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาและสถานประกอบการเพื่อนำไปประกอบการ พัฒนาการเรียนการสอนระบบทวิภาคีให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีโดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์แนวทางการบริหารการอาชีวศึกษาด้วยระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาตามแนวคิดของ ศูนย์อาชีวศึกษา ทวิภาคีฉบับปรุง (2566)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ในกลุ่มสถานศึกษาภาครัฐที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 398 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และครู จำนวน 377 คน (ระบบฐานข้อมูลสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ในกลุ่มสถานศึกษาภาครัฐที่จัดการเรียนการสอนด้วยระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีการศึกษา 2567 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) อ้างถึงใน สุระชัย ลาพิมพ์ (2565:21) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 198 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Proportional Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนของแต่ละสถานศึกษา รายละเอียดดังตาราง

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์การบริหารการอาชีวศึกษาด้วยระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบ ดังนี้

แบบสอบถาม ซึ่งมีจำนวน 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีรายละเอียดดังนี้ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการหลักสูตร จำนวน 6 ข้อ 2) จัดการเรียนการสอนจำนวน 6 ข้อ 3) การฝึกอาชีพในสถานประกอบการ จำนวน 8 ข้อ 4) การนิเทศติดตามจำนวน 6 ข้อ 5) การวัดประเมินผล จำนวน 6 ข้อ ที่ได้จากแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด 2560 : 121) โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) อ้างถึงใน สุระชัย ลาพิมพ์ (2565 : 21)

เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยใช้แนวทางการสร้างแบบสอบถามจากสุระชัย ลาพิมพ์ (2565) มาประยุกต์และปรับปรุงให้เหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้

2) สังเคราะห์ข้อมูลและสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ศึกษา แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุง

3) ส่งแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนี IOC ซึ่งคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไปจะถือว่ายอมรับได้

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากวิทยาลัยใน จ.สุพรรณบุรี แล้วหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรแอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95

5) เสนอแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์

6) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย การหา มีร้อยละ เปอร์เซ็นด้วยหรือไม่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมและรายด้าน

การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับ		
	$\overline{(x)}$	(S.D)	แปลผล
ด้านการจัดการหลักสูตร	4.44	0.92	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.46	0.85	มาก
ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ	4.52	0.82	มากที่สุด
ด้านการนิเทศติดตาม	4.59	0.86	มากที่สุด
ด้านการวัดประเมินผล	4.50	0.85	มาก
โดยรวม	**4.50**	**0.86**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า ศึกษาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและมากตามลำดับ นำเสนอทุกด้านที่มากที่สุดก่อน และในแต่ละด้าน ให้นำเสนอข้อที่มีคะแนนมากสุดกับน้อย พบว่า

ด้านการจัดการหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือสถานศึกษามีการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของหลักสูตร สถานศึกษาได้จัดทำแผนการเรียนและ แผนการฝึกอาชีพตามโครงสร้างหลักสูตร และหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรหลักสูตรสถานศึกษาผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาก่อน มีการกำหนดกรอบบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและสถานประกอบการที่ชัดเจน สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการ วิเคราะห์ กำหนดจุดประสงค์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือสถานศึกษาดำเนินการจัดทำแผนการเรียนและแผนการฝึกอาชีพโดยสองฝ่าย (สถานศึกษาและสถานประกอบการ)กระทำร่วมกัน

ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษากับสถานประกอบการร่วมกันถ่ายทอดความรู้โดยมีครูผู้สอนในสถานศึกษาเป็นผู้สอนความรู้พื้นฐานและครูฝึกในสถานประกอบการเป็นผู้สอนทักษะวิชาชีพ ครูผู้สอนในสถานศึกษาและครูฝึกในสถานประกอบการ มีการจัดการรูปแบบการสอน การจัดตารางสอน ตารางเรียนและตารางการฝึกอาชีพมีความเหมาะสม และเป็นไปตามแผนการเรียนและแผนการฝึกอาชีพ ครูผู้สอนในสถานศึกษาและครูฝึกในสถานประกอบการ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำหนด มีการประเมินแผนกลยุทธ์ กระบวนการปฏิบัติงานและผลสำเร็จของสถานศึกษา การพัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัด การเรียนการสอน โดยค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการจัดการทรัพยากรการเรียนการสอน

ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรกคือสถานศึกษามีการปฐมนิเทศผู้เรียน รองลงมาระดับมาก คือมีการลงนามในบันทึก ข้อตกลงความร่วมมือ MOU สถานศึกษามีการทำสัญญาการฝึกอาชีพ สถานศึกษามีการประชุมผู้ปกครองก่อนการฝึกอาชีพ การประชาสัมพันธ์ แนะแนวผู้เรียน คัดเลือกผู้เรียน สถานศึกษามีการติดตาม ผู้สำเร็จการศึกษา สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมกันเตรียมการ และการสร้างความรู้ ความเข้าใจในการฝึกอาชีพ ตามแผนการฝึกที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ สถานศึกษามีการสำรวจความพร้อมและการพัฒนาครูฝึกในสถานประกอบการ

ด้านการนิเทศติดตาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากันสี่ลำดับ คือ ครูนิเทศก์จากสถานศึกษาเข้าดูแลติดตามการฝึกอาชีพของผู้เรียนในสถานประกอบการ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจครูนิเทศจากสถานศึกษาวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานนักศึกษา ครูนิเทศก์ดูแลช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาในการฝึกอาชีพของผู้เรียน สถานศึกษามีจำนวนครูนิเทศเพียงพอต่อการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี

รองลงมาคือ ครูนิเทศสรุปรายงานการนิเทศ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ครูนิเทศก์มีการนิเทศอย่างน้อยสามครั้งใน 1 ภาคเรียน

ด้านการวัดประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการนำข้อมูลการประเมินไปพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ รองลงมาคือ การประเมินผลก่อนเรียนระหว่างเรียนและหลังเรียนของสถานศึกษาและสถานประกอบการมีการยึดถือปฏิบัติอย่างจริงจังการประเมินในอาชีวศึกษาทวิภาคี ประกอบไป ด้วย 2 รูปแบบคือการประเมินผลรายวิชาและการประเมินมาตรฐานฝีมือสถานศึกษาและสถานประกอบการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลและวิธีการในการวัดประเมินผลร่วมกัน กระบวนการในการวัดความสามารถของผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ การบันทึกการฝึกอาชีพแฟ้มสะสมผลงานบันทึกคุณธรรมจริยธรรรมและจิตอาสาของผู้เรียนมีความนำเชื่อถือสามารถนำมาวัดประเมินผล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลแนวทางพัฒนาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

ด้านการจัดการหลักสูตร คือ 1) ภาคเรียนที่เหมาะสมสำหรับการฝึกอาชีพ 2) การเลือกวิชาหรือกลุ่มวิชาที่ตรงกับลักษณะงานในสถานประกอบการนั้นๆทั้งสองฝ่ายจะร่วมกัน เพื่อให้ตรงกับลักษณะงานและสมรรถนะวิชาชีพ

ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ควรมี 1) การประชุมเตรียมความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ 2) การต้องเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์การศึกษาที่เหมาะสม เพื่อรองรับการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ

ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ คือ 1) ควรจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่าย ทั้งการมอบหมายแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง 2) การเตรียมความพร้อมทั้งครูผู้สอนวิชาชีพและการเตรียมความพร้อมของครูฝึกของสถานประกอบการทั้งด้านความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในงานอาชีพ

ด้านการนิเทศติดตาม คือ 1) การนิเทศติดตามนั้นควรนำผลมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ 2) การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด 3) ครูนิเทศก์ต้องจัดทำแผนการนิเทศในแต่ละภาคเรียนเพื่อขออนุมัติผู้อำนวยการสถานศึกษาการนิเทศติดตามนั้น 4) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนิเทศที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการวัดประเมินผล คือ 1) การวัดและประเมินผล การฝึกงานในรูปแบบทวิภาคีนั้น 2) ดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการกำหนดลงในแผนการเรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการ

บริหารสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี มีความเป็นเอกภาพทางด้านนโยบายและการดำเนินงาน ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยึดตามแนวทางปฏิบัติการจัดทวิภาคี เป็นมาตรฐานกลางในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการ จัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระดับเทคโนโลยีสายปฏิบัติการ (ทลบ.) โดยนำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการจัดการหลักสูตร(2) ด้านการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ 4) ด้านการนิเทศติดตาม และ5) ด้านการวัดประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศูนย์ อาชีวศึกษาทวิภาคี ฉบับปรุง (2566) ได้จัดทำแนวปฏิบัติงานทวิภาคี การจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1)การจัดหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3)การจัดการฝึกอาชีพ 4) การวัดและการประเมินผล สุทธิรักษ์ ทัศบุตร (2564) พบว่า ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้1) การจัดหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การจัดการฝึกอาชีพ 4) การวัดและการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระชัย ลาพิมพ์ (2565 : 21) พบว่า 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษา 2) ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ 4) ด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ สอดคล้องกับ อิสริยาออสุวรรณ (2559) พบว่า 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล 3) ด้านการจัดการฝึกอาชีพ 4) ด้านการนิเทศสอดคล้องกับ ยุพาวดี ศิริปีริดิ์ และคณะ (2559 : 1266) พบว่า ประกอบด้วย 8 ด้าน (1) ด้านการวางแผน (2) ด้านการประสานงาน (3) ด้านบุคลากร (4) ด้านหลักสูตร (5) ด้านการนิเทศการศึกษา (7) ด้านการติดตามผล (8) ด้านการทดสอบมาตรฐานฝีมือ สอดคล้องกับ อัมพล เจริญนนท์ (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง ประกอบด้วย 4 ด้าน 1) การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2) คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ 3) การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมีความสัมพันธ์กัน ทางบวกในระดับสูงกับคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์อย่างมีนัยสำคัญ 4) การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสามารถทำนายคุณลักษณะของ ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ ภาตะวัน บุญจี๊ด (2565) พบว่า มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1)ด้านการจัดการฝึกอาชีพ 2)ด้านการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล 3) ด้านการจัดการหลักสูตร 4) ด้านการนิเทศ สอดคล้องกับ วิชัย มันจันดา (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในสังกัดส านักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพะเยา พบว่า มีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านความ ร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล

2. อภิปรายตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี มีการกำหนดภาคเรียนที่เหมาะสม กำหนดรายละเอียดของรายวิชา เช่น จุดประสงค์สมรรถนะ คำอธิบายวิชา เวลาเรียน และจำนวนหน่วยกิต เพื่อให้ตรงกับลักษณะงานและสมรรถนะวิชาชีพ รวมถึงการพัฒนาแผนการฝึกอาชีพและแนวทางการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับอิสริยา ออสุวรรณ (2559) พบว่า การส่งเสริมให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ ประเมินและปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร แผนการเรียน และแผนการฝึกอาชีพ พัฒนาครูผู้สอน ครูฝึก บุคลากรทางการศึกษาในการจัดหลักสูตรการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาวิชาชีพ ส่งเสริมให้สถานประกอบการเข้าร่วมประชุมกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและส่งตัวแทนผู้เข้าประชุมจากสถานประกอบการที่มีอำนาจในการตัดสินใจ (1) ด้านการจัดการเรียนการสอน ในระบบทวิภาคีควรมีการประชุมเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และบุคลากร โดยเฉพาะครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญ รวมถึงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาทักษะที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุระชัย ลาพิมพ์ (2565) ที่เสนอให้มีการวางแผนการเรียนร่วมกัน นิเทศ ติดตาม และอบรมครูผู้สอน พร้อมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนรู้และรูปแบบการฝึกอย่างเป็นระบบ (2) ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งบุคลากรของสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในสายอาชีพ รวมถึงผ่านการอบรมหรือทดสอบมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริยา ออสุวรรณ (2559) ที่เสนอให้ส่งเสริมความเข้าใจของผู้เรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับระบบทวิภาคี ติดตามความพึงพอใจของทุกฝ่าย และเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน. (3) ด้านการนิเทศติดตาม เป็นกระบวนการประเมินผลการนำรายวิชาทวิภาคีไปใช้ในการฝึกอาชีพ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษา ครูนิเทศก์ต้องจัดทำแผนการนิเทศในแต่ละภาคเรียนและได้รับอนุมัติจากผู้บริหารสถานศึกษา ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและวิธีการนิเทศที่หลากหลาย พร้อมรายงานผลการนิเทศต่อผู้บริหาร การนิเทศควรนับชั่วโมงเป็นภาระงานปกติ และสามารถเบิกค่าสอนเกินภาระงานและค่าเดินทางได้ตามระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริยา ออสุวรรณ (2559) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการและการสนับสนุนครูนิเทศก์ รวมถึงนิพล แก้วกาหลง (2564) ที่พบว่าการนิเทศมีความสม่ำเสมอ มีการรายงานผลตรงเวลา และสถานประกอบการให้ความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกแก่ครูนิเทศก์.

(4) ด้านการวัดประเมินผล คือ การวัดและประเมินผล การฝึกงานในรูปแบบทวิภาคีนั้นควรดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการกำหนดลงในแผนการเรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง เช่น การใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารและส่งข้อมูล เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและความน่าเชื่อถือในการประเมินผล ในการการประเมินควรรวมถึงการบันทึกใบงานและการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมผลงานและสมุดบันทึกกิจกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการทำงาน ซึ่งควรทำในช่วงการออกนิเทศติดตามการฝึกงานเพื่อ

ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการวัดและประเมินผล และการพัฒนาผู้เรียนให้ได้คุณสมบัติตามหลักสูตร ทั้งในด้านทักษะวิชาชีพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

ที่มา : สรัลพิชญ์ จรูญโกมล , (2568)

จากภาพสามารถอธิบาย การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งเป็น 5 ด้านหลัก ดังนี้

ด้านการจัดการหลักสูตร คือ สถานศึกษาและสถานประกอบการควรกำหนดภาคเรียนที่เหมาะสมสำหรับการฝึกอาชีพ รวมถึงการเลือกวิชาหรือกลุ่มวิชาที่ตรงกับลักษณะงานในสถานประกอบการนั้นๆทั้งสองฝ่ายจะร่วมกัน เพื่อให้ตรงกับลักษณะงานและสมรรถนะวิชาชีพ

ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ควรมีการประชุมเตรียมความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์การศึกษาที่เหมาะสม เพื่อรองรับการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ

ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ คือ ควรจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่าย ทั้งการมอบหมายแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง และการเตรียมความพร้อมทั้งครูผู้สอนวิชาชีพ และการเตรียมความพร้อมของครูฝึกของสถานประกอบการทั้งด้านความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในงานอาชีพ

ด้านการนิเทศติดตาม คือ การนิเทศติดตามนั้นควรนำผลมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์สำหรับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนดครูนิเทศก์ต้องจัดทำแผนการนิเทศในแต่ละภาค

เรียนเพื่อขออนุมัติผู้อำนวยการสถานศึกษาการนิเทศติดตามนั้นควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนิเทศที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการวัดประเมินผล คือ การวัดและประเมินผล การฝึกงานในรูปแบบทวิภาคีนั้นควรดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการกำหนดลงในแผนการเรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง

สรุป และข้อเสนอแนะ

การบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการนิเทศติดตาม ด้านการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ด้านการวัดประเมินผล ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการหลักสูตร สถานศึกษาและสถานประกอบการกำหนดภาคเรียนที่เหมาะสมสำหรับการฝึกอาชีพ รวมถึงการเลือกวิชาหรือกลุ่มวิชาที่ตรงกับลักษณะงานในสถานประกอบการนั้นๆทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดรายละเอียดของรายวิชา สถานศึกษาและสถานประกอบการ มีการประชุมเตรียมความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ สถานศึกษาและสถานประกอบการจัดเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์การศึกษาที่เหมาะสม เพื่อรองรับการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ มีการจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่าย และมีการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง ครูนิเทศก์ จัดทำแผนการนิเทศในแต่ละภาคเรียนเพื่อขออนุมัติผู้อำนวยการสถานศึกษา การนิเทศติดตามนั้นใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและวิธีการนิเทศที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งรายงานให้ผู้บริหารทราบ การวัดและการประเมินผล ดำเนินการอย่างเป็นระบบลงในแผนการเรียน ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ส่งเสริมนโยบายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายที่สนับสนุนให้สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมกันวางแผนการเรียนการสอน ฝึกอาชีพ และเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรร่วมกัน

2) จัดทำนโยบายมาตรฐานการฝึกอาชีพของครูฝึกในสถานประกอบการ ควรกำหนดคุณสมบัติ ความรู้ และทักษะขั้นต่ำของครูฝึกในสถานประกอบการ พร้อมส่งเสริมให้มีการอบรมก่อนเข้าร่วมระบบทวิภาคี

3) บูรณาการระบบนิเทศติดตามด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมนโยบายการใช้ระบบสารสนเทศกลางในการนิเทศ เช่น การติดตามผลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อความต่อเนื่องและโปร่งใส

4) กำหนดแนวทางการประเมินผลฝึกอาชีพอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐาน ควรมีกรอบนโยบายกลางเรื่องรูปแบบ วิธี และเกณฑ์การประเมินผลฝึกอาชีพที่สามารถปรับใช้ได้กับหลากหลายสาขาอาชีพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดประชุมวางแผนร่วมระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนและฝึกอาชีพ

2) แต่งตั้งและอบรมครูผู้สอนและครูฝึกให้มีความรู้และทักษะตรงกับสาขาอาชีพที่จัดฝึกควรจัด workshop หรืออบรมก่อนเริ่มภาคเรียนเพื่อให้ผู้มีหน้าที่เข้าใจบทบาทและความคาดหวังตรงกัน

3) จัดทำแผนการนิเทศติดตามรายภาคเรียนและขออนุมัติจากผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงการนำผลการนิเทศไปวิเคราะห์และใช้ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4) ออกแบบการวัดและประเมินผลฝึกอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพจริงในสถานประกอบการใช้วิธีการประเมินแบบหลากหลาย เช่น ประเมินจากผู้ประกอบการ งานที่ปฏิบัติจริง และแฟ้มสะสมงานของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

2) ควรศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

References

ทรายทอง สมเป้า. (2561). สภาพและแนวทางการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 1 หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต *แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิรุตต์ บุตรแสนลี.(2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มุ่งเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านการฝึกอาชีพ *ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา.* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ภาตะวัน บุญจี๊ด. (2565)**.** แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอ ศรีราชา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ยุพาวดี ศิริปิริดิ์ และคณะ. (2559). การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี *วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันพล.

วิชัย มันจันดา. (2562). การบริหารการศึกษาอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพะเยา *วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี. (2566). *แนวทางปฏิบัติการจัดทวิภาคี ฉบับบปรับปรุง 2566* สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สุทธิรักษ์ ทัศนบุตร. (2564). การบริหารการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา *วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุรชัย ลาพิมพ์. (2562). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อุดมศักดิ์ มีสุข. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สาขาช่างอุตสาหกรรม ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง *วิทยานิพนธ์ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอาชีวศึกษา.* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .

อิสรียา ออสุวรรณ. (2559). แนวทางการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนระบบทวิภาคี ในเขตกรุงเทพมหานคร *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ มหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา.* คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพล เจริญนนท์. (2566). การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา อาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง *วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

Quality Assurance of Schools under the Project "1 District 1 Quality School" in the Schools under the Tak Secondary Educational Area Office

ทองแข หมื่นพิลมทอง Thongkhae Munepilomthong
สังวาร วังแจ่ม Sangwan wangjam
สมมาตร คำวัจนัง Sommart Kamwatjanang
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302013@northcm.ac.th

Received 2025/04/01 *Revised* 2025/07/21 *Accepted* 2025/08/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ“1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก รูปแบบการวิจัยผสานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูจำนวน 585 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.99 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านวิชาการ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้โดยเพิ่มพื้นที่สีเขียว การประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การกำหนดวิธีการและระยะเวลาของการตรวจสอบและประเมินผลอย่างชัดเจน การจัดทำ

รายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมตามมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การประกันคุณภาพการศึกษา, สถานศึกษา, 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.

Abstract

This research aims to 1) Quality Assurance of Schools under the Project "1 District 1 Quality School" in the Schools under the Tak Secondary Educational Area Office and 2) study the guidelines Quality Assurance of Schools under the Project "1 District 1 Quality School" in the Schools under the Tak Secondary Educational Area Office The research design was a mixed-methods study. The population and sample consisted of 585 administrators and teachers. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.99. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and in-depth interviews with 5 experts. The tools were interview forms and descriptive data analysis.

The research results found that:

1) Quality Assurance of Schools under the Project "1 District 1 Quality School" in the Schools under the Tak Secondary Educational Area Office Overall, it is at a high level

2) The guidelines Quality Assurance of Schools under the Project "1 District 1 Quality School" in the Schools under the Tak Secondary Educational Area Office Consisting of setting goals for developing learners to have academic abilities, improving the learning environment by increasing green areas, evaluating the quality of student learning according to the educational development plan, specifying the methods and periods of inspection and evaluation clearly, preparing reports on the performance of educational institutions to cover educational standards, and continuously operating according to the educational quality assurance system.

Keywords : Educational Quality Assurance, Educational Institutions, 1 District 1 Quality School, District OfficeSecondary Education Area.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษา

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดทำระบบการประกันคุณภาพภายในและประเมินคุณภาพภายนอกอย่างต่อเนื่อง โดยอ้างอิงมาตรา 47 และ 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเน้นการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้การศึกษามีมาตรฐานและคุณภาพที่ยั่งยืน

โครงการ "1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ" เป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาและสร้างโรงเรียนต้นแบบในแต่ละอำเภอ การสนับสนุนการพัฒนาครูและการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีบทบาทในการสนับสนุนและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและการติดตามประเมินผล เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ตามนโยบาย "1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ" ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งมุ่งลดภาระของนักเรียนและผู้ปกครอง เป้าหมายคือการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบในแต่ละอำเภอ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องแจ้งโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานและจัดทำแผนเสนอขอรับงบประมาณ สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยครอบคลุมถึงการลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน ครุภัณฑ์ และสิ่งก่อสร้างที่จำเป็น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ซึ่งตั้งอยู่ที่เลขที่ 4 ถนนท่าเรือ ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก ดูแลโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดจำนวน 21 โรงเรียน มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและเตรียมพร้อมให้พวกเขามีทักษะในโลกอนาคต รวมถึงสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก 1 : 15)

กลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดภัยและศูนย์กลางของการเรียนรู้ พร้อมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้เกิดความยั่งยืน ในการประกันคุณภาพการศึกษาปีการศึกษา 2566 พบปัญหาหลายประการ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำในบางโรงเรียน ซึ่งอาจเกิดจากการขาดทรัพยากรการเรียนรู้หรือการขาดทักษะการสอนที่ทันสมัยของครู ความพร้อมของครูและบุคลากรที่ขาดความเชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมการเรียนรู้หรือการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญหาจากบริบททางสังคมและภูมิศาสตร์ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม รวมถึงภูมิประเทศที่ห่างไกล นอกจากนี้ยังพบการขาดงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และปัญหาในการนำการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มาใช้ รวมถึงการบริหารจัดการที่ยังขาดประสิทธิภาพในการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการศึกษา (รายงานประเมินคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ประจำปี 2566)

การวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในโครงการ "1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ" มีความจำเป็นเนื่องจากต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่ให้เป็นระบบและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ความสำคัญของการวิจัยนี้คือการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และสร้างความเชื่อมั่นว่านักเรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามที่คาดหวัง รวมถึงการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ“1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จาก การสังเคราะห์องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2561:17-22) การประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5) การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา 6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ผสานกับแนวคิดกรอบการประเมิน“1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” ของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้1) คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน (Student Learning Outcomes) 2) คุณภาพการสอนและการจัดการเรียนรู้ (Teaching and Learning Quality) 3) การบริหารจัดการโรงเรียน (School Management and Leadership) 4) ความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 5) สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ (Learning Environment and School Atmosphere) 6) การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Involvement and Support) การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 7) ความยั่งยืนและการพัฒนาต่อเนื่อง (Sustainability and Continuous Improvement)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ของโรงเรียนในกลุ่มสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 585 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน และครู จำนวน 556 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนกลุ่มสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 234 คน วิธีการได้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง (Krejcie&Morgan, 1970, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 43)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิในการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 5 คนประกอบด้วย อาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับการบริหาร จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไปที่ผ่านมาตรฐานการประกันคุณภาพภายนอก จำนวน 1 คนผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไปของโรงเรียนคุณภาพประจำอำเภอ จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกขั้นพื้นฐานจำนวน 1 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม เรื่องเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษาของโรงเรียนในโรงเรียนกลุ่มสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ซึ่งมีเนื้อหาและแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการประกับคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ครอบคลุมเนื้อหาตามองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่

1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5) การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา 6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบวิธีของ ลิเคิร์ท(Likert)

แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกับคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากและรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเป็น

แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณา โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 ทุกข้อขึ้นไป มาดำเนินการต่อไป 4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้บริหารและครูโรงเรียนใน สถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 103) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.99 5) นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจตอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ใช้เก็บข้อมูลต่อไป

แบบสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ 2) สร้างแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์โดยนำข้อมูลจากประเด็นของข้อคำถามในแบบสอบถามที่มีค่ามากที่สุดของแต่ละด้านจากแบบสอบถามมาทำเป็นประเด็นการสนทนากับผู้เกี่ยวข้องที่คัดไว้ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาจัดพิมพ์เป็นแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ เพื่อนำใบใช้ในการเก็บรวบรวม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหานำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ“1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก (n= 234)

องค์ปะกอบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		
	($\overline{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.47	0.91	มาก
2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.46	0.93	มาก
3. การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.33	0.94	มาก
4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	4.39	0.92	มาก
5. การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา	4.34	0.90	มาก
6. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี	4.40	0.90	มาก
7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	4.40	0.90	มาก
โดยรวม	4.39	0.80	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ 1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาการติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา และด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า

ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประเด็นการได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้กำหนดมาตรฐานการศึกษายึดกฎหมาย นโยบายและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จัดทำเอกสารมาตรฐานการศึกษาเสนอคณะกรรมการให้ชัดเจน ติดตามผล และและปรับปรุงมาตรฐานให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาประเด็น การมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำไปกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนตามหลัก SMART ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการเรียนการสอน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning พัฒนาครูและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาประเด็น การประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมนำเสนอผลการประเมินและตัวเลขเชิงสถิติเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ออกแบบแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เชิญผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม นำเทคโนโลยีมาใช้ มีการประเมินสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ มีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนครบทุกด้าน

ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ กำหนดวิธีการ และระยะเวลาการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่องและรายงานผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ด้านการติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการประเมินผลและตรวจสอบที่เป็นระบบ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผล และมอบหมายงานตามความเชี่ยวชาญ ใช้ผู้นำระดับกลางช่วยผลักดันแผนปฏิบัติงาน วางแผนติดตามผลตามกรอบเวลา PDCA และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ (DDDM) ออกแบบเครื่องมือประเมิน เช่น Checklists, KPI Metrics และสร้างวัฒนธรรมการติดตามที่ต่อเนื่อง

ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำรายงานที่ครอบคลุมตามมาตรฐานการศึกษา มีการกำหนดโครงสร้างผู้รับผิดชอบ ใช้หลักการ RACI และ PDCA Cycle ควบคุมคุณภาพ อ้างอิงมาตรฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) วิเคราะห์ข้อมูลด้วย DDDM และ SWOT สร้างแรงจูงใจด้วยรางวัลและการติดตามผล และมีการเผยแพร่รายงานผ่าน E-Report

ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากการประเมินตนเอง (SAR) และข้อเสนอแนะต่าง ๆ วิเคราะห์และวางแผนพัฒนาด้วย PDCA และ DDDM มีการจัดตั้งทีมประกันคุณภาพภายใน ใช้เทคโนโลยีติดตามผล และกำหนด KPIs ที่ชัดเจน พร้อมส่งเสริม Active Learning และพัฒนาครูผ่าน PLC และ Action Research ปลูกฝังวัฒนธรรมคุณภาพแบบ Kaizen และใช้ Benchmarking ยกระดับมาตรฐานโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านการพัฒนาสถานศึกษา

ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาด้านการติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาการติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาและด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร(2561) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและการประกาศค่าเป้าหมาย การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาและ การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของลดาวัลย์ ตั้งมั่น (2561) ได้ทำการศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า 1.การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พลธาวิน วัชรทรธำรงค์ (2564) พบว่า โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีการบริหารจัดการที่ดี (good governance) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาครบทุกองค์ประกอบและ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาคณะครูและบุคลากรทางการศึกษา ตระหนักและเห็นความสำคัญของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลที่จะต้องประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ จึงได้มีการวางแผนและบริหารจัดการ ดำเนินงานตามแผนและกำกับติดตามภารกิจให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและบรรลุเป้าหมายตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลซึ่งประกอบด้วย มีการจัดการศึกษาได้คุณภาพมาตรฐาน มีความเข้มแข็งทางวิชาการ มีเครือข่ายสนับสนุน มีสื่อและเทคโนโลยีทันสมัยและเพียงพอ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประเด็นการได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการดังนี้กำหนดมาตรฐานการศึกษายึดกฎหมาย นโยบายและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จัดทำเอกสารมาตรฐานการศึกษาเสนอคณะกรรมการให้ชัดเจน ติดตามผล และและปรับปรุงมาตรฐานให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลดาวัลย์ ตั้งมั่น (2561) พบว่าในด้านการกำหนดมาตรฐาน ควรมีการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ควรจัดทำคู่มือกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี มาลัย

สวรรค์, สรรชัยชูชีพและปนิดา เนื่องพะนอม (2568) พบว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาประเด็น การมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำไปกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนตามหลัก SMART ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการเรียนการสอน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning พัฒนาครูและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2566: 41-43) ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาเป็นการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา โดยมีกรอบระยะเวลา 3-5 ปี ซึ่งครอบคลุมการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนและสอดคล้องกับผลการวิจัยของเพ็ญนภา สุขเสริม (2567). พบว่า ด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือโรงเรียนมีการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปีโรงเรียนมีการวิเคราะห์ทิศทางการจัดการศึกษา งบประมาณ

ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาประเด็น การประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมนำเสนอผลการประเมินและตัวเลขเชิงสถิติเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ออกแบบแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เชิญผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม นำเทคโนโลยีมาใช้ มีการประเมินสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ มีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนครบทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกานต์สินี วาดวงศ์ (2562 : 31-32) ที่กล่าวว่า การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การนำแผนปฏิบัติการประจำาปีแต่ละปีสู่การ ปฏิบัติตามกรอบระยะเวลาและกิจกรรมโครงการ ที่กำาหนดไว้ 2) มีผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องทุก ฝ่ายปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และความรับผิด ชอบตามที่ได้กำาหนดอย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิผลสูงสุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของลดาวัลย์ ตั้งมั่น (2561) พบว่าการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรจัดทำแผนตามปีงบประมาณและแบ่งเป็นแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีสู่การปฏิบัติตามปฏิทินการปฏิบัติงาน

ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ กำหนดวิธีการ และระยะเวลาการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่องและรายงานผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกวีวัฒน์ ฤๅชัยลาม

เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิตและปัญญา ธีระวิทยเลิศ (2567:405-406) ในเรื่องการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หมายถึง การกำหนดแผนและกรอบการประเมินที่ครอบคลุมทุกมิติและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลและตรวจสอบให้ครบถ้วน พร้อมวิเคราะห์ผลและนำข้อมูลมาปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ ให้มีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลทรัพย์ เลิศทวีสิน อัจฉรา นิยมมาภาและพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2562) พบว่า ควรจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาPNI=0.09) ควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับ บุคคล ระดับสถานศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการ

ด้านการติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการประเมินผลและตรวจสอบที่เป็นระบบ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผล และมอบหมายงานตามความเชี่ยวชาญ ใช้ผู้นำระดับกลางช่วยผลักดันแผนปฏิบัติงาน วางแผนติดตามผลตามกรอบเวลา PDCA และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ (DDDM) ออกแบบเครื่องมือประเมิน เช่น Checklists, KPI Metrics และสร้างวัฒนธรรมการติดตามที่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอุดม อรุณราชและ ประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2564) ได้กล่าวไว้ว่า การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีกระบวนการที่เข้มแข็งและเป็นระบบเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะที่ทันสมัย มีเจตคติที่ดี และขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งส่งผลให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น และคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งนี้ สถานศึกษาควรดำเนินการนิเทศการสอน การกำกับติดตาม และการประเมินผลตามแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Arogundade and Belo (2019 อ้างถึงในสุดาพร หงส์เวียงจันทร์, 36) พบว่าควรมีหน่วยงานกำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการติดตามกิจกรรมของครูอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภายในของครู ควรมีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอสำหรับผู้บริหารและสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ฐานพงษ์ ยะวงค์, สังวาร วังแจ่ม, ทัศนีย์ บุญมาภิ, และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ. (2567) ที่พบว่า ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำรายงานที่ครอบคลุมตามมาตรฐานการศึกษา มีการกำหนดโครงสร้างผู้รับผิดชอบ ใช้หลักการ RACI และ PDCA Cycle ควบคุมคุณภาพ อ้างอิงมาตรฐาน สพฐ. และ สมศ. วิเคราะห์ข้อมูลด้วย DDDM และ SWOT สร้างแรงจูงใจด้วยรางวัลและการติดตามผล และมีการเผยแพร่รายงานผ่าน E-Report ซึ่งสอดคล้องกับของกานต์สินี วาดวงศ์ (2562) กล่าวว่า การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่1) การส่งเสริมแนวคิด เรื่องการ

ประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งการพัฒนา ุ คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมแนวคิด เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งการพัฒนา ุ ณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) เผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอดิศักดิ์ กำแพงแก้ว. (2565) พบว่าด้านจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับมาก

ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากการประเมินตนเอง (SAR) และข้อเสนอแนะต่าง ๆ วิเคราะห์และวางแผนพัฒนาด้วย PDCA และ DDDM มีการจัดตั้งทีมประกันคุณภาพภายใน ใช้เทคโนโลยีติดตามผล และกำหนด KPIs ที่ชัดเจน พร้อมส่งเสริม Active Learning และพัฒนาครูผ่าน PLC และ Action Research ปลูกฝังวัฒนธรรมคุณภาพแบบ Kaizen และใช้ Benchmarking ยกระดับมาตรฐานโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2561) กล่าวว่า การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนหมายถึง ดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยนำผลการประเมินที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการ ทั้งด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจรคุณภาพ (PDCA) โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นฐานในการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องมีแนวทางที่สำคัญและสอดคล้องกับผลการวิจัยของลดาวัลย์ ตั้งมั่น (2561) พบว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ควรมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการส่งบุคลากรให้เข้ารับการอบรมหรือศึกษาดูงานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของกันยาณี ทองศรีนุ่น. (2565) พบว่าด้านการเกิดวัฒนธรรมคุณภาพสะท้อน การพัฒนาที่ยั่งยืน อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้

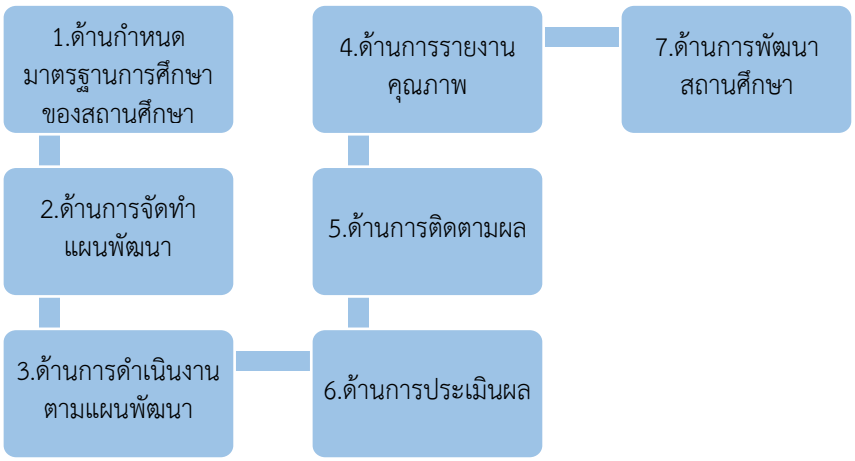

ภาพที่ 1 การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ที่มา : ทองแข หมื่นพิลมทอง, 2568

การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า

1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาควรยึดตามกฎหมาย นโยบาย และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยให้มีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องและจัดทำเอกสารมาตรฐานเสนอคณะกรรมการให้ชัดเจน

2) การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาควรเน้นการประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ และใช้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

4) การประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาผู้บริหารควรกำหนดวิธีการและระยะเวลาในการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์

5) การติดตามผลการประเมินผู้บริหารควรกำหนดผู้รับผิดชอบและแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลพร้อมมอบหมายงานตามความเชี่ยวชาญและใช้ผู้นำระดับกลางในการผลักดันแผนปฏิบัติงาน

6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำรายงานที่ครอบคลุมตามมาตรฐานการศึกษา โดยใช้หลักการ RACI และ PDCA Cycle และอ้างอิงมาตรฐานจาก สพฐ. และ สมศ.

7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนควรใช้ข้อมูลจากการประเมินตนเอง (SAR) และข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาด้วยกระบวนการ PDCA และ DDDM.

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามโครงการ ‘1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ’ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก"การวิจัยนี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในหลายด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ทำให้การบริหารจัดการและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผนและกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กำหนดเป้าหมายและขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการพร้อมประกาศให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

2) จัดทำแผนพัฒนาตั้งเป้าหมายพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน

3) ดำเนินการตามแผน ประเมินคุณภาพการเรียนรู้และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4) กำหนดวิธีและระยะเวลาในการประเมินผลทุกภาคเรียน พร้อมรายงานผล

5) การติดตามผลการประเมินตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยมีชุมชนร่วมตรวจสอบ

6) การรายงานคุณภาพการศึกษาจัดทำรายงานประจำปีตามมาตรฐานการศึกษาและเผยแพร่สู่สาธารณะ

7) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องใช้ข้อมูลการประเมินตนเองในการปรับปรุงผ่านกระบวนการ PDCA และ TQM.

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในประเด็นการได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา ของการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษ ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ”สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

2) ควรศึกษาการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในประเด็น การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนทั้งในด้านสุขภาพและจิตใจ ของการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

References

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติและมโนทัศน์ของผู้เกี่ยวข้อง: การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research)* กรุงเทพมหานคร: โฆสิตการพิมพ์.

กวีวัฒน์ ฤๅชัยลาม, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, และปัญญา ธีระวิทยเลิศ. (2567). สภาพและแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(1), 45-60.

ทองแข หมื่นพิลมทอง. (2568). การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามโครงการ “1อำเภอ1โรงเรียนคุณภาพ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

กานต์สินี วาดวงศ์ และประเสริฐ เรือนนะการ. (2561). การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กันยาณี ทองศรีนุ่น. (2565). การบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. *วารสารมณีเชษฐาราม*, 5(3), 112-130.

กุลทรัพย์ เลิศทวีสิน, อัจฉรา นิยมมาภา, และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2562). แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในตามกรอบนโยบายการปฏิรูประบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสถานศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 13(30), 202-215.

ฐานพงษ์ ยะวงค์, สังวาร วังแจ่ม, ทัศนีย์ บุญมาภิ, และสุรศักดิ์ สุทธสิริ. (2567). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. *วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์*, 8(4), 78-95.

พลธาวิน วัชรทรธำรงค์ และศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์. (2564). การประเมินการบริหารจัดการที่ดีของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน*, 2(3), 123-140.

เพ็ญนภา สุขเสริม. (2567). การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 9 (4), 50-65.

ลดาวัลย์ ตั้งมั่น. (2561). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพน์นิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่น Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

Marketing mix factors that affect the satisfaction of purchasing products through online applications of Generation Z consumers in Mueang District, Nakhon Ratchasima Province

อธิต ทิวะศะศิธร์ Atit Tiwasasit
ปิยพงษ์ นฤมิตสุวิมล Piyapong Naruemitsuwimon
รักษณากร สุชาติพงศ์ Laksanakorn Suchartpong
ช่อผกา สุวรรณโอภาศรี Chorphaka Suwanopasri
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Faculty of Business Administration Vongchavalitkul University
Piyapong_nar@vu.ac.th

Received 2025/08/13 *Revised* 2025/010/03 *Accepted* 2025/10/17

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ และ 2) ค้นหาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps) ที่มีต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชั่น Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 385 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะปลายเปิดและปลายปิด โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผ่านแอพพลิเคชั่นออนไลน์มากกว่า 6 ครั้ง โดยการซื้อสินค้าออนไลน์ครั้งล่าสุดในช่วง 1-3 สัปดาห์ที่ผ่าน ความถี่ในการซื้อสินค้าออนไลน์มีการซื้อ 4-5 ครั้งซื้อสินค้าในหมวดความงามและแฟชั่นมากที่สุด โดยเป็นการซื้อเพื่อใช้เองและตัดสินใจด้วยตนเอง อีกทั้งส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps)

2) ด้านช่องทางทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และการรักษาความเป็นส่วนตัว มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า R^2 = .658 ผู้ประกอบการจึงควร

จัดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดมีให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และต้องรักษาข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าเพื่อความปลอดภัยในการซื้อสินค้าออนไลน์

คำสำคัญ : การตลาดออนไลน์ , ส่วนประสมทางการตลาด, กลุ่มเจนเนอเรชั่น Z.

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study purchasing behavior through online applications, and (2) to investigate the influence of the online marketing mix (6Ps) on the satisfaction of Generation Z consumers when purchasing products via online applications in Mueang District, Nakhon Ratchasima Province. The sample consisted of 385 respondents, selected using convenience sampling. The research instrument was a questionnaire with both open-ended and close-ended questions. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research results found that :

1) In the past 3 months, most of the sample group purchased products through online applications more than 6 times, with the most recent online purchase occurring within the past 1-3 weeks. The frequency of online purchases was 4-5 times, with the most purchases being in the beauty and fashion categories and purchase for personal use and decision-making by themself.

2) The online marketing mix (6Ps) in terms of distribution channels, promotion, and privacy have a positive influence on satisfaction in purchasing products online of Generation Z in Muang District, Nakhon Ratchasima Province, with statistical significance at the .05 level, with an R^2 value of .658. Therefore, entrepreneurs should organize marketing promotion activities to meet consumer needs and must maintain customer personal information for safety in purchasing products online.

Keywords: online marketing, marketing mix, Generation Z

บทนำ

รูปแบบการค้าในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่ผ่านมาตามเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มีการเติบโตเพิ่มมากขึ้นเป็นการสนับสนุนการดำเนินธุรกิจให้สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้มากขึ้นโดยภาพรวมตลาดอีคอมเมิร์ซในปี 2567 มีการขยายตัว 14% และมีมูลค่าแตะระดับ 1.1 ล้านล้านบาท จากปีก่อน 2566 มีมูลค่า 9.8 แสนล้านบาท พร้อมประเมินว่าในปี 2570 ตลาดรวมอีคอมเมิร์ซ จะมีมูลค่าถึงระดับ 1.6 ล้านล้านบาท (กรุงเทพ

ธุรกิจ, 2024) แสดงให้เห็นว่าการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์เป็นที่นิยมในประชาชนชาวไทยมากขึ้น จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ สดช. เผยพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของคนไทยในปี 2567 พบว่า 40.37% ซื้อสินค้าออนไลน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน ส่วน 28.91% มากถึง 5-7 วันต่อสัปดาห์ ซึ่งแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ในบรรดาอีมาร์เก็ตเพลส คือแอปพลิเคชั่น Shopee ที่มีมากถึง 82.57% ตามมาด้วย Lazada 30.48% และ Amazon.com 3.49% ในขณะที่โซเชียลคอมเมิร์ซซึ่งได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ TikTok Shop มีกลุ่มตัวอย่างใช้งานมากที่สุดถึง 63.56% ตามด้วย Facebook 59.98% และ LINE 40.17% (อิทธิพัทธ์ วิวัฒรางกูล, 2567)

กลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z (Gen Z) ซึ่งเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2555 ถือเป็นกลุ่มที่เติบโตมากับเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ จึงมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่แตกต่างจากรุ่นก่อน โดยนิยมค้นหาข้อมูล เปรียบเทียบราคา ตลอดจนซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ด้วยตนเองมากขึ้น งานวิจัยที่ผ่านมา (เช่น Chen et al., 2022; Manley et al., 2023) ชี้ให้เห็นว่าความพึงพอใจของผู้บริโภค Gen Z ในการซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านราคา ความเชื่อมั่นในร้านค้า ความสะดวกสบาย รวมถึงความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์นั้นพบว่า การใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจ้าหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ด้านการให้บริการส่วนบุคคล และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว มีผลต่อการซื้อซ้ำในสินค้าผ่านแอพพลิเคชั่นออนไลน์ (หรรษมน เพ็งหมาน และ ธิติวรรณ แย้มยิ่ง, 2568) อีกทั้งความตั้งใจในการซื้อของออนไลน์ของกลุ่มเจนเนอเรชั่น Z ยังขึ้นอยู่กับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ราคา ความเชื่อมั่นจากร้านค้า ความสะดวกในการซื้อสินค้า รวมถึงในเขตอำเภอเมืองความปลอดภัยของข้อมูล ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวล้วนมีอิทธิพลต่อความพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่น Z อย่างมีนัยสำคัญ (Manley et al., 2023)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (6Ps) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z ในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาครั้งนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรม ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้บริโภค เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดออนไลน์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชั่น Zในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (6Ps) ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยทำการศึกษาถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่มเจเนอเรชั่น Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2567

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคกลุ่มเจเนอเรชั่น Z ซึ่งเกิดระหว่างปี พ.ศ.2540-2555 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น .95 และระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และกลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 385 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการและแบบสอบถามระดับความคิดเห็น โดย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ จำนวน 5 ข้อ และแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าทางออนไลน์ จำนวน 4 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย ช่องทางการซื้อสินค้า ประเภทสินค้าที่เลือกซื้อ ระยะเวลาเฉลี่ยในการซื้อสินค้า และจำนวนครั้งเฉลี่ยต่อสัปดาห์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเจเนอเรชั่น Z ตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด การให้บริการส่วนบุคคล และการรักษาความเป็นส่วนตัว ส่วนที่ 3 แบบสอบถาม เกี่ยวกับความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ ประกอบด้วย ความรู้สึกต่อสินค้าและบริการที่ได้รับ ความคุ้มค่าเป็นไปตามที่คาดหวังความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย ความสะดวกความเหมาะสมกับวิถีชีวิต โดยส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีลักษณะแบบสอบถามเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประยุกต์ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) แบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ คือมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) และ ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น โดยมีเกณฑ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและการแปลผลความหมายคะแนนเฉลี่ยเพื่อ

จัดลำดับสำคัญของปัจจัย ใช้เกณฑ์ความกว้างของแต่ละอันตรภาคชั้นที่ 0.8 คือ มากที่สุด (4.21-5.00) มาก (3.41-4.20) ปานกลาง (2.61-3.40) น้อย (1.81-2.60) และน้อยที่สุด (1.00-1.80)

ก่อนการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงผู้วิจัยได้มีการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทำการหาค่า IOC ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และนำไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ (Pilot test) จำนวน 30 ชุด โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และทำการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) มาใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่น โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นไว้ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Cronbach, 1984) จากผลการทดสอบความเชื่อมั่น พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.909 – 0.920 จึงได้นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐาน การหาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ด้วยวิธี Enter ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชั่น Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ก่อนที่จะนำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ผลข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบการแจกแจงข้อมูล (Normality testing) จากการใช้ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) โดยข้อมูลที่นำมาตรวจสอบ 2 ตัวแปร ประกอบด้วยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps) และความพึงพอใจในการซื้อสินค้าซึ่งได้มีการกำหนดค่าความเบ้ และความโด่ง ไว้ว่าจะต้องมีค่าน้อยกว่าบวกลบ 1 เป็นค่าที่สมบูรณ์ และมีค่าน้อยกว่าบวกลบ 2 เป็นค่าที่ยอมรับได้ จากผลการตรวจสอบ พบว่า ทั้ง 2 ตัวแปร มีค่าเข้าใกล้ 0 และมีค่าน้อยกว่าบวกลบ 1 ซึ่งถือว่าข้อมูลนั้นมีค่าที่สมบูรณ์ และแจกแจงตามเส้นโค้งปกติสามารถนำมาทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติพาราเมตริก ได้ดังนี้

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอพพลิเคชั่นออนไลน์ ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผ่านแอพพลิเคชั่นออนไลน์มากกว่า 6 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 43.4 โดยการซื้อสินค้าออนไลน์ครั้งล่าสุดในช่วง 1-3 สัปดาห์ที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 61.8 ความถี่ในการซื้อสินค้าออนไลน์พบว่ามีการซื้อ 4-5 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 38.2 ซื้อสินค้าในหมวดความงามและแฟชั่นมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40.8 โดยเป็นการซื้อเพื่อใช้เองและตัดสินใจด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 72.7

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับ

มากที่สุด ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านราคา รองลงมาคือด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริการส่วนบุคคลผล การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สินค้ามีความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การได้รับสินค้าตรงตามที่คาดหวัง อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter เพื่อหาอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วจำนวน 385 ตัวอย่าง และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นำตัวแปรปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 6 ตัวแปรเข้าสมการ และพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย โดยพิจารณาค่า p-value เปรียบเทียบกับค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จากนั้นจึงวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณโดยตัวแปรอิสระประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (X_1) ด้านราคา (X_2) ด้านช่องทางจำหน่าย (X_3) และด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4) ด้านการให้บริการส่วนบุคคล (X_5) และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (X_6) ตัวแปรตาม 1 ตัวแปร คือ ความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

Model	Unstandardized		Standardized	t	p-value	VIF
	B	Std. Error	Beta			
(Constant)	0.727	0.272	-	2.676*	.009	
ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1)	0.012	0.057	0.014	0.213	.832	1.498
ด้านราคา (X_2)	0.021	0.060	0.022	0.347	.729	1.481
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	0.180	0.087	0.208	2.076*	.040	3.626
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	0.204	0.090	0.241	2.272*	.025	4.068
ด้านการให้บริการส่วนบุคคล (X_5)	0.054	0.076	0.071	0.705	.483	3.635
ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (X_6)	0.376	0.097	0.387	3.879*	.000	3.604
$R^2 = 0.658$						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จึงสามารถเขียนสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังนี้

$Y = 0.208 (X_3) + 0.241 (X_4) + 0.387 (X_6)$

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณาค่าทางสถิติที่ใช้อธิบายภาวะร่วมของตัวแปรในตัวแบบเส้นตรง Variance Inflation Factor (VIF) พบว่า พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่า VIF น้อยกว่า 10 ซึ่งหมายความว่า ไม่มีภาวะร่วมกันของตัวแปรแบบเส้นตรงเกิดขึ้นในตัวแบบนี้ (Daoud, J. I., 2017) เมื่อพิจารณาค่า p-value ซึ่งอธิบายได้ว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวน 3 ปัจจัย คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3) (B=0.208, p<.05) ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4) (B=0.241, p<.05) และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (X_6) (B=0.387, p<.01) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าสมมติฐานเป็นจริงเพียงบางส่วน

ผลการวิจัย พบว่า ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาผู้บริโภคส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเค-ชันออนไลน์มากกว่า 6 ครั้ง โดยหมวดสินค้าที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือสินค้ากลุ่มความงามและแฟชั่น ส่วนใหญ่เป็นการซื้อเพื่อใช้เองและตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ พบว่ าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยด้านราคามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว และด้านการบริการส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในส่วนของความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการที่สินค้ามีความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่ามี 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจ ได้แก่ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด และปัจจัยด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจได้ร้อยละ 65.8 ขณะที่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการบริการส่วนบุคคล แม้จะมีค่าเฉลี่ยสูง แต่ไม่มีอิทธิพลเชิงสถิติต่อความพึงพอใจ

อภิปรายการวิจัย

อภิปรายการวิจัยข้อที่ 1 พฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชั่น Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มเจเนอเรชัน Z ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์บ่อยครั้ง โดยเฉลี่ยมากกว่า 6 ครั้งภายในระยะเวลา 3 เดือน และการซื้อครั้งล่าสุดอยู่ในช่วง 1–3 สัปดาห์ที่ผ่านมา หมวดสินค้าที่นิยมมากที่สุดคือ สินค้าความงามและแฟชั่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการซื้อเพื่อใช้เองและตัดสินใจด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Krungsri Guru (2565) ที่ชี้ว่า Gen Z เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีและมักใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการค้นหาและตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตนเอง รวมทั้งสนับสนุนข้อค้นพบของ Chen et al. (2022) ที่กล่าวว่าผู้บริโภคในกลุ่มนี้ใช้ข้อมูลออนไลน์ เช่น รีวิวสินค้า เป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า Gen Z มีความคล่องตัวในการเข้าถึงแพลตฟอร์มออนไลน์และมีแนวโน้มพึ่งพาประสบการณ์ตรงและข้อมูลดิจิทัลมากกว่าช่องทาง

การตลาดแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญที่ผู้ประกอบการสามารถใช้กลยุทธ์การตลาดออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่น Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 65.8 โดยมีปัจจัยด้านช่องทางทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และการรักษาความเป็นส่วนตัวที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 เนื่องจากการเลือกซื้อสินค้าผ่านแอพพลิเคชั่นออนไลน์นั้นเป็นช่องทางการซื้อขายสินค้าที่มีความสะดวก น่าเชื่อถือ ประกอบกับการขนส่งสินค้าที่รวดเร็ว การรีวิวสินค้าและการขายสินค้าสดผ่านการไลฟ์สตรีม ทำให้ลูกค้าสามารถเห็นสินค้าและเกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น รวมไปจนถึงมีการจัดทำโปรโมชันอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมออนไลน์ การให้คูปองส่วนลดต่าง ๆ การสะสมแต้ม เป็นต้น อีกทั้งยังมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง แอปพลิเคชันมีการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าใช้งาน มีการป้องกันข้อมูลด้านการเงิน และไม่มีการเปิดเผยข้อมูลของผู้เข้าใช้งานสู่สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหรรษมน เพ็งหมาน และธิติวรรณ แย้มยิ่ง (2568) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการให้บริการส่วนบุคคล และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ส่งผลต่อการตัดสินใจและการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสงขลาที่ซื้อสินค้าและบริการผ่านแอพพลิเคชั่น Shopee โดยปัจจัยส่วนประสมทางการมีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำถึงร้อยละ 65.8 งานวิจัยของเจียอี้ หลิว และนภาวรรณ เนตรประดิษฐ์ (2565) พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการซื้อซ้ำการเล่นเกมออนไลน์ของกลุ่ม ผู้บริโภค Gen Z ชาวจีน ในเมืองเซี่ยงไฮ้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเนื่องจากมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์อยู่ตลอด งานวิจัยของบุญญาพรศรีประเสริฐ และคณะ (2566) พบว่า ปัจจัยด้านการให้บริการส่วนบุคคลมีผลต่อความภักดีในการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นออนไลน์ของผู้บริโภค เพราะการที่ผู้ขายสามารถอ่านความเห็นลูกค้าและตอบสนองความต้องการลูกค้าแต่ละรายได้อย่างรวดเร็วท้าให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย งานวิจัยของกาญจนาวดี สำลีเทศ และณัฐพัชร์ อภิวัฒน์ไพศาล (2564) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ร่วมกันอธิบายการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางในระบบออนไลน์ของกลุ่มเจเนเรชัน Z ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาร้อยละ 65 และงานวิจัยของพนิดา ตันศิริ (2566) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านช่องทางจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร รองลงมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยทั้ง 4 ด้านร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ได้ร้อยละ 51

องค์ความรู้

งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ที่สำคัญต่อทั้งภาควิชาการและภาคธุรกิจ ดังนี้

1) ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค Gen Z ผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ผู้บริโภค Gen Z มีความถี่ในการซื้อสินค้าออนไลน์สูง โดยนิยมซื้อสินค้ากลุ่มความงามและแฟชั่นเพื่อใช้เองและตัดสินใจด้วยตนเอง และช่องทางการซื้อที่ได้รับความนิยมต้องมีความสะดวก รวดเร็ว น่าเชื่อถือ และมีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล

2) บทบาทของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps) ต่อความพึงพอใจ จากการวิเคราะห์ พบว่าปัจจัยด้าน ช่องทางการจัดจำหน่าย, การส่งเสริมการตลาด และ การรักษาความเป็นส่วนตัว มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจ และปัจจัยด้าน ราคา และ ผลิตภัณฑ์ แม้มีค่าเฉลี่ยสูงแต่ไม่ส่งผลเชิงสถิติในสมการถดถอย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความพึงพอใจขึ้นอยู่กับประสบการณ์การซื้อและความมั่นใจในกระบวนการมากกว่าปัจจัยราคาเพียงอย่างเดียว

3) การบูรณาการความรู้ด้านการตลาดกับเทคโนโลยีดิจิทัล งานวิจัยได้ยืนยันว่าการใช้กลยุทธ์การตลาดที่ผสมผสานการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล การให้โปรโมชั่นที่ตอบโจทย์ และการสร้างประสบการณ์การใช้งานที่ปลอดภัย สามารถเพิ่มความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค การรักษาความเป็นส่วนตัวของลูกค้าเป็นองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ในยุคดิจิทัล

4) การประยุกต์ใช้ในเชิงธุรกิจ ผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลนี้ไปออกแบบกลยุทธ์การตลาด เช่น จัดกิจกรรมโปรโมชั่นต่อเนื่อง จัดระบบจัดส่งที่รวดเร็ว และใช้มาตรการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อสร้างความเชื่อมั่น และเหมาะสำหรับการวางแผนการตลาดสินค้าออนไลน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่เจาะตลาด Gen Z

5) การต่อยอดเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้สามารถเป็นฐานความรู้สำหรับการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเจเนอเรชัน หรือการวิเคราะห์เชิงลึกด้วยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน และสามารถนำไปเชื่อมโยงกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) และทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมมากขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์มากกว่า 6 ครั้งในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา โดยหมวดสินค้าที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือสินค้ากลุ่มความงามและแฟชั่น และส่วนใหญ่เป็นการซื้อเพื่อใช้เองและตัดสินใจด้วยตนเอง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านราคามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ส่วนความพึงพอใจในการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความคุ้มค่าของสินค้าเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่าย จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า มีปัจจัย 3 ด้านที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจ ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของ

ความพึงพอใจได้ร้อยละ 65.8 ขณะที่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการบริการส่วนบุคคล แม้จะมีค่าเฉลี่ยสูง แต่ไม่ปรากฏอิทธิพลเชิงสถิติ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) กลุ่มเจเนอเรชั่น Z เป็นกลุ่มที่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีและใช้เวลากับอินเทอร์เน็ตมากที่สุด และจากผลวิจัย พบว่า กลุ่มเจเนอเรชัน Z ให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดในเรื่องด้านช่อง ด้านการส่งเสริมการตลาด มากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรทำความเข้าใจถึงความต้องการและพฤติกรรมการใช้งานซึ่งทำให้จัดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดให้มีรูปแบบที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เช่น การให้คูปองส่วนลด การเก็บสะสมส่วนลดจากร้านค้าผ่านแอพพลิเคชั่น การจัดกิจกรรมพิเศษต่างๆ และมีการทำต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการซื้อสินค้าที่บ่อยขึ้น อาจมีการส่งเสริมการตลาดเฉพาะสำหรับสินค้าในหมวดหมู่ที่ลูกค้าเจนเนอเรชั่น Z นิยมซื้อ เช่น หมวดความงามและแฟชั่น เป็นต้นและต้องให้ความสำคัญกับการรักษาข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าเป็นอย่างมากเพื่อความปลอดภัยในการซื้อสินค้าออนไลน์

2) กลุ่มเจเนอเรชั่น Z มีความพึงพอใจในด้านคุณภาพของสินค้าที่ซื้อผ่านแอพพลิเคชั่นออนไลน์มีคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายมากเป็นอันดับหนึ่ง ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการนำสินค้าที่ดี มีคุณภาพตรงตามคำโฆษณาและภาพที่นำเสนอผ่านแอพพลิเคชั่นออนไลน์ เพื่อให้ลูกค้าได้รับสินค้าที่ตรงกับความคาดหวัง และผู้ประกอบการควรตรวจสอบเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจโดยเปรียบเทียบกลุ่มเจนเนอชัน Z และกลุ่มลูกค้าเจนเนอเรชันอื่น

2) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสานโดยมีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ผลวิจัยที่สมบูรณ์มากขึ้น

References

กรุงเทพธุรกิจ. (2024). *อีคอมเมิร์ซปี 67 มูลค่า 1.1 ล้านล้าน - อินไซด์คนไทย ชอบให้มีส่วนลด – ส่งฟรี.* [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1151365. [9 กรกฎาคม 2567].

กาญจนาวดี สำลีเทศ, และณัฐพัชร์ อภิวัฒน์ไพศาล. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางในระบบออนไลน์ของ GEN Z ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 3*(3), 329-343.

เจียอี้ หลิว และนภาวรรณ เนตรประดิษฐ์. (2565). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการซื้อซ้ำการเล่นเกมออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคชาวจีน Gen Z ในเมืองเซี่ยงไฮ้ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 32*(1), 78-93.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด. 554-555.

บุญญาพร ศรีประเสริฐ, พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์ และฉัตยาพร เสมอใจ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดี ในการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านการแพร่ภาพสด บนแอปพลิเคชัน Facebook ของผู้บริโภควัยท้างานเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9*(1), 63-73.

พนิดา ตันศิริ. (2566) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 30*(1). 13-26.

หรรษมน เพ็งหมาน และธิติวรรณ แย้มยิ่ง. (2568). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps) และทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการซ้ำผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคกลุ่มเจเนอเรชัน X ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12*(1). 119-140.

อิทธิพัทธ์ วิวัฒรางกูล. (2567). *กลยุทธ์ Shopee 9 ปี ในฐานะแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซเบอร์ 1 ครองใจนักชอปไทย*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://www.amarintv.com/spotlight/business-marketing/501089 [9 กรกฎาคม 2567].

Chen, T., Samaranayake, P., Cen, X., Qi, M., & Lan, Y. C. (2022). The Impact of Online Reviews on Consumers' Purchasing Decisions: Evidence From an Eye-Tracking Study. *Frontiers in Psychology, 41*(Special), 2723-2735.

Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of Psychology and Education*. Mc-Graw Hill.

Daoud, J. I. (2017). Multicollinearity and regression analysis. *In Journal of Physics: Conference Series, 949*(1). 012009.

Krungsri Guru. (2565). *Gen Z คือใคร พร้อมเจาะลึกพฤติกรรมผู้บริโภค Gen Z*. {ออนไลน์}. แหล่งข้อมูล : https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/6-techneques-to-approach-gen-z [9 กันยายน 2567].

Manley, A., Seock, Y. K., & Shin, J. (2023). Exploring the perceptions and motivations of Gen Z and Millennials toward sustainable clothing. *Research Journal of Family and Consumer Sciences, 41(11), 313-327.*

พัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์เพื่อรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมือง

The evolution of online media utilization in political party campaigns

นิพพิชฌน์ เครื่องสนุก Nippeach Krueangsanuk
พลอยพัชชา โค้วสุวรรณกิจ Ploypatcha Kowsuwankit
จักรพันธ์ ลิ่มมังกูร Jakkraparn Limungkur
ณัฐพร อินทะกันฑ์ Nattaporn Intagun
มหาวิทยาลัยนอร์ท - เชียงใหม่
North- Chiang Mai University
nippeach@northcm.ac.th

Received 2025/08/13 *Revised* 2025/010/03 *Accepted* 2025/10/17

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการมุ่งเน้นที่จะให้ผู้อ่านเห็นมุมมองพัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์ของพรรคการเมืองในประเทศไทยแต่ละพรรคในการรณรงค์หาเสียงเพื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้พรรคของตนยังคงอยู่ในกระแสทางการเมือง อีกทั้งมีการกล่าวถึงข้อดีของการใช้สื่อออนไลน์หาเสียง เพราะปัจจุบันการหาเสียงออนไลน์สามารถสร้างแคมเปญบนแฟลตฟอร์มโดยการปรับรูปแบบข้อความให้เป็นแคมเปญให้มีความชัดเจน เป็นความจริงและเชื่อถือได้ สามารถโน้มน้าวใจประชาชนให้เข้ามาเป็นผู้มีอุดมการณ์ร่วมกับพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียงออนไลน์ในไทยได้พัฒนาอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 จนถึงปัจจุบันส่งผลให้พรรคการเมืองต้องปรับกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ทั้งหมด

ทั้งนี้ การหาเสียงออนไลน์เริ่มขึ้นจากพรรคอนาคตใหม่ในปีพ.ศ.2562 และพรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ รวมถึงพรรคการเมืองอื่นเริ่มสร้างกลยุทธ์การหาเสียงออนไลน์เพิ่มมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2563 จากนั้นพรรคการเมืองจึงเริ่มใช้ระบบออนไลน์อย่างเนืองแน่นจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิธีการแสดงออกทางเนื้อหา สาระสำคัญที่นำเสนอให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ ยกตัวอย่าง เช่น พรรคเพื่อไทยชูนโยบาย 30 บาทบนเว็บไซต์ของพรรค แสดงออกถึงนโยบายที่ประสบความสำเร็จที่ผ่านมา และ การโพสต์ข้อความบนสื่อออนไลน์เชิงรูปภาพ สถิติตัวเลข ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ต่อมา คือพรรคประชาธิปัตย์มีทั้งการหาเสียงแบบออนไซต์เพื่อรักษาฐานเสียงคนในพื้นที่ส่วนการหาเสียงออนไลน์เน้นการรณรงค์แคมเปญเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ คำปราศรัย การเปิดตัวสมาชิกพรรค หรือ แสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับบางเหตุการณ์ที่ไม่ยุติธรรม และสร้างช่องทางLine Official สุดท้ายนั้น คือ พรรคก้าวไกล เป็นพรรคการเมืองผู้บุกเบิกการหาเสียงออนไลน์ช่วงแรกทุกแฟลตฟอร์มไม่ว่าจะเป็น

Facebook/TikTok/Instagram/ Twitter พรรคก้าวไกลต้องการแสดงออกถึงภาพลักษณ์พรรคที่มีความทันสมัยก้าวทันเทคโนโลยี สมาชิกการเมืองในกลุ่มทุกคนจะมีความถนัดปัญหาทางการเมืองแตกต่างกันแต่ก็มีช่องทางการติดต่อบนสื่อออนไลน์เพื่อรับปัญหาจากประชาชนและช่วยดำเนินการให้ทันที เป็นต้น

คำสำคัญ : สื่อออนไลน์, รณรงค์หาเสียง, พรรคการเมือง.

Abstract

This academic article has the objective of aims to highlight the perspectives on the development of online media usage by various political parties in Thailand in their election campaigns. It focuses on how each party employs digital platforms to reach target audiences in order to remain relevant in the political sphere. The article also discusses the advantages of online campaigning. Today, political campaigns can be launched through online platforms by tailoring messages into formats that are clear, factual, and credible. Such communication strategies have the potential to persuade the public to align themselves ideologically with a political party. Online political campaigning in Thailand has rapidly progressed since 2019. Political parties are compelled to adapt their communication strategies entirely to fit digital platforms and engage effectively with a broader range of voters.

Accordingly, Online campaigning initially began with the Future Forward Party in 2019. In 2020, Pheu Thai Party, the Democrat Party, and other political parties increasingly developed their own online campaign strategies. Since then, political parties have continued to rely heavily on online platforms up to the present day. delivered to their target audiences. For example, the Pheu Thai Party promotes its "30 Baht Healthcare Policy" on its official website, highlighting past policy successes. The party also frequently posts visual content and statistics related to current issues, portraying itself as consistently standing by the people. The Democrat Party, on the other hand, maintains a hybrid campaign approach, combining on-site campaigning to retain its local support base with online efforts focused on presenting its vision, public addresses, new member introductions, and opinions on perceived injustices. The party also provides a Line Official account to allow citizens. Lastly, the Move Forward Party is recognized as a pioneer in online political campaigning, utilizing platforms such as Facebook, TikTok, Instagram, and Twitter from the early stages. The Future

Forward Party aims to present a modern and tech-savvy image. Each member of the party has expertise in different political issues, yet all maintain online communication channels to receive concerns from the public and respond promptly.

Keywords : Online Media, Election Campaign, Political Parties.

บทนำ

การรณรงค์หาเสียงครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญสำหรับประชาธิปไตยไทย เพราะเป็นวันที่จัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรโดยทางอ้อม และนับเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของประเทศไทยด้วยวิธีการเลือกตั้งทางอ้อมคือการให้ประชาชนเลือกตัวแทนไปทำหน้าที่เลือกผู้แทนราษฎรอีกต่อหนึ่งด้วยการพูดปากเปล่าเพื่อให้ผู้แทนที่อ่านออกเขียนได้รายงานให้ราษฎรต่อไป ด้วยแสดงถึงทัศนะในฐานะบทบาทของนักการเมือง พร้อมทัศนะทางการเมืองของข้าราชการกรมโฆษณาการที่เปี่ยมไปด้วยความตั้งใจในการส่งเสริมการปกครองใหม่ให้ประชาชนเข้าใจ สะท้อนถึงบรรยากาศทางการเมือง กุศโลบายผูกใจราษฎร ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ย่อมสะท้อนญาณทัศนะ, วิถีชีวิต และค่านิยมในสังคมไทยเวลานั้น (มติชนออนไลน์ :2564) ฉะนั้น สิ่งที่เริ่มต้นเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญสู่การหาเสียงแบบออนไลน์ “เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ” พ.ศ. 2535 หรือเรียกกันว่า “ม็อบมือถือ” พรรคการเมืองเริ่มมีการส่งข้อความ SMS ในการเสียงและส่งข้อความข่มขวัญคู่ตรงข้ามจนเกิดการชุมนุมใหญ่ทางการเมืองผู้เข้าร่วมชุมนุมต่างพกโทรศัพท์มือถือกันมาทุกคนและเปิดไฟมือถือให้เป็นสัญลักษณ์ของการส่องแสงสว่างเพื่อค้นหาระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ในขบวนม็อบเมื่อ พ.ศ.2535 จึงมีการใช้มือถือเฉพาะระดับหัวหน้าม็อบและผู้เข้าร่วมส่วนหนึ่งกระทั่งโทรศัพท์มือถือถูกพัฒนาให้สามารถถ่ายภาพ วิดีโอ และส่งข้อความหรือภาพผ่านโซเชียลมีเดียเพื่อนัดหมายการชุมนุมตามจุดต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ไทยรัฐออนไลน์: 2563) สืบเนื่องจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมากขึ้นโทรศัพท์มือถือมีสรรพคุณที่หลากหลายมาพร้อมกับแอพลิเคชั่นที่ผู้คนสามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นเวทีกลางการสื่อสารระหว่างกันซึ่งมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าสื่อออนไลน์ถูกผลิตออกมาเพื่อความบันเทิง เพื่อรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ เพื่อติดต่อประสานงาน แม้กระทั่งเป็นช่องทางในการหาเสียงของพรรคการเมืองก็ย่อมได้ ทั้งนี้ สื่อออนไลน์มีส่วนทำให้นักการเมืองหันมาใช้วิธีการสื่อสารสาธารณะในพื้นที่เหล่านี้เพื่อแสดงออกถึงจุดยืนของตนเองหรือใช้เพื่อสื่อสารกิจกรรมทางการเมืองของตนเอง ฉะนั้นผู้หาเสียงในช่วงเลือกตั้งกับกลุ่มผู้สนับสนุนทางการเมืองที่ใช้สื่อออนไลน์รวมถึงประชาชนก็สามารถติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านทางสื่อออนไลน์แต่ละช่องทางได้ด้วย ทุกคนสามารถรับรู้เหตุการณ์หรือประเด็นทางการเมืองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้น Twitter และ Facebook คือแพลตฟอร์มที่นักการเมืองใช้งานมากที่สุดเพราะการใช้สื่อออนไลน์ช่วยลดต้นทุนในการ

หาเสียงและช่วยให้พรรคการเมืองได้สื่อสารสาธารณะในวงกว้างและขยายไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง (The Momentum: 2566)

อีกทั้งการใช้สื่อออนไลน์เป็นส่วนช่วยให้สมาชิกการเมืองลพรรคการเมืองสามารถเผยแพร่ข้อความและระดมพลผู้สนับสนุนได้ง่ายขึ้น ด้วยร่วมกันแบ่งปันความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ รับรู้ถึงเสียงตอบรับคำวิพากษ์วิจารณ์และเชื่อมต่อกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้แบบเรียลไทม์ สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นช่องทางในการรวบรัดคะแนนเสียงกลุ่มทางสังคมเพื่อเอื้อให้ผู้สมัครลงเลือกตั้งทางการเมืองสามารถสร้างแรงผลักดันและการสนับสนุนการเพิ่มขึ้นของสมาชิกแพลตฟอร์มในสื่อสังคมออนไลน์ตามแพลตฟอร์ม Twitter, Facebook และ Instagram ส่งเสริมให้พรรคการเมือง ณ ปัจจุบันได้เรียนรู้วิธีการเข้าถึงประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมืองร่วมกัน (บุญชิรา ภู่ชนะจิต:2566: 204-219)

บทความวิชาการเรื่องนี้ต้องการศึกษาพัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการหาเสียงของพรรคการเมืองโดยการรวบรวมวิธีการหรือกลยุทธ์การหาเสียงของพรรคการเมืองในประเทศไทยมาเป็นกรณีศึกษาเพื่อให้ผู้อ่านบทความเห็นถึงพัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์ในพรรคการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร และคาดว่าจะมีประเด็นที่น่าสนใจทำให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการสืบค้นข้อมูลได้ไม่มากก็น้อย

ภาพรวมการใช้สื่อออนไลน์หาเสียงในประเทศไทย

การรณรงค์หาเสียงคือช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองได้พบปะประชาชน สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่พรรคการเมือง พรรคการเมืองมีโอกาสนำเสนอนโนบายที่มุ่งตอบโจทย์ให้กับประชาชน และเปิดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ในฐานะตัวแทนพรรคเพื่อเรียกคะแนนเสียงได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทำความรู้จักพรรคการเมืองรวมถึงรู้จักตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น นอกจากการหาเสียงดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ปัจจุบันการหาเสียงเริ่มมีแคมเปญในรูปแบบออนไลน์โดยการปรับรูปแบบข้อความให้เป็นแคมเปญให้มีความชัดเจน เป็นความจริงและเชื่อถือได้ ต้องโน้มน้าวใจประชาชนได้ อีกทั้งยังต้องมีการพัฒนาแผนการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะต้องใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการ แจกเอกสาร จดหมาย ใช้สื่อมวลชน และสื่อสังคมออนไลน์ หรือรวบรวมทุกวิธีการทำร่วมกัน เพราะแคมเปญที่แตกต่างกันในระดับต่าง ๆ แต่ละแคมเปญหาเสียงจำเป็นต้องเข้าถึงผู้มีมีสิทธิเลือกตั้งที่แตกต่างกัน ซึ่งผลดี คือ การหาเสียงประเภทออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้ผู้สมัครทราบถึงแนวโน้มการชนะคะแนนเสียงของตนเอง สุพรรณา ภัทรเมธาวรกุล, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ขันธบุญ: 2565: 177-196) สื่อออนไลน์ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงพรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมชมชอบแต่สื่อออนไลน์ยังเป็นช่องทางให้ประชาชนรู้ข่าวสารทางการเมืองตามไปด้วย ยุคปัจจุบันที่สื่อออนไลน์มีอิทธิพลประชาชนเริ่มกระตือรือร้นในการตามหาข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริงทางการเมือง และสนใจการวิพากษ์วิจารณ์พรรคการเมืองด้วยเช่นด้วยกัน ประชาชนเลือกที่จะใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองหรือทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชน โดยเฉพาะการ

สร้างแสดงความรู้สึกผ่าน หนังสือ (E-Book) นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ สื่อเหล่านี้พบเห็นได้อย่างอิสระไม่ปิดกั้นทางความคิดด้วยไม่ถูกจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในวงแคบเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (วุฒิพร ลิ้มวราภัส: 2562)

การใช้สื่อออนไลน์ในการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองในไทยได้พัฒนาอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์อย่างกว้างขวาง ซึ่งส่งผลให้พรรคการเมืองต้องปรับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น การรณรงค์หาเสียงทางการเมืองจึงมีความสำคัญกับการใช้สื่อซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้การรณรงคประสบผลสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น พรรคการเมืองเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางและแม่นยำ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ เช่น Twitter, Facebook, Instagram และ Youtube มีผู้ใช้งานจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งครั้งแรก ซึ่งเป็นกลุ่มที่พรรคการเมืองต้องการเข้าถึงเพื่อสร้างการรับรู้และสนับสนุนพรรคการเมือง ภายในกลุ่มสื่อออนไลน์จึงมีกลุ่มเป้าหมายผู้ที่มีความคิดคล้ายคลึงกันเพราะบุคคลที่มีความคิดเห็นที่เห็นต่างจะถูกคัดกรองออกไปซึ่งบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันมักถูกโจมตีเพื่อปกป องความเชื่อของกลุมตนเองเอาไว ด้วยสามารถสร้างความเกลียดชังให้แก่ฝั่งตรงข้ามได้ด้วยเช่นเดียวกัน (สุทธิดา พัฒนศรีวิเชียร:2562: 27-41) ทุกประเด็นได้กล่าวถึงข้อดีรูปแบบการหาเสียงและการสื่อสารในทางการเมืองกับประชาชนได้เปลี่ยนไปแล้ว ดังนั้นใจความสำคัญของ “การสื่อสาร” กับการแข่งขันทางการเมือง ไม่ว่าในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หรือการสื่อสารผลงานของรัฐบาลหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ ก็ตาม จะมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะยุคสมัยที่ทุกคนสามารถเป็นเจ้าของช่องทางสื่อสารได้เอง และโทรศัพท์มือเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่สะท้อนผ่านโลกออนไลน์อยู่เวลานี้จะส่งต่อไปยังการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งหน้าอย่างมีนัยสำคัญ เหตุการณ์ที่ปรากฏอย่างชัดเจน คือ ปรากฏการณ์ “ชัชชาติฟีเวอร์” ในช่วงการเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร (กทม.) ชนะไปด้วยคะแนนเสียงมากถึง 1,386,215 เสียง แต่ประเด็นหนึ่งที่ต้องนำมากล่าวถึงก็คือ “การส่งแมสเสจ” ของชัชชาติและทีมในการทำแคมเปญหาเสียงตรงใจคนกรุงเทพฯ โดยประโยคที่โดนใจว่า *“ทำงาน ทำงาน ทำงาน”* ถือว่าเป็นการสร้างบริบททางการเมืองให้แก่ชาวกรุงเทพและแสดงออกได้ดีในแง่ตัวตนของคุณชัชชาติ (Media Trust: 2565) นี่ก็คือข้อดีอีกหนึ่งประเด็นหลักที่สามารถจะกล่าวถึงได้ในหัวข้อนี้

พัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์เพื่อรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมือง

พัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์เพื่อรณรงค์หาเสียง

การหาเสียงของพรรคการเมืองยุคแรกตามข้อมูลข่าวเว็บไซต์มติชนกล่าวถึง การหาเสียงแบบเคาะประตูบ้านในปี พ.ศ.2475 เปลี่ยนผ่านระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากประชาชนยังอ่านออกเขียนได้ค่อนข้างน้อยจึงใช้วิธีการเลือกตั้งด้วยอ้อมให้ผู้แทนลงคะแนนเสียงผ่านการยกมือจากตัวแทนของ

ประชาชนและรับฟังนโยบายผู้นำจากการพูดปากเปล่าและเป็นกลุ่มคนที่ถูกยอมรับในสังคม ยุคที่สอง ไฮปาร์ก-วิทยุ/โทรทัศน์ เมื่อปี พ.ศ.2512 ยุคแห่งการรวมฝูงชนเพื่อมารับฟังแถลงการนโยบายและจู่โจมคู่ต่อสู้ด้วยเปิดเผยความลับฝั่งตรงข้าม ในปี พ.ศ. 2528 ก็มีการเริ่มต้นส่งจดหมายส่วนตัว จ่าหน้ามาถึงแต่ละบ้านโดยตรงเพื่อแนะนำตัวผู้สมัคร รวมถึงมีการแจกใบปลิวเป็นบัตรสนเท่ห์เพื่อโจมตีฝ่ายอื่น และ วิทยุถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายผู้สมัครหลายคนมีการว่าจ้างนักจัดรายการวิทยุที่ดังๆ ช่วยออกอากาศให้เชียร์ตัวเองและโจมตีฝ่ายตรงข้ามไปพร้อมกัน ต่อมาในช่วง พ.ศ.2529 พรรคประชากรไทยและพรรคประชาธิปัตย์ซื้อเวลาออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กว่า 1 ชั่วโมง รวมทั้งยังมีสปอตโฆษณาพรรคยิงอย่างต่อเนื่องในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ยุคที่สามนั้น คือ การหาเสียงไร้สาย “ม็อบมือถือ” ในปี พ.ศ.2535 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ มือถือถูกนำมาใช้ในการติดต่อกับหัวคะแนนเพื่อชักชวนให้ไปเลือกตั้ง จนถึงปี พ.ศ.2540 การส่ง SMS กระจายตัวไปเรื่อย ๆ และ เว็บไซต์ต่างๆ ถูกใช้เพื่อหาเสียงกันมากขึ้น (มติชนออนไลน์ : 2560)

กระทั่งมาสู่การหาเสียงออนไลน์ยุคเริ่มต้นสามารถชี้มูลการเริ่มต้นรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองแบบดิจิทัลคือ ปี พ.ศ.2562 เป็นต้นไป พบว่ามีงานศึกษาที่สอดคล้องกับความเห็นของผู้เขียนงานวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” ได้อธิบายไว้ค่อนข้างละเอียดถึงข้อมูลการรณรงค์เลือกตั้งของพรรคการเมืองในประเทศไทยมีการใช้กลยุทธ์การหาเสียงด้วยเปลี่ยนตามกลุ่มเป้าและผู้ศึกษาได้แยกประเภทพรรคการเมือง ดังต่อไปนี้ 1. พรรคการเมืองขนาดใหญ่ เช่น พรรคเพื่อไทยจะใช้สื่อเดิม สื่อท้องถิ่น ในการหาเสียงแต่มีการเพิ่มฐานเสียงด้วยสร้างกลยุทธ์การเข้าหากลุ่มเป้าหมายใหม่ เช่น กลุ่มคนจน กลุ่มคนขาดโอกาส หรือ กลุ่ม LGBT เป็นต้น พรรคการเมืองขนาดใหญ่เหล่านี้ต้องการเชื่อมนโยบายรวบรัดเข้าหาอุดมการณ์เป็นสำคัญ ฉะนั้น ฐานเสียงเดิมจากคนในพื้นที่ผสมผสานกับสื่อออนไลน์เป็นการรักษาคะแนนนิยมสำคัญอย่างหนึ่ง 2. พรรคการเมืองขนาดกลาง เช่น พรรคชาติไทยพัฒนา ใช้วิธีการดูแลประชาชนให้ยังคงรักษาอุดมการณ์เดียวกันด้วยให้ สส.ในพื้นที่ดูแลประชาชนอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็ยังคงใช้สื่อเดิมหรือสื่อท้องถิ่นเหมือนพรรคขนาดใหญ่ให้คงฐานคะแนนเสียงเอาไว้ 3.พรรคขนาดเล็กหรือ พรรคการเมืองใหม่ สร้างอุดมการณ์และนโยบายที่สื่อสารกับสังคมในนามพรรคใหม่หาตัวแทนที่สามารถสื่อการให้ความมั่นใจกับสังคมและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาสื่อเดิมเนื่องจากต้นทุนสูงถ้าหากใช้สื่อออนไลน์เพื่อหาเสียง ผู้นำพรรคสามารถแสดงวิสัยทัศน์ อุดมการณ์ และนโยบาย ผ่านภาพจำการสร้างผู้นำที่สื่อสารดี ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในวงกว้างกับคนในสังคมด้วยการสร้างประเด็นที่สื่อสารแล้ว กระชับ ได้ใจความ และเกิดการส่งต่อข้อมูลจนเกิดเป็นกระแสสังคมในที่สุด (สุเมธ ตั้งประเสริฐ: 2565: 25-38)

จากการศึกษาข้อมูล “กลยุทธ์การตลาดการเมืองไทยปี 2562 กรณีศึกษา : พรรคอนาคตใหม่” พบว่า พรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองริเริ่มการหาเสียงออนไลน์โดยดึงมวลชนให้เข้ามาสนับสนุนพรรคของตนเองล้วนเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกออกแบบมาทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น การใช้สื่อ

ออนไลน์ในการหาเสียง การใช้เพลงในการหาเสียง และ การทำป้ายหาเสียงด้วยการโพสต์ลงสื่อออนไลน์ พรรคอนาคตใหม่มีการใช้สื่อในหลายช่องทางและกระบวนการสำรวจความนิยมก็ถือเป็นอีกหนึ่งกระบวนการที่มีความสำคัญในการกำหนดและแผนการตลาดของพรรคการเมือง ซึ่งพรรคอนาคตใหม่ก็มีผลสำรวจความนิยมที่เปิดเผยต่อสื่อมวลชน ซึ่งมากจากหลายสถาบัน ทั้งสวนดุสิตโพล นิด้าโพล บ้านสมเด็จโพล เรียกคะแนนกระแสนิยมกับสื่อภายนอกด้วยเช่นกัน หรือ การสร้างกิจกรรม New Voter ผ่านสื่อออนไลน์ โดยพรรคอนาคตใหม่นำจุดเด่นด้านพรรคการเมืองใหม่ที่จะมาพัฒนาเพื่อสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ โดยเลือกสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ที่สามารถเลือกตั้งได้ครั้งแรก คือ กลุ่มคนที่มีอายุระหว่าง 18 - 26 ปี ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จานวนมากถึง 8 ล้านคน ทำให้พรรคอนาคตใหม่ออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายหลัก ด้วยการออกแบบสื่อต่าง ๆ ทั้งลงพื้นที่ปราศรัยเพื่อพูดคุยและปลุกระดมคนรุ่นใหม่ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งครั้งนี้ (พันธกานต์ ทานนท์: 2563: 96-116)

ฉะนั้นแล้ว สื่อออนไลน์เรียกได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์หลักของพรรคการเมือง อีกทั้งช่วยส่งเสริมให้ประชาชนตื่นรู้ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การหาเสียงเลือกตั้งยุคดิจิทัลเป็นการสื่อสารในชวงการรณรงคหาเสียงเลือกตั้งด้วยแต่ละพรรคมีเปาหมายเพื่อใหพรรคไดรับคะแนนเสียงมากพอให้รวมตัวกันเป็นรัฐบาลขึ้นมาได้ การรณรงค์หาเสียงของทุกพรรคการเมืองจึงมุ่งตรงสู่ประชาชนผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งให้กลุ่มคนเหล่านั้นเกิดความนิยมชมชอบในตัวผู้มัครของพรรค เน้นสร้างความศรัทธาในตัวผู้สมัครของพรรค และสร้างความน่าเชื่อถือหรือความเชื่อมั่นในนโยบายพรรคจนนำไปสู่การตัดสินใจลงคะแนนเสียงใหพรรค รูปแบบในการหาเสียงจะมีกิจกรรมการรณรงคหาเสียงเลือกตั้งหลากหลายรูปแบบและชองทางผสมกันเพื่อใหเหมาะสมและเขาถึงประชาชนกลุมเปาหมายและมีโอกาสชนะคูแขงทางการเมืองได้ ดังนั้น ยุคการเมืองดิจิทัลจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญภายใต้การเมืองไทยเพื่อถ่ายทอดการถายทอดความคิดของพรรคตนเอง หรือการหาแนวร่วมขยายแนวความคิด ตลอดจนอุดมการณทางการเมืองสู่ประชาชนที่ชื่นชอบตน พรรคการเมืองต่าง ๆ สามารถแสดงเจตจำนงทางการเมืองและสรางการมีสวนรวมทางการเมืองในยุคดิจิทัลไปอยางรวดเร็วกว่าอดีต (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ ทรงราศี, พระปลัดสุระ ญาณธโรและ ลัดดาวัลย คงดวงดี: 2565: 47-60) ทั้งนี้ กระแสสังคมของพรรคอนาคตใหม่น่าจะเป็นที่จับตามองอย่างเห็นได้ชัดเจนผ่านแพลตฟอร์มทวิตเตอร์จาก*ประโยค “ฟ้ารักพ่อ” หรือ “พ่อก็รักฟ้า”* พรรคเพื่อไทยก็เช่นกันได้มีการใช้แฮทแท็ก *#ถามหน่อย #แม่ยาย #พรรคเพื่อเธอ* กระแสติดอันดับเหล่านี้คือการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของยุคดิจิทัลในการคิดค้นเนื้อหาด้วยใช้ภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองหรือการใช้ภาพแสดงตัวตนของนักการเมืองทุกคนให้ประชาชนสร้างภาพจำเมื่อนึกถึงหน้าตา ความสามารถของผู้แทนในพรรคการเมืองนั้น ๆ ให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เปิดช่องทางการสื่อสารระหว่างนักการเมืองแต่ละคนเพื่อสร้างความใกล้ชิดระหว่างประชาชนกับนักการเมืองอีกด้วย (นิพพิชฌน์ เครื่องสนุก, ศิริพงษ์ มาณะศรี และ สุวิชญ ศิริไกรวัฒนาวงศ์: 2567 : 287-297)

การใช้สื่อออนไลน์เพื่อรณรงค์หาเสียงยุคปัจจุบัน

เมื่อผ่านช่วงเวลาการเลือกตั้งจวบจนปี พ.ศ.2566 งานศึกษาเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคก้าวไกลในปัจจุบัน” ผู้เขียนบทความนี้แสดงเหตุผลว่า พรรคการเมืองทุกพรรคใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อรณรงค์หาเสียงครบทุกช่องทาง มีเพียงแค่พรรคก้าวไกล (ชื่อเดิมคือพรรคอนาคตใหม่) ได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น สำหรับสถิติบนโซเชียลมีเดียของพรรคก้าวไกลในช่วงใกล้วันเลือกตั้ง พรรคก้าวไกล มีผู้ติดตามเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดบนแพลตฟอร์ม TikTok โดยเพิ่มขึ้นจากระดับ 400,000 คนในช่วงเดือนเมษายน เป็น 2,800,000 คน นอกจากนี้บัญชีทวิตเตอร์ของนายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ หัวหน้าพรรคก้าวไกลซึ่งเป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรี มีผู้ติดตามทะลุ 1,000,000 คน ซึ่งงานศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึง การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคก้าวไกลทั้งหมด 4 ประเด็น ได้แก่ 1) Facebook ช่วยให้พรรคก้าวไกลสามารถเปิดเผยแพร่ข้อมูลและแนวนโยบายของพรรคไปยังผู้สนับสนุนและผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้ ช่วยสร้างพื้นที่ให้พรรคก้าวไกลสามารถโต้ตอบกับประชาชนได้โดยตรง ผู้สนับสนุนสามารถแสดงความคิดเห็นและสร้างพื้นที่ให้พรรคก้าวไกลสามารถโต้ตอบกับประชาชนได้โดยตรง 2) การใช้ Instagram เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและนโยบายทางการเมือง ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการเมืองมากขึ้น และ Instagram เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองให้ภาพลักษณ์พรรคดูทันสมัย เน้นการใช้ฟีเจอร์ต่าง ๆ เช่น Stories, Reels และ Live ช่วยให้พรรคสามารถเผยแพร่ข้อมูลและตอบโต้เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทันที 3) ใช้ TikTok เพราะเป็นแพลตฟอร์มที่เน้นเนื้อหาที่สั้น กระชับ และสนุกสนาน มีความสร้างสรรค์จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ใช้งานและเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและสามารถช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพทำให้สร้างเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ 4) การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อโซเชียลช่วยเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการเมือง และยังช่วยให้พรรคสามารถสร้างและควบคุมภาพลักษณ์ของพรรค โดยการนำเสนอเนื้อหาที่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น การเน้นข้อความความเป็นผู้นำ การสนับสนุนประเด็นที่เป็นที่นิยม และพรรคก้าวไกลตอบสนองต่อข้อกังวลใจของประชาชนผ่านสื่อออนไลน์ได้อย่างรวดเร็ว (ศุภกร เชิดชูธีรกุล และ สมบูรณ์ สุขสำราญ: 2567 :2303-2314)

ในอีกทางหนึ่งพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คือ พรรคเพื่อไทย ก็มีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงเรื่องหาเสียงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ซึ่งสามารถสรุปแยกออกมาได้ 4 ประเด็น ดังนี้ 1) การชวนเชื่อทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การใช้เนื้อหา ภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหวของพรรคเพื่อไทยแสดงออกถึงการมีประชาชนอยู่เคียงข้างพรรคการเมืองเสมอ และมีการใช้ตัวเลขแสดงให้เห็นถึงสถิติการเกิดปัญหาต่อปรากฏการณ์การทุกข์ร้อนของประชาชน หรือสะท้อนออกมาเป็นมิวสิกวิดีโอเผยแพร่ออกมา อีกทั้งการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมปัญหาของชาวบ้านนำมาแก้ไขต่อ เพื่อหาแนวร่วมทางความคิดของผู้ประสบปัญหาเดียวกัน 2) การใช้สัญญะทางการเมืองที่ปรากฏบนสื่อ

ออนไลน์ พรรคเพื่อไทยแสดงออกชัดเจนเรื่องความหมายของชื่อพรรค การกำหนดอักษรย่อ การใช้สีต่าง ๆ ในโลโก้และกำหนดให้ทุกสื่อใช้สีคุมโทน ใช้รูปแบบอักษรเดียวกัน เพื่อให้เชื่อมไปสู่พรรคการเมืองได้ง่าย ส่วนสัญญะของบุคคลจะเน้นผ่านทางเคตดิเดตนายก ดูบุคลิกภาพเป็นทางการ มืออาชีพ สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย 3) การใช้ภาพลักษณ์บนโลกออนไลน์ พรรคเพื่อไทยอาศัยภาพลักษณ์ให้ได้รับความนิยมคล้ายกับแบรนด์สินค้าผ่านทาง “นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค” บนเว็บไซต์พรรคเพื่อไทย ถือเป็นหนึ่งในนโยบายเดียวที่พรรคเพื่อไทยประสบความสำเร็จมาเสมอ และประเด็นการรักษาลิขสิทธิ์กรณีสติกเกอร์Line ของผู้ว่าชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ด้วยไม่คิดค่าลิขสิทธิ์ส่วนบุคคลกลับนำเงินบริจาคมอบทำบุญแก่สุนัขหรือแมวจรจัด จึงเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ให้พรรคเพื่อไทยสามารถขยายสู่แฟนคลับชื่นชอบตัวบุคคลมากยิ่งขึ้น 4) การสร้างเนื้อหาให้อยู่ในกระแสการเมือง การมีพื้นที่สื่อช่วยให้พรรคเพื่อไทยได้เข้าไปอยู่ในความทรงจำของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้ง่าย เช่น บุคลากรของพรรคแสดงความคิดเห็นที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนภายในงานบวชกับนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง การส่งเสียงดังขณะนักศึกษาเตรียมตัวสอบจนกลายเป็นข้อพิพาท กระทั่ง คุณชัชชาติ (ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร) เข้าไปไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและมีการถ่ายภาพร่วมกันอย่างเป็นกันเองและ ภาพถ่ายคุณชัชชาติสวมเสื้อฟุตบอลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเข้าร่วมงานฟุตบอลประเพณีธรรมศาสตร์ครั้งที่ 73 และ การติดแฮทแท็ค # พรรคเพื่อเธอ ในการเอาใจคนรุ่นใหม่ว่าพรรคให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้สิทธิ์คนรุ่นใหม่เสมอ (เหมือนฝัน คงสมแสวง: 2564: 47-58)

ดังนั้น พัฒนาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคเพื่อไทยจึงทำให้พรรคสร้างภาพลักษณ์ที่ดีสู่สาธารณชน และช่วงชิงพื้นที่ข่าวออนไลน์ไม่น้อยไปกว่าพรรคก้าวไกล ขณะนั้นยังคงมีพรรคการเมืองขนาดใหญ่อีกหนึ่งพรรคอย่างพรรคประชาธิปัตย์เริ่มเปลี่ยนพัฒนาการหาเสียงผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ พรรคประชาธิปัตย์เริ่มโพสต์เกี่ยวกับกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงมากขึ้นด้วยเช่นกัน ในช่วงระหว่างวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ที่มีการปลดล็อคการทำกิจกรรมทางการเมืองจนถึงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นสุดท้ายที่พรรคการเมืองรณรงค์หาเสียงได้ในช่วงเวลานี้พรรคประชาธิปัตย์ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ผ่าน Facebook และ Twitter ในการหาเสียง โดยมีเนื้อหาประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ โฆษณาผู้สมัครรับเลือกตั้ง/ แถลงข่าว/ นโยบายหาเสียง/ สื่อหาเสียง เช่น ข้อมูลเลือกตั้ง เพลงหาเสียง วิดีโอสัมภาษณ์หัวหน้าพรรค/ ปราศรัยของพรรค/ การลงพื้นที่หาเสียง และ ภาพกิจกรรมพรรค เช่น เปิดตัวผู้สมัครประชุมพรรค เปิดศูนย์ประสานงาน แม้กระทั่งการโพสต์แสดงออกถึงเนื้อหาที่มีปฏิกิริยาตอบสนองจากสังคมเกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปัตย์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง คือ การเผยแพร่วิดีโอการประกาศจุดยืนไม่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่องทาง Facebook ของหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ฉะนั้น เนื้อหาส่วนใหญ่ที่โพสต์ Facebook จะเป็นภาพบรรยากาศการลงพื้นที่หาเสียง การทำกิจกรรมร่วมกับประชาชน และการลงพื้นที่แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละวันของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การโพสต์เนื้อหาเหล่านี้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมี

วัตถุประสงค์เพื่อทำให้ประชาชนเห็นว่าตนทำงานจริง สื่อสารด้านการทำงานให้ประชาชนได้เห็นรูปธรรม และพรรคประชาธิปัตย์ได้สร้างแอพพลิเคชั่น Line official สำหรับการส่งข้อความสื่อสารกับประชาชนด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนส่งข้อความทักทาย แจ้งเหตุปัญหาที่อยากให้ผู้สมัครช่วยแก้ไขหรือส่งข้อความให้กำลังใจผู้สมัคร การรณรงค์หาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในครั้งนี้ถือว่าเรียกคะแนนนิยมกลับมาสู่ประชาชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย (พรธิดา เผื่อนทิม: 2562)

หากกล่าวโดยสรุปพัฒนาการการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองมักเกิดขึ้นแก่ทุกกลุ่มการเมืองเนื่องด้วยยุคสมัยใหม่ที่เปลี่ยนไปและการโฆษณาทางการตลาดของพรรคการเมืองถูกมองเป็นแบรนด์สินค้าที่ประชาชนยินดีบริโภคหรือไม่ขึ้นอยู่กับการได้รับความนิยมชมชอบพรรคการเมืองนั้น ๆ กรณีศึกษาดังกล่าวตามคณะผู้เขียนค้นหาข้อมูลข้างต้นศึกษาพรรคการเมืองทั้งสามพรรคในประเทศไทยคาดว่าคือพรรคการเมืองที่ยังคงเป็นแบรนด์สินค้าอันน่าจับตามองและครองอำนาจนำทางการเมืองตามกระแสนิยมอยู่บ่อยครั้ง แต่การแข่งขันทางการเมืองก็ยังคงเนืองแน่นไปด้วยการต่อสู้ฟาดฟันของพรรคการเมืองผ่านทางโลกออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กกระทั่งพรรคการเมืองขนาดใหญ่มียุทธวิธีการรณรงค์หาเสียงที่แตกต่างเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างสำเร็จ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาพัฒนาการการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลของคณะผู้เขียน พบว่า พรรคอนาคตใหม่ (ชื่อเดิม) เริ่มต้นหาเสียงออนไลน์ไปสู่กลุ่มเป้าหมายและเกิดกระแสทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ต่อเนื่องมาถึง พ.ศ.2563 มีสถานการณ์โควิด19 อย่างรุนแรงการติดตามข่าวสารการเมืองของประชาชนจึงเปลี่ยนแปลงตามมา แม้หลังสถานการณ์โควิด 19 มาจนถึงยุคปัจจุบันการรณรงค์หาเสียงออนไลน์กลายเป็นยุทธวิธีหลักในการสร้างแบรนด์ให้พรรคการเมืองใหญ่เกือบทุกพรรค ฉะนั้นจึงได้รับแรงสนับสนุนและผู้ร่วมอุดมการณ์ทางความคิดเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลดีต่ออนาคตข้างหน้าว่าการเมืองไทยจะมีความตื่นตัวมากทวีคูณอีกทั้งสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น องค์ความรู้ที่ได้รับเหล่านี้สามารถสรุปผลออกมาตามแผนภาพ ดังนี้

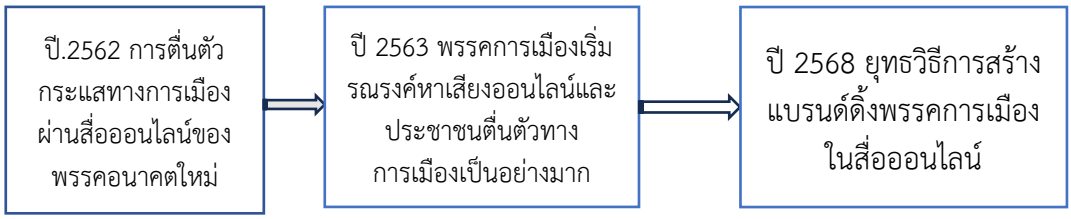

ภาพที่ 1 สรุปความรู้
ที่มา : นิพพิชฌน์ เครื่องสนุก, 2568.

สรุป และข้อเสนอแนะ

พัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์เพื่อรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองมีข้อดีคือ สามารถลดต้นทุนในการหาเสียงให้แก่หลาย ๆ พรรคการเมือง นอกจากนี้ ประชาชนสามารถเลือกที่จะใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือรับรู้ข่าวสารทางการเมืองได้โดยตนเองผ่านทาง Facebook/Twitter/Instagram/TikTok/Line Official/Youtube ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์รูปแบบใหม่ที่สามารถกระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และส่งสารถึงผู้รับได้อย่างทันที พรรคการเมืองจึงรับรู้ปัญหาที่เกิดจากประชาชนแบบเรียลไทม์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้พรรคการเมืองในปัจจุบันมีความกระตือรือร้นร่วมกันรณรงค์หาเสียงออนไลน์อย่างจริงจัง ระบบออนไลน์ตามช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ มีส่วนช่วยคัดกรองประชาชนกลุ่มเป้าหมายเดียวกันทำให้พรรคการเมืองสามารถรวบรวมผู้มีอุดมการณ์โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินสายการหาเสียงเหมือนเช่นอดีต ฉะนั้น พัฒนาการใช้สื่อออนไลน์ของพรรคการเมืองทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) พรรคการเมืองขนาดใหญ่ (พรรคเพื่อไทย) นำเสนอเนื้อหาออนไลน์ทั้ง ภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหวของแสดงออกถึงการมีประชาชนเคียงข้าง หรือการใช้สัญลักษณ์ให้ความหมายของชื่อพรรค การกำหนดอักษรย่อ การใช้สีต่าง ๆ โลโก้ประจำพรรค การชูนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค ที่สำเร็จแล้วบนหน้าเว็บไซต์พรรค และ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนโดยใช้วิธีถ่ายภาพร่วมกันในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อแสดงความเป็นกันเองในการเข้าถึงสมาชิกพรรคการเมือง

2) การเมืองขนาดกลาง (พรรคชาติไทยพัฒนา/พรรคประชาธิปัตย์) รณรงค์หาเสียงทั้งรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ โดยรูปแบบการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อประชาชนที่อยู่ในฐานคะแนนเสียงของพรรค และ การโพสต์เนื้อหาผ่านสื่อออนไลน์ เช่น การเปิดตัวนักการเมืองในพรรค การแสดงความคิดเห็นเหตุการณ์ทางการเมือง ปราศรัยการหาเสียง แสดงนโยบายของพรรค วิดีโอการสัมภาษณ์นักการเมืองในพรรค และ สร้างแอพพลิเคชั่น Line official สำหรับสื่อสารกับประชาชนได้ส่งข้อความทักทาย แจ้งเหตุปัญหาที่อยากให้ผู้สมัครช่วยแก้ไขหรือส่งข้อความให้กำลังใจ

3) พรรคการเมืองขนาดเล็ก (พรรคก้าวไกล) เน้นการหาเสียงออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ พุ่งเป้าหมายไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่และใช้วิธีการหาเสียงแปลกใหม่เสมอ โดยใช้ Facebook ของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคเปิดเผยข้อมูลทางการเมือง ให้ประชาชนสามารถร้องเรียนปัญหาได้อย่างทันที อีกทั้งใช้ Instagram เสนอภาพลักษณ์ทางการเมืองอย่างทันสมัยกระตุ้นให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นผ่านรูปภาพที่โพสต์ และสร้างคอนเทนต์แนวใหม่ผ่าน TikTok ให้เนื้อหาดูกระชับ อ่านเข้าใจง่าย เพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนเข้ามารับชมได้อย่างดี และ สื่อโซเชียลช่องทางอื่นอีกมากมายที่พรรคก้าวไกลสร้างภาพลักษณ์ของพรรคไม่ว่าจะเป็นการแสดงความเป็นผู้นำ การสนับสนุนปัญหาข้อเรียกร้องประชาชนตามประเด็นกระแสทางการเมือง

จากข้อสรุปงานเขียน เรื่องพัฒนาการการใช้สื่อออนไลน์เพื่อรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองดังกล่าวข้างต้นยังคงมีข้อเสนอแนะให้แก่ผู้อ่านเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป ได้แก่

1) ข้อเสนอแนะในการใช้สื่อออนไลน์ ผู้ใช้สื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นทุกวันในทุกช่วงเวลา ทุกช่วงอายุและทุกช่วงวัย มีการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้นทวีคูณในการติดตามข่าวสารทางการเมือง ซึ่งบางกลุ่มผู้ที่ใช้สื่อออนไลน์อยู่ช่วงวัยไม่บรรลุนิติภาวะทำให้ถูกชักจูงไปในอุดมการณ์ทางการเมืองแบบผิดวิธีในบางครั้ง การติดตามข่าวสารอย่างเป็นกลางและไร้อคติอาจช่วยให้ผู้ใช้สื่อออนไลน์ลดความรุนแรงทางความคิดได้ไม่มากก็น้อย

2) ข้อเสนอแนะสำหรับพรรคการเมือง ปัจจุบันการรณรงค์หาเสียงออนไลน์เป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้นสำหรับพรรคการเมืองในประเทศไทย จึงส่งผลให้ข่าวสารทางการเมืองมีทั้งข้อมูลจริงและข้อมูลเท็จอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ควรให้พรรคการเมืองทราบถึงข้อกฎหมายการคัดกรองข้อมูลข่าวสารของพรรคการเมืองให้รัดกุมมากกว่าเดิมเพื่อป้องกันแหล่งข่าวเท็จและไม่ให้ประชาชนหลงเชื่อข่าวโจมตีพรรคการเมืองเพื่อไม่ให้ประชาชนฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนเกิดความรุนแรงทางการเมืองในอนาคต และพรรคการเมืองควรควบคุมการผลิตสื่อให้เข้ากับช่วงวัยอย่างเหมาะสม

References

บุญชิรา ภู่ชนะจิต. (2566). สื่อสังคมออนไลน์ต่อการรณรงค์ทางการเมือง. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*. 8(2), 204–219.

นิพพิชฌน์ เครื่องสนุก, ศิริพงษ์ มาณะศรี และ สุวิชญ ศิริไกรวัฒนาวงศ์. (2567). สื่อกับการเมืองไทย. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม.* 11(3), 287-297.

พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ ทรงราศี, พระปลัดสุระ ญาณธโร และ ลัดดาวัลย คงดวงดี. (2565). ยุทธศาสตรการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารมหาจุฬาคชสาร*. 13 (1), 47-60.

ไทยรัฐออนไลน์. (2563). *เส้นทาง “ม็อบมือถือ” จาก “2535” ถึง “2563”*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.thairath.co.th/news/politic/1959184. [2568, มิถุนายน 8].

มติชนออนไลน์. (2560). *วิวัฒนาการการหาเสียง ของการเมืองไทย : ดร.สุรินทร์ บำรุงผล* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :https://www.matichon.co.th/columnists/news_764125. [2568, มิถุนายน 10].

มติชนสุดสัปดาห์. (2564).*‘นักการเมือง’ (2478):คู่มือการหาเสียงของส.ส.ยุคแรก*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/weekly/column/article_463211 [2568, มิถุนายน 7].

เหมือนฝัน คงสมแสวง. (2564). การสื่อสารทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน*. 2(2), 47-58.

พันธกานต์ ทานนท์. (2563). กลยุทธ์การตลาดการเมืองไทยปี 2562 กรณีศึกษา : พรรคอนาคตใหม่. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า*. 7(2), 96-116.

พรธิดา เผื่อนทิม. (2562). การเมืองเรื่องการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งทั่วไปพ.ศ. 2562. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเมธ ตั้งประเสริฐ. (2565). กลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 5 (1), 25-38.

สุทธิดา พัฒนศรีวิเชียร. (2562). กลยุทธ์การใช้สื่อสังคม (social media) เพื่อรณรงค์ทางการเมืองในยุคสังคมเครือข่าย. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*. 29(1), 27-41.

สุพรรณา ภัทรเมธาวรกุล, วิทยาธร ท่อแก้ว และ กรกช ขันธบุญ. (2565). กระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.* 11(6), 177-196.

ศุภกร เชิดชูธีรกุล และ สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2567). การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคก้าวไกลในปัจจุบัน. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 9(2), 2303-2314.

วุฒิพร ลิ้มวราภัส. (2562). การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษาโพสต์ทูเดย์ และแนวหน้า. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

The Momentum.(2566). *ว่าด้วยพื้นที่ทางการเมือง: นักการเมืองและสื่อ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://themomentum.co/ruleoflaw-polician-with-newmedia/. [2568,พฤษภาคม 8]

Media Trust. (2565). *กลยุทธ์การสื่อสารยุคโซเชียลมีเดีย อาวุธดิจิทัลเพื่อชัยชนะทางการเมือง*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://mediatrust.thaimediafund.or.th/social-movement/2085/?utm_[12 พฤษภาคม 2568,]

คำแนะนำ

สำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับ สำหรับการตีพิมพ์ลงในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสั้นขนาด B5 (JIS) โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนกับด้านซ้าย 2.0 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 1.5 ซม.

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 ขนาดกระดาษ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางกระดาษ
2. เลขหน้า ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางด่านล่าง

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.4 ชื่อผู้เขียนไทย-อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง (ในกรณีที่มีอาจารย์ที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)

1.2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวปกติ ตำแหน่งตรงกลางใต้ชื่อผู้เขียน พร้อมภาษาอังกฤษด้วย

1.2.6 หัวข้อของบทคัดย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ

1.2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.8 หัวข้อของคำคีย์เวิร์ด ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาไทย

1.2.9 หัวข้อของคำคีย์เวิร์ด ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

1.2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวประมาณ 10-17 หน้า

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

2.1 **ชื่อเรื่อง** (title of the article) ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2.2 **ชื่อผู้เขียน** เป็นภาษาไทย และตัดคำนำหน้านามออกทั้งหมด

2.3 **ที่อยู่** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 **บทคัดย่อ** (Abstract) เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

2.5 **บทนำ** (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.6 **วัตถุประสงค์** (Objective) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.7 **วิธีดำเนินการวิจัย** (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.8 **ผลการวิจัย** (Results) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดา ไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้ และภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table) ควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์ใต้ภาพหรือตาราง

2.9 อภิปรายผล (Discussion) เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.10 องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge) ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ที่สั่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โครงสร้างความรู้ หมายถึง ความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องสร้างขึ้นมาด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็นองค์ความรู้ให้คนอื่นค้นคว้าได้

2.11 **สรุปผลและข้อเสนอแนะ** (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต หรือ

เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และแนวการการอ้างอิงแนวการเขียนตำราของมหาวิทยาลัย และการอ้างอิงคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ใช้ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานสากลมีรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological. Association)

การอ้างอิงแบบ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อยอคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (ขุ.ชา. (บาลี) 27/855/191).

1.2 หนังสือทั่วไป

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ : หน้า). ตัวอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2544 : 38).

(Venerable Dr. W. Rahula, 2004 : 69)

2. วารสาร

ผู้เขียน, เล่มที่หรือปีที่ (ฉบับที่): หน้า. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ, 3 (1) : 14-28.

K.N., Jayatileke, 77 (1): 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์, (2557).

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหนง (ถามี), วัน เดือน ปี ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, (18 กรกฎาคม 2557).

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (7 กันยายน 2555).

6. ภาษาอังกฤษ

(Maslow Abraham, 1970 : 58)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

ผู้เขียน. “ชื่อบทความ”. *ชื่อวารสาร*. ปีที่ (ฉบับที่), (เดือน) : หน้า ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์. พฤติกรรมภาวะผู้นำกับการสร้างความสุขวิถีพุทธในองค์กร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.* 9 (1), 224-243.

3) วิทยานิพนธ์

สามารถ บุญรัตน์. (2557). “การบริหารการพัฒนาบทบาทสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ตอนบน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, (วัน เดือน ปี). ตำแหน่ง ตัวอย่าง

ชวน หลีกภัย. (19 พฤษภาคม 2541). นายกรัฐมนตรี. *สัมภาษณ์.*

Ross, R. 1980, May 5. Associate Director, Cornell University Libraries. Interview.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). *ธรรมประกาศโนบาย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538970572&Ntype=9 [7 กันยายน 2566].

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personnality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆดังนี้

1. บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ

2**. บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป

3. **บทความวิจัย** (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

4. **บทความปริทรรศน์** (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือและวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

5. **ปกิณณกะ** (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ ได้ที่ https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/submissions

5. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอนพร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารก่อน

6. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ในสาขาวิชานั้น ๆ 3 ท่าน ต่อเรื่อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

7. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่า จะได้รับอนุญาตจากวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์ บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

8. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการจัดพิมพ์

9. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการเป็นสมาชิกวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์” วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 e-mail : mcuharipunchai@gmail.com อัตราค่าวารสาร กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง อัตราค่าสมาชิก ปีละ 200 บาท

10.อัตราค่าตีพิมพ์

การลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ (Journal of MCU Haripunchai Review) ผู้เขียนหรือผู้วิจัยจะต้องชำระค่าใช้จ่ายจำนวน 3,500 บาทต่อ 1 ผลงานโดยโอนเข้าชื่อบัญชีวารสาร หริภุญชัยปริทรรศน์ ธนาคารกรุงไทย เลขบัญชี 511-3-06403-3 พร้อมแนบสลิปมาด้วย

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน

2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ในระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น

3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม

4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบคำแนะนำที่กำหนด

5.ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกแล้ว

หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขบทความเรียบร้อย กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ(ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน ☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....

โปรแกรม..... คณะ..... ☐ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน) .....

4. ขอส่งต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง

.....

.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี)

.....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเลขที่.....ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ☐ แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)

(.....)

วันที่...../...../.....

กระบวนการจัดทำวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์หรือนักวิจัย ช่วงที่ 1 พ.ย.-ม.ค., ช่วงที่ 2 พ.ค.-ก.ค.
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ รับบทความตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับและ

พิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)ในสาขาวิชานั้นๆ อ่านประเมินต้นฉบับไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ต่อเรื่อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบคุณภาพบทความและจัดทำเนื้อหาต้นฉบับวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. กองบรรณาธิการแจ้งยืนยันรับบทความให้ผู้เขียนบทความทราบ
7. ดำเนินการจัดพิมพ์
8. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสารฯ

ขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

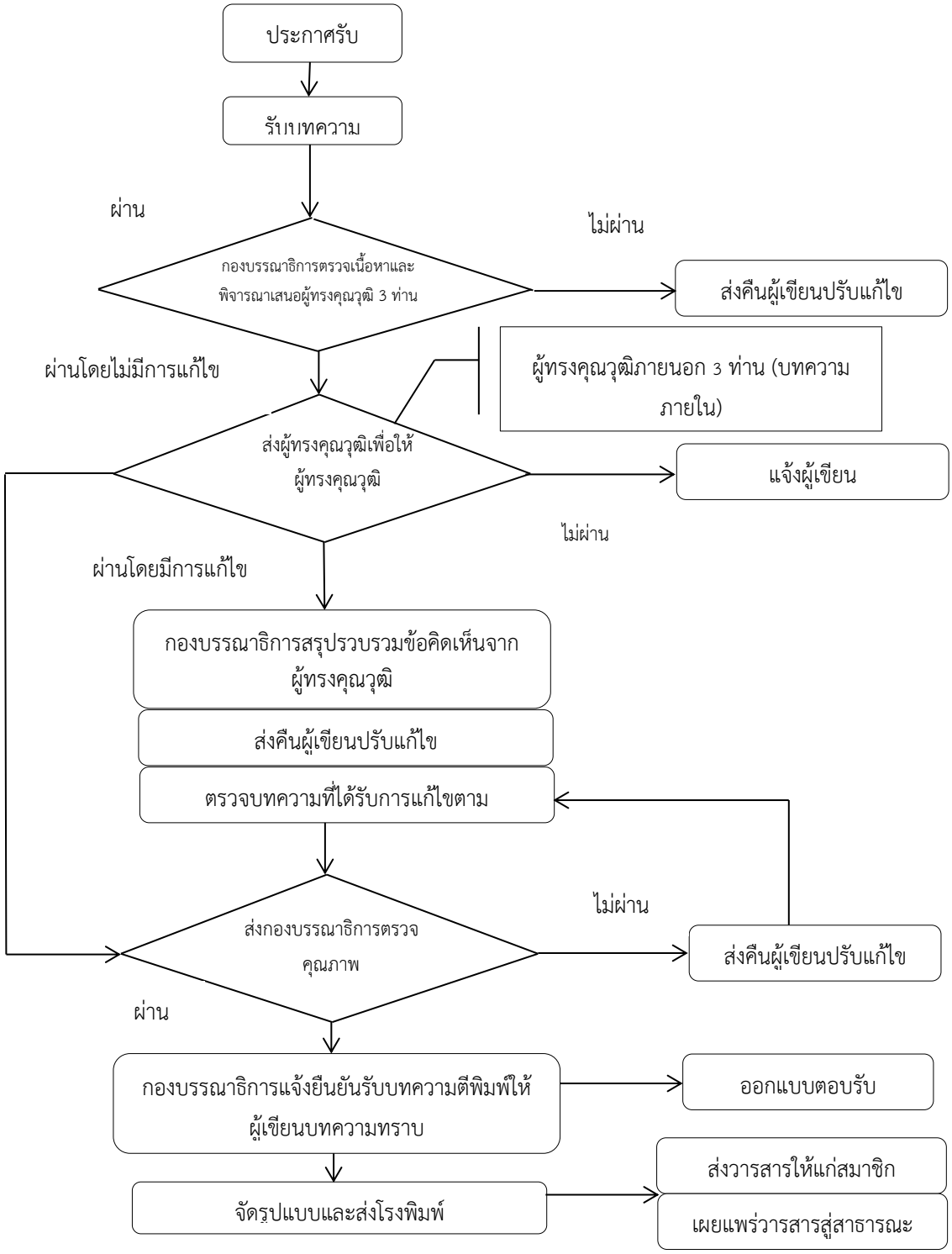

ติดต่อประสานงาน

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000
โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105
e-mail: mcuharipunchai@gmail.com
ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์ ผู้ประสานงานประจำวารสาร ฯ มือถือ 089-2909775

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วัน.....เดือน.....ปี.....

กราบนมัสการ / เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ) .....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้) .....

.....

E – Mail.....เบอร์โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

( ) สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 2 เล่ม)

( ) เล่มละ 150 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

( ) ตั๋วแลกเงินไปรษณีย์

( ) แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารหริภุญชัยปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ [ ] ที่บ้าน [ ] ที่ทำงาน [ ] เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่ ..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....จังหวัด..... ..... รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์..... โทรศัพท์เคลื่อนที่..... โทรสาร ..... E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ..... ลงชื่อ.....

เลขที่ใบเสร็จ..... ( )

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....